

שבוע פרשת אחרי - בכל העולם

(16 May - 1)

כ"ג - כ"ט ניסן תשע"ד

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה), או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחֲזוֹת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וַעֲצָנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם:
יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲגֹךְ: יִשְׂאֵ
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנִי אֲבָרְכֶם:**

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וַעֲצָנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וַעֲצָנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם מְלֻכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבָתָּה אַתָּה יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לִבְּךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל
מַאֲדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ
הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמְעֵנוּ אֵל מִצְוֹתֵינוּ, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אַתָּתָם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵינוּ וְלַעֲבֹדוֹ, כָּכָל
לִבְבְּכֶם וּכְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטָּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסְפֹּת דִּגְגֶךָ וְתִירְשְׁךָ וַיַּצְהֶרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לִבְהֶמְתְּךָ, וְאִכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָרָה
אִפֹּי יי בְּכֶם וְעֵצָר אֶת הַשְּׂמִים וְלֹא יִהְיֶה מִטָּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתָּ אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵינוּ עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרָתָם אִתָּם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵינוּ.
וְלִמְדֶתָם אִתָּם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתְבָתָם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, כִּימֵי הַשְּׂמִים עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַפָּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתָּם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵינוּ, וְהָיִיתֶם
קִדְּשִׁים לְאֱלֹהֵינוּ. אֲנִי יי אֱלֹהֵינוּ, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵינוּ (אֲנִי יי
אֱלֹהֵינוּ) אָמֵן.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מְקַבֵּל עָלֵי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתָּה לְרַעְדָּה כְּמוֹד
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החדש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁכּוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חומש חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבידול קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנותן לו מהווהו או שיקבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תוכות "לה'") בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קמו.

תפילה על אריכות הגלות שיעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לא לנו | יהוה לא־לנו כִּי־לְשִׁמְךָ תִּתֵּן כְּבוֹד עַל־חֲסִדֶּיךָ עַל־אֲמֹתֶיךָ: ב לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם
אֵי־הָיָא אֱלֹהֵיהֶם: ג וְאֵלֵהֵינוּ בִשְׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עֲשֵׂה: ד עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה
יְדֵי אָדָם: ה פֶּה־לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינֵי לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: ו אֲזִנֵּי לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אָף לָהֶם
וְלֹא יִרְחוּ: ז יְדֵיהֶם | וְלֹא יִמְיִשּׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְלְכוּ לֹא־יִהְיוּ בְּגִרוֹנָם: ח כַּמּוֹהֶם יִהְיוּ
עֲשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר־בְּטַח בָּהֶם: ט יִשְׂרָאֵל בְּטַח בַּיהוָה עֲזָרָם וּמִגִּגָּם הוּא: י בֵּית אֲהֶרֶן בְּטַחוֹ
בַּיהוָה עֲזָרָם וּמִגִּגָּם הוּא: יא יִרְאִי יְהוָה בְּטַחוֹ בַּיהוָה עֲזָרָם וּמִגִּגָּם הוּא: יב יְהוָה זָכְרָנוּ יִבְרַךְ
יִבְרַךְ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְרַךְ אֶת־בֵּית אֲהֶרֶן: יג יִבְרַךְ יִרְאִי יְהוָה הַקְטַנִּים עִם־הַגְּדֹלִים: יד יִסַּף
יְהוָה עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם: טו בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: טז הַשְׁמַיִם
שָׁמַיִם לַיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לַבְּנֵי־אָדָם: יז לֹא הַמָּתִים יִחְלְלוּ־יָהּ וְלֹא כָל־יִרְדֵּי דוֹמָה:
יח וַאֲנַחְנוּ | נִבְרַךְ יְהוָה מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

קמו.

שבחים גדולים להקדוש־ברוך־הוא ודוד אמר בדין הוא לאהוב אותו על כל הטובות שעשה לו כמה ניסים ואינו יודע מה גמול ישלם לו שאי אפשר להשיב לו על כל
הגמול שעשה עמו:

א אֶהְבֵּתִי כִּי־יִשְׁמַע | יְהוָה אֶת־קוֹלִי תַחֲנוּנֵי: ב כִּי־הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבִימִי אֶקְרָא: ג אֶפְפוּנִי |
חֲבִל־מָוֶת וּמִצָּרִי שְׁאוּל מִצָּאוֹנִי צָרָה וַיִּנּוֹן אֶמְצָא: ד וּבִשְׁם־יְהוָה אֶקְרָא אֲנִי יְהוָה מַלְטָה
נַפְשִׁי: ה חֲנוּן יְהוָה וְצַדִּיק וְאֵלֵהֵינוּ מֵרַחֵם: ו שֹׁמֵר פִּתְאִים יְהוָה דִּלְתִּי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: ז שׁוּבִי
נַפְשִׁי לְמִנוּחֵיכִי כִּי־יְהוָה גָּמַל עֲלֵיכִי: ח כִּי חֲלַצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת־עֵינִי מִן־דִּמְעָה אֶת־רַגְלִי
מִדָּחִי: ט אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת חַיִּים: י הֵאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד: יא אֲנִי
אִמַּרְתִּי בַחֲפוּי כָּל־הָאָדָם כֹּזֵב: יב מִה־אֲשׁוּב לַיהוָה כָּל־תַּגְּמוּלוֹהִי עָלַי: יג כּוֹס־יִשׁוּעוֹת אֲשָׂא
וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: יד גִּדְרֵי לַיהוָה אֲשֶׁלֶם נִגְדָה־נָא לְכָל־עַמּוֹ: טו יָקָר בְּעֵינֵי יְהוָה הַמּוֹתָה
לְחַסִּידָיו: טז אֲנִי יְהוָה כִּי־אֲנִי עֹבֵדְךָ אֲנִי־עֹבֵדְךָ בֶּן־אֲמֹתֶיךָ פִּתְחַת לְמוֹסְרִי: יז לֵךְ אֲזַבַּח זִבְחַת
תּוֹדָה וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: יח גִּדְרֵי לַיהוָה אֲשֶׁלֶם נִגְדָה־נָא לְכָל־עַמּוֹ: יט בַּחֲצֹצֹת | בֵּית
יְהוָה בְּתוֹכְכִי יְרוּשָׁלַם הַלְלוּיָהּ:

ברכת האילנות:

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרח צריך לברך: **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא
חָסַר בְּעוֹלָמוֹ כָּלוּם וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לִיהֲנוֹת בָּהֶם
בְּנֵי אָדָם** ואינו מברך אלא בפעם ראשונה שרואה בכל שנה (סדר ברכת ההניין פרק יג הלכה יד).

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קטו, קטז ג
- (ג) מאמר ד"ה ויאמר לו יהונתן מחר חודש שבת
פרשת שמיני, מבה"ח החודש וערב ר"ח אייר ה'תשכ"ח .. ה
- (ד) שיחת שבת פרשת אחרי
מבה"ח וער"ח אייר, ה'תשכ"ח כד
- (ה) לקוטי שיחות פרשת אחרי לא
- (ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל מ
- (ז) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת אחרי מב
- (ח) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת אחרי מג
- (ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת אחרי ס
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת אחרי סא
- (יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת אחרי עב
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם עד
- שיעורי רמב"ם**
- (יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת אחרי עז
- (יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת אחרי קמז
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת אחרי קמח
- (טז) מסכת סוטה עם ביאורים
מדף ח עד דף יד קנב
- (יז) נביאים וכתובים
ישעיה פרק כד, משלי פרק לא קפא
- (יח) משניות – מסכת פאה
ביאור קהתי קפג
- (יט) עין יעקב מסכת יומא קפט
- (כ) מסכת קידושין עם ביאורים
מדף נא עד דף נו קצ
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו"ר הזקן ריט
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת
לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן ריט
- (כג) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן רכא
- (כד) שערי תשובה
אדמו"ר האמצעי רכג
- (כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" רכג
- (כו) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש רכד
- (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב רכד
- (כח) ספר המאמרים ה'תשי"י
אדמו"ר מוהריי"צ רכו
- (כט) ספר השיחות ה'ש"ת-תש"א בלה"ק
אדמו"ר מוהריי"צ רכז
- (ל) אגרות קודש
אדמו"ר מוהריי"צ רכח
- (לא) פרקי אבות פרק א רכט
- (לב) חומש לקריאה לציבור לשבת פ' אחרי רל
- (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת אחרי רלח
- (לד) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש רלט

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

37 אנפין, פנים זעירות, כי לעומת האור המאיר במוחין, ועוד יותר לעומת בחינת
38 'אריך אנפין' (פנים גדולות) שב'כתר עליון' שלמעלה מהספירות, האור המאיר
39 במידות הוא מועט ומצומצם, והבינה היא המקור למידות, ונקראת 'אמא' כמו
40 שכתוב 'אם הבנים שמחה' ולפי פנימיות העניין הכוונה לבינה ה'מולידה' את

המידות [כמו שכתוב⁷ מי ברא
אלה, ד'מי' - בינה, הוא
השורש ד'אלה' - מדות⁸, כפי
שמבואר בלקוטי תורה לרבנו הזקן:
"שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה.

כי 'אלה' הוא לשון גילוי, רמי' הוא
לשון נסתר דקיימא לשאלה, מי הוא זה
ואיזהו שלא נודע מהותו... אלה הוא
בחינת המידות שנק' והגלות...
ונמשכים ונולדים מן השכל,
וההתבוננות היא בחינת בינה אם
הבנים שנקראת מי... נקראו הששה
מדות 'אלה' כי כל מדה כלולה מכל
הששה עולה מספר ל"ו שהוא
בגימטריא אלה..."], וידוד הוא עניין
ספירת מלכות, ולכן נאמר
ונפקדת, ששאל יפקוד את
ידוד ויתאחד ויתחבר אתו, היינו
שיהיה יחוד התאחדות וחיבור
פנימי של זעיר-אנפין המידות
[שששו מבינה, שואל]
ומלכות [ידוד].

וזהו הקשר המיוחד ד'ונפקדת
כי יפקד מושבך עם 'מחר
חדש' (אף שלכאורה זכרוננו של דוד
היה עולה אצל שאל על ידי העדרו,
ובפנימיות היה נוצר חיבור בין זעיר-
אנפין ומלכות, גם אם דוד היה נעדר
מסעודה ביום אחר), כי בערב
ראש-חדש הוא העולם
והסתר הלבנה, ועד שברגע
שלפני המולד לא נשאר ממנה גם נקודה, ועל-ידי-
שפני המולד לא נשאר ממנה גם אפילו נקודה, ועל-ידי-

1 בספר שמואל א, פרק כ בפסוק יח שהוא תחילת ההפטרה של שבת ערב
2 ראש-חודש, 'מחר חודש', נאמר:

3 ויאמר לו יהונתן ליד מחר חדש מחר יחול ראש חודש ונפקדת
4 ולא תבוא לסעודת ראש חודש אצל אבי, שאל המלך שבגלל זה יזכר כך

5 כי יפקד יחסר מושבך¹,
6 ומביא אדמו"ר מהר"ש רבי
7 שמואל, האדמו"ר הרביעי בשושלת
8 אדמו"רי חב"ד [פעל יום
9 ההולדת דב' אייר נולד בב' אייר
10 בשנת תקצ"ג] במאמרו על
11 פסוק זה² מה שפירש רש"י
12 על הפסוק, שונפקדת הוא
13 לשון זכרון, כמו "יעלה ויבוא...
14 ויזכר ויפקד" ויפקד הוא לשון
15 חסרון, כמו "לא נפקד ממנו איש"
16 ופירושו ונפקדת כי יפקד
17 מושבך הוא, דעל-ידי
18 שייפקד יחסר מקום מושבו של
19 דוד, כי דוד לא יבוא לסעודה על-
20 ידי-זה יזכור שאל עליו יזכר
21 בו ויחשוב עליו. וממשיך הרבי
22 מהר"ש בהמאמר³, דהטעם
23 שנאמר בפסוק זה ונפקדת (ולא
24 ונזכרת וכיזא בזה), הוא
25 משום שונפקדת הוא (גם)
26 לשון יחוד⁴ חיבור והתאחדות
27 [כלשון רבתינו ז"ל⁵ חב
28 אדם לפקוד את אשתו כו'],
29 כי שאל הוא בחינת בינה
30 (כמו שכתוב⁶ בתורה (לגבי שאל
31 אחר) שאל מרחובות הנהר
32 ועניינה של בחינת בינה היא התרחבות
33 והסתעפות של השכל, שבחינת
34 החכמה הוא נקודה בלבד, והבינה
35 היא שרש והמקור של המדות
36 דזעיר-אנפין המידות העליונות (של עולם האצילות) הנקראות זעיר

בס"ד. שבת פרשת שמיני, מברכים החודש וערב ראש- חודש אייר ה'תשכ"ח*

(* יצא לאור בקונטרס ב' אייר – תנש"א, "לקראת ב' אייר, תפארת שבתפארת, יום הולדת כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע.. ר"ח אייר, שנת ה'תנש"א".

(1) שמואל-א כ, יח – הפטורה ד'מחר חודש'. (2) בהמאמר ד"פ' במדבר, מחר חודש" שבהמשך והחרים תרל"א (ס"ע סג ואילך). ולכאורה, התחלת המאמר שם הוא "ויאמר לו יהונתן מחר חודש גוי", אלא שנתוסף בהתחלתו "ולהבין כו" צ"ל מ"ש (ויאמר לו כו') " בכדי לקשרו עם המאמרים שלפניו. וראה גם ד"ה זה דש"פ במדבר תרנ"ח (בסה"מ תרנ"ח ע' קעט ואילך) שמיוסד, לכאורה, על מאמר זה שבהמשך 'והחרים'. (3) ראה שם ריש ע' סד וע' סט. (4) ראה גם ד"ה זה תקס"ז (סה"מ תקס"ז ע' נה. ועם הגהות – באוה"ת בראשית יא, סע"ב). (5) יבמות סב, ב. (6) וישלח לו, לו. וראה ע"ח שער ח (שער דרושי נקודות) ספ"ד. (7) ישע"י מ, כו. (8) המשך והחרים שם ע' סט. לקו"ת פקודי ד, ג. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ז'ה⁹ כתוצאה מהעלם הירח בסוף החודש המסתיים נעשה אחר-
 - 2 כף (מחר) חדש, מולד הלכנה מחדש, יחוד שמשא
 - 3 וסיהרא וכשהלכנה נולדת מחדש נעשה שוב יחוד (חיבור ואיחוד) של
 - 4 השמש והלכנה. וכמוכן הוא במלכות (שורש הלכנה ולכן
 - 5 הלכנה היא בחינת 'מקבל' מהשמש
 - 6 שהיא בחינת 'משפיע' כשם שהמלכות
 - 7 היא בחינת 'מקבל' מזעיראנפין
 - 8 שהוא בחינת 'משפיע'), דעל-ידי
 - 9 ש-יפקד יחסר מושבך (של
 - 10 דוד, מלכות), על דרך העלם
 - 11 והסתור הלכנה בסיום החודש שהוא
 - 12 עניין של חיסרון על-ידי-זה דוקא
 - 13 'ונפקדת', יחוד המלכות עם
 - 14 זעיראנפין.
 - 15 ולכאורה יש להוסיף, דזה
 - 16 שבראש-חדש נעשה יחוד
 - 17 שמשא (זעיראנפין)
 - 18 וסיהרא (מלכות) מחדש, לאחר
 - 19 העלם הירח בסוף החודש, הוא¹⁰
 - 20 שנמשך בהשמש (זעיר-
 - 21 אפין המידות) המשכה וגילוי אור
 - 22 אלוקי מבחינת לעילא מן
 - 23 שמשא¹¹, היא בחינת כתר
 - 24 שלמעלה מהשתלשלות האור
 - 25 האלוקי שנמשך ב'סדר השתלשלות'
 - 26 שבו כל דרגה נמשכת מזו שמעליה
 - 27 באופן הדרגתי כמו שלשלת
 - 28 שהחוליות והטבעות שלה אחוזות זו
 - 29 בזו (ועיקר 'סדר השתלשלות' הוא
 - 30 בעשר הספירות המתחילות בחכמה
 - 31 ובינה, והכתר הוא מעל 'סדר
 - 32 השתלשלות' כמו כתר גשמי שהוא
 - 33 מעל הראש), וכפי שמבאר בקבלה
 - 34 וחסידות, 'יחוד' פועל המשכה של
 - 35 תוספת אור שלא נמשכת על דרך
 - 36 הרגיל. כמו שכתוב¹² בעטרה
 - 37 שעטרה לו אמו ביום
 - 38 חתונתו, שבכדי שיהיה יחוד
 - 39 זעיראנפין עם המלכות (יום
 - 40 חתונתו זעיראנפין, המשפיע, הוא
 - 41 בחינת זכר. ומלכות, המקבל, הוא בחינת נקבה, ולכן יחוד ז"א ומלכות נקרא
 - 42 'חתונה') הוא על-ידי שנמשך בו בזעיר אנפין עטרה, כתר.
- והמשכת הפתר לזעיראנפין (ביום חתונתו) הוא על-ידי
הבינה, עטרה שעטרה לו אמו¹³ כי בינה היא הפועלת את
המשכת האור למידות, ועל-ידיה את הכוח שיהיה יחוד ז"א ומלכות,
וכאמור שבינה נקראת 'אם הבנים'.
- ועל-פי-זה מוכן עוד יותר
הקשר ד'מחר חדש' עם
'ונפקדת פי יפקד מושבך',
בנוסף לאמור לעיל שהקשר הוא בגלל
הדמיון של הזכירה בעקבות ההיעדרות
לחידוש הירח לאחר ההתעלמות פי
ענין 'מחר חדש' נמה שעל-
ידי העלם והסתור הלכנה
(שבצרב ראש-חדש) נעשה
(בראש-חדש) יחוד שמשא
וסיהרא והיחוד מכאי המשכת אור
חדש, כאמור], הוא לפי
שהביטול דהלכנה (מה
שמתעלמת ומסתתרת עד
שלא נשאר בה אפילו
נקודה) מגיע 'נוגע' לבחינת
הכתר שלמעלה
מהשתלשלות¹⁰ שממנו מהכתר
נמשך (על-ידי הבינה) הפתח
על יחוד שמשא וסיהרא, כי
הביטול משמעו יציאה מהגדרים
וההגבלות וזה מאפשר 'להגיע' ו'לגעת'
בבחינת הכתר שלמעלה מ'סדר
השתלשלות' ששייך לגדרים והגבלות.
וכמוכן הוא ענין 'ונפקדת
פי יפקד מושבך', שעל-ידי
שיפקד יחסר וייעדר, מקום
מושבו של דוד (מלכות),
שהוא עניין הביטול (בדוגמת הביטול
שבהתעלמות הלכנה בסוף החודש),
על-ידי-זה יהיה 'ונפקדת'
זיכרון דוד על-ידי שאול,
שיפעל את המשכת הבינה
(שאול מרחובות הנרה),
ועל-ידי-זה לאחר שתהיה המשכת
הבינה, יהיה יחוד ז"א ומלכות,
וכתוצאה מזה – המשכת הפתר (בעטרה כתר שעטרה לו אמו
בינה).

(9) ראה בארוכה סה"מ תקס"ז שם (ע' נג ואילך). אוה"ת שם (ט, ב ואילך). (10) אוה"ת שם יו"ד, ב. (11) לשון הזהר ח"א רכג, ב. ח"ב נט, א. וראה זהר ח"א צא, ב. ח"ב קטו, ב. (12) שה"ש ג, יא. וראה לקו"ת שה"ש כו, ג. שם מז, ג-ד. המשך והחרים שם ע' סז. (13) לקו"ת שם כו, ד. המשך והחרים שם.

ויאמר לו יהונתן מחר חודש ונפקדת כי יפקד מושבך

ז

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְצָרִיף לְהִבִּין, דְּיוֹנֶפְקֶדֶת' לְשׁוֹן זָכְרוֹן וּלְשׁוֹן פְּקִידָה (יְחִיד)
- 2 שְׁנֵיהֶם מוֹרִים עַל קֶשֶׁר וְשִׁיכוֹת בֵּין הַשְּׁנָיִם, הַזֶּכֶר וְהַיְּמִי שְׁזוּכָרִים אִדּוּתוֹ
- 3 וּבֵין הַשְּׁנָיִם הַמְתִּיחִידִים, לְשׁוֹן חֶסֶד וְהַעֲדָה - הֵם
- 4 לְכֹאזְרָה שְׁנֵי הַפְּכִים, וְאִיף אֶפְשָׁר שְׁעַל-יָדֵי 'יִפְקֶד' יִהְיֶה
- 5 'וְנִפְקֶדֶת' כְּלוּמָר, אִיךְ יִתְכַּן שְׁדוּקָא
- 6 הַהַעֲדָה וְהַחִסְרוֹן פּוֹעֵל קֶשֶׁר וְשִׁיכוֹת
- 7 וְיִזְכְּרוּ? וְאִף שְׁיִפְקֶד מוֹשְׁבָךְ' 2
- 8 (זֶה שְׁנִחְסֵר מְקוֹם מוֹשְׁבֹךְ שֶׁל
- 9 דּוֹד הַמֶּלֶךְ, וְכֵן שֶׁל הַיֵּרֶחַ, וְזוֹה מוֹכֵן
- 10 גַּם לְגַבִּי סְפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת) קָשׁוֹר
- 11 עִם עֲנָן הַבֵּיטוּל, וְהַבֵּיטוּל
- 12 מְגִיעַ בְּכֶתֶר (כַּנֹּ"ל) שְׁמֻמָּה
- 13 נִמְשָׁךְ הַכֶּחַ עַל הַיְּחִיד, וְאֵם כֵּן
- 14 אֵין לְהַתְפַּלֵּא אִיךְ הַחִסְרוֹן מַעֲוֵר אֶת
- 15 הַזִּכְרוֹן מִכָּל-מְקוֹם עֲדִין הַדָּבָר
- 16 צָרִיךְ בִּיאור, כִּי מִזֶּה שְׁפִירוּשׁ
- 17 'יִפְקֶד מוֹשְׁבָךְ' הוּא שְׁיִהְיֶה
- 18 מוֹשְׁבָךְ חֶסֶד, מְשֻׁמַּע דָּוָה
- 19 שְׁיִפְקֶד מוֹשְׁבָךְ הוּא טַעַם
- 20 עַל 'וְנִפְקֶדֶת' (וְנִפְקֶדֶת כִּי
- 21 יִפְקֶד מוֹשְׁבָךְ) וְהַחִסְרוֹן מַעֲוֵר
- 22 אֶת הַזִּכְרוֹן הוּא (לֹא רַק לְפִי
- 23 שְׁיִפְקֶד מוֹשְׁבָךְ קָשׁוֹר עִם
- 24 עֲנָן הַבֵּיטוּל, כְּמוֹבֹאֵר לַעֲלֵי,
- 25 אֲלֵא גַם) שְׁיִפְקֶד מוֹשְׁבָךְ
- 26 עֲצָמוֹ (שְׁיִהְיֶה מוֹשְׁבָךְ חֶסֶד)
- 27 עִצֵּם הַחִסְרוֹן הוּא טַעַם עַל
- 28 'וְנִפְקֶדֶת' לְשׁוֹן זִכְרוֹן. וְצָרִיף
- 29 לְהִבִּין, אִיךְ שְׁיִפְקֶד יִתְכַּן
- 30 שְׁיִפְקֶד' לְשׁוֹן חֶסֶד מְבִיא
- 31 לְיוֹנֶפְקֶדֶת' וְהִי, כְּאִמּוֹר, הֵם שְׁנֵי
- 32 הַפְּכִים?
- 33 וְכֵן אֵינוֹ מוֹכֵן, דְּמִזֶּה שְׁנִיחְסֵר
- 34 יִפְקֶד מוֹשְׁבָךְ (וְלֹא 'יְחִסֵּר
- 35 מוֹשְׁבָךְ'), לְשׁוֹן פְּקִידָה, הֵינּוּ
- 36 שְׁחִסְרוֹן עֲצָמוֹ לֹא נִזְכָּר בְּלִשׁוֹן
- 37 חִסְרוֹן אֵלֹא בְּלִשׁוֹן שְׁמֻמָּה (גַּם)
- 38 זִכְרוֹן מְשֻׁמַּע שְׁהִשְׁכֹּחַ
- 39 דְּיִפְקֶד' לְיוֹנֶפְקֶדֶת' הִיא (לֹא
- 40 רַק שְׁיִפְקֶד' מְבִיא גִוַּם
- 41 לְיוֹנֶפְקֶדֶת' אֲבָל עֲדִין הֵם שְׁנֵי
- 42 דְּבָרִים שׁוֹנִים וְאִפִּילוֹ הַפְּכִים, אֲלֵא)

- 43 שְׁבִי'פְקֶד' הַחִסְרוֹן עֲצָמוֹ יֵשׁ (בְּהַעֲלָם) עֲנָן 'וְנִפְקֶדֶת' זִכְרוֹן,
- 44 וְכִפִּי שִׁתְּבֹאֵר לְהֵלֶךְ.
- 45 (ב) וּמִמְשִׁיף בְּהַמְאָמְרָה¹⁴, דִּיהוֹנָתָן הוּא אוֹתִיּוֹת יִהְיֶה נָתָן,
- 46 וְאִתָּא בְּמֵאזְרֵי אֹר' ¹⁵ שְׁנָתָן' בְּגִימְטְרִיא (500) הוּא ה'
- 47 אַחֲרוֹנָה דְשֵׁם הָרִי, כִּי ה'
- 48 בְּהַפְּאָה בְּהַכְפֵּלָה (בַּעֲבֹר הִיוּ קוֹרְאִים
- 49 לְלוֹחַ הַכְּפֵל', לְלוֹחַ הַהַכָּה)
- 50 בְּגִימְטְרִיא ת"ק. וּמִדִּיק
- 51 בְּהַמְאָמְרָה, דְּלִהְפִירוּשׁ לְפִי
- 52 הַפִּירוּשׁ שְׁבָרוּב הַמְקוּמוֹת
- 53 שְׁיִהוֹנָתָן הוּא יִהְיֶה הַחִסְרוֹן
- 54 הַרְשׁוּנוֹת שֶׁל הוּא' שְׁהֵם חֲכָמָה וְכִינָה
- 55 וְהַמִּידוֹת (זַעֲרֵי אֲנִיּוֹן) 'וְנָתָן'
- 56 (שְׁבִי'הוֹנָתָן) הוּא שְׁיִהְיֶה י"ו הֵם
- 57 בְּכַחֲנִת נְתִינָה "נָתָן" וְהַמְשָׁכָה
- 58 וְהַתְּלָלוֹת מִלְּמַעֲלָה לְמַטָּה¹⁶] מוֹכֵן
- 59 מִזֶּה שְׁכָתוֹב וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן,
- 60 הַהַמְשָׁכָה אִמְרִיהָ וְהַשְׁפָּעָה
- 61 מִיְהוֹנָתָן לְדוֹד, שְׁיִהְיֶה י"ו
- 62 הַמּוֹחִין וְהַמִּידוֹת דִּיהוֹנָתָן נִמְשָׁכּוּ
- 63 וְנִתְּנוּ' לְמַלְכוּת, שְׁהִיא עֲנִינָה
- 64 וְכַחֲנִתוֹ שֶׁל דּוֹד. אֲבָל לְפִירוּשׁ
- 65 ה'מֵאזְרֵי אֹר' דִּצְנָתָן'
- 66 שְׁבִי'הוֹנָתָן הוּא ה' אַחֲרוֹנָה
- 67 (הַנְּרִמּוֹת בְּכָךְ שֶׁבְּהַכְפֵּלָה הִיא מִסְפָּר
- 68 חֲמֵשׁ מֵאוֹת, בְּגִימְטְרִיא נָתָן, כְּאִמּוֹר),
- 69 הִיא הַמְּלָכוּת, מִזֶּה עֲנָן
- 70 וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן (הַמְשָׁכָה
- 71 יְהוֹנָתָן לְדוֹד), הִרִי נָתָן'
- 72 (דִּיהוֹנָתָן) וְדוֹד הֵם לְכֹאזְרָה
- 73 הֵינּוּ הָרִי וְשְׁנֵי הָעֲנִינִים רִמּוּיִם
- 74 לְכַחֲנִת הַמְּלָכוּת, וְהִיא לֹא יִכּוֹלָה
- 75 לְהִיטֵּת הַמְשָׁכָה וְנִתְּנָה בְּאוֹתָהּ בַּחֲנִיָּה
- 76 מַעֲצָמָה לְעֲצָמָה?
- 77 וּמִבְּאֵר, דְּבְּמַלְכוּת עֲצָמָה שְׁתִּי
- 78 מְדַרְגּוֹת שׁוֹנוֹת. דְּרָגָה אַחַת בְּמַלְכוּת

- 27 וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן, הַהַמְשָׁכָה מִיְהוֹנָתָן לְדוֹד,
- 28 שְׁיִהְיֶה י"ו דִּיהוֹנָתָן נִמְשָׁכּוּ לְמַלְכוּת, דּוֹד. אֲבָל לְפִירוּשׁ ה'מֵאזְרֵי אֹר' דִּצְנָתָן'
- 29 שְׁבִי'הוֹנָתָן הוּא ה' אַחֲרוֹנָה, הִיא הַמְּלָכוּת, מִזֶּה עֲנָן וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן
- 30 (הַמְשָׁכָה יְהוֹנָתָן לְדוֹד), הִרִי נָתָן' (דִּיהוֹנָתָן) וְדוֹד הֵם לְכֹאזְרָה הֵינּוּ הָרִי.
- 31 וּמִבְּאֵר, דְּבְּמַלְכוּת שְׁתִּי מְדַרְגּוֹת. כְּמוֹ שְׁהִיא סוֹף הָאֲצִילוֹת (וְזָבַל לְאֲרִיּוֹת¹⁷),

(14) בהמשך והחרים שם ע' סט. 15) ערך יהונתן (יור', נד) – הובא גם באוה"ת שם (יא, א). 16) ראה סה"מ תקס"ז שם (ע' נה). אוה"ת שם (טז, ב). 17) לשון המשנה (אבות פ"ד מט"ו). וראה שער מאמרי רז"ל (להרח"ו) לאבות שם. המשך והחרים הנ"ל ס"ע מג ואילך. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 היא כְּמוֹ שֶׁהִיא סוֹף בסיום, הדרגה הנמוכה ביותר בעולם הָאֲצִילוֹת
 2 (כלשון המשנה בפרקי אבות לגבי הסיום והקצה של עניין נעלה שעדיף להיות
 3 סיום וקצה לדבר נעלה, מאשר להיות ראש ותחילה לדבר נחות, וְנָבַ
 4 לְאֲרִיזוֹת¹⁷), והדרגה השנייה במלכות היא, וְכֵמוֹ שֶׁהִיא מְקוֹר
 5 לְבְרִיאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה העולמות
 6 שלמטה מעולם האצילות ונחותים
 7 ממנו, ובעוד שעולם האצילות נחשב
 8 אלוקות ממש, בעולמות ב"ע יש
 9 מציאות שנחשבת 'יש' ודבר בפני
 10 עצמו (ובדרגה זו המלכות היא
 11 בבחינת ראש לשועלים¹⁷).
 12 וְזֶהוּ הַחִילּוּק הַהִבְדֵּל בֵּין 'נֶתָן'
 13 (דִּיהוֹנָתָן) לְדוֹד, דִּנְתָן' ה' אַחֲרוֹנָה דָּשֶׁם הָיָה
 14 שֶׁהוּא ה' אַחֲרוֹנָה דָּשֶׁם הָיָה
 15 (פְּנִ"ל) הוּא הַמְּלָכוֹת בְּדֶרֶגָה
 16 הַנְּעֻלָּה כְּמוֹ שֶׁהִיא סוֹף
 17 הָאֲצִילוֹת, וְדוֹד הוּא הַמְּלָכוֹת
 18 בְּדֶרֶגָה הַנְּמוּכָה כְּמוֹ שֶׁהִיא מְקוֹר
 19 לְבְרִיאָה-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה. וְעֵנִין
 20 וַיֵּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן, הוּא
 21 הַמְּשַׁכֵּת הַמְּלָכוֹת כְּמוֹ שֶׁהִיא
 22 בְּאֲצִילוֹת ('נֶתָן', ה' אַחֲרוֹנָה.
 23 וְעַל-יְדֵי-זֶה - גַּם הַמְּשַׁכֵּת
 24 יְהו"ו המוחין והמידות שמשפיעים
 25 במלכות) בְּמְלָכוֹת בְּדֶרֶגָה הַנְּמוּכָה,
 26 כְּפִי שֶׁהִיא מְקוֹר לְבְרִיאָה-
 27 יְצִירָה-עֲשִׂיָּה (דוֹד).
 28 וּמוֹסִיף בְּהַמְאָמֵר, דְּשִׁתִּי
 29 הַבְּחִינּוֹת שֶׁבְּמְלָכוֹת כְּפִי שֶׁהִיא
 30 סוֹף הָאֲצִילוֹת, וְכִפִּי שֶׁהִיא הַתַּחֲלָה
 31 לְבִי"ע נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם יָם וְאֶרֶץ.
 32 יָם¹⁸ הוּא הַמְּלָכוֹת כְּמוֹ
 33 שֶׁהִיא בְּאֲצִילוֹת, שְׁבָה
 34 נִמְשָׁכִים ויש התגלות והארה של
 35 הַסְּפִירוֹת דְּזַעֲרִי-אֲנִפִּין המידות
 36 הַעֲלִיּוֹנוֹת דְּאֲצִילוֹת שֶׁלְמַעְלָה מִהַמְּלָכוֹת - כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים
 37 אֶל הָיָם¹⁹ כֵּשֶׁם שֶׁבִּגְשָׁמִיּוֹת הַשֹּׁפֵעַ שֶׁבְּנַחֲלִים וּבְנִהְיוֹת זֶרֶם וְנִמְשָׁךְ אֶל הַיָּם,
 38 וְכֵן בְּרוּחָנִיּוֹת הָאוֹר שֶׁל כָּל הַסְּפִירוֹת מֵאִיר בְּמַלְכוּת. וְעַל-יְדֵי שֶׁהַמְּלָכוֹת
 39 מְקַבְּלִת וְכוֹנֶסֶת בְּתוֹכָהּ אֶת הַסְּפִירוֹת שֶׁלְמַעְלָה מִמֶּנָּה -
- 40 הִיא מְעַלֶּמֶת עֲלֵיהֶם, וגורמת בהם צמצום, כך שלאחר ה'התכנסות'
 41 במלכות אור הספירות הוא יותר מצומצם בְּדוּגְמַת הָיָם שֶׁהוּא מְכַסֶּה
 42 עַל מָה שֶׁבְּתוֹכוֹ וְהַבְּרוּאִים שֶׁבִּים אֵינֶם נִרְאִים אֶלָּא מְכֻסִּים בְּמִי הֵם כֵּן
 43 שֶׁמִּצִּיאוֹתָם לֹא נִרְאִית וְלֹא בּוֹלֵטת. וְעַל-יְדֵי-זֶה²⁰ שהאורות שלמעלה
 44 מהמלכות 'מתכנסים' בתוכה נִמְשָׁכֶת
 45 הַמְּלָכוֹת לְהִיּוֹת מְקוֹר לְהִיּוֹת
 46 הַנִּבְרָאִים - בְּחִינַת אֶרֶץ,
 47 שֶׁמִּמֶּנָּה נִבְרָאוּ הַנִּבְרָאִים כְּמוֹ שֶׁמִּצִּינו
 48 בְּסִיפּוֹר הַבְּרִיאָה הַנִּבְרָאִים יֵצְאוּ
 49 מֵהָאֶרֶץ כְּכַתוּב תִּדְשָׁא הָאֶרֶץ גו'
 50 תּוֹצֵא הָאֶרֶץ גו'²¹ (ולכן מבורר
 51 בַּחֲסִידוֹת ש"אֶרֶץ" הִיא סְפִירַת הַמְּלָכוֹת
 52 כִּי כֵשֶׁם שֶׁהָאֶרֶץ מְצַמֶּחָה פִּירוֹת, כֵּן
 53 סְפִירַת הַמְּלָכוֹת מֵהוּוּה אֶת הַנִּבְרָאִים,
 54 וְעוֹד טַעַם שֶׁכֵּשֶׁם שֶׁהָאֶרֶץ מְסַמֶּלֶת אֶת
 55 הַבִּיטוֹל, "שֶׁהִכָּל דְּשִׁין עֲלֶיהָ", כֵּן
 56 סְפִירַת הַמְּלָכוֹת עֵינֶיהָ הוּא בִּיטוֹל,
 57 "דְּלִית לָהּ מִגְרָמָה (שֶׁאֵין לָהּ מַעֲצָמָה)
 58 כְּלוּם" אֶלָּא מְקַבֶּלֶת הַכּוֹל מִהַסְּפִירוֹת
 59 שֶׁמִּעֲלֶיהָ). וּמִבְּאֵר, דְּעֵנִין
 60 וַיֵּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן הוּא
 61 הַמְּשַׁכֵּת מִהַסְּפִירוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת, בְּחִינַת
 62 "יָם" לְסְפִירַת הַמְּלָכוֹת בְּחִינַת "אֶרֶץ"
 63 בְּאוֹפֶן נִעְלָה מֵאֵד כְּעֵנִין הַפֶּף יָם
 64 לִבְשָׁה (אֶרֶץ)²² שֶׁהִיא
 65 בְּקִרְיַעַת יָם-סוֹף כְּמִבּוֹר
 66 בַּחֲסִידוֹת בְּאִרְכּוֹת בִּמְעַלֵּת גִּילּוֹי
 67 הָאֱלֻקוֹת הַעֲצוּם שֶׁהִיא בַּעַת קִרְיַעַת יָם
 68 סוֹף שֶׁגַם הָאוֹרוֹת שֶׁבְּדֶרֶךְ כָּלִל מְכֻסִּים
 69 וְלִמְעַלָּה מִגִּילּוֹי ("עֲלָמָא דַּתְכִּסְיָא",
 70 בְּחִינַת "יָם" שֶׁהַבְּרוּאִים שֶׁבּוּ מְכֻסִּים)
 71 בְּאוֹ לִידֵי גִילּוֹי ("עֲלָמָא דַּתְגִּלְיָא"
 72 שֶׁהַבְּרוּאִים שֶׁבּוּ מִגּוּלִים, בְּחִינַת
 73 "יִבְשָׁה" ו"אֶרֶץ"). הִנֵּנו, ש"וִיאֵמֶר לוֹ
 74 יְהוֹנָתָן מִשְׁמַעוּ דְּנוֹסָף לְהַמְשִׁכָּת
 75 הַמְּלָכוֹת כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּאֲצִילוֹת ('נֶתָן', ה' אַחֲרוֹנָה)
 76 שֶׁנִּמְשָׁכָה בְּבְחִינַת הַמְּלָכוֹת כְּמוֹ שֶׁהִיא מְקוֹר לְבְרִיאָה-
 77 יְצִירָה-עֲשִׂיָּה (דוֹד), כְּמִבּוֹר לַעֲלִי שֶׁהַכּוֹנֵה הִיא הַמְּשַׁכֵּת מֵהַדְּרָגָה
 78 הַעֲלִיּוֹנָה בְּמַלְכוּת עֲצָמָה לְדֶרֶגָה הַתַּחְתּוֹנָה שֶׁל מַלְכוּת הִיא גַּם הָעֵנִין

(18) בהבא לקמן (בענין ים וארץ) ראה בארוכה המשך הנ"ל ס"ע לט ואילך. וראה גם לקו"ת צו יד, ב ואילך. ובכ"מ.
 (19) קהלת א, ז. (20) ראה המשך הנ"ל ע' מא, שההעלם דבחינת ים דמלכות הוא שע"י שהמלכות מקבלת בתוכה את האורות
 הם משתנים [ע"ד הלבנה, שע"י שהיא מקבלת את אור השמש היא משנית את האור, שנעשה אור הלבנה ולא אור השמש],
 ולכן ע"י ההעלם דבחינת ים, אפשר להיות בחינת ארץ. (21) בראשית א, יא. שם, כד. וראה זח"ג לט, ב (הובא בלקו"ת
 שם). ובכ"מ. (22) תהלים סו, ו.

- 1 דְּהִפְכִּיתָ יָם לִיבֶשֶׁה, שהיה בקריעת ים סוף שְׁנִבְקַע הַהַעֲלָם
- 2 והכיסוי שישנו על האורות כפי שהם 'מכונסים' בספירת המלכות (ים)
- 3 וְנִתְּגַלוּ הָאוֹרוֹת דֶּה־סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת (שְׁבַמְלָכוֹת) כְּמוֹ שֶׁהֵם
- 4 בְּעֶצְמוֹתָם מצד עצמם, ללא הצמצום והכיסוי שנפעל בהם כתוצאה
- 5 ממהלכשות וה'התננות' במלכות.
- 6 וּמִמְּשִׁיף הָרָבִי מֵהַר"ש 1 שְׁנִבְקַע הַהַעֲלָם (ים) וְנִתְּגַלוּ הָאוֹרוֹת דֶּה־סְפִירוֹת
- 7 בְּהִמָּאֵר¹⁴, דְּלֹא־חָרִי שְׁדוּד 2 דְּאֲצִילוֹת (שְׁבַמְלָכוֹת) כְּמוֹ שֶׁהֵם בְּעֶצְמוֹתָם.
- 8 קָבַל מֵאֲמֵר וּדְבָרֵי יְהוֹנָתָן 3 וּמִמְּשִׁיף בְּהִמָּאֵר¹⁴, דְּלֹא־חָרִי שְׁדוּד קָבַל
- 9 (הֵינּוּ שְׁנִמְשְׁכוּ בּוֹ בְּדוּד, סְפִירַת 4 מֵאֲמֵר וּדְבָרֵי יְהוֹנָתָן (הֵינּוּ שְׁנִמְשְׁכוּ
- 10 הַמַּלְכוּת, עֲצָמִיּוֹת הָאוֹרוֹת 5 בּוֹ עֲצָמִיּוֹת הָאוֹרוֹת דְּאֲצִילוֹת), אֲזִי²³ אָמַר לוֹ²⁴
- 11 דְּאֲצִילוֹת), אֲזִי²³ אָמַר לוֹ²⁴ 6 וְשִׁלְשֶׁת תָּרַד מֵאֵד, וְשִׁלְשֶׁת הוּא²⁵ שֶׁתַּעֲשֶׂה
- 12 יְהוֹנָתָן לְדוּד וְשִׁלְשֶׁת בְּעוֹד שְׁלוֹשָׁה 7 בְּחִינַת סְגוּל (שִׁישׁ בּוֹ ג' נְקוּדוֹת) שְׂרֹמֵז עַל
- 13 יָמִים תָּרַד מֵאֵד, וְשִׁלְשֶׁת 8 הוּא²⁵ שֶׁתַּעֲשֶׂה תַּחֲפֹךְ לְהוֹיֹת
- 14 בְּחִינַת סְגוּל (שִׁישׁ בּוֹ ג' 9 לְבָרֵר בְּרוּרִים), וְעַל־יְדִי־זֶה יִהְיֶה וְשִׁלְשֶׁת',
- 15 בְּחִינַת סְגוּלָּתָא (שֶׁגֶם בְּסִגּוּלָּתָא יֵשׁ ג' נְקוּדוֹת), 10
- 16 נְקוּדוֹת) שְׂרֹמֵז עַל עֲבוֹדַת 11 בְּחִינַת סְגוּלָּה. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב²⁷ וְהִיִּיתֶם לִי סְגוּלָּה
- 17 הַבְּרוּרִים²⁶ שֶׁל הַדְּבָרִים הַגִּשְׁמִיִּים 12 מִכָּל הָעַמִּים, דְּעַל־יְדֵי הַבְּרוּר שְׁמִכְרִים מִכָּל
- 18 שְׁמִקְבָּלִים שֶׁפֶּע וְחִיּוֹת שִׁישׁ בַּה 13 הָעַמִּים, עַל־יְדִי־זֶה וְהִיִּיתֶם לִי סְגוּלָּה. וְלִכְאוּרָה,
- 19 תַּעֲרוּבַת רַע וְטוֹב, וְהַעֲבֹדָה הִיא 14 זֶה שֶׁאֲמַר יְהוֹנָתָן לְדוּד וְשִׁלְשֶׁת תָּרַד מֵאֵד
- 20 לְהַפְרִיד אֶת הָרַע מֵהַטּוֹב וְלַהֲעֵלוֹת אֶת 15 [שְׁעַל־יְדֵי הִרְיָדָה לְבַחֲחִינַת סְגוּל לְבָרֵר בְּרוּרִים²⁸
- 21 הַטּוֹב לְקְרוּשָׁה (הֵינּוּ יְרִידַת הָאוֹר 16 יִתְעַלֶּה לְבַחֲחִינַת סְגוּלָּתָא וּסְגוּלָּה], הוּא בְּכָל־לוֹת
- 22 אֶלְלוּקִי הַמַּאִיר בְּסְפִירַת הַמַּלְכוּת 17 עֲנִין אֶחָד עִם זֶה שֶׁאֲמַר לוֹ תַּחֲלָה וְנִפְקַדְתָּ כִּי
- 23 לְמִטָּה לַעֲלוֹם הַזֶּה לְבָרֵר 18 יִפְקַד מוֹשֶׁבְּךָ, דְּעַל־יְדֵי שִׁי־פְקַד מוֹשֶׁבְּךָ (יְרִידָה
- 24 בְּרוּרִים), וְעַל־יְדִי־זֶה יִהְיֶה 19 וְהִסְתַּר) יִהְיֶה וְנִפְקַדְתָּ'. [אֲלֹא שֶׁבַתְּחִלָּה אָמַר לוֹ
- 25 וְשִׁלְשֶׁת', בְּחִינַת סְגוּלָּתָא 20 הָעֲנִין בְּכָל־לוֹת, וְאַחֲר־כֵּן הוֹסִיף בְּזֶה פְּרָטִים, הֵן
- 26 (שֶׁגֶם בְּסִגּוּלָּתָא יֵשׁ ג' 21 בְּנוֹגֵעַ לְהִרְיָדָה – וְשִׁלְשֶׁת תָּרַד מֵאֵד גּוֹ' וְיִשְׁבֶּתָּ
- 27 נְקוּדוֹת), בְּחִינַת סְגוּלָּה. כְּמוֹ 22 אֲצֵל הָאֶבֶן הָאֵזֶל, הִרְיָדָה בְּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה²⁹, וְהֵן
- 28 שֶׁכְּתוּב²⁷ וְהִיִּיתֶם לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל 23 בְּנוֹגֵעַ לְהָעֲלִיָּה שְׁעַל־יְדֵי הִרְיָדָה – וְשִׁלְשֶׁת,
- 29 יִהְיֶה סְגוּלָּה אוֹצֵר לְקוֹדֶשׁ־בְּרוּךְ־הוּא 24 שִׁיתַּעֲלֶה לְבַחֲחִינַת סְגוּלָּתָא וּסְגוּלָּה].
- 30 מִכָּל הָעַמִּים, דְּעַל־יְדֵי הַבְּרוּר 25 (ג) וְצָרִיף לְהַבִּין מַה שֶׁתַּחֲחַלַּת הַהִפְטָרָה
- 31 שְׁמִכְרִים מִכָּל הָעַמִּים וְכֹל 26 דְּמִחְרָ חֲדָשׁ הוּא וְיֹאמַר לוֹ יְהוֹנָתָן, דְּלִכְאוּרָה, הָרִי תוֹכֵן
- 32 הַדְּבָרִים הַגִּשְׁמִיִּים הַנִּמְצָאִים בְּעוֹלָם 27 הַהִפְטָרָה דְּמִחְרָ חֲדָשׁ הוּא, שֶׁכְּבָדִּי שִׁיָּהִי מוֹלֵד הַלְכָּנָה (מַלְכוּת), צָרִיף
- 33 הַזֶּה, עַל־יְדִי־זֶה וְהִיִּיתֶם לִי 28 לְהוֹיֹת תַּחֲלָה (בְּעָרֵב רֹאשׁ־חֲדָשׁ) הִרְיָדָה וְהִסְתַּר (יִפְקַד מוֹשֶׁבְּךָ, תָּרַד מֵאֵד
- 34 סְגוּלָּה. 29 גּוֹ' אֲצֵל הָאֶבֶן הָאֵזֶל), וְעֲנִין וְיֹאמַר לוֹ יְהוֹנָתָן שֶׁבַתְּחַלַּת הַהִפְטָרָה הוּא
- 35 וְלִכְאוּרָה, זֶה שֶׁאֲמַר יְהוֹנָתָן 30 דוּד, בְּחִינַת הַמַּלְכוּת, לְבַחֲחִינַת
- 36 לְדוּד וְשִׁלְשֶׁת תָּרַד מֵאֵד 31
- 37 [שְׁעַל־יְדֵי הִרְיָדָה "תָּרַד מֵאֵד" 32
- 38 לְבַחֲחִינַת סְגוּל הַמְרוּמֹת בַּמִּסְפָּר 33
- 39 שְׁלוֹשׁ לְבָרֵר בְּרוּרִים²⁸ יִתְעַלֶּה 34
- 40 דוּד, בְּחִינַת הַמַּלְכוּת, לְבַחֲחִינַת

(23) כ"ה הלשון בהמשך והחרים שם ע' סט. וראה לקמן הערה 30. (24) שמואל"א כ, יט. (25) בהבא לקמן ראה גם סה"מ תקס"ז שם (ע' נו. שם ע' סב ואילך). אוה"ת שם (יב, סע"א ואילך. שם כא, ב ואילך). (26) כמבואר בסה"מ תקס"ז ובאוה"ת שם. (27) יתרו יט, ה. (28) כ"ה בסה"מ תקס"ז ובאוה"ת שם. ובהמשך והחרים שם, דפירוש ושלשת תרד מאד הוא שהגילוי שנמשך ע"י הברורים (בחינת סגולתא) ירד ויומשך למטה, כדלקמן סעיף ד. (29) ראה בארוכה סה"מ תקס"ז שם (ע' סג). אוה"ת שם (כד, ב).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 תכלית השלמות דהמלכות (מקור דבריא-יצירה-עשיה),
 2 שְׁמַאֲרִי בָּהּ בְּגִילוֹי בְּחִינַת הַמְּלָכוֹת דְּאֲצִילוֹת וְגַם הַמְּדוּת
 3 דְּעִיר-אֲנָפִין (פנ"ל סעיף ב), ולכאורה העילוי והיתרון הגדול הזה,
 4 עד ל"תכלית השלמות", הוא ההפך הגמור של הירידה וההעלם של ערב
 5 ראש חודש, כאשר הלבנה מתעלמת
 6 לגמרי, ואם כן מדוע ההתחלה של
 7 הפטרת ערב ראש חודש, היום של
 8 ההעלם הכי גדול במצבה של הלבנה
 9 (ספירת הלכות), היא ב"ויאמר לו
 10 יהונתן" שמשמעו תכלית העילוי של
 11 ספירת המלכות?
 12 ונקודת הבאור בזה, שְׁבַכְדִּי
 13 שְׁיִהְיֶה בְּדוֹר, היינו ספירת המלכות
 14 דְּעִנְיָן דְּיִפְקֵד מוֹשְׁבֵּךְ עִנְיָן
 15 החיסרון [ובאופן שְׁעַל-יְדִי-וְהָ] 9
 16 מתוך החיסרון והירידה עצמם יְהִי
 17 'וְנִפְקֵדְתָּ' עִנְיָן העילוי וההוספה
 18 הוא עַל-יְדֵי הַמְּשָׁכָה
 19 מְלַמְעָלָה מאור הספירות שלמעלה
 20 מהמלכות. וְהוּא שֶׁהִתְחַלַּת
 21 הַפְּטָרָה [עוד לְפָנֵי
 22 שְׁאוּמְרִים הַתְּבוּת הַמִּילִים
 23 'מָחָר חֹדֶשׁ' המתייחסות לערב
 24 ראש חודש, יום ההעלם וההסתר
 25 המסמל את החיסרון] הִיא וַיֹּאמֶר
 26 לוֹ יְהוֹנָתָן, שֶׁבַתְחִילָה עוד לפני
 27 ההעלם וההסתר נִמְשָׁךְ בְּמַלְכוּת
 28 (מקור דבריא-יצירה-עשיה
 29 שממנה היא התהוות העולמות
 30 שלמטה מאצילות, כאמור לעיל)
 31 הָאוֹרוֹת הנעלים דְּאֲצִילוֹת,
 32 וְעַל-יְדִי-וְהָ³⁰ לאחר שקודם לכן
 33 הייתה בספירת המלכות המשכה של
 34 תוספת אור אֶפְשָׁר יִכּוֹל לְהִיּוֹת
 35 אַחֲרֵי-כֵן עִנְיָן 'מָחָר חֹדֶשׁ'³¹
 36 - הִירִידָה וְהִסְתָּר דִּהְלָכְנָה,
- 1 (אֲדָרְבָּה) תכלית השלמות דהמלכות (מקור
 2 דְּבִרְיָא-יְצִירָה-עֲשִׂיָּה), שְׁמַאֲרִי בָּהּ בְּגִילוֹי
 3 בְּחִינַת הַמְּלָכוֹת דְּאֲצִילוֹת וְגַם הַמְּדוּת דְּעִיר-
 4 אֲנָפִין (פנ"ל סעיף ב). ונקודת הבאור בזה,
 5 שְׁבַכְדִּי שְׁיִהְיֶה הַעֲנִין דְּיִפְקֵד מוֹשְׁבֵּךְ [ובאופן
 6 שְׁעַל-יְדִי-וְהָ יְהִי 'וְנִפְקֵדְתָּ'] הוא עַל-יְדֵי
 7 הַמְּשָׁכָה מְלַמְעָלָה. וְהוּא שֶׁהִתְחַלַּת הַפְּטָרָה
 8 [עוד לְפָנֵי שְׁאוּמְרִים הַתְּבוּת 'מָחָר חֹדֶשׁ'] היא
 9 וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן, שֶׁבַתְחִילָה נִמְשָׁךְ בְּמַלְכוּת
 10 (מקור דבריא-יצירה-עשיה) הָאוֹרוֹת דְּאֲצִילוֹת,
 11 וְעַל-יְדִי-וְהָ³⁰ אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת אַחֲרֵי-כֵן עִנְיָן 'מָחָר
 12 חֹדֶשׁ'³¹ — הִירִידָה וְהִסְתָּר דִּהְלָכְנָה, יִפְקֵד
 13 מוֹשְׁבֵּךְ' (עֲנִין עָרֵב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ, מָחָר חֹדֶשׁ),
 14 וְלֹאחֲרֵי-זֶה (בְּרֹאשׁ-חֹדֶשׁ) — 'וְנִפְקֵדְתָּ'.
 15 וְעַל-פִּי הַיְדוּעַ גּוֹדֵל הַדִּיוֹק בְּמַאֲמְרֵי רַבּוֹתֵינוּ
 16 נְשִׂיאָנוּ גַם בְּנוֹגַע לְהַשְׁכִּיחוֹת דְּהַעֲנִינִים
 17 שֶׁבַתְחִילָה לְזִמְן אֲמִירָתָם, יֵשׁ לוֹמַר, דְּעִנְיָן
 18 הַנַּ"ל שֶׁהִתְחַלָּה דְּוַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן (שְׁבַעֲרֵב
 19 רֹאשׁ-חֹדֶשׁ) הוא כְּעִנְיָן הַפֶּךְ יָם לִיבְשָׁה, הוא
 20 מוֹדָגֵשׁ בְּעִיקָר בְּעָרֵב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ סִיּוֹן³² — הַזִּמְן
 21 דְּאֲמִירַת הַמַּאֲמָר. וַיּוֹכֵן זֶה עַל-פִּי הַמַּבְאָר
 22 בְּמָקוֹם אַחֵר³³ בְּעִנְיָן ג' חֲדָשִׁים הָרִאשׁוֹנִים (נִסָּן
 23 אֵייר וְסִיּוֹן), דְּהַטָּעַם שְׁבַג' חֲדָשִׁים אֲלֵה דּוֹקָא
 24 נִזְכָּר יְצִיאַת מִצְרַיִם [חֹדֶשׁ הָאֲבִיב כִּי בּוֹ יְצִאֲתָ
 25 מִמִּצְרַיִם]³⁴, בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית
 26 לְצִאתָם מִמִּצְרַיִם³⁵, בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצִאתָת
- ביאור בדרך אפשר
 37 'יִפְקֵד מוֹשְׁבֵּךְ' (עֲנִין עָרֵב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ, מָחָר חֹדֶשׁ),
 38 וְלֹאחֲרֵי-זֶה (בְּרֹאשׁ-חֹדֶשׁ) - 'וְנִפְקֵדְתָּ' וזהו סדר ההתהוות של
 39 עולמות בריאה-יצירה-עשיה וכללות הנבראים על-ידי ספירת המלכות
 40 שתחילה נמשכת במלכות המשכה והארה מהספירות העליונות, אחר-כך
 41 ההארה מתעלמת ויש בה צמצום ואחר
 42 כֹּךְ היא יורדת ונמשכת למטה להוות
 43 עולמות ונבראים.
 44 וְעַל-פִּי הַיְדוּעַ גּוֹדֵל הַדִּיוֹק
 45 בְּמַאֲמְרֵי רַבּוֹתֵינוּ נְשִׂיאָנוּ לֹא
 46 רק מצד תוכן המאמרים אלא גם
 47 בְּנוֹגַע לְהַשְׁכִּיחוֹת דְּהַעֲנִינִים
 48 שֶׁבַתְחִילָה לְזִמְן אֲמִירָתָם,
 49 יֵשׁ לוֹמַר, דְּעִנְיָן הַנַּ"ל
 50 שֶׁהִתְחַלָּה דְּוַיֹּאמֶר לוֹ
 51 יְהוֹנָתָן' (שְׁבַעֲרֵב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ)
 52 הוא כְּעִנְיָן הַפֶּךְ יָם לִיבְשָׁה,
 53 המשכה והתגלות אלויות בדומה
 54 להמשכה והתגלות שהייתה בעת
 55 קריעת ים-סוף הוא מוֹדָגֵשׁ
 56 בְּעִיקָר בְּעָרֵב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ
 57 סִיּוֹן³² - הַזִּמְן דְּאֲמִירַת
 58 הַמַּאֲמָר, יתור מאשר בכל ערב ראש
 59 חודש, כפי שממשך ומבאר.
 60 וַיּוֹכֵן זֶה עַל-פִּי הַמַּבְאָר
 61 בְּמָקוֹם אַחֵר³³ בְּשִׁיחוֹת שֶׁל הַרְבֵּי
 62 בְּעִנְיָן ג' חֲדָשִׁים הָרִאשׁוֹנִים
 63 שֶׁל הַשָּׁנָה שֶׁהִיא שְׁנֵי מִבְּנֵיהֶם הוּא
 64 חוֹדֶשׁ נִסָּן (נִסָּן אֵייר וְסִיּוֹן),
 65 דְּהַטָּעַם שְׁבַג' חֲדָשִׁים אֲלֵה
 66 דּוֹקָא נִזְכָּר בְּתוֹרָה עִנְיָן יְצִיאַת
 67 מִצְרַיִם [חֹדֶשׁ הָאֲבִיב חוֹדֶשׁ נִסָּן
 68 כִּי בּוֹ יְצִאֲתָ מִמִּצְרַיִם]³⁴,
 69 בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי חוֹדֶשׁ אֵייר
 70 בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִית לְצִאתָם מִמִּצְרַיִם
 71 מִצְרַיִם³⁵, בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי
 72 חוֹדֶשׁ סִיּוֹן לְצִאתָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

(30) וכהלשון בהמשך והחרים שם (נעתק לעיל ס"ב) "ואמר לו ושלשת תרד מאד". (31) ואולי י"ל דהטעם (בפנימיות הענינים) על זה שההפטרה ד'מחר חודש' אומרים דוקא בער"ח שחל בשבת — כי עיקר הענין ד'מחר חודש' הוא המשכת הגילוי דבחינת שבת. וע"ד מ"ש בספירת העומר (ראה לקמן ס"ד) וספירתם לכם ממחרת השבת. וראה שיחת אחש"פ שנה זו (תנש"א (לעיל ע' 89 ואילך)) דכאשר התחלת הספירה היא ממחרת השבת כפשוטו (כבשנה זו), הספירה היא באופן נעלה יותר. (32) וכן בערב ר"ח אייר, כדלהלן בפנים. (33) לקו"ש ח"א ע' 266. (34) משפטים כג, טו. וכן בתשא לר, יח: כי בחודש האביב יצאת ממצרים. (35) במדבר א, א. ואף ש"לצאתם מארץ מצרים" קאי בפשטות על "בשנה השנית" — ראה לקו"ת במדבר ג, א מזהר ח"ג קיז, א "לחודש השני בשנה השנית כולא חד".

ויאמר לו יהונתן מחר חודש ונפקדת כי יפקד מושבך

יא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

מוֹשְׁבֶךָ (ענין ההוספה וההמשכה ממלכות דאצילות לבי"ע), כפי שממשיך
ומפרט מיד. יציאת מצרים שפאה על-ידי המִשְׁכָּה התעוררות
והתגלות מלמעלה - על-דרך הענין ד'ויאמר לו יהונתן',
המשכה מהספירות העליונות (יהונתן) לספירת המלכות (דוד) וכן"ל
שההמשכה ד'ויאמר לו
יהונתן' היא על-דרך הענין
דקריעת ים-סוף, הגמר
והשלמות ד'יציאת מצרים עצמה
שהייתה בחודש ניסן. ספירת
העומר, שהיא בעיקר בחודש אייר,
הייתה דנפש האלקית
והתלבשותה בנפש הבהמית
בכדי לברר להפריד את הטוב
מהרע ולהעלות לקדושה את המדות
דנפש הבהמית - על-דרך
הענין ד'יפקד מושבך ושלשף
תרד מאד גו' בכדי לברר
ברורים כמבואר לעיל. והגילוי
אלוקות הנעלה דמתן-תורה
בחודש סיון שפא לאחר עבודת
הברורים דספירת העומר,
שהוא נעלה יותר גם
מהגילוי ד'יציאת מצרים
וקריעת ים-סוף (ש'לפני
העבודה של האדם למטה, והוא
גילוי והמשכה מלמעלה) - על-
דרך הענין ד'ונפקדת' העליון
וההוספה ש'לאחרי יפקד
מושבך' העליון שאחרי הירידה
שהוא גילוי נעלה יותר גם
מהגילוי ד'ויאמר לו יהונתן'
ש'לפני-זה שקודם הירידה, כי על-
ידי הירידה נפעל עילוי נוסף.

מֵאֲרֶץ מִצְרַיִם³⁶ הוא, כי התכלית המטרה הסופית ד'יציאת
מצרים [ענינו דחדש ניסן] הוא מתן-תורה³⁷ [ענינו דחדש
סיון]³⁸, וספירת העומר [ענינו דחדש אייר]³⁹ הוא
הממוצע האמצעי ש'על-ידו באים מציאת מצרים למתן-
תורה⁴⁰. ועל-פי-זה יש
לומר, דהמבאר בהמאמר
ש'ענין ויאמר לו יהונתן'
(מחר חדש') המשכת והתגלות
אור הספירות העליונות בספירת
המלכות הוא כענין הפך ים
ל'יבשה' התגלות בחינת יים",
המוחין והמידות שלמעלה, בבחינת
"יבשה" ו"ארץ", ספירת המלכות, תוכן
ענין זה קשור לזמן שבו נאמר
המאמר, הוא כי מאמר זה⁴¹ של
הרבי מהר"ש נאמר בשבת ערב
ראש-חדש סיון, וכיון שחדש סיון וכן חדש
אייר באים בהמשך ליציאת מצרים, לכן בערב
ראש-חדש דחדשים אלה, מודגש ש'ענין ויאמר
לו יהונתן' (מחר חדש') הוא דוגמת הענין
מצרים, כאמור לעיל, לכן בערב
ראש-חדש דחדשים אלה,
אייר וסיון, מודגש ש'ענין ויאמר
לו יהונתן' (מחר חדש') הוא
דוגמת הענין דקריעת ים-סוף
הגמר הסיום ד'יציאת
מצרים⁴² כפי שמוכן גם לפי פשוטו
שעד לאחר קריעת ים-סוף בני ישראל
עדיין ניצלו מיד פרעה שגם לאחר
היציאה ממצרים המשיך לרדוף
אחריהם.
(ד) ויש לומר, שג' הענינים
ש'בג' חדשים הנ"ל שהם,
כאמור, שלושה שלבים ביציאת מצרים
— יציאת מצרים, ספירת
העומר ומתן-תורה - הם
דוגמת ג' הענינים ד'ויאמר
לו יהונתן' גו' (המשכה עליונה
לספירת המלכות) ונפקדת (ענין
ההעלם והחסרון) כי יפקד

ברורים. והגילוי דמתן-תורה שפא לאחר עבודת הברורים דספירת העומר,
שהוא נעלה יותר גם מהגילוי ד'יציאת מצרים וקריעת ים-סוף (ש'לפני
העבודה) - על-דרך הענין ד'ונפקדת' ש'לאחרי יפקד מושבך' שהוא נעלה
יותר גם מהגילוי ד'ויאמר לו יהונתן' ש'לפני-זה.

(36) יתרו יט, א. (37) כמ"ש (שמות ג, יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. (38) כמ"ש (יתרו שם) בחודש השלישי גו' באו מדבר סיני. וראה שבת פח, א "אוריאל תליתי גו' בירחא תליתי". (39) דבחדש אייר (דוקא) כ' ימי החודש הם ימי ספה"ע. (40) לקו"ת אמור לה, ב. ובכ"מ. וראה בארוכה לקו"ש שם ואילך. (41) וכן המאמר ד"ה זה דשנת תרנ"ח, שבו מבואר כבהמשך והחרים, נאמר בשבת ער"ח סיון. (42) ראה תו"מ סה"מ ניסן ע' כסג הערה 16.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לֹמֵר, דְּבַעֲרֵב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ סִיּוֹן, הַהֲדָגָשָׁה
 2 דִּיאָמַר לוֹ יְהוֹנָתָן עֲנִין הַמִּשְׁכָּה הַעֲלִינָה בְּסִפֶּרֶת הַמַּלְכוּת הִיא
 3 בְּעִיקָר בְּנוֹגֵעַ לָזֶה שְׁעַל-יְדֵי הַמִּשְׁכָּה דִּיאָמַר לוֹ יְהוֹנָתָן
 4 נִמְשָׁךְ הַנְּתִינִת כַּח' עַל הָעֲנָן דִּי-וֹנְפִקְדָּתָ, תּוֹסֶפֶת הָאֹר שֶׁלֹּאֲחֵר
 5 הַיִּידֵה שְׁהָא, כְּאֹמֵר לַעִיל, עֲנִין
 6 סְגוּלָּתָא (וּסְגוּלָּה) שְׁבִי-
 7 וְשִׁלְשֶׁת. וְכַמְבָּאָר בְּהַמָּאָמַר
 8 הַשִּׁיכּוּת דִּי-שִׁלְשֶׁת תֵּרֵד מָאָד
 9 לְקָרִיעַת יַם-סוּף (שְׁהָא עֲנִין אַחַד
 10 עִם וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן),
 11 דְּפִירוּשׁ וְשִׁלְשֶׁת תֵּרֵד מָאָד
 12 גו' וְיִשְׁכַּת אַצֵּל הָאֶבֶן הָאֵזֶל
 13 הוּא שְׁהָעֲנָן דִּסְגוּלָּתָא
 14 (סְגוּלָּה) [שְׁנִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי
 15 הַבְּרוּרִים שְׁכָדִי לַעֲשׂוֹת יֵשׁ צוּרָךְ
 16 וְהַכֹּחַ בִּיְרִידָה] וַיִּמְשָׁךְ לְמַטָּה
 17 בִּיּוֹתָר (תֵּרֵד מָאָד) עַד בְּעֵשִׂיָּה
 18 (אֶבֶן הָאֵזֶל), עַל-דֶּרֶךְ הַגִּילּוּי
 19 דְּקָרִיעַת יַם-סוּף שְׁנִמְשָׁךְ וְכֹא
 20 בְּגִילּוּי גַם בְּדָרְגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת
 21 דְּעֵשִׂיָּה, כְּמֹאמַר חֲכָמֵינוּ ז"ל שְׁבַעַת
 22 קָרִיעַת יַם-סוּף רָאָתָה שְׁפָכָה כּו'
 23 עַל הַיָּם גִּילּוּי אֲלוּקוֹת בְּדָרְגָה נְעֻלִית
 24 יוֹתֵר מִמָּה שְׁרָאָה יִתְקַלָּה הַנְּבִיאָה.⁴³
 25 וּבַעֲרֵב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ אֵייר, כְּמוֹ
 26 בַּעַת אֲמִידָה מֵאֹמֵר זֶה (שְׁבַת מְבָרְכִים
 27 וְעַרְב רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֵייר, בִּשְׁנַת תִּשְׁכ"ח)
 28 וְהָיָה חֹדֶשׁ אֵייר הוּא הַחֹדֶשׁ שְׁכּוֹ
 29 מוֹדַגְשֶׁת הַעֲבוּדָה דְּסִפֶּרֶת הָעוֹמֵר,
 30 בִּיּוֹר הַמִּידוֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית,
 31 הַהֲדָגָשָׁה דִּיאָמַר לוֹ יְהוֹנָתָן
 32 הַמִּשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה הִיא בְּעִיקָר
 33 שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ הַנְּתִינִת
 34 כַּח' עַל הָעֲנָן דִּי-פִקְדָּה
 35 מוֹשְׁכָּךְ, עֲנִין הַחִסְרוֹן וְהַהֶעֱלֵם
 36 עֲנִין סְגוּלָּה שְׁבִי-וְשִׁלְשֶׁת,
 37 עַבְדוֹת הַבְּרוּרִים וְכַמְבָּאָר לַעִיל
 38 שְׁכָדִי לְבָר בִּיּוֹרִים צָרִיכָה לְהִיטֵל
 39 יְרִידָה וְהַעֲלֵם.
 40 (ה) וַיֵּשׁ לְקָשֶׁר זֶה עִם מָה
- שְׁכַתב ה'צמח צדק' בְּרִשְׁמוֹתָיו לְתַהֲלִים⁴⁴ בְּנוֹגֵעַ לְתוֹכָן
 הַפְּנִימִי שֶׁל הַמְּזֻמּוֹר לְמַנְצָח בְּנִגִּינוֹת מְזֻמּוֹר שִׁיר⁴⁵ (שְׁאֹמְרִים
 אַחֲרֵי סְפִירַת הָעוֹמֵר⁴⁶ וְזוֹה מוֹכֵן שֶׁלְתוֹכָנוּ יֵשׁ שִׁיכּוֹת פְּנִימִית לַעֲבוּדָה
 הַרוֹחֲנִית הַפְּנִימִית שֶׁל סְפִירַת הָעוֹמֵר, עֲנִין הַבִּירוּרִים), שְׁכַתב
 ה'אלשיך', שְׁמֻזְמוֹר זֶה
 מְדַבֵּר בִּימּוֹת הַמְּשִׁיחַ, שְׁאֵז יְהִיּוֹ שְׁנֵי דְבָרִים.
 לַעֲתִיד לְבֹא יְהִיּוֹ שְׁנֵי דְבָרִים.
 דָּבָר אֶחָד שְׁפַע בְּרָכוֹת טוֹב
 לְיִשְׂרָאֵל - אֱלָקִים יַחְנֲנוּ
 וַיְכַרְכְּנוּ גו'⁴⁷, יַחֲוֹן וַיְבָרֵךְ אֹתָנוּ
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְדָבָר שְׁנִי וַיִּתְקַדֵּשׁ
 שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּעוֹלָם - כִּי
 תִשְׁפּוֹט עַמִּים מִיִּשְׂרָאֵל גו'⁴⁸
 הַמִּשְׁפָּט שֶׁה' יַעֲשֶׂה לַעֲמִים בִּימּוֹת
 הַמְּשִׁיחַ יִגְרוֹם לְקִירוּשׁ שְׁמוֹ בְּעוֹלָם.
 וְזֶהוּ שְׁבַת־הַתַּחֲלֵת הַמְּזֻמּוֹר
 נֶאֱמַר מְזֻמּוֹר שִׁיר, שְׁהָא
 לְכַאוֹרָה כָּפַל לִשְׁוֹן מְזֻמּוֹר עַל עֲנָן
 הָרִאשׁוֹן, הַשְּׁפַע וְהַבְּרָכָה לְבָנֵי
 יִשְׂרָאֵל שִׁיר עַל עֲנָן הַשְּׁנִי
 קִידוּשׁ שֶׁם ה' עַל יְדֵי הַמִּשְׁפָּט שֶׁל
 הָאוֹמוֹת. וְלֹאֲחֲרֵי שְׁהִצְמַח
 צֶדֶק מַעֲתִיק אֶת דְּבָרֵי
 ה'אֱלֹשִׁיךְ, הָאֲמוּרִים לַעִיל, מִבֵּיא
 מָה שְׁכַתוֹב בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה
 לְאֲדוּמִיר הַזֶּה סוּף-דְּבָרֵי
 הַמַּתְחִיל הַמֵּאֲמַר הַפּוֹתַח בְּפִסּוּק
 מְזֻמּוֹר שִׁיר חֲנוּכַת הַבֵּית⁴⁹,
 שְׁגַם כֹּאֵן נֶאֱמַר כָּפַל לִשְׁוֹן זֶה "מְזֻמּוֹר"
 ו"שִׁיר" כִּדִּי לְהוֹרוֹת עַל שְׁנֵי עֲנִינִים
 שׁוֹנִים דְּמְזֻמּוֹר הוּא שִׁיר
 הַמְּלָאכִים, וְשִׁיר הוּא שִׁירַת
 הַנְּשָׁמוֹת. וְלִכְאוֹרָה הַכְּנֻנָּה,
 הַמְּזֻמּוֹר נֶאֱמַר מְזֻמּוֹר שִׁיר, מְזֻמּוֹר עַל עֲנָן הָרִאשׁוֹן, שִׁיר עַל עֲנָן הַשְּׁנִי.
 וְלֹאֲחֲרֵי שְׁהִצְמַח צֶדֶק מַעֲתִיק אֶת דְּבָרֵי ה'אֱלֹשִׁיךְ, מִבֵּיא מָה שְׁכַתוֹב
 בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה סוּף-דְּבָרֵי-הַמַּתְחִיל מְזֻמּוֹר שִׁיר חֲנוּכַת הַבֵּית⁴⁹, דְּמְזֻמּוֹר הוּא
 שִׁיר הַמְּלָאכִים, וְשִׁיר הוּא שִׁירַת הַנְּשָׁמוֹת. וְלִכְאוֹרָה הַכְּנֻנָּה, דְּמָה שְׁכַתוֹב

(43) פִּירִשׁ"י בִּשְׁלַח טו, ב (מִמְכִּילָתָא ע"פ). (44) אוֹה"ת לְתַהֲלִים (יֵהָל אֹר) ע' רכז. (45) תַּהֲלִים מְזֻמּוֹר טז. (46) שו"ע אֲדָה"ז אור"ח ה' פסח סתפ"ט ס"א. (47) תַּהֲלִים שֶׁם פִּסּוּק ב. (48) שֶׁם פִּסּוּק ה. הַטַּעַם שְׁאִינוּ מִבֵּיא מ"ש לַפ"ז (פִּסּוּק ג) יוֹדוֹךְ עַמִּים גו' [וְגַם בְּפִסּוּק ה אִינוּ מִבֵּיא הַתַּחֲלֵת הַפִּסּוּק "יִשְׁמַחוּ וַיִּרְנְנוּ לְאוֹמִים"] – אוֹלֵי יֵשׁ לֹמֵר, לִפִּי ש"יִּדּוּךְ עַמִּים" דְּפִסּוּק ג [וְכֵן יִשְׁמַחוּ וַיִּרְנְנוּ לְאוֹמִים דְּפִסּוּק ה] הוּא עַל זֶה "שְׁמַדְתָּךְ לְהַטִּיב לַעֲמֻךְ" (פִּירִשׁ"י שֶׁם פִּסּוּק ב). (49) לְקוּ"ת בְּרַכָּה צח, ג. וְכ"ה גַּם בְּד"ה זֶה בְּסִידוֹר (עַם דֹּא"ח) שֶׁר הַחֲנוּכָה רַעַז, ד. וְעוֹד.

- 1 בהוספה זו היא דְּמָה שֶׁכָּתַב ה' אֱלֹשִׁיף' שֶׁמֶזְמֹר הוּא עַל עֲנָן
2 הָרָאשׁוֹן (שֶׁפֶּע בְּרָכוֹת לְיִשְׂרָאֵל), וְשִׁיר הוּא עַל עֲנָן הַשָּׁנִי
3 (כִּי תִשְׁפּוֹט עַמִּים מִיִּשׁוּר) הוּא עַל-פִּי דְרוֹשׁ כִּידוּעַ שְׁלִימֹד
4 הַתּוֹרָה הוּא בִּארְבַּעַה אֹפְנִים כִּלְיִים הַנִּקְרָאִים פֶּרֶד"ס רִאשִׁיתִיכוֹת פֶּשֶׁט, רִמּוֹ,
5 דְרוֹשׁ, סוֹד, וּבִיאוּר זֶה שֶׁל הָאֱלֹשִׁיף
6 הוּא בְּדֶרֶךְ הַדְרוֹשׁ שְׁבַתוֹרָה
7 (וְכִידוּעַ⁵⁰ שֶׁהָאֲרִיז"ל אָמַר
8 עָלָיו עַל רַבִּי מֹשֶׁה אֱלֹשִׁיף
9 שֶׁנִּשְׁמָתוֹ הִיא מַעוֹלָם
10 הַדְרוֹשׁ), אָבָל עַל-פִּי הַמִּבְאֵר
11 בְּלִקְוֵטִי תוֹרָה' (מִיּוֹסֵד עַל
12 קִבְּלָה, בַּחֲנִית סוֹד שְׁבַתוֹרָה)
13 שֶׁמֶזְמֹר הוּא שִׁירַת
14 הַמִּלְאָכִים, וְשִׁיר הוּא שִׁירַת
15 הַנְּשִׁמּוֹת, צָרִיף לֹמֵר אַחֶרֶת
16 בְּבִיאוּר הַכְּתוּב "לִמְנַצַּח בְּנִינֹת מִזְמֹר
17 שִׁיר", וּלְפִי הַסּוֹד יֵשׁ לִפְרֹשׁ שֶׁמֶזְמֹר
18 שִׁיף לִכִּי תִשְׁפּוֹט עַמִּים
19 מִיִּשׁוּר, כִּי הִשְׁפָּעָה לְאוֹמֹת
20 הָעוֹלָם הִיא מִהַמִּלְאָכִים (עַל-
21 יָדֵי ה' שֶׁבָּעִים שָׁרִים' הַעֲלִינִים
22 דְּרָכִים עוֹבֵר הִשְׁפָּע לִשְׁבָּעִים אוֹמוֹת
23 הָעוֹלָם), וְשִׁיר שִׁיף לִהְיוֹת
24 שִׁיּוּשְׁפֶּע לְיִשְׂרָאֵל.
25 וּמִמִּשְׁיף הַצִּמְח
26 בְּרִשְׁמִימוֹתָיו עַל סֵפֶר תְּהִלִּים,
27 דִּהְשָׁעַם שְׁאוּמָרִים מִזְמֹר זֶה
28 "לִמְנַצַּח בְּנִינֹת מִזְמֹר שִׁיר" אַחֶר
29 סְפִירַת הָעוֹמָר הוּא, כִּי עֲנָן
30 סְפִירַת הָעוֹמָר הוּא בְּרוּר ז'
31 הַמִּדּוֹת דִּנְפֶשׁ הַבְּהֵמִית, כִּי
32 שָׁכַל אַחַת מֵהֶן כְּלוּלָה מִכָּל הַשְּׁבַע,
33 וּבִסְפֵּר הַכּוֹל מ"ט בַּחֲנִית מ"חֶסֶד
34 שְׁבַח־סֶד בְּיוֹם הָרָאשׁוֹן לִסְפִירַת הָעוֹמָר
35 עַד "מִלְכוֹת שְׁבַח־מִלְכוֹת" בְּיוֹם הָאֲחֵרֹן
36 לִסְפִירַת הָעוֹמָר דְּשָׁרֵשׁ נֶפֶשׁ
37 הַבְּהֵמִית לִמְעַלָּה בִּאלֻקוֹת הוּא
38 מַחֲיוֹת הַקּוֹדֵשׁ שֶׁל הַמְּרֻכָּבָה
39 הַעֲלִינָה – מִלְאָכִים, עֲנָן
40 מִזְמֹר, וְעַל-יָדֵי הַבְּרוּר שֶׁל
41 הַטּוֹב שְׁבָה מִתּוֹךְ רַע וְהִעֲלִיָּה
42 דִּנְפֶשׁ הַבְּהֵמִית בְּחֹזֶק שְׁוֹרֶשֶׁה
43 וּמִקּוֹרָה נִעְשָׂה גַם הִעֲלִיָּה דִּנְפֶשׁ
- הָאֱלֹקִית עֲצָמָה – שִׁיר, וְלִכְּנִס הַדְּרָכִים בְּכַתּוּב הוּא שְׁתַּחֲלִילָה נֶאֱמַר
"מִזְמֹר" (עַל בִּירוּר הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית) וְאַחֲרֵיכֵן "שִׁיר" עַל עֲלִיַּת הַנֶּפֶשׁ
הָאֱלֹקִית.
וְיֵשׁ לֹמֵר, דִּזְהָ שְׁאוּמָרִים מִזְמֹר זֶה שֶׁמֶדְבַּר בְּעֲנָן בְּרוּר
עַמִּים (כְּפִשּׁוּטָם), כְּכַתּוּב "כִּי
תִשְׁפּוֹט עַמִּים מִיִּשׁוּר" (אֲחֵרִי
סְפִירַת הָעוֹמָר שֶׁעֲנִינָהּ הוּא
בְּרוּר הַמִּדּוֹת דִּנְפֶשׁ הַבְּהֵמִית
(שְׁבִישְׁרָאֵל) אֵף שֶׁלִּכְאוּרָה הֵם שְׁנֵי
בִירוּרִים שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה הוּא, כִּי
עַל-יָדֵי בְּרוּר הַמִּדּוֹת דִּנְפֶשׁ
הַבְּהֵמִית (שֶׁל הַיְּהוּדִי הָעוֹסֵק
בְּעִבּוּדָה שֶׁל סְפִירַת הָעוֹמָר) נִמְשָׁף
בְּסוֹפוֹ שֶׁל דְּבַר גַּם בְּרוּר הָעַמִּים,
שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר בְּפֶרֶק הַזֶּה כִּי תִשְׁפּוֹט
עַמִּים מִיִּשׁוּר.
וְעַל-פִּי-זֶה מוֹכֵן עוֹד יוֹתֵר
שֶׁבָּעֵרֶב רֹאשׁ-חֹדֶשׁ אֲיִיר
(הַחֹדֶשׁ דִּסְפִירַת הָעוֹמָר)
מוֹדֵגֶשׁ עֲנָן הַסְּגוּל שֶׁב־
וְשִׁלְשֶׁת, הַבְּרוּר שֶׁמִּבְּרָרִים
"מִכָּל הָעַמִּים" שֶׁמִּבִּיא
לְוַהֲיָתָם לִי סְגוּלָה, מַעֲלֵת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל עַל אוֹמוֹת הָעוֹלָם, יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר
בְּכָל עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ, כִּי בְּחֹדֶשׁ אֲיִיר
הוּא זְמַן הָעִבּוּדָה שֶׁל סְפִירַת הָעוֹמָר,
וְכִסְבִּנִי יִשְׂרָאֵל עוֹסְקִים בְּבִירוּר נֶפֶשׁ
הַבְּהֵמִית, הִרִי זֶה מִבִּיא לְבִירוּר
הָאוֹמוֹת.
(ו) וְהִנֵּה כְּמוֹ שֶׁבִסְפִירַת
הָעוֹמָר, שְׁעִיקָרָה, כְּאִמּוֹר, בְּחֹדֶשׁ
אֲיִיר, עַל-יָדֵי הִעֲלִיָּה דִנְפֶשׁ
הַבְּהֵמִית (מִזְמֹר) נִעְשָׂה
הִעֲלִיָּה דִנְפֶשׁ הָאֱלֹקִית
(שִׁיר), כְּמִבּוּאָר לְעִיל בְּסִעִף ה'
עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בִּימֹת
הַמִּשְׁחָה [דִּמְזִמּוֹר זֶה "לִמְנַצַּח
בְּנִינֹת" מִדְּבַר בְּעִיקָר בִּימֹת
הַמִּשְׁחָה], דְּעַל-יָדֵי שִׁתְקַדֵּשׁ
שְׁמוֹ שֶׁל ה' יִתְבָּרֵךְ בְּעוֹלָם
- כִּי תִשְׁפּוֹט עַמִּים מִיִּשׁוּר),

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בקרב אומות העולם (כי תשפוט עמים מישור), על-ידי-זה
 2 יתוסף בשפע שה' יתברך ישפיע לישראל בימות המשיח. דהגם
 3 שענגן הברורים (שעל-ידי-זה נמשך הגילוי) הוא עכשו,
 4 בזמן הגלות, כאשר יש מציאות של היפך הטוב שאותה צריך לברר ולהעלות
 5 וענגן ימות המשיח הוא
 6 המשכת הגילוי שלאחרי
 7 עבודת הברורים, ואם כן לכאורה
 8 הם שני עניינים שונים ומה הדמיון בין
 9 ההמשכה שעל ידי הביורר להשפעה
 10 של ימות המשיח מפל-מקום
 11 לאמתו של דבר עבודת הביוררים כעת
 12 כן פועלת תוספת שפע בימות המשיח,
 13 כי על-ידי כי תשפוט עמים
 14 מישור, ויתקדש שמו יתברך
 15 בעולם אז, בימות המשיח, יתוסף
 16 עוד יותר בהמשכת הגילוי
 17 וההשפעה לישראל שתהיה באותו
 18 הזמן לגבי תוספת ההמשכה
 19 והגילוי וההשפעה שתהיה אז
 20 על-ידי עבודת הברורים
 21 עכשו. ולכן נאמר בפתח הפרק
 22 של "למנוח בנגינות" מזמור שיר,
 23 מזמור לפני שיר נהגם
 24 שמדבר בעיקר בימות
 25 המשיח, וענגן מזמור הוא
 26 כי תשפוט עמים מישור/
 27 שיהיה אז], כי גם אז בימות
 28 המשיח עצמם יהיה בתחילה
 29 מזמור, קידוש שם ה' על-ידי משפט
 30 האומות ועל-ידו יהיה (הוספה
 31 ב)שיר ההשפעה לבני ישראל. וזה
 32 שבפסוקים (שלאחרי הפסוק
 33 הראשון) נאמר אלקים יחננו
 34 ויברכנו גו' לפני תשפוט
 35 עמים מישור גו', ומשמעות
 36 הדברים היא שהסדר הפוך, תחילה
 37 השפעה לבני ישראל, ורק אחר-כך
 38 משפט האומות, לא כאמור לעיל
 39 שהמשפט לאומות והקידוש ה' שעל-
 40 ידו הוא הגורם את תוספת ההשפעה
 41 לבני ישראל, יש לומר, שאין זו
- סתירה כי אמנם המשפט מוסיף שפע לבני ישראל, ובכל זאת עניין
 ההשפעה לישראל נזכר בפרק קודם עניין המשפט לאומות מסיבה אחרת,
 דכיון שפונת ותכלית הבריאה היא בשביל ישראל⁵¹, כפי
 שמובא בכמה מדרשי חכמינו ז"ל, הרי מוכן, שעיקר הענגן דימות
 המשיח הוא שאז יושפע
 שפע רב (ברוחניות
 ובגשמיות) לישראל, ובכל
 אופן תהיה אז השפעה רבה לבני
 ישראל אלא ששלמות השפע
 לישראל ותוספת מיוחדת בשפע
 הזה הוא על-ידי שיתקדש
 שמו יתברך בעולם, ולכן
 נאמר אלקים יחננו ויברכנו
 יאר פניו אתנו סלה, לפני
 תשפוט עמים מישור גו' כי
 עיקר השפע של בני ישראל בימות
 המשיח אכן לא תלוי בקידוש ה'
 שיהיה על ידי משפט האומות, והאמור
 לעיל מדבר על שלמות של ההשפעה
 בהוספה על העיקר.
 ועל-דרך הידוע בענגן נשמה
 וגוף, לעניין אופן השפעת החיות
 לנשמה ולגוף לעתיד לבוא, דנוסף
 לזה שהגילוי אלקות שנמשך
 להנשמה על-ידי עבודתה
 בתורה ומצוות בהיותה
 מלובשת בגוף, הוא גילוי
 נעלה הרבה יותר מהגילוי
 שהיה לה לנשמה קודם
 ירידתה למטה, ולכן הירידה
 למטה היא כדאית ומשתלמת אף שהיא
 ירידה עצומה, הנה גם הגילוי
 שעל-ידי העבודה תתורה-
 ומצוות בגוף גשמי שיאיר
 בנשמה יהיה בעיקר בתחית
 המתים, כשהנשמה תהיה
 מלובשת בגוף גשמי. דהגם
 שגם הגילוי של האור האלוקי
 שהנשמה נהנית ממנו בגן-עדן
 לאחר יציאת הנשמה
 מהגוף, כאשר היא לא מלובשת

- 1 בגוף גשמי, הוא נעלה הרבה מהגילוי דגן-עדן שהיה
2 להנשמה קודם ירידתה, לפי שהגילוי דגן-עדן שלאחרי
3 ירידתה בגוף ויציאָתה מהגוף הוא על-ידי העבודה
4 תורה-ומצות בגוף גשמי ועבודה זו פועלת בנשמה זיכר ועילוי
5 שלא הייתה יכולה להגיע אליו ללא
6 הירידה וההתלבשות בגוף גשמי,
7 מכל-מקום עיקר הגילוי
8 אלוקות בנשמה ששעל-ידי
9 העבודה תורה-ומצות יהיה
10 בתחית המתים, כשהנשמה
11 תהיה מלובשת בגוף⁵².
12 וכמובן גם מהענין דתחית
13 המתים עצמו, דיקומו לתחיה
14 כל ישראל, גם הנשמות
15 שנמצאים בגן-עדן שנים רבות
16 לאחר שנשמתם יצאה מגופם לפני
17 כמה אלפים שנה, וג' פעמים
18 בכל יום הם מתעלים לדרגא
19 נעלית יותר, ואף-על-פי-כן
20 לעתיד-לבא יתלבשו בגופים,
21 כי הגילוי דעולם התחיה
22 כאשר הנשמות יחזרו ויבואו בגופים
23 גשמיים הוא נעלה הרבה יותר
24 מהגילוי דגן-עדן, גם מדרגא
25 הכי נעלית דגן-עדן⁵³ (בדומה
26 למבואר לעיל שעיקר ההשפעה לבני
27 ישראל בימות המשיח היא מפני עצם
28 הענין שהעולם נברא בשביל ישראל,
29 אבל שלימות הענין באה על ידי
30 קידוש ה' שיהיה כתוצאה מ'כי תשפוט
31 עמים', כך גם עצם העובדה שהנשמה
32 עסקה בתורה ומצוות למטה מביאה
33 אותה לדרגה נעלית ביותר, אבל
34 שלימות הענין היא דווקא אחרי תחית
35 המתים כשהנשמה חוזרת ומתלבשת
36 בגוף).
37 והולך ומבאר בפרטיות יותר את
38 העילוי והיתרון של הגילויים האלוניים
39 שהנשמה תזכה להם בעולם התחיה,
40 כנשמה בגוף.
41 ז) והענין הוא, דבהיתרון שבעבודת הנשמה
בהיותה מלובשת בגוף לגבי
עבודת הנשמה למעלה קודם שירדה למטה,
שני באורים בכללות. שעל-ידי⁵⁴ שהנשמה
עובדת את ה' גם בהיותה מלובשת בגוף גשמי
- מתגלה תוקף ההתקשרות שלה עם הקב"ה,
שגם ההעלם וההסתתר דהגוף ונפש הפהמית
אינו יכול לבטל חס-ושלום ואפילו לא לעשות
גרעון בהתקשרות שלה. ועל-אחת-כמה-וכמה
כשעבודת הנשמה למטה היא באהבה רבה
שלמעלה מטעם-ודעת, כמו אהבת ה'ן לאביו,
שעל-ידי-זה מתגלה תוקף ההתקשרות שלה עם
הקב"ה כמו שהוא מצד עצם הנשמה כמו שהיא
מושקשת בעצמות אור-אין-סוף, בדוגמת ה'ן
כמו שהוא במח האב עצמו. כי לגבי דרגת
הנשמה כמו שהיא באצילות, שהיא דוגמת ה'ן
(כמו) שנמשך ממח האב, הירידה לבריאה-

(52) לקו"ת צו טו, ג. ובכ"מ. וראה תו"מ סה"מ אייר ע' ריז, ובהנסמן שם הערה 7. 53) ד"ה כי ישאלך תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' רכ). המשך תער"ב ח"ב פשע"ט (ריש ע' תשפ). סה"מ קונטרסים ח"ב תיב, א. ועוד. 54) בהבא לקמן (עד סוף הסעיף) ראה תו"מ סה"מ: סיון ע' שע; אב ע' קמט. וש"נ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

וּנְפֹשׁ הַבְּהֵמָה וְחִלְקוֹ הַפְּרָטִי שֶׁל כָּל יְהוּדֵי שְׁנֵיתָ לֹא בִּפְרָט לְבָרֵךְ וּלְזַכֵּךְ
 בְּעוֹלָם. כִּי זֶה שֶׁהַגּוֹף וְנִפְשׁ הַבְּהֵמָה אֵינָם יְכוּלִים לְהִסְתִּיר
 עַל הָאֱהָבָה דִּהְנִשְׁמָה שֶׁלְמַעַלָּה מִטַּעַם-וְדַעַת וּלְמִרְוֵת הַיּוֹתָה
 מְלוּבֶשֶׁת בָּהֶם הָאֱהָבָה לְאֻלּוּקוֹת מְאִירָה בָּהּ בְּגָלוּי וּכְתוּצָאָה מִזֶּה יֵשׁ בָּהּ אֵת
 תּוֹקֵף הַהִתְקַשְׁרוֹת כְּפִי שֶׁהִיא מוֹשְׁרֶשֶׁת
 בְּעִצְמוֹת אֵין סוּף, הוּא לְפִי
 שֶׁעֲצָמוֹת אוֹר-אֵין-סוּף (שְׁבוּ
 מוֹשְׁרֶשֶׁת הַנִּשְׁמָה) הוּא בְּכָל
 מְקוֹם בְּשׁוּוֹה (וְלִכְנֵן אֵין שִׁיף
 שִׁיחִיָּה דְּכָר שִׁיחִיָּה לְהַעֲלִים
 עֲלֵיו), וְהַכֹּחַ דִּהְנִשְׁמָה לְבָרֵךְ
 וּלְזַכֵּךְ אֵת הַגּוֹף וְהַנִּפְשׁ
 הַבְּהֵמָה עֲצָמָם וְלַעֲשׂוֹת
 אוֹתָם בָּלִים לְאֻלּוּקוֹת הוּא
 מְפָגֵי שֶׁעֲצָמוֹת אוֹר-אֵין-סוּף
 (שְׁבוּ מוֹשְׁרֶשֶׁת הַנִּשְׁמָה) אֵינוֹ
 מוֹגֵדֵר בְּשׁוּם גִּדְרָה⁵⁶, וְהוּא
 מוֹפְשֵׁט לְגַמְרֵי מְכַל 'גִּדְר' ר'צִיּוֹר
 שֶׁלִּכְנֵן גַּם הַגּוֹף וְנִפְשׁ
 הַבְּהֵמָה שֶׁמִּצַּד עֲנִינִים (מִצַּד
 הַגִּדְרָה שֶׁלֵּהֶם וּבַהֲתָאֵם לְגִדְרִים
 וְהַגְּבֻלוֹת שֶׁל הַמִּצִּיאוֹת שֶׁלֵּהֶם)
 אֵינָם בָּלִים לְאֻלּוּקוֹת, וְאִדְרָבָה
 מַעֲלִימִים וּמַסְתִּירִים עַל הָאוֹר הָאֻלּוּקִי,
 הָרִי עַל-יָדֵי גִילּוּי כֹחַ
 הַעֲצָמוֹת שֶׁהוּא לֹא הַגְּבֻלָּה כֻּלָּל
 וּמְאִיר וּמַתְגַּלָּה בְּכָל מְקוֹם, נִעֲשִׂים
 הֵם בָּלִים לְאֻלּוּקוֹת וְאוֹר עֲצָמוֹתוֹ
 מְאִיר בְּגִילּוּי גַם בָּהֶם.
 (ח) וְעוֹד בְּאוֹר בְּהִיתְרוֹן
 שֶׁבְּעִבּוּדֵת הַנִּשְׁמָה בְּהִיוֹתָהּ
 מְלוּבֶשֶׁת בַּגּוֹף, שְׂדוּקָא עַל יָדוֹ
 הִיא מְגִיעָה לְדִרְגָּה הַרְבֵּה יוֹתֵר נְעִלִית
 מִזֶּה שֶׁבָּהּ הִיתָה קוֹדֵם הִירִידָה,
 דְּשׁוֹרֶשׁ הַגּוֹף לְמַעַלָּה בְּאֻלּוּקוֹת
 הוּא לְמַעַלָּה מִשְׁרֵשׁ הַנִּשְׁמָה.
 דְּבִנְשָׁמוֹת כְּתִיב⁵⁷ בְּנִים אֶתֶם
 לַהוֹי' אֱלֹהֵיכֶם, וְלִכְנֵן הָאֱהָבָה
 וְהַהִתְקַשְׁרוֹת דִּהְקָב"ה
 לְיִשְׂרָאֵל מִצַּד נִשְׁמָתָם הִיא
 עַל-דֶּרֶךְ אֱהָבָת אָב לְבָנוֹ,
 כְּאִמּוֹר לְעִיל, הִינֵנּוּ, שֶׁשְׂרֵשׁ

הָאָב וְהוּא כְּמִצִּיאוֹת בְּפָנֵי עֲצָמָה הַנִּפְרֶדֶת מִעֲצָמוֹתוֹ שֶׁל הָאָב, וְאוֹי
 הִירִידָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה מִעוֹלָם הַאֲצִילוֹת שְׁבוּ הַסִּפּוּרֹת הֵן אֻלּוּקוֹת מִמֶּשֶׁ
 לְבִרְיָאָה-יִצְרֵיהָ-עֲשִׂיָּה הַעוֹלָמוֹת שֶׁלְמַטָּה מֵאֲצִילוֹת בָּהֶם יֵשׁ מִצִּיאוֹת
 שֶׁל נִבְרָאִים (וּמִכָּל-שֶׁכֶּן הִירִידָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה לְמַטָּה בְּעוֹלָם הָזֶה
 הַגִּשְׁמִי) מַעֲלָמֶת וּמִסְתָּרֶת עַל
 זֶה [וְכִידוּעַ⁵⁵ שָׂרָק נִשְׁמוֹת
 דְּאֲצִילוֹת נִשְׁמוֹת גְּבוּהוֹת בִּיּוֹתֵר
 נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם בְּנִים וְהַהִתְקַשְׁרוֹת
 שֶׁלֵּהֶם עִם מְקוֹרֵן הִיא בְּגָלוּי גַם כְּשִׁירְדוֹ
 לְמַטָּה, אֲבָל רֹב הַנִּשְׁמוֹת הֵן לֹא
 בְּדִרְגָּה זֹאת, וְלֹאֲחֵר הִירִידָה לְמַטָּה,
 הַדְּבִקוֹת וְהַהִתְקַשְׁרוֹת שֶׁלֵּהֶם בְּאֻלּוּקוֹת
 הִיא בְּהַעֲלֵם וְהַסְתֵּר לְגַבִּי כְּפִי שֶׁהִיוּ
 קוֹדֵם הִירִידָה], וְזֶה שֶׁגַּם
 בִּירִידָתָהּ לְמַטָּה הִיא בְּכַחֲנִית
 בֵּין בְּגִילּוּי, שֶׁהָאֱהָבָה שֶׁלָּהּ
 לְאֻלּוּקוֹת הִיא אֱהָבָה עֲצָמִית
 שֶׁלְמַעַלָּה מִטַּעַם-וְדַעַת
 כְּאֱהָבָת בֵּין לְאֲבִיו שְׁנוּבַעַת מִכָּךְ
 שֵׁשׁ בִּינֵיהֶם קֶשֶׁר 'עֲצָמִי' לְמַעַלָּה
 מִהַשְׁכָּל וְהַהִיגִיוֹן, הוּא עַל-יָדֵי
 גִילּוּי עֲצָם הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ
 שֶׁהִיא בְּמַח הָאָב וְהִינֵנוּ, כְּאִמּוֹר,
 כְּפִי שֶׁהַנִּשְׁמָה מוֹשְׁרֶשֶׁת בְּעִצְמוֹת אֵין
 סוּף, (טָרָם שְׁנִמְשָׁף מִמּוֹחַ הָאָב
 לְהִיּוֹת מִצִּיאוֹת שֶׁל בֵּן, וּבְנִמְשָׁל, לְפָנֵי
 שֶׁהַנִּשְׁמָה יִרְדֶּה לְהִיּוֹת מִצִּיאוֹת בְּפָנֵי
 עֲצָמָה), שֶׁלִּגְבִי דְרָגָא זֹאת (עֲצָם
 הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שְׁמוֹשְׁרֶשֶׁת
 בְּהִעֲצָמוֹת), אֲצִילוֹת
 וּבִרְיָאָה-יִצְרֵיהָ-עֲשִׂיָּה הֵם
 בְּשִׁוְוָה וְגַם בְּהִיוֹתָהּ מְלוּבֶשֶׁת בַּגּוֹף
 גִּשְׁמִי בְּעוֹלָם הַזֶּה, הַנִּשְׁמָה הִיא
 בְּתַכְלִית הַדְּבִקוֹת וְהַהִתְקַשְׁרוֹת
 לְאֻלּוּקוֹת בְּכָל הַתּוֹקֵף.
 וְלִהְיוֹסִיף, דְּעִיָּקֵר גִּילּוּי דְרָגָא
 זֹאת (עֲצָם הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ
 שְׁמוֹשְׁרֶשֶׁת בְּהִעֲצָמוֹת)
 שְׂתֵאִיר בְּנִשְׁמָה בְּגָלוּי וְזֶה יִהְיֶה מִצְבָּה
 גַּם לְאַחֵר הִירִידָה לְהַתְלַבֵּשׁ בַּגּוֹף
 בְּעוֹלָם הַזֶּה הוּא עַל-יָדֵי
 הַעֲבֻדָּה דְּבִרְוֹר וְזִיכּוּף הַגּוֹף

(55) המִשְׁךְ תַּרְס"ו ע' קנז. ובכ"מ. (56) לא רק שאֵינו מוֹגֵבֵל וְנִמְצָא בְּכָל מְקוֹם אֲלָא שְׁגַם אֵינוֹ מוֹגֵדֵר. וְרֹאה בְּאִרוּכָה לְקו"ש ח"ז ע' 44 וְאִילָךְ. (57) רֹאה יד, א. וּבַתְנִיאי רַפ"ב שֶׁזֶה קָאִי עַל הַנִּשְׁמָה.

ביאור בדרך אפשר

43 עֲבֹדֶת הַנִּשְׁמָה בַּגּוֹף, נַעֲשֶׂה בָּהּ עֲנֵן חֹדֶשׁ - הַמִּשְׁכָּת וּגְלִיל
44 הַעֲצָמוֹת (שְׁלֹמֶעֱלָה גַם מִשְׁרַשׁ הַנִּשְׁמָה כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּמִחָ
45 הָאֵב עֲצָמוֹ).

עֲנִיץ חֹדֶשׁ (שְׁלֹמֹעֲלָה גַם 47

לְבָנוֹ, הִינֵנו, שְׁשֶׁרֶשׁ
שְׁשִׁיכֶת שָׁם תְּפִיסֶת
מִעֲצָמוֹתוֹ מִמֶּשׁ. מִה־
זוֹת דִּהְקַב־הָ לְיִשְׂרָאֵל
לֹא מִצַּד מַעֲלַת הַגּוֹף,
מִעֲלָה עֲצָמִית, אֲלֵא)
זֶה בַּגּוֹף דִּישְׂרָאֵל⁵⁸,
יִרְהָ זֶה הִיא מִעֲצָמוֹתוֹ
שְׁמָה בַּגּוֹף, נִמְשָׁךְ גַּם
עֲצָמוֹת. וְהִינֵנו, דִּלְבָּאוֹר
שִׁית בְּנִשְׁמָה עַל-יְדֵי
הַשֶּׁרֶשׁ שְׁלָה בְּעֲצָמוֹת
בְּזֶן כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּמַח
(שֶׁף). וְלְבָאוֹר הַשְּׁנִי,
בַּגּוֹף, נַעֲשֶׂה כֵּה עֵינֵן
(שְׁלִמְעֵלָה גַם מִשֶּׁרֶשׁ
בְּמַח הָאֵב עֲצָמוֹ).

68 מיוחדת (וכמו שכתוב רבנו חזקן
 69 בתיא שהגוף היהירי דומה בחומוריותו
 70 לגופות של אומות העולם) **נִמְשָׁךְ**
 71 **גִּילּוּי זֶה גַּם בְּנִשְׁמָה** ובעצם גם
 72 אהבת הקדוש-בורן-הוא הנשמה היא
 73 באופן שיש בה המשכת וגילוי עצמותו
 74 יתברך.
 75 **וְהִנֵּה מִמְּחִילוּקִים** אחד ההבדלים
 76 **דְּשְׁנֵי הַבְּאוּרִים** האמורים לעיל
 77 בטעם הדבר שעליית הנשמה למדרגה
 78 גבוהה היא דווקא על ידי הירידה
 79 להתלבש בגוף הוא, **שֶׁלִּבְאוּר**
 80 **הָרֵאשׁוֹן** שזוהו מפני שהגוף מעלים
 81 על הנשמה ועליה להתגבר על ההעלם
 82 וההסתר – **הַגּוּף הוּא רַק כְּמוֹ**
 83 **מְמוּצָע** אמצעי **שֶׁעַל־יָדוֹ**
 84 **מִתְגַּלֶּה שְׂרֵשׁ הַנִּשְׁמָה** ולכן מקום לומר, **דְּלֹאֲחֲרֵי שֶׁעַל־יָדֵי**

58) תניא פמ"ט (סט, סע"א ואילך). וראה ספר השיחות תורת שלום ע' 120. 59) להעיר שעד"ז הוא בנוגע לאהבה עצמית דאב לבנו, דבכ"ן שיש לו מעלות וראוי לאהוב אותו גם מצד השכל, אין ניכר כ"כ שהאהבה שאביו אוהב אותו היא אהבה עצמית.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הַעֲבֹדָה בַּגּוֹף נִתְּגַלָּה שֶׁרָשׁ הַנֶּשְׁמָה וְהִיא כִּבְר הַגִּיעָה לַעֲלִיָּה
2 גדולה, אֵין צְרִיכָה הַנֶּשְׁמָה יוֹתֵר לַגּוֹף וְהִיא יִכְוֶלָה לְהוֹסִיף וּלְהַתְעִיל
3 בְּלַעֲדוֹ. וְלִבְאֹר הַשְּׁנִי שְׁזוֹה בְּגִלְל שֶׁשָּׂרָשׁ הַגּוֹף נִעְלָה מִשָּׂרָשׁ הַנֶּשְׁמָה
4 – גַּם הַגִּילּוֹי שֶׁנִּמְשָׁךְ לְנֶשְׁמָה עַל-יְדֵי עֲבֹדָתָהּ בַּגּוֹף הוּא
5 הַמִּשְׁכָּת הָעֵנָן דְּבַחֲרִית
6 הַעֲצָמוֹת בַּבְּחִירָה חוֹפְשִׁית לַגַּמְרִי
7 וְלֹא מִצַּד מַעֲלָה שֶׁל הַנִּבְחָר שֶׁשִּׁיף
8 (בְּעִיקָר) לַגּוֹף, כִּמְבֹאֵר לַעֲלִי
9 בִּאֲרִיכוּת, וְלִכְן הַגִּילּוֹי שֶׁעַל-יְדֵי
10 הַעֲבֹדָה דְּתוֹרָה-וּמִצְוֹת שֶׁהִיא
11 עֲבוּדָה שֶׁל נִשְׁמָה בַּגּוֹף דּוּקָא וְהִיא
12 בְּעִיקָר בְּתַחֲתִית הַמַּתִּים,
13 כִּשְׁהַנֶּשְׁמָה תְּהִיָּה מְלֻבָּשֶׁת
14 בַּגּוֹף.
15 וְיֵשׁ לְקֹשֶׁר זֶה עִם הַיָּדוּעַ⁶⁰
16 שֶׁלְעֵתִיד-לָבֹא תְהִיָּה הַנֶּשְׁמָה
17 נִיזוּגָת וְתִקְבַּל חַיִּית וְהַשְׁפָּעָה
18 מִהַגּוֹף - כִּי הַגִּילּוֹי שֶׁל הָאֹר
19 הָאֱלֹקִי שִׁיְהִיָּה לְנֶשְׁמָה לְעֵתִיד-
20 לָבֹא הוּא הַמִּשְׁכָּת הַגִּילּוֹי
21 דְּבַחֲרִית הַעֲצָמוֹת שֶׁשִּׁיף
22 (בְּעִיקָר) לַגּוֹף וְלַעֲתִיד-לָבֹא גַם
23 הַנִּשְׁמָה תִּהְיֶה מִמֶּנּוּ.
24 (ט) וְעַל-פִּי-זֶה יוֹכֵן מַה
25 שֶׁנִּתְּבָאָר לַעֲלִי [בְּהַמָּאָר]
26 דְּבִי-הַמִּתְחִיל כִּימִי צֵאתָּה,
27 דִּאֲחֲרֹן שֶׁל פֶּסֶח יוֹצֵא לָאוֹר, עִם
28 בִּיאֹר בְּדֶרֶךְ אִפְשֹׁר, בִּדְבַר מַלְכוּת
29 בְּשָׁבוּעַ שֶׁעָבַר] דָּוָה שֶׁהַתּוֹב
30 מִדְּמָה הַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה
31 לְהַגְּאוּלָּה דִּיצִיאת מִצְרַיִם,
32 כִּמוֹ שֶׁנִּאֲמַר בְּנִבְאוֹת מִיכָה כִּימִי
33 צֵאתָּה מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶרְאֶנּוּ
34 נִפְלְאוֹת⁶¹, הוּא בְּנוֹגֵעַ כָּל
35 הָעֵנָנִים שֶׁהֵיוּ בִּיצִיאת
36 מִצְרַיִם⁶², שְׁכֹלָם יִחְזֹרוּ וְהֵיוּ
37 בְּגֹאוּלָּה הַעֲתִידָה, כּוֹלָל גַּם הָעֵנָן
38 דִּרְכּוֹשׁ גְּדוֹל, שֶׁהִיא בִּיצִיאת
39 מִצְרַיִם. וְכִמוֹ שֶׁכָּל הָעֵנָנִים
40 דְּגֹאוּלָּה הַעֲתִידָה יְהִיוּ בְּאֹפֶן
41 נִעְלָה יוֹתֵר מִכִּמוֹ שֶׁהֵיוּ
- בִּיצִיאת מִצְרַיִם [וּכְפִירוֹשׁ הַיָּדוּעַ⁶³ בִּאֶרְאֶנּוּ
שֶׁהַנִּפְלְאוֹת שֶׁהֵיוּ בְּגֹאוּלָּה הַעֲתִידָה יְהִיוּ נִפְלְאוֹת גַּם
בְּעֶרְךָ הַנִּפְלְאוֹת שֶׁהֵיוּ בִּיצִיאת מִצְרַיִם כִּי שֶׁנִּתְּבָאֵר בְּאֶרְאֶנּוּ
בְּמִאֲמַר הַנּוֹכַח שֶׁנִּאֲמַר בְּאֶחָד־שֶׁל־פֶּסֶח שָׁנָה זֹאת, תִּשְׁכַּח], עַל-דֶּרֶךְ-זֶה
הוּא בְּנוֹגֵעַ לְהִרְכּוֹשׁ גְּדוֹל
שִׁיְהִיָּה לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל בְּגֹאוּלָּה
הַעֲתִידָה, שֶׁהוּא 'רְכּוֹשׁ גְּדוֹל'
גַּם אִפְּלוֹ בְּעֶרְךָ הִרְכּוֹשׁ גְּדוֹל
שֶׁהִיא בִּיצִיאת מִצְרַיִם.
וְכִמוֹכֵן גַּם מְזָה שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁶⁴ שֶׁלֹּא מִטְּמוּנֵי הַטְּמִין יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם
כּוֹ' וְאַחַת גְּנוּזָה לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד-לָבֹא, דִּאֵין עֵנָן יוֹצֵא מִיָּד פְּשׁוּטוֹ,
שֶׁהַמְטָמוֹן הַגְּנוּז לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד-לָבֹא הוּא (גַּם) מְטָמוֹן שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב
גְּשָׁמִיִּים. וְיִתְרָה מְזָה, שְׁבִימוֹת הַמְּשִׁיחַ יְהִיוּ כָּל הַמַּעֲדָנִים מְצוּיִים כְּעָפָר,
שֶׁלֹּא מִטְּמוּנֵי הַטְּמִין יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם
כּוֹ' וְאַחַת גְּנוּזָה לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד-לָבֹא, דִּאֵין עֵנָן יוֹצֵא מִיָּד פְּשׁוּטוֹ,
שֶׁהַמְטָמוֹן הַגְּנוּז לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד-לָבֹא הוּא (גַּם) מְטָמוֹן שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב
גְּשָׁמִיִּים. וְיִתְרָה מְזָה, שְׁבִימוֹת הַמְּשִׁיחַ יְהִיוּ כָּל הַמַּעֲדָנִים מְצוּיִים כְּעָפָר,

(60) המִשְׁכָּת וְכִכָּה תִּרְל"ז פצ"א-ב. וְרָאָה גַם סֵפֶר הַשִּׁיחוֹת תוֹרַת שְׁלוֹם ס"ע 127 וְאֵילָךְ. סה"מ תִּרְח"ץ ע' רִיט. וּבִכְ"מ.
(61) מִיכָה ז, טו. (62) רָאָה זח"ב ט, א כ"ל אֲתִין וְנִסְיָן וְגִבּוֹרָאן דַּעֲבַד קוּב"ה בְּמִצְרַיִם יַעֲבִיד לֹון לְיִשְׂרָאֵל, כְּדִא כִימִי צֵאתָּה
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶרְאֶנּוּ נִפְלְאוֹת". (63) אוֹהֶ"ת נ"ך עה"פ סק"ג (ע' תִּפּוֹ) וּסְק"ז (ע' תִּפּוֹ). אוֹהֶ"ת לְתַהֲלִים (יְהִל אֹר) ע' קִנְד.
(64) פֶּסֶחִים קִיט, א. סְנֵהֲרִין קִי, א.

ומכילים את האור הם גם גורם להמשכת והתגלות האור **כְּמוֹ-כֵן הוּא גַם** 43
בְּנִשְׁמָה ענין האור וגוף ענין הכלים, **שְׁעַל-יְדֵי יְרִידַת הַנִּשְׁמָה** 44
וְהַתְּלַבְּשׁוּתָהּ בַּגּוֹף, שהיא כהמשכת האורות בכלים (כי אברי הגוף 45
 גורמים לאור הנפש להתגלות ולהאיר, כפי שרואים במוחש שכאשר איבר 46
 מסוים נחלה ונחלש ואור הנפש 47
 מסתלק ממנו, הרי כשהאבר מבריא, 48
 אור הנפש חוזר ונמשך בו מאליו), 49
מַתְּעִלִית הַנִּשְׁמָה לְמַדְרָגָה 50
נַעֲלִית יוֹתֵר מִכְּמוֹ שֶׁהִיְתָה 51
קוֹדֵם יְרִידָתָהּ למטה והתלבשותה 52
 בגוף. 53
וְעַל-פִּי הַיְדוּעַ 54 בחסידות דְּזָה 55
שֶׁהִבְרִיאָה הִיא בְּשִׁבִּיל 56
יִשְׂרָאֵל 51 **הַכּוֹנֶנָה בְּזֶה הִיא לֹא** 57
רַק לְבְרִיאַת הָעוֹלָם אֲלָא לְכָל 58
הַגִּילּוּיִים של האור האלוקי בכל 59
 הדרגות שכולם הם בשביל ישראל 60
 שהם המטרה והתכלית של הבריא, 61
יֵשׁ לוֹמֵר, דִּהְשָׁעַם הַפְּנִימִי עַל 62
זֶה שֶׁשָּׂרַשׁ הַפְּלִים הוּא 63
לְמַעַלָּה מִשָּׂרַשׁ הָאוֹרוֹת 64
[וְשְׁעַל-יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת הָאוֹרוֹת 65
בְּתוֹךְ הַפְּלִים נַעֲשֶׂה יְתֵרוֹן 66
בְּאוֹרוֹת] הוּא לְפִי שֶׁהַכּוֹנֶנָה 67
דְּאוֹרוֹת וְכָלִים היינו כללות עניין 68
 התגלות האור האלוקי **הִיא בְּשִׁבִּיל** 69
יִשְׂרָאֵל, בְּכָדִי שְׁעַל-יָדָם בגלל 70
 הבחירה בהם ולמענם **יִמְשָׁשׁ** 71
הָעֵנָן דִּנְשָׁמָה וְגוֹף, וְכִיּוֹן 72
שֶׁשָּׂרַשׁ הַגּוֹף הוּא לְמַעַלָּה 73
מִשָּׂרַשׁ הַנִּשְׁמָה, דְּבַגּוֹף הוּא 74
בְּחִירַת הָעֲצָמוֹת, כמבואר לעיל 75
בְּאִרְכּוּת, לְכֵן נִתְּהוּ הָאוֹרוֹת 76
וְכָלִים בְּאוֹפֵן שֶׁשָּׂרַשׁ הַפְּלִים 77
הוּא לְמַעַלָּה מִשָּׂרַשׁ הָאוֹרוֹת,

כְּעַפְר, כְּפִסְק-דִּין הָרַמְבַּ"ם. 65.
וְצָרִיף בְּאוֹר, הָרִי הָעֵנָן והתוכן והמהות **דִּימּוֹת הַמְּשִׁיחַ הוּא** 2
שָׂאז יְהִי מְלָאָה הָאֶרֶץ דְּעָה אֶת ה' בְּמִים לִים מְכַסִּים, 3
וְהָעֵנָנִים הַגְּשָׁמִיִּים לֹא יִתְפָּסוּ מְקוֹם ולא תהיה להם כל חשיבות 4
וְעַד שֶׁלֹּא יְהִי עֶסֶק הָעוֹלָם 5
כּוֹלֹ אֲלָא לְדַעַת אֶת ה' 6 **כְּפִסְק-דִּין הָרַמְבַּ"ם**. 65. **וְצָרִיף בְּאוֹר, הָרִי הָעֵנָן** 1
דִּימּוֹת הַמְּשִׁיחַ הוּא שָׂאז יְהִי מְלָאָה הָאֶרֶץ דְּעָה 2
אֶת ה' בְּמִים לִים מְכַסִּים, 3 **וְהָעֵנָנִים הַגְּשָׁמִיִּים** 4
לֹא יִתְפָּסוּ מְקוֹם [עַד שֶׁלֹּא יְהִי עֶסֶק הָעוֹלָם 5
כּוֹלֹ אֲלָא לְדַעַת אֶת ה' בְּלִבְדִּי 67], וְמָה נּוֹגַע 6
שִׁיְהִיָּה אֲזוּ 'רְכוּשׁ גְּדוֹל'. 7
וְיֵשׁ לוֹמֵר הַבְּאוֹר בְּזֶה, דְּזֶה שֶׁהַגּוֹף מִתְּעַנֵּג 8
בְּטַבְּעוֹ מְדַבְּרִים גְּשָׁמִיִּים [מַעֲדָנִים, 9
וְעַל-דִּרְךָ-זֶה 'רְכוּשׁ גְּדוֹל'] 10
הוּא לְפִי שֶׁעֵנָנִים אֲלָה 11
שִׁיכִים לְגוֹף מִצַּד עֵנָנוּ 12
הַפְּנִימִי וְשׁוֹרְשׁוֹ הָרוּחָנִי הַנִּעְלָה 13
[וְהַשִּׁיכּוֹת שֶׁלֹּא לְדַבְּרִים אֲלָה 14
הִיא לֹא רַק מִצַּד הַחֲמִירוֹת 15
אֲלָא גַם (בְּעִיקָר) מִצַּד עֵנָנוּ הַפְּנִימִי], וְלָכֵן 16
עַל-יְדֵי ה'רְכוּשׁ גְּדוֹל' וְהַמַּעֲדָנִים יִתּוּסָף בְּ- 17
מְלָאָה הָאֶרֶץ דְּעָה אֶת ה' - עַל-דִּרְךָ הָעֵנָן 18
שֶׁהַנִּשְׁמָה תִּהְיֶה נִיזוֹנֶת מִהַגּוֹף. 19
וְהִנֵּה מְבֹאֵר בְּכֻמָּה מְקוֹמוֹת 68 דְּזֶה 20
שֶׁשָּׂרַשׁ הַגּוֹף הוּא לְמַעַלָּה מִשָּׂרַשׁ 21
הַנִּשְׁמָה הוּא כִּי נִשְׁמָה וְגוֹף הֵם דּוֹגְמַת אוֹרוֹת 22
וְכָלִים, וְשָׂרַשׁ הַפְּלִים הוּא לְמַעַלָּה מִשָּׂרַשׁ 23
הָאוֹרוֹת. וְכִמוֹ שְׁעַל-יְדֵי הַמְּשִׁכַּת וְהַתְּלַבְּשׁוֹת 24
הָאוֹרוֹת בְּכָלִים נַעֲשֶׂה יְתֵרוֹן וְהוֹסְפָה בְּאוֹרוֹת, 25
כְּמוֹ-כֵן הוּא גַם בְּנִשְׁמָה וְגוֹף, שְׁעַל-יְדֵי יְרִידַת 26
הַנִּשְׁמָה וְהַתְּלַבְּשׁוּתָהּ בַּגּוֹף, מַתְּעִלִית הַנִּשְׁמָה 27
לְמַדְרָגָה נַעֲלִית יוֹתֵר מִכְּמוֹ שֶׁהִיְתָה קוֹדֵם 28
יְרִידָתָהּ. וְעַל-פִּי הַיְדוּעַ 69 דְּזֶה שֶׁהִבְרִיאָה הִיא 29
בְּשִׁבִּיל יִשְׂרָאֵל 51 הַכּוֹנֶנָה בְּזֶה הִיא לֹא רַק 30
לְבְרִיאַת הָעוֹלָם אֲלָא לְכָל הַגִּילּוּיִים, יֵשׁ לוֹמֵר, דִּהְשָׁעַם הַפְּנִימִי עַל זֶה שֶׁשָּׂרַשׁ 31
הַפְּלִים הוּא לְמַעַלָּה מִשָּׂרַשׁ הָאוֹרוֹת [וְשְׁעַל-יְדֵי הַפְּלִים יְתֵרוֹן בְּאוֹרוֹת] 32
הוּא לְפִי שֶׁהַכּוֹנֶנָה דְּאוֹרוֹת וְכָלִים הִיא בְּשִׁבִּיל יִשְׂרָאֵל, בְּכָדִי שְׁעַל-יָדָם יִמְשָׁשׁ 33
הָעֵנָן דִּנְשָׁמָה וְגוֹף, וְכִיּוֹן שֶׁשָּׂרַשׁ הַגּוֹף הוּא לְמַעַלָּה מִשָּׂרַשׁ הַנִּשְׁמָה, דְּבַגּוֹף 34
הוּא בְּחִירַת הָעֲצָמוֹת, לְכֵן נִתְּהוּ הָאוֹרוֹת וְכָלִים בְּאוֹפֵן שֶׁשָּׂרַשׁ הַפְּלִים הוּא 35
לְמַעַלָּה מִשָּׂרַשׁ הָאוֹרוֹת, 36
אֶת הַהֲאָרָה) וְשָׂרַשׁ הַפְּלִים 37
בְּאוֹרוֹת הוּא לְמַעַלָּה מִשָּׂרַשׁ 38
הָאוֹרוֹת. וְכִמוֹ שְׁעַל-יְדֵי 39
הַמְּשִׁכַּת וְהַתְּלַבְּשׁוֹת הָאוֹרוֹת 40
בְּכָלִים נַעֲשֶׂה יְתֵרוֹן וְהוֹסְפָה 41
בְּאוֹרוֹת, כִּי הַכָּלִים הַקּוֹלָטִים 42

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 כדי שגם בעניין זה, כמו בעניין התלבשות הנשמה בגוף, הירידה של האורות
2 להתלבש בכלים תביא בהם תוספת עליה. [אֵלָא שְׁבִנְשָׁמָה וגוף, זֶה
3 שְׁשָׁרְשׁ הַגּוּף הוּא לְמַעְלָה מִשְׁרָשׁ הַנְּשָׁמָה הוּא זֶה שְׁבִגּוּף
4 הוּא בְּחִירַת הַעֲצָמוֹת (בְּחִירָה חֲפְשִׁית של הקדוש-בְּרוּךְ-הוּא,
5 וְאֵין זֶה שִׁיף לַעֲנֵן וּמַעֲלָה
6 הַגּוּף, וְאִדְרָבָה, בְּחִירָה מִצַּד מַעְלָה
7 וּיְתִירוֹן הִיא לֹא בְּחִירָה 'חֲפְשִׁית').
8 וּבְאֻרוֹת וְכָלִים, זֶה שְׁשָׁרְשׁ
9 הַכָּלִים הוּא לְמַעְלָה מִשְׁרָשׁ
10 הָאֻרוֹת, שִׁיף לַעֲנֵנָם וּמַעֲלָתָם
11 דִּהְפָּלִים. וְעַל-יָדֵיהֶם שְׂבִאוֹרוֹת
12 וְכָלִים יֵשׁ מִשְׁמַעוֹת לְמַעַל הַכָּלִים,
13 נַעֲשֶׂה עַל-דֶּרֶךְ-זֶה גַם
14 בְּנִשְׁמָה וגוף שְׁנִשְׁתַּלְשְׁלוּ
15 מִהֶם, מֵהָאֻרוֹת וְהַכָּלִים, דָּזֶה
16 שְׁשָׁרְשׁ הַגּוּף הוּא לְמַעְלָה
17 מִשְׁרָשׁ הַנְּשָׁמָה, שִׁיף גַם
18 לַעֲנֵן וּמַעֲלָתָה הַגּוּף].
19 וְעַל-פִּי-זֶה יֵשׁ לְבָאֵר הַטַּעַם
20 עַל זֶה שֶׁהִיתָרוֹן וְהוֹסַפָּה
21 בְּהַשְׁפָּעָה לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל ("אֱלוֹקִים יַחֲנֹנוּ
22 וְיִבְרַכְנוּ") שְׁעַל-יָדֵי בְּרוּר
23 הָעַמִּים ("כִּי תִשְׁפּוֹט עַמִּים מִיִּשְׁרָאֵל")
24 [שְׁמַקְבָּלִים מֵהַמְּלָאכִים שְׁבַעִים
25 ה'שְׁרִים' שִׁדְרָכָם עוֹבֵר הַשְׁפַּע לְשַׁבְעִים
26 הָאוֹמוֹת שְׁשָׁרְשָׁם של המלאכים
27 הוּא מֵהַכָּלִים] יִהְיֶה גַם
28 בִּימֹת הַמָּשִׁיחַ (כַּנִּלְסִי עֵינִי
29 ו), כִּי זֶה שְׁעַל-יָדֵי הַכָּלִים
30 נַעֲשֶׂה יְתִירוֹן וְהוֹסַפָּה בְּאֻרוֹת
31 הוּא מִפְּנֵי שֶׁהִשְׁרָשׁ
32 (הָאֱמִיתִי) דְּאֻרוֹת וְכָלִים הוּא הָעֲנֵן דִּנְשָׁמָה
33 הוּא הָעֲנֵן דִּנְשָׁמָה וגוף.
34 וְלָכֵן, כְּמוֹ שֶׁהֶעֱלִיָּה דִּנְשָׁמָה
35 שְׁעַל-יָדֵי הַגּוּף הִיא לֹא רַק
36 שְׁעַל-יָדֵי עֲבוֹדַת הַנְּשָׁמָה
37 בַּגּוּף הִיא הַנִּשְׁמָה מִתְעַלֶּית
38 אַחֲרֵי-כֵן לְמַדְרָגָה נַעֲלִית
39 יוֹתֵר, אֵלָא שְׁגַם הָעֲלִיָּה
40 עֲצָמָה דִּלְעִתִּיד-לָבֹא הִיא
41 שֶׁהִנְשָׁמָה נִיזוּגָת מֵהַגּוּף, וְהַגּוּף
42 הוּא לֹא רַק הָאֲמַצְעִי שִׁדְרָכּוֹ הַנִּשְׁמָה
43 מִתְעַלֶּית אֲלֵא הָעֲלִיָּה הִיא בְּכוֹחַ
44 וּמִמֶּנּוּ עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ

- 28 (יא) וְהִנֵּה יָדוּעַ⁷⁰ דָּזֶה שֶׁהִנְשָׁמָה רוּצָה לִיָּרֵד לְמַטָּה לְהַחֲיוֹת אֶת הַגּוּף הוּא
מִפְּנֵי שֶׁהִנְשָׁמָה מְרַגֶּשֶׁת מַעֲלָתָה הַגּוּף מִצַּד שְׁרָשׁוֹ, שְׁשָׁרְשׁ הַגּוּף
הוּא לְמַעְלָה מִשְׁרָשׁ הַנְּשָׁמָה, וְלָכֵן הִיא רוּצָה לְהַחֲיוֹת אֶת הַגּוּף. וְיִמָּה שְׁאָמְרוּ
31 רְבוּחֵינוּ ז"ל⁷¹ עַל כְּרִתְּךָ אֶתָּה חִי הוּא, דְּכִינָן שֶׁהִרְצוּן דִּנְשָׁמָה לְהַחֲיוֹת אֶת
הַגּוּף הוּא לֹא מִצַּד-עֲצָמָה אֵלָא מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְרַגֶּשֶׁת אֶת שְׁרָשׁ הַגּוּף, לָכֵן נִקְרָא
33 זֶה בְּשֵׁם הַכֶּרֶת, עַל כְּרִתְּךָ אֶתָּה חִי. וְיֵשׁ לוֹמֵר, דָּזֶה שֶׁהִנְשָׁמָה מְרַגֶּשֶׁת אֶת

ויאמר לו יהונתן מחר חודש ונפקדת כי יפקד מושבך

כא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 לְכַאוֹרָה לְעֵנִינָה דִּהְנִשְׁמָה מצד עצם מהותה, וכמובן מזה
2 שֶׁהִרְצוֹן שָׁלָה לְהַחֲיוֹת אֶת הַגּוֹף הַבָּא כְּתוּצָה מִהֶרְגֶשׁ זֶה,
3 נִקְרָא בְּשֵׁם הַכְּרִחַ], הוּא, כִּי בִכְדֵי שִׁיחָהּ לָהּ רִצּוֹן לְהַחֲיוֹת
4 אֶת הַגּוֹף - נִמְשָׁךְ בָּהּ גִּילּוֹי שֶׁרֶשׁ הַגּוֹף, הַנִּעְלָה מִהַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁלָּהּ
5 עֲצָמָה, אֵף שֶׁמִּצַּד-עֲצָמָה (גם)
6 כְּמוֹ שֶׁהִיא מִצַּד שִׁרְשָׁהּ וְלֹא רַק
7 כִּפִּי שְׂבָאָה בְּגִילּוֹי וִירֵדָה לְהַתְּלַבֵּשׁ
8 (בְּגוֹף) אֵינָה שֹׂכֶת לְגִילּוֹי זֶה.
9 וְעַל-יָדֵי הַגִּילּוֹי דִּשְׁרֵשׁ הַגּוֹף
10 שֶׁמֵּאִיר בְּנִשְׁמָה (בְּאוֹפֶן
11 דִּהְכָרֶחַ עַל-כָּל-פָּנִים וְלִמְרוֹת
12 שְׁהוּא דְּבִר נוֹסֵף עַל עֲצָם מִהוּתָהּ)
13 קוֹדֵם וִירֵדָתָה לְמִטָּה, הִיא
14 נַעֲשִׂית כְּמוֹ כָּלִי רֹאֵי לְהַגִּילּוֹי
15 דִּשְׁרֵשׁ הַגּוֹף שֶׁמֵּאִיר בָּהּ
16 אֶחָר-בָּךְ עַל-יָדֵי עֲבוֹדָתָהּ
17 בְּגוֹף וְהִדְבֵּר מִכְשֵׁי אוֹתָהּ לְקַלּוֹת
18 וְלַחֲכִיל אֶת הַגִּילּוֹי שֶׁל שׁוֹרֵשׁ הַגּוֹף
19 (שֶׁנִּעְלָה מִהַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁלָּהּ עֲצָמָה).
20 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בַּעֲנָנָן
21 דְּאוֹרוֹת וְכָלִים, דָּזָה שֶׁעַל-יָדֵי
22 הַתְּלַבְּשׁוֹת הָאוֹרוֹת בְּכָלִים
23 נִמְשָׁךְ בָּהֶם בְּאוֹרוֹת בְּחִינַת
24 שֶׁרֶשׁ הַכָּלִים, הַנִּעְלָה מִהַשּׁוֹרֵשׁ שֶׁל
25 הָאוֹרוֹת עֲצָמָם, הוּא עַל-יָדֵי
26 שֶׁנִּרְגַּשׁ בָּהֶם עוֹד קוֹדֵם
27 וִירֵדָתָם בְּכָלִים, שֶׁרֶשׁ הַכָּלִים
28 זֶה גּוֹרֵם לָהֶם רִצּוֹן, כְּבִיכּוֹל, לִדְרוֹת
29 וְלַהֲתַלְבֵּשׁ בְּכָלִים.
30 וְיֵשׁ לוֹמֵר, דְּכְמוֹ-כֵן הוּא
31 בְּנוֹגֵעַ לְהַעֲנִין דְּסִפְיִית
32 הָעוֹמֵר וּמִתְּנִי-תוֹרָה, דָּזָה
33 שֶׁעַל-יָדֵי הִירֵידָה דִּנְפֶשׁ
34 הָאֱלֹקִית לְבָרַר הַמְּדוֹת דִּנְפֶשׁ
35 הַבְּחִימִית שֶׁהִיא הַעֲבוּדָה שֶׁל יָמִי
36 סִפְיִית הָעוֹמֵר ('יִפְקֹד מוֹשֶׁכֶּךְ עֲנִין
37 הִירֵידָה וְהַחֲסִירוֹן) נִמְשָׁךְ בָּהּ
38 הַגִּילּוֹי דִּמִּתְּנִי-תוֹרָה מִצַּד
39 מַעֲלַת הַבְּרוּרִים (כְּנ"ל סְעִיף
40 ד') הוּא, כִּי הִירֵידָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה
41 לְבָרַר הַמְּדוֹת דִּנְפֶשׁ הַבְּחִימִית
42 בָּאָה לְאַחֲרֵי וְעַל-יָדֵי הַגִּילּוֹי
43 דִּיצִיאַת מְצָרִים, וְכֵן הוּא בְּחַג
44 הַפֶּסַח מִיָּדֵי שָׁנָה בִּשְׁנָה, וְעַל-יָדֵי
45 הַגִּילּוֹי דִּיצִיאַת מְצָרִים הַמֵּאִיר
46 בְּנִשְׁמָה נִרְגַּשׁ בָּהּ (גם לִפְנֵי
- הִירֵידָה) מַעֲלַת הַבְּרוּרִים שֶׁל הַגִּשְׁמִיּוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהִנְצִיחָהּ
מִמְצָרִים הִתְהַבְּרָה בְּרִכּוּשׁ גְּדוֹל' כּוֹלֵל גַּם 'רִכּוּשׁ גְּדוֹל' גִּשְׁמִי (כְּמִבּוֹאֵר
בְּאִרְכּוּת יוֹתֵר בְּמִאֵמַר הַנּוֹכַח שֶׁנִּאֵמַר בְּאַחֲרֵי-שֵׁל-פֶסַח).
(יב) וְזֶהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן מִחֵר חֹדֶשׁ וְנִפְקְדָתָּ כִּי יִפְקֹד
מוֹשֶׁכֶּךְ, שֶׁבִּכְדֵי שֶׁעַל-יָדֵי
'יִפְקֹד מוֹשֶׁכֶּךְ' עֲנִין הַחֲסִירוֹן
'הִנֵּה 'וְנִפְקְדָתָּ' זִכְרוֹן וְתוֹסֶפֶת
הוּא עַל-יָדֵי הַתְּלַבְּשָׁה
וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן לְדוֹד (כְּנ"ל
סְעִיף ג'), גִּילּוֹי הַמוֹחִין וְהַמִּידוֹת
הַעֲלִיּוֹנִים בְּסִפְיִית הַמְּלָכוֹת, שֶׁהוּא
עַל-דֶּרֶךְ הָעֲנָנָן דִּיצִיאַת
מְצָרִים וְקִרְיַעַת יָם-סוּף, שֶׁהוּ
גִילּוֹיִם נִעְלִים שֶׁל אוֹר אֱלֹקִי שֶׁעַל-
יָדֵי-זֶה נִרְגַּשׁ (עוֹד לִפְנֵי
הִירֵידָה) מַעֲלַת הַבְּרוּרִים.
וְזֶהוּ וְנִפְקְדָתָּ כִּי יִפְקֹד
מוֹשֶׁכֶּךְ, דִּמְלִשׁוֹן זֶה מְדִיק לְשׁוֹן
הַכְּתוּב ש"כִּי יִפְקֹד" הוּא הַטַּעַם
ל'וְנִפְקְדָתָּ' מִשְׁמַע שֶׁהַשְׂכִּיחַ
ד'יִפְקֹד' ל'וְנִפְקְדָתָּ' הִיא לֹא
מִצַּד הַבִּיטוֹל שֶׁבִּיִּפְקֹד
מוֹשֶׁכֶּךְ (וְעַל-דֶּרֶךְ מַעֲלַת הַבִּיטוֹל
שְׂבָא לְיָדֵי בִיטוֹי בִּכְךָ שֶׁבִּעֲרַב רֹאשׁ
חֹדֶשׁ הַלְבָּנָה נִעְלָמָה, כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל
בְּתַחֲלִיל הַמֵּאֵמֶר), אֲלֵא ש"וְנִפְקְדָתָּ"
בֹּא מִצַּד הָעֲנָנָן ד'יִפְקֹד
מוֹשֶׁכֶּךְ' עֲצָמוֹ (כְּנ"ל סְעִיף
א), כִּי הָעֲלִיָּה דִּהְנִשְׁמָה
שֶׁעַל-יָדֵי וִירֵדָתָה בְּגוֹף הִיא
לֹא מִפְּנֵי שֶׁעַל-יָדֵי-זֶה מִתְּגַלָּה
עֲנָן מַעֲלָה מִסּוּיִימַת דִּהְנִשְׁמָה
(בִּיטוֹל, וְכו') אֲלֵא מִצַּד
הַגּוֹף עֲצָמוֹ (כְּנ"ל סְעִיף ה'),
וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא בְּנוֹגֵעַ
לְהַעֲנִין וְנִפְקְדָתָּ, שֶׁזֶּה נַעֲשֶׂה
עַל-יָדֵי הָעֲנָנָן ד'יִפְקֹד

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מוֹשֶׁכֶּךָ עֲצָמוֹ וְלֹא בִגְלָל מַעֲלָה כְּזוֹ אוֹ אַחֲרָתָּ. וְנֶאֱמַר הַכְּתוּב מְדִיק
2 וְאוֹמֵר וְנִפְקְדָתָּ כִּי יִפְקֹד מוֹשֶׁכֶּךָ, דִּי־יִפְקֹד הַבִּיטוֹי שֶׁמִּבְטָא אֵת
3 הַחִסְרוֹן עֲצָמוֹ הוּא (גַּם) לְשׁוֹן 'וְנִפְקְדָתָּ', דְּנוֹסָף לָזֶה שִׁי־יִפְקֹד
4 מִבֵּיא וְגוֹרֵם לְ'וְנִפְקְדָתָּ', גַּם בִּי־יִפְקֹד עֲצָמוֹ יֵשׁ עֲנָן
5 'וְנִפְקְדָתָּ' (כִּנ"ל סְעִיף א),
6 וְהִירִידָה עֲצָמָה הִיא בְּעֵצָם עֲלֶיהָ, כִּי
7 עַל־יָדֶי שֶׁהִירִידָה דִי־יִפְקֹד
8 מוֹשֶׁכֶּךָ בָּאָה עַל־יָדֶי
9 הַהִמְשָׁכָה וְהַהֲתַגְלוֹת דְּוִיאָמָר לוֹ
10 יְהוֹנָתָן, נִרְגָּשׁ גַּם בִּירִידָה
11 עֲצָמָה מַעֲלַת הַבְּרוּרִים, אֲלֹא
12 שְׁעִיקָר הַגִּילּוֹי בְּפוּעַל הוּא
13 לְאַחֲרֵי הִירִידָה דִי־יִפְקֹד
14 מוֹשֶׁכֶּךָ, 'מִתָּחַר חֲדָשׁ' אֲבָל נִקְוֶה
15 הַעֲנִין נִרְגָּשׁתָּ גַם בִּירִידָה עֲצָמָה.
16 וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה הוּא בַּחֲדוּשׁ
17 הַהֲתַחֲשׁוֹת דִּי־כִנְסַת יִשְׂרָאֵל,
18 בִּגְאוּלָּה הַעֲתִידָה, כִּפִּי שְׁאוּמִרִים
19 בְּנוֹסַח 'קִידוּשׁ לְבָנָה' שֶׁהֵם בְּנֵי
20 יִשְׂרָאֵל עֲתִידִים לְהִתְחַדֵּשׁ
21 בְּמוֹתָהּ⁷², כִּשֶּׁם שֶׁהַלְבָּנָה תִּתְחַדֵּשׁ
22 לַעֲתִיד לְבוֹא (לְאַחֵר שֶׁבְּתַחֲלִילָה הַשֶּׁמֶשׁ
23 וְהַיָּרֵחַ נִבְרָאוּ כִּשְׁנֵי הַמַּאוּרוֹת הַגְּדוֹלִים
24 וְאַחֲרֵי־כֵן הָיָה מִיעוּט הַיָּרֵחַ) שֶׁגַּם
25 בְּעֶרְבַּ רֹאשׁ־חֲדָשׁ, זְמַן הַהֶעֱלָם
26 וְהַהֲתַחֲשׁוֹת, בְּרִגְעִים הָאֲחֵרוֹנִים
27 שֶׁלִּפְנֵי הַגְּאוּלָּה, כִּבְר מֵאִיר
28 בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעֵין הָעִילּוֹי
- 1 דִּהֲגְאוּלָּה, הֵן בְּנוֹגַע לְעֻנְיָנִים הָרוּחָנִיִּים - גִּילּוֹי פְּנִימִיּוֹת
2 הַתּוֹרָה, וּבְאֹפֶן דִּיפּוּצוֹ מְעִינֻתִיךָ חוּצָה, בְּפֶרֶסוֹם וּבַהֲתַפְשׁוּתוֹ,
3 כִּמְעַנָּה מֶלֶךְ הַמִּשְׁחָה לְכַעַל־שֶׁטָּרֹב כִּמְעַנָּה לְשִׁאלָתוֹ 'אֵימָתִי קָא אֲתִי מֵר' (מִתִּי
4 יְבוֹא הָאֲדוֹן) "לְכַשְׁיָפוּצוֹ מְעִינֻתִיךָ (מְעִינֻת הַחֲסִידוֹת, פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה)
5 חוּצָה", וְהֵן בְּנוֹגַע לְהִרְכּוּשׁ
6 גְּדוּלָּה שִׁיְהִיָּה בִּגְאוּלָּה
7 הַעֲתִידָה שֶׁגַּם זֶה מִתְחִיל כִּבְר קוֹדֵם
8 הַגְּאוּלָּה בְּפוּעַל - שְׁלֹכַל בְּנֵי
9 יִשְׂרָאֵל תִּהְיֶה פְּרִנְסָה
10 בְּהִרְחֻבָּהּ, וְעַד לַעֲשִׂירוֹת,
11 וּמִזֶּה בָּאִים מִיָּד לְגְאוּלָּה,
12 שְׂאֵז יִהְיוּ שְׁנֵי הָעֻנְיָנִים הֵן
13 הַשֶּׁפַע הַגִּשְׁמִי וְהֵן הַשֶּׁפַע הָרוּחָנִי
14 בְּתַכְלִית הַשְּׁלָמוֹת - שֶׁהַטּוֹבָה
15 תִּהְיֶה מוֹשְׁפַעַת הַרְבֵּה וְכָל
16 הַמַּעֲדָנִים מְצוּיִים כְּעֶפֶר⁶⁷,
17 וְעַל־אַחַת־פְּמָה־וּכְמָה בְּנוֹגַע
18 לְעֻנְיָנִים הָרוּחָנִיִּים שֶׁהֵם הַעִיקָר
19 בִּימֹת הַמִּשְׁחָה - מְלָאָה הָאֶרֶץ
20 דְּעָה אֶת הָרֹי' פְּמִים לִים
21 מְכַסִּים⁶⁶.
- 1 דִּהֲגְאוּלָּה, הֵן בְּנוֹגַע לְעֻנְיָנִים הָרוּחָנִיִּים - גִּילּוֹי פְּנִימִיּוֹת
2 הַתּוֹרָה, וּבְאֹפֶן דִּיפּוּצוֹ מְעִינֻתִיךָ חוּצָה, בְּפֶרֶסוֹם וּבַהֲתַפְשׁוּתוֹ,
3 כִּמְעַנָּה מֶלֶךְ הַמִּשְׁחָה לְכַעַל־שֶׁטָּרֹב כִּמְעַנָּה לְשִׁאלָתוֹ 'אֵימָתִי קָא אֲתִי מֵר' (מִתִּי
4 יְבוֹא הָאֲדוֹן) "לְכַשְׁיָפוּצוֹ מְעִינֻתִיךָ (מְעִינֻת הַחֲסִידוֹת, פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה)
5 חוּצָה", וְהֵן בְּנוֹגַע לְהִרְכּוּשׁ
6 גְּדוּלָּה שִׁיְהִיָּה בִּגְאוּלָּה
7 הַעֲתִידָה שֶׁגַּם זֶה מִתְחִיל כִּבְר קוֹדֵם
8 הַגְּאוּלָּה בְּפוּעַל - שְׁלֹכַל בְּנֵי
9 יִשְׂרָאֵל תִּהְיֶה פְּרִנְסָה
10 בְּהִרְחֻבָּהּ, וְעַד לַעֲשִׂירוֹת,
11 וּמִזֶּה בָּאִים מִיָּד לְגְאוּלָּה,
12 שְׂאֵז יִהְיוּ שְׁנֵי הָעֻנְיָנִים הֵן
13 הַשֶּׁפַע הַגִּשְׁמִי וְהֵן הַשֶּׁפַע הָרוּחָנִי
14 בְּתַכְלִית הַשְּׁלָמוֹת - שֶׁהַטּוֹבָה
15 תִּהְיֶה מוֹשְׁפַעַת הַרְבֵּה וְכָל
16 הַמַּעֲדָנִים מְצוּיִים כְּעֶפֶר⁶⁷,
17 וְעַל־אַחַת־פְּמָה־וּכְמָה בְּנוֹגַע
18 לְעֻנְיָנִים הָרוּחָנִיִּים שֶׁהֵם הַעִיקָר
19 בִּימֹת הַמִּשְׁחָה - מְלָאָה הָאֶרֶץ דְּעָה אֶת הָרֹי' פְּמִים לִים
20 מְכַסִּים⁶⁶.

(72) נוסח קידוש לבנה. מסנהדרין מב, א.

המשך ביאור למסכת קידושין ליום רביעי עמ' ב

- 1 וצריך לתת רק כשווי בעת המשיכה. ומדוע אמר רב אדא בר
2 אבהו שהלכה כרבי מאיר במעשר שני משום שסתם התנא
3 כמותו.
4 מתרצת הגמרא, לעולם כשיטת רבי יהודה היא, אך והקא חד
5 סתמא - כרבי יהודה שנינו רק סתם אחד, והקא תרי סתמי - וכרבי
6 מאיר שנינו סתם בשני מקומות, בסדר זרעים, ובמסכת עדיות.
7 וכיון שסתם כרבי מאיר פעמיים, מוכח שפוסק הלכה
8 כשיטתו. מקשה הגמרא, ואי סתמא דקא - אם כשסתם רבי משנה
- 9 כוונתו לפסוק זאת להלכה, מה לי חד סתמא מה לי תרי סתמי -
10 מה ההבדל אם סתם זאת פעם אחת, לבין אם סתם פעמיים.
11 מתרצת הגמרא: אמר רב נחמן בר יצחק, הלכה כרבי מאיר
12 שמעשר שני ממון גבוה הוא, הואיל ותנן בכתחילה פְּנוּתִיה - מכיון
13 ששנה רבי במסכת עדיות - שהיא המסכת המובהקת, את סתם
14 המשנה של כרם רבעי, שלבית הלל ממון גבוה הוא ואין לו פרט
15 ועוללות, כשיטת רבי מאיר.

ב"ה, כ"ד ניסן, תשי"ח

ברוקלין

הו"ח אי"א נר"נ וכו' מוה' יעקב מאיר שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו - בלי הוראת זמן הכתיבה - בו כותב :

(א) בן ארץ ישראל שנסע עם ב"ב לחו"ל, איך ינהג בהנוגע ליו"ט שני של גליות.

מנהגנו בפועל וגם בפשיטות שינהג כמנהג המקום שבא לשם ובפרט שבא עם ב"ב, וה"ה להיפך בן חו"ל שנסע עם ב"ב לאה"ק ת"ו נוהג כמנהג ארץ ישראל, ומוכן שהנ"ל הוא אפילו באם קס"ד לחזור לאחר זמן למקום שבא משם (כי באם נסע ע"מ להשתקע, הנה מאי קמ"ל).

(ב) סדר למתחילים בלימוד ספר התניא - הנה אף שלא שמעתי בזה הוראה ברורה, אבל נראה לי וכן עונה אני לשואלי, להתחיל באגה"ת אחרי כן שער היחוד ואחרי כן חלק א' ואגה"ק לבסוף, כמוכן הדברים אמורים למתחילים, אבל לאחר שלמדו פעם ושנים, הרי מכאן ואילך לומד על הסדר, וכדמוכח ג"כ מהמורה שיעור הנדפס שנסדר ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר, וגם פשוט הוא, שהרי כן נקראים החלקים א' ב' וכו'.

ולעזר מסיפורי חסידים, אשר מתחלה היתה סברא ששער היחוד והאמונה יבוא לפני הספר של בינונים ומביאים רא"י ע"ז מהלשון בהקדמת שער היחוד, כמו שיתבאר, והדברים נתבארו בספר של בינונים.

לפלא שאינו מזכיר דבר ע"ד השתדלותו בהפצת מעינות דא"ח עד שיגיעו גם חוצה, וכמדומה לי שכתבתי לו כבר כ"פ שדרישת והכרח השעה היא, וכמבואר בכתבי האריז"ל וביחוד לתלמידו המובהק הרח"ו בהקדמה לשער ההקדמות - דברים מבהילים ונפלאים.

בברכה לבשו"ט.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

המשך ביאור למס' סוטה ליום התשיעי לעומר עמ' ב

17 כשהלך למות מצמא, נעשה לו הנס על ידי לחי החמור שהוא דבר
18 טמא.
19 דורשת הגמרא את הפסוק על שמשון "וַתִּחַל רִיחָהּ" לפעמו במחנה
20 דן בין צרעה ובין אשתאול וכו'. אמר רבי חמא ברבי חנינא, חללה
21 - התקיימה נבואתו של יעקב אבינו, דכתיב שהתנבא יעקב 'יהי דן
22 נחש עלי דרך' - והולך על שמשון שהיה משבט דן. 'לפעמו במחנה
23 דן', אמר רבי יצחק דבי רבי אמי מלמד שהיתה שכינה
24 מקשקשת לפניו - מלווה אותו כוונ - כמו פעמון הקשור לאדם,
25 וגלמד מכך שכתוב חמא - אצל שמשון 'לפעמו במחנה דן', וכתוב
26 היום - לגבי המעיל של כהן גדול 'פעמן ורימן'. בין צרעה ובין
27 אשתאול, אמר רבי אפי צרעה ואשתאול שני הרים גדולים היו
28 - כך שם של ההרים, ונקרן שמשון וטחנן זה בזה.
29 דורשת הגמרא את דברי המלאך על שמשון, "והוא יחל להושיע
30 את ישראל מיד פלשתים", מהו הלשון 'יחל', אמר רבי חמא ברבי
31 חנינא

1 שמים. "ויהי כי הציקה לו בדרךיה כל הימים ותאלצהו" - דלילה
2 הציקה לשמשון ואילצה אותו לומר לה במה כוחו, שואלת הגמרא,
3 מאי 'ותאלצהו' - איך אילצה אותו. ומשיבה אמר רבי יצחק דבי
4 רבי אמי, בשעת נמר ביאה - שתאוות האדם גדולה, נשקמה
5 מתחתיו שלא יוכל לסיים את המעשה, ואז אילצה אותו לומר לה.
6 כשהתגלה המלאך למנוח ואשתו לבשר להם שילד להם בן, הזהיר
7 את אשת מנוח ואמר לה, "ועתה השמרי נא ואל תשתי יין וישכר
8 ואל תאכלי כל טמא כי הנך הרה וילדת בן", שואלת הגמרא, מאי
9 כל טמא - מה הם הדברים הטמאים שהזהיר אותה לא לאכול, ורנו
10 עד השתא דברים טמאים קאכלה - ועוד יש להקשות, וכי עד
11 עכשיו היא אכלה דברים טמאים. משיבה הגמרא, אמר רבי יצחק
12 דבי רבי אמי, דברים האסורים פניור - שלא רק מיין תשמר, אלא
13 אפילו ממין ששרו ביין, וכדומה. "ויבקע אלהים את המכתש אשר
14 בלחי" - נעשה לשמשון נס בשעה שהיה צמא מאד, ומלחי החמור
15 יצאו מים, אמר רבי יצחק דבי רבי אמי הוא אינה לדבר טמא -
16 שמשון חשק להינשא לנכרית, לפיכך נתלו חיי בדרב טמא - לכן

בס"ד. שיחת ש"פ אחרי, מבה"ח וער"ח אייר, ה'תשכ"ה.

בלתי מוגה

1 א. פרשת אחרי באה בהמשך לפרשת שמיני שבה מסופר אודות יום השמיני למילואים, שבו היתה
2 תכלית השלימות דהקמת המשכן, ובין הענינים הנעלים שהיו אז, היה גם הענין ד"בקרבתם לפני ה'"¹
3 אצל נדב ואביהוא.²

4 וכמבואר במאמר הידוע של כבוד־קדושת אדמו"ר (מהורש"ב) נשמתו־עדן³, שהענין ד"בקרבתם לפני
5 ה'" שהיה אצל נדב ואביהוא הוא ענין של מעלה - שהרי לפי הפירוש הפשוט, אינו מובן: על נדב
6 ואביהוא נאמר⁴ "בקרובי אקדש", שהיו גדולים יותר אפילו ממשה ואהרן, ואיך יתכן שהיה אצלם ענין
7 של חטא? - ועל־כן צריך לומר שהענין ד"בקרבתם לפני ה'" כשלעצמו לא היה בו ענין של חטא,
8 ואדרבה, זוהי מדריגה נעלית בעבודה; החסרון הוא רק שהענין ד"בקרבתם" היה באופן ד"וימותו", שהיה
9 אצלם 'רצוא' ללא 'שוב'.

10 ובהמשך לזה נאמר בפרשתנו: "וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבם לפני ה' וימותו"
11 (שזהו המאורע אודותיו מסופר בפרשת שמיני) - "דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש
12 וגו'", שעל־ידי־זה מבטיחים שלא יהיה 'רצוא' ללא 'שוב'.

13 ומובן, שזוהי מעלה ושלימות נעלית יותר מהמעלה והשלימות שבפרשת שמיני - לא רק מצד ה'שוב'
14 שלאחרי ה'רצוא', אלא המעלה היא כבר ב'רצוא', שהוא באופן אחר, וכידוע⁵ בפירוש מאמר רז"ל⁵ "נכנס
15 בשלום ויצא בשלום", שהסיבה לכך ש"וצא בשלום" ('שוב' שלאחרי ה'רצוא') היא בגלל ש"נכנס
16 בשלום" (שה'רצוא' היה באופן שלאחרי יהיה 'שוב').⁶

17 ב. והנה, אף־על־פי שהכניסה אל הקודש כדבעי, כהמשך הכתוב "בזאת יבוא גו' בפר בן בקר וגו'",
18 שייכת לכהן גדול, ודוקא בזמן שבית המקדש קיים ויש קודש הקדשים בתקופה* (אבל בזמן הזה לא שייכת
19 הכניסה אל הקודש, וגם לא הקרבת הקרבנות שעל ידם תהיה הכניסה אל הקודש כדבעי), מכל־מקום,
20 הרי "התורה היא נצחית"⁷.

21 ונצחיות התורה היא לא רק בנוגע ללימוד התורה, אלא גם בנוגע לקיום מצוות התורה, כי אף־על־פי
22 שהמצוות שקיומן גם בזמן הזה הם מתי מספר⁸, הרי זה רק בנוגע לקיום בגשמיות, אבל ברוחניות ישנו
23 גם בזמן הזה הקיום של כל המצוות.

24 וכידוע⁹ בענין "ונשלמה פרים שפתינו"¹⁰, שלימוד התורה בזמן הזה בהלכות הקרבנות הוא בתור
25 "תשלומין" להקרבת הקרבנות, וכמאמר רז"ל¹¹ "כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה וכל העוסק

(* מה־שאינ־כן כשהיה הארון והכפורת בשדה פלשתים וקרית יערים (זבחים קיח, ב), ושולחן ומנורה הוי בנוב וגבעון
(שם קיב, ב), שהיה זה יותר מעשרים שנה, והוא הדין אם היה מאות בשנים - קרוב לומר שאין איסור כניסה, כיון שהארון
וכפורת נמצאו במקום אחר מקודש (ולא - שנגזרו) - ואין הזמן גרמא לחפש בזה.
ולא עוד אלא שקרוב לומר שבאם הייתה נהרסת המחיצה וההבדלה בין קודש הקודשים ושאר הבית בזמן בית המקדש
אפילו (וכגון קודם נצחון החשמונאים וכיוצא בזה) - מחוייבים בתמיד וכיוצא בזה ואין איסור כניסה (על־כל־פנים במיוחד)
לקודש הקודשים. ונפקא מינה גם בזמנה"ג - היש מן ה"ת תוס' איסור בנוגע למקום קדש"ק. ואין כאן מקומו.

(תורת מנחם - התועודיות חל"ג ע' 385). וש"נ.

(7) תניא רפי"ז. ובכ"מ.

(8) ראה מאמרי אדהאמ"צ קונטרסים ס"ע רסו. וש"נ.

(9) ראה גם לקר"ש חל"ב ע' 36 ואילך. וש"נ.

(10) הושע יד, ג.

(11) מנחות בסופה. ועוד.

(1) ריש פרשתנו.

(2) שמיני יר"ד, א ואילך.

(3) סה"מ תרמ"ט ע' רנט.

(4) שמיני שם, ג ובפרש"י.

(5) חגיגה יד, סע"ב. טו, סע"ב (לגירסת הע"י). ירושלמי שם

פ"ב ה"א.

(6) ראה גם שיחת ש"פ אחרי, מבה"ח אייר תשכ"ב ס"ט

בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת", והיינו, שעל-ידי לימוד הלכות הקרבנות ישנו (לא רק הענין דלימוד התורה, אלא) גם קיום מצות הקרבנות, אף שהקרבנות בגשמיות אינה שייכת בזמן הזה. וזוהי מעלת התורה לגבי מצוות: מצוות - יש להן מדידה והגבלה, כמו מצות הקרבנות, שתלויה בבית המקדש, במזבח ובכהנים; מה-שאינ-כן בלימוד הלכות הקרבנות, הנה גם איש זר אשר לא מבני הכהנים, ובזמן הזה שאין בית המקדש ומזבח, נחשב לו "כאילו הקריב כו".

ג. ובענין זה יש חידוש גדול:

בדרך כלל מבואר טעם החילוק בין מצוות שיש בהן מדידה והגבלה לתורה שאין בה מדידה והגבלה, שזהו לפי שמצוות קשורות עם זמן ומקום, ואילו תורה היא למעלה מזמן ומקום. ועל-דרך החילוק שבין איברים לדם¹²; ובוזה ניתוסף חידוש - ש"כל העוסק בתורת כו' כאילו הקריב כו'", היינו, שלא זו בלבד שעל-ידי התורה יש לו הענין שלמעלה מהזמן, אלא שעל-ידי התורה יש לו גם את ענין המצוות - "כאילו הקריב כו" - כפי שהם פרטים מחולקים ובמדידת הזמן והמקום.

ולכאורה צריך ביאור: הניחא שעל-ידי לימוד התורה מתעלה יהודי למעלה מזמן ומקום; אבל איך אפשר שעל-ידי-זה יהיה אצלו גם ענין המצוות כפי שהם באופן של התחלקות פרטים?!

אך מצינו דוגמא לזה בענין התשובה:

בנוגע לר' אלעזר בן דורדיא שעליו אמרו¹³ "יש קונה עולמו בשעה אחת", ידועה השאלה¹⁴: כיון שלא היו לו תורה ומצוות, הרי לא היו לו "כלים", ואם כן, איך היה יכול לקנות עולמו?!

והתירוץ על זה¹⁴ - לא שמצד מעלת התשובה (שלמעלה מתורה ומצוות) אין צורך בכלים;

- בודאי יש צורך בכלים. וזהו כל החידוש של עולם התיקון על עולם התוהו, שצריך להיות אורות בכלים דוקא. ובענין זה התבטא החטא של נרב ואביהוא, שאצלם היה סדר ההנהגה של עולם התוהו: 'רצוא' ללא 'שוב', 'אורות' ללא 'כלים' -

אלא, שמצד מעלת התשובה ניתנו לו גם "כלים" - הכלים של יוחנן כהן גדול ש"שימש בכהונה גדולה שמונים שנה כו"¹⁵.

וכמו שמצינו בענין התשובה - כן הוא גם בענין התורה, שעליה אמרו¹⁶ "המאור שבה היה מחזירן למוטב", וכדאיתא במפרשים¹⁷ ש"המאור שבה" היינו פנימיות התורה, שעל ידה מחזירים את הניצוצות שהיו בקליפה בגלל משך הזמן שלמד תורה שלא לשמה¹⁸, ומעלים אותם לקדושה.

ומזה מובן גם שעל-ידי פנימיות התורה נותנים מלמעלה ה"כלים" שנמשכים על-ידי מעשה המצוות.

ד. ומכל זה מובן, שהענין ד"בזאת יבוא גו' אל הקודש גו'", כפי שהוא ברוחניות - שייך גם עתה, ואצל כל אחד מישראל (לא רק כהן, ובדאי לא רק כהן גדול), ולא רק "אחת בשנה"¹⁹, אלא גם בכל השנה כולה, כי ההגבלות על הכניסה אל הקודש הן רק בנוגע לכניסה בגשמיות, אבל לא בנוגע לכניסה ברוחניות, שנעשית על-ידי "ונשלמה פרים שפתינו" - לימוד התורה.

וככל הענינים - מרומז גם ענין זה בנגלה דתורה²⁰:

על הפסוק "דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא גו'", איתא ב'תורת כהנים': "אחיך באל יבוא ואין משה באל יבוא". ומפרש הראב"ד, שאצל משה רבינו לא היתה ההגבלה ד"אל יבוא בכל עת" (וגם לא ההגבלה ד"בזאת יבוא גו' בפר בן בקר גו'"), אלא היה יכול לבוא לקדש הקדשים בכל עת שירצה (וללא קרבנות מיוחדים).

(17) ראה יפ"ע לאיכ"ר שם. קה"ע לירושלמי שם.

(18) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג. וש"נ.

(19) פרשתנו טז, לד.

(20) ראה גם שיחת אחש"פ סמ"א-ג (לעיל ע' 234 ואילך).

וש"נ.

(12) ראה לקו"ת במדבר יג, א. ובכ"מ.

(13) ע"ז יז, סע"א.

(14) ל"ת וסה"ל להאריז"ל לתהלים מזמור לב.

(15) ברכות כט, א. וש"נ.

(16) פתיחת דאיכ"ר ב. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז.

- 1 ואף שיש שחולקים על הראב"ד²¹ - הרי דברי ה'תורת כהנים' לפי פירוש הראב"ד הובאו בשל"ה²²,
 2 וגם בדברי ה'צמח צדק'²³, ומבאר זאת על-פי חסידות, שזהו לפי שענינו של משה הוא תורה, כמו
 3 שכתוב²⁴ "זכרו תורת משה עבדי", וכפי שלומדים בשבת זו בפרקי אבות²⁵: "משה קיבל תורה מסיני",
 4 והתורה היא למעלה מהגבלות הזמן, ולכן היה משה יכול לבוא אל הקודש בכל עת שירצה.
- 5 וכאן רואים ענין נוסף במעלת התורה (על המצוות): נוסף לכך שאצל משה (שענינו תורה) לא היו
 6 הגבלות, והיה יכול ליכנס אל הקודש בכל עת שירצה, הנה עוד זאת, שגם כניסת אהרן אל הקודש כדבעי
 7 נפעלה על-ידי משה דוקא - "וידבר ה' אל משה גו' דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש
 8 גו' בזאת יבוא גו'", היינו, שציווי זה נאמר למשה, ומשה הוצרך לומר לאהרן ולפעול עליו שכניסתו אל
 9 הקודש תהיה בשלום.
- 10 ה. ומזה מובן, שגם ההוראה שבפרשת השבוע שהכניסה אל הקודש תהיה כדבעי, שייכת גם עתה
 11 בנוגע לכל אחד מישאל (שהרי הכניסה אל הקודש ברוחניות שייכת לכל אחד, בכל זמן ובכל מקום):
 12 בשעה שיהודי עומד באמצע קריאת שמע, שאז נדרשת ממנו תנועה של מסירות נפש, "בכל מאדך"²⁶,
 13 לצאת מכל המדידות וההגבלות - הנה באותה שעה דורשים ממנו שהתפילין של ראש והתפילין של יד
 14 יהיו מונחים במקומם המדויק; באמצע המסירות-נפש דקריאת שמע - צריך למשמש בתפילין²⁷,
 15 ולהבטיח שמקומם מכוון כראוי²⁸.
- 16 ושני ענינים אלו - רצוא ושוב - כיון שתורת-אמת דורשת אותם, צריכים שניהם להיות באמת, היינו,
 17 לא בשביל הזולת, להכריז "ה' אחד" בקול גדול כדי שחבירו יחשוב שהוא אוחד ב"מסירת-נפש", וביחד
 18 עם זה, להראות "קונץ" שביחד עם המסירות-נפש יכול הוא לשמור ולדייק על התפילין... אלא שני
 19 הענינים צריכים להיות באמת, אדעתא דנפשיה.
- 20 ולכאורה, איך יכולים להיות שני הענינים ביחד: הרי לא שייך למדוד את המסירות-נפש ד"בכל
 21 מאדך" שתהיה עד כאן ותו לא, כי כאשר יש ענין של מדידה, אין זו מסירות נפש ואין זה "בכל מאדך";
 22 וכיון שנמצא במעמד ומצב של מסירות נפש ו"בכל מאדך" לאמיתתו, למעלה ממדידה והגבלה - איך
 23 אפשר להבטיח שבשעת מעשה יהיה אצלו גם ענין ה"שוב"!!
- 24 ועל זה באה ההוראה: "בזאת יבוא אהרן אל הקודש" - שהכניסה אל הקודש צריכה להיות מתוך
 25 ביטול²⁹; לא בגלל שרצונו לבוא אל הקודש, אלא בגלל שזהו רצון העליון. וכאשר הכניסה אל הקודש היא
 26 בביטול, בכדי להשלים את הכוונה העליונה - אזי אין סתירה בין ה"רצוא" ל"שוב", כיון ששניהם נעשים
 27 מצד הכוונה העליונה, וכאמור לעיל, שכאשר "נכנס בשלום" אזי גם "יצא בשלום"³⁰.
- 28 ו. ויש להוסיף בביאור העילוי דפרשת אחרי ("בזאת יבוא גו'", כניסה בשלום) לגבי פרשת שמיני
 29 ("בקרבתם לפני ה' וימותו") - בשייכות ליום השבת-קודש שלאחרי אחרון של פסח:
 30 בנוגע ליום השמיני למילואים (אודותיו מדובר בפרשת שמיני) מצינו³¹ שהוא בדוגמת כינור של ימות
 31 המשיח שיהיה של שמונה נימין³², שהוא נעלה יותר ב'אין-ערך' מהכינור של בית המקדש שהיה של
 32 שבעה נימין³².
- 33 וענין זה הוא על-דרך העילוי דאחרון של פסח לגבי ראשון של פסח: היום-טוב דראשון של פסח
 34 קשור עם הגאולה ממצרים (שבהמשה היה הענין דמתן תורה, משכן ובית המקדש - כינור של שבעה
 35 נימין); ואילו היום-טוב דאחרון (שמיני) של פסח - קשור עם הגאולה העתידה לבוא על-ידי משיח³³.

(21) ראה צפע"נ פרשתנו ע' קסח. וראה גם לקו"ש חל"ב ע' (28) ראה פמ"ג (א"א) או"ח שם סק"א.
 (22) קסה, ב. שכו, ב.
 (23) הוספות לאוה"ת ויקרא ס"ע רפה ואילך.
 (24) מלאכי ג, כב. וראה שבת פט, א. שמו"ר פ"ל, ד. ויש"נ.
 (25) רפ"א.
 (26) ואתחנן ו, ה.
 (27) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סכ"ח ס"ב. ויש"נ.
 (28) ראה פמ"ג (א"א) או"ח שם סק"א.
 (29) ראה סה"מ תרל"ב ח"ב ריש ע' תרטז. עטר"ת ס"ע קט.
 (30) ראה גם ההוראה בעבודת ה' מפירוש רש"י ריש פרשתנו (שנתבאר בשיחה הבאה) - לקו"ש ח"ז ע' 125 ואילך.
 (31) ראה כלי יקר ר"פ שמיני.
 (32) ערכין יג, ב.
 (33) ראה שיחת אחש"פ ס"ח (לעיל ריש ע' 202). ויש"נ.

ולהעיר, שהקביעות דיום השמיני למילואים - ראש חודש ניסן - היא באותו יום בשבוע שבו חל יום ראשון של פסח ואחרון של פסח, כי בשמיני למילואים היתה לא רק הקמת המשכן (דעכשיו, ששייך ליציאת מצרים, ראשון של פסח), אלא גם הכנה לכינון של שמונה נימין שבימות המשיח (ששייך לאחרון של פסח), ועד ש"אותו יום נטל עשר עטרות" ³⁴ - עשר שלמעלה גם משמונה.

אמנם, לאחר כל העילויים שישנם בשמיני למילואים (שכולל גם הגילויים דימות המשיח), יכולים להיות "שקועים" ("פאָרטרונקען") בגילויים דימות המשיח באופן של 'רצוא' בלבד; והשלימות האמיתית היא בפרשת אחרי - שענינה לפעול שתהיה המשכת אורות בכלים, "נכנס בשלום ויצא בשלום".

וענין זה (שהעילוי דפרשת אחרי לגבי פרשת שמיני הוא גם בנוגע לענין דימות המשיח שבפרשת שמיני) מרומז בכך שפרשת אחרי קורין ביום השבת-קודש שלאחרי אחרון של פסח (היום-טוב הקשור עם הגאולה העתידה לבוא על-ידי משיח), שבו נעשית העליה והשלימות דאחרון של פסח, כידוע ³⁵ שכל ימי השבוע עולים ביום השבת-קודש שלאחריהם.

ולהעיר, שגם בקביעות שנה זו שאחרון של פסח חל בשבת, ולכאורה אפשר לומר שאינו עולה בשבת שלאחרי, הנה האמת היא, שגם הוא עולה בשבת שלאחרי, כי ביום השבת יש שני ענינים: (א) שייכותו לימי השבוע שלפניו, שמתעלים בו (כנזכר לעיל), (ב) שייכותו לימי השבוע שלאחרי, ש"מינה מתברכין כולהו יומין" ³⁶. וכיון שימי השבוע דפרשת אחרי מתברכים מיום השבת שלפניהם, אחרון של פסח, הנה כאשר מתעלים בשבת שלאחריהם, אזי גם השבת שבהם, שזהו השבת שלפניהם שממנו נתברכו, עולה ונכלל בשבת שלאחרי.

ונוסף לזה: כתיב ³⁷ "מגיד דבריו ליעקב גו'", "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות" ³⁸. וכיון שישנו ציווי "מעלין בקודש ואין מורדין" ³⁹ (חס-ושלום), הרי מובן שגם סדר ההמשכות מלמעלה הוא באופן שהולך ונמשך בעילוי אחר עילוי; כשם שבעבודתו של יהודי ניתוסף עילוי מיום ליום על-ידי ההוספה בתורה ומצוות, כך גם למעלה כביכול.

ומזה מובן, שכיון שיום השבת-קודש פרשת אחרי בא לאחר אחרון של פסח, הרי הוא נעלה יותר ממנו. והעילוי הוא לא רק בענין הברכה שנמשכת מאחרון של פסח שחל בשבת בימים שלאחרי, אלא גם בענין השייך לימים שלפניו, וגם בענינו מצד עצמו, שגם הוא עולה ונכלל ביום השבת-קודש פרשת אחרי.

והעילוי הוא - כאמור - שבאחרון של פסח מצד עצמו יכול להיות הגילוי דהארת המשיח (בדוגמת יום השמיני למילואים) באופן של 'רצוא' ללא 'שוב', ואילו בשבת פרשת אחרי נעשה הענין ד"בזאת יבוא גו'", ששולל שהענין ד"בקרבתם לפני ה'" יהיה באופן ד"וימותו" חס-ושלום, אלא אדרבה, שתהיה ההתקשרות עם חיי החיים.

* * *

ז. הביאור בפירוש רש"י ריש פרשתנו, "וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגו'", "מה תלמוד לומר, היה רבי אלעזר בן עזריה מושלו משל לחולה שנכנס אצלו רופא, אמר לו, אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב, בא אחר ואמר לו, אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב, שלא תמות כדרך שמת פלוני, זה זרזו יותר מן הראשון, לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן" ⁴⁰ - שהצורך בזירזו מיוחד ("שלא תמות כדרך שמת פלוני") הוא בגלל שאצל אהרן היתה תשוקה גדולה וצמאון להקדוש-ברוך-הוא, "חולת

(40) נתבאר גם פרש"י בפסוק ב', "ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא", "שלא ימות כדרך שמתו בניו", שכוונת רש"י לתרץ בדרך אגב דיוק התו"כ בנוגע לוא"ו ד"ואל יבוא" (שמזה מוכח שאין זה התחלת הציווי), "ואין אנו יודעים מה נאמר לו בדיבור הראשון" - שזהו שמסיים בפירושו "לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן

(34) תו"כ ופרש"י ר"פ שמיני. ועוד.

(35) ראה לקו"ת בהר מא, א. ובכ"מ.

(36) זח"ב סג, ב. פח, א.

(37) תהלים קמו, יט.

(38) שמו"ר פ"ל, ט.

(39) ברכות כח, א. וש"נ.

1 אהבה⁴¹, ולכן נמשך להכנס לקדש הקדשים, ולולי זירוז זה יתכן שלא היה מקיים את הציווי⁴² - בדוגמת
 2 חולה, שמצד גודל החמימות משתוקק להתקרב על-ידי אכילת צונן (משל לכניסה אל הקודש להקריב
 3 קרבנות שנקראים בשם אכילה) או על-כל-פנים על-ידי שכיבה בטחב (משל לכניסה אל הקודש ללא
 4 קרבנות), צריך הרופא להזהירו "שלא תמות כו'". ומשל זה אמר ראב"ע, שנתמנה לנשיא בצעירותו בגלל
 5 שהיה חכם, עשיר ומיוחס, ונעשה לו נס ש"אהדרו ליה תמני סרי דרי חיורתא"³⁹, והיינו, שה"יחוס"
 6 (שהיה עשירי לעזרא) הועיל לו אפילו בנוגע לחכמה (אף שבדרך כלל צריך להתייגע על זה)⁴³, ולכן
 7 סבירא-ליה שגודל התשוקה של נדב ואביהוא ("בקרבתם לפני ה'") היתה בגלל היותם "בני אהרן", ומזה
 8 מובן גודל התשוקה שהיתה אצל אהרן אביהם - הוגה על-ידי כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס
 9 ב'לקוטי שיחות' חלק ז עמוד 117 ואילך.

* * *

10 ח. המשך הביאור בענין גזירה דרבה בשייכות לפסח שחל בשבת⁴⁴ - נכלל ב'לקוטי שיחות' חלק ז
 11 עמוד 48 ואילך.

* * *

12 ט. מאמר (המשך לדיבור-המתחיל ונחה עליו רוח ה' גו' דאחרון של פסח)⁴⁵.

* * *

13 י. הביאור בפירוש רש"י סוף פרשתנו, "ולא תטמאו בהם אני ה' אלקיכם", "הא אם תטמאו אני
 14 אלקיכם, ואתם נפסלים מאחרי, ומה הנאה יש לי בכם, ואתם מתחייבים כליה, לכך נאמר אני ה' אלהיכם"

(נדה ע, סע"ב) "מה יעשה אדם ויתעשר .. ירבה בסחורה ..
 יבקש רחמים ממי שהעושר שלו", היינו, שמעלת העשירות באה
 ע"י עבודה (מסחר ותפלה), וכיון שראב"ע ה' או בן י"ח (או
 ט"ז) שנה, בודאי לא הרבה בסחורה עדין נשהי אפילו לאחר
 שנעשה "בן עשרים לדרוף" (אבות ספ"ה), מסתבר, שלא עסק
 במסחר כ"כ, אלא התמסר בעיקר ללימוד התורה, ועאכ"כ בשנים
 שע"פ פסק המשנה צריך להקדישם אך ורק ללימוד התורה,⁴⁴
 ועכצ"ל, שהעשירות שלו היתה ממה שקיבל מאביו, עזרי, שהי'
 עשיר, וכמסופר בגמרא (סוטה כא, סע"א ובפרש"י) אודות
 "שמעון אחי עזרי", ש"למד תורה ע"י אחיו שהי' עוסק
 בפרקמטיא כו'", ואם עזרי פירנס את אחיו, אף שלא הי' מחוייב
 בכך, עאכ"כ שפירנס את בנו, שמחוייב בכך, ולא רק בלחם צר
 ומים לחץ, אלא באופן של עשירות, כפי שמצינו (ראה שבת נד,
 ב. קידושין מט, ב. ועוד) שראב"ע ה' עשיר מופלא.

(44) בהמשך להמדובר בשיחת ליל ב' דחפ"ס ס"ז (לעיל ס"ע
 169 ואילך) ושיחת אחש"פ ס"א (לעיל ריש ע' 204).

(45) המאמר לא הגיע לידינו לע"ע (המו"ז). - במכתב של א'
 הת' נזכר, שדובר הרבה מענין המס"נ שצ"ל דוקא בזמנינו, בדרא
 דעקבתא דמשיחא, ונתבאר, שאע"פ שמס"נ הוא בחי' מקיף, ה"ה
 בעיקר בהעקב, אלא שצריך לפעול שיחדור גם בהראש, ראשית
 הכחות הפנימיים, היינו, שירוגש בפנימיות במחשבה ודיבור כו',
 ועי"ז זוכים לקיום היעוד (ישע"מ, מ, ה) "ונגלה כבוד הוי' גו'".

אחיק ואל יבוא*, שלא ימות כדרך שמתו בניו, היינו, שדיבורו
 של משה לאהרן לא מתחיל מ"אל יבוא", אלא מ"אחרי מות שני
 בני אהרן", שנצטוו לדבר עמו אודות מיתת שני בניו כדי לזרוז
 כדבעי, ואז - "ואל יבוא גו'".

ועפ"ז יש לפרש מ"ש "וידבר ה' גו' ויאמר ה' גו'": "וידבר
 ה' גו' - הודעה כללית. ואח"כ מפרט ומדייק: "אחרי מות גו'
 ויאמר ה' גו'", שע"ז "ואל יבוא גו'". ועוד דיבר - "בזאת יבוא
 גו'" (שלזה אין שייכות ל"אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני
 ה' וימותו").

(41) לשון הכתוב - שה"ש ב, ה. ה, ח.

(42) דוגמא לדבר בנגלה דתורה:

אע"פ שבנוגע להמצוות שבהם אין חיוב ד"יהרג ואל יעבור",
 הנה לא זו בלבד שיש לו רשות לעבור, אלא אדרבה: ישנו חיוב
 ש"יעבור ואל ייהרג", בכדי שיוכל לקיים מצוות במשך כל ימי
 חייו, מ"מ, מצינו שכאשר מצד צדקתו וחסידותו נדרש אצלו ענין
 המס"נ (כיון שאינו יכול לסבול שלא ללמוד תורה או שלא למול
 את בנו וכיו"ב), מותר לו למסור נפשו על מצוה אחת, אף שע"ז
 יחסר לו בקיום כל תרי"ג המצוות (ראה לקו"ש חל"ה ע' 170
 ואילך. וש"ס).

ועד"ז בנדר"ד, שמצד גודל התשוקה והצמאון של אהרן לבוא
 אל הקודש, הי' עלול לעבור על הציווי כו', ולכן הוצרך לזיורו
 מיוחד.

(43) נוסף על התועלת בנוגע לעשירות - שהרי אמרו רז"ל

(* ודיינו, שהתיבות "ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיק ואל יבוא" מעתיק רש"י כחלק מפירושו, ולא ד"ה בפני עצמו, ומה שנכתב באותיות
 גדולות, הרי זה שלא בדיוק, או - בכדי להבדיל בין הכתוב והוספות רש"י.

1 - בהקדם הביאור בפירוש רש"י בתחלת פרשת עריות⁴⁶, "רבי אומר גלוי וידוע לפניו שסופן לנתק בעריות
2 .. לפיכך בא עליהם בגזירה אני ה' אלקיכם, דעו מי גוזר עליכם, דייין להפרע ונאמן לשלם שכר", שכיון
3 ש"נפשו של אדם מתאוה להם"⁴⁷, יש צורך באזהרה יתירה: "דעו מי גוזר עליכם", הקדוש-ברוך-הוא, בורא
4 העולם ומנהיגו, שלכן לא יתכן שתהיה לו טובה ממילוי תאוה שהיא היפך רצון הבורא; וגם אם
5 חושב שבינתיים יהנה - עליו לדעת שהקדוש-ברוך-הוא הוא "דיין להפרע", כך, שתבטל ההנאה;
6 ולאידך, כשיתגבר על התאוה יקבל שכר - "נאמן לשלם שכר". ובסוף הפרשה, החתימה היא מעין
7 הפתיחה, זירז נוסף מצד השלילה - "אם תטמאו אני אלקיכם", ובפרטיות: במקביל ל"דעו מי גוזר
8 עליכם" - "אתם נפסלים מאחרי"; במקביל ל"נאמן לשלם שכר" - "מה הנאה יש לי בכם"; ובמקביל
9 ל"דיין להפרע" - "אתם מתחייבים כלי". ובפנימיות הענינים: "נפסלים מאחרי" (בחינת אחוריים) -
10 ביחס לכח הפועל בנפעל, שם אלקים; "מה הנאה יש לי בכם" - ביחס לתענוג הַעֲצָמוֹת (נתאוה)
11 מהעבודה דתורה ומצוות; "ואתם מתחייבים כליה" - ביחס לכללות ענין ההתהוות משם הוי'. אבל
12 התכלית והמטרה היא (לא השלילה, אלא) החיוב, כפי שמסיים "לכך נאמר אני ה' אלקיכם", המשכת
13 הַעֲצָמוֹת בפנימיות באופן שנעשה כוחכם וחיותכם - הוגה על-ידי כבוד-קדושת אדמו"ר שליט"א, ונדפס
14 ב'לקוטי שיחות' חלק כ"ב עמוד 96 ואילך.

15 יא. (וסיים כבוד קדושת אדמו"ר שליט"א:)

16 וכיון ש"לא ידח ממנו נדח"¹⁸, הרי בודאי שסוף-כל-סוף יהיה אצל כל אחד מישראל הענין ד"אני ה'
17 אלקיכם".

18 ובפרט על-פי פתגם רבינו הזקן⁴⁸ שיהודי אינו יכול ואינו רוצה להיות נפרד מאלקות, ולכן, גם מי
19 שלא מוכן לוותר על תאוותיו, אפילו כאשר מאיימים עליו בעונש כו', הנה כאשר אומרים לו "אם תטמאו
20 אני אלקיכם", היינו, שזהו ענין שנוגע לעצם ההתקשרות שלו באלקות - הרי זה מזעזע אותו ("עס גיט
21 אים אַ טרייסל"), ופועל עליו ש"לא תטמאו גו'".

22 ובזה גופא - תחילה באופן של אתכפיא, ועד שלאחרי-זה נעשה אצלו גם השלימות דאתהפכא.

23 יב. וענין זה (שלימות העבודה באופן דאתהפכא) שייך במיוחד לחודש אייר שמתברך ביום
24 השבת-קודש זה:

25 ידוע⁴⁹ שמעלת חודש אייר לגבי חודש ניסן היא - שהעבודה דחודש ניסן היא באופן של אתכפיא,
26 וכמו ביציאת מצרים שהיתה בחודש ניסן, שאז היו בני ישראל במעמד ומצב של אתכפיא בלבד; ואילו
27 בחודש אייר מתחילה העבודה באופן של אתהפכא.

28 וזוהי גם המעלה המיוחדת שבחודש אייר שבכל הימים שבו ישנה המצוה המיוחדת דספירת העומר⁵⁰,

29 - מה-שאינ-כן בחודש ניסן, דספירת העומר היא רק בחציו השני של החודש, ובחודש סיון, הרי זה
30 רק בימים הראשונים שבו. ועוד זאת, שכללות הענין דספירת העומר הוא הכנה למתן-תורה, וכיון
31 שבראש חודש סיון נעשו בני ישראל מוכנים לקבלת התורה, נמצא, שכבר נשלם הענין דספירת העומר
32 בראש חודש סיון⁵¹ -

33 והרי כללות העבודה דספירת העומר היא בירור וזיכוך נפש הבהמית (כמרומוז בכך שמנחת העומר
34 באה מן השעורים, מאכל בהמה⁵²), היינו, לא רק באופן של אתכפיא בלבד, אלא שנעשה גם העילוי
35 דשלימות העבודה באופן דאתהפכא.

(49) ראה תורת מנחם סה"מ אייר ע' רנו. ע' רסד. וש"נ.

(50) ראה גם תורת מנחם - התועדויות חל"ג ס"ע 426. וש"נ.

(51) ראה תו"א יתרו סז, ג. שם בהוספות קט, ג.

(52) סוטה רפ"ב. ועוד.

(46) פרשתנו יח, ב.

(47) פרש"י פ' ראה יב, כה.

(48) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' שפד (נעתק ב"היום

יום" כה תמוז). שם ע' תקמו (נעתק ב"היום יום" כא סיון). ועוד.

1 ולהעיר גם מהסיפור⁵³ אודות המענה של רבינו הזקן על השאלה מה חידש הבעל-שם-טוב, שביאר
2 זאת על-פי משל בנוגע לשמירה מגנב, שיש בזה ב' אופנים: (א) כאשר רואים את הגנב, אזי מתחילים
3 לצעוק כו', ואז בורח הגנב, (ב) מניחים אותו ליכנס, ואז תופסים אותו ומוסרים אותו למשפט. ומובן,
4 שבאופן הא', אף שהגנב בורח מיד, הרי עדיין יכול לחזור ולגנוב, מה-שאינ-כן כאשר תופסים אותו כו',
5 ומה גם שאז יכולים לפעול עליו ולהפכו כו' - שזוהי גם המעלה דאתהפכא לגבי אתכפיא⁵⁴.

(53) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סע"ו.
וש"נ. וראה גם תורת מנחם - התוודעויות חכ"ח ס"ע 292 ואילך.

וש"נ.

(54) חסר הסיום (המו"ל).

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שישי עמ' ב

42 כיוון שמהאיסור הכללי של נבילה לא היינו יודעים לאסור שור
43 זה, שהרי נשחט כדק, ויש צורך בפסוק לומר שהוא אסור
44 באכילה. אבל אם שחטיה לשור בסכין, שמו לא יאסר באכילה.
45 ומנין לברייתא לחדש שאף בשחיטה כשרה בסכין נאמר פסוק זה
46 של 'לא יאכל' והשור אסור באכילה.
47 דוחה הגמרא: מיד כי פין פאורייתא פתיב, הרי לא נזכר בדיני
48 שחיטה שצריך סכין, שנאמר שהשחיטה בסכין חשובה יותר
49 להתיר את השור משחיטה באבן. וכיוון שכך, הרי גם שחיטה
50 באבן היא שחיטה גמורה, ואינה דומה לסקילה, וכשכתבה התורה
51 לאסור את השור שנשחט קודם גמר דינו ולא נסקל, נכלל בזה אף
52 כששוחטו בסכין. ועוד תניא בברייתא, ככל שחטין לכתחילה,
53 בין בצור - אבן חדה ומושחת, בין בנזכית, בין בקרומית - צלע
54 מחודדת של קנה, והרי שאין כל העדפה לשחוט בסכין, ועל כרחך
55 כשאסרה התורה שור שנשחט קודם גמר דינו, היינו אפילו
56 נשחט בסכין. ואי אפשר להעמיד שלא אסרה תורה אלא בשחטו
57 בצור.

58 הגמרא שבה לדון על דינו של רבי אבהו, שהלשון 'לא יאכל' בא
59 ללמד הן איסור אכילה והן איסור הנאה. שואלת הגמרא: והשתא
60 דנפקא לן - ועתה שאנו למדים הן איסור אכילה והן איסור הנאה
61 תרנוהו מ'לא יאכל', כפי שלמד רבי אבהו, אם כן האי 'בעל השור
62 נקי' למאי אתא - מדוע כתבה התורה 'בעל השור נקי'. משיבה
63 הגמרא: להנאת עורו - לאסור בהנאה אפילו את עורו של השור
64 הנסקל. שאילו הפסוק 'בעל השור נקי' סלקא דעתך אמינא
65 הייתי טועה לומר שלא יאכל את בשרו פתיב, ורק בשרו אסור
66 בהנאה, ואמנם עורו מותר בהנאה. לפיכך בא פסוק זה לרבות
67 שבעל השור נקי לגמרי מהשור, ואף העור אסור בהנאה.
68 שואלת הגמרא: וליהנות תנאי - ולשית אתם תנאים דמפיק ליה
69 - שלומדים ומשתמשים בהאי פסוק 'בעל השור נקי', להציץ פופר -
70 ללמוד הימנו ששור המועד שהרג אדם, משלם הבעלים כופר -
71 שלם לירשים. ודרשו אותם תנאים מן הפסוק 'בעל השור נקי'
72 ששור תם שהרג אדם פטור לגמרי מן הכופר 'נקי', ואינו משלם
73 חצי כופר, כפי שהוא משלם בשאר הנזיקין חצי משור המועד. וכן
74 דרשו אותם תנאים את הפסוק 'בעל השור נקי' לרמי ולדות, וכן
75 ששור שגנף אשה הרה ויצאו ילדיה ומתו, בעל השור נקי ופטור
76 מלשלם לבעלה את דמי הולדות, ושלא כמו אדם שגנף אשה
77 הרה, שמשלם דמי ולדות. אם כן איסור הנאה עורו של שור
78 הנסקל מנא להו לאותם תנאים, הרי הפסוק אינו מיותר לדרוש
79 הימנו. מיישבת הגמרא: מ'לא יאכל את בשרו', מן המילה 'את' הם
80 דורשים לרבות גם את הטפל לבשרו, דהיינו שגם העור שהוא טפל
81 לבשרו של השור, אסור בהנאה. שואלת הגמרא: ואיך - מי
82 שלומד איסור הנאה עורו מ'בעל השור נקי', מדוע אינו דורש כמו
83 אותם התנאים מן הריבוי של 'את' בשרו, את הטפל לבשרו

1 שמשמעות הכתוב לכאורה היא לאסור אכילה בלבד, אין זה כך,
2 אלא למדים שאסור אכילה ואסור הנאה שניהם
3 במשמע, ששניהם אסורים. עד שיפרט לה הכתוב בפירוש שנאסר
4 רק באכילה ומותר בהנאה, כדרך שפרט לה הכתוב בנבילה,
5 שנאמר (דברים יד, כא) 'לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשעריך
6 תתננה ואכלה או מכר לגר'. והרי שבנבילה פירטה התורה שאף
7 שהיא אסורה באכילה, מכל מקום היא מותרת בהנאה ולגר
8 תתננה, או מכור לנכרי. ומכאן יש ללמוד שבמקומות שלא
9 נתפרש היתר הנאה, הרי הוא כלול בלשון איסור אכילה, וכשם
10 שאכילה אסורה כך גם הנאה אסורה. ואם כן, יש לפרש כך גם
11 בשור הנסקל, שלא יאכל היינו איסור הנאה. ולא היינו יודעים
12 זאת מאיסור אכילה נבילה, ולפיכך יש צורך בפסוק 'לא יאכל'
13 ללמדנו זאת. וקשה מנין לברייתא שאם קדם ושחט את השור
14 לאחר שנגמר דינו, יתא בשרו אסור באכילה.
15 מתרצת הגמרא: לא בכל מקום נכלל איסור הנאה בלשון 'לא
16 יאכל', אלא הני מילי שלשון 'לא יאכל' כוללת את שני האיסורים,
17 היבא - באותן מקומות דנפקא לן איסור אכילה מ'לא יאכל', שכיוון
18 שרצתה התורה לאסור גם אכילה וגם הנאה, כללה את הכל
19 בלשון זו של 'לא יאכל'. אמנם הקא בשור הנסקל, איסור אכילה
20 לא נלמד מלשון 'לא יאכל', אלא מקסול ופסקא נפקא, ואחר שכבר
21 למדנו מ'סקול יסקל' ששור הנסקל אסור באכילה, לא ייתכן
22 שהפסוק לא יאכל' בא להוסיף איסור הנאה. דאי סלקא דעתך כך,
23 שלאסור הנאה בלבד הוא דפתיב 'לא יאכל', אם כן מדוע אמרה
24 התורה איסור הנאה בלשון של איסור אכילה 'לא יאכל', נכתוב
25 קרא בפירוש 'לא ינה', כיוון שלא נכלל בלשון זו איסור נוסף
26 מעבר לאיסור הנאה. אלא על כרחך שלא יאכל' בא ללמד איסור
27 אכילה באופן שאינו אסור מחמת האיסור נבילה, כגון ששחטו
28 לאחר שנגמר דינו קודם שנסקל.

29 תירוצי נוסף: אי נמי, אם כדברי המקשן, שהפסוק 'לא יאכל' בא
30 ללמד איסור הנאה אחר שנסקל, ושור שנשחט אחר שנגמר דינו
31 אכן מותר בהנאה, אם כן די שיהא כתוב 'לא יאכל', את בשרו'
32 למה לי - מדוע הוסיפה התורה את המילים 'את בשרו'. אלא יש
33 ללמוד מ'את בשרו' שאף על גב דשחטיה לשור הנסקל בעין בשר
34 - כמו ששוחטין בשר דהיינו בשחיטה כשרה, קודם שנגמר דינו,
35 אפילו הכי אסור שור זה באכילה.
36 מר זוטרא מקשה על הברייתא. ששנינו בה שאף שור שנשחט
37 אחר גמר דינו אסור באכילה. מתקין לה מר זוטרא, ואימא דהני
38 מילי שהפסוק 'לא יאכל' בא להוסיף שאפילו אם שחט את השור
39 גם אסור באכילה, היינו דוקא היבא דפסקא צור - שבדק אבן
40 שתהא חלקה וכשרה לשחיטה ושתהא פת, דבאופן כזה של שחיטה
41 מיתוי בסקילה, ושמוא רק באופן כזה אמרה התורה 'לא יאכל',

לקוטי שיחות פרשת אחרי כרך יז

א.

ביום-הכיפורים על הכהן-הגדול להיות נשוי

1 בפרשתנו¹ כאשר מסופר על עבודת הכהן הגדול
2 ביום הכיפורים, נאמר: "וכפר בעדו ובעד ביתו". חז"ל
3 דורשים על כך²: "ביתו זו אשתו", ולומדים מכך את
4 ההלכה שהכהן הגדול ביום הכיפורים צריך להיות
5 נשוי³.

6 החובה שהכהן הגדול יהי נשוי היא הלכה מיוחדת
7 שנאמרה רק לגבי יום הכיפורים, ולא לגבי השנה
8 כולה.

9 בכל שאר הימים יכול הכהן הגדול להשתתף
10 בעבודה, ואדרבה: בכל משמרת שהיא, הוא "מקריב
11 חלק בראש"⁴, אך שם אינו קיים התנאי שהוא צריך
12 להיות נשוי, כביום הכיפורים⁵.

13 לכאורה, נדרש כאן הסבר: עבודת יום הכיפורים
14 היא נעלית ביותר. יש כאן צירוף של הדרגות הגבוהות
15 ביותר בקדושה, הן במקום, הן בזמן והן בדרגות
16 נשמות ישראל (ובביטוי הידוע: עולם, שנה, נפש⁶):
17 העבודה מתבצעת בקודש הקדשים – המקום המקודש
18 ביותר בעולם; ביום הקדוש (כפי שהוא מכונה בפי כל)
19 – הזמן הקדוש ביותר מן השנה; ועל-ידי הכהן הגדול
20 – הגדול מכל הכהנים, שעליו נאמר⁷ "ויבדל...
21 להקדישו קדש קדשים", גדול מהם גם בקדושה, כמו
22 שנאמר: "והכהן הגדול מאחיו... כי אני הוי' מקדשו"⁸.

23 כיצד ייתכן אפוא שדוקא בעבודה זו של יום
24 הכיפורים נדרש, שהכהן הגדול יהי נשוי?
25 והתמיהה גדולה יותר: אחת מן ההכנות לעבודת
26 יום הכיפורים היא, כנאמר באותה משנה: "ז' ימים..

מפרישין כהן גדול מביתו", וביחד עם זאת הרי "ביתו
(זו אשתו)" הוא תנאי המעכב את עבודתו ביום
הכיפורים!?

מכאן מוכח, שבתנאי הדורש את היותו של הכהן
הגדול ביום הכיפורים נשוי, טמון ענין מיוחד המוסיף
לשלימותו של הכהן הגדול, ולפיכך הוא נדרש ממנו
ביום הכיפורים.

ב.

שני האופנים להסבר הלכה זו

את ההלכה דלעיל, שהכהן הגדול ביום הכיפורים
צריך להיות נשוי, ניתן להסביר בשתי דרכים:

(א) זוהי הלכה לגבי עבודת יום הכיפורים: מפאת
חשיבותה ומעלתה של עבודה זו, היא אינה יכולה
להתבצע על-ידי כהן סתם, אלא על-ידי כהן גדול, ולא
על-ידי כהן גדול סתם, אלא דוקא על-ידי כהן גדול
שיש לו המעלה של "ביתו זו אשתו".

(ב) זוהי הלכה לגבי הכהן הגדול: ביום הכיפורים
צריך הכהן הגדול להיות נעלה ומושלם יותר. כשם
שמוצאים אצל כהן גדול בכלל (במשך השנה כולה)
דרגות שונות: משוח בשמן המשחה, מרובה בגדים,
וכדו'⁹, כך צריכה ביום הכיפורים להתווסף אצלו
המעלה של "ביתו זו אשתו".

ההבדל בהלכה למעשה בין שתי דעות אלו: ביום
הכיפורים מתבצעות גם עבודות הנעשות בכל יום,
שאינן קשורות דוקא ליום הכיפורים, כגון: הקרבת
התמידים, הקטרת קטורת, הטבת הנרות וכדו', וגם הם
נעשות ביום הכיפורים על-ידי הכהן הגדול¹⁰. אמנם,
קדושת יום הכיפורים משפיעה גם על העבודות

סופרים לשהמ"צ שם, חמד"י שם. ולהעיר מצפ"ע על הרמב"ם איסור"ב
שם הי"ד. וראה לשון החינוך מצוה ערב בתחלתה ובסופה] הרי פשוט
שזה מ"ע צדית המוטלת על כה"ג ואי"ז שייכת לעבודה. ולא מצינו
שיתחייב להיות "נשוי" אלא ביוהכ"פ. ובחינוך שם: כ"ג שמינהו ועבד
.. כולן מצווין על הבתולה ואסורין באלמנה. וראה לקו"ש ח"ז ע' 319
בדעת הזהר, עיי"ש.

(6) אשר על ענין ג' בחי' אלו הוא היסוד של ספר יצירה (אוה"ת יתרו
ע' תתטז ואילך).

(7) דה"א א כג, יג.

(8) אמור כא, י"טו. ובתו"כ ע"פ: להגיד מה גרם (לכל דיני כה"ג
שברפרשה שם).

(9) רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ד הי"ב.

(10) רמב"ם הל' עבודת יוהכ"פ פ"א ה"ב. וראה נו"כ שם. ומה
שהובא בסכ"מ דהריטב"א בשם הרמב"ם כ' שאין חובה בכ"ג, כבר כתבו

(*) וסיום מסכת יומא ס"ו ואילך.

(1) טז, ו. וראה לקמן הערה 14.

(2) יומא בתחלתה (במשנה).

(3) כי פלוגתת ר"י וחכמים (במשנה שם) הוא רק אם מתקנין לו אשה
אחרת שמא תמות אשתו, אבל לכו"ע צ"ל נשוי (אלא שבתו"י יומא שם
ד"ה שמא) מסתפק אם הוא דין לעיכובא, או שבדיעבד לא מיפסל בכך
לעבודה.

(4) יומא יד, א (במשנה). יז, ב. וראה צפ"ע הל' מתנ"ע נח, א.

(5) אף דמ"ע על כה"ג שישא נערה בתולה כו' (רמב"ם הל' איסור"ב
פי"ז הי"ג. ספר המצות מ"ע לח) הרי: (א) לכמה דעות (ראה תו"י יומא
עג, א. תוס' הרא"ש הוריות יב, א) הרי זה לאו הבא מכלל עשה. וכ"מ
ל' הרמב"ם בסהמ"צ שם (מדלא כתב שאם לא נשא בתולה עובר בעשה).
(ב) גם לפי המשמע מדבריו (בהל' איסור"ב שם. ובהל' כלי המקדש פ"ה
ה"י) דהוי קום ועשה נוכדעת הרמב"ן אמור (כא, יג) – ראה קנאת

שעל הכהן הגדול להיות נשוי, אלא היא גם אומרת, 29
שזה מפני שרק אז יש לו המעלה המיוחדת של אשתו, 30
כפי שהיא מתבטאת במשמעות של "ביתו". 31

כדי להבין את המעלה של "ביתו זו אשתו", יש 32
להבין תחלה את הנאמר במסכת שבת¹⁶: "אמר רבי 33
יוסי: מימי לא קריתי לאשתי – אשתי, ולשורי – שורי, 34
אלא לאשתי – ביתי, ולשורי – שדי". רש"י מפרש על 35
כך: "אשתי – ביתי, שהיא עיקר של בית. ולשורי – 36
שדי, שהוא עיקר של שדה דכתיב¹⁷: ורב תבואות בכח 37
שור". 38

וקשה להבין: מאמרו זה של רבי יוסי מופיע 39
בסוגיא בהמשכם של מאמרים נוספים של רבי יוסי 40
אודות הנהגות נאותות, וזהירות והידורים¹⁸, ואף לו 41
צריך להיות תוכן דומה. מהי המעלה של דרך התנהגות 42
זו, בכנותו "לאשתי ביתי..."? 43

ד.

רבי יוסי כינה את "אשתו" לפי התכלית -
"ביתו"

ההסבר לכך הוא: בנוהג זה של רבי יוסי מתבטאת 44
דרכו בעבודה הרוחנית, והסתכלותו על הבריאה כולה: 45
הוא אינו רואה רק שיש בעל הבית לבירה זו¹⁹, הוא 46
אינו רואה רק שכל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא 47
בעולמו לא בראו אלא לכבודו²⁰, אלא שבכל ענין הוא 48
רואה את עיקרו ומטרתו, ולא את הדבר עצמו. עד כדי 49
כך, שהוא כינה כל דבר לפי תכליתו בעולם. אצלו לא 50
ייתכן "קריתי לאשתי אשתי", כי הוא אינו רואה 51
"אשתי", אלא "ביתי"²¹: כיוון שהנישואין ("אשתו") 52
הם הכנה לתכלית של קיום מצוות פרו ורבו – הקמת 53
בית בישראל, שבא כתוצאה מן הנישואין, לכן הוא 54
ראה את "אשתי" רק כ"ביתי". 55

1 שאינן מיוחדות ליום הכיפורים, כלשון הגמרא¹¹
2 "אהאני", אך בכל זאת, הן אינן כמו העבודות
3 המיוחדות ליום הכיפורים. לפיכך ניתן לומר, שלפי
4 ההסבר שהחובה שהכהן הגדול יהי "נשוי" היא לגבי
5 העבודה של יום הכיפורים, הרי יש מקום לומר, שלגבי
6 העבודות שאינן מיוחדות ליום הכיפורים לא חלה על
7 הכהן הגדול חובה להיות נשוי¹².

8 אך לפי ההסבר השני, שזה לשם שלימותו של
9 הכהן הגדול, הדרושה ביום הכיפורים, יוצא, שחובתו
10 להיות "נשוי" חלה גם לגבי עבודות אחרות, הנעשות
11 על-ידי הכהן הגדול ביום הכיפורים.

12 לפי זה יוצא שהרמב"ם סובר כדעה השניה,
13 כדבריו¹³: "וכן שאר העבודות של יום זה כגון הקטרת
14 הקטורת של כל יום והטבת הנרות הכל עשוי בכהן
15 גדול נשוי".

ג.

מהי המעלה של "ביתו - זו אשתו"

16 הדברים יובנו על-ידי הסבר המשנה "וכפר בעדו
17 ובעד ביתו – ביתו זו אשתו". כי לכאורה קשה: אם
18 הכוונה של "ביתו" היא ל"אשתו", מדוע אין התורה
19 אומרת במפורש "וכפר בעדו ובעד אשתו"¹⁴?
20 בדרך-כלל מוסברים בתורה שבעל-פה בהרחבה
21 ענינים הכתובים בתורה שבכתב בקיצור – "ליכא מידי
22 דלא רמיזי באורייתא"¹⁵, אך בענינו גם ההסבר
23 שבתורה שבעל-פה מסתכם במילה אחת "אשתו",
24 ובמקום המילה "ביתו" יכולה היתה להיכתב בתורה
25 עצמה במילה "אשתו"?

26 אם כן, מוכרחים לומר, לומר שבמילה "ביתו"
27 מתכוונת התורה לענין מסויים ב"אשתו" הרמוז במילה
28 "ביתו". כלומר, אין התורה אומרת כאן רק את ההלכה,

(15) ע"פ תענית ט, א.

(16) קיח, ב.

(17) משלי יד, ד.

(18) ועפ"ז ק"ק מה שפרש"י "לא קריתי לאשתי אשתי – שאף שיחת
חולין שלי יש ללמוד הימנו חכמה". ולפ"ז גם מש"כ בחדא"ג שם צ"ע.
ובפרט צ"ע מהי הזהירות והמעלה דמימי לא קריתו. – וי"ל דרש"י
מוסיף ביאור: מהו הלימוד לאחרים ואיך יבואו להנהגה כזו מצד עצמם.

– ראה לקמן הערה 29.

(19) ראה ב"ר רפ"ט.

(20) אבות ספ"ו.

(21) עפ"ז מובנת האריכות: (א) מימי לא קריתי לאשתי אשתי, (ב) אלא
לאשתי ביתי.

שט"ס וצ"ל הרמב"ן. וראה גם תוד"ה משום יומא כ, סע"ב. אבל "תרומת
הדשן סדור המערכה ודשן המזבח" משמע מדברי הרמב"ם (רפ"ד שם)
שלא הי' ע"י הכה"ג. ואכ"מ.

(11) זבחים צ"א, א. וראה צפע"נ עה"ת ר"פ קרח.

(12) ראה גבורת ארי שם ששקוט"ס ביהירה מזו, דאולי קפיד רחמנא
שיהי' לו בית בשעת כפרת ביתו דוקא ולא בשעת כפרת שתי שעירים.

(13) פ"א שם. ועד"ז בחינוך מצוה קפה.

(14) שהרי ב"ביתו" הנאמר כאן [משא"כ דלקמן (פסוק יא) שכולל
"אחיו הכהנים" – פרש"י שם ע"פ תו"כ עה"פ. שבועות יג, ב ואילך]
אין נכללים בני ביתו של הכה"ג, שהרי לא מצינו תנאי בכה"ג ביהכ"פ
שצריך שיהיו לו בנים כו'. וראה בארוכה גבורת ארי ליומא כאן. ולהעיר
מסוטה (מד, א): ובנית ביתך זו אשה.

לקלוט את הדבר בשלמותו נזקק יתרו לבוא ולראות ³³
 בעיניו. ³⁴

וזהי מעלתו של ה"חכם", ששכלו עז כל כך, עד ³⁵
 שהוא "רואה את הנולד" ולא רק "יודע" או "מבין". ³⁶

בכך מוסבר גם מדוע מופיע מאמרו של רבי יוסי ³⁷
 – "מימי לא קריתי..." – מיד לאחר מאמרו "חמש ³⁸
 בעילות בעלתי ונטעתי חמשה ארזים בישראל", כי ³⁹
 המאמר המקדים מראה על תוכנו העיקרי של המאמר ⁴⁰
 שלאחריו: יחסו לענין של "אשתו" נבע אך ורק מן ⁴¹
 המטרה להקים בית בישראל, של "חמשה ארזים", ⁴²
 ולכן הוא כינה אותה מלכתחילה ("מימי") בשם ⁴³
 המורה על המטרה – "בית". ⁴⁴

יתר-על-כן: לא רק במין המַדְבָּר, ובבת ישראל ⁴⁵
 בפרט, הוא ראה רק את המטרה, אלא גם ב"חיי" ⁴⁶
 ("שורי") הוא ראה את התבואות וכו'. את "חלקן ⁴⁷
 בעולם" בכללות. גם בשור הוא ראה רק את מטרת ⁴⁸
 קיומו – "שדי" – את הענין של "ורב תבואות בכח ⁴⁹
 שור" הבא על-ידי חרישה, זריעה וקצירה בשדה. גם ⁵⁰
 את זאת הוא ראה מראש, לפני התוצאות: "מימי" – ⁵¹
 הוא לא יכול היה לקרוא לשורו "שורי", אלא מיד ראה ⁵²
 בו את המטרה וכינהו "שדי". ⁵³

ה.

הדרישה מן הכהן הגדול: דרגה של "ביתו זו ⁵⁴
 אשתו" ⁵⁵

מכל האמור לעיל מובנת המעלה הגדולה הדורשת ⁵⁴
 מהכהן הגדול ביום הכיפורים להיות נשוי וזאת דוקא ⁵⁵
 באופן שהוא יראה ב"אשתו" את הענין של "ביתו" – ⁵⁶
 "ביתו זו אשתו". בכך נוספת גם בו עצמו ⁵⁷
 כדברי חז"ל ³³ "כל מי שאין לו בית אינו אדם" – ⁵⁸
 על-ידי שיש לו "בית" הוא מגיע למעלת "אדם" ⁵⁹
³⁴.

לכן מדייקת התורה ומשתמשת בביטוי "ביתו" ⁶⁰
 (ולא "אשתו"), כדי להדגיש שהכהן הגדול צריך ⁶¹

1 [כפי שמוסבר ע"י ה"ראשונים" ²², על השאלה
 2 מדוע לא תיקנו ברכה על הקידושין ("אשר קדשנו
 3 במצוותיו וציונו לקדש את האשה") כפי שתיקנו על
 4 מצוות אחרות, שזה מפני שהקידושין והנישואין הם
 5 הכנה בלבד לעיקר ולמטרה הבאים מאוחר יותר,
 6 על-ידי קיום מצוות פרו-ורבו ²³].

7 בכך שונה היה נוהגו של רבי יוסי מנוהג חבריו:
 8 אצל תנאים אחרים היו ימים שבהם "קריתי לאשתי
 9 אשתי". הם ראו את הענין של "אשתו" כשלעצמו,
 10 ללא התכלית של "ביתי", ודרך זו אף היא לפי התורה.
 11 כפי שנמצאת בתורה ההלכה ²⁴: "נקי יהיה לביתו" (כדי
 12 שיוכל להיות "ושמח את אשתו" – בשנה הראשונה)
 13 החל מיד לאחר הנישואין, לפני הולדת בנים. וכן
 14 הציווי ברגלים וכו' "ושמח את אשתו" ²⁵, עד כדי כך
 15 שהדבר פוטר מחובות אחרות; "איש ואשה זכו שכינה
 16 ביניהם" ²⁶, וכן ענינים שונים בכלל בחיי הנישואין של
 17 "איש ואשה" כשלעצמם, על-פי התורה.

18 אך דרכו של רבי יוסי היתה שונה: כל חיי
 19 הנישואין שלו היו כדי לקיים את הציווי "פרו ורבו",
 20 להגשים את הכוונה של "לא תהו בראה לשבת
 21 יצרה" ²⁷, והוא ראה בענין של "אשתו" כבר
 22 מלכתחילה רק את המטרה המאוחרת של "ביתי".

23 [דוגמא לכך נמצאת גם במאמר חז"ל ²⁸: "איזהו
 24 חכם הרואה את הנולד", המשמעות הפשוטה שלו
 25 היא, שהחכם מבין ויודע בכל ענין מה "יוולד" ממנו.
 26 אך הפירוש המדויק יותר הוא: לא כתוב "יודע את
 27 הנולד" (או "מבין" וכדו'), אלא "רואה את הנולד" –
 28 יותר מידיעה והבנה: החכם ²⁹ רואה את הנולד בדיוק
 29 כשם שאחרים רואים את הקיים, והרי "אינה דומה
 30 שמיעה לראיה" ³⁰ – גם אם השמיעה היא אמיתית
 31 ועזה ואף משפיעה על האדם, כפי שמוצאים לגבי יתרו
 32 "שמועה שמע וברא" ³¹ – בכל זאת, כדי שהוא יוכל

(22) ראה רא"ש כתובות פ"א סי"ב.

(23) להעיר מהמד"א (כתובות נט, ב) אין אשה אלא לבנים. ודפליגי עלי' י"ל שהוא בנוגע להדיוק "אלא".

(24) תצא כד, ה. ספחמ"צ מ"ע ריד.

(25) ראה ר"ה (ו, ב. וש"נ): אשה בעלה משמחה.

(26) סוטה יז, א.

(27) ישע"י מה, יח.

(28) תמיד לב, א.

(29) עפ"ז יומתק דיוק רש"י הנ"ל (בהערה 18) "ללמוד הימנו חכמה".

(30) ראה מכילתא יתרו יט, ט.

(31) פרש"י ר"פ יתרו ממכילתא עה"פ. זבחים קטז, א.

(32) נוסף על המפורש (יבמות סג, א) כל אדם שאין לו אשה אינו אדם. ובזח"ג (ז, ב. קט, ב. רצו, א) "פלג גופא". ועוד: "ויברך אותם ויקרא את שמם אדם" ה"י רק כאשר "זכר ונקבה בראם" (בראשית ה, ב. וראה זח"א קסה, א).

(33) ראה יבמות שם: וא"ר אלעזר כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם. ובתוד"ה שאין: קרקע לבנות עליו שידור בו.

(34) ועפ"ז מובנת שייכות והמשך ב' המימרות כל אדם שאין לו אשה – שאין לו קרקע כו'. וראה בית האוצר מערכת א' כלל יד.

חטאתיכם לפני ה' תטהרו⁴² עבירות שבין אדם למקום²⁷
 יום הכיפורים מכפר עבירות שבין אדם לחבירו אין יום²⁸
 הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו, ומזה שנאמר²⁹
 כאן שהטהרה ביום הכיפורים היא "לפני ה'" מובן³⁰
 שהכפרה באה מאת הקדוש-ברוך-הוא, ומה מוסיפים³¹
 דברי רבי עקיבא על דברי ראב"ע?³²

(ב) הדבר תמוה אף יותר: לשם מה צריך רבי³³
 עקיבא להביא, כהוכחה לכך שהקדוש-ברוך-הוא³⁴
 מטהר את ישראל, פסוק מן הנביאים, והוא אינו³⁵
 מסתפק בפסוק מיחזקאל אלא מביא כהוכחה שניה³⁶⁴³
 פסוק מירמיהו, בעוד אשר זהו פסוק מפורש בחזומו,³⁷
 כמובא בדברי ראב"ע, "...יכפר עליכם לטהר אתכם³⁸
 מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו"?³⁹

ואדרבה: דוקא בפסוק זה מפורשים שני הפרטים⁴⁰
 הנידונים במאמרו של רבי עקיבא: (א) "לפני מי אתם⁴¹
 מטהרין" – "לפני ה' תטהרו". (ב) "מי מטהר אתכם"⁴²
 – "יכפר... לטהר אתכם"?⁴³

אין לומר שרבי עקיבא חולק על ראב"ע וסובר,⁴⁴
 שהקדוש-ברוך-הוא מכפר גם על עבירות שבין אדם⁴⁵
 לחבירו אף אם לא ריצה את חבירו, ולכן אינו מביא⁴⁶
 את ההוכחה מן הפסוק "לפני ה'" תטהרו, כי מן⁴⁷
 הביטוי "אמר רבי עקיבא", ולא "ורבי עקיבא אומר"⁴⁸
 מובן, שאין רבי עקיבא חולק⁴⁴ על ראב"ע⁴⁵, אלא⁴⁹
 מוסיף על דבריו.⁵⁰

כן אין לומר שרבי עקיבא מוסיף, שלאחר שריצה⁵¹
 אדם את חבירו הוא נזקק לטהרה על-ידי אביכם⁵²
 שבשמים, כי, כמסבר במספר מקומות, הרי גם⁵³
 המצוות שבין אדם לחבירו הן בעיקרן מצוות שבין אדם⁵⁴
 למקום⁴⁶, מפני שגם אותן יש לקיים כיוון שהן ציווי⁵⁵

1 להיות שרוי בדרגה של "אשתי – ביתי", כפי
 2 שמוסברת בתורה שבעל-פה התנהגותו של רבי יוסי כל
 3 ימיו.

4 וכיוון שהחובה שהכהן הגדול יהי' נשוי ביום
 5 הכיפורים איננה סתם חובה, אלא מכילה בתוכה את
 6 שלמותו של הכהן הגדול, כדלעיל, לפיכך אין זאת
 7 הלכה בעבודתו של יום הכיפורים, אלא הלכה לגבי
 8 הכהן הגדול, לגבי דרגתו ביום הכיפורים.

ו.

יש קשר בין תחילת המסכת לסופה

9 כידוע³⁵, יש קשר בין תחלת מסכת לבין סופה,
 10 ולכן נוהגים – ב"הדרן" – למצוא תוכן משותף בין
 11 סיום המסכת לתחילתה.

12 וכך גם בענייננו: לענין של "ביתו זו אשתו" הכלול
 13 במשנה הראשונה של מסכת יומא יש קשר עם המשנה
 14 האחרונה שבמסכת³⁶: "אמר רבי עקיבא³⁷ אשריכם
 15 ישראל לפני מי אתם מטהרין מי³⁸ מטהר אתכם אביכם
 16 שבשמים, שנאמר³⁹ וזרקתי עליכם מים טהורים
 17 וטהרתם, ואומר⁴⁰ מקוה ישראל ה'⁴¹ מה מקוה מטהר
 18 את הטמאים אף הקדוש-ברוך-הוא מטהר את ישראל".

19 כדי להבין את הקשר, יש לעמוד תחילה על מספר
 20 שאלות המתעוררות על דברי רבי עקיבא, והן:

21 (א) לכאורה, מהו חידושו של רבי עקיבא? הן זהו
 22 דבר מובן – מאליו, שרק הקדוש-ברוך-הוא הוא
 23 המטהר את ישראל מחטאיהם, כמפורש במספר
 24 פסוקים בתנ"ך!?

25 במיוחד קשה הדבר, שהרי בדיוק לפני מאמרו של
 26 רבי עקיבא, כתוב במשנה: "דרש ראב"ע: מכל

על הגליין בש"ס שם שמציין דבירושלמי, ובר"ף ובע"י הוא כפנים.
 וכ"ה באוה"ת יוהכ"פ ע' א'תקעו. וראה שינויי נוסחאות במשניות שם.
 (42) פרשתנו טז, ל.

(43) כדלקמן בקושיא הג'.

(44) ראה שד"ח כללים (ח"א ע' מט וח"ז ע' א'תעה) ושו"נ.

(45) ועפ"ז מובן שצ"ע במ"ש ברי"ף לע"י שם, דראב"ע ור"ע פליגי
 במי שיש לו עבירות שבין אדם לחבירו ולא ריצה את חבירו, האם מעכב
 הכפרה על עבירות שבין אדם למקום – דראב"ע ס"ל ד"אין יוהכ"פ
 מכפר" כלל*, ור"ע ס"ל דמ"מ מכפר על עבירות שבין אדם למקום [נוסף
 על העיקר שמפשוטות הלי' דראב"ע משמע שהכפרה על עבירות שבין
 אדם למקום והכפרה על עבירות שבין אדם לחבירו אינן תלויות זב"ז].
 (46) ראה גם בהנעתק בשו"ג להערה הקודמת.

(35) ראה לעיל ע' 144 שוה"ג להערה 31. לקו"ש (המתורגם) חט"ז
 ע' 332 ובהערות שם. וש"נ.

(36) פה, ב.

(37) ולהעיר משייכות המיוחדת של ר"ע ל"ביתו זו אשתו", כמסופר
 בדרח"ל (כתובות סג, א) דר"ע תלה לימוד התורה שלו [שהי' באופן נעלה
 ביותר, (וראה מנחות (כט, ב) דמשה "לא ה" יודע וכו'"), עד ש"כולהו
 אליבא דר"ע" (סנהדרין פו, א)] באשתו – "שלי ושלכם שלה הוא".

(38) כ"ה במשנה שלפנינו בש"ס ובמשניות. ובירושלמי, רי"ף וע"י
 שם – ומי. וראה שינויי נוסחאות במשניות שם.

(39) יחזקאל לו, כה.

(40) ירמ' יז, יג.

(41) במשניות ליתא תיבת ה". והוא כהפסוק בירמ' יד, ח. וראה

(* להעיר מפר"ח סי' תרו בשם מוהר"ש גארמיזאן (ובע"ז יוסף לע"י כאן מפרש כן דברי הרי"ף שבפנים ההערה): "שהעבירה שבין אדם לחבירו יש בה חלק למקום
 .. וכ"ז שלא הרצה את חבירו אפי' מה שבין אדם למקום אינו מכפר".

עושה בית ישראל... וזרקתי...". כלומר, הטהרה איננה מפני קדושת היום (יום הכיפורים), קדושת המקום (עבודה בקודש הקדשים), או היותם במצב של קדושה, אלא מפני עצם מעלת ישראל⁵³ בכל זמן ובכל מקום.

ולכן יש לומר, שגם ביום הכיפורים טהרת ישראל איננה רק מפני היום המיוחד, אלא מפני מעלת ישראל. אך פסוק זה אינו מהווה הוכחה מוחלטת לכך שהדבר נובע ממעלת ישראל, מפני שמדובר שם על תקופת הגאולה, עת רצון, וניתן לחשוב שזה בגלל הזמן, כביום הכיפורים. לפיכך מביא רבי עקיבא הוכחה נוספת, מן הפסוק "מקוה ישראל ה'", ששם (א) אין מדובר על עת רצון (ב) מדובר על תקופה שישאל לא היו במצב טוב, ובכל זאת נאמר בפסוק: "מקוה ישראל ה'" – "מה מקוה... אף הקדוש-ברוך-הוא מטהר את ישראל"⁵⁴.

ח.

ההבדל בין שני סוגי הטהרה

אך יש להבין: לפי זה די היה בהבאת הפסוק השני "מקוה ישראל ה'", ואין צורך בראשון? ההסבר לכך הוא: ההבדל בין שני הפסוקים הוא, ש"וזרקתי" מדבר על אופן טהרה על-ידי "הזאה"⁵⁵, ו"מקוה ישראל" על טבילה במקוה⁵⁶. מן ההבדלים שבין הזאה לטבילה: (א) "הזאה" היא "מן הטהור על הטמא, על-ידי אחר"⁵⁷, וטבילה היא "על-ידי עצמו". (ב) רק הזאה יכולה לטהר מטומאת מת.

וכך הוא גם ברוחניות: טהרה במקוה היא מה שמסוגל יהודי לפעול בכחות עצמו. אך כאשר הוא שרוי בדרגה של טמא מת ר"ל, לא קיים אצלו בגלוי הענין של "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים..."⁵⁸, הוא נזקק ל"וזרקתי..." הבא מלמעלה. כלומר, לא מפני עבודתו, אלא מפני עצם הקשר שבינו לבין ה' הנשאר תמיד שלם.

לפיכך, כאשר רוצה רבי עקיבא להוכיח שטהרת

ה' ולכן מובן שגם לאחר שהוא מרצה את חברו אין הוא מיטהר לגמרי, אלא הוא נזקק, גם לפי ראב"ע, לטהרת הקדוש-ברוך-הוא, כבמצוות שבין אדם למקום. דבר זה כבר מודגש בדברי ראב"ע: "עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה...", שלאחר הריצוי זקוקים לכפרת יום הכיפורים, שהיא מאת ה'.

ג) מדוע נזקק רבי עקיבא לשתי הוכחות, והוא משתמש בביטוי "ואומר" המורה על כך שאין די בהוכחה הראשונה, כלשון הגמרא⁴⁸: "מאי ואומר"? ז.

כפרת יום הכיפורים נובעת ממעלת ישראל

ההסבר לכך הוא: כשם שהוסבר על תחילת המסכת, שמעלת "ביתו זו אשתו" איננה תנאי החל על עבודות יום הכיפורים, אלא שלמות של הכהן הגדול עצמו, ולכן אין היא חלה רק על העבודות המיוחדות ליום הכיפורים, אלא לכל העבודות ביום זה, כפסק הרמב"ם,

כך גם לגבי הענין הנידון בסיום המסכת – טהרת יום הכיפורים. מדברי ראב"ע משתמע שיום הכיפורים מכפר, וייתכן שזה מפני היום הזה וקדושתו. על כך מוסיף רבי עקיבא, שיום הכיפורים אינו מכפר רק מפני מעלת היום⁴⁹, אלא מפני שאז מתגלה מעלת ישראל – "אשריכם ישראל": הכפרה ביום הכיפורים נובעת מן הקשר שבין ישראל לבין "אביכם שבשמים"⁵⁰.

לחידושו זה מביא רבי עקיבא הוכחה מן הפסוק "וזרקתי עליכם מים טהורים...", שממנו מוכח שהקדוש-ברוך-הוא מטהר את ישראל לא רק ביום הכיפורים, (כי הפסוק דן בזמן הגאולה).

יתר-על-כן: מפסוק זה מובן, שהטהרה האמיתית בגאולה העתידה נובעת מעצם מעלתם של ישראל, שאפילו כשחטאו בַּיָּמִים⁵¹, ואפילו לא מחזרתם בתשובה, כפי שנאמר לפני כן⁵² "לא למענכם אני

(53) וכשצריך לתשובה – י"ל שזהו ע"ד ביאור הרמב"ם (הל' גירושין ספ"ב) שמוכרח להיות כופין אותו, אבל רק לבטל את האונס שמבחוץ שתקפו.

(54) ראה ג"כ לחם שמים שם.

(55) ולהעיר, שגם בנוגע לכה"ג מצינו (בתחילת המסכתא – ח, א) שהיו מזין עליו ב' הימים שמפרישין אותו (ולדיעה א' – כל יום).

(56) ראה גם חדא"ג כאן.

(57) חדא"ג כאן.

(58) ואתחנן ד, ד.

(47) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ב ע' 343. ח"ג [המתורגם] ע' 142 ואילך. ובכ"מ.

(48) ברכות סג, א. וש"נ.

(49) ראה גם רי"ף לע"י שם.

(50) ראה ער"ז בלחם שמים (להיעב"ץ) יומא כאן (הובא ג"כ ב"לקוטים" למשניות כאן, וראה לקו"ש ח"ד [המתורגם] ע' 124 ואילך).

(51) ראה קידושין לו, א. ספרי האזינו לב, ה (ושם משמע דגם ר"י הודה לר"מ). במדבר"ר פ"ב, טו. ועוד.

(52) יחזקאל שם, כב.

30 הטבילה, טהרה של מקצת טומאה, כן "הקדוש-ברוך"
31 הוא מטהר את ישראל": אל ליהודי לחשוש שאם חזר
32 בתשובה על חלק מעבירותיו, לא יקבל הקדוש-ברוך.
33 הוא את "מקצת" התשובה שלו⁶³, אלא באותו אופן
34 שהמקוה מטהר את הטמאים גם אם ישארו טמאים, כך
35 מטהר הקדוש-ברוך-הוא את ישראל גם כאשר ישארו
36 טמאים ר"ל בגלל עבירות אחרות⁶⁴.

37 כל זאת אפשרי מפני ש"הקדוש-ברוך-הוא מטהר
38 את ישראל", מפני שגם הטהרה במקוה אינה נובעת
39 מעבודת ישראל, אלא מאת הקדוש-ברוך-הוא – מצד
40 עצם הקשר שבין ישראל לה', ולפיכך אין היא מוגבלת:

41 היא מתקיימת בכל התקופות והמצבים, ואף לאלה
42 שאחרי הטהרה תישארנה עליהם טומאות אחרות – גם
43 לגביהם קיים "הקדוש-ברוך-הוא מטהר את ישראל".

י.

ההוראה בעבודת ה'

44 זוהי ההוראה הנפלאה מדברי רבי עקיבא: בא
45 יהודי אל הקדוש-ברוך-הוא ומבקש: אין לי כח וזמן
46 כדי להתחרט על כל עבירותי, אך יש לי רגעים מספר,
47 ולפיכך אני מתחרט ומתוודה על העבירות המעיקות
48 ביותר. הוא יכול לחשוב שאין הקדוש-ברוך-הוא
49 מקבל תשובה כזאת. אומר רבי עקיבא: לא! "אשריכם
50 ישראל": אשרי ישראל, שכאשר הקדוש-ברוך-הוא
51 רואה שיהודי מתקרב אליו, בכל אופן שהוא, הוא מיד
52 מכפר – "הקדוש-ברוך-הוא מטהר את ישראל".

53 ואחר-כך מסייע לו הקדוש-ברוך-הוא⁶⁵ שיתקיים
54 אצלו "מצוה גוררת מצוה"⁶⁶, והוא יתפטר מכל
55 עבירותיו, עד שהוא מגיע לדרגה גבוהה כל כך של
56 בעלת-תשובה, שאין צדיקים גמורים יכולים לעמוד
57 שם⁶⁷.

(משניות ו' תשרי תשל"א)

1 בני-ישראל נובעת מעצם מעלתם כישראל, הנעלית
2 מהגבלות של זמן, ואינה תלויה במצבם בעבודת ה',
3 הוא מביא תחילה את הפסוק "וזרקתי..." – טהרה
4 הקשורה לעצם הקשר שלהם עם הקדוש-ברוך-הוא.
5 אך כיוון שמדובר בפסוק על עת רצון, הוא מצטט
6 את הפסוק השני "מקוה ישראל ה'", שאינו אמור לגבי
7 תקופה מיוחדת, וזה מוכיח גם לגבי הפסוק
8 "וזרקתי..." שהדברים אמורים על כל זמן.
9 בכל זאת ישנה מעלה בפסוק הראשון, ולפיכך הוא
10 הראשון, כי בו מדובר על טהרה הנובעת מעצם הקשר
11 של ישראל לה'.

ט.

גם הטהרה על-ידי מקוה היא מאת הקב"ה

12 אם-כי הטהרה הבאה מלמעלה, מצד עצם הקשר,
13 היא בעיקר על-ידי הזאה המטהרת מטומאת מת, בכל
14 זאת יש גם דבר דומה בטהרה במקוה. וזהו חידושו
15 של רבי עקיבא "מה מקוה... אף הקדוש-ברוך-הוא
16 מטהר את ישראל": גם הטהרה באופן של מקוה נובעת
17 מזה ש"הקדוש-ברוך-הוא⁵⁹ מטהר את ישראל"⁶⁰.

18 לפי זה מובן דיוק נוסף בלשונו של רבי עקיבא
19 "מה מקוה מטהר את הטמאים", שהרי לכאורה
20 מיותרות המילים "את הטמאים", ודי היה ב"מה מקוה
21 מטהר אף הקדוש-ברוך-הוא מטהר..."?

22 אלא שההסבר לכך הוא: על מקוה נפסק, שהוא
23 מטהר גם "מקצת" טומאה. כלומר, גם כאשר יש לאדם
24 טומאה נוספת שהטבילה במקוה אינה יכולה לטהרה,
25 בכל זאת היא מטהרת את האדם מן הטומאה הקלה⁶¹,
26 לפחות.

27 לכן מדייק רבי עקיבא ואומר "מה מקוה מטהר את
28 הטמאים אף הקדוש-ברוך-הוא מטהר את ישראל"⁶²:
29 כשם שמקוה מטהר גם את מי שנשאר טמא לאחר

ליקוט פירושים כ' (קה"ת) ע' עח). לקו"ש ח"ט ע' 394 הערה 20.
לקו"ש ח"ב ע' 8 ואילך.

64 ועפ"י יובן ההמשך של דברי ר"ע לדרשת ראב"ע שיהיה מכפר
על עבירות שבין אדם למקום גם (כשעדיין יש לו עבירות אחרות) כשלא
נחפר על עבירות שבין אדם לחבירו (כפשוטו דברי ראב"ע, וכנ"ל
הערה 45).

65 דהבא ליטהר מסייעים אותו (שבת קד, א. ושל"ג). ובאגה"ת פ"א
(ק, ב): הבא דייקא מיד שבא.

66 אבות פ"ד מ"ב.

67 ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד. וראה סה"מ תש"ט
ע' 183 בהערה. לקו"ש ח"ד ע' 361 ואילך.

59 להעיר מיהל אור (רשימות לתהלים) ע' לו: שבחי' מי מטהר
אתכם כי מי דא עתיקא המתגלה בביתו ונק' מקוה ישראל ד' יודין דע"ב
הנמשכים בביתו כו'. וראה ג"כ אוה"ת יוה"כ פ' ע' א'תקעז ואילך.

60 ועפ"י יש לבאר מה שדימו הטבילה דעריה"כ פ' (להדיעה שהיא
משום תשובה) "כגור המתגייר" (שו"ע אדה"ז סתר"ו סי"ב – ע"פ
המהרי"ל (הובא בד"מ שם)) – כי ע"י הטבילה במקוה נטהר האדם (לא
רק לפ"ע העבודה והתשובה שלו, כ"א) "כגור המתגייר" – שנעשה
מציאות חדשה, ע"י ש"הקב"ה מטהר את ישראל".

61 משנה ספ"ג דברכות.

62 ראה ענד"ו ברי"ף לע"י כאן. וראה גם לחם שמים כאן.

63 אבל להעיר מאגה"ת פ"א: "שיגמור בלבבו כו' ולא יעבור עוד
כו' הן במ"ע הן במל"ת". וראה בלקו"ב לתניא ח"ב ע' נט (אגה"ת עם

ב"ה, ג' אייר, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

... במ"ש אודות קנין בית במקומו עתה, או שכירות דירה. - בכלל נכון קנין, אלא שנראה באופן להביא בחשבון הטענה, דלמה תתראו.

במ"ש אודות נכדו הבכור שלומד עם כת"ר שי ולא בישיבה, זה מכבר נודעתי עד"ז, אלא כיון ששיטתי לא להתערב טרם ששואלים אותי, לא כתבתי בזה, אבל מובן שאין הענין נכון וטוב כלל וכלל, בהנוגע להנער עצמו וכן בהנוגע לאחיו וגם להוריו שיחיו, נוסף על הרושם שעושה כלפי חוץ, ומכמה טעמים מובנים וגם פשוטים, ובפרט היודע מס"נ רבה"ק בהנוגע לתומכי תמימים ובודאי לדכוותי האריכות בזה אך למותר.

בעת רצון יזכירוהו ואת כל אלה שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע כאו"א להמצטרך לו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

המשך ביאור למסכת קידושין ליום ראשון עמ' ב

31 ויבמי - שרק באופן כזה שאח אחד חולץ תחילה לאחת האחיות,
32 רשאי אחיו לייבם את אחותה לאחר מכן, אבל ויבמי ויהרר מיהליין
33 לא - אבל אין לאח לייבם קודם חליצת אחיו, דקא פגע באחות
34 וקוקתו - שהרי יש לחשוש שמייבם את אחות אשת המת שזקוקה
35 לייבום, ואסורה היא לו בעין אחות אשה. הגמרא מקשה על דברי
36 רבא מהמשך המשנה: תא שמי. שנינו בהמשך דברי המשנה,
37 שנים - שני אנשים שאינם אחים, שקדשו שתי אחיות, זה אינו יודע
38 אינו קידש וזה אינו יודע אינו קידש - ואין אחד מהם יודע איזו מן
39 האחיות קידש, זה נותן שני גמין וזה נותן שני גמין - יש לכל אחד
40 מהם ליתן גט לכל אחת מן האחיות מספק. ויש ללמוד מכאן, שאף
41 שקידושין אלו אינם מסורים לביאה, שהרי אין אחד מהן רשאי
42 לישא אחת מן האחיות, מכל מקום חלו הקידושין וזקוקות לגט,
43 ושלא כדברי רבא.
44 מתרצת הגמרא: תא נמי שהוקרו ולבסוף נתערבו - אף דין זה
45 עוסק באופן שידעו מתחילה איזו מן האחיות קידש כל אחד מהן,
46 ורק לאחר מכן נשתכח הדבר, ונמצא שבשעת קידושין היו אלו
47 מסורים לביאה. דקא נמי - ויש לדייק כן מדברי המשנה, דקתני
48 'אינו יודע' שמשמעותו שאינו יודע עתה, ולא קתני 'אין יודע'
49 שמשמעותו שלא היה הדבר ידוע מתחילתו, שמימי מנה שאכן
50 המשנה עוסקת באופן כזה, אך אילו היה הספק מתחילתו לא היו
51 הקידושין חלים מאחר שאינם ראויים לביאה.
52 שבה הגמרא ומקשה: אי תבי מאי למימרא - אם כן מה חידוש יש
53 בדברי המשנה.
54 ומתרת: סיפא איצטריבא ליה - המשנה הוצרכה להשמיע את
55 הדין ברישא משום החידוש שנתחדש בסיפא, שאם פתו שני
56 המקדשים, ולזה יש אח אחד ולזה יש אח אחד, זה - אחיו של
57 הראשון חולץ לשתייהן, וזה - אחיו של השני חולץ לשתייהן, שהרי
58 כל אחד מהם אינו יודע איזו מן האחיות זקוקה לו, ואיזו מהן
59 זקוקה לרעהו. לזה תאחד ולזה שנים - אם לאחד מן המקדשים שמת
60 יש אח אחד, ולשני יש שני אחים,

1 בוודאי וכל השאר מותרות, קא משמע לן רבי מאיר שאין זה כך,
2 דמחית איניש נפשיה לספיקא - שלעיתים מכניס אדם עצמו לספק,
3 ולפיכך יש לחשוש בכלול חוץ מן הקטנה שבקטנות.
4 הגמרא מקשה על דברי רבא ממשנה נוספת: תא שמי. שנינו
5 במסכת יבמות (כג:) שמי שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזו
6 מהן קידש, נותן גט לזו וגט לזו מספק. ויש להוכיח מכאן, שאף
7 ששתייהן אסורות לו מספק ואין הקידושין מסורים לביאה, מכל
8 מקום חלים הם, ושלא כדברי רבא.
9 מתרצת הגמרא: תא נמי עסקין בשוקרו ולבסוף נתערבו - אף
10 משנה זו עוסקת באופן שמתחילה ידע איזו מן האחיות קידש, ורק
11 לאחר מכן נשתכח הדבר הימנו, ולפיכך חלו קידושין אלו, שהרי
12 בשעה שקידש היו מסורים לביאה. דקא נמי - ויש לדייק כן
13 מדברי המשנה, דקתני אינו יודע שמשמעותו שאינו יודע עתה,
14 ולא קתני אינו יודע שמשמעותו שלא ידע מתחילה. שבה הגמרא
15 ומקשה: אי תבי מאי למימרא - אם כן מה חידוש יש בדברי
16 המשנה.
17 מתרצת הגמרא: סיפא איצטריבא ליה - המשנה הוצרכה להשמיע
18 את הרישא משום הדין שנתחדש בסיפא. שאם פת המקדש בלא
19 בנים, ויש לו אח אחד, חולץ אותו האח לשתייהן, ואינו רשאי לייבם
20 אף אחת מהן, מאחר שיש לחשוש שמא זו שמיים אינה אשת
21 אחיו אלא אחותה, ואסורה היא עליו מדין 'אחות זקוקתו'. היו לו
22 - לאותו אדם שקידש אחת משתי אחיות ומת, שנים - שני אחים,
23 אחד מהם חולץ לאחת מן האחיות, ואחד - האח השני, מייבם -
24 רשאי לייבם את האחיות השניה אם ירצה, שאם אשת אחיו המת
25 היא מקיים בה מצוות יבום, ואם אחות אשת המת היא, כבר פקעה
26 הזיקה על ידי חליצת הראשון, ומותרת היא לאחיו. אם קדמו שני
27 האחין וקנסו - ייבמו את שתי האחיות, אין מוציאין אותם מידם,
28 שאף שהראשון נהג שלא כדין, שהרי ייבם אשה שהיא בספק
29 אחות זקוקתו, מכל מקום בדיעבד אינה אסורה לו. ועתה מבארת
30 הגמרא את החידוש בסיפא של המשנה: שדקא מיהליין ויהרר

ב"ה, כ"ד ניסן, תשי"ד
ברוקלין.

שלום וברכה!

...באופן עבודת הרשת, הנה כבר כתבתי כמה וכמה פעמים, ובכ"ז לחשיבות הענין הנני כופל עוד הפעם, אשר תמיהני ביותר על יחס כמה מהמורים לעבודת הרשת, וגם חלק ממורי אנ"ש וגם הוא בכלל, שמביטים על זה כעל משרה שהם עובדים אצל אחרים, ובמילא באים אליהם בטענות, ואם אין שמים לב להטענות למלאות אותם במילואם הרי המסקנה הראשונה היא שצריך לחפש משרה אחרת כי מה נ"מ לו באיזה אופן יקבל פרנסתו ופרנסת ב"ב שי'.

והנה כל גישה זו מופרכת היא מעיקרא. הבעה"ב של הרשת הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר שמו נושאים המוסדות. ומובן אשר כל אלו שהשי"ת הצליחם והעמידם על חלק היפה, להשתתף במוסד זה, הרי זהו השער וצנור דרך בו נמשכים ההמשכות - בשלו ושל ב"ב שיחיו - הן ברוחניות והן בגשמיות.

אלא, שכמו בכל דבר בעולם, יש כאן חילוק תפקידים, שאלו שזכו ביותר הרי תפקידם הוא העיקר שבהמוסד היינו החינוך בפועל, משא"כ אחרים - אינם אלא מנהלים, תמכין דאורייתא וכו' וכו'.

ומובן אשר אחרי הנחה זו - הרי זה מעורר תמ"י ופליאה, שבר-שכל שזכה והצליח בחלק הנ"ל בא להמנהל ואומר לו: שמעני, הנני עושה לך טובה במה שמשתתף הנני בכאן, ובמילא אם תמלא את כל תביעותי טוב, ובאם לא אעזוב את המוסד כו'! והאריכות בזה אך למותר.

ואם היתה הנחה הנ"ל אצל המורים מאנ"ש, הרי גם בד"מ, ונוסף ע"ז ע"י השתדלות, היתה נחדרת גם באלו המורים והמורות אשר, לע"ע, אינם מאנ"ש, ובמילא היתה עבודתם ע"ד המבואר בהמשך רס"ו בעבודת עבד נאמן, שאפילו כשעובד רק בקבלת עול פשוטה, בכ"ז מהדר לא רק במילוי עבודתו אלא גם בההידור.

ופשיטא, אשר מי שיש לו אוצר גדול לא יבוא לאחרים לאמר, אם תמלא משאלותי אשתמש בהאוצר, ואם לאו - אשליך האוצר חוצה ואסובב בשוקים וברחובות בעד אגורת כסף. וכנ"ל, וד"ל.

ובטח יבאר את כל הענין הנ"ל לא רק לעצמו, אלא גם להמורים והמורות שמכירים או שיכול להכירים. והלואי ששורותי הנ"ל - המעטים בכמות - יפעלו ככל תוכנם באיכות.

מובן מעצמו, שאין כוונתי בהנ"ל לאמר שכל התביעות שלהם אינן צודקות, או שכל חברי ההנהלה צודקים במאה אחוז בכל הנהגותיהם. וכוונתי הוא רק, שהחלק היפה בהרשת הוא, חלק המורים והמורות ומקבלים ברוחניות הרבה יותר מחברי ההנהלה, וכיון שאצל איש הישראלי הגשמי הוא מסובב מהרוחני, וכמ"ש אם בחקוית תלכו גוי' ונתתי גשמיכם, הרי מקבלים הם גם בגשמיות יותר מחברי ההנהלה - אם על אתר ובגלוי, או במשך הזמן ובאופן גם שאין בעל הנס מכיר בנסו. וכבר ידוע המבואר במאמרי דא"ח מכ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע, אשר באמת ענין הפרנסה בדורותינו הוא באופן נסי וע"ד המן במדבר. ובמילא ח"ו שיחבלו בעצמם ע"י יציאה ממוסד כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

...כן בנוגע לאופן החינוך של תלמידי הרשת בהנוגע להנהגות ע"פ שו"ע והנהגה דיראת שמים, הנה גם בזה אי אפשר לקבוע מסמרות, כי בודאי שונה המצב מתלמידי ביי"ס אחד לתלמידי ביי"ס שני, בהתאם להסביבה שם נתגדלו ונתחנכו. אבל, בכלל - בענין שאין בו חילול השם מובן שיש לנסות באופן דלאט לאט אגרשנו. ומובן שגם בזה כדאי שיתיעצו המורים ביניהם, ותשועה ברוב יועץ.

אגרות קודש

בודאי יתעסק בהרשת במרץ המתאים, והשי"ת ירבה גבולם בתלמידים ותלמידות טובים, שיהיו לתפארת לכל הרשת ובצדק יוכלו המורים-ות לאמר: ראו גידולים שגדלנו.

בברכת הצלחה.

ב"ה, כ"ה ניסן, תשי"ד

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

זה מכבר קבלתי מכתבה, ומפני רוב הטרדות לא ענית, ע"ע, עליו, ובפרט שתקותי חזקה, שלאחר שנתקבל שמכתבי להרשת וכן לבעלה שי' נסתדרו הדברים, ועכ"פ נשתפרו בחלק חשוב, ואחכה לבשוי"ט ממנה שכן הוא.

בזמננו זה, אשר לאחר זמן השמדות ר"ל ול"ע, ובדור דעקבתא דמשיחא, אשר כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, הנה זה - מלך המשיח - עומד אחר כתלנו ואינו מחכה אלא לסיום העבודה המוטלת על דורנו, שהיא קלה, לפ"ע, מעבודת הדורות שקדמונו, הרי על כל אחד ואחת לקיים הנאמר בכתוב החלש יאמר גבור אני.

ובהחלטה בתוקף בזה - מוציא גם הכחות הנעלמים שלו לגילוי, ובמילא יכול לפעול כמה פעמים ככה, מאשר אם הי' זה בזמן הרגיל ובתנאים רגילים.

ובפרט כשהמדובר הוא בתמים ומגזע אני"ש, ואשר גם זוגתו - העזר שלו - היא ג"כ בת חסיד וקבלה חינוך חסידותי, שאז ברור הדבר שאין הדבר תלוי אלא בהחלטתם בתוקף הראוי. ולא רק החלטה ברגע דהתעוררות או בעת התועדות, אלא החלטה על מנת להביאה ומביאים אותה בפועל בחיי היום יומים, ואז לא נפלאות היא, שיקויים בכאו"א מאתנו מעין פתגם הבעש"ט שאמר אשר כל אחד מבני ישראל יכול לעבור את הים על מטפחת אם רק מאמין באמונה פשוטה. והאריכות אך למותר.

מובן שברשותה להראות מכתבי זה לבעלה שי', וכן לפרסמו לאחרים, כי כו"כ מאני"ש, הן האנשים והן הנשים, צריכים להזכרה אודות כל הנ"ל, אף שדבר פשוט הוא.

בודאי הי' התספורת של בנם... שי' בעתה ובזמנה, והשי"ת יזכם לרוות ממנו רוב נחת חסידותי מכל ילידיהם - שיחי, מתוך סיפוק נפשי אשר ממלאים תפקידם [ב] שליחות הקב"ה ושליחות נשיאנו הק' בסביבתם הקרובה וגם הרחוקה.

בברכה. המחכה לבשוי"ט.

ב"ה, כ"ו ניסן, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

... מ"ש בפרטיות בהנוגע לענייני... הנה מובן שאין להתנצל על כתבו, ואדרבה כל המפרט בזה הי"ז משובח, וכבר ידוע הדיוק שציווי רז"ל שצריך אדם לאמר בלשון נקי, והראי' שעקם הכתוב (פסחים ג, ע"א) הנה עקם הכתוב דוקא בפרשת נח ששם הוא סיפור דברים אבל בפרשת שמיני וכיו"ב שהוא ציווי ודין, הנה דבר הכתוב ברורות, שמזה מובן שכמו שחייב אדם לאמר בלשון נקי, במקרה הא' כך וכ'...

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ולבשוי"ט.

ילקוט לוי יצחק על התורה

ותרגומו גבר שלים, ומקרא מלא כתיב⁸ ויבא יעקב שלם.

ועיין במהרש"א בסנהדרין שם⁹, שפירש שלמנא, שלם ולא שלום ע"ש. ואפילו להגירסא דידן שברש"י שלום, ג"כ שייך לתפארת כי תפארת הוא מדת שלום, ועיין באגה"ק פ"ב¹⁰ בד"ה והי' מעשה הצדקה שלום ע"ש. ויעקב אמר¹¹ ושבתו בשלום.

וי"ל שלם בלא ו' הוא פנימית התפארת¹², מה שאינו לא חסד ולא גבורה, ונקרא עמודה דאמצעייתא¹³, ושלום שהוא מה שעושה שלום בין הפכים הוא מה שתפארת כולל חסד וגבורה, ומחבר אותם. ועיין בפרד"ס שער אם א"ס הוא הכתר פ"ג, וד"ל.

שב בירי לשלמנא קאי על יעקב, שהשב בירי הם טובים¹⁴, והוא השבע בארות שחפרו אברהם ויצחק,

בראשית כט, ב: וַיֵּרָא וַהֲגָה בְּאֵר בְּשֵׂדָה וַהֲגָה יִשְׁלַח עֲדֵרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן־הַבְּאֵר הָהוּא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים וַהֲאֵבֶן גְּדֹלָה עָלֶיהָ הַבְּאֵר:

יג

כתוב בפרשה ז' פעמים באר¹⁵, כנגד ז' הבארות דהאבות (אברהם חפר ג' ויצחק ד'), דוכה יעקב בכולם, ורמז לזה בהגמ' (סנהדרין ז) שב בירי לשלמנא דקאי על יעקב וכו'

ההוא¹⁶ דהוה קאמר ואזיל שב בירי לשלמנא וחדא לעביד ביש, א"ל שמואל לרב יהודה, קרא כתיב, (משלי כו, כה) כי שבע יפול צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה. סנהדרין ז, א

שב בירי לשלמנא, שבע בורות כרויות לרגלי איש שלום ומכולם ניצל.

וחד בירא לעביד ביש, לעושה רשעה.
יפול, בתקלה ראשונה הבאה לו.

רש"י

כללות הענין מה שאמרו קרא כתיב, הוא להורות ולהראות דליכא מידי דלא רמיזי באורייתא¹⁷, וכל מה שאומרים בעולם הכל רמז בתורה, יען, כי חיות כל העולם כולו הוא מתורה כמאמר¹⁸ בראשית בשביל התורה שנקרא ראשית, ובעשרה¹⁹ מאמרות שבתורה נברא העולם, ולכן ליכא מידי דלא רמזי באורייתא. ההוא דהוה קאמר ואזיל שב בירי לשלמנא וחדא לעביד ביש כו'. מדבר במדת התפארת²⁰ מדתו של²¹ יעקב, כי יעקב הוא שלם כמ"ש²² ויעקב איש תם

(1) [תרגום ללה"ק] אדם אחד הי' רגיל לומר — אפילו שבעה בורות כרויים לרגליו של איש שלום — (פירוש: בורות שנחפרו שברוך כלל נופלים בהם, וניזקין בהם, הנה אם האיש הוא איש שלום, הוא ניצל מכולם. אבל עושה רעה, אפילו בור אחד הוא נכשל בו שיפול בתקלה הראשונה המזדמנת לו — מקרא מפורש הוא (משלי כו, כה) כי שבע יפול צדיק וקם ורשעים יכשלו ברעה.

(2) תענית ט.

(3) ויקרא רבה פרשה לו, ד.

(4) אבות פרק ה משנה א.

(5) ראה בפנים בתורת לוי יצחק, דיש בגמ' שם בסנהדרין שבעה מאחז"ל ההוא דהוה קאמר והם כנגד ז' המדות — וכאן הוא המאחז"ל השלישי כנגד מדת התפארת — בחי' יעקב ע"ש.

(6) ראה זהר חלק א' ד' קנו, ב. חלק ג' דף שב, א. לקוטי תורה פרשת ואתחנן ה, ב. לקמן סימן טז הערה 6.

(7) בראשית כה, כז.

(8) שם לג, יח.

(9) וז"ל: לשלמא וכו'. נראה שהוא מלשון שלם ולא מלשון שלום בוי"ו, וכצ"ל בפירש"י לאיש שלם דהיינו איש שלם ותמים במעשיו שנאמר כי שבע יפול צדיק וגו', ור"ל דמצד מערכת השמים שהם שבעה כוכבי לכת יפול שבעה פעמים שכלם מנגדים לו, אבל הוא קם בכולם מצד זכותו שהקב"ה משנה מזלו בכולם לטובה וכמ"ש באברהם (בראשית טו, ה) ויוצא אותו החוצה וגו', אבל הרשע באחת יפול, שאף המזלות כולם הם לטובה לו הוא יפול באחת דהיינו ברשעו ואין מזלו יכול להצילו.

(10) תניא — אגרת הקודש (קיו, א) וז"ל: מה שארז"ל ע"פ עושה שלום במרומיו כי מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש ואין מכבין זה את זה כלומר שמיכאל שר של חסד הנק' בשם מים היורדים ממקום גבוה למקום נמוך והוא בחי' ההשפעה והתפשטות החיות מעולמות עליונים לתחתונים, ובחי' אש שטבעה לעלות למעלה היא בחי' הגבורה והסתלקות השפעת החיים ממטה למעלה שלא להשפיע רק בצמצום עצום ורב והן מדות נגדיות והפכיות זו לזו והיינו כשהן בבחי' מדות לבדן.

אך הקב"ה עושה שלום ביניהם דהיינו ע"י גילוי שמתגלה בהן הארה רבה והשפעה עצומה מאד מאור א"ס ב"ה אשר כשמו כן הוא שאינו בבחי' מדה ח"ו אלא למעלה מעלה עד אין קץ אפילו מבחי' חב"ד מקור המדות ואזי המדות נגדיות של מיכאל וגבריאל נכללות במקורן ושרשן והיו לאחדים ממש ובטלים באורו יתברך המאיר להם בבחי' גילוי ואזי מתמזגים ומתמתקים הגבורות בחסדים ע"י בחי' ממוצעת קו המכריע, ומטה כלפי חסד היא מדת הרחמים הנק' בשם תפארת בדברי חכמי האמת לפי שהיא כלולה מב' גוונים לובן ואודם המרמזים לחו"ג ולכן סתם שם הוי"ו ב"ה שבכל התורה מורה על מדת התפארת כמ"ש בזה"ק לפי שכאן הוא בחי' גילוי אור א"ס ב"ה הארה רבה ביתר שאת משאר מדותיו הקדושות יתברך. ע"ש.

ראה גם לקוטי תורה פרשת תזריע כג, ג.

(11) בראשית כח, כא.

(12) ראה ספר המאמרים תרס"ה ד"ה ויאמר אלקים יהי רקיע, עמוד מז ואילך.

(13) ראה זוהר ח"ג (פרשת פנחס) דף רלה, ע"ב. לקוטי תורה פרשת תזריע עמוד כג, ג.

(14) ראה עוד פירוש לקמן סימן סז, דקאי על יעקב ועשו הרשע.

שבע זמנים כתיב בפרשתא דא.
וחדא לעביד ביש, הוא הבור שחופר הרשע
במעשיו הרעים כמ"ש²⁰ בור כרה ויחפרהו ויפול כו'.
והוא מ"ש בסיפא דקרא כי שבע יפול כו' ורשעים
יכשלו ברעה הוא הבור דקליפה, מלכות דקליפה הנק'²¹
רעה.

א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב כי שבע
יפול צדיק וקם. שמואל דוקא²² אמר זה כי בשמו
שמואל נרמז ששב בירי לשלמנא.

כי שמואל הוא תיבות א"ל ושל"ם.

א"ל, הוא מספר ז', היינו השב בירי.

של"ם, הוא לשלמנא.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד קעג

אברהם חפר ג' ויצחק ד', (והג' שחפר אברהם סתמום
פלשתים, ואח"כ חפרם יצחק מחדש ולא נפסקה
נביעתם). כמ"ש בספורנו¹⁵ בפסוק ויקרא אותה שבעה
ע"ש. הנה יעקב זכה בכולם, והוא הבאר (הכולל
שבעה) שראה יעקב כמ"ש וירא באר בשדה.

ונזכר שם ז' פעמים באר, באר בשדה, מן הבאר
ההיא, על פי הבאר, מעל פי הבאר¹⁶, על פי הבאר
למקמה¹⁷, מעל פי הבאר¹⁸, מעל פי הבאר. ועיין בזוהר
הקדוש פרשת ויצא¹⁹ דף קנ"ב רע"ב ת"ח האי באר

(15) (בראשית כו, לג) וז"ל: קרא את הבאר שבעה מפני שהי' מקום
שביעי שבו חפרו באר, ג' של אברהם שסתמו פלשתים, כאמרו
וכל הבארות . . סתמום פלשתים" (פסוק טו), ולא יאמר כל בפחות
מג', וג' של יצחק שהן עש"ק שטנה" ורחובות", וזה הי' השביעי
שקראוהו שבעה".

(16) בראשית כט, ג.

(17) שם פסוק ח.

(18) שם פסוק ט.

(19) וז"ל: תא חזי, יעקב כד הוה יתיב על בירא וחמא מיא דסלקין
לגביה, (בא וראה, כשיעקב ישב על הבאר וראה שהמים עלו
לקראתו), ידע דתמן תודמן ליה אתתיה וכו' (ידע ששם תודמן לו
אשתו).

תא חזי האי באר (בא וראה הבאר שהיא סוד המלכות), שבע זמנים
כתיב בפרשתא דא (המלה באר כתובה בפרשה זו שבע פעמים), בגין
דאיהו רמז לשבע (לפי שרומזת שהיא כלולה משבע ספירות), והכי
אקרי באר שבע (וכן נקראת המלכות באר שבע לפי שהיא מתמלאית
משבע ספירות העליונות, ומפרש מה שאמרנו כי) באר דא אדכר שבע
זמנים בפרשתא דא (שכאר זו נזכרת שבע פעמים בפרשה זו, אלו

הם: א) דכתיב וירא והנה באר בשדה, ב' כי מן הבאר ההיא, ג' והאבן
גדולה על פי הבאר, ד' ונאספו שמה כל העדרים וגו' מעל פי הבאר,
ה' והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר, ו' וגללו את האבן
מעל פי הבאר, ז' ויגל את האבן מעל פי הבאר, הא שבעה (הרי נזכרת
כאן מלת באר שבע פעמים), ובודאי דהכי הוא (ובודאי בכוונה כתבה
התורה מלת באר ז' פעמים לרמז שהמלכות כוללת שבע ספירות
ומקבלת שפע מז' ספירות העליונות). (רמ"ק ורא"ג ומפרשים).

(20) תהלים ז, טז.

(21) ראה מאורי אור מערכת רי"ש סעיף כ"א וז"ל: רעה נקרא נוקבא
דסמאל, ורע נק' דכורא דקליפה בלי שיתוף נוקבא עמו ע"ש.

(22) המחבר מקשר כדרכו, המאמר רז"ל לבעל המאמר, עפ"י מארז"ל
שמא מילתא היא". ראה ברכות ז, ב. יומא פג, ב. זהר חלק א' דף ו'
סע"א. חלק ב' דף קעט סע"ב. ועוד.

המשך ביאור למס' סוטה ליום העשירי לעומר עמ' א

17 כלה לחמיה. אמר לה יהודה, שְׁמָא מִמָּאָה אֵת - שמא נדה את, 18
אִמְרָה לִיה מְהוּרָה אֲנִי.
19 מאחר שהביאה הגמרא לעיל שישבה תמר במקום בו היה אברהם
20 מכניס אורחים, מביאה דרשות אודות הכנסת האורחים של אברהם.
21 "וַיֵּמֶע אִשָּׁל בְּבָאָר שָׁבַע", אִמְר רִישׁ לְקִישׁ מְלֻמָּד שְׁעֵשָׂה אברהם
22 פְּרָדָם וְנָמַע בּוֹ כָּל מִינֵי מְנָדִים - מיני פירות מתוקים, כדי שיהנו
23 מזהם העוברים ושבים. נחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה, חזר אִמְר
24 שאשל הוא פְּרָדָם, וְחזר אִמְר שהוא פּוֹנְדָק - אכסניה, וכוונת הפסוק
25 לומר שבנה שם אברהם פונדק להכניס אורחים שילוו בו. שואלת
26 הגמרא, בְּשִׁלְמָא לְמָאן דְּאִמְר שאשל הוא פְּרָדָם, חֵינּו דְּכִתִּיב -
27 מובן מה שכתוב בפסוק "וַיֵּמֶע", שבאילנות שייכת נטיעה, אֵלָא
28 לְמָאן דְּאִמְר פּוֹנְדָק, מֵא "וַיֵּמֶע". מתרצת הגמרא, מצינו לשון
29 נטיעה באזהלים, בְּדִכְתִּיב "וַיֵּמֶע אֵהָל אֶפְרָיִם וְגו'".
30 נאמר בהמשך הפסוק, "וַיִּקְרָא שֵׁם בְּנֵם ה' אֵל עֻלָּם", אִמְר רִישׁ
31 לְקִישׁ, אֵל תִּיקְרִי "וַיִּקְרָא", שאברהם עצמו קרא בשם ה',

1 עֵינִים", אִמְר רַבִּי אֶלְכָּסְנָדְרִי, מְלֻמָּד שְׁחֵלְכָה תמר וַיִּשְׁכְּהָ לָּהּ
2 בְּפִתְחוֹ - בפתח ביתו, שֶׁל אֶבְרָהָם אֲבִינוּ, שהוא מְקוֹם שְׁכָל
3 הָעֵינִים צוּפוֹת לְרֵאוֹתָיו מְרֻב חֵיבָה. רַבִּי חֲנִינְי אִמְר בשם רַבִּי, אֵין
4 צוּרָךְ לְדִרּוֹשׁ כֶּךָ, אלא מתפרש כפשוטו, מְקוֹם הוּא שְׁשָׁמוֹ עֵינִים,
5 וישבה תמר בפתחו של אותו מקום, וְכֵן הוּא אִמְר - מצינו שהיה
6 מְקוֹם בשם זה, שנאמר "תְּפִיחַ וְהָעֵינִים". רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי
7 אִמְר - דורש את הפסוק באופן שונה, "פתח עיניים" חֵינּו שְׁנִיתָנָה
8 תמר עֵינִים - פתחי היתר, לְדִכְרִיָּה, בְּשִׁתְּבָעָה יהודה, ואמרה לו
9 שאֵין חשש עבירה במה שיבוא עליה. ומבאר, שכאשר אִמְר לָהּ
10 יהודה, שְׁמָא נְכָרִית אֵת, אִמְרָה לִיה תמר גִּיּוֹרֵת אֲנִי - איני עובדת
11 עבודה זרה, ואף מקיימת שבע מצוות בני נח. אמר לה יהודה, שְׁמָא
12 אִשְׁתִּי אִישׁ אֵת ואת אסורה עלי, אִמְרָה לִיה פְּנוּיָה אֲנִי, ואם כן אני
13 מותרת לך. אמר לה יהודה, שְׁמָא קִיבֵל בְּךָ - עבורך, אִכִּיד קִידּוּשִׁין
14 מאדם מסויים ואת מקודשת לו, אִמְרָה לִיה יְתוּמָה אֲנִי - אבי מת
15 בהיותי קטנה, והשיאוני אחי ואמי, ואֵין יְתוּמָה זכות להשיאני, ולכן
16 נישואי לער ואונן לא היו נישואין גמורים ואיני אסורה עליך כדן

טז, כב – ונשא השעיר עליו את כל עוונותם אל ארץ גזרה ושלח את השעיר במדבר

א. בגמ' יומא סו: שאלו את ר"א בנוגע השעיר, דחפו ולא מות, מהו שירד אחריו וימיתנו, א"ל כן יאבדו כל אויביך ה' (שופטים ה, לא) וכו', ובגמ' שם מסיים דהטעם דלא ענה להם ר"א הדין מפני שלא שמע מפי רבו.

ויש לבאר דמה ענה להם ר"א כן יאבדו כל אויביך ה', מה הקשר של תפלת ושירת דבורה להשעיר הנשלח לעזאזל.

ויש לומר עפ"י המבואר במפרשים (עיין אברבנאל, עקידת יצחק שער לו, ובמהרש"א בגמ' שם) דהשעיר מרמז על עשו כמ"ש איש שעיר וכו', וכן על שר שלו הס"ם, ובעיקר מרמז על גלות עשו הוא אדום מלכות הרביעי היא גלות רומי (עי' רש"י סוף פרשת וישלח).

ומבואר ברמב"ם סוף הלכות מלכים דבזמן שיבוא משיח אז האומות כולם מודים על טעותם, דת המוסלמים ודת הנוצרים, כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', והיתה לה' המלוכה, וביום ההוא יהי' ה' אחד וישמו אחד.

וזהו שאמר ר"א, כששאלו, השעיר שדחפו למטה ולא מות, ענה להם כן יאבדו וכו', דהשעיר שנפל הוא רמז אל נפילת האומות לע"ל, היינו לא שיחרבו וימותו כל האומות כשיבוא משיח, אלא כמ"ש לעיל ברמב"ם שכל האומות יחזרו בתשובה ויאמינו בה' אלקי עולם, אלא יהי' להם נפילה ולא מיתה.

וזהו שהביא הפסוק "כן יאבדו כל אויביך ה'", דאופן אבידת האומות העולם לע"ל, יהי' ע"י השאלה ששאלו לו, היינו, "דחפו ולא מות", דלא יהי' מיתה לכל האומות לע"ל כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', אלא יהי' כמשל "דחפו" דיהי' להם נפילה במלכותם, למטה, ולא מיתה.

והשעיר מרמז לעשו, הרומים, וכמבואר באברבנאל על ישעי' דקאי על דת הנוצרי, דלע"ל כולם, כל האו"ה יפסיקו מלהאמין במשיח שקר שלהם, ויאמינו בה' אלקי עולם, והי' ה' למלך על כל הארץ.

פרי דוד

יח, ט – ואל אשה בנית טומאתה לא תקרב לגלות ערותה

ב. כתב הש"ך סוף פרשת אחרי, טעם למה קורין פרשת עריות במנחה דיום הכפורים בשם מדר"א שאומרים להקב"ה אתה כתבת ערות אמך לא תגלה אמך היא, וישראל קראת אמי, כתבת ערות אחותך לא תגלה וישראל

קראת אחותי כו', לזה קורין אלו העריות לומר להקב"ה שלא יגלה ערותינו בין שרי העובדי כוכבים בעת החתימה כו' ע"ש.

והיינו כי הגלות ויסורים נק' גילוי ערות כנסת ישראל כמ"ש ביחזקאל סי' ט"ז ל"ז וגילתי ערותך אליהם יעו"ש דתרגם יונתן ואגלי בהתתיך להון ויחזון כל עמא קלונך וע' בהושע סי' ב' י"א ובישעי' סי' מ"ז ה', וזהו הפי' שמבקשים ממנו ית' שלא יגלה עוונותינו כי אם אדרבה יכסה על פשעינו כמ"ש ביחזקאל סי' הנ"ל פסוק ח' ואפרש כנפי עליך ואכסה ערותך ות"י ואעדת חוביכון.

וזהו ענין יום כפורים לשון כסוי שמסיר עוונותינו היפך וגילתי ערותך, וזהו כנ"ל בענין כסית כל חטאתם.

אור התורה אחרי עמוד שיא (בהוספות)

יח, טו – ערות כלתך לא תגלה אשת בנך היא לא תגלה ערותה

ג. בזהר פרשתינו (עא:): אמר ר' יהודה מחציפותא' דצדקת חדא נפקא כמה טבאן לעלמא, ומאן היא תמר וכו', והכי אוקימנא תמר אוקימת מלה לתתא, ופרחת פרחין ואניצת ענפין, ומבואר במפרשים (הרמ"ק ומקדש מלך ועי' בליקוטי תורה מאריז"ל פ' וישב), דהכוונה דע"י מעשה תמר עם יהודה בא שורש מלכות בית דוד ומשיח, שבא מפרץ בנה.

ויל' דהטעם דהזהר מביא זה בפ' אחרי, דהרי בפ' פרשתינו כתוב "ערות כלתך לא תגלה", וכדי שלא להוציא לעז ח"ו על מלכות בית דוד ומשיח, ע"כ מביא הזהר דאדרבה ע"י מעשי' הטובים, יצאה ממנה פרחים טובים שמהם נשתלשלה מלכות בית דוד ומשיח.

ואם תאמר הא גופא שאלה, דהאיך התיר יהודה לבוא על כלתו, ויל' דמרומו בפ' גופא התירוץ, דהכתוב מדייק "אשת בנך", ולא "ערות בנך" (ועיין בפרש"י), דהרי מבואר בפרשת דרכים דרך האתרים – דרוש ראשון – דער ואונן שמשו שלא כדרכם (יבמות לד), ובבני נח אין האשה נקנית אלא כדרכה ע"ש באריכות. וא"כ מעולם לא הי' אישות בין ער ואונן עם תמר, ומוותרת היא ליהודה, ואדרבה דזכתה לשלשלת הקדושה דדוד ומשיח (עיין מכות כג: ממני יצאו כבושות ובפרש"י, ועיין ב"ר פפ"ה הקב"ה עסק לברוא אורו של משיח ע"ש).

זרע יצחק

(1) [תרגום ללה"ק:] מחציפות של צדקת אחת, יצאו כמה טובות בעולם כו', וכך ביארנו כי תמר העמידה ועשתה פעולה למטה, וע"י יצאו ממנה פרחים והניצה ענפי הקדושה וכו'.

אגרות קודש

[ב' אייר, ה'תשל"ב]

עפ"י (שכתבת שאשתך תחי' מסכמת ע"ז) לרכוש את הדירה.

אזכיר עה"צ.

♦ יום ראשון כ"ג ניסן ♦

א ומליל יי עם משה בחר דמיתו תרין בני
אחרן בקרוביהון אשתא נוקריתא קדם יי
ומיתו:

טז (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי
אֶהֱרֹן בְּקִרְבָּתָם לַפְּנֵי־יְהוָה וַיֹּמְתוּ:

לו: אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב, שלא תמות
בדרך שמת פלוני. זה זרזו יותר מן הראשון, לכך
נאמר: "אחרי מות שני בני אהרן".

כ"ג וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן
וְגו'. מה תלמוד לומר? היה רבי אלעזר בן עזריה
מושל מושל לחולה שנכנס אצלו רופא. אמר לו:
אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כו ע' 117)

לעניני העולם - להבדיל בין הטמא לטהור. ולאחר-מכן
מגיעה פרשת אחרי - העוסקת בדיני יום-כפור - לאחר
שאדם שמע את מצוות התורה, ונכשל בהם, אל לו
להתאש, בגלל שישנו יום הכפור, ביום זה "יכפר עליכם
לטהר אתכם".

סדר הפרשיות מתחלת חמש ויקרא ועד פרשת אחרי, הוא
בסדר מלמעלה למטה: ראשית מגיעות ויקרא, צו וחלק
מפ' שמני - בהם מדבר על עניני קדשה בלבד, המשפן,
בגדי הכהונה, הקרבנות וכו'. לאחר-מכן שמני, תזריע
ומצער - פרשיות שעוסקות בהבדלה שבין עניני קדשה,

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ז ע' 117)

החולה היא לקר את גופו. רק אזהרה ופחד שאם יעשה
כך ימות בדרך שמת פלוני, גורמת לחולה, שלא לעשות
דברים אלו.

וַיְדַבֵּר ה' . . אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן (טז, א) מִשָּׁל
לחולה שנכנס אצל רופא . . ואמר לו: אל תאכל צונן
ואל תשכב בטחב, שלא תמות בדרך שמת פלוני . .
לכך נאמר 'אחרי מות שני בני אהרן' שלא ימות בדרך
שמותו בניו. (רש"י) בדרך כלל אדם חולה, סובל מוח גבוה,
ולכן יש לו תשוקה גדולה לצנן את גופו ע"י אכילת דברים
צוננים, ושהיות במקומות קרים. אזהרה לבד שלא יאכל
צונן ולא ישכב במקומות קרים, לא תועיל, כי תשוקתו של

על-דרך-זה בענין אהרן והכהנים, תשוקתם הטבעית של
הכהנים להתעלות ולהתקרב אל ה' היא כל-כך עצומה,
שאזהרה לבדה לא תועיל. רק הפחד שהם ימותו בדרך
שמותו בני אהרן, היא תגרום להם להתגבר על תשוקתם
הטבעית.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ז עמ' 117)

פאכילת מאכל צונן. שכיבה בטחב – כנגד האסור להכנס
לקדש הקדשים ללא קרבנות (אפלו ביום כפור). כי
השהיה שם ללא הקרבת קרבנות דומה לשהיתו של חולה
במקום קר, ללא אכילת מאכל צונן.

אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב (רש"י טז, א) אכילת
צונן – כנגד האסור להכנס לקדש הקדשים בכל יום
(מלבד יום כפור) אפלו לשם הקרבת קרבנות. כי הקרבנות
נמשלים להם ולמאכל, והקרבתם שלא פדיו כמוהו

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות כרך ג, עמוד 987 – מתוך 'לקראת שבת')

חטאים של בני אהרן

ויש לומר הביאור בזה: תורת החסידות מבארת (עיין באור
החיים' הקדוש), שהחטא של שני בני אהרן לא היה חטא
כפשוטו חס-ושלום, אלא חטאם התבטא בכך שנתנו
שדבקותם העצומה בהקב"ה תביאם לידי פלות הנפש
כפועל. וזהו פירוש "בקרבתם לפני ה' וימותו" שקורבים
אל ה' היה באופן המביא ל"וימותו", וזה נחשב לחטא, כי
בד בבד עם הרצון להתפשט מהגשמיות ולהדבק באלקות
- "רצוא", צריכה להיות גם התנועה ד"שוב", העבודה
דנשמה בגוף והתעסקות בעניני העולם.
ועל-פי-זה יובן שכל הענינים שנאמרו על חטא בני אהרן

אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני-יהוה וימתו:
(טז, א)

ואינו מובן: מה מוסיפה תיבת "וימותו" על הנכתב קודם
"אחרי מות שני בני אהרן"?
עוד צריך להביא: מבין הדברים שעליהם נענשו בני אהרן,
מונה המדרש גדלהלן: נכנסו לפני ולפנים [לקודש]
הקדשים], מחוסרי בגדים היו [לא לבשו את כל בגדי
הכהונה שחייבים ללבושם בעת עשיית העבודה], לא היו
להם בגדים, לא היו להם נשים.. וצריך להביא, היכן מרומזים
הם בפסוק?

לבושי המצוות (עיין תניא פרק ה) שנתלבשו בגשמיות העולם. לא היו להם נשים ובנים – לא עסקו במצוות פריה ורביה שמטרתה להמשיך נשמות בגופים.

נרמזים בפסוק, שכולם ענינם הוא שהיה להם 'רצוא ללא שוב' "בקרבתם לפני ה' וימותו": נכנסו לפני ולפנים – ענין הרצוא. מחוסרי בגדים – נכנסו ללא לבושים המרמזים על

בואמר יי למשה מלל עם אהרן אחיו ולא יהי עלל בכל עדן לקודשא מגיו לפרכתא לקדם פפרתא די על ארונא ולא ימות ארי בעננא אנא מתגלי על בית פפרתא:

(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאֶל־יִצְחָק בְּכֹל־עֵת אֶל־הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לַפָּרֹכֶת אֶל־פְּנֵי הַפִּתְּרָה אֲשֶׁר עַל־הָאֹרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲנָן אֲרָאָה עַל־הַפִּתְּרָה:

נראה שם עם עמוד ענני. ולפי שגלוי שכינתי שם, יזהר שלא ירגיל לבא, זהו פשוטו; ומדרשו: לא יבא כִּי־אם בענן הקטרת ביום הפפורים.

כ"ט וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאֶל־יִצְחָק שְׁמֹתוֹ בְּנִי. וְלֹא יָמוּת. שָׂאֵם בָּא, הוּא מֵת. כִּי בַעֲנָן אֲרָאָה. כִּי תִמִּיד אָנִי

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ג, פרשת אחרי)

העליון - אזי "יבוא אל הקודש".

על ידי ה"נאל", הלא, ביטול עצמי - כשהרצון הוא לא בקירוב האישי לקדוש־ברוך־הוא, אלא רק למלא את רצון

ג בוא יהי עלל אהרן לקודשא בתור בר תורי לחטאתא ודבר לעלתא:

(ג) בָּזָאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בַּפֶּרֶךְ בֶּן־בֶּקֶר לַחֲטָאת וְאֵיל לְעֹלָה:

בכל עת, כִּי־אם ביום־הפפורים, כמו שמפרש בסוף הפרשה: "בחדש השביעי בעשור לחדש".

כ"ט בָּזָאת. גִּמְטְרִיא שְׁלוֹ ארבע מאות ועשר, רמז לבית ראשון. בָּזָאת יבא אהרן וגו'. ואף זו, לא

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א כרך ב עמ' 215)

האמתי בקדש הקדשים, והוא שיך לקדשה זו. וכפסק הרמב"ם: "כל איש . . אשר נדבה רוחו . . נתקדש קדש קדשים" (ויקרא על פי המספר בנביא, שהחביאו את יואש בעלית קדש הקדשים שש שנים).

בָּזָאת יבא אהרן אל הקדש (טז, א) בכל שעה שהוא רוצה לָנוֹס וְנוֹס, רק שיִנָּס בַּסֵּדֶר הַזֶּה (ויקרא רבה) משמע, שמקומו האמתי של אהרן הוא בקדש הקדשים. והנה, כל יהודי הוא 'כהן גדול', כְּדֹאִיתָא ב'בעל הטורים' על הפסוק "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", ואם כן, מקומו

~ נקודות משיחות קודש ~

זו אשתו, אינה יכולה להיות כלל הכניסה לפני ולפנים, כי תכלית ה"רצוא" היא -שיומשך ב"שוב". וכך גם היה ביציאה מלפני ולפנים - מיד ביציאה מקודש הקדשים, היה מתפלל אותו כהן גדול תפילה על "פרנסת עמך בית ישראל" - פרנסה בעניני העולם - בגשמיות.

"זאת" לפי ביאור הזוהר - הוא יראה וביטול, ו"דא תרעא לאעלאה", כשישנה ההקדמה של "זאת", יראה וביטול, הרי גם אם "יבוא אהרן אל הקודש" (רצוא), יָנוֹס "לפני ולפנים", לא יפריע לו הדבר ל"יִכְפֹּר גו' ובעד ביתו - זו אשתו", אל ה'שוב' לעניני עולם (ואדרבה, אם חסר ה"ביתו

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - התוועדות תשמ"ז ח"ג ע' 196)

והודיעו שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם, לא יכלם". ועל דרך זה בעניננו, הרמז שבפתוב, ארבע מאות ועשר - רמז לבית ראשון, הוא פתיחת פתח לבני ישראל, שאם ישמעו לקב"ה, ולא יחטאו, תבטל ההגבלה של מספר השנים, ובית המקדש הראשון ישאר נצחי.

בָּזָאת יבוא אהרן אל הקדש (טז, א) בָּזָאת: גִּמְטְרִיא שְׁלוֹ ארבע מאות ועשר, רמז לבית הראשון (רש"י)

על הפסוק "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם" (לאחר חטא העגל), אומר רש"י: עדין לא שמענו שהתפלל משה עליהם, והוא אומר הניחה לי? אלא כאן פתח לו פתח,

(ד) פִתְּנַת־בֶּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמִכְנָסִי־בֶד יִהְיוּ עַל־בָּשָׂרוֹ וּבִאֲבִנָּתוֹ בֶּד יִחְגֹּר וּבִמְצַנְפָּתוֹ בֶּד יִצְנָף בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ הֵם וְרִחֹץ בַּמַּיִם אֶת־בָּשָׂרוֹ וְלִבְשָׁם:

ד פתונא דבוצא קודשא ילבש ומכנסין דבוץ יהון על בסרה ובהמנא דבוצא יסר ובמצנפתא דבוצא יחת ברישה לבושי קודשא אנון ויסיחי במיא ית בסרה וילבשנון:

ו'אחתתה'. וְרִחֹץ בַּמַּיִם • אותו היום טעון טבילה בכל חליפותיו (יומא ל'), וחמש פעמים היה מחליף מעבודת פנים לעבודת חוץ, ומחוץ לפנים, ומשנה מבגדי זהב לבגדי לבן ומבגדי לבן לבגדי זהב, ובכל חליפה טעון טבילה ושני קדושי ידים ורגלים מן הכיור.

ז"י פתנת־בד וגו' • מגיד שאינו משמש לפנים בשמונה בגדים שהוא משמש בהם בחוץ שיש בהם זהב, לפי שאין קטגור נעשה סגור (ר"ה כח), אלא בארבעה, ככהן הדייט, וכלן של בויץ. קדש ילבש • (ת"כ) שיהיו משל הקדש. יצנף • פתגומו: 'יחת ברישה', גיח בראשו, כמו (בראשית לט טו): "ויתנח בגדו",

~ נקודות משיחות קודש ~ (היוסי"ום כ"ו בניסן)

"וְרִחֹץ בַּמַּיִם אֶת בָּשָׂרוֹ" - יש לרחץ ולנקות את הבשר, וכן להדיח את ה'את', הטפל לבשר, דהינו ההרגלים השונים שמקורם ב'בשריות', ולהפך זאת לבשר קדש'. "וּלְבָשָׁם" - אוֹאֵז אֶפְשָׁר לִלְבֹּשׁ אֶת 'בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ'.

בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם (טז, ד) בגדים - רומזים למחשבה ודבור, שנקראו לבושים לנפש. "בגדי קדש" - מחשבה ודבור בענינים של תורת החסידות.

ה וימן קנשמת דבני ישראל יסב תרין צפירי עזין לחטאתא ודכר חד לעלתא:

(ה) ומאת עדת בני ישראל יקח שני־שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה:

ו ויקרב אהרן ית תורא דחטאתא די לה ויכפר עלוהי ועל אנש ביתה:

(ו) והקריב אהרן את־פר החטאת אשר־לו וכפר בעדו ובעד ביתו:

ז בעדו ובעד ביתו • (יומא ל, ת"כ) מתודה עליו עונותיו ועונות ביתו.

ז"י את־פר החטאת אשר־לו • האמור למעלה. ולמדרך כאן, שמשלו הוא בא ולא משל צבור. וכפר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטישיחות כרך ג פרשת אחרי)

היציאה מהקודש. נשי ישראל לא צריכות לחשש, שאם הבעל יאריך בתפילתו בשעה או יותר, או אם ימשיך בלימודו בשעה או יותר, יחסר בענינים הגשמיים; כן אין מקום לדאגה, שאם יחנכו את הילדים ללמוד תורה יום שלם, תחסר אחר־כך בהסתדרות שלהם כו' - אלא אדרבה, עליהם להסביר לבעליהן ולבניהן, שדוקא על־ידי ההוספה בתורה ומצוות, "בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו", יתוסף ב"נתתי גשמיכם בעתם וגו'".

בקניסת הכהן הגדול ביום הפיפורים לקודש הקדשים, היה נוגע ה"ביתו - זו אשתו". והרמז בזה: בגדי שהכניסה אל הקודש תהיה כראוי, שאז היא מביאה ל"יציאה בשלום", שזהו תכלית הכניסה - הרי זה תלוי בנשי ישראל. שגם כאשר הבעל נמצא "לפני ולפנים", גם אז יש התאמה בין "ביתו" לדרגתו שלו, ועוד יותר:

זכותו ותפקידו של נשי ישראל היא להשפיע על בעליהן ובניהן, שלגביהם תהיה הכניסה אל הקודש קשורה עם

ז ויסב ית תרין צפירין ויקים יתהון קדם יי בתרע משפן זמנא:

(ז) ולקח את־שני השעירים והעמיד אתם לפני יהוה פתח אהל מועד:

ח ויתן אהרן על תרין צפירין עדבין עדבא חד לשמא דזי ועדבא חד לעזאזל:

(ח) ונתן אהרן על־שני השעירים גרלות גורל אחד ליהוה וגורל אחד לעזאזל:

כ"י • ונתן אהרן על-שני השעירים גרלות • מעמיד אחד לימין ואחד לשמאל, ונותן שתי ידי בקלפי, ונוטל גורל בקיין וחרבו בשמאל, ונותן עליהם את

(ט) והקריב אהרן את-השעיר אשר עלה עליו הגורל ליהוה ועשהו חטאת:

כ"י • ועשהו חטאת • בשמינית הגורל עליו, קורא לו שם, ואומר: "לה' חטאת".

(י) והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד-חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה:

כ"י • יעמד-חי • כמו "יעמד חי", על-ידי אחרים; ותרגומו: "יתקם בד חי". (ת"כ) מה תלמוד לומר? לפי שנאמר: "לשלח אתו לעזאזל", ואיני יודע שלוחו אם

(יא) והקריב אהרן את-פר החטאת אשר-לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את-פר החטאת אשר-לו:

כ"י • וכפר בעדו וגו' • (ת"כ) ודוי שני עליו ועל אִחיו הפהגים, שהם כלם קרויים ביתו, שנאמר: (תהלים קלח) "בית אהרן ברכו את-ה' וגו'". מכאן, שהפהגים

(יב) ולקח מלא-המחטה גחלי-אש מעל המזבח מלפני יהוה ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת:

כ"י • מעל המזבח • החיצון (יזמא מה) • מלפני ה' • מצד שלפני הפתח, והוא צד מערכי. דקה • (יזמא שם) מה תלמוד לומר "דקה", והלא כל הקטרת דקה

(יג) ונתן את-הקטרת על-האש לפני יהוה וכפה ענן הקטרת את-הפפרת אשר על-העדות ולא ימות:

כ"י • על-האש • שבתוך המחטה. ולא ימות • הא אם לא עשאה בכתנה, חייב מיתה.

(יד) ולקח מדם הפר והזה באצבעו על-פני הפפרת קדמה ולפני הפפרת יזה שבע-פעמים מן-הדם באצבעו:

כ"י • והזה באצבעו • הזהה אחת במשמע. ולפני

יוצאיה די סליק עלוהי עדכא לעזאזל יתקם בד חי קדם יי לכפרא עלוהי לשלח יתה לעזאזל למדברא:

יא ויקרב אהרן ית תורא דחטאתא די לה ויכפר עלוהי ועל אנש ביתה ויפוס ית תורא דחטאתא די לה:

מתכפרים בו, (ת"כ) וכל כפרתן אינה אלא על טמאת מקדש וקדשיו, כמו שנאמר: "וכפר על-הקדש מטמאת וגו'".

יב ויסב מלי מחתיתא גומרינ דאשא מעלוי מדבחה מן קדם יי ומלי חפנוהי קטרת בוסמין דקיקין ויעל מגיו לפרכתא:

היא, שנאמר (שמות ל לו): "ושחקה ממנה הדק"? אלא שפתא דקה מן הדקה, שמערב יום-הכפורים היה מחזירה למכתשת.

יג ויתן ית קטורת בוסמיתא על אשמת לקדם יי ויחפי עננא קטרתא ית כפרתא די על סהדותא ולא ימות:

יב ויסב מדמא דתורא וידי באצבעה על אפי כפרתא קדומא ולקדם כפרתא ידי שבע זמנין מן דמא באצבעה:

הכפרת יזה שבע • הרי אחת למעלה ושבע למטה.

(טו) וְשָׁחַט אֶת־שְׁעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעֹם וְהָבִיא אֶת־דָּמּוֹ אֶל־מִבֵּית לַפָּרֹכֶת וַעֲשֵׂה אֶת־דָּמּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לָדָם הַפָּר וְהִזָּה אֹתוֹ עַל־הַכַּפָּרֶת וּלְפָנֵי הַכַּפָּרֶת:

כ"י • אֲשֶׁר לָעֹם • מה שהפר מכפר על הפהנים, מכפר השעיר על ישראל, והוא השעיר שעלה עליו הגורל לשם. כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לָדָם הַפָּר • אחת למעלה ושבע למטה.

(טז) וַיִּכְפֹּר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְשְׁעֵיהֶם לְכָל־חַטֹּאתֵם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד הַשָּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טְמֵאֹתָם:

כ"י • מִטְּמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • (ת"כ) על הנכנסין למקדש בטמאה, ולא נודע להם בסוף, שנאמר: "לְכָל־חַטֹּאתֵם", וְחַטָּאת הִיא שׁוּגֵג. וּמִפְשְׁעֵיהֶם • אף הנכנסין מזיד בטמאה. וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד •

(יז) וְכָל־אֲדָם לֹא־יִהְיֶה בְּאַהֲל מוֹעֵד בְּבָאֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ עַד־צֵאתוֹ וְכַפֵּר בַּעֲדוֹ וּבַעֲד בֵּיתוֹ וּבַעֲד כָּל־קֹהֶל יִשְׂרָאֵל:

♦ יום שני כ"ד ניסן ♦

(יח) וַיֵּצֵא אֶל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי־יְהוָה וְכַפֵּר עָלָיו וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר וַנָּתַן עַל־קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

כ"י • אֶל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי־יְהוָה • זה מזבח הזהב, שהוא לפני ה' בהיכל, ומה תלמוד לומר "וַיֵּצֵא"? לפי שהזהב הזהב על הפרכת ועמד מן המזבח ולפנים והזהב, ובמתנות המזבח הזקיקו לצאת מן

(יט) וְהִזָּה עָלָיו מִן־הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ שִׁבְעַ פְּעָמִים וַיִּטְהַר וְקִדְּשׁוּ מִטְּמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"י • וְהִזָּה עָלָיו מִן־הַדָּם • אחר שנמן מתנות באצבעו על קרנותיו, מזה שבע הזאות על גגו (ת"כ). וַיִּטְהַר • ממה שעבר. וְקִדְּשׁוּ • לעתיד לבא.

(כ) וְכָל־הַמִּכְלֵל מִכַּפֵּר אֶת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אַהֲל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהַקְרִיב אֶת־הַשְּׁעִיר הַחִי:

כ' וישעי מלכפרא על קודשא ועל משפן זמנא ועל מדבחה ויקרב ית צפירא חיא:

המזבח ולחוד, ויתחיל מקרן מזרחית צפונית (י"ב) • וְכַפֵּר עָלָיו • ומה היא פפרתו? וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר" – מערבין זה לתוך זה.

יט וידי עלוהי מן דמא באצבעה שבע זמנין וידכנה ויקדשנה מסואבא בני ישראל:

כא ויִסְמֹךְ אֶהָרִן יָת תַּרְמִינִן יְדוּהִי עַל רִישׁ
צִפְרָא חָזָא וְיֻדֵי עֲלוּהִי יָת כָּל עֲוִית בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְיָת כָּל מְרֻדֵיהוֹן לְכָל חֲטָאֵיהוֹן וְיָת
יָתֵהוֹן עַל רִישׁ צִפְרָא וְיִשְׁלַח בְּיַד גִּבֹר דְּזִמִּין
לְמַדְבָּרָא:

(כא) וְיִסְמֹךְ אֶהָרִן אֶת־שְׁתֵּי יָדָיו עַל־רֹאשׁ הַשָּׁעִיר
הַחַי וְהַתּוֹדֶה עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאֶת־כָּל־פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל־
רֹאשׁ הַשָּׁעִיר וְשִׁלַּח בְּיַד־אִישׁ עֹתִי הַמַּדְבָּרָה:

כ"י • אִישׁ עֹתִי • (יומא טז) הַמּוֹכֵן לְכָף מִיּוֹם אֶתְמוֹל.

כב ויִטְוֹל צִפְרָא עֲלוּהִי יָת כָּל חוֹבֵיהוֹן
לְאַרְעָא דְלָא יִתְבָּא וְיִשְׁלַח יָת צִפְרָא
בַּמַּדְבָּרָא:

(כב) וְנִשְׂאָה הַשָּׁעִיר עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנֹתָם אֶל־אֶרֶץ
גִּזְרָה וְשִׁלַּח אֶת־הַשָּׁעִיר בַּמַּדְבָּר:

כג ויִיעֹל אֶהָרִן לְמִשְׁכַּן זִמְנָא וְיִשְׁלַח יָת
לְבוּשֵׁי בּוּצָא דִּי לְבַשׁ בְּמַעְלָה לְקוּדְשָׁא
וְיִצְנַעְנֹן תַּמָּן:

(כג) וְכָא אֶהָרִן אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּדֶשׁ
אֲשֶׁר לְבָשׁ בְּבָאוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם:

הַפְּנִימִיִּים וְקִטְרֹת שֶׁל מַחֲתָה בְּבִגְדֵי לָבָן, וְאֵילוֹ וְאֵיל
הָעֵם וּמִקְצַת הַמוֹסָפִין בְּבִגְדֵי זָהָב, וְהוֹצֵאת כֹּף
וּמַחֲתָה בְּבִגְדֵי לָבָן, וְשִׁירֵי הַמוֹסָפִין וְתַמִּיד שֶׁל בֵּין
הָעֲרֻבִּים וְקִטְרֹת הַהִיכָל שֶׁעַל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי בְּבִגְדֵי
זָהָב. וְסֹדֶר הַמִּקְרָאוֹת, לְפִי סֹדֶר הָעֲבוֹדוֹת, כֹּף הוּא:
"וְשִׁלַּח אֶת־הַשָּׁעִיר בַּמַּדְבָּר", "וְרִחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמִּים
וְגו'", "וְיִצָּא וְעָשָׂה אֶת־עֲלָתוֹ וְגו'", "וְיָאֵת חֶלֶב
הַחֲטָאת וְגו'", וְכָל הַפָּרָשָׁה עַד "וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא
אֶל־הַמִּחֲנֶה", וְאַחֲרֵי־כֵן: "וְכָא אֶהָרִן". וְהִנִּיחָם
שָׁם • מְלַמֵּד שֶׁטַעֲוִינִן גְּנִיזָה וְלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָן
אַרְבָּעָה בְּגָדִים לְיוֹם כְּפוּרִים אַחֵר.

כ"י • וְכָא אֶהָרִן אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד • אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ
שָׂאִין זֶה מִקוֹמוֹ שֶׁל מִקְרָא זֶה, וְנִתְּנוּ טַעַם לְדַבְרֵיהֶם
בְּמִסְכַּת יוֹמָא (דף לב), וְאָמְרוּ: כָּל הַפָּרָשָׁה כְּלָה נֶאֱמָרָה
עַל הַסֹּדֶר, חוּץ מִ'בִּיאָה' זוֹ שֶׁהִיא אַחֵר עֲשִׂית עוֹלָתוֹ
וְעוֹלַת הָעֵם וְהַקִּטְרֹת אֲמוּרֵי פֶר וְשָׁעִיר שְׁנַעֲשִׂים
בַּחוּץ בְּבִגְדֵי זָהָב, וְטוֹבֵל וּמִקְדֵּשׁ וּפּוֹשֵׁטֵן וְלוֹבֵשׁ
בְּגָדֵי לָבָן. וְכָא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד • לְהוֹצִיא אֶת הַכֹּף
וְאֵת הַמַּחֲתָה, שֶׁהַקִּטְרִי בִּהַ הַקִּטְרֹת לְפָנָי וּלְפָנֵים.
וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּדֶשׁ • אַחֵר שֶׁהוֹצִיאָם, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי
זָהָב לְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֻבִּים. וְזֶהוּ סֹדֶר הָעֲבוֹדוֹת:
תַּמִּיד שֶׁל שַׁחַר בְּבִגְדֵי זָהָב, וְעֲבוֹדַת פֶּר וְשָׁעִיר

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~ (לְקוּטֵי שִׁיחוֹת כֹּדֶךְ כַּח עַמֵּי 224)

הַמַּעֲשִׂים" (רמב"ם). מוֹכֵן אֲפּוֹא, שֶׁגַּם הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֲצָמוֹ
צָרִיךְ לְהִגִּיעַ לְהַתְחַדְּשׁוֹת כָּזוֹ; וְלָכֵן לְבַשׁ בְּכָל שָׁנָה בְּגָדִים
חֲדָשִׁים, שֶׁכֵּן הוּא נִהְיָ אָדָם חָדָשׁ וְנִעְלָה יוֹתֵר, וּבְגָדֵי הַשָּׁנָה
הַקּוֹדֶמֶת אֵינֶם רְאוּיִים לוֹ עוֹד.

וְלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ . . לְיוֹם כְּפוּרִים אַחֵר (רש"י טז, כג) עֲבוֹדַת
הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּיוֹם כְּפוּר הַבִּיאָה אֶת יִשְׂרָאֵל לְתַשׁוּבָה, וְכֹף
נִתְּפָרוּ עֲוֹנוֹתֵיהֶם. וְהִנֵּה יְדוּעַ, שֶׁבַעֵל תַּשׁוּבָה אֲמִיתִי נִתְּפָר
כִּבְכּוֹל לְאִישׁ אַחֵר: "אֵינִי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁעָשָׂה אוֹתָן

כד ויִרְחֹץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמִּים בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ וְלָבַשׁ
אֶת־בְּגָדָיו וְיִצָּא וְעָשָׂה אֶת־עֲלָתוֹ וְאֶת־עֲלַת הָעֵם
וְכִפֹּר בָּעֶד וּבְעֵד הָעֵם:

(כד) וְרִחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמִּים בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ וְלָבַשׁ
אֶת־בְּגָדָיו וְיִצָּא וְעָשָׂה אֶת־עֲלָתוֹ וְאֶת־עֲלַת הָעֵם
וְכִפֹּר בָּעֶד וּבְעֵד הָעֵם:

לְיוֹם, אֲבָל הָרִאשׁוֹנָה הִיְתָה בַּחִיל. וְלָבַשׁ אֶת־
בְּגָדָיו • שְׁמוֹנָה בְּגָדִים שֶׁהוּא עוֹבֵד בֵּהֶן כָּל יָמוֹת
הַשָּׁנָה. וְיִצָּא • מִן הַהִיכָל אֶל הַחֲצַר שֶׁמִּזְבֵּחַ הָעוֹלָה
שָׁם. וְעָשָׂה אֶת־עֲלָתוֹ • אֵיל לְעוֹלָה הָאֲמֹר לְמַעְלָה:
"בִּזְאת יָבֹא אֶהָרִן וְגו'". וְאֶת־עֲלַת הָעֵם • (יומא עג)
"וְאֵיל אֶחָד לְעֹלָה" הָאֲמֹר לְמַעְלָה "וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְגו'".

כ"י • וְרִחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ וְגו' • (יומא לב) לְמַעְלָה לְמַדְנֹו
מִ"וְרִחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ וְלָבַשׁ", שֶׁכִּשְׁהוּא מְשַׁנֵּה מִבְּגָדֵי
זָהָב לְבִגְדֵי לָבָן, טַעֲוֵן טְבִילָה. שְׁבָאוֹתָה טְבִילָה פָּשַׁט
בְּגָדֵי זָהָב שֶׁעָבַד בֵּהֶן עֲבוֹדַת תַּמִּיד שֶׁל שַׁחַר, וְלָבַשׁ
בְּגָדֵי לָבָן לְעֲבוֹדַת הַיּוֹם; וְכָאן לְמַדְנֹו, שֶׁכִּשְׁהוּא
מְשַׁנֵּה מִבְּגָדֵי לָבָן לְבִגְדֵי זָהָב, טַעֲוֵן טְבִילָה. בְּמָקוֹם
קָדוֹשׁ • (ת"כ, יומא שם) הַמִּקְדֵּשׁ בְּקִדְשֹׁת עֲזָרָה, וְהִיא הִיְתָה
בְּגִג בֵּית הַפָּרוּה, וְכֵן אַרְבַּע טְבִילוֹת הַבָּאוֹת חוּכָה

♦ יום שלישי כ"ה ניסן ♦

כה וְיָת תִּרְבָּא דְחִטָּאתָא יִסַּק לְמִדְבָּחָא : (כה) וְיָת חֶלֶב הַחֲטָאת יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ:

ל"א תַעֲלוּ עָלָיו קֶטֶר זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה" (שמות ל) דַּאֲלוּ בְּפָנִימִי כְּתִיב: הַמִּזְבֵּחַ • עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, דַּאֲלוּ בְּפָנִימִי כְּתִיב:

כו וְהִמְשַׁלַּח אֶת־הַשְּׁעִיר לְעֹזָאֹל יִכְבֶּם בְּגִדָיו וְרִחֵן אֶת־בָּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחְנָה: (כו) כּוּדְמוּבִיל יָת צִפְרָא לְעִזְאֹל יַצְבַּע לְבוּשֵׁהִי וְיִסַּחֵי יָת בִּסְרָה בְּמִיָּא וּבְתַר כֵּן יִיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא:

כז וְיָת פֶּר הַחֲטָאת וְיָת שְׁעִיר הַחֲטָאת אֲשֶׁר הוּבָא אֶת־דָּמָם לְכַפֵּר בְּקָדָשׁ יוֹצִיא אֶל־מִחוּץ לַמִּחְנָה וְשָׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת־עֲרֹתָם וְאֶת־בָּשָׂרָם וְאֶת־ פְּרִשָּׁם: (כז) וְיָת פֶּר הַחֲטָאת וְיָת שְׁעִיר הַחֲטָאת אֲשֶׁר הוּבָא אֶת־דָּמָם לְכַפֵּר בְּקָדָשׁ יוֹצִיא אֶל־מִחוּץ לַמִּחְנָה וְשָׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת־עֲרֹתָם וְאֶת־בָּשָׂרָם וְאֶת־ פְּרִשָּׁם:

דַּאֲשֶׁר הוּבָא אֶת־דָּמָם • לְהִיכַל וּלְפָנֵי וּלְפָנִים.

כח וְהִשְׁרַף אַתֶּם יִכְבֶּם בְּגִדָיו וְרִחֵן אֶת־בָּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחְנָה: (כח) כּח וְדִמוּקִיד יִתְהוֹן יַצְבַּע לְבוּשֵׁהִי וְיִסַּחֵי יָת בִּסְרָה בְּמִיָּא וּבְתַר כֵּן יִיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא:

כט וְהִיָּתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תַּעֲנוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם וְכָל־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הַיּוֹרֵחַ וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם: (כט) כֹּט וְתִהִי לָכֹן לְקֻנָּם עָלֶם בְּרִיחָא שְׁבִיעָא בַּעֲשָׂרָא לְרִיחָא תַעֲנוּן יָת נַפְשִׁיתִיכֹן וְכָל עֲבִידָא לֹא תַעֲבִדוּן בְּצִיבָא וּגְיוּרָא דִּיתְגִּירוּן בִּיגִיכֹן:

ל אֲרִי בְיוֹמָא הַדִּין יִכְפֹּר עָלֵיכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּטְהָרוּ: (ל) לֹאֲרִי בְיוֹמָא הַדִּין יִכְפֹּר עָלֵיכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּטְהָרוּ:

לא שִׁבְתַּת שְׁבִתוֹן הִיא לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם: (לא) לֹא שְׁבִתַּת שְׁבִתוֹן הִיא לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם:

לב וְכִפֹּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמָּשַׁח אֹתוֹ וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֶת־יָדָיו לְכַהֵן תַּחַת אָבִיו וְלָבַשׁ אֶת־בְּגָדֵי הַבֵּר בְּגִדֵי הַקֹּדֶשׁ: (לב) לְב וְיִכְפֹּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמָּשַׁח אֹתוֹ וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֶת־יָדָיו לְכַהֵן תַּחַת אָבִיו וְלָבַשׁ אֶת־בְּגָדֵי הַבֵּר בְּגִדֵי הַקֹּדֶשׁ:

דַּאֲשֶׁר יִמְלֹא אֶת יָדָיו וְגו', וְהֵם כָּל הַכֹּהֲנִים הַגְּדוֹלִים שְׁעֲמָדוֹ מִיִּשְׁיָהוּ וְאֵילָף, שְׁבִימְיוֹ נִגְנָזָה צְלוּחִית שֶׁל שָׁמֶן הַמִּשְׁחָה. לְכַהֵן תַּחַת אָבִיו • (כ"ח) לְלַמֵּד שָׂאֵם בְּנוֹ מִמְּלֹא אֶת מְקוֹמוֹ, הוּא קוֹדֵם לְכָל אֲדָם. דַּאֲשֶׁר יִמְלֹא אֶת יָדָיו וְגו', וְהֵם כָּל הַכֹּהֲנִים הַגְּדוֹלִים שְׁעֲמָדוֹ מִיִּשְׁיָהוּ וְאֵילָף, שְׁבִימְיוֹ נִגְנָזָה צְלוּחִית שֶׁל שָׁמֶן הַמִּשְׁחָה. לְכַהֵן תַּחַת אָבִיו • (כ"ח) לְלַמֵּד שָׂאֵם בְּנוֹ מִמְּלֹא אֶת מְקוֹמוֹ, הוּא קוֹדֵם לְכָל אֲדָם.

כ"ח וְכִפֹּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמָּשַׁח וְגו' • (כ"ח) כִּפֹּרָה זוֹ שֶׁל יוֹם־הַכִּפּוּרִים אֵינָה כְּשֶׁרָה אֱלָא כְּכַהֵן גְּדוֹל, לְפִי שְׁנֵאמָרָה כָּל הַפִּרְשָׁה בְּאֶהֱרֹן, הַצֵּרֶף לומר כְּכַהֵן גְּדוֹל הָבֹא אַחֲרָיו שִׁיָּהָא כְּמוֹהוּ. וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֶת־יָדָיו • (כ"ח) אֵין לִי אֱלָא הַמִּשְׁחָה בְּשָׁמֶן הַמִּשְׁחָה, מְרַבָּה

לג ויכפר על מקדש קודשא ועל משכן
זמנא ועל מדבחה וכפר ועל כהנים ועל כל
עמא דקהלא וכפר:

(ג) וכפר את־מקדש הקדש ואת־אהל מועד ואת־
המזבח וכפר ועל הכהנים ועל־כל־עם הקהל וכפר:

לד ויהי דא לכוז לקים עלם לכפרא על בני
ישראל מפל חוביהון חדא בשתא ועבד
כמא די פקיד יי ית משה:

(ד) והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על־בני
ישראל מפל־חטאתם אחת בשנה ויעש כאשר

צוה יהוה את־משה: פ

שלא היה לובשן לגדלתו, אלא כמקים גזרת המלך
(ת"כ) •

כ"י • ויעש כאשר צוה ה' וגו'. כשהגיע יום־
הכפורים עשה כסדר הזה; ולהגיד שכוהן של אהרן,

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך I עמ' 131)

ללבוש אותם). אף לגבי בגדי הלבן, שהיו מיוחדים לו ליום
כפור זה (רש"י פסוק ג), היה עלול לחשב שנועדו לצנין את
גדלתו, ולכן ביום כפור הבא יש צורך בהדשים, בהתאם
לדרגתו אז.

שלא היה לובשן לגדלתו (רש"י טז, לד) יש לשאל, מדוע
נאמר שבה זה בבגדי הלבן, לא בבגדי הזהב. ויש לומר,
דהנה לגבי בגדי הזהב אין חדוש בכך שלא לבשם לגדלתו,
שהרי לא היו מיוחדים לו (גם הפנה הגדול הבא אחריו יכול

• יום רביעי כ"ו ניסן •

א ומליל יי עם משה למימר:

יז (א) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

ב מלל עם אהרן ועם כהניו ועם כל בני
ישראל ותימר להון דין פתגמא די פקיד יי
למימר:

(ב) דבר אל־אהרן ואל־בניו ואל־כל־בני ישראל
ואמרת אליהם זה הדבר אשר־צוה יהוה לאמר:

ג גבר גבר מבית ישראל די כוס תור או
אמר או עזא כמשריתא או די כוס מבקרא
למשריתא:

(ג) איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או־כשב
או־עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה:

כ"י • אשר ישחט שור או־כשב • במקדשין הכתוב מדבר, שנאמר: "להקריב קרבן". • (ובחים קר)
חוץ לעזרה.

ד ולתרע משפן זמנא לא איתה לקרבא
קרבנא קדם יי קדם משפנא דיי דמא
יתחשב לגבא ההוא דמא אשד וישתיצי
אנשא ההוא מגו עמה:

(ד) ואל־פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן
ליהוה לפני משפן יהוה דם יחשב לאיש ההוא
דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמו:

כ"י • דם יחשב • כשופך דם האדם, שמתחייב בנפשו. דם שפך • (ת"כ) • לרבות את הזורק דמים בחוץ.

ה בדיל די זיתון בני ישראל ית דבניהון די
אנון דבחין על אפי חקלא וינתנו לקדם
יי לתרע משפן זמנא לזת פהנא ויפסון
נקסט קודשין קדם יי יתהון:

(ה) למען אשר יביאו בני ישראל את־זבחייהם אשר
הם זבחים על־פני השדה והביאם ליהוה אל־פתח
אהל מועד אל־הפתח וזבחו זבחי שלמים ליהוה
אותם:

כ"י • אשר הם זבחים • אשר הם רגילים לזבח.

(ו) וְזָרַק הַכֹּהֵן אֶת־הַדָּם עַל־מִזְבֵּחַ יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַקָּטִיר הַחֹלֶב לְרִיחַ נִיחָח לַיהוָה:

וּוִיזְרוּק בַּהֲנֹא יֵת דְּמָא עַל מִדְּבָחָא דִּי בַּתְרַע מִשְׁכָּן זְמַנָּא וְנִסְק תְּרַבָּא לֹאֲתַקְבְּלָא בְּרַעְוָא קָדָם יי:

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת קמד)

וְזָרַק הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם (יז, ו) נָתַן לְהַפֵּךְ אוֹתוֹ לְדָם וּבִשָּׁר כְּבָשָׂרוֹ שֶׁל גּוֹף יְהוּדִי, שֶׁקִּדְּוִשׁ דָּם מִסְמַל חַיִּית וּחְמִימוֹת ("כִּי נִפְשׁ הַבֶּשֶׂר בָּדָם הִיא"), הוּא, פִּינּוֹן שֶׁהִלֵּחַט וְהִתְלַהֲבוּת בַּעֲנִיגֵי הָעוֹלָם אֵינּוּ מְקֻרָח. וְהוּא קָרֵב עַל הַמִּזְבֵּחַ לְרַמֵּז שֶׁהִלֵּחַט וְהִתְלַהֲבוּת יֵשׁ לְשִׁמּוֹר רַק לְדָבָרִים שֶׁבִקְדָּשָׁה. וְלָכֵן הַדָּם אֲסוּר בְּאֲכִילָה, הֵינּוּ שֶׁלֹּא לִקְדָּשָׁה.

(י) וְלֹא־יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת־זִבְחֵיהֶם לְשַׁעֲרֵם אֲשֶׁר הֵם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם חֶקֶת עוֹלָם תִּהְיֶה־זֹאת לָהֶם לְדוֹרֹתָם:

וְלֹא יִדְבָחוּ עוֹד יֵת דְּבַחֵיהוֹן לְשַׁדִּין דִּי אַנְוִן טַעֲנָן בַּתְרֵיהוֹן קָדָם עָלֵם תְּהִי דָא לְהוֹן לְדַרְיָהוֹן:

כז"י • לְשַׁעֲרֵם • לְשַׁדִּים, כְּמוֹ (ישעיה יג כא): "וּשְׁעִירִים יִרְקְדוּ־שָׁם".

♦ יום חמישי כ"ז ניסן ♦

(ח) וְאַלֵּהֶם תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר אֲשֶׁר־יִגּוֹר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עִלָּה אוֹזֵבָח:

ח וְלְהוֹן תִּימָר גְּבֵר גְּבֵר מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן גִּיּוֹרָא דִּיתְגִּירוֹן בִּיגִיכּוֹן דִּי נִסְק עֲלֵתָא אוֹ נִכְסַת קוּדְשִׁיא:

כז"י • אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עִלָּה • לְחַיֵּב עַל הַמִּקְטִיר אֵיבָרִים בַּחוּץ [עֵינֵי בְּרָא"ם] כְּשׁוֹחֵט בַּחוּץ, שָׂאֵם שָׁחַט אַחֵד וְהַעֲלָה חֲבֵרוֹ, שְׁגִיחָן חֲבִיבִין (ת"כ. חולין קט) •

(ט) וְאַל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְאֲנוּ לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ לַיהוָה וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמּוֹ:

ט וְלִתְרַע מִשְׁכָּן זְמַנָּא לֹא אִיתְנַה לְמַעַבְדַּי יֵתָה קָדָם יי וְיִשְׁתִּיבִי אֲנָשָׂא הֵהוּא מַעֲמָה:

כז"י • וְנִכְרַת • יִרְעוּ נִכְרַת וְיָמִיו נִכְרַתִּין.

(י) וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל־דָּם וְנָתַתִּי פָנָי בְּנִפְשׁ הָאֹכֶלֶת אֶת־הַדָּם וְהִכְרַתִּי אוֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּה:

י וְגִבְרֵר גְּבֵר מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן גִּיּוֹרָא דִּיתְגִּירוֹן בִּיגִיכּוֹן דִּי יִיכּוֹל כָּל דְּמָא וְאֵתָן רִוְגִי בְּאֲנָשָׂא דִּיכּוֹל יֵת דְּמָא וְאֲשִׁיבִי יֵתָה מְגוֹ עַמָּה:

כז"י • כָּל־דָּם • לְפִי שְׂנֵאמָר: "בְּנִפְשׁ יְכַפֵּר", יִכּוֹל לֹא יִהְיֶה חֵיב אֶלָּא עַל דָּם הַמִּקְדָּשִׁים? תִּלְמוּד לומר:

י וְנָתַתִּי פָנָי • (ת"כ) פָּנָאִי שְׁלִי, פּוֹנָה אֲנִי מִכָּל עֶסְקִי וְעוֹסֵק בּוֹ.

(יא) כִּי נִפְשׁ הַבֶּשֶׂר בָּדָם הוּא וְאֲנִי נָתַתִּיו לָכֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל־נִפְשֹׁתֵיכֶם כִּי־הַדָּם הוּא בְּנִפְשׁ יְכַפֵּר:

יא אֲרִי נִפְשׁ בְּסָרָא בְּדָמָא הִיא וְאֲנָא יְהִבְתֵּיהּ לָכּוֹן עַל מִדְּבָחָא לְכַפֵּרָא עַל נִפְשֹׁתֵיכּוֹן אֲרִי דְּמָא הוּא עַל נִפְשָׂא מְכַפֵּר:

כז"י • כִּי נִפְשׁ הַבֶּשֶׂר • שֶׁל כָּל בְּרִיָּה, "בָּדָם הִיא" תְּלוּיָהּ, וּלְפִיקָהּ נָתַתִּיו עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נִפְשׁ הָאָדָם; תֵּבֵא נִפְשׁ וְתִכַּפֵּר עַל הַנִּפְשׁ.

(יב) עַל־כֵּן אֶמְרָתִי לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־נִפְשׁ מִכֶּם לֹא־תֹאכַל דָּם וְהִגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם:

יב עַל כֵּן אֶמְרִית לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל אֲנָשׁ מִנְכּוֹן לֹא יִיכּוֹל דְּמָא וְגִיּוֹרָא דִּיתְגִּירוֹן בִּיגִיכּוֹן לֹא יִיכּוֹל דְּמָא:

כ"ט - פל-נפש מכם • להזהיר גדולים על הקטנים.

יגבר גבר מן בני ישראל ומן גיורא
דיתגורין ביניכון די צוד צידא חיתא או
עופא די מתאכל ונישוד ית דמה ויכסנה
בעפרא:

(יג) ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם
יצוד ציד חיה או-עוף אשר יאכל ושפך
את-דמו וכסוהו בעפר:

אם כן, למה נאמר: "אשר יצוד"? שלא יאכל בשר,
אלא בהזמנה זאת. אשר יאכל • פרט לטמאים.

כ"ט - אשר יצוד • (ת"כ. חולין פד) אין לי אלא ציד, ארזין
ותרגולין מניין? תלמוד לומר: "ציד", מפל-מקום.

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטי שיחות כרך 22, עמוד 52 - מתוך 'לקראת שבת')

פיסוי הדם - בחיני האדם

בשביל הנאת גופו, אלא כדי לעבוד את הבורא. וזהו תוכן
מצות פיסוי הדם, שבעניני חולין צריכים לכסות את הדם,
שלא יהיה ניכר בהם חיות.

ועל-פי-זה יש לבאר הטעם שפיסוי הדם צריך להיות בעפר
דוקא - כי עפר מורה על שפלות והכנעה "ואנכי עפר
ואפר", "ונפשי כעפר לכל תהיה", וכאשר האדם עוסק
בדברי הרשות, צריך לעורר בנפשו הבטול וההכנעה, להיות
חדר שלא להמשיך אחר תאוות הלב (לעסוק בדברי הרשות
בשביל הנאת הגוף), אלא כל פונתו תהיה רק לשם שמים.
אף כאשר האדם חדור כולו בקדושה, וגם דברי הרשות
שלו הם חלק מעבודת ה' שלו, מובן שגם עסקי החולין
שלו יכולים להיות בחיות והתלהבות, ואין צריך לכסות
הדם כיון שהחיות שלו היא בקדושה שבדבר, ותו לא. וזה
נרמז בזה שבהמת חולין אינה צריכה פיסוי דם, מאחר
שרוב מיני בהמות ראויין למזבח.

ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר
יצוד ציד חיה או-עוף אשר יאכל ושפך את-דמו
וכסוהו בעפר: (יג)

צוה... לכסות כל דם בחיה ועוף כי לא יתקרב דם על
המזבח, כי גם בעופות לא יקרב מהם רק שני מינים בלבד
וגם הם אינם נשחטים, אבל בבהמות רוב המצויים
נשחטים לשם הנכבד, ודמם לכפר ואין ראוי לכסותו. ולא
השם לכסות דם החולין בבהמה, כי אין חולין במדבר וגם
אחרי כן על הרוב צוה. (רמב"ן בפרשתנו)

ויש לבאר הענין בעבודת האדם:

"דם" הוא ענין החיות, "הדם הוא הנפש", ותכליתו הוא
להשתמש בו בעניני קדושה, שכל דבר שבקדושה צריכים
לעשותו בחיות והתלהבות גלויה דוקא. מה שאין כן בעניני
חול - דברי הרשות של האדם, צריכים לעשותם בלי חיות,
"בלא לב ולב", ד"כל מעשיו יהיו לשם שמים" דוקא לא

יד ארי נפש כל בסרא דמה בנפשה הוא
ואמרית לבני ישראל דם כל בסרא לא
תיכלון ארי נפש כל בסרא דמה היא כל
דיכלנה ישתמיצי:

(יד) כי-נפש כל-בשר דמו בנפשו הוא ואמר לבני
ישראל דם כל-בשר לא תאכלו כי נפש כל-בשר
דמו הוא כל-אכליו יפרת:

הנפש היא הדם. 'דם' ו'בשר' לשון זכר. 'נפש' לשון
נקבה.

כ"ט - דמו בנפשו הוא • דמו הוא לו במקום הנפש,
שהנפש תלויה בו. כי-נפש כל-בשר דמו הוא •

טו וכל אנש די ייכול נבילא ותבירא
בניצבא ובגיורא ויצבע לבושוהי ונסחי
במיא ויהי מסאב עד רמשא וידפי:

(טו) וכל-נפש אשר תאכל נבילה וטרפה באזרח
ובגר וככם בגדיו ורחץ במים ומא ער-הערב
ומהר:

נכתבה אלא לדרש. וכן שנינו: יכול תהא נבלת עוף
טמא מטמאה בבית הבליעה? תלמוד לומר "טרפה"
- מי שיש במינו טרפה. יצא עוף טמא, שאין במינו
טרפה.

כ"ט - אשר תאכל נבילה וטרפה • בנבלת עוף טהור
דבר הכתוב, שאין לה טמאה אלא בשעה שנבלעת
בבית הבליעה. ולמדך כאן, שטמאה באכילתה
ואינה מטמאה במגע, ו"טרפה" האמורה כאן, לא

טו ואם לא יצבע ובסרה לא יסחי ויקבל
חובה:

(טז) ואם לא יכבם ובשרו לא ירחץ ונשא עונו: פ

כ"ו - וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ • אִם יֹאכַל קֹדֶשׁ אוֹ יִכְנֹס לַמִּקְדָּשׁ, יִרְחֹץ וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ • עַל רַחֲצִית גּוֹפוֹ עֲנוּשׁ כְּרַת, וְעַל חֵיב עַל טִמְאָה זוּ כָּכָל שָׁאֵר טִמְאוֹת. וּבָשְׂרוּ לֹא

א ומיליל יי עם משה למימר:

יח (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

לְנֶתֶק בְּעֲרִיּוֹת בִּימֵי עֲזָרָא, לְפִיכָךְ בָּא עָלֵיהֶם בַּגָּזֶרֶה: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" - דָּעוּ מִי גּוֹזֵר עָלֵיכֶם, דִּינָן לְהַפְרֵעַ וְנִגְמָן לְשִׁלְם שָׂכָר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יב עמ' 89)

וְאִף שְׂדֵבְרִים שְׂבַע-לֶפֶה אֲסוּר לְאָמְרָן בְּכַתָּב, הִתִּירוּ זֹאת מִשּׁוּם "עַתָּה לַעֲשׂוֹת לָהּ" הַפְּרוּ תוֹרַתְךָ". הֲרִי שְׂרָבִי מִפְּרֵשׁ פֶּסוּק שְׂאָמַר דָּוִד עַל זְמַן כְּתִיבַת הַמִּשְׁנָה; וְאִף כָּאן אֲזִיל לְשִׁיטָתָהּ וּמִפְּרֵשׁ שְׂכֻנַּת הַכְּתוּב הִיא לְזְמַן עֲזָרָא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ייעוין לקוטי שיחות כרך יב, עמוד 83 ואלכ - מותך 'לקראת שבת')

'קבלו גזרות' גם בשמנוגדות לשכל

הַמְּנוּגָדָת לִסְבָּרָא הַמִּתְבַּקֶּשֶׁת, הִזְהִירָם עַל קִבְּלַת הַגְּזֵרוֹת. וְהִטְעִם שִׁ'עֲרִיּוֹת' הֵיוּ בְּגִדְרָא גְזֵרָה הוּא: תַּכְלִית הַנִּשְׁוֹאִין הוּא "פְּרוּ וּרְבוּ", וְעַד שְׁנַעֲשִׂים ל"בָּשָׂר אַחֲדָה" בְּתוֹלְדוֹתֵיהֶם, וְעַל כֵּן מוֹכֵן שֵׁשׁ שְׁלֻמוֹת בְּזָה כְּאֶשֶׁר הָאִשָּׁה הִיא "שָׂאֵר בָּשָׂרוֹ" שֶׁל הָאִישׁ. וּבִפְרֵשׁ דְּחִזְזִין שְׂכָל קִיּוֹם הָעוֹלָם תְּלוי בְּכָךְ שְׂבָנִי אֲדָם הָרֵאשׁוֹן הַתַּחֲתָנוּ עִם אֲחִיּוֹתֵיהֶם, וְאִף בִּיעָקֵב מְצִינוּ שְׁנֵשָׂא אֲחִיּוֹת וְהִזְתָּה מִסְתֹּה שְׁלֵמָה, וְכֵן עִמָּרָם נִשָּׂא דוֹדָתוֹ, וְנולֵדוֹ אַהֲרֹן מֵרִים וּמִשָּׁה. אִם-כֵּן נִמְצָא שֶׁהַסְּבָרָא נִוְתַּנָּת כִּי קִרְבָּה בְּנִישׁוּאִין צְרִיכָה לְהִיּוֹת מַעֲלָה וְלֹא אִיסוּר, וּמוֹבָנָת ה"גְּזֵרָה" בְּכָךְ שִׁ'אִישׁ אִישׁ אֵל כָּל שָׂאֵר בָּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ וְגו', וְלִכְּן הִקְדִּימָה הַתּוֹרָה "אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם" - מַעֲתָה קִבְּלוּ גְזֵרוֹתֵי.

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחות שבת פרשת אחריקדושים, תשל"א)

הוּא - מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ, וְכָל הַקְּרוֹב אֵלָיו יוֹתֵר, הִגּוֹן וּמִתְאִים יוֹתֵר לַעֲנִין הַשִּׁידוּךְ. וּבְכָלל וְעֵיקָר: תַּכְלִית הַנִּישׁוּאִין הוּא שִׁיְהִיהָ פְּרוּ וּרְבוּ, וְנַעֲשׂוּ ל"בָּשָׂר אַחֲדָה" - בְּגִלְדֵּיהֶם, הֲרִי מוֹכֵן שְׁזָהוּ בְּשִׁלְמוֹת יוֹתֵר כְּשֶׁהָאִשָּׁה הִיא שָׂאֵר בָּשָׂרוֹ שֶׁל הָאִישׁ. וּבִדְיָנִי עֲרִיּוֹת נִהְפֹּךְ הוּא, וְהַתַּחֲלָתָם: אִישׁ אִישׁ אֵל כָּל שָׂאֵר בָּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ גו'!

וְעוֹד: בְּרָא הַקֹּב"ה אֶת הָעוֹלָם בְּאוֹפֵן שְׂקִימוֹ הִיָּה תְּלוי בְּזָה שְׂבָנִי אֲדָם הָרֵאשׁוֹן יִשְׂאוּ אֲחִיּוֹת שְׁלֵהֶם, יַעֲקֹב נִשָּׂא אֲחִיּוֹת וְהִזְתָּה מִסְתֹּה דְּנִקָּא שְׁלֵמָה, עִמָּרָם נִשָּׂא דוֹדָתוֹ וְנולֵדוֹ מֵרִים אַהֲרֹן וּמִשָּׁה, שְׁעִלְפִי כָל זֶה - הָאִיסוּר ד"כָּל שָׂאֵר בָּשָׂרוֹ" הֲרִי הוּא עַל-דֶּרֶךְ פִּירוּשׁ רַש"י בְּעִנְיַן הָעֵקֶדָה "אֶתְמוּל אֲמַרְתָּ

כ"ו - אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • אֲנִי הוּא שְׂאָמַרְתִּי בְּסִינִי (שְׁמוֹת כ): "אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ", וְקִבְּלַתְּם עָלֵיכֶם מַלְכוּתִי, מַעֲתָה קִבְּלוּ גְזֵרוֹתֵי. רַבִּי אוֹמֵר: גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנָיו שְׁסוּפָן

רַבִּי אוֹמֵר . . שְׁסוּפָן לְנֶתֶק בְּעֲרִיּוֹת בִּימֵי עֲזָרָא (רש"י יח, ב) בְּדֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט קָשָׁה לִזְכֹּר שְׂכֻנַּת הַכְּתוּב הִיא לְמֵאֲרָע שִׁיְאָרַע זְמַן רַב אַחֲרָהּ, וְכַדִּי לְתַרְץ קֶצֶת קָשִׁי זֶה, אוֹמֵר רַש"י דָּבָר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ. דְּהֵנָּה, רַבִּי סִדֵּר וְכַתָּב אֶת הַמִּשְׁנָה,

~ נקודות משיחות קודש ~ (ייעוין לקוטי שיחות כרך יב, עמוד 83 ואלכ - מותך 'לקראת שבת')

דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: אֲנִי הוּא שְׂאָמַרְתִּי בְּסִינִי אֲנִי ה' אֱלֹקֶיךָ וְקִבְּלַתְּם עָלֵיכֶם מַלְכוּתִי, מַעֲתָה קִבְּלוּ גְזֵרוֹתֵי (יח, ב. ובפירוש רש"י).

וְצִרִיךְ בִּיאוֹר, לְכַאוֹרָה תוֹכֵן קִבְּלַת הַמַּלְכוּת ("קִבְּלַתְּם עָלֵיכֶם מַלְכוּתִי") הוּא שְׂמֻקְבָּל עַל עֲצֻמוֹ כָּל מַה שִׁיְצַוָּהוּ הַמֶּלֶךְ, כּוֹלֵל גַּם גְּזֵרוֹת, וּמִדּוּעַ אִם כֵּן מִחֻלַּק רַש"י "קִבְּלַתְּם עָלֵיכֶם מַלְכוּתִי (וּבִנְסוּף לָךְ) מַעֲתָה קִבְּלוּ גְזֵרוֹתֵי"?

וְהַבִּיאוֹר בְּזָה: יֵשׁ מְקוֹם לִזְכֹּר שְׂבֻקְבָּלַת מַלְכוּת שְׁמִיָּם, שְׂבֻקְבָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהֵר סִינִי, קִבְּלוּ רַק מִצְוֹת הַמּוֹצֵבוֹת בְּשִׁכְל, אוֹ לְכָל הַפְּחוֹת שְׂאִינָן מְנוּגָדוֹת לְשִׁכְל, אֲבָל לֹא קִבְּלוּ גְזֵרוֹת שְׂמֻנְגָדוֹת לְשִׁכְל.

וְלִכְּן, לְפָנֵי שֶׁהַקֹּב"ה צִוָּה עַל הָעֲרִיּוֹת שֶׁהֵם בְּגִדְרָא גְזֵרָה

וְהִטְעִם דְּהַצִּיּוּי עַל הָעֲרִיּוֹת נִקְרָא "גְּזֵרָה":

דָּבָר מוֹכֵן הוּא, שְׂבֻנְגוּעַ לְנִישׁוּאִין, מַעֲלַת הַיּוֹחֲסִין תּוֹפְסָתָ מְקוֹם חָשׁוּב וְעֵיקָרִי, וּבִפְרֵשׁ כְּשֶׁהֵבֵא לְהַשְׁתַּדֵּף הוּא בְּרִיחוֹס נַעֲלָה. וּכְמוֹ שְׁלֻמְדָנוּ וְרֵאִינוּ שֶׁהַתּוֹרָה הָאֲרִיכָה בִּיחוּסָה שֶׁל אִשָּׁת אַהֲרֹן, שְׁנֵשָׂא אֶת "אֵלִישִׁבֵּעַ בֶּת עֲמִינָדָב אֲחוֹת נַחֲשׁוֹן" - לְבָאָר שֶׁהִיָּתָה מְצִיּוֹנִית בִּיחוּסָה, בְּהִיּוֹתָה (בֶּת עֲמִינָדָב וְגַם) אֲחוֹת נַחֲשׁוֹן [וְכַדְפִּירֵשׁ רַש"י: "מִכָּאן לְמַדְנִי, הַנּוֹשָׂא אִשָּׁה צְרִיךְ לְבִדּוֹק בְּאִמְחִיָּה!]; וְכֵן אֲבָרְהָם קָשְׁשַׁלַח אֶת אֲלֵעֶזֶר לְקַחַת אִשָּׁה לְבָנוֹ לִיצְחָק, אָמַר לוֹ "כִּי אֵל אֲרִצִּי וְאֵל מוֹלְדָתִי תִלֵּךְ וְלִקְחָתָהּ אִשָּׁה לְבָנִי לִיצְחָק", כִּי בְּנֹת אֲרָצוֹ וּמוֹלְדָתוֹ מִיּוֹחֲסוֹת הֵן, בְּהִיּוֹתָן מִמִּשְׁפַּחַת אֲבָרְהָם.

וְלִפִּי זֶה, הַסְּבָרָא נִוְתַּנָּת שֶׁהַשִּׁידוּךְ הֵכִי טוֹב לְאִישׁ הַמִּיּוֹחֵס

לי כי ביצחק יקרא לך זרע, וחזרת ואמרת קח נא את בנך, ציווי מיוחד על קבלת ה"גזרות" בכללות, ואחר-כך בא עכשיו אתה אומר לי אל תשלח ידך אל הנער". לכן בא הציווי על ה"גזרה" הפרטית, על העריות.

(ג) כַּמְעֵשָׂה אֶרֶץ-מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁכְּתֶם-בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ-כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבְחַקְתִּיהֶם לֹא תִלְכוּ:

ג כעובדי עמא דארעא דמצרים די יתבתון בה לא תעבדון וכעובדי עמא דארעא דכנען די אנא מעל יתכוון תמן לא תעבדון ובנימוסיהון לא תהכון:

כ"י- כַּמְעֵשָׂה אֶרֶץ-מִצְרַיִם • (ת"ס) מגיד שמעשיהם של מצרים ושל כנעניים מקלקלים מפל האמות, ואותו מקום שישבו בו ישראל מקלקל מן הכל. אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה • מגיד שאותן עממין שפכשו ישראל, מקלקלים יותר מכלם (ס"ח).

ובחקתיהם לא תלכו • מה הניח הכתוב שלא אמר? אלא אלו נימוסות שלחן, דברים החקוקין להם, כגון טרטיאות ואצטדיאות. רבי מאיר אומר: אלו דרכי האמורי שמנו חכמים.

(ד) אֶת-מִשְׁפַּטֵּי תַעֲשׂוּ וְאֶת-חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ לִלְכֹת בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ד ית דיני תעבדון וית קנמי תשרון להלכא בהון אנא יי אלהכון:

כ"י- אֶת-מִשְׁפַּטֵּי תַעֲשׂוּ • אלו דברים האמורים בתורה במשפט, שאלו לא נאמרו, היו כדאי לאמון. וְאֶת-חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ • דברים שהם גזרות המלך, שישאר הרע משיב עליהם: 'למה לנו לשמור'? ואמות העולם משיבין עליהן, כגון: אכילת חזיר ולבישת

שעטנו וטהרת מי חטאת, לכך נאמר: "אני ה'", גזרתי עליכם, אי אתם רשאים להפטר! • לִלְכֹת בָּהֶם • אל תפטר מתוכם, שלא תאמר: למדתי חכמת ישראל, אלה ואלמד חכמת האמות.

(ה) וּשְׁמִרְתֶּם אֶת-חֻקֹּתַי וְאֶת-מִשְׁפַּטֵּי אֲשֶׁר אֲתֶם הַאֲדָם וְחֵי בָהֶם אֲנִי יְהוָה: ׀

ה ותשרון ית קנמי וית דיני די נעבד יתהון אנשא ויחי בהון לחיי עלמא אנא יי:

כ"י- וּשְׁמִרְתֶּם אֶת-חֻקֹּתַי • לרבות שאר דקדוקי הפרשה, שלא פרט הכתוב בהם (ת"ס). דבר אחר: לתן שמירה ועשיה לחקים, ושמירה ועשיה למשפטים, לפי שלא נתן אלא עשיה למשפטים

ושמירה לחקים. וחי בהם • לעולם הבא, שאם תאמר בעולם הזה, והלא סופו הוא מת! • אֲנִי ה' • נאמן לשלם שכר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת אחרי, שבת הגדול, י"ב ניסן, ה'תשכ"ו)

הלשון שמירה - פירושו (גם) מלשון המתנה, כפי שהבן חמש למקרא' זכר פירוש רש"י בפרשת וישב על הפסוק "ואביו שמר את הדבר", "היה ממתין ומצפה מתי יבוא". וכיון שהכתוב מדייק לומר "ושמרתם את חקותי", בלשון שמירה דוקא - יש בזה גם המשמעות של המתנה וציפייה, שזה מורה על החיות וההתלהבות ("קאך") והעריבות ("געשעמאק") שצריכה להיות בדבר.

וזהו מה שמסיים רש"י בפירוש הפסוק "ואת חקותי תשמרו", דקאי על "דברים שהם גזירת המלך כו'", "אי-אתם רשאים ליפטר", וכן בהמשך הכתוב: "ללכת בהם", "אל תפטר מתוכם, שלא תאמר למדתי חכמת ישראל, אלה ואלמד חכמת האמות" - שלא מדובר כאן אודות עצם הלימוד והקיום, אלא אודות החיות וההתלהבות בזה.

יהודי יכול לטעון: כיצד יכולים לדרוש ממנו שתהיה לו חיות והתלהבות ("ער זאל זיך קאכן") ב"חוקים" שאין עליהם טעם?! - הוא יכול לעסוק בלהט ולדבר עם גוים רק אודות "משפטים", שמוכנים על-פי שכל, ובלשון הכתוב: "כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים"; אבל לא בנוגע לחוקים. ואדרבה - טוען הוא - להרעיש בנוגע ל"חוקים" הרי זה 'חילול השם'!...

ועל זה אומרים לו: "אי-אתה רשאי להפטר"; עליך לעסוק מתוך חיות ולהט גם בענין החוקים.

ובהסיפור הידוע, שפאשר כבוד-קדושת מורי וחמי אדמו"ר לקח "מלמד" עבור בנותיו, טען המלמד שילמד עמהם רק ענינים שעל-פי שכל, אבל לא יספר להם אודות ענינים שהם למעלה מהשכל והטבע, כמו סיפורים מבהילים

שיעור יומי ליום שישי כ"ח ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום – יח – פרשת אחרי

ומשפטים צריך להיות באופן שונה, וכמובן הפתגם של פבד-קדושת מורי וחמי אדמו"ר, שגם המצוות ד"משפטים" צריך לקיימם (לא מצד חיוב השכל, אלא) מתוך אותה "קבלת עול" שבה מקיימים המצוות ד"חוקים", "שהן גזרת המלך", שזהו תוכן הענין ד"שמירה ועשיה למשפטים".
וכידוע גם בענין "קרבת אלקים לי טוב", שפאשר העבודה היא מצד הרגש עצמו, אין זה תכלית הפונה כו'.

מהבעל-שם-טוב ואדמו"ר הזקן וכו'. ואמר לו אדמו"ר נשמתו-עדין, שאין לעשות כן, אלא מיד בהתחלת החינוך צריך להדגיש את היסוד - שהקב"ה משדד את המערכות על-ידי ענינים שהם למעלה מהטבע.
וכן הוא בנדון-דין - שצריך להיות חיות ולחט ולהכריז ברחובות ("שרייען אין די גאסן") אודות ענין ה"חוקים" שהם למעלה מן השכל.
וזהו גם תוכן הפירוש "ליתן שמירה ועשיה לחוקים ושמירה ועשיה למשפטים" - שהקיים של חוקים

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת אחרון של פסח תשמ"ו. התועדויות תשמ"ו כרך כ. עמ' 451)

ה"נחי בָּהֶם" (שעשית מצוה ממשכה בחיות) בחוטי הציצית הגשמיים ממש.

נחי בָּהֶם (יח. ה)

מספר שאצל הבעל-שם-טוב התנועעו חוטי הציצית מעצמם, כאלו היו דבר חי. כי אצל הבעל-שם-טוב נתגלה

~ נקודות משיחות קודש ~ (הדיונים י' בשבת)

צדק, אמר לה:

על קיום המצוות נאמר "נחי בָּהֶם", הינו שיש להכניס חיות במצוות. כדי לעשות זאת מוכרחים להיות בעל כח, בריאים וחזקים, ולחיות בשמחה.
וסים ואמר: אינך חובת להתפלל לפני האכילה. מוטב לאכל בשביל התפלה, מלהתפלל בשביל האכילה!

הרבנית רבקה, זוגתו של פבד קדושת אדמו"ר המהר"ש, חלתה פעם, והרופא צוה עליה לאכל תיכף בקומה משנתה. הרבנית, שלא רצתה לטעם קדם התפלה, נהגה להתפלל תחלה בהשקמה, ורק לאחר מכן לאכל פת שחרית.
כשנודע הדבר לחותנה, פבד קדושת אדמו"ר ה'צמח-

• יום שישי כ"ח ניסן •

ו גבר גבר לכל קריב בסרה לא תקרבו
לגלגלה עריא אנא יי:

(י) איש איש אל-כל-שאר בשורו לא תקרבו לגלות
ערוה אני יהוה: ם

כ"י- לא תקרבו. להזהיר הנקבה פזר, לך נאמר לשון רבים. אני ה' נאמן לשלם שכר.

ז ערית אביו וערית אמו לא תגלי אמוך היא
לא תגלי עריתה:

(ז) ערות אביו וערות אמוך לא תגלה אמוך הוא
לא תגלה ערותה: ם

אף פאן אשת אביו. וערות אמוך. להביא אמו שאינה
אשת אביו.

כ"י- ערות אביו • (סנהדרין נד) זו אשת אביו. או אינו
אלא כמשמעו? נאמר פאן: "ערות אביו", ונאמר
להלן (לקמן כ): "ערות אביו גלה". מה להלן אשת אביו,

ח ערית אמת אביו לא תגלי ערית אביו
היא:

(ח) ערות אשת-אביו לא תגלה ערות אביו הוא: ם
כ"י- ערות אשת-אביו. לרבות לאחר מיתה.

ט ערית אחתך בת-אביו או בת אמוך דילינד
מן אביו מן אמת אחי או מן אמוך לגבר
אחר לא תגלי עריתה:

(ט) ערות אחותך בת-אביו או בת-אמוך מולדת
בית או מולדת חוץ לא תגלה ערותן: ם

לו לאביו: קים את אמה, ויבן שאומרים לו: הוצא
את אמה, כגון: ממזרת או נתינה.

כ"י- בת-אביו • אף בת אנוסה במשמע. מולדת
בית או מולדת חוץ. בין שנולדה מאותה שאומרים

(י) עֲרוֹת בַּת־בִּנְיָ אוֹ בַת־בֶּתְרָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָן יַעֲרִית אֶת בַּת בְּרָךְ אוֹ בַת בְּרִתְךָ לֹא תִגְלֶה עֲרִיתָהּ אֲרִי עֲרִיתָהּ אֲנִי: כִּי עֲרוֹתֶךָ הֵנָּה: ם

כ"י • עֲרוֹת בַּת־בִּנְיָ וְגו' • (יבמות צז) בְּכֹתוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ - הַכָּתוּב מְדַבֵּר. וְכֹתוֹ וְכֹת בְּתוֹ מֵאֲשֶׁתּוֹ, אָנוּ לְמַדִּין מִ"עֲרוֹת אִשָּׁה וְכֹתָהּ" שֶׁנֶּאֱמַר בְּהֵן "לֹא תִגְלֶה", בֵּין שֶׁהִיא מִמֶּנּוּ, בֵּין שֶׁהִיא מֵאִישׁ אֲחֵר. עֲרוֹת בַּת־בִּנְיָ - קִלְיָנוֹת לְכֶתֶד, אֲלֵא לִפִּי שְׂאִין מְזִהִירִין מִן הַדִּין, לְמַדוּהָ מִ'גִּזְרֵה-שְׁוֵה' (מסכת יבמות ג. סנהדרין עח) •

(יא) עֲרוֹת בַּת־אִשָּׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אַחֲוֹתֶיךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ: ם יַא עֲרִית בַּת אֶתְּ אָבוֹךְ דִּילִידָא מִן אָבוֹךְ אַחְתְּךָ הִיא לֹא תִגְלֶה עֲרִיתָהּ:

כ"י • עֲרוֹת בַּת־אִשָּׁת אָבִיךָ • לְמַד שֶׁאִינוֹ חֵיב עַל אַחֲוֹתָיו מִשְׁפָּחָה וְנִכְרִית, לְכַךְ נֶאֱמַר: בַּת־אִשָּׁת אָבִיךָ, בְּרִאיוֹנָה לְקְדוּשִׁין.

(יב) עֲרוֹת אַחֲוֹת־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה שְׂאֵר אָבִיךָ הוּא: ם יב עֲרִית אֶתְּ אָבוֹךְ לֹא תִגְלֶה קְרִיבַת אָבוֹךְ הִיא:

(יג) עֲרוֹת אַחֲוֹת־אִמְךָ לֹא תִגְלֶה כִּי־שְׂאֵר אִמְךָ הוּא: ם יג עֲרִית אֶתְּ אִמְךָ לֹא תִגְלֶה אֲרִי קְרִיבַת אִמְךָ הִיא:

(יד) עֲרוֹת אַחֲוֵי־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב דִּדְתֶךָ הוּא: ם יד עֲרִית אֶתְּ אָבוֹךְ לֹא תִגְלֶה לְאֶתְּתָהּ לֹא תִקְרַב אֶתְּ אֶתְּ אֶתְּ אָבוֹךְ הִיא:

כ"י • עֲרוֹת אַחֲוֵי־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה • וְמָה הִיא עֲרוֹתָהּ? "אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב".

(טו) עֲרוֹת כֹּלְתֶךָ לֹא תִגְלֶה אִשָּׁת בִּנְיָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ: ם טו עֲרִית כֹּלְתֶךָ לֹא תִגְלֶה אֶתְּ בְּרָךְ הִיא לֹא תִגְלֶה עֲרִיתָהּ:

כ"י • אִשָּׁת בִּנְיָ הוּא • לֹא אִמְרִיתִי אֲלֵא בְּשִׁישׁ לְבִנְיָ אִישׁוֹת בָּהּ, פָּרַט לְאֲנוּסָה וְשְׁפָחָה וְנִכְרִית (סנהדרין עח) •

(טז) עֲרוֹת אִשָּׁת־אֲחִיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת אֲחִיךָ הוּא: ם טז עֲרִית אֶתְּ אַחֲוֹךְ לֹא תִגְלֶה עֲרִית אַחֲוֹךְ הִיא:

(יז) עֲרוֹת אִשָּׁה וְכֹתָהּ לֹא תִגְלֶה אֶת־בַּת־בִּנְיָ וְאֶת־בַּת־כֹּתָהּ לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ שְׂאֵרָה הֵנָּה זְמָה הוּא יז עֲרִית אֶתְּמָא וְכֹתָהּ לֹא תִגְלֶה יָת בַּת כֹּתָהּ וְיָת בַּת כֹּתָהּ לֹא תִסַּב לְגִלּוֹת עֲרִיתָהּ קְרִיבָן אֲנִי עֲצַת חֲטָאִין הִיא:

כ"י • עֲרוֹת אִשָּׁה וְכֹתָהּ • (יבמות צז) לֹא אָסַר הַכָּתוּב אֲלֵא עַל־יְדֵי נְשׂוּאֵי הָרָאוּשׁוֹנָה, לְכַךְ נֶאֱמַר: "לֹא תִקַּח", לְשׁוֹן קִיחָה, וְכֵן לְעִנְיָן הָעֵנֶשׁ: "אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה עֲצָה, כְּתִירוֹמָהּ: "עֲצַת חֲטָאִין", שֶׁיִּצְרָךְ יוֹעֲצֶךָ לְחֲטָא. וְאֶת־אִמְךָ לֹא תִקַּח, לְשׁוֹן קִיחָה, לְשׁוֹן קִיחָה, אֲבָל אֲנִס אִשָּׁה, מִתֵּר לְשֵׁא בְתָהּ. שְׂאֵרָה הֵנָּה • קְרוֹבוֹת זוּ לְזוֹ. זְמָה •

(יח) וְאִשָּׁה אֶל־אֲחֻתָּהּ לֹא תִקַּח לְצֹרֵר לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ עָלֶיהָ בְּחִיָּה: יח וְאֶתְּמָא עִם אֲחֻתָּהּ לֹא תִסַּב לְאֶעְקָא לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ עָלֶיהָ בְּחִיָּה:

כ"י • אֶל־אֲחֻתָּהּ • (קידושין א) שְׂתִיחָהּ כְּאֶחָת. לְצֹרֵר - שְׂאֵם גִּרְשָׁה, לֹא יִשָּׂא אֶת אַחֲוֹתָהּ כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּחִיָּים.

כ"י • אֶל־אֲחֻתָּהּ • (קידושין א) שְׂתִיחָהּ כְּאֶחָת. לְצֹרֵר - לְשׁוֹן צָרָה, לְעִשׂוֹת אֶת זוּ צָרָה לְזוֹ. בְּחִיָּה • לְמַדִּין

(יט) וְאֶל־אִשָּׁה בְּנִדָּת טְמֵאָתָהּ לֹא תִקְרָב לַגְּלוֹת עֲרוּתָהּ:
יט וְלֹא־תִקְרָב בְּרַחוּק סוֹכְמָהּ לֹא תִקְרָב לַגְּלוֹתָהּ עֲרוּתָהּ:

(כ) וְאֶל־אִשְׁתִּי עִמִּיתִי לֹא־תִתֵּן שְׂכָבְתָךְ לְזָרָה לְטִמְאָתָהּ־בָּהּ:
כ וּבִמְאִתּוֹת חֲבִירָךְ לֹא תִתֵּן שְׂכָבְתְּךָ לְזָרָה לְאִסְתַּאֲבָא בָּהּ:

(כא) וּמִזְרַעְךָ לֹא־תִתֵּן לְהַעֲבִיר לַמֶּלֶךְ וְלֹא תַחֲלֹל אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:
כא וּמִזְבָּנֶיךָ לֹא תִתֵּן לְאַעֲבָרָא לַמֶּלֶךְ וְלֹא תַחֲלֹל יֵת שְׁמָא דְאֱלֹהֶיךָ אֲנָא יְיָ:

כ"י • לַמֶּלֶךְ • עֲבֹדַת אֱלִילִים הִיא שְׁשֻׁמָּה 'מֶלֶךְ', וְזוֹ הִיא עֲבֹדָתָהּ, שְׁמוֹסָר בְּנוֹ לַכִּמְרִים, (סנהדרין סד) וְעוֹשִׂין שְׁתֵּי מִדּוּרוֹת גְּדוּלוֹת וּמַעֲבִירִין אֶת הַבֵּן בְּרִגְלָיו בֵּין
שְׁתֵּי מִדּוּרוֹת הָאֵשׁ. לֹא־תִתֵּן • זוֹ הִיא מִסִּירָתוֹ לַכִּמְרִים. לְהַעֲבִיר לַמֶּלֶךְ • זוֹ הַעֲבָרָת הָאֵשׁ.

♦ שבת קודש כ"ט ניסן ♦

(כב) וְאֶת־זִכְרֵךְ לֹא תִשְׁכַּח מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה תוֹעֵבָה הוּא:
כב וְעַם דְּכִירָא לֹא תִשְׁכַּח מִשְׁכַּבִּי אִתְמָה תוֹעֵבָתָהּ הִיא:

(כג) וּבְכָל־בְּהֶמְהָ לֹא־תִתֵּן שְׂכָבְתָךְ לְטִמְאָתָהּ־בָּהּ וְאִשָּׁה לֹא־תַעֲבֹד לִפְנֵי בְהֶמְהָ לְרַבְעָהּ תִּבֵּל הוּא:
כג וּבְכָל בְּעִירָא לֹא תִתֵּן שְׂכָבְתְּךָ לְאִסְתַּאֲבָא בָּהּ וְאִתְמָה לֹא תִקְרָב קְדָם בְּעִירָא לְמִשְׁלַט בָּהּ תִּבֵּלָהּ הוּא:

כ"י • תִּבֵּל הוּא • לְשׁוֹן קֹדֶשׁ וְעֲרוּהָ וְנֹאֵף, וְכֵן: "וְאִפִּי עַל־תִּבְלִיתָם" (ישעיה י כה). דְּכָר אַחֵר: "תִּבֵּל הוּא", לְשׁוֹן בְּלִילָה וְעֲרֻבֹב זָרַע אָדָם וְזָרַע בְּהֶמְהָ.

(כד) אֶל־תִּטְמְאוּ בְּכָל־אֵלֶּה כִּי בְכָל־אֵלֶּה נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מוֹשְׁלֵחַ מִפְּנֵיהֶם:
כד לֹא תִסְתַּאֲבֹנוּ בְּכָל אֱלִין אֲרִי בְּכָל אֱלִין אִסְתַּאֲבֹנוּ עִמְמֵיָא דִּי אֲנָא מַגְלִי מִן קְדָמִיכוֹן:

(כה) וּתִטְמָא הָאָרֶץ וְאִפְקֹד עֹנֶה עָלֶיהָ וּתְקֹא הָאָרֶץ אֶת־יֹשְׁבֶיהָ:
כה וְאִסְתַּאֲבַת אֶרְעָא וְאִסְעִירִית חוֹבָהּ עָלֶיהָ וְרוֹקִיעִית אֶרְעָא יֵת יִתְבַּהֲא:

(כו) וּשְׁמִרְתֶּם אֹתָם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה הָאֲזָרָח וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָכֶם:
כו וְנִשְׁמְרִיתוּן אִתּוֹן יֵת קִזְמֵי וְיֵת דִּינֵי וְלֹא תַעֲבִידוּן מִכָּל תּוֹעֵבָתָא הָאֱלִין יַעֲיָבָא וְגִיּוּרָא דִּיתְגִּיּוּרִין בִּינִיכוֹן:

(כז) כִּי אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנָשֵׁי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר לִפְנֵיהֶם וּתִטְמָא הָאָרֶץ:
כז כִּי אֲרִי יֵת כָּל תּוֹעֵבָתָא הָאֱלִין עֲבִידוּ אֲנָשֵׁי אֶרְעָא דִּי קְדָמִיכוֹן וְאִסְתַּאֲבַת אֶרְעָא:

(כח) וְלֹא־תִקִּיא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטִמְאָתְכֶם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר קָאָה אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיהֶם:
כח וְלֹא תִרוֹקֵן אֶרְעָא יִתְכוֹן בְּסִאֲבִיכוֹן יֵתָּהּ כַּמָּא דְרוֹקִיעִית יֵת עִמְמֵיָא דִּי קְדָמִיכוֹן:

כ"י • וְלֹא־תִקִּיא הָאָרֶץ אֶתְכֶם • מִשָּׁל לְכֹן מֶלֶךְ שֶׁהֶאֱכִילוּהוּ דְּכָר מֵאוֹס שְׁאִין עוֹמֵד בְּמַעֲזֵי אֵלָּא מְקִיאוֹ, כַּךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֵינָה מְקִימָת עוֹבְרֵי עֲבָרָה. וְתִרְגוּמוֹ: וְלֹא תִרוֹקֵן, לְשׁוֹן רִקּוֹן, מְרִיקָה עֲצָמָה מִמָּה.

(כט) **בִּי כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֲבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרַתוּ הַנַּפְשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עִמָּם:**

כ"י - הנפשות העשות - הזכר והנקבה במשמע.

(ל) **וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת מַחֲקוֹת הַתּוֹעֲבוֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לַפְּנִיכֶם וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פפפ**

כ"י - ושמרתם את־משמרתי - להזהיר בית־דין על כך. ולא תטמאו בהם אני ה' אלהיכם - הא אם תטמאו, איני אלהיכם ואתם נפסלים מאחרי, ומה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב עמ' 100)

וְאַתֶּם נִפְסְלִים מֵאַחֲרַי, וְמֵהַ הִנָּה יֵשׁ לִי בָכֶם, וְאַתֶּם מִתְחִיבִים כָּלִיה (רש"י, יח, ל) רש"י כתב לעיל "דעו מי גוזר עליכם, דין להפרע ונאמן לשלם שכר". **נִפְסְלִים** (מבדלים) - הוא הנגוד של "מי גוזר", כי העבדה שה' גוזר עלינו גזרות מוכיחה שהוא קרוב לנו ומתעסק אתנו. **הִנָּה** -

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב עמ' 101)

וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם, אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם (יח, ל) **הָא אִם תִּטְמְאוּ אֲנִי אֱלֹקֵיכֶם . . וְמֵהַ הִנָּה יֵשׁ לִי בָכֶם** (רש"י) יֵשׁ לִשְׁאֵל, מדוע נקט לשון שאלה, ולא כתב "ואין לי הנאה בכם". ויש לומר: גם מי שהקב"ה אומר עליו "אני אלקיכם" - אל לו

פ' פסוקים, כ"י כ"ל סימן. עד"ו סימן. חסלת פרשת אחרי **שי למורא** עטרת מרים

(ז) **כִּבְנֵי כְּשִׁיִּים אַתֶּם לִי**, כמו בני כושיים שהם עבדים לאדוניהם עבדות עולם, כן אתם עבדים לי כל ימי עולם. הלא את ישראל העליתי מארץ

מִצְרַיִם, שְׁהִרִי הַעֲלִיתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים, לִכְן אַתֶּם לִי לְעֲבָדִים. וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְתּוֹר וְאַרְם מִקִּיר, וְכִי אֶעֱלֶה אֶת הַפְּלִשְׁתִּים שְׂמוֹצָאִם מִכַּפְתּוֹר וְגָלוּ מֵאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים לְמִקְוֹמוֹת אַחֲרֵים, וְכִי אֶעֱלֶה אוֹתָם מִמָּקוֹם גָּלוּתָם, וְאַרְם מִקִּיר, וְכִשְׁמַע מִלֶּךְ אֲשׁוּר וְהִגִּיל אֶת אֶרֶץ לְקִיר" (כמו שכתוב במלכים ב' טז, טז), וְכִי אֶעֱלֶה אוֹתָם מִשָּׁם. וְרָצָה לִזְמַר, הוֹאִיל וְלֹא עֲשִׂיתִי וְלֹא אֶעֱשֶׂה לְאִמָּה אַחֲרַת כִּפִּי שְׁעִשִׂיתִי עִמָּכֶם, לִכְן קִנִּיִּים אַתֶּם לִי לְעֲבָדִים. (ח) **בְּמַמְלַכָּה הַחֲפָאָה, הִיא הַמְּלָכּוֹת שֶׁל אֲפָרַיִם. אֶת בֵּית יַעֲקֹב, אֶת הַמִּזְבֵּן הָעָם לֹא אֲשַׁמֵּד לְגִמְרִי, אֶלָּא אֶת הַמְּלָכּוֹת בְּלִבְד**

הפטרת אחרי־מות לשמו"ת

עמוס פרק ט

ט וְהָלֹא כִבְנֵי כְּשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה הָלֹא אֶת־יִשְׂרָאֵל הָעֲלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְתּוֹר וְאַרְם מִקִּיר: ה הִנֵּה עֵינִי אֲדֹנִי יְהוָה בְּמַמְלַכָּה הַחֲפָאָה וְהַשְׁמַדְתִּי אֹתָהּ מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה אֶפְס כִּי לֹא הַשְׁמִיד אֲשַׁמֵּד אֶת־בֵּית יַעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה: ט בִּיְהוָה אֲנֹכִי מַצִּוֶּה

ז הלא כבני כושיים הנקרים תמיד על ידי שחרות עורם, כן אתם לי בני ישראל הנם שתגלו ותתערכבו בין העמים, תמיד תהיו נקרים, כי אתם לי נאם־יהוה והראוה לזה הלא את ישראל אחר ימים רבים של גלות ושעבוד, העליתי מארץ מצרים מופת וניקב בשמו וביחסו. ופלשתיים וכי העליתי אותם מִכַּפְתּוֹר וְאַרְם מִקִּיר בְּתַמְחָה? הלא בגלותם ותערכבו עם העמים ותבטלו בתוכם: ח הִנֵּה עֵינִי אֲדֹנִי יְהוָה בְּמַמְלַכָּה הַחֲפָאָה מַלְכוּת אֲפָרַיִם וְהַשְׁמַדְתִּי אֹתָהּ אֶת הַמְּלָכּוֹת מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה אֶפְס כִּי לֹא הַשְׁמִיד אֲשַׁמֵּד אֶת־בֵּית יַעֲקֹב אֶת הַמִּזְבֵּן הָעָם שֶׁל אֲפָרַיִם, הָנֶם שְׂעִנְשׁוּ, יְהוּ תְּמִיד בֵּית יַעֲקֹב נִקְרָא בֵּין הַגּוֹיִם נְאֻם־יְהוָה: ט בִּיְהוָה אֲנֹכִי מַצִּוֶּה וְהַנְּעוֹתִי לְהַנְלִיחָם וְלַהֲנִיעַם בְּכָל־הַגּוֹיִם אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל

עטרת מרים

שי למורא

כַּאֲשֶׁר יִנּוּעַ מִזֶּה שְׁמַנְפִּים בַּכֶּבֶדָה לְהַפִּיל הָעֵפֶר, כֵּן יִשְׂרָאֵל יִתְנוּעְעוּ וְיִטְלַטְלוּ בְּכָל הַיּוֹם וְלֹא יִפּוֹל צָרוֹר הַתְּרַעֲנִים מִלֵּאִים מִקְּמַח, הֵם הַצְדִּיקִים הַמִּלְאִים הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת, לֹא יִפְּלוּ אֶרֶץ וְיִשְׂרָאֵל בְּאֻמּוֹתָם: י בַּחֲרֹב יָמוּתוּ כָּל חַטָּאֵי עַמִּי הָאֻמִּיִּם לֹא־תִגָּשׂ לֹא תִתְקַרֵּב וְתִקְדִּים וְלֹא תִמָּהַר לְבֹא בַּעֲדֵינוּ

הַרְעָה לְהַעֲנִישׁ אוֹתָנוּ כִּי הַכֹּל עֲנָן מִקְרָה: יא בַּיּוֹם הַהוּא בַּיּוֹם הַנֶּאֱוָלָה אָקִים אֶת־סִכַּת דָּוִיד הַנִּפְלֵת אַחֲוִיר הַמְּלוּכָה לְבֵית דָּוִד אֲשֶׁר נָפְלָה וְהַשְׁפֵּלָה בִּימֵי הַגּוֹלָה וְגִדְרֵתִי אֲבַנֶּה אֶת־פְּרִצִּיהֶן הַסְּדָקִים וְהַרְסֹתֵי אוֹקִים וּבְנִיתִיהָ לְחַיִּית בְּנֵי וּמְחוּקָן בִּימֵי עוֹלָם שְׁתִּהְיֶה מְלֻכּוֹת קְבוּעָה בְּמִקְדָּשׁ: יב לְמַעַן יִירָשׁוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־שְׂאֵרֵית אֲדוֹם כִּי רֹב בְּנֵי אֲדוֹם יָפְלוּ אִזּוּ בְּמִלְחָמַת גּוֹג וּמִגּוֹג וְכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם יִבְרִי שֵׁם ה' וְיִקְבְּלוּ אֲמוּנַת הָאֱמֶת, כָּל אֱלֹהִ יִהְיוּ יִרְשָׁה לְמִשְׁחֵי נֶאֱמַר־יִהְיֶה עֲשֵׂה זֹאת: יג הִנֵּה יָמִים בָּאִים נֶאֱמַר יִהְיֶה וְנִגַּשׁ חוֹרֶשׁ בַּקֶּצֶר וְלֹא יִסְפִּיקוּ לְחַרֹּשׁ עַד שִׁבְאָה הַקֶּצֶר וְדִרְךְ עֲנָבִים בְּמִשְׁךְ הַזֶּרַע וְלֹא יִסְפִּיקוּ לְבָצֹר עַד שִׁבְאָה עַת הַזֶּרַע וְהַטִּיפּוֹ וְיִגְלוּ הַחֲרִיִּם עֲסִים מִדְּבַשׁ הַפְּרוֹת, וְכֹאֲלוּ וְכָל־הַנֶּבְעוֹת תִּתְמוּגְגְנָה תִּתְמוּסְסָה, מְרֹב מִרְעָה הַשְׂמֹן שֶׁלָּהֶם, וְהַחֲלָב תִּזָּב מִן הַצֹּאן: יד וְשִׁבְתִּי אֶת־שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל מִגְּלַתָם וּמִדְּרָתָם וְכָל עָרִים נִשְׁמֹת וְכָל שׁוּמְמוֹת שֶׁהֵיוּ שׁוּמְמוֹת בַּעַת הַגּוֹלָה וְיִשְׁבּוּ וְיִמְכְּרוּ כְרָמִים וְשָׂתוּ אֶת־יַיִנָּם וְעָשׂוּ גִזְוֹת וְאָכְלוּ אֶת־פְּרִיָּהֶם וְלֹא יִגְלוּ עוֹד מִקְּמַח כִּי שָׂמָה יִשְׁבּוּ עַד עוֹלָם: טו וְנִמְטְעוּתִים עַל־אֲדָמָתָם יִהְיוּ כַּעַן הַנְּטוּעַ בְּמִקְוָמוֹ שֶׁאֵי אִפְשָׁר לַעֲקוּר מֵאֲדָמָתוֹ וְלֹא יִתְשׂוּ עוֹד מֵעַל אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם לֹא יִלְכוּ עוֹד בְּגִלּוֹת לְעוֹלָם אֲמַר יְהוָה

אֱלֹהֵיךְ:

וְהַנְּעוֹתִי בְּכָל־הַגּוֹיִם אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר יִנּוּעַ בַּכֶּבֶדָה וְלֹא־יִפּוֹל צָרוֹר אֶרֶץ: י בַּחֲרֹב יָמוּתוּ כָּל חַטָּאֵי עַמִּי הָאֻמִּיִּם לֹא־תִגָּשׂ וְתִקְדִּים בַּעֲדֵינוּ הַרְעָה: יא בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת־סִכַּת דָּוִיד הַנִּפְלֵת וְגִדְרֵתִי אֶת־פְּרִצִּיהֶן וְהַרְסֹתֵי אוֹקִים וּבְנִיתִיהָ עוֹלָם: יב לְמַעַן יִירָשׁוּ אֶת־שְׂאֵרֵית אֲדוֹם וְכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר יִהְיֶה עֲשֵׂה זֹאת: יג הִנֵּה יָמִים בָּאִים נֶאֱמַר יִהְיֶה וְנִגַּשׁ חוֹרֶשׁ בַּקֶּצֶר וְדִרְךְ עֲנָבִים בְּמִשְׁךְ הַזֶּרַע וְהַטִּיפּוֹ הַחֲרִיִּם עֲסִים וְכָל־הַנֶּבְעוֹת תִּתְמוּגְגְנָה: יד וְשִׁבְתִּי אֶת־שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְכָל עָרִים נִשְׁמֹת וְיִשְׁבּוּ וְנִמְכְּרוּ כְרָמִים וְשָׂתוּ אֶת־יַיִנָּם וְעָשׂוּ גִזְוֹת וְאָכְלוּ אֶת־פְּרִיָּהֶם: טו וְנִמְטְעוּתִים עַל־אֲדָמָתָם וְלֹא יִתְשׂוּ עוֹד מֵעַל אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם אֲמַר יְהוָה אֱלֹהֵיךְ:

הַמִּקְרָא לְקַצֵּר בְּמִקְוָם הַמּוֹכֵן מֵאֲלוֹי אוּ מִמִּקְוָם אַחֵר, וְכֵן נֶאֱמַר "טִפְפוּ הַחֲרִיִּם עֲסִים וְהַנֶּבְעוֹת תִּלְכְּנָה חֲלָב" (יִזְאֵל ד', יח). (יד) וְשִׁבְתִּי, אַעֲמִיד בְּהַשְׁקָט וּמִרְנוּעַ. כְּמוֹ "בְּשׁוּבָה וְנַחַת תִּשְׁעוּן" (יִשְׁעִינָה 2, טו). אֶת שְׁבוֹת עַמִּי, אֶת

אֲשֶׁמִּיד. ט) וְהַנְּעוֹתִי, מִלְשׁוֹן הַנֶּחֱךָ וְנִדְוֹד. בַּכֶּבֶדָה, מִיֵּן נָפַח לְהַפְרִיד עֵפֶר וּפְסִלָּה מִנִּרְגִּירִי הַחֲסוּת. וְלֹא יִפּוֹל צָרוֹר אֶרֶץ, שְׁנִירְגִירִי הַחֲסוּת הַטּוֹבִים וְכֵן צָרוֹר שֶׁהוּא עֲבָה מִנִּבְכָּה בְּהַבְרָה אֵינָם גּוֹפְלִים לְאֶרֶץ. כֵּן יִתְנוּעְעוּ יִשְׂרָאֵל וְיִטְלַטְלוּ בְּכָל הַיּוֹם, וְלֹא יִפְּלוּ לְאֶרֶץ אֱלֹא חַטָּאִים שֶׁבָּהֶם הַדּוּמִים לַעֲפֹר וְלַפְסֵלָה. (י) לֹא תִגָּשׂ, לֹא תִתְקַרֵּב. וְתִקְדִּים, וְלֹא

תִּמָּהַר. בַּעֲדֵינוּ, בְּעַד מַעֲשֵׂינִי, שֶׁהֵם אוֹמְרִים מִקְרָה הוּא בְּעוֹלָם. (יא) בַּיּוֹם הַהוּא, בַּיּוֹם הַנֶּאֱוָלָה. אֶת סִכַּת דָּוִיד, אֶת מְלֻכּוֹת דָּוִיד. וְנִקְרָאת "סִכַּת" כִּי הִיא סוֹכֶכֶת עַל הָעָם. הַנִּפְלֵת, אֲשֶׁר נָפְלָה וְהַשְׁפֵּלָה בְּזִמְנֵן הַגּוֹלָה. וְגִדְרֵתִי אֶת פְּרִצִּיהֶן, שְׁלֹא יִתְּהַ מִלֵּךְ אַחֵר עַל שְׂבָטִים אַחֲרִים, שְׁלֹא תִתְּהַ שׁוֹם פְּרִצָה בְּמְלֻכּוֹת בֵּית דָּוִיד. וְהַרְסֹתֵי אוֹקִים, הַחֲרִיִּסָה שֶׁהִתְּהַ בְּמְלֻכּוֹת בֵּית דָּוִיד כֹּל יְמֵי הַגּוֹלָה שְׁלֹא מְלָכוֹ בָּלָל, הָרִי אִזּוּ אָקִים אוֹתָהּ. בִּימֵי עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁהִתְּהַ מֵאִזּוּ בִּימֵי דָּוִיד עַצְמוֹ. (יב) לְמַעַן יִירָשׁוּ וְגו', הַפְּסוּק כְּמוֹ הַפּוֹד, "לְמַעַן יִירָשׁוּ אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם, אֶת שְׂאֵרֵית אֲדוֹם וְכָל אוֹיְבֵיהֶם הַגּוֹיִם". (יג) וְנִגַּשׁ חוֹרֶשׁ בַּקֶּצֶר, כְּלוּמֵר, הַרְבֵּה תְּבֹאֶה תִצְמַח, וְיִהְיוּ עוֹסְקִים בַּקֶּצֶר עַד זִמְנֵן הַחֲרִישָׁה, וְהַחוֹרֶשׁ וְהַקֶּצֶר יִפְגְּשׁוּ וְהָ בֹהַ וְדִרְךְ עֲנָבִים בְּמִשְׁךְ הַזֶּרַע, וְיִהְיוּ עוֹסְקִים בְּדְרִיכַת הָעֲנָבִים עַד הַזֶּרַע. וְהַטִּיפּוֹ הַחֲרִיִּם עֲסִים, רַבּוֹ צְמִיחַת עֲנָבִים וְשָׂאֵר הַפְּרוֹת, כְּאִלוּ יוֹזֵב מִהַחֲרִיִּם יֵין טוֹב וּמְחוּק וְשָׂאֵר מִשְׁקִים שֶׁל פְּרוֹת. עֲסִים, עֲנָן כְּתִישָׁה וְחִישִׁית פְּרוֹת. מִלְשׁוֹן "וְעִסּוֹתֵם רִשְׁעִים" (מִלְאֲכִי ג, כא). תִּתְמוּגְגְנָה, עַל דִּרְךְ מִשָּׁל, כְּאִלוּ הַנֶּבְעוֹת נִמְנוּ וְנִמְסוּ מִרְבּוֹ הַחֲלָב שֶׁזָּב עֲלֵיהֶן מִן הַצֹּאן. וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִזְכָּר הַחֲלָב בְּפְסוּק, קִדֵּי הִיא הַכֹּנֶה, בְּדִרְךְ

הַמִּקְרָא לְקַצֵּר בְּמִקְוָם הַמּוֹכֵן מֵאֲלוֹי אוּ מִמִּקְוָם אַחֵר, וְכֵן נֶאֱמַר "טִפְפוּ הַחֲרִיִּם עֲסִים וְהַנֶּבְעוֹת תִּלְכְּנָה חֲלָב" (יִזְאֵל ד', יח). (יד) וְשִׁבְתִּי, אַעֲמִיד בְּהַשְׁקָט וּמִרְנוּעַ. כְּמוֹ "בְּשׁוּבָה וְנַחַת תִּשְׁעוּן" (יִשְׁעִינָה 2, טו). אֶת שְׁבוֹת עַמִּי, אֶת הַשְׁבִּי שֶׁל בְּנֵי עַמִּי יִשְׂרָאֵל. נִשְׁמֹת, שֶׁהֵיוּ שׁוּמְמוֹת בְּזִמְנֵן הַגּוֹלָה. יִינָם, כְּלוּמֵר, שְׁלֹא יִתְּהַ יִגְעֵם לָרִיק, וְלֹא יְבֹאוּ אוֹיְבֵים עֲלֵיהֶם. (טו) וְנִמְטְעוּתִים, אֵי אֲשֶׁם, כַּעַן הַנְּטוּעַ הַיֵּטֵב, שְׁלֹא יִזּוּ מִמִּקְוָמוֹ, כְּלוּמֵר, שְׁלֹא יִגְלוּ עוֹד מֵאֲרָצָם. אֲמַר ה' אֱלֹהֵיךְ, קֶכָּה הוּא מֵאֲמַר הַקֵּב"ה לְנִבְיָא עֲמוּם.

הַפְּטֵרַת 'מַחֲר חוֹדֶשׁ' לַשְּׁמוֹת וְלַקְרִיאָה בְּצִיבּוֹר נִדְפְּסָה בַּעֲמוּד רִלֵּד

שיעורי תהלים לשבוע פרשת אחרי

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - כ"ג ניסן פרק כ, מפרק קח עד סוף פרק קיב	יום רביעי - כ"ו ניסן פרק כ, פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק
יום שני - כ"ד ניסן פרק כ, מפרק קיג עד סוף פרק קיח	יום חמישי - כ"ז ניסן פרק כ, מפרק קכ עד סוף פרק קלד
יום שלישי - כ"ה ניסן פרק כ, מפרק קיט עד סוף פסוק צו	יום שישי - כ"ח ניסן פרק כ, מפרק קלה עד סוף פרק קלט
שבת קודש - כ"ט ניסן פרק כ מפרק קמ עד סוף פרק קמד	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרו שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון כ"ג ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 120, והנה כל אדם... עד עמ' סא, כידוע ל"ח].

ליקוטי אמרים

- 1 והנה, כל אדם מישראל, יהיה מי שיהיה, - באיזה מצב
- 2 ומדריגה שיהיה, כשיתבונן בזה שעה גדולה בכל יום,
- 3 איך שתקדושרוהו מלא ממש את - העולמות
- 4 העליונים ואת העולמות התחתונים, ואת השמים ואת
- 5 הארץ ממש, - לא רק
- 6 את השמים והארץ
- 7 הרוחניים, שהם הספירות
- 8 שלמעלה, אלא שמים
- 9 וארץ גשמיים, מלא
- 10 כל הארץ כבודו
- 11 ממש, וצופה ומביט
- 12 ובוחר בליותיו ולבו -
- 13 רעיונותיו ורגשותיו
- 14 הפנימיים, וכל מעשיו
- 15 ודבוריו, וכל צעדיו
- 16 יספר - הקב"ה משגיח
- 17 בפרטיות על כל אחד
- 18 ממעשיו ודיבוריו של
- 19 האדם, וסופר ומונה את
- 20 צעדיו - הרי כשיתעמק
- 21 האדם בכל האמור -
- 22 אזי תקבע בלבו
- 23 היראה לכל היום כלו, 16
- 24 - גם בשעות שהוא עסוק 17 במחשבה ממש כידוע ל"ח]
- 25 בהן בענינים אחרים ואין
- 26 אז באפשרותו להתעמק בהאמור - כשיחזר - מאוחר יותר
- 27 במשך היום, ויתבונן בזה, אפילו בהתבוננות קלה, -
- 28 ולא בהתבוננות עמוקה שנדרשים לכך זמן מיוחד ושימת לב,
- 29 בכל עת²⁰ ובכל שעה, יהיה "סור מרע ועשה טוב"
- 30 במחשבה דבור ומעשה, - הוא ימנע מלעבור על
- 31 לא-תעשה ויקיים כל מצות-עשה, במחשבה, דיבור ומעשה,
- 32 שלא למרות חסדו של עני כבודו - של הקב"ה,
- 33 אשר "מלא כל הארץ", - הוא יפחד להמרות את הקב"ה
- 34 הוראה הכלל, ולכן יהיה "סור מרע ועשה טוב" במחשבה,
- 35 דיבור ומעשה. ובמאמר²¹ רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו
- 36 בנזכר לעיל. - בפרק מא; "יהי רצון שיהא מורא שמים
- 37 עליכם כמורא בשרידים" - להימנע מעשיית רע. וזהו
- 38 שאמר הכתוב²²: - "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל

- מעמך - כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל
- דרכיו, - שעל כך שואלת הגמרא: וכי יראה היא דבר קטן,
- שהפסוק אומר שהקב"ה דורש מבני ישראל רק ליראה אותו?
- והגמרא עונה: אכן, לגבי משה - זה דבר קטן וקל. וכזכור
- נשאלת בתחילת פרק זה
- השאלה: הרי נאמר
- בפסוק "שואל מעמך"
- מכל אחד מישראל, ולא
- רק משה רבנו, ולגבי
- כל אחד מישראל, האם
- "יראה" היא אכן דבר
- קטן וקל? אלא, היראה
- המוזכרת בפסוק זה,
- אליה קל לכל יהודי
- להגיע, היא היראה
- המביאה (כסיומו של
- הפסוק) ל"לכת בכל
- דרכיו", שהיא יראה
- המביאה לקיום מצותיו
- ותכבוד ב"סור מרע
- ועשה טוב", והיא
- יראה תתאה - יראה
- תחתונה, הנזכרת
- לעיל, - ובכך מובן
- התירוץ בגמרא: "לגבי
- משה מילתא זוטרתא היא" - לגבי משה זה דבר קטן -
- כלומר: ולגבי משה, דחינו לגבי בחינת הדעת שבכל
- נפש מישראל האלהית, - שהיא בחינת משה שישנה
- "עמך", בכל אחד מישראל, מלתא זוטרתא היא, - מהווה
- יראה זו, דבר קטן וקל, בנזכר לעיל - שכשיעמיק את
- דעתו בענינים המעוררים את היראה - יגיע בודאי ליראה זו
- [שהדעת הוא המקשר מצפוני בינת הלב אל בחינת
- גלוי במחשבה ממש, - שיראת ה' שבתעלומות לבו של
- כל אחד מישראל - כפי שלמדנו, שבכל אחד מישראל ישנו
- אוצר חתום ומוסתר של יראת ה' - תגלה במחשבה ממש,
- שירגיש את היראה במחשבה, שאז היא פועלת בדיבור
- ובמעשה, כידוע לידעיתן] - חכמה נסתרה, תורת
- הקבלה].

20. לכאור' אין הכרע אם "בכל עת וכו'" מוסב למע' כשיחזור ויתבונן בו' או למטה שבכל עת וגו' יהי' סור מרע וגו' אך מזה שבפרק י"ד מזכיר זה בנוגע להיות בינוני ומבאר שזה במעשה דבור ומח' לכאו' מסתבר שגם כאן הכוונה שמוסב למטה. 21. ברכות כח, ב. 22. דברים י, יב.

יום שני כ"ד ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סא, ועוד זאת יזכור... עד עמ' סא, המאמץ ידיו וכו'.

ליקוטי אמרים

ועוד זאת יזכור כי כמו

שבמלך בשר ודם עיקר היראה היא מפנימיותו וחיותו ולא מגופו שהרי כשישן אין שום יראה ממנו. והנה פנימיותו וחיותו אין נראה לעיני בשר רק בעיני השכל על ידי ראיית עיני בשר בגופו ולבושיו שיודע שחיותו מלוכש בתוכם וא"כ ככה ממש יש לו לירא את ה' ע"י ראיית עיני בשר בשמים וארץ וכל צבאם אשר אור א"ס ב"ה מלוכש בהם להחיותם* ואף שהוא ע"י התלבשות בלבושים רבים הרי אין הברל והפרש כלל ביראת מלך בשר ודם בין שהוא ערום ובין שהוא לבוש לבוש אחד ובין שהוא לבוש בלבושים רבים אלא העיקר הוא ההרגל להרגל דעתו ומחשבתו תמיד

הנה"ה

(וגם נראה בראיית העין שהם במלים לאורו ית' בהשתחוותם כל יום כלפי מערב בשקיעתם כמאר"ל ע"פ צבא השמים לך משתחיים שהשכינה במערב ונמצא חילוכם כל היום כלפי מערב הוא דרך השתחוואה וביטול והנה גם מי שלא ראה את המלך מעולם ואינו מכירו כלל אעפ"כ כשנכנסם לחצר המלך ורואה שרים רבים ונכבדים משתחיים לאיש א' תפול עליו אימה ופחד):

1 בדברו על היראה שצריכה להיות ליהודי מהקב"ה, אמר רבנו
2 הזקן, שהיא צריכה להיות "כעומד לפני המלך", כי הקב"ה
3 הרי נמצא בכל מקום ומביט ומסתכל במעשיו וכו'. אך,
4 נשאלת השאלה: כשאחד עומד לפני מלך, הרי לא זו בלבד
5 שהמלך רואה אותו,
6 אלא גם הוא מצדו רואה
7 את המלך, וראיה זו
8 מעוררת בו יראה ופחד
9 מהמלך, ואילו בנמשל
10 שונה הדבר, שהרי, אכן,
11 המלך, הקב"ה, רואה
12 אותו, אבל הוא, האדם,
13 אינו רואה את המלך,
14 הקב"ה?! - יוסברו
15 הדברים להלן, שקיים
16 ענין נוסף שבכווח לעורר
17 בו את היראה, כי קיים
18 גם כאן הענין של ראיית
19 המלך כביכול, והוא:
20 ראיית השמים והארץ
21 וכל הברואים שהקב"ה
22 מזהה אותם - יש בה
23 משום ראיית החיות
24 האלקית המחיה אותם,
25 ובלשון ה"תניא": ועוד
26 זאת - דבר נוסף, יזכר,

27 כי כמו שבמלך בשר ודם עקר היראה - מפני המלך, היא
28 באה מפנימיותו וחיותו - של המלך, ולא מגופו, שהרי
29 כשישן - המלך, אין שום יראה ממנו, - למרות שגופו הוא
30 אותו גוף שיש למלך בשעה שהוא ער, אלא, מפני שהיראה היא
31 מפנימיותו וחיותו של המלך, ובשעה שהוא ישן, פנימיותו וחיותו
32 הן בהעלם - לכן, לא קיימת אז היראה מפניו. מכך מובן - שעיקר
33 היראה מהמלך - כשהוא ער - בא מפנימיותו וחיותו. והנה
34 פנימיותו וחיותו - של המלך, אין נראה לעיני בשר, רק
35 בעיני השכל - השכל יודע ומבין שבגוף זה ישנן פנימיותו
36 וחיותו של המלך, על ידי ראיית עיני בשר בגופו ולבושיו, -
37 של המלך, שיודע שחיותו מלוכש בתוכם, - בראותו בעיניו
38 הגשמיות את גופו ולבושיו של המלך, ראות עיני שכלו את
39 פנימיותו וחיותו של המלך - וזה מעורר את היראה מראיית
40 המלך. ואם כן - הרי שגם בנמשל, לא רק שהמלך, הקב"ה,
41 רואה אותו, וזה פועל בו את היראה מהקב"ה, אלא גם, ככה
42 ממש יש לו לירא את ה', על ידי ראיית עיני בשר בשמים
43 וארץ וכל צבאם, אשר אור אינסוף ברוך הוא מלוכש בהם
44 להחיותם. - ועל ידי ראיית העולם וברואיו בעינים גשמיות, יש
45 בידי עיני השכל של יהודי לראות את החיות האלקית המחיה

אותם - ודבר זה יעורר בו את רגש היראה, באותה מדה שפועלת
עליו ראיית המלך. הגהה*: בהגהה הבאה, מסביר רבנו הזקן,
שעל ידי ראיית השמים והארץ וכו', רואים לא רק שישנה בהם
חיות אלקית המחיה אותם, אלא אפשר גם לראות איך שהעולם
ונבראיו בטלים לחיות
האלקית, שבמהלך "צבא
השמים" ממזרח למערב,
מתבטאת השתחוותם
וביטולם להקב"ה, כי
השכינה היא במערב.
(וגם נראה בראיית העין,
שהם במלים לאורו ית'
בהשתחוותם כל יום כלפי מערב בשקיעתם כמאר"ל
ע"פ צבא השמים לך משתחיים שהשכינה במערב ונמצא חילוכם
כל היום כלפי מערב הוא דרך השתחוואה וביטול והנה גם מי
שלא ראה את המלך מעולם ואינו מכירו כלל אעפ"כ כשנכנסם לחצר
המלך ורואה שרים רבים ונכבדים משתחיים לאיש א' תפול עליו
אימה ופחד):

השתחוואה וביטול. - שכן, כפי שהדבר מובא הרי כפי קביעותם
של השמש, הירח והכוכבים, כל אחד באופנו, היה צריך להיות
החילוק ממערב למזרח, והחילוקם כל היום ממזרח למערב,
ושקיעתם בערב במערב - הרי זה להיפך מטבעם, אלא - דבר זה
נובע ממה שהשכינה במערב. - שכן, בקביעותן של ארבע
הרוחות, בשורשן בספירות העליונות, - מערב הוא ב"מלכות",
שהיא "שכינה" - מקור חיותם של הנבראים - ומכיון שנפשו של
כל אחד מהנבראים האמורים, בטלה למקורה - הרי זה מתבטא
בגופו, בהילוכו לצד מערב, בו נמצאת השכינה. הרי, שגם
ראייתו של העין האנושית, רואה את ביטולם של הנבראים
לחיות האלקית. והנה, גם מי שלא ראה את המלך מעולם,
ואינו מכירו כלל, אף על פי כן כשנכנסם לחצר המלך -
ששם אינו המקום בו עומד המלך בגילוי לגמרי, שם לא מקום
כסא המלך וכו' (בנמשל - עולם הזה שצ"ל ראיות שיכריחו
השתחוואה וביטול למלך) - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א,
ורואה שרים רבים ונכבדים משתחיים לאיש אחד -
"בחיצוניותו - הנכנס אין רואה חילוק" - הערת כ"ק אדמו"ר
שליט"א, תפל עליו אימה ופחד - כך גם ראיית הנבראים
הגדולים - צבא השמים - בעומדם בביטול לפני הקב"ה - יש בכוח

1 ראייה זו לעורר יראה ופחד מהקב"ה. למדנו הרי בפרק זה, שכשם
2 שהדבר במשל של מלך בשר ודם, כך הדבר גם בנמשל, שעל ידי
3 הראיה בעיני בשר את הנבראים, יודעים שנמצאת בהם החיות
4 האלקית המחיה אותם, ודבר זה מביא ליראה מהקב"ה. ברם,
5 לכאורה אפשר לשאול:

6 כשמתכלים על גופו של
7 מלך בשר ודם, רואים
8 בבירור שזהו גופו של
9 המלך, ועל ידי כך רואה
10 עין השכל את החיות של
11 המלך, ואילו בנבראים
12 שבעולם, מכוסה החיות
13 האלקית בכל כך הרבה
14 לבושים, שיתכן הדבר
15 שמתכלים עליהם,
16 ובשעת מעשה לא יודעים
17 שהם הם הלבושים לחיות
18 האלקית המלוכנת בהם?
19 ממשיך רבנו הזקן להסביר,
20 שבכך על האדם להתרגל,
21 שבשעה שהוא מסתכל על
22 הנבראים שבעולם – יזכור
23 מיד, שהם מהווים לבושים
24 חיצוניים בלבד לחיות
25 האלקית המחיה אותם,

26 ועל ידי כך – לראות את החיות האלקית שבעולם. ובלשון
27 ה"תניא": וְאֵפֶיךָ הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּלִבוּשֵׁי רַבִּים –
28 החיות האלקית המחיה את הנבראים, מלוכנת בלבושים רבים
29 המכסים עליה, ובשמתכלים על הנבראים, לא רואים שאלה הם
30 לבושים של החיות האלקית – הֲרֵי אֵין הַבְּדֵל וְהַפְּרָשׁ בְּלָל
31 בְּיִרְאֵת מֶלֶךְ בְּשֶׁר־וָדָם, בֵּין שֶׁהוּא עֶרֶם²⁴, וּבֵין שֶׁהוּא לְבוּשׁ
32 לְבוּשׁ אֲחֵר, וּבֵין שֶׁהוּא לְבוּשׁ בְּלִבוּשֵׁי רַבִּים. אין זה משנה
33 במדת היראה שמפניו, כי העיקר הוא הידיעה שהמלך נמצא כאן,

ליקוטי אמרים

הנה"ה

(וגם נראה בראיית העין שהם
במלים לאורו ית' בהשתחואתם כל
יום כלפי מערב בשקיעתם כמאור"ל
ע"פ וצבא השמים לך משתחיים
שהשינה במערב ונמצא הילוכם
כל היום כלפי מערב הוא דרך
השתחואה וביטול והנה גם מי
שלא ראה את המלך מעולם ואינו
מכירו כלל אע"פ כשנכנסם לחצר
המלך ורואה שרים רבים ונכבדים
משתחיים לאיש א' תפול עליו
אימה ופחד):

להיות קבוע בלבו ומוחו תמיד אשר כל מה שרואה
בעיניו השמים והארץ ומלואה הכל הם לבושים
החיצוניים של המלך הקב"ה וע"י זה יזכור תמיד על
פנימיותם וחיותם וזה נכלל ג"כ בלשון אמונה שהוא
לשון רגילות שמרגיל האדם את עצמו כמו אומן
המאמן ידיו וכו'.

יום שלישי כ"ה ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סא, וגם להיות לזכרון... עד עמ' 122, כמ"ש במ"א:

76 ממשיך רבנו הזקן ומסביר 'גם להיות'... וְגַם לְהִיּוֹת לְזִכְרוֹן
77 תָּמִיד – גם בלי התבוננות בתחילה, אלא מצד האמונה הטהורה,
78 יש לזכור את 'לשון תו"ל' "קבלת על מלכות שמים", שהוא
79 בְּעֵינֵי שׁוֹם תִּשִּׁים עֲלֶיךָ
80 מֶלֶךְ²⁵, – כך צריך כל
81 אדם מישראל לשים על
82 עצמו את הקב"ה למלך,
83 לקבל על עצמו עול
84 מלכותו של הקב"ה, כְּמוֹ

67 הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הנ"ל מועיל רק שתהי' היראה
68 כמדת ההתבוננות שלו וכמדה שהשכל שלו "מושל" בו ומנהיגו.
69 ועוד: ענין ההתבוננות בשכל – הרי לא תמיד יכול כל אחד להיות
70 בדרגה של התבוננות
71 שכלית וכו' (ראה נז, א:
72 שגם במוחו ומח' אינו
73 מרגיש שום יראה ובושה)
74 – ואילו יראת ה' צריכה
75 הרי להיות תמיד, ולכן

ליקוטי אמרים

וגם להיות לזכרון תמיד לשון חז"ל
קבלת עול מלכות שמים שהוא כענין שום תשים
עליך מלך כמ"ש במ"א וכו' כי הקב"ה מניח את

הבריאה, ומיחד מלכותו עלינו – בני ישראל, וכו', ואנחנו
מקבלים וכו', – על עצמנו עול מלכות שמים. וזהו ענין
ההשתחוואות שבתפלת י"ח – "שמונה עשרה", אחר קבלת
על מלכות שמים בדבור בקריאת שמע, – כשאומרים "ה'
אלקינו ה' אחד" וכו',
לחזור ולקבל – על עצמו
שוב, בפעל ממש – עול
מלכות שמים, על ידי
במעשה וכו', – זוהי
המשמעות של
ההשתחוואות – הביטול
להקב"ה, המתבטא בתנועה מעשית של השתחוואה, כמו
שנתפאר במקום אחר:

ליקוטי אמרים

העליונים והתחתונים ומיחד מלכותו עלינו וכו' ואנחנו
מקבלים וכו' וזהו ענין ההשתחוואות שבתפלת י"ח
אחר קבלת עול מלכות שמים בדבור בק"ש לחזור
ולקבל בפועל ממש במעשה וכו' כמו"ש במ"א:

שנתפאר במקום אחר וכו', – וזה מה שרבנו הזקן אומר
בתחילת פרק מ"א, ש"אף שלא תפול עליו אימדה ופחד בהתגלות
לבו, כפי שאכן באה יראה זו בהתגלות מצד השכל וההתבוננות
– "ישים" את הקב"ה למלך על עצמו, ויקבל על עצמו עול מלכות
שמים; ובהתאם לנאמר
שם, נמצא ענין זה באמת
בכל אדם מישאל, מצד
טבע הנשמה שלא
להמרות את מלך מלכי
המלכים, ומשום כך זה
יכול להיות תמיד. כי
תקדושי' ברוך הוא מניח את – הנבראים של העולמות
העליונים והתחתונים – כלומר: אין הם תכלית הכוונה של

יום רביעי כ"ו ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 122, פרק מג. והנה... עד עמ' 124, כמו"ש לקמן.

זו אמרו: – חכמינו ז"ל: "אם אין יראה אין חכמה". – אין
קיומן של תורה ומצוות, (המתואר במלה "חכמה"); שכן, כדי
לקיים תורה ומצוות, מן ההכרח שתהיה יראה זו, ויש בה –
במדרגה זו של ה"יראה", בחינת קטנות ובחינת גדלות. – גם
ב"יראה תתאה" – יש שתי
בחינות: יראה שהיא
בבחינת "קטנות", כי אין
היא נוצרת על ידי הבנה
והתבוננות בגדלות ה',
אלא רק על-ידי שהוא
מעורר בקרבו את היראה
שבטבע כל אחד מישאל
על ידי התעמקותו
בענינים המעוררים את
היראה; ויראה שהיא
בבחינת "גדלות", כי יראה זו, באה מהתבוננות בגדלות ה',
שיכולים להבין מהעולמות. דהיינו, – מתי מתוארת היראה
בתור בחינת "גדלות"? – בשנמשכת בחינת יראה זו –
כשהיראה התחתונה נמשכת ונוצרת באדם, מהתבוננות
בגדלות ה', – הנראית מהחיות את העולמות והנבראים,
דאיהו ממלא כל עולמן, – הקב"ה ממלא את כל העולמות,
הוא מחיה אותם באופן שהחיות האלקית מתלבשת בהם, וחיות
זו מותאמת לפי כל עולם וכל נברא שהיא מחיה, כך שבמדרגה
עליונה יותר של עולם או נברא, מלוכשת מדרגה עליונה יותר
של חיות, ו"מהארץ לרקיע מהלך ת"ק – חמש מאות, שנה
וכו', ובין רקיע לרקיע כו', – שוב מהלך של חמש מאות
שנה, רגלי החיות כנגד כלן וכו',² – הרגלים, המדרגה
התחתונה ביותר ב"חיות הקודש", הן למעלה מכל המדרגות
שלמטה מהן, וכן השתלשלות כל העולמות למעלה מעלה
עד רום המעלות – בכל האמור, מתבונן האדם, ויש לו השגה

פרק מג. בפרק הקודם הוסבר, שהיראה שעליה אמרים שכל אחד
מ'ישאל יכול להגיע אליה – הרי זו היראה הנוגעת לקיום המצוות,
ב"סור מרע ועשה טוב", והיא הנקראת "יראה תתאה", המדרגה
התחתונה שביראה. בפרק מ"ג, אותו אנו מתחילים ללמוד, יסביר רבנו
הזקן את שתי המדרגות
שביראה: "יראה תתאה" –
יראה תחתונה – ו"יראה
עילאה" – יראה עליונה.
שבכך תוסבר גם הסתירה
שבמשנה, שהנה אמרים
רבותינו ז"ל "אם אין חכמה
אין יראה" – שבתחילה מן
ההכרח שתהיה "חכמה" ורק
לאחר מכן יכולה להיות
"יראה", ואילו מיד לאחר-כך
אמרים חכמינו ז"ל להיפך: "אם אין יראה אין חכמה" – שבתחילה באה
ה"יראה" ורק לאחר-כך באה ה"חכמה"? אלא – מסביר רבנו הזקן – חכמינו
ז"ל מדברים על שתי מדרגות של יראה: "אם אין יראה – אין חכמה" –
הכוונה למדרגה התחתונה של יראה, "יראה תתאה", שבהעדר יראה
זו, אי אפשר שתהיה "חכמה" – קיומן של תורה ומצוות, המתואר במלה
"חכמה" (כי, הרי "תכלית חכמה – תשובה ומעשים טובים"). "אם אין
חכמה – אין יראה" – הכוונה למדרגה העליונה של יראה, "יראה
עילאה", וביתוס לדרגה זו של יראה, מן ההכרח שיהיה לפניה, קיומן של
תורה ומצוות, ורק לאחר מכן אפשר להגיע למדרגה העליונה יותר של
יראה – "יראה עילאה". בהמשך הפרק, יסביר רבנו הזקן, שגם ב"אהבה"
ישנן שתי מדרגות כלליות.
והנה על יראה תתאה זו, – שבפרק הקודם הוסבר, שכל אחד
מישראל יכול להגיע אליה, שיהיה – נדרשת, לקיום מצותיו
יתברך בבחינת "סור מרע" – להימנע מלעבור על לא-
תעשה, ועשה טוב, – ולקיים כל מצוות-העשה, הרי על יראה

המתבטאות בשלטונו על אזרחיו (וככל שגדולה יותר
התפשטות מלכותו, בהיותו מלך על מדינה גדולה יותר או על
כמה מדינות – כך גדולה יותר היראה מפניו); על־דרך־זה היא
גם היראה האמורה, הבאה מההתבוננות ב"לבושים"
ובהתפשטות אלקות

בעולמות, שלכן היא
נקראת "יראה תתאה",
מפני שאין היא מעוררת
בושה והתבטלות מלאה,
כפי שמעוררת ההכרה
במעלתו של אדם גדול
בדורו וצדיק, שאין זה
מצד חיצוניותו
והתפשטותו, כי־אם
מה"עצם"
וההתבטלות כלפיו היא
כזו שהוא חש את עצמו
כאפס לעומתו, ומתבייש
מגדולתו. כך גם נקראת
יראה עילאה בשם, "ירא
בושת" – יראה הבאה
מבושה בפני גדולתו של

הקב"ה, לא כפי שהיא מופיעה בגלוי בעולמות. וְיִרְאָה – זו היא
פְּנִימִית, שְׁהִיא נִמְשָׁכֶת מִפְּנִימִית הָאֱלֹהִים שֶׁבְּתוֹךְ
הָעוֹלָמוֹת – כשיש לאדם הכרה בפנימיות ועצמות האלקות,
שלמעלה מהתפשטות בעולמות, שלגבי החיות האלקית
שלמעלה מהעולמות – בטלים העולמות לגמרי, ב"ביטול"
המציאות (ולא רק "ביטול היש") – מעוררת בו הכרה זו –
ביטול במציאות, שהוא "יראה עילאה", עֲלִיָּה – על מדריגה זו
של יראה, אָמְרוּ: – חכמינו ז"ל: "אִם אֵין חֻכְמָה אֵין יִרְאָה",
– בתחילה מן ההכרח שתהיה "חכמה" ורק לאחר מכן יכולה
להיות "יראה". דְּחֻכְמָה הִיא כ"ח מ"ה – ענינו של ביטול
המתבטא במלה "מה", כמו שכתוב: "ונחנו מה", שזהו "ביטול"
במציאות, "וְהַחֻכְמָה מֵאֵין תִּמְצָא", – ולכן חכמה היא אין
וביטול, וְ"אֵיחֻה חֻכְמָה הַרְוָה אֶת הַנּוֹלָד", פְּרוֹשׁ שְׂרֹוֹאָה
כֹּל דָּבָר אֵיךְ נוֹלָד וְנִתְּחַנֶּה מֵאֵין לֵישׁ, בְּדָבָר ה' וְרוּחַ פִּיו
וְתִכְרֶךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צָבָאִם". וְאֵי לְזֹאת,
– שרק ב"דבר ה'" נבראו כל הנבראים מ"אין", הֲרֵי הַשְּׂמִימִם
וְהָאָרֶץ וְכָל צָבָאִם – כלומר, כל הנבראים, כְּטִלִּים בְּמַצִּיאוֹת
מְשֻׁשׁ – לא ביטול היש, שישנו דבר אלא שהוא בטל, כי־אם
ביטול במציאות ממש, בְּדָבָר ה' וְרוּחַ פִּיו, וְכֵלָא מְשֻׁשׁ
הַשִּׁיבִי – ונחשבים הם ככלום ממש, וְאֵין וְאָפֶס מְשֻׁשׁ, כְּבִטּוֹל
אוֹר וְזוּי הַשְּׂמֻשׁ – כשהם נמצאים בְּגוֹף הַשְּׂמֻשׁ עֲצָמָה, –
בשעה שאור השמש נמצא מחוץ לגוף השמש, הוא בגדר
מציאות של אור חיו; ואילו כשאור השמש נמצא בגוף השמש,

והבנה בחיות האלקית המחיה את כל העולמות והמדריגות
האמורות, ומהבנתו זו בגדלות ה' באה היראה שלו, הנקראת
בחינת "גדלות". ברם, אם כך, מדוע, איפוא, נקראת יראה זו
בשם "יראה תתאה", הרי היא באה מתוך השגתו בגדלות ה'?

אלא, מסביר רבנו הזקן,
היא נקראת "יראה
תתאה" מחמת שהיא באה
מהבנת החיות האלקית
המלוּבֶשֶׁת בעולמות,
בחינת "ממלא כל עלמין".
חיות אלקית זו מוסתרת
בעולמות, באופן כזה,
שהעולמות יוכלו להרגיש
את עצמם כ"יש", כדבר
ממשי, אלא שהוא בטל
לחיות האלקית המחיה
אותו. ולכן מעוררת
ההתבוננות זו באדם רק
בחינת יראה וביטול היש –
ולא ביטול במציאות,
ומשום כך נקראת יראה זו
בשם "יראה תתאה".

ובלשון ה"תניא": אֵף עַל־פִּיכֶן נִקְרָאת יִרְאָה זו יִרְאָה
חִיצוֹנִית וְתִתְּאָה, – יראה תחתונה, מאחר שְׁנִמְשָׁכֶת
מִהָעוֹלָמוֹת, – מההשגה וההבנה בגדלות ה' שמצד העולמות,
שהחיות האלקית מזהה אותם, שֶׁהֵם – העולמות הם, לְבוּשִׁים
שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוא, אֲשֶׁר מְסַתֵּר וּמִתְעַלֵּם
וּמִתְלַבֵּשׁ בָּהֶם לְהַחִייתָם וּלְקִימָם לְחַיּוֹת יֵשׁ מֵאֵין וְכוּ'. –
לפני שהם נוצרו, הם היו "אין", הם לא היו בנמצא, ואחרי
שנבראו, נהיו בבחינת "יש", דבר שמרגישים במציאות – ובאופן
כזה מזהה חיות אלקית זו את הנבראים שהיא מתלבשת בהם,
שיוכלו להרגיש את עצמם ל"יש", ו"יש" זה בטל לחיות
האלקית; ממילא מעוררת ההתבוננות האמורה רק יראה
בבחינת "ביטול היש", ולא ביטול מוחלט במציאות, כפי שישנו
ביראה עילאה, רַק שְׁהִיא – "יראה תתאה" זו, היא הַשְּׂעֵר
וְהַפֶּתַח לְקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת. – שכן, כאמור, מביאה
היראה תתאה (תחתונה) לקיום תורה ומצוות. ועל בחינת יראה
זו, אומרים חכמינו ז"ל: "אם אין יראה – אין חכמה", שראשית
דבר מן ההכרח שתהיה יראה, ורק לאחר מכן יכולה להיות
"חכמה" – קיום תורה ומצוות. אֵף הִירְאָה עֲלִיָּה – היראה
העליונה, הנקראת יִרְאָ בִשְׁת, – יראה הבאה מהבושה
שמתבישים מגדלות ה', כמי שמתבייש ובטל לגמרי מפני אדם
גדול וצדיק³ בדורו, שאין זה בא מחיצוניותו והתפשטותו של
האדם הגדול בדורו והצדיק – כפי שהיראה היא מפני מלך,
למשל, שהפחד מהמלך בא מחיצוניותו והתפשטותו של המלך

3. כפי שרבנו הזקן מסביר זאת בתוספת ביאור בסידורו בהערה לתקון חצות. 4. ראה לעיל פרק יט. 5. שמות טז, ז. 6. איוב כח, יב.
7. תמיד לב, א. 8. תהלים לג, ו.

1 יראה אין חכמה. – שבתחילה מן ההכרח שתהיה יראה
2 תתאה, וקיום תורה ומצוות שהיא מביאה לו, ורק לאחר מכן
3 אפשר לו לאדם להגיע ל"חכמה" – ל"יראה עילאה" וביטול
4 במציאות. להלן, ממשיך רבנו הזקן ומסביר, שגם באהבה ישנן
5 שתי מדריגות כלליות:
6 המדריגה העליונה

7 באהבה, היא זו שבאה
8 אליו כמתנה מלמעלה –
9 בשעה שאדם הוא
10 בשלימות במדת היראה,
11 ניתנת לו מלמעלה
12 המדריגה העליונה של
13 אהבה בדרך מתנה. ואילו
14 האדם עצמו, על ידי
15 השגתו והתבוננותו, לא
16 היה מגיע אף פעם
17 למדריגה זו שבאהבה;
18 המדריגה השניה באהבה
19 היא, זו שאדם מגיע אליה
20 על ידי התבוננותו בגדלות
21 ה'. המדריגה הראשונה

22 נקראת "אהבה רבה", והמדריגה השניה – "אהבת עולם", כי
23 היא באה על ידי התבוננות בגדלות ה' שאדם מבין מעניני
24 העולם, מהחיות האלקית המחיה את העולם. ובלשון ה"תניא":
25 והנה, באהבה יש ג' ג' – שתי מדריגות: – כלליות: "אהבה
26 רבה" ו"אהבת עולם". "אהבה רבה" היא "אהבה
27 בתענוגים", – אהבה ותענוג מאלקות – לא שהאהבה מייצגת
28 "מבוקש" מסויים, שאיפה להשגת דבר מה, ולמשל: להתאחד
29 עם הקב"ה או להכלות באלקות, אלא האהבה עצמה משמעה
30 תענוג ודביקות באלקות, והיא שללית העולה מאליה, – לא
31 שהאדם יוצר ומדליק בקרבו אהבה זו, אלא אהבה זו באה אליו
32 מעצמה, ובאה מלמעלה בבחינת מתנה למי שהוא שלם
33 ביראה, – מי שהיראה אצלו בשלימות, נותנים לו מתנה
34 מלמעלה, שיגיע ל"אהבה בתענוגים"; כנודע – כידוע הפירוש
35 על מאמר רבותינו ז"ל: "דרכו של איש לחזר אחר
36 אשה", – שפירושו בעבודת ה', הוא: שאהבה נקראת "איש"
37 ו"זכר", כמו שכתוב: "זכר – חסדו", – שבדרך רמז
38 משמע, שבחינת חסד ("חסדו") ואהבה, היא בחינת "זכר",
39 ו"אשה" – היא בחינת יראה ה"י, – שבלשון הפסוק "אשה
40 יראה ה'" – מרומות השייכות של "אשה" ל"יראה", כנודע; –
41 והו' "דרכו של איש לחזר אחר אשה", בחינת האהבה ("איש")
42 באה מלמעלה ומתגלה ("דרכו לחזר") במקום שבחינת יראה
43 ("אשה") היא בשלימות, ובלי קדימת היראה אי אפשר
44 להגיע לאהבה רבה זו, כי אהבה זו היא מבחינת אצילות,
45 דלית תמן קצוץ ופירוד חס' ושלום. – שאין בו בעולם

1 הוא בטל לגמרי במקורו (גוף השמש) וחדל לגמרי מלהתקיים
2 כמציאות ממשית של אור – שכן קיים ונראה אז רק המקור,
3 השמש עצמה – כך גם בטלים כל הנבראים במציאות במקורם,
4 שהוא "דבר הוי" המהווה אותם "מאין ליש". התבוננות זו

5 מעוררת באדם, שגם
6 התבטלותו להקב"ה,
7 תהיה בבחינת "ביטול"
8 במציאות. ואל יוציא
9 אדם עצמו מהכלל, –
10 של כל הנבראים, שהוא
11 מבין שהם בטלים
12 במציאות להקב"ה,
13 כלומר – שגם גופו
14 ונפשו ורוחו ונשמתו
15 כמציאות נדבר
16 ה', – המהווה את הגוף
17 והנפש, והרוח והנשמה
18 שלו, ודבורו יתברך
19 מיוחד במחשבתו בו, –
20 ומחשבתו היא הרי דבר
21 אחד אתו יתברך, הרי

22 שהביטול הוא לא רק כלפי דבר ה', אלא הביטול הוא ביטול
23 במציאות להקב"ה עצמו. וכן נזכר לעיל [פרק כ וכו']
24 באריכות בדרך-משל מנפש האדם, שדבור אחר מדבורו
25 ומחשבתו כלא ממש בו. – לעומת כוח הדיבור שבאדם,
26 שמכוונו מסוגל הוא לדבר דיבורים בלי סוף, לא תופס דיבור
27 אחד מקום כלל, ובודאי שאין דיבור אחד תופס מקום כלל לגבי
28 כוח המחשבה, שהוא מקור הדיבור (שכן, אדם מדבר מה שהוא
29 מהרהר קודם במחשבה); ועל-אחת-כמה וכמה שאין הדיבור
30 תופס מקום כלל לגבי כוח השכל או המדות שהם מקור
31 המחשבה (שאדם מהרהר בענין שעוררו המדות, או במה
32 שהשכל מבין); וודאי, ודאי הדבר שאין לדיבור ערך ומקום
33 כלל לגבי עצם הנפש (שכוח השכל או המדות הוא רק כוח
34 שלה). ההבדל מתבטא בכך, שהדיבור שהוציא אדם מפיו, הרי
35 הבל הדיבור, נבדל ממקורו, ונראה כדבר בפני עצמו. ואילו
36 למעלה, הרי דיבורו של הקב"ה, הבורא את הנבראים, אינו
37 נבדל חס' ושלום מהקב"ה עצמו, שנמצא בכל מקום, ובאותו
38 דיבור נמצא גם מקורו של הדיבור, כך מובן עוד יותר,
39 שהדיבור, שהוא מקור הבריאה, הוא בתכלית הביטול והיחוד
40 להקב"ה, וממילא – הבריאה כולה בטלה במציאות ממש
41 להקב"ה. והו' שכתוב: "הן יראה ה' היא חכמה".
42 – שכן כאמור, יראה עילאה היא ביטול במציאות – אותו ענין
43 של "חכמה", שגם תוכנה הוא ביטול במציאות. אך אי אפשר
44 להשיג ליראה וחכמה זו, אלא בקיום התורה והמצוות,
45 עלידי יראה תתאה החיצונית, והו' שכתוב: "אם אין

מִמֶּשׁ קָמִיָּה חָשִׁיבִי, - לגבי "מקור החיים" שהוא "ה' לבדו",
כל התענוגים בטלים במציאות ואינם נחשבים לכולם ממש,
וְאֵין עֶרֶךְ וְדִמְיוֹן כָּלֵל בִּינֵיהֶם - בין כל תענוגי העולם, לבין
הקב"ה, "מקור החיים" של כל התענוגים, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, כְּמֹו
שְׁאֵין עֶרֶךְ לָאֵין וְאִפֶּס
הַמְּחַלֵּט לְגַבִּי חַיִּים
נִצְחִיִּים, - כך אין ערך
ודמיון כלל בין כל תענוגי
העולם שהם "אין ואפס
המוחלט", לגבי החיים
הנצחיים שממקור החיים,
מהקב"ה - התבוננות זו
תעורר בו את הרצון,
שלא לרצות את כל
התענוגים, אלא לרצות
את מקור כל התענוגים,
שהוא: אלקות, וְכֵמוֹ
שֶׁכְּתוּב: "מִי לִי
בְּשָׂמִים, וְעָמִיד לֹא
חִפְצָתִי בְּאֶרֶץ, - כלומר:
כל דבר שהוא "עמך", כל
דבר שהוא טפל ובטל לך
- אין חפצי בו, כָּלָה שְׂאֵרִי
וְלִכְבִּי, צוּר לִכְבִּי וְגוֹ",
וְכֵמוֹ שִׁיתַּבָּאָר לְקַמְּנִי.¹⁵ - פרטי אופני האהבה אליהם מגיע
יהודי על ידי ההתבוננות בגדלות ה'. כל האמור הוא במי שיש
לו רגש של אהבה לדברים מסויימים, וההתבוננות פועלת בו
שמדת האהבה "תתפשט" מעניני העולם, ותהיה לאלקות
בלבד. אך, מי שבטבעו הוא קר, ואין בו שום רגש של אהבה
לאיזה דבר שהוא, כדי להעביר את מדת האהבה מדם
לאלקות, וממילא קשה לו בהרבה לעורר בקרבו רגש של
אהבה - אף-על-פי-כן יכול גם הוא ליצור בקרבו אהבה לזהות
להקב"ה, על ידי ההתבוננות האמורה. ובלשון ה"תניא": וְגַם מִי
שְׁאֵין מֵדֶת אֲהָבָה שֶׁבִּנְפִשׁוֹ מְלַבֵּשׁת כָּלֵל בְּשׁוֹם תַּעֲנוּג
נִשְׁמִי אוֹ רוּחָנִי - יכול - גם הוא, לְהִלָּחִיב נַפְשׁוֹ בְּרִשְׁפֵי אֵשׁ
וְשִׁלְהֶבֶת עֶזָּה וְלַחֵב הָעוֹלָה הַשְּׂמִימָה, עַל-יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת
הַנּוֹכְרֶת לְעֵיל, - על ידי התבוננותו בענינים האמורים, יעורר
גם הוא בקרבו אהבה לזהות להקב"ה, כְּמֹו שִׁיתַּבָּאָר לְקַמְּנִי.

1 האצילות שום דבר של התנתקות והתפרדות כי אין שם דבר
2 נפרד ומנותק מאלקות, שיהיה מורגש למציאות לעצמו, אלא
3 הכל שם בטל במציאות לאלקות. הרי מובן, שגם האהבה
4 שם "אצילות" איננה יכולה לשרות, במי שהיראה אצלו איננה
5 בשלימות, מי שעדיין
6 מרגיש את עצמו
7 למציאות איזו שהיא,
8 ואינו בטל לגמרי
9 לאלקות. אִךְ "אֲהָבָה
10 עוֹלָם" - המדריגה השניה
11 באהבה, הִיא הַבָּהָה
12 מֵהַתְּבוֹנָה וְדַעַת בְּגִדְלָתָהּ
13 ה' אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא,
14 הַמְּמַלֵּא כָּל עֲלָמִין -
15 הממלא ומחיה את כל
16 העולמות בחיות פנימית
17 ומצומצמת בהתאם
18 להרכבו של כל נברא,
19 וְסוֹכֵב כָּל עֲלָמִין, -
20 ומחיה את כל העולמות
21 בחיות שלמעלה
22 מהעולמות ואיננה
23 מצומצמת לפי ערך כל
24 עולם ונברא שהיא מזהה,
25 וְכֵלָא קָמִיָּה כָּלָא מִמֶּשׁ חָשִׁיבִי, - הכל לגבי הקב"ה, אינו
26 נחשב לכולם ממש, וְכַבִּיטוּל דְּבוּר אֶחָד בְּנִפְשׁ הַמְּשַׁכְּלָת
27 בְּעוֹדוֹ מִמְּחַשְׁבֶּתָהּ - בשעה שהדיבור נמצא עדיין במחשבת
28 הנפש, או בְּחֻמְדַּת הַלֵּב בְּנוֹכַח לְעֵילִי, אֲשֶׁר עַל-יְדֵי
29 הַתְּבוֹנָנוֹת זוֹ מְמַלֵּא תַתְּפִשֵּׁט מֵדֶת הָאֲהָבָה שֶׁבִּנְפִשׁ
30 מְלַבִּישָׁהּ, - בהם היא מלוכשת, כלומר: שיותר לא תהיה לו
31 אהבה לדברים שאותם אהב (שבאהבתו לאותם דברים, היתה
32 מדת האהבה שבנפשו מלוכשת בהם), וכל אהבתו תהיה
33 להקב"ה בלבד, דְּהֵינּוּ שְׁלֹא תִתְלַבֵּשׁ - מדת האהבה, בְּשׁוֹם
34 דְּבַר הַנָּאָה וְתַעֲנוּג נִשְׁמִי אוֹ רוּחָנִי לְאֲהָבָה אוֹתוֹ, - את
35 ה"דבר גשמי או רוחני", וְלֹא לְחִפְץ כָּלֵל - "חפץ" משמעו רצון
36 פנימי, שוֹם דְּבַר בְּעוֹלָם, בְּלִתִּי לֹחַ לְבָדוֹ, - כל אהבתו ורצונו
37 הפנימי יהיו להקב"ה בלבד, שהוא מְקוֹר חַיִּים שֶׁל כָּל
38 הַתַּעֲנוּגִים, שְׂכָלָם - כל התענוגים, בְּטִלִּים בְּמַצִּיאוֹת וְכֵלָא

יום חמישי כ"ז ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 124, והנה בחי' אהבה זו... עד עמ' 124, כידוע לי"ח]:

80 כן להיות קודם יראה ולאחריה (אהבה) יוסבר להלן, על יוצא
81 מן הכלל, שיוכל להגיע לאהבה זו בלי הקדמת היראה. וכך
82 אומר רבנו הזקן:

77 - ביחס למדריגה העליונה יותר של אהבה, למדנו, שהיא
78 יכולה להיות רק במי שהיראה היא בשלימות, ואילו ביחס
79 למדריגה השניה שבאהבה (למרות שעל פי סדר, צריך גם

1 וְהָנָה, בְּחִינַת אֱהָבָה זוֹ, פְּעָמִים שְׁקוּדְמַת לִירָאָה, כְּפִי
 2 בְּחִינַת הַדַּעַת הַמּוֹלִידָה, – אֶת הָאֱהָבָה, כְּנוֹדָע [שְׁהַדַּעַת
 3 בּוֹלֵל חֲסִדִּים וְגִבּוֹרוֹת, שֶׁהֵם אֱהָבָה וִירָאָה, – חֶסֶד – אֱהָבָה,
 4 וְגִבּוּרָה – יִרְאָה, וְ"דַעַת" כּוֹלֵלַת בְּתוּכָה אֶת שְׁתֵּיהֶן וּמִבִּיָּאָה
 5 לְהַתְגַּלּוּת שְׁתֵּיהֶן; כְּלוּמָר:
 6 הַהִתְקַשְּׁרוֹת הַחוּקָה שֶׁל
 7 הַ"דַּעַת" שֶׁלּוּ בְּגִדְלוֹת ה',
 8 מְעוֹרֶרֶת בְּאִדָּם וּמַגְלָה אֶת
 9 שְׁנֵי הָרִגְשׁוֹת שֶׁל יִרְאָה
 10 וְאֱהָבָה, וּפְעָמִים
 11 שֶׁהַחֲסִדִּים קוֹדְמִים לִירָאָה
 12 וְלְהַתְגַּלּוּת, – לִפְנֵי
 13 הַגִּבּוֹרוֹת, וּבִנְפֶשׁ הַכוּוֹנָה
 14 שֶׁלִּפְעָמִים מִתְגַּלָּה
 15 מִהַתְקַשְּׁרוֹת הַדַּעַת, אֱהָבָה
 16 לִפְנֵי יִרְאָה. וְלִכֵּן אֲפָשָׁר
 17 לְרַשֵּׁעַ וּבַעַל עֲבֵרוֹת
 18 שִׁיעֵשָׂה תְּשׁוּבָה מֵאֱהָבָה
 19 הַנּוֹלִידָה בְּלִבּוֹ, בְּזִכְרוֹ
 20 אֶת ה' אֱלֹהָיו. – שְׁלִמּוֹת
 21 שַׁעַד עֵתָה הִיא רִשְׁעָה וּבַעַל
 22 עֲבֵרוֹת וְלֹא הִיטָה לוֹ
 23 יִרְאָת ה' – בְּכָל זֹאת
 24 נִזְרָצָה בּוֹ אֱהָבָה לְהַקְבִּי"ה הַמְבִּיָּאָה אוֹתוֹ לְתִשְׁבּוּבָה; וּמִכָּל־מִקּוֹם
 25 הִירָאָה גַּם כֵּן בְּלִלּוֹהָ בָּהּ – בְּאֱהָבָה זוֹ עֲצָמָה, מִמִּילָא, רַק
 26 שֶׁהִיא – הִירְאָה, בְּבִחִינַת קְטָנוּת וְהַעֲלָם, – בְּתוֹךְ הָאֱהָבָה,
 27 דִּתְּנִינָה יִרְאָת חֲטָא – בְּלִבּוֹ, לְמַרְדּ בּוֹ חֲסִי' וְשִׁלּוּם, וְהָאֱהָבָה
 28 הִיא בְּהַתְגַּלּוּת לִבּוֹ וּמַחֲוֹ. – בְּלִבּוֹ וּבְמוֹחֹהּ הוּא מִרְגִּישׁ רַק
 29 בְּאֱהָבָה לְהַקְבִּי"ה. אֲךָ – עֲנִין זֶה שֶׁהָאֱהָבָה בְּאִדָּה לִפְנֵי הִירְאָה, וְהוּ
 30 – רַק, דֶּרֶךְ מִקְרָה וְהוֹרָאת שְׁעָה, בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִּית מֵאֵת ה',

ליקוטי אמרים

וְהָנָה בְּחִי' אֱהָבָה זוֹ פְּעָמִים שְׁקוּדְמַת לִירְאָה כְּפִי בְּחִי'
 הַדַּעַת הַמּוֹלִידָה כְּנוֹדָע [שְׁהַדַּעַת כּוֹלֵל חֲסִדִּים וְגִבּוֹרוֹת
 שֶׁהֵם אֱהָבָה וִירְאָה וּפְעָמִים שֶׁהַחֲסִדִּים קוֹדְמִים לִירָאָה
 וְלְהַתְגַּלּוּת] וְלִכֵּן אֲפָשָׁר לְרַשֵּׁעַ וּבַעַל עֲבֵרוֹת שִׁיעֵשָׂה
 תְּשׁוּבָה מֵאֱהָבָה הַנּוֹלִידָה בְּלִבּוֹ בְּזִכְרוֹ אֶת ה' אֱלֹהָיו וּמִ"מ
 הִירְאָה ג' כִּי כְּלוּלָה בָּהּ מִמִּילָא רַק שֶׁהִיא בְּבִחִי' קְטָנוּת
 וְהַעֲלָם דִּתְּנִינָה יִרְאָת חֲטָא לְמַרְדּ בּוֹ ח' וְהָאֱהָבָה הִיא
 בְּהַתְגַּלּוּת לִבּוֹ וּמַחֲוֹ אֲךָ זֶה דֶּרֶךְ מִקְרָה וְהוֹרָאת שְׁעָה
 בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִּית מֵאֵת ה' לְצוּרֶךְ שְׁעָה כְּמַעֲשֵׂה דִר"א
 בֶּן דּוֹרֵדִיָּא. אֲבָל סֵדֶר הָעֲבוּדָה הַקְּבוּעָה וְתַלְוִיָּה
 בְּבִחִירַת הָאֲדָמָה צָרִיךְ לְהַקְדִּים תַּחֲלָה קִיּוּם הַתּוֹרָה
 וְהַמְצוּת ע"י יִרְאָה תַּתָּא בְּבִחִי' קְטָנוּת עכ"פ כְּסוּר
 מִרַע וְעֵשָׂה טוֹב לְהַאֲדִיר נִפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית בְּאוֹר הַתּוֹרָה
 וּמַצוּתֶיהָ וְאח"כ יֵאֵדָר עֲלֶיהָ אוֹר הָאֱהָבָה [כִּי וְאֱהָבָה
 בְּגִימָטְרִיָּא ב"פ אוֹר כִּידוּעַ לִי"ח]:

על־ידי יִרְאָה תַּתָּא בְּבִחִינַת קְטָנוּת עַל־כָּל־פְּנִיָּם, כ"סוּר
 מִרַע וְעֵשָׂה טוֹב, – לְהִימָנַע מִכָּל עֲבִיָּה וּלְקַיֵּם כָּל מִצְוָה,
 לְהַאֲדִיר נִפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית בְּאוֹר הַתּוֹרָה וּמַצוּתֶיהָ, וְאַחֲרֵי־כֵן
 יֵאֵדָר עֲלֶיהָ אוֹר הָאֱהָבָה [כִּי וְאֱהָבָה] בְּגִימָטְרִיָּא ב' פְּעָמִים
 "אוֹר", כִּידוּעַ לִיּוֹדָעֵי חֵן; – חֲכָמָה נִסְתָּרָה – כְּלוּמָר בְּתַחֲלָה
 נִדְרֵשׁ אוֹר שֶׁל תּוֹרָה וּמַצוּת בִּנְפֶשׁ הָאֲדָמָה, וְרַק לְאַחַר מִכֵּן
 בִּיכּוּלַת הָאֲדָמָה לְהִגִּיעַ לְאוֹר הָאֱהָבָה.

יום שישי כ"ח ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 124, פרק מד והנה כל... עד עמ' סג, צפרא כו'.

וְהָנָה, כָּל מִדְרַגַּת אֱהָבָה מִב' מִדְרַגּוֹת אֵלּוּ: "אֱהָבָה רַבָּה"
 וְ"אֱהָבָת עוֹלָם" – נִחְלָקָת לִכְמָה בְּחִינּוֹת וּמִדְרַגּוֹת לְאִין קֵץ,
 – יִשְׁנן אִין־סוּף מִדְרַגּוֹת שֶׁל אֱהָבָה, גַּם בְּמִדְרֵיגַת "אֱהָבָה רַבָּה"
 וְגַם בְּמִדְרֵיגַת "אֱהָבַת עוֹלָם", כָּל חָד לְפִי שְׁעוֹרָא דְלִיָּה, –
 כָּל אֶחָד לִפְנֵי שִׁיעוּרוֹ,
 מִדְרֵיגַת הָאֱהָבָה בְּכָל אֶחָד
 הִיא בְּהִתְאָם לְדִרְגָּתוֹ
 הָרוּחָנִית; כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב
 בְּזִהְרֵי הַקִּדְּשִׁי: עַל פְּסוּקִי;

ליקוטי אמרים

כָּל מִדְרַגַּת אֱהָבָה מִב' מִדְרַגּוֹת
 אֵלּוּ אֱהָבָה רַבָּה וְאֱהָבַת עוֹלָם
 וּמִדְרַגּוֹת לְאִין קֵץ כָּל חָד לְפִי

פֶּרֶק מֵד. בְּפֶרֶק הַקּוּדָם, הַסְבִּיר רַבְּנֵי הַזֶּקֶן, אֶת שְׁתֵּי הַמִּדְרֵיגוֹת
 הַכִּלְלִיּוֹת שֶׁבְּאֱהָבָה: – "אֱהָבָה רַבָּה", הַבֵּא מִלְּמַעְלָה. – אָדָם בְּכּוּחוֹת
 עֲצָמוֹ, אֵינוֹ מְסוּגֵל לְהִגִּיעַ עַל יְדֵי הַתְּבוּנוֹת בְּגִדְלוֹת ה' לְמִדְרֵיגָה נְעִלָה
 זוֹ שֶׁל אֱהָבָה. רַק כְּשֶׁהוּא זוֹכֵר לִכֵּךְ – הוּא מִקְבֵּל אֱהָבָה זוֹ מִלְּמַעְלָה בְּדֶרֶךְ
 שֶׁל מִתְּנָה; – "אֱהָבַת עוֹלָם",
 הַבֵּא עַל יְדֵי הַתְּבוּנוֹת
 בְּגִדְלוֹת ה', עַל יְדֵי שִׁיעוּרֵי
 מִתְּעַמֵּק וּמִבְכִּין גִּדְלוֹת ה' – הוּא
 מִגִּיעַ לְאוֹתָהּ אֱהָבָה.

16. ראה עבודה זרה יז, ב. 17. בלקוטי תורה להאריז"ל תהלים, לב. 18. ראה ברכות כט, א. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה ג"כ מכ' מו"ח אדמו"ר בזה – ובפרטיות במדרי' האהבה – הנדפס בסוף קונ' העבודה – דכונת אדה"ז כאן לאהבה דראב"ד. ולכן לא יוקשה מפשטות הסיפור דראב"ד שענינו תשובה – דהא והא צ"ל. וענין התשובה שבוה מבואר מאדה"ז בס' תקס"ב (א. א. יג, א). ומובן ג"כ דיצאה נפשו בכבי' – דאיך שייך זה באה"ע: אלא שזה בא מצד התשובה". 1. חלק א; קג, ב.

ליקוטי אמרים

ישנה אהבה יחידה ומיוחדת, הכוללת בתוכה כל בחינות ומדריגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", והיא שונה לכל נפש מישראל, וירצה לנו מאבותינו; - בנשמה הקדושה, שכל אחד מישראל ירש מן האבות, ישנה אהבה זו. והינו, מה שכתב חזק על פסוק: "נפשי אויתך בלילה וגו'" - ו"הזוהר" מדייק, שלפי פירושו הפשוט של הפסוק, אין הלשון מדייקת: אם מדובר על הנפש בלשון נסתר ("נפשי"), היה עליו לומר "נפשי אויתך", כלומר: נפשי תאבה לך, ואם לאו היה צריך לומר: "אני אויתך" - אני תאב לך, כיצד הוא מתחיל ב"נפשי", ועובר מיד אל עצמו, כמדבר בעדו, ואומר "אויתך" - כלומר: אני תאב לך? ומפרש ה"זוהר" שהמלה "נפשי" מוסבת על הקב"ה, שהוא הנפש של כל דבר, ואילו פונה ואומר יהודי: "נפשי" - מפני שאתה הוא הנפש שלי, לכן - "אויתך" - אני תאב לך. "דירחים לך שא-ברוך הוא רחמנותא דנפשא ורחמא" - על יהודי לאהוב את הקב"ה אהבת נפש ורוח, כמה דאיתדבקו אילין בגופא, וגופא רחים לון וכו'". - כמו שהנפש והרוח מתדבקות בגוף, והגוף אוהב אותן וכו'. וזהו שכתוב: "נפשי אויתך", כלומר מפני שאתה ה' "נפשי" וחי האמתיים, לך "אויתך", - אני תאב לך; פרוש, שאני מתאנה ותאב לך באדם המתאנה לחי נפשו, וכשהוא חלש ומענה מתאנה ותאב שתשוב נפשו אליו, - שלאמתו של דבר, תענוג החיים הוא התענוג הגדול ביותר של האדם, כמו שאנו רואים, שאדם יוותר על כל התענוגים, כדי שיחיה. הרי מובן הדבר, שתשוקת ותענוג החיים גדולים וחזקים יותר מכל התענוגים; אלא, היות ו"תענוג תמיד" - אינו תענוג, אדם אינו חש ומרגיש בתענוג תמיד, לכן אין הוא מרגיש בתענוג הגדול שבחיים. אך, בשעה שהוא חלש או עייף, ואין החיות אז אצלו בהתגלות כמו שצריך להיות - אז הוא חש בתשוקה לחיים. וכן כשהוא חלש לישן - שאז החיות היא בהתעלמות, שכן "שינה" - אחד מששים במיתה⁶, ולכן האדם אז, מתאנה וחפץ שתשוב נפשו אליו בשיעור משנתו - כך אני מתאנה ותאב לאור אינסוף ברוך הוא, - שהוא, חיי החיים האמתיים, להמשיכו בקרבי על ידי עסק התורה בהקיצו משנתי

1 "נודע בשערים בעלה" - ש"בעלה" דא קרא ברוך הוא, 2 - הקב"ה נקרא "בעל" של כנסת ישראל - ו"בעלה", הקב"ה, 3 "נודע בשערים" - דאיהו אתידע ואתדבק - הוא "נודע", נרגש 4 ומתדבק, ב"שערים" - לכל חד לפום מה דמשער בלביה 5 וכו'. - לכל אחד כפי שהוא "משער" ו"תופס" 6 בלבו. כך, ששני אנשים 7 שעומדים שניהם באותה 8 ממדינה כללית של 9 אהבה, ובכל זאת קיים 10 הבדל בדרגות הפרטיות. 11 ולכן נקראים דחילו 12 ורחימו - יראה ואהבה, 13 הנסתרות לה' 14 אלהינו, - כי ממדינת 15 האהבה של יהודי אחד, 16 מוסתרת לגבי יהודי אחר, 17 היות ואין הוא עומד 18 באותה ממדינה, ותורה 19 ומצות - הן הנגלות 20 לנו ולבנינו לעשות 21 כו', - ואילו תורה 22 ומצוות הן גלויות ושוות 23 לכל אחד, כי תורה אחת 24 ומשפט אחד לבלנו, 25 בקיום כל התורה 26 ומצות בפיחית מעשה, 27 - בעשיית וקיום כל התורה והמצוות, משתווים כל בני ישראל 28 - אותה צורה של תפילין ואותו אופן של הנחה שזה אצל הגדול 29 שבגדולים שבישראל, ואצל היהודי הנחות ביותר בישראל. 30 מה שאין כן בדחילו ורחימו - שונה הדבר ביחס ליראה 31 ואהבה, שהם לפי הדעת את ה' שבתח' וכו', - בכך שונה 32 אחד מן השני; יש מי שידיעתו באלקות גדולה ועמוקה יותר 33 ולכן יראתו ואהבתו את ה' גדולות יותר, ויש אשר ידיעתו 34 פחותה יותר, ולכן גם יראתו ואהבתו את ה' הן בממדינה פחותה 35 יותר, כגון לל. בפרק הקודם הסביר רבנו חזקוני, שההבדל 36 בין "אהבה רבה" ל"אהבת עולם" הוא: "אהבה רבה" היא אהבה 37 הבאה מלמעלה, והאדם בעבודתו לא היה יכול אף פעם להגיע 38 אליה, ואילו "אהבת עולם" היא אהבה שאדם מגיע אליה על 39 ידי העבודה של השגה והתבוננות בגדלות ה'. כאן מוסיף רבנו 40 חזקוני שקיימת אהבה כזו הכוללת בתוכה את שתי הממדינות 41 האמורות: יש בה ממדינת "אהבה רבה", בכך שהיא באה לכל 42 יהודי בנשמתו מלמעלה בתור ירושה מן האבות, אך כדי לגלות 43 אהבה זו, יש להזדקק להבנה ולהתבוננות בגדלות ה', שזוהי 44 כבר בחינת ודרגת "אהבת עולם", שכאמור, מתגלה על ידי 45 עבודת האדם. ובלשון ה"תניא": אך אחת היא אהבה הכלולה 46 מכל פחינות וממדינות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", -

16 אדם החש שהוא זקוק לחיות מחודשת, שאז התשוקה לחיות
17 היא חזקה וגלויה. **כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַזֹּהַר שֵׁם: "דְּבַעֵי בַר נֶשׁ**
18 **מִרְחִימוֹתָא דְקִדְשָׁא־בְרִי־הוּא לְמִיקָם כֻּכַל לֵילָא,**
19 **לְאַשְׁתַּדְלָא כְּפֻלְחָנָה עַד צִפְרָא כו."** – מחמת אהבתו
20 להקב"ה, על האדם לקום
21 בכל לילה ולעסוק
22 בעבודתו, עבודת ה', עד
23 לבוקר. זוהי משמעות
24 האהבה של "נפשי
25 אויתך" – האהבה שיש
26 ליהודי לאלקות,

ליקוטי אמרים

בלילה דאורייתא וקב"ה כולא חד. כמ"ש הוזהר שם
דבעי בר נש מרחימותא דקב"ה למיקם ככל לילא
לאשתדלא כפולחניה עד צפרא כו'.

27 להקב"ה, כשהוא חש שהקב"ה הוא נפשו וחיותו האמיתית,
28 שהרי אהבה זו ישנה בנשמתו של יהודי בירושה מן האבות,
29 ועליו לגלותה על ידי התבוננות עמוקה ותכופה, איך הקב"ה
30 הוא מקור חייו – כפי שיוסבר בהמשך הפרק.

1 בלילה, – את אור אינסוף, חיי החיים האמיתיים, תאב אני
2 להמשיך בקרבי על ידי התורה, **דְּאֻרִיתָא וְקִדְשָׁא־בְרִי־הוּא**
3 **כְּלָא חַד,** – שכן התורה והקב"ה הם דבר אחד, ועל ידי לימוד
4 תורה אמשיך בקרבי אור אינסוף – כלומר: דרגת האהבה
5 הנידונה עתה מביאה את
6 האדם ללימוד התורה,
7 שעל-ידי הלימוד
8 מתאחדים ומתדבקים
9 בהקב"ה. וכמו שבחיות
10 האלקית, המחיה את
11 העולם בכלל, ישנה
12 התחדשות תמידית ("המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה
13 בראשית"), ולגבי תורה בפרט, הרי "בכל יום יהיו בעיניך
14 כחדשים" – הרי שהאהבה והתשוקה לחיות האלקית שאדם
15 ממשיך בקרבו על ידי לימוד התורה, צריכה להיות, כמו זו של

יום שבת קודש כ"ט ניסן

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' סג, ואהבה רבה וגדולה... עד עמ' 136, נעשה טבע.

58 מסירות נפש שהיא ההיפך מחיים; ואילו, האהבה, אודותה אנו
59 לומדים כעת, מחייבת גם מסירות נפש, כמו אהבת בן לאביו
60 ולאמו שאינה מדודה באופן שחייו קודמים לחייהם, אלא
61 אהבתו אליהם איננה מוגבלת, והוא מוכן גם למסור את נפשו
62 עבור אביו ואמו. **וְאָף בִּי**
63 **מִי הוּא זֶה וְאֵיזְהוּ אִשְׁרֵי**
64 **עֶרֶב לָבוּ לְגִשְׁתְּ לְהַשִּׁיג**
65 **אֶפְלוּ חֶלֶק אֶחָד מִנִּי**
66 **אֶלֶף מְמַדְרַגַת אֶהְבַת**
67 **"דְּרֵינָא מְהִימָנָא,"** –
68 מאהבת משה רבנו, כיצד,
69 איפוא, אומרים, שלכל
70 יהודי יש בנשמתו אהבה
71 כזו כמו שהיתה למשה
72 רבנו? – התשובה לכך
73 היא: **מִכָּל־מְקוֹם הָרִי**
74 **אֶפְסָ קִצְחוּ וְשִׁמְיָן מִנְהוּ**
75 **מֶרֶב טוֹבוּ וְאוֹרוֹ – שֶׁל**

ליקוטי אמרים

ואהבה רבה
וגדולה מזו והיא מסותרת ג"כ בכל נפש מישראל
בירושה מאבותינו היא מ"ש בר"מ כבא דאשתדל
בתר אביו ואימיה דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה
ורוחיה כו' כי הלא אב אחד לכולנו. ואף כי מי הוא
זה ואיזהו אשר ערב לכו לגשת להשיג אפי' חלק אחד
מני אלף ממדרגת אהבת רעיא מהימנא. מ"מ הרי
אפס קצחו ושמיץ מנהו מרב טובו ואורו מאיר לכללות
ישראל בכל דור ודור כמ"ש בתיקונים דאתפשטותיה
בכל דרא ודרא לאנהרא לון וכו' רק שהארה זו היא
בבחי' הסתר והעלם גדול בנפשות כל בית ישראל

משה רבנו, מאיר לכללות ישראל בכל דור ודור, כמו
שכתוב בתיקונים, **דְּאֵתִּיפְשִׁטוּתִיהּ כֻּכַל דְּרָא וְדָרָא לְאַנְהָרָא**
לון וכו'. – התפשטותו של משה רבנו ישנה בכל דור ודור
להאיר לבני ישראל שבאותו דור. ומכיוון שבכל דור ישנה
התפשטות ממשה רבנו המאירה בכל יהודי, הרי שמחתפשטות
הטוב והאור ממשה רבנו, מתהווה אהבה, שישנה בכל יהודי
בירושה מאבותינו, באופן אהבתו של משה רבנו. רק שְׁהֶאֱרָה
זו – מנשמת משה רבנו לכל אחד מישראל בכל דור, היא
בבחינת הסתר והעלם גדול בנפשות כל בית ישראל,

31 **וְאֶהְבָה רַבָּה וְגִדּוּלָהּ מִזוֹ,** – עוד ישנה אהבה רבה, שהיא
32 למעלה מהאהבה האמורה, שהיא אהבת "נפשי אויתך", אהבה
33 להקב"ה בדוגמת האהבה לחיים, מפני שהקב"ה הוא חיי החיים,
34 אשר כאמור, היא ישנה בכל אחד מישראל, בירושה מן האבות
35 – ובכן: קיימת אהבה
36 גדולה מזו – **וְהִיא**
37 **מִסְתַּרְתָּ גִּסְרָן כֻּכַל**
38 **נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל בִּירְשָׁה**
39 **מֵאֲבוֹתֵינוּ, הִיא, מֶה**
40 **שֶׁכָּתוּב**
41 **מְהִימָנָא: "כִּכְרָא**
42 **דְּאִשְׁתַּדַּל בְּתַר אֲבוֹי**
43 **וְאִמִּיה, דְּרָחִים לֹון יְתִיר**
44 **מִגְרָמִיה וְנִפְשִׁיה וְרוּחִיה**
45 **כו,"** – עבודתו של משה
46 רבנו להקב"ה היתה,
47 כעבודת בן לאביו ואמו,
48 שהוא אוהב אותם יותר

מאשר את עצמו, את גופו, נפשו ורוחו. וכפי שה"זוהר" מסיים
שם: הוא מוסר את נפשו עבור אביו ואמו, לפדות אותם משביים
– עבודה ואהבה כאלו, היו במשה רבנו, וגם בכל אחד מישראל
ישנה בנפשו אהבה מסותרת כזו – **כִּי "הָלֵא אֲב אֶחָד לְכָלֵנוּ.**
– כלומר: כמו במשה רבנו שאהבתו היתה מפני שהקב"ה הוא
אביו, כך יש גם בכל יהודי סוג אהבה כזו, שהרי הקב"ה הוא
אביו של כל יהודי. – אהבה זו היא למעלה מהאהבה הקודמת,
שהרי אהבת "נפשי אויתך", שבחיותה כמו אהבה לחיים,
מחייבת רק באותה מדה שהיא קשורה לחיים, אך אינה מחייבת

7. זהר חלק ג; רפא, א. 8. ראה זהר חלק ג. רטז, ב; רעג, א. 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד דמי שהוא חכם, פועל זה – דאם נמשך בטבע למדת האהבה (או הגבורה ורחמים) פועלים הם בחכמה; מי שפעל בעצמו ביטול – פועלים הנ"ל כביטול וכיז"ב.

- 1 ולהוציא אהבה זו המסתרת מההעלם וההסתר אל הגלוי,
2 להיות בהתגלות לבו ומוחו — שאהבה זו תהיה מורגשת
3 במוח — לא נפלאות ולא
4 רחוקה היא, אלא קרוב
5 הדבר מאד בפיה
6 ובליבך. — מדי משמעות
7 הקירבה על ידי הפה ועל
8 ידי הלב? — דהיינו, להיות
9 רגיל על לשונו וקולו
10 לעורר בנות לבו ומוחו,
11 — שהרי, "קול מעורר
12 הכוונה" — הדיבור והקול
- מעוררים את כוונת הלב והמוח, להעמיק מחשבתו בחי
החיים אינסוף ברוך-הוא, כי הוא אבינו ממש האמתי
ומקור חינוך, ולעורר
אליו האהבה באהבת
הבן אל האב. ובשירגיל
עצמו בן תמיד — הרי
ההרגל נעשה טבעי.
- עצמו בן תמיד — הרי
ההרגל נעשה טבעי.

ליקוטי אמרים

וכמוכן ג"כ מספ"י (דמדבר ג"כ באהבה זו — כמבואר בקונ' עה"ח, עבודה) — ובזה מובן ג"כ דמביא כאן גם ריש ל' הזהר דאשתדל
בתר אביו — דאם ה' הכוונה כאן שאהבת משה עצמה נעשית (שמץ ממנה) אהבתו — הול"ל כבאר כו' דרחים לון כו', — אלא דמשה
בתור רועה ממשיך דעת (ואתפשטותי) — ג"כ בזה, ומעיקר מהותו — חכ' וביטול) ואהבה — היא מאברהם".

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שבת קודש עמ' א

- בשעת לקיחה. אלא הקא במאי עסקינו, בגין שנקצצת טריפה בכני
מעינה, שאז יודעים אנו בוודאי שהיתה טריפה כבר בשעת לקיחה,
ולפיכך היא מותרת עתה בהנאה, כיוון דבשעת הלקיחה לא חל
עליה קדושה כלל, כיוון שלא היתה ראויה. וקושיא שלישית: אי תיב
רבי יוחנן לריש לקיש, שנינו בתוספתא (נגעים פ"ח ה"ח) שחטה —
את הציפור המיועדת לשחיטה שלא באזוב ושללא בעין ארו—
ושלא בשני תולעת, רבי יעקב אומר הואיל והוקצה הציפור
השחטה למאכלה — לטהרת המצורע, לפיכך אסורה השחטה
בהנאה אף שלא נשחטה כמצותה. ואילו רבי שמעון חולק ואומר,
הואיל ונשחטה שלא כמצותה, שהרי שחטה שלא באזוב ושללא
בעין ארו ושללא בשני תולעת, לפיכך הרי היא מותרת.
מבאר הגמרא: עד כאן לא פליגי רבי יעקב ורבי שמעון אלא
לגבי שחיטה שאינה ראויה, מר — רבי יעקב קבר ששחיטה שאינה
ראויה למצותה, כגון ציפור זו ששחטה שלא באזוב ושללא בעין
ארו ופסולה לטהרתו, שמה שחטה — נחשבת שחיטה לגבי איסור
ההנאה, והציפור נאסרת במצותה. וזו — רבי שמעון קבר
ששחיטה שאינה ראויה לקיום מצותה לא שמה שחטה — ואין
הציפור נאסרת מחמת שחיטה כזו. אמנם דבולי עלמא מיהא —
כולם מודים שמתים לא מיתקרא — שלא נאסרה הציפור מחיים,
וכל הנידון הוא אם היא נאסרת בשחיטה שאינה ראויה או לא.
והרי שניהם סוברים שאין הציפור נאסרת אלא משעת שחיטה.
וקשה על ריש לקיש הסובר שהציפורים נאסרות כבר משעת
לקיחה. מתרצת הגמרא, תנאי היא — מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש
מאימתי הציפורים נאסרות זו מחלוקת תנאים. רבי יעקב ורבי
שמעון אכן סוברים שהן נאסרות רק משעת שחיטה, וכמותם סבר
גם רבי יוחנן. אמנם יש תנא החולק וסובר שציפורי מצורע
נאסרות מחיים, והיא הברייא המובאת לעיל, דתנא דבי רבי
ישמעאל, נאמר בתורה בפרשת הקרבנות, מכשיר — אשם מצורע,
שבא להכשיר את המצורע ולהתירו לאכול בקדשים, שכל זמן
שלא הביא אשמו אינו אוכל בקדשים, ונאמר בתורה מכשיר —
שאר הקרבנות שבאים לכפר, והמכשיר והמכפר הללו הם
מכשירים, שהם נעשים בעזרה. ונאמר עוד בתורה מכשיר — ציפור
מצורע הבאים להכשיר את המצורע ולהתירו להיכנס לתוך
המזונה, ומכשיר — עגלה ערופה הבאה לכפרה שנאמר (דברים
- כא, ח) 'כפר לעמך ישראל', והמכשיר והמכפר הללו הם בחוץ,
שהם נעשים מחוץ לעזרה. ויש ללמוד שדינם של המכשיר
והמכפר בחוץ שווה לדינם של המכשיר והמכפר בפנים. מה — כמו
שבמכשיר ומכשיר האמור בפנים, שהם אשם מצורע ומכשיר
בפנים, ושאר הקרבנות (מכפר בפנים), עשה בו — השוואת התורה
מכשיר מכשיר — שדינו של אשם מצורע המכשיר, שווה לכל
הקרבנות. אף מכשיר ומכשיר האמור בחוץ — ציפורי מצורע
ומכשיר בחוץ ועגלה ערופה (מכפר בחוץ) עשה בו — השוואת
התורה מכשיר מכשיר, ודינם של ציפורי מצורע שהם 'מכשיר',
כדינה של עגלה ערופה שהיא 'מכפר', שכמו שעגלה ערופה
אסורה בהנאה כבר מחיים, משעת ירידתה לנחל, כך גם ציפורי
מצורע אסורים בהנאה מחיים, משעת לקיחה.
והרי שלתנא דבי רבי ישמעאל ציפורי מצורע אסורות מחיים,
כעגלה ערופה. והוא חולק על רבי יעקב ורבי שמעון, וריש לקיש
סובר כמותו, ומבאר שזמן האיסור שלהן תלוי בשעת
לקיחה. הגמרא חוזרת לדון בדברי הברייא שהובאה לעיל. ונאמר,
נאמר בתורה (דברים יד, יא) 'כל צפור שהיה תאכלו', ומלשון
כל' דרשו לרבות את הציפור המושלחת שמותרת באכילה.
ובהמשך נאמר (שם יד, יב) 'וזה אשר לא תאכלו מהם', ומלשון
'אשר' דרשו לרבות את הציפור השחיטה שאסורה בהנאה.
שואלת הגמרא, ואיפוך אגא — מדוע לא נהפוך את הדרשות,
ונלמד מן הפסוק 'כל ציפור טהורה תאכלו' לרבות את השחטה
שהיא מותרת באכילה, ומן הפסוק 'וזה אשר לא תאכלו מהם'
נלמד לאסור את הציפור המושלחת. ומניין לברייא להתיר את
המושלחת ולאסור את השחטה.
מתרצת הגמרא, אומר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי לא מצינו
בשום מקום בעלי חיים שאסורים איסור עולם בעודם חיים, לפיכך
אין זה מסתבר שהציפור המושלחת תהא אסורה באכילה בעודה
חיה. ויש לומר שהפסוק האוסר 'וזה אשר לא תאכלו' בא לאסור
את השחטה, והפסוק המתיר 'כל צפור טהורה תאכלו' בא
להתיר את המושלחת. הגמרא מקשה על דברי רבי יוחנן שאמר
בשם רבי שמעון בר יוחאי שלא מצינו בעלי חיים שאסורים:
מתקנת לה — מקשה דב שמואל בר רב יצחק, ולא — וכי לא מצינו
כן, הרי

יום ראשון

יום רביעי

כג ניסן, אסרו חג [בחו"ל], שמונה לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, רביעי עם פירש"י.
תהלים: קח-קיב.
תניא: והנה כל . . . סא לי"ח.

עס איז פאראן דער ענין וואָס אחש"פ איז דער גילוי פון משיח, וואָס איז שייך לכל ישראל. פסח איז דאָך דער מדלג און ליל שמורים, און בכלל הערט זיך חרות'דיק, און נאָכדעם פאלט מען אריין אין וועלט, איז דאָס איז דער גילוי פון משיח, דער תוקף וואָס עס גיט אז מ'זאָל קענען געהן אין וועלט.

יִשְׁנֹו הָעֶנְיָן שְׁאַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח הוּא גִלּוּי שֶׁל מְשִׁיחַ, שֶׁשִּׁינֵּי לְכָל יִשְׂרָאֵל. פֶּסַח הוּא הָרִי הַמְדֻלָּג וְלִיל שְׁמֹרִים. וּבִכְלָל, הַהֲנָהָגָה הִיא שֶׁל בֶּן חוּרִין, וְאַחֵר מִכֵּן נִפְלְּיִם לְעֶנְיָנֵי הָעוֹלָם – הָרִי זֶה הוּא הַגִּלּוּי שֶׁל מְשִׁיחַ, הַתִּקְוָה הַנִּתֵּן כְּדֵי לְאַפְשֵׁר הַהֲלִיכָה בְּעוֹלָם.

יום שני

יום חמישי

כד ניסן, תשעה לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, חמישי עם פירש"י.
תהלים: קיג-קיד.
תניא: ועוד זאת . . . סא ידיו וכו'.
נוהגים שאין מברכים שהחינו בימי ספירת העומר.

לא טוב האבען מיר אלע. שעיר לעזאזל איז געווען אן עבודה אין בית המקדש. ווי באַלד א נברא איז דאָ לא טוב, דארף מען עס אוועקשיקען אין ארץ גזרה.

'לא טוב' יש לַכִּלְנו. שְׁעִיר לְעִזָּאזֵל הָיָה עֲבוּדָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. מִכֵּיּוֹן שֶׁנִּבְרָא יִשְׁנֹו 'לא טוב', יש לשלחו לָאָרֶץ גִּזְרָה.

יום שלישי

יום ששי

כה ניסן, עשרה לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אחרי מות, ששי עם פירש"י.
תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד.
תניא: וגם להיות . . . כמ"ש במ"א.

הַעֲבוּדָה הִיא בְּכָל אֶדָם לְפִי מַהוּתוֹ וּמַעֲלָתוֹ. מִי שִׁישׁ בִּידוֹ לִנְקֹב מְרִגְלִיּוֹת אוֹ לְלַטֵּשׁ אֲבָנִים טוֹבוֹת וְעוֹסֵק בְּעֲבוּדַת מְלָאכָת אֶפֶיַת לֶחֶם – וּמוֹכֵן דְּגֻמַּת כָּל זֶה בְּעֲבוּדָה – הֵגֵם שֶׁהִיא עֲבוּדָה וּמְלָאכָה הַנְּעֻרָכָת בְּמָאד, בְּכָל זֶה לְחַטָּא יַחֲשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא.

יום רביעי

שבת

כו ניסן, יא לעומר

ה'תש"ג

מברכים ראש חדש אדר. אמירת כל התהלים בהשפּוּחָה.
יום התנועות. הפטורה: הלוא כבני כשנים.

שיעורים. חומש: אחרי מות, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי.
תניא: פרק מג. והנה . . . 124 לקמן.

משיחת אאמו"ר: חסידות מאַנט אז ורחץ את בשרו במים ולבשם. ד. ה. די השכלה פון חסידות מוז אויסוואַשען דעם בשר, און אראַפּשווייניקען דעם את בשרו, את הטפל לבשרו, די אלע רגילות'ן, וועלכע בשר מאַכט, און דאן קען מען ערשט אַנטאָן די בגדי קדש. מחשבת ודבור חסידות והנהגתם של חסידים בהתבוננות קודם התפלה בגדי

קדש הם, דאָס איז בגדים וועלכע מען האָט געגעבען מן הקדש, אבער דער רוחץ במים את בשרו דאָס דארף מען אליין. לבושי הנפש דאָס גיט מען מלמעלה, אָבער אָפּוואַשען דעם טפל וואָס ווערט פון בשריות און דעם בשר אליין מאַכען פאר א בשר קדש, דאָס איז נאָר בכח עצמו. און דאָס מאַנט חסידות, און אויף דעם האָט רבינו הגדול געהאַט מסירות נפש. ער האָט געעפּענט דעם צנור פון מס"נ אויף עבודת ה' בתפלה, זיין צוגעבונדען צו עצמות א"ס, חסידות שטעלט אוועק א חסיד פנים אל פנים צו עצמות א"ס.

משיחת אָדני אָבי מורי ורבי [הרש"ב]: חסידות תובעת ש"ורחץ את בשרו במים ולבשם". זאת אומרת: השפּלת החסידות בהכרח שתרחץ הבשר, ותשטף את ה"את בשרו", את הטפּל לבשרו, כל ההרגלים שהבשר מרגיל, ורק אז אפשר כבר ללבש בגדי קדש. מחשבת ודבור חסידות, והנהגתם של חסידים בהתבוננות קדם התפלה, "בגדי קדש הם"; אלו בגדים שנתנו מן הקדש. אך את ה"ורחץ במים את בשרו", יש לעשות לבד. לבושי הנפש נתנים מלמעלה, אך רחיצת הטפּל שנוצר מהבשריות, ולהפך את הבשר לבשר קדש – זהו רק בכח עצמו. וזאת תובעת החסידות, ועל כך היתה לרבינו הגדול מסירות נפש. הוא פתח את צנור מסירות הנפש עבור עבודת ה' בתפלה, כדי להיות קשורים לעצמות אין-סוף. חסידות מציבה חסיד פנים אל פנים מול עצמות אין-סוף.

יום ראשון **יום חמישי**
כז ניסן, יב לעומר
ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, פ' ראשונה עם פירש"י.
תהלים: קכ"ד.
תניא: והנה בחי' . . . לי"ח.

דברים המתרים, אם עושה אותם להנאתו – הם רע גמור, כמו שכתב רבינו [הזקן] נשמתו-עדן (תניא פרק ז). לפי דקדוש עצמך במתן לך. צריך להכניס קדשה בדברים המתרים שיהיה בהם תכלית של תורה ומצות וראת שמים ומדות טובות.

יום שני **יום שישי**
כח ניסן, יג לעומר
ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, שני עם פירש"י.
תהלים: קלה-קלט.
תניא: פרק מד. והנה כל . . . סג צפרא כו'.

החסידים שאלו את אדמו"ר הזקן: איזה עבודה נעלית יותר, אהבת ה' או אהבת ישראל? ויען: אהבת ה' ואהבת ישראל שתייהן כאחת חקוקות בנשמתו ורוחו ונפשו של כל אחד מישראל. ומקרא מלא דבר הכתוב: "אהבתי אתכם, אמר ה'", הרי דגדולה אהבת ישראל, דאזהב מה שהאזהב אזהב.

יום שלישי **שבת קודש**
כט ניסן, יד לעומר
ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, שלישי עם פירש"י.
תהלים: קמ"ד.
תניא: ואהבה רבה . . . 126 טבע.

הקדמת ה"לקוטי תורה" על ג' פרשיות [ספר דרושי חסידות על שלש הפרשיות הראשונות שבתורה], "להבין ענין נפש האלקית, הנה כתיב לא תאכלו", הוא מאמר שאמר רבינו הזקן לפני ה"צמח צדק", וחרו ה"צמח צדק" לפניו, ויאמר רבינו הזקן: נו, הטעמה? ויכתב ה"צמח צדק" הנחה עם הגהות במקף. רבינו הגיה ההנחה, ויצאו להכניס ההגהות בפנים המאמר. על פי הצעת אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] בחרו במאמר זה בתור הקדמה לה"לקוטי תורה".

שחוטי חוץ בזמן הזה

יום ראשון כ"ג ניסן ה'תשע"ו

הרמב"ם שכתב "מי ששחט קדשים בזמן הזה..." ולא חילק, משמע שבכל הקרבנות חייב, אף שחסרון המזבח ודאי מעכב בהם, ואם כן אין 'הוא ראוי ליקרב בפנים' ומדוע חייב (ראה שיה יצחק יומא שם, מנחת חינוך מצוה תמ, ועוד)?

אלא שהתוספות (שם) תירצו תירוץ נוסף: ר' יוחנן מחייב שחיטת קדשים בחוץ בזמן הזה רק אם יבנו מזבח במקומו. ויש לפרש כן גם בדעת הרמב"ם שרק אם בנה מזבח במקומו, חייב כי אז 'הוא ראוי ליקרב בפנים' (זכחי אפרים, זכחים שם, ד"ה באותו).

וב'ליקוטי הלכות' (לבעל הח"ח, זכחים קז, א, זבח תורה ד"ה קי"ל) מבאר שלדעת הרמב"ם חייב גם אם לא יבנה את המזבח, כי "כיון שיוכל לבנות מזבח ולהקריבו שם - ראוי לבוא לפנים קרינן ביה".

וה'ערוך השולחן' (קדשים, סי' ק סל"ג) מתיר: לדעת הרמב"ם חסרון המזבח מעכב רק לזריקת הדם, כמו שכתב (הל' פסחמ"ק פ"ג הכ"ב) "מזבח שנפגם נפסלו כל הקדשים... שהרי אין שם מזבח לזרוק עליו", אבל בשחיטת הקרבן והקרבנות, חסרון המזבח אינו מעכב ו'ראוי ליקרב בפנים' והשוטח בחוץ חייב.

הלכות מעשה הקרבנות פרק יט, הלכה טו: מי ששחט קדשים בזמן הזה והעלים חוץ לעזרה - חיב, מפני שהוא ראוי לקרב בפנים; שהרי מותר להקריב אף על פי שאין בית, מפני ש'קדשה ראשונה קדשה לשענתה וקדשה לעתיד לבוא'.

הרמב"ם פוסק כר' יוחנן (זכחים קז, ב) שקדושת המקדש במקומה עומדת, כי "קדושה ראשונה קדושה לשענתה וקדושה לעתיד לבוא". וכיון שגם בזמן הזה ראוי הקרבן להיקרב במקום המקדש, השוחט בזמן הזה חייב משום שחוטי חוץ, כדין השוחט קרבן או מעלהו מחוץ לעזרה שביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה (לעיל פ"ח ה"ב).

ועל דעה זו הקשו התוספות (יומא סג, א ד"ה שלמים): אם אין מזבח (או אפילו נפגם) אי אפשר להקריב, ואם כן בזמן הזה שאין מזבח אין "הוא ראוי ליקרב בפנים", ומדוע השוחט חייב על שחיטת קדשים חוץ לעזרה? ותירצו:

ר' יוחנן המחייב את "המעלה בזמן הזה בחוץ" מדבר על מקטיר קטורת או מקריב מנחה שחסרון המזבח לא מעכב בהם אלא רק בזבחים, כי למדים מ'מזבחת עליו' - 'בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר', אבל מלשון

ספירת בני ישראל

יום שני כ"ד ניסן ה'תשע"ו

ומבאר הגר"י פ' פערלא (בביאורו לספר המצוות לרס"ג, ח"ב עמ' שכב):

אמנם לדעת רש"י נצטווה משה למנותם על ידי מנין השקלים אבל כל מוני המצוות סוברים שאין מפסוקי התורה משמעות איסור לספור את בני ישראל, אלא המנין היה עם מחצית השקל לכפרה, כי האיסור אינו בספירה מצד עצמה, אלא היות והיא מביאה לידי סכנה ("ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם") צריך לתת מחצית השקל לכופר נפש, ואז מותר לספורם (מן התורה) גם לגולגולתם.

ומדוע לא למדים מכאן מצוה שבכל פעם שסופרים את בני ישראל יש לתת מחצית השקל?

מבאר בספר 'פענח רזא' (ריש כי תשא): מכך ששאל ספר את אנשי צבאו על ידי טלאים ולא על ידי נתינת מחצית השקל משמע שרק בספירה שעשה משה נצטוו לתת מחצית השקל, וזאת כדי לכפר על מעשה העגל, אבל לא היה זה ציווי לדורות, ומהפסוק 'ויפקדם בטלאים' למדים "שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר".

וכתב אדמו"ר הזקן (או"ח סי' קנו סט"ו) ש"אפילו לדבר מצוה" אסור למנות את ישראל "אלא מוציאים אצבעותיהם ומונים האצבעות".

הלכות תמידין ומוספין פרק ד, הלכה ד: וְלָמָּה מוֹנֶה הַמִּנִּין... עַל הָאֲצָבָעוֹת שֶׁהוֹצִיאוּ, וְלֹא הָיָה מוֹנֶה עַל הָאֲנָשִׁים עֲצָמָן? לִפִּי שְׁאִסוּר לַמִּנּוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלָא עַל יְדֵי דָבָר אֲחֵר, שְׁנֵאמַר: וַיִּפְקְדֵם בַּטְּלָאִים.

האיסור לספור את בני ישראל נלמד בגמרא (יומא כב, ב) מהנאמר בשאול המלך שלא ספר את אנשי צבאו לפי גולגולתם אלא "ציום לקחת כל אחד טלה מצאן המלך... ונמנו הטלאים" (רש"י שם).

והקשה ה'באר שבע' (תמיד כח, ב): נאמר בתורה (שמות ל, יב) "כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם", ופירש רש"י (שם): "כשתחפוץ לקבל סכום מנינם לדעת כמה הם - אל תמנם לגולגולת אלא יתנו כל אחד מחצית השקל ותמנה את השקלים ותדע מנינם". ויש להבין:

א. מדוע נלמד האיסור לספור את ישראל מהאמור בבבאי (שמואל ב ט, ד) 'ויפקדם בטלאים', ולא מהאמור בתורה שספירת בני ישראל צריכה להיות על ידי מנין השקלים? ב. מדוע לא הביאו מוני המצוות (הרמב"ם, הרס"ג ועוד) את האיסור לספור את בני ישראל במנין המצוות?

'אהבת עולם' ללא 'יוצר אור'

יום שלישי כ"ה ניסן ה'תשע"ו

פִּתְחִין וְקוֹרִין אֶהְבֵּת עוֹלָם, וְעֲשֶׂת הַדְּבָרוֹת, וְשָׁמַע, וְהָיָה אִם שְׁמוּעָ...

הלכות תמידין ומוספין פרק ו, הלכה ד: וְאַחַר שְׁמַעְלִין הָאִיּוֹרִים לִבְבֶּשׁ מִתְּכַנְסִין בְּלֵן לְלִשְׁבֵּת הַנְּזִית... וְהוּן

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ עה

ברכה גמורה, אף כאשר למעשה אינה נאמרת בסמיכות לברכה שלפניה, וכך גם לגבי חלוקת שבע הברכות, שאף אם המברך 'שש תשיש' ו'שמח תשמח' אינו אומר סמוך לברכה שלפניה, מכל מקום היא נחשבת כברכה גמורה.

ועוד יש לדון לגבי מנהג הכהנים לומר רק 'אהבת עולם' שהרי 'אין מעבירין על המצוות', ואם הזמן אינו מאפשר לומר את שתי הברכות היה ראוי לומר את ברכת 'יוצר אור' ולא לדלג לברכה שלאחריה!

ויש לומר שהכלל 'אין מעבירין על המצוות' נאמר רק כאשר עומד לקיים את שתי המצוות והנידון הוא לגבי סדר הקדימה, אך אם יכול לקיים רק אחת מהן עדיף לדלג ולקיים את המצוה השניה, אם היא חשובה יותר (רשימות שיעורים (סולובייצק) ברכות ע' קלב).

מנהג נפוץ לחלק את שבע ברכות הנישואין בין כמה מברכים ויש שפקפקו בכך שהרי הברכות 'שש תשיש' ו'שמח תשמח' אינן פותחות ב'ברוך' כי הן 'ברכה הסמוכה לחברתה', היינו סמוכות לברכות שלפניהן הפותחות ב'ברוך' ונחשבות המשך להן, ואם אין מברכים אותן עם הברכה שלפניהן נמצא שחסרה להן הפתיחה ב'ברוך'.

אך הגר"מ פיינשטיין (אגרות משה אהע"ז א סי' צד) כתב שאין בכך חיסרון, והביא ראיה מהלכה זו שהכהנים העובדים במקדש היו קוראים לפני קריאת שמע רק את ברכת 'אהבת עולם' ללא 'יוצר אור', והרי 'אהבת עולם' אינה פותחת ב'ברוך' כי היא סמוכה ל'יוצר אור' ואם כן, כאשר קוראים רק את 'אהבת עולם' חסרה לה הפתיחה ב'ברוך', אלא מוכח מכך שמאחר ועל פי הסדר הרגיל 'אהבת עולם' נאמרת לאחר 'יוצר אור' הפותחת בברוך, הרי היא

מדוע מקדימים אמירת פרשת עולה לפרשת חטאת? יום רביעי כ"ו ניסן ה'תשע"ו

העולה היא כ'דורון', והחטאת לכפרה קודמת לעולה הבאה כ'דורון'.

ובזמן הזה שלאחר אמירת הקרבנות אומרים "יהי רצון מלפניך שיהא זה חשוב ומקובל לפניך כאילו הקרבתי...", כתב ה'טור' (א"ח שם) שאין לאומרו אחר פרשת חטאת, "לפי שאם אין הוא יודע בבירור שעבר עבירה שחייבין עליה חטאת - אינו יכול להביא קרבן", והרי זה כמקריב חולין בעזרה כי חטאת אינה באה נדבה ואמירת פרשת חטאת היא כקורא בתורה ולא כיפר אף על ביטול ה'עשה'. והיות ש"אין לך אדם בישראל שאינו מחוייב עשה" (זבחים שם) תהיה אמירת פרשת עולה לכפרה על ביטול 'עשה'.

ולכן בזמן הזה יש להקדים פרשת עולה המכפרת על ביטול ה'עשה' לפרשת חטאת שאינה חשובה כהקרבן קרבן.

ולפי זה: "אם היתה לו תחילה ידיעה ברורה שחטא" - יאמר פרשת חטאת קודם.

מגן אברהם, א"ח סי' א סק"ז

הלכות תמידין ומוספין פרק ט, הלכה ו: חטאת קודמת לעולה... שנאמר: את אשר לחטאת ראשונה.

כתב ה'שולחן ערוך' (א"ח סי' א ס"ה, ובש"ע אדה"ז ס"ט): "טוב לומר בכל יום... פרשת הקרבנות שהן עולה... וחטאת... לקיים מה שנאמר ונשלמה פרים שפתינו". והקשה ה'מגן אברהם', מדוע הוקדמה עולה לחטאת והרי חטאת קודמת לעולה? ומבאר:

ההלכה שחטאת קודמת לעולה נמשלה בגמרא (זבחים ז, ב) ל"פרקליט שנכנס - ריצה פרקליט, נכנס דורון אחרי". כלומר, החטאת דומה לפרקליט הבא לרצות את המלך שימחל לחוטא ורק לאחר שהמלך נתרצה הוא מביא לו דורון, כי לא ראוי להביא את הדורון קודם שנמחל החטא. ומבואר בגמרא (שם) שחטאת מכפרת בעיקר על שגגת 'לא תעשה' שזדונו כרת ועולה מכפרת בעיקר על ביטול 'עשה', אך חטאת הבאה לכפרת 'לא תעשה' מכפרת במקצת גם על ביטול 'עשה' ("מקופיא מכפרא"), וכיון שעיקר הכפרה נעשה (הן על הלא תעשה והן על העשה) על ידי החטאת,

תפילין דרבינו תם ובל תוסיף יום חמישי כ"ז ניסן ה'תשע"ו

בכוונה להוסיף על המצוה אלא משום שאולי ההלכה כרבינו תם (ש"ת נודע בשערים סי' ב).

אך למעשה נפסק בשלחן ערוך (א"ח סי' לד, ב) שירא שמים יניח גם תפילין דרבינו תם, וכדי שלא לעבור על כל תוסף יש לכוון לצאת ידי חובה בזוג הכשר, והשני הוא כ'רצועות בעלמא' ולא לשם מצוה.

ואין תועלת אם יעשה כך גם בדמים שהתערבו, כי בתפילין הרי אליבא דאמת רק זוג אחד מהם כשר והשני נחשב מצוה רק מצד כוונת האדם, ולכן אם מניחו שלא בכוונת מצוה אינו עובר על כל תוסף, אך הדם הטעון מתנה אחת הוא חפץ של מצוה (דם קרבן), וכאשר מוסיף בו הזאות עובר על כל תוסף אפילו אם יכוון בפירוש

הלכות פסולי המוקדשין פרק ב, הלכה יא: נתערבו הנתנין מתנה אחת מנתנין מתנה אחת - יתן הכל מתנה אחת.

למרות שבתערובת יש גם דם הטעון ארבע הזאות, מזים ממנה רק פעם אחת, כי אם יזו ארבע הזאות יעברו על איסור 'בל תוסיף' בדם הטעון רק הזאה אחת. ומכאן שאיסור 'בל תוסיף' אינו דוקא כשעושה בכוונה להוסיף על המצוה, שהרי כאן הכוונה לקיים את חובת ההזאה בדם הטעון ארבע הזאות, ואף על פי כן יש איסור בל תוסיף.

ועל פי זה יש שפקפקו על הנחת להניח תפילין דרבינו תם, כי יש בה משום 'בל תוסיף', למרות שאין עושים זאת

שעושה זאת לא לשם מצוה (ראה שו"ת בנין ציון סי' צט"ק, משנת אברהם א סי' ט).

ועוד, אם מקשר ומחבר דבר שאינו מצוה עם דבר שיש בו מצוה, כגון המטיל חמשה חוטים בציצית, עובר בבל תוסיף אפילו אם מכון בפירוש שאין כוונתו בחוט הנוסף

למצוה, וכן בדמים הניתנים על המזבח, המזבח מחבר את הדם הטעון הזאה אחת עם הדם הטעון ארבע הזאות ולכן יש בזה בל תוסיף, אך בתפילין כל זוג עומד בפני עצמו וכשמכוון לצאת ידי חובה רק באחד מהם, אין בכך איסור (שו"ת מהר"ם שיק אור"ח סי' שכז).

איזו מליקה מטהרת מידי נבילה? יום שישי כ"ח ניסן ה'תשע"ו

אינו ראוי להקרבה אפילו בדיעבד, ו'אם עלה למזבח - ירד'.

וכתבו התוספות (שם סח, א ד"ה מלק, בביאור הראשון) שהלכה זו היא לדעת רבי שמעון (שם פד, א) שמליקה בלילה מתירה בדיעבד להקריב את קרבן העוף אם עלה למזבח, אך לדעת רבי יהודה מליקה בלילה פוסלת את ההקרבה גם בדיעבד ואם עלו למזבח ירדו, ואם מלק בלילה יטמא העוף ב'בית הבליעה'.

ולפי זה, העירו אחרונים (תוס' יו"ט זבחים פ"ז מ"ה. קרן אורה שם סט, א. ועוד):

הרמב"ם (לעיל פ"ג ה"ו) פסק כדעת רבי יהודה שבהמת קדשים שנשחטה בלילה 'אם עלתה - תרד', ואיך כתב כאן שאם מלק בלילה אינו כנבילה ואינו מטמא בבית הבליעה? ותיצרו (ע"פ דברי התוספות שם, בתירוצם השני): לדעת רבי יהודה, רק בבהמה קרבן שנשחט בלילה אי אפשר להקריבו גם בדיעבד, אבל בעוף גם אם נמלק בלילה - לא ירד מהמזבח אם העלוהו בדיעבד. ולכן, זו מליקה המתירה את האיסור (שכחיו אם עלה למזבח - ירד) ואינה מטמאת ב'בית הבליעה'.

הלכות פסולי המוקדשין פרק ז, הלכה א: כָּל הַפְּסוּלִין לְעֹבֶדָה שְׁמֵלְקוּ - מְלִיקְתָּן פְּסוּלָה. וְאִם עַל פִּי שְׂאוֹתָיו הָעוֹף פְּסוּל - אֵינוֹ כְּנֻבֵּלֶת הָעוֹף הַפְּחוּד לְטַמְאָה. וְכֵן אִם מְלַק בְּלֵילָה... אֵינָם כְּנֻבֵּלָה.

נבילת עוף טהור מטמאה את אוכלה בכניסתה ל'בית הבליעה', וקרבת העוף הטעונים מליקה, המליקה מוציאתן מידי טומאת נבילה. ושנינו (ובחים סח, א) שגם אם המליקה אינה כהלכה (שנעשתה על ידי כהן פסול לעבודה או בלילה) והקרבת פסול, הרי היא מטהרת מידי נבילה.

והגמרא (שם סט, א) מבארת זאת:

נבילת עוף מטמאה ב'בית הבליעה' רק אם במיתת העוף לא ניתר איסור שהיה עליה בחיים, אבל מליקה מתירה את האיסור שהיה בעוף קודם (הקרבן על המזבח ואכילת כהנים), ולכן אינה מטמאה טומאת נבילה. ולא רק מליקה כהלכה המתירה את הקרבת העוף על המזבח (לאחר שבהיתור חי לא היה ראוי להקרבה) אלא גם מליקה פסולה מטהרת מידי נבילה כי המליקה מתירה לענין שאם עלה למזבח לא ירד בדיעבד, בעוד שבהיות העוף חי,

ספק שהוא ודאי

שבת קודש כ"ט ניסן ה'תשע"ו

חיוב ההקרבה אינו מספק אלא חיוב גמור שהרי התורה ציותה על הבאת קרבן זה, ולכן ודאי שלבישת בגדי הכהונה בעת ההקרבה נחשבת כלבישה בשעת עבודה.

ויש ללמוד יסוד זה מדברי הרמב"ם בהלכות מחוסרי כפרה (פ"א ה"ו) בשתי נשים שילדו נפלים ורק על אחד מהם צריך להקריב קרבן, ואין ידוע איזו ילדה את הנפל החייב בקרבן, שכל אחת מהן צריכה להביא קרבן מספק, אך לדעת רבי יוסי (כריתות ז, ב) שתיהן יכולות להיפטור בקרבן אחד על ידי שיקנו קרבן בשותפות, ויעשו תנאי ביניהן שיהא שייך לזו שאכן מחויבת בו. ובכל זאת פוסק הרמב"ם שפתרון זה אינו אפשרי כי להלכה נוקטים שחובה גמורה על כל אשה שחל עליה ספק להביא קרבן, ואף שסיבת החיוב היא מצד ספק החיוב עצמו וודאי, ולכן אינן יכולות להיפטור בקרבן אחד כי על כל אחת מהן חל חיוב להביא קרבן (חידושי הגר"ז הלכות מחוסרי כפרה שם).

הלכות פסולי המוקדשין פרק י, הלכה ה: וְכָל הַחֲטָאוֹת הָאֵלֶּיךָ אֵינָן נֶאֱכָלוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם סָפֵק.

והטעם הוא משום שקרבן מהעוף לא נשחט אלא נמלק, ומאחר וקרבן זה בא מצד הספק יש לחשוש שמא באמת אינה מחויבת בו והרי הוא חולין, וכיון שלא נשחט הוא אסור באכילה.

ומכאן מקשה ה'שגת אריה' על הרמב"ם (הל' כלאים פ"א הל"ב) האוסר ללבוש כהונה שלא בשעת העבודה מאחר ויש בהם כלאים ולבישתם הותרה רק בעת העבודה במקדש, איך יוכל הכהן להקריב חטאת הבאה על הספק, והרי אם הבעלים אינו מחויב בה, אין כאן הקרבת קרבן והכהן לבש כלאים שלא בשעת עבודה!

והביאור:

כאשר דנים ביחס לעוף, רואים אותו כספק קרבן ספק חולין, ואם הוא חולין המליקה אסרה אותו באכילה, אך

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - כ"ג-כ"ט ניסן תשע"ו

לומר זבח. מנין לרבות הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח והמנסך שלושת לוגין יין ושלושת לוגין מים, תלמוד לומר, ואל פתח אוהל מועד, כל הבא לפתח אוהל מועד חייבין עליו בחוץ" (11) שנקרבים על גבי המזבח. (12) שמקטירין אותם על מזבח הזהב בכל יום. (13) שקריבה כולה על גבי המזבח. (14) כי הסולת לבד, שמביאין עם הקרבן, נקראת "מנחת נסכים", ונשרפת כולה על גבי המזבח. (15) ודווקא שלושה לוגין יין או שלושה לוגין מים ולא פחות. (16) כלומר, שלושה לוגין מים. (17) במים אינו חייב אלא בחג הסוכות (כסף משנה). וראה להלן הלכה ד, שכתב "בין בחג בין בשאר ימות השנה", וצריך עיון. וראה בזבחים קי: וברש"י ותוספות שם.

- ד. אָבֵל הַזֹּרֶק שְׁיָרֵי הַדָּם בַּחוּץ, אֶפְלוּ שְׁיָרֵי דָמִים 17
הַפְּנִימִים¹⁸ - פָּטוּר; שְׁזָרִיקֶת שְׁיָרֵי הַדָּם שְׁיָרֵי מִצְוֶה 18
הֵם וְאֵינָם מִעֲפָבֶיץ¹⁹. וְכֵן הַמִּנְסֵךְ יֵינן אוֹ מִמֵּם פָּחוֹת 19
מִשְׁלֹשָׁה לִגְיָן בַּחוּץ - פָּטוּר²⁰, בֵּין בַּחֲג בֵּין בְּשָׁאֵר 20
יָמוֹת הַשָּׁנָה; הוֹאִיל וְחֹסֶר הַשְּׁעוֹר²¹ הָרִי אֵינָם רְאוּיִין 21
לְהִתְקַבֵּל בְּפָנִים. וְכֵן הַמַּעֲלָה מִבֶּשֶׂר חֲטָאֵת²², מִבֶּשֶׂר 22
אֶשֶׁם, מִבֶּשֶׂר שְׁלָמִים, בֵּין שֶׁל יָחִיד בֵּין שֶׁל צֶבֶר, 23
מִשְׁיָרֵי מִנְחוֹת, מִשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, מִלֶּחֶם הַפָּנִים, בַּחוּץ 24
- פָּטוּר; שֶׁפֶל אֵלֹו רְאוּיִין לְאֲכִילָה, לֹא לְאִשִּׁים²³. 25

(18) כלומר, של חטאות הפנימיות, והן החטאות הנשרפות, שזריקת דמן לפנים בהיכל על מזבח הזהב ושיירי הדם שופך על יסוד מערכי של מזבח החיצון. (19) שלא כר' נחמיה (שם קי:). שאמר שיריים הפנימיים שהקריבים בחוץ, חייב, לפי שהם מעכבים, אלא כר' עקיבא (שם קיא.) שאפילו השיריים הפנימיים אינם מעכבים. (20) כן הוא בברייתא (שם קט:): "יכול המנסך פחות מג' לוגין יין ופחות מג' לוגין מים יהא חייב, תלמוד לומר (שם) לעשות, על השלם חייב ואינו חייב על החסר". (21) שלושה לוגין יין הם הפחות שבנסכים. וכמו כן שיעור המים שמנסכים בהם הוא שלושה לוגין. (22) כלומר, חטאת חיצונה, שבשרה נאכל לכהנים. (23) כלומר, אינם ראויים להעלאה על המזבח.

- ה. הַמַּעֲלָה אֶת הַבֶּהֱמָה פְּלָה בַּחוּץ - חֵיב מִפְּנֵי 26
הָאִמּוּרִין. וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא הִפְרִישָׁן - אֵין בֶּשֶׂר 27
הַזָּבֵחַ חוּצָץ, וּבְאֵלֹו הֶקְטִיר הָאִמּוּרִים בְּפָנֵי עֶצְמוֹ²⁴. 28
אֶבֶל הַמַּעֲלָה מִנְחָה שְׁלֹא נִקְמָצָה - פָּטוּר²⁵; שְׁאֵין 29
הַקֶּמֶץ בְּרוּר וּמִבְדֵּל²⁶. קִמְצָה וְחֹזֵר קִמְצָה לְתוֹכָהּ²⁷ 30
וְהֶקְרִיב פְּלָה בַּחוּץ - חֵיב²⁸. 31

(24) בגמרא (שם קי:): "אמאי, האיכא חציצה (בין האימורים למערכה), אמר שמואל כשהפכן וכו', רב אמר מין במינו אינו חוצץ", ופסק כרב. (25) על העלאת חוץ, (26) אלא לאחר הקמיצה, אבל האימורים ברורים ומובדלים,

יום א' כ"ג ניסן ה'תשע"ו

הלכות מעשה הקרבנות

פרק תשעה עשר

(1) יבאר בו דין המעילה בחוץ, שאינו חייב אלא אם ראוי לבוא בפנים.

- א. אֵין הַמַּעֲלָה בַּחוּץ חֵיב עַד שְׁיַעֲלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ 1
שְׁיַעֲשֶׂה בַּחוּץ²; אֶבֶל אִם הֶעֱלָה עַל הַסֵּלַע אוֹ עַל 2
הָאֶבֶן - פָּטוּר. שְׁאֵין קָרוֹי קָרְבָּן אֲלָא עַל הַמִּזְבֵּחַ, 3
וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא בַּחוּץ, שְׁנֹאמַר: וַיֵּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ³. 4
וְאֵינוֹ חֵיב עַד שְׁיַעֲלָה לְשֵׁם⁴; שְׁנֹאמַר: לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ 5
לֵה⁵ - עַד שְׁיִתְּבֹנֶן לְשֵׁם. 6

(2) משנה בזבחים קח. כדעת ר' יוסי. ובתוספתא שם נוסף עוד בדברי ר' יוסי "ויסדר את המערכה". (3) שם קח: בגמרא בדברי רב הונא. וברש"י שם: "ויבן נח מזבח, אלמא במת יחיד, שהיא בחוץ, אינה העלאה בלא מזבח", ומה שנאמר אצל מנוח (שופטים יג, יט) "ויקח מנוח את גדי העזים ואת המנחה ויעל על הצור לה", הוראת שעה הייתה. (4) להקב"ה. אבל המעלה לשם הדיוט - אינו חייב. וראה למעלה פרק י"ח הלכה טז, כי בשחיטה חייב אף אם כיוון להדיוט. (5) "ואל פתח אוהל מועד לא יביאנו לעשות אותו לה". שם בגמרא.

- ב. אֵינוֹ חֵיב אֲלָא עַל הַעֲלָאת דָּבָר הָרָאוּי לְאִשִּׁים 7
וְלַמִּזְבֵּחַ⁶, כַּגֹּז הַעוֹלָה⁷; שְׁנֹאמַר: אֲשֶׁר יַעֲלֶה עוֹלָה אוֹ 8
זָבֵחַ - מָה עוֹלָה שְׁרָאוּיָהּ לְאִשִּׁים, אֵף כֹּל שְׁרָאוּי 9
לְאִשִּׁים הוּא שְׁחִיבִין עַל הַעֲלָאתוֹ בַּחוּץ. 10

(6) כלומר, דבר הראוי לשריפה על המזבח, ולא דבר הראוי לאכילה ולא דבר הראוי לשריפה שלא על המזבח. (7) שכולה ראוייה להקרבה על המזבח.

- ג. מִפְּאֵן אָמְרוּ: הַזֹּרֶק אֶת הַדָּם⁸, אוֹ הַמִּקְטִיר אֵיבָרֵי 11
עוֹלָה⁹ אוֹ אִמּוּרִין¹⁰, אוֹ קִמְץ אוֹ לְבוֹנָה¹¹ אוֹ קִטְרֶת¹², 12
אוֹ מִנְחַת פְּהִינִים¹³ אוֹ מִנְחַת נִסְכִּים¹⁴, אוֹ הַמִּנְסֵךְ 13
שְׁלֹשָׁה לִגְיָן יֵינן¹⁵ אוֹ מִמֵּם¹⁶ בַּחוּץ - חֵיב¹⁷; שְׁנֹאמַר: 14
לֹא יִבְיָאֵנוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ - כֹּל הַמִּתְקַבֵּל בְּפָנִים חֵיבִין 15
עָלָיו בַּחוּץ. 16

(8) משנה בזבחים קי. ובברייתא (שם קז:): "מנלן, מדתניא דם ייחשב (ויקרא יז, ד) לרבות הזורק, דברי ר' ישמעאל. רבי עקיבא אומר או זבח (שם, ח) לרבות את הזורק". (9) שם קט. ודווקא איברי עולה, אבל לא איברי שאר קרבנות, שהם לאכילה. (10) בין של עולה ובין של שאר הקרבנות. בברייתא שם: "תנו רבנן אשר יעלה עולה או זבח, אין לי אלא עולה, מנין לרבות אימורי אשם ואימורי חטאת ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים, תלמוד

אף קודם ההפרשה. (27) ונתערב עם שאר הסולת. (28) ואין הקומץ בטל ברוב.

חָסֵר אוֹתוֹ דָּבָר הַקָּרֵב ⁴⁸ כִּלּוֹתָּהּ ⁴⁹ בְּפָנִים ⁵⁰, וְהֶעֱלָה ²³ שְׂאִירָתוֹ בַּחוּץ - פֶּטוּר. ²⁴

(45) במשנה שם קט: לדברי הכל. (46) ולא קרבו. (47) שם במשנה מחלוקת תנא קמא ור' אליעזר, והלכה כתנא קמא. (48) אבל אם חסרו השיריים, ולא הדבר הקרב, והקריב הדבר הקרב בשלימותו, בחוץ - חייב, שהרי שיריים שחסרו מקטיר עליהם הקומץ. (49) כגון שנאבד או נשרף. (50) אבל אם נחסר בחוץ, הדבר ספק.

ט. בַּיָּצֵד ? הַקֶּמֶץ ⁵¹ או הַלְבוּנָה ⁵² וְהָאֻמִּירָן ²⁵ וְהָעוֹלָה ⁵³ וּמִנְחָה הַנִּשְׁרֶפֶת ⁵⁴ וְהַנֶּסֶךְ ⁵⁵ שֶׁחָסְרוּ ²⁶ מִקְצָתָם בְּפָנִים וְהַקָּרִיב שְׂאִירָתוֹ בַּחוּץ - פֶּטוּר; ²⁷ שֶׁהָיָה נֶאֱמָר: לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ - עַל הַשֶּׁלֶם הוּא חַיִּב, ²⁸ וְאִינוּ חַיִּב עַל הַחֶסֶר. הוֹצִיאָו שְׁלֵם וְחָסֵר בַּחוּץ ²⁹ וְהֶעֱלָהוּ - הָרִי זֶה סֶפֶק ⁵⁶, לְפִיכָּךְ אִינוּ לוֹקָה. ³⁰

(51) כי מקצת הקומץ מעכב את כולו. (52) וכגון שהתנדב קומץ לבונה בפני עצמו, שאם חסר כל שהוא פסול. או בלבונה הבאה עם המנחה, וחסרה, ולא נשאר בה אלא קורט אחד, שהיא פסולה. (53) דעת רבינו, כי מה שאמרו במשנה שם: "וכולן שחסרו כל שהוא והקריבו בחוץ פטור", מוסב גם על אימורים ועולה המוזכרים במשנה הקודמת "המעלה כזית מן העולה ומן האימורים בחוץ חייב". (54) מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים. אבל שאר המנחות - נקמצות והשאר נאכל לכהנים. (55) היין והמים. (56) בגמרא שם קי. "איבעיא להו חיסרון דחוץ (הוציא שלם וחסר בחוץ) שמיה חיסרון או לא שמיה חיסרון", ולא נפשטה.

י. הָעֵלָה אֲכָר שְׂאִין בּוֹ בְּזִית בִּשְׂרֹר וְהִיָּה הַעֲצֵם ³¹ מְשַׁלְּמוֹ לְכֹזֵית - חַיִּב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְחַבֵּר ⁵⁷. הִיָּה ³² מִלַּח מְשַׁלְּמוֹ לְכֹזֵית - הָרִי זֶה סֶפֶק, לְפִיכָּךְ אִינוּ ³³ לוֹקָה ⁵⁸. וְעוֹלָה וְאֻמִּירָה מְצַטְרֶפִין לְכֹזֵית ⁵⁹. ³⁴

(57) שם קז: "איתמר המעלה ואין בו כזית ועצם משלמו לכזית, ר' יוחנן אומר חייב וריש לקיש אמר פטור. ר' יוחנן אמר חייב חיבורי עולין (=הקרבנים על המזבח) כעולין וכו', ופסק כר' יוחנן. (58) שם: "בעי רבא המעלה ראש בן יונה שאין בו כזית ומלח משלמו לכזית מהו וכו', תיקר". (59) שם קט. במשנה: "המעלה כזית מן העולה ומן האימורים בחוץ חייב", שהרי כולה כליל (רש"י שם).

יא. הָעֵלָה וְחִזּוֹר וְהֶעֱלָה - חַיִּב עַל כָּל אֲבָר וְאֲבָר ⁶⁰. זֶרֶק הָדָם וְהֶעֱלָה הָאֵיבָרִים - חַיִּב שְׁתֵּים ⁶¹, שֶׁהָיָה ³⁶ חֶלֶק הַבְּתוּבָה בֵּין מַעֲלָה לַעֲוֹשָׁה; שֶׁהָיָה נֶאֱמָר: אֲשֶׁר ³⁷ יַעֲלֶה עִלָּה, וְנֶאֱמָר: לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ. הָעֵלָה אֲבָר חָסֵר ³⁸ - פֶּטוּר ⁶²; שֶׁנֶּאֱמָר: לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ - עַל הַשֶּׁלֶם הוּא ³⁹ חַיִּב. ⁴⁰

(60) במשנה שם קח. העלה וחזר והעלה וחזר והעלה, חייב על כל עלייה דברי ר' שמעון. ר' יוסי אומר אינו חייב אלא אחת", ואמר ר' יוחנן (שם קח:) כי לא נחלקו אלא באבר

1 ו. הַיּוֹצֵק ²⁹ וְהַבּוֹלֵל ³⁰, וְהַפּוֹתָת ³¹ וְהַמּוֹלֵחַ ³²,
2 וְהַמְּנִיף ³³ וְהַמְּגִישׁ ³⁴, וְהַמְּסַדֵּר אֶת הַשִּׁלְחָן ³⁵ וְהַמְּטִיב
3 אֶת הַנֵּרוֹת ³⁶, וְהַקּוֹמֵץ ³⁷ וְהַמְּקַבֵּל דְּמִים בַּחוּץ -
4 פֶּטוּר; לְפִי שֶׁכָּל אֶחָד מֵאלוֹ אִינוּ גֹמֵר עֲבֻדָּה,
5 וְנֶאֱמָר: אֲשֶׁר יַעֲלֶה עִלָּה אוֹ זִבַּח - מִה הָעֲלָאָה
6 שֶׁהִיא גֹמֵר עֲבֻדָּה, אֵף כִּלּוֹתָּהּ גֹּמֵר עֲבֻדָּה חַיִּבִּין
7 עָלָיו.

(29) משנה שם קיב: "והוא שיוצק השמן על המנחות והוא מה שנאמר (שם, ו) ויצקת עליה שמן". (30) שבולל הסולת בשמן. (31) היא הפותת לחם המנחות, כמו שנאמר (שם) פתות אותה פתים". (32) היא נותן המלח למנחה, שנאמר (שם, יג) על כל קרבן תקריב מלח". (33) היא מה שנאמר (במדבר ו, כ) והניף אותם תנופה". (34) היא מה שנאמר (שם, ח) והגיש"ה" (35) היא המסדר את לחם הפנים על השולחן". (36) אין הכוונה להטבת הנרות בבוקר, שהרי לדעת רבינו "הדלקת הנרות היא הטבתם". ואם כן הרי היא גמר עבודה, אלא הכוונה להטבת הנרות בערב, שהיא דישונם, והיא אינה גמר עבודה, אלא הכנה להדלקת. (37) צריך עיון למה לא מנה הקומץ ביחד עם כל עבודות המנחה, יוצק ובולל וכו'.

ז. פָּרָה אֲדָמָה שֶׁשִּׁרְפָּה חוּץ מִמָּקוֹם שִׁרְפָּתָהּ ³⁸, וְכֵן ⁸
9 שְׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ שֶׁהִקְרִיבוּ בַּחוּץ אַחֵר שֶׁהִתְוָדָה עָלָיו
10 - פֶּטוּר; שֶׁנֶּאֱמָר: וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאוּ
11 - כֹּל שֶׁאִינוּ רְאוּי לָבוֹא אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֵין ¹²
12 חַיִּבִּין עָלָיו. אֲבָל קִדָּשִׁים פְּסוּלִין שֶׁהִיָּה פְּסוּלָן
13 בִּקְדָּשׁ, אִם הָעֵלָה מִהֵן בַּחוּץ - חַיִּב. בַּיָּצֵד ? כְּגוֹן
14 הַלֵּן ³⁹ וְהַיּוֹצֵא ⁴⁰ וְהַטָּמֵא ⁴¹ וְשֶׁנִּפְסַל בְּמַחֲשַׁבֶּת
15 הָעוֹבֵד ⁴², שֶׁכֵּלֵן נִשְׁרָפִין כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהַלְכוֹת
16 פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, אִם עָבַר וְהֶעֱלָה מֵהֶם בַּחוּץ -
17 חַיִּב ⁴³; שֶׁנֶּאֱמָר: לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ לֵה' - כֹּל הַנֶּעֱשֶׂה לֵה'
18 חַיִּבִּין עָלָיו, וְאֵלּוֹ נַעֲשׂוּ לְשֵׁם ⁴⁴.

(38) משנה שם קיב. והיינו חוץ ממקום מערכתה ששחטה שם. (39) כלומר, עבר עליו הלילה, ולא זרקו את הדם, או שלא הקריבו את הבשר או את האימורים על גבי המזבח. (40) שייצא בשר הזבח חוץ לעזרה. (41) שנטמא הקרבן. (42) כגון מחשבת זמן, או מחשבת מקום, או מחשבת שינוי השם ושינוי בעלים. (43) בכרייתא שם: "מנין לרבות פסולין כגון הלן והיוצא והטמא ושנשחט חוץ לזמנו וחוצו למקומו וכו', תלמוד לומר (שם) יביאנו לעשות, כל המתקבל בפתח אוהל מועד חייבין עליו בחוץ". (44) שכל אלו אם עלו למזבח, לא ירדו.

ח. כִּלּוֹתָּהּ שְׂחִיבִין עַל הָעֲלָאָה בַּחוּץ, בֵּין שֶׁהֶעֱלָה ¹⁹
20 מִמֶּנּוּ בְּזִית בַּחוּץ - חַיִּב. בֵּין שֶׁהֶעֱלָה בְּפָנִים תְּחִלָּה
21 וְשִׁיר מִמֶּנּוּ בְּזִית וְהֶעֱלָהוּ בַּחוּץ ⁴⁵, בֵּין שֶׁהִנִּיחַ הַכֹּל
22 בְּפָנִים ⁴⁶ וְלָקַח מִמֶּנּוּ בְּזִית וְהֶעֱלָהוּ בַּחוּץ ⁴⁷. אֲבָל אִם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום א' כ"ג ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין עט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

במשנה, ובזה ר' אליעזר מודה, כיוון שכבר הקריב הראשון בפנים. (75) לחם הפנים היה ערוך בשני סדרים: שש חלות בכל סדר, ובצד כל מערכה נותנים כלי שיש בו קומץ לבונה, וכלי זה הוא הנקרא בוך, נמצאו שני קומצין לבונה בשני הבזיכין. ואין הכהנים אוכלים לחם הפנים עד שיקטירו שני בזיכי לבונה על האש. (76) ואף כי שני הבזיכין מעכבים זה את זה, אין צריך שיקריב את שניהם כדי להתחייב על העלאת חוץ, וכתנא קמא (שם במשנה) ולא כר' אליעזר הסובר כי מכיוון ששניהם מעכבים זה את זה - אינו חייב עד שיקריב שניהם. (77) וגם ר' אליעזר מודה בזה.

טו. מי ששחט קדשים בזמן הזה והעלה חוץ לעזרה⁷⁸ - חיב, מפני שהוא ראוי לקרב בפנים; שהרי מתר להקריב אף על פי שאין בית, מפני שקדשה ראשונה קדשה לשעתייה וקדשה לעתיד לבוא.

(78) כרבי יוחנן בזבחים קז: ושם אמרו: "המעלה בזמן הזה, רבי יוחנן אמר חייב - קדושה ראשונה קידשה לשעתייה וקידשה לעתיד לבוא". ולא נזכרה שחיטה בחוץ, אלא העלאה בלבד, וכתבו התוספות (שם נט. דיבור המתחיל עד) שעל שחיטה פטור, לפי שאינו ראוי לפתח אהל מועד, שהרי אין מקריבין אלא אם יש מזבח, ואם כן מה שכתב רבינו "מי ששחט" אין כוונתו לחייבו גם על השחיטה, אלא כתב כן, לפי שכן הוא הדרך: לשחוט ולהקריב, שהרי אי אפשר להקריב מחיים, ועיין משנה למלך.

טז. השוחט קדשי נזרים⁷⁹ בחוץ - חיב. וכן הפעלה אותן בחוץ⁸⁰. והנזרים מתרין להקריב עולות לשם בכל מקום⁸¹. והוא שיקריבו בפמה שיקבנו⁸². ואסור לספיץ⁸³ ולעשות שליחות⁸⁴, שהרי נאסר עלינו להקריב בחוץ. ומתיר להורות להם וללמדם היאך יקריבו⁸⁵ לשם האל ברוך הוא.

(79) כי מקבלים מהגויים עולות להקריב למזבח. (80) חייב, שהרי הושוו העלאה ושחיטה. (81) ברייתא שם קטז: "דבר אל בני ישראל (ויקרא יז, ב), בני ישראל מצוין על שחוטי חוץ ואין הגויים מצוין על שחוטי חוץ". (82) שם בברייתא: "לפיכך כל אחד ואחד בונה במה לעצמו ומקריב עליה כל מה שירצה". וראה שם קח: ולמעלה הלכה א, כי אין העלאה בלא בנין, שנאמר (בראשית ח, כ) "ויבן נח מזבח לה'". (83) שם: "אמר רב יעקב בר אחא אמר רב אסי אסור לסייען ולעשות שליחות". (84) אף בעבודה כזו שאין חייבים עליה בחוץ (תוספות שם דיבור המתחיל אסור). (85) שם: "אמר רבה ולאורינהו שרי".

סליקו להו הלכות מעשה הקרבנות בסיעתא דשמיא

הלכות תמידין ומוספין

יש בכללן תשע עשרה מצות. שמונה עשרה מצות עשה, ואחת מצות לא תעשה, וזה הוא פּרָטֶן: (א)

אחד, אבל בארבעה וחמשה אברים - לדברי הכל חייב על כל אבר ואבר. (61) בגמרא שם קז: "אמר ר' אבהו וכו' זרק והעלה לדברי ר' ישמעאל חייב שתיים, לדברי רבי עקיבא אינו חייב אלא אחת, אביי אמר אפילו לדברי רבי עקיבא חייב שתיים, להכי פלגינהו קרא (דברים יב, יד) שם תעלה ושם תעשה". (62) כרבי יוסי לפי פירושו של ר' יוחנן (שם קח: בחוץ חייב ומר סבר (ר"י) פטור.

יב. שנים ששחטו - פטורים. שנים שאחזו באבר והעלוהו בחוץ - חיבין; שנאמר: איש איש אשר יעלה עלה - אפלו איש ואיש שהעלו חיבין.

יג. הזורק מקצת מתנות⁶³ בחוץ - חיב. המקבל דם חטאת⁶⁴ בכוס אחד, נתן ממנו בחוץ וחזר ונתן בפנים⁶⁶ - חיב על הנתן בחוץ, שהרי פלו ראוי לקרב בפנים; ואם נתן ממנו בפנים⁶⁷ וחזר ונתן בחוץ - פטור, מפני שהן שירים⁶⁸. אבל אם קבל בשני כוסות, בין שנתן שניהן בחוץ⁶⁹, או אחד בחוץ ואחד בפנים⁷⁰, או אחד בחוץ ואחד בחוץ⁷¹ - הרי זה חיב.

(63) אף מתנה ראשונה של דם מדמים הפנימיים, בכלל זה, אף על פי שאין הקרבן כשר בפנים, אלא אם כן קיים כל המתנות כמפורש במשנה זבחים לו: (64) משנה שם קיא: ונקט רבינו "חטאת" כלשון המשנה, אף על פי שהוא הדין לקרבנות אחרים, והמשנה נקטה "חטאת" דווקא, שהרי מפורש בה שאם נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ - חיב, וכדעת ר' נחמיה הסובר "שיריים מעכבים" וזה אינו אלא בדמים הפנימיים, ומכיוון שאין דמים פנימיים אלא בקרבן חטאת - נקטה המשנה "חטאת". (65) הוא הדין אם לא נתן אחר כך בפנים, ונקט "ונתן בפנים" אגב הדין הבא "נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ". (66) על המזבח. (67) היינו, כל המתנות שבפנים. (68) ואינם מעכבים. ואף על פי שבמשנה שם מפורש שגם באופן זה חייב, - הרי אמרו בגמרא (שם קיב.) כי משנה זו היא כר' נחמיה, אבל לר' עקיבא - גם שיריים הפנימיים אינם מעכבים, ופסק רבינו כמותו. (69) ואם הייתה לו ידיעה בינתיים - חייב שתיים. (70) שם במשנה: "חייב על החיצון והפנימי מכפר". (71) במשנה שם מפורש שהוא פטור, ובגמרא שם קיב. אמרו, כי אפילו ר' נחמיה שאומר "שיריים מעכבים", מודה בזה שפטור, משום שאין שיריים אלא באותו הכוס אבל הכוס השני - האחד עושה מחבירו דיחוי.

יד. הקמץ והלבונה⁷² של מנחה שהקריב אחד מהן בחוץ⁷³, או הקריב האחד בפנים והשני בחוץ - חיב⁷⁴. וכן שני בזיכי לבונה של לחם הפנים⁷⁵ שהקריב אחד מהן בחוץ⁷⁶, או אחד בפנים והשני בחוץ - חיב⁷⁷.

(72) שמעכבים זה את זה. (73) כתנא קמא (שם קי. במשנה) ולא כר' אליעזר הסובר כי מכיוון שהם מעכבים זה את זה - אינו חייב עד שיקריב שניהם. (74) שם

שעה העיד ר' יודה בר בבא על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות (ירושלמי ברכות פ"ד הלכה א, ועיין בפירוש המשנה בעדיות שם).

- ג. תמיד של בין הערבים שוחטין אותו משיאריף²³
- הצל ויראה לכל שהאריף²⁴, והוא ממש ומחצה¹⁰
- ומעלה, עד סוף היום¹¹. ולא היו שוחטין אותו בכל
- יום אלא בשמונה שעות ומחצה, וקרב בתשע
- ומחצה¹². ולמה מאחרין אותו שתי שעות אחר
- תחלת זמן שחיתתו? מפני הקרבנות של יחידים או
- של צבור¹³. לפי שאסור להקריב¹⁴ קרבן כלל קדם
- תמיד של שחר¹⁵, ולא שוחטין קרבן אחר תמיד של
- בין הערבים¹⁶; חוץ מקרבן פסח לבדו¹⁷, שאי
- אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות.

9) שהרי לפני הצהרים, שהמש בצד מזרח, נוטה הצל למערב. ואילו אחר הצהרים, שהמש נוטה למערב, הצל נוטה למזרח. ובאמצע היום אין הצל נוטה לא לכאן ולא לכאן אלא הוא תחתיו של המיצל. ומשעה שהצל מתחיל להאריך, כלומר, שמתחיל לנטות לצד מזרח, ונראה לכל שהאריך אז הוא זמן שחיתת התמיד של בין הערביים. וכן הוא בפסחים נח. "אלא אמר רבא, מצוותו דתמיד משינטו צללי ערב, אי טעמא דאמר קרא בין הערביים, מעידנא דמתחיל שמשא למערב וכו' מוקמינן ליה אדינא בשש ומחצה". וראה רש"י שם ד"ה אלא אמר רבא, וראה גם בפירוש המשנה לרבינו, פסחים שם. (10) ברכות כו: (11) בברכות שם: "ומפני מה אמרו תפלת מנחה עד הערב, שהרי תמיד של בין הערביים קרב והולך עד הערב". (12) משנה בפסחים שם: "תמיד נשחט בשמונה ומחצה, וקרב בתשעה ומחצה". (13) שם בגמרא: "אמר רבא, מצוותו דתמיד משינטו צללי ערב וכו' הילכך בשאר ימות השנה דאיכא נדרים ונדרות, דרחמנא אמר (ויקרא ו, ה) והקטיר עליה (= על תמיד של שחר) חלבי השלמים, ואמר מר (שם נט:): עליה השלם כל הקרבנות כולם, מאחרין ליה תרתי שעי, ועבדינן ליה בשמונה ומחצה". (14) להלן לגבי "אחר תמיד של בין הערביים", כתב "ולא שוחטין". וכאן דקדק וכתב "שאסור להקריב", שלגבי "קודם תמיד של שחר" לא נאסרה שחיטה שאינה עבודה, אבל אחר תמיד של שחר – אסור גם לשחוט, לפי שלא יוכל לזרוק, ויבוא לידי פסול (משנה למלך). (15) שם נח: "תנו רבנן, מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר, תלמוד-לומר (ויקרא שם) וערך עליה (= על תמיד של שחר) העולה. מאי תלמודא, אמר רבא, העולה עולה ראשונה". ואין זה טעם למה שכתב כאן, שמאחרים אותו, אלא למה שכתב למעלה (הלכה ב) שמקדימים לשחטו משיאור פני כל המזרח (מעשה רוקח). (16) שם בפסחים: "ומנין שאין דבר קרב אחר תמיד של בין הערביים, תלמוד-לומר (שם) והקטיר עליה חלבי השלמים, עליה (= על תמיד של שחר) השלם כל הקרבנות כולן". (17) צ"ל "מערב פסח לבדו", וזה מוסב למה שאמר למעלה, שמאחרים את התמיד עד שמונה שעות ומחצה, ועל זה אמר שבערב פסח אינו כן, אלא מקדימים את התמיד (כדלהלן הלכה ה), לפי שאין שוחטים

- 1 להקריב שני כבשים בכל יום עולות. (ב) להקריב
- 2 אש על המזבח בכל יום. (ג) שלא לכבותה. (ד)
- 3 להרים את הדשן בכל יום. (ה) להקטיר קטרת בכל
- 4 יום. (ו) להקליק גרות בכל יום. (ז) שיקריב כהן
- 5 גדול מנחה בכל יום, והיא הנקראת חבתין. (ח)
- 6 להוסיף שני כבשים עולות בשבת. (ט) לעשות לחם
- 7 הפנים. (י) מוסף ראשי חדשים. (יא) מוסף הפסח.
- 8 להקריב עמר התנופה. (יג) מוסף עצרת. (יד)
- 9 להביא שתי הלחם עם הקרבנות הבאות בגלל
- 10 הלחם ביום עצרת. (טו) מוסף ראש השנה. (טז)
- 11 מוסף יום צום. (יז) מוסף החג. (יח) מוסף שמיני
- 12 עצרת. (יט) לספור כל איש ואיש שבועה שבועות
- 13 מיום הקרבת העמר.

14 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

15 פרק ראשון

- 1) תתבאר בו מצות הקרבת שני תמידים בכל יום, ואימתי זמן הקרבתם.
- א. מצות עשה² להקריב שני כבשים עולות בכל יום³, והם הנקראים תמידין, אחד בבקר⁴ ואחד בין הערבים⁵; שגמרא: שנים ליום עלה תמיד וגומר⁶.
- 2) יש אומרים שמברכין על מצוה זו (מעשה רוקח). וראה במשנה למלך מעשה הקרבנות פ"א הלכה א. (ועיין רש"י עירובין ג. ד"ה והרי מעשר). (3) ראה בספר המצוות, עשה לט. (4) ראה להלן הלכה ב, אימתי זמן שחיתתו. (5) ראה להלן הלכה ג, זמן שחיתתו. (6) "את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים" (שם, ד).
- ב. ואימתי זמן שחיתתו? של בקר שוחטין אותו קדם שמעלה החמה, משיאור פני כל מזרח. ופעם אחת דחקה השעה את הצבור בבית שני⁸, והקריבו תמיד של שחר בארבע שעות ביום.

7) כמתיא בן שמואל (יומא כח. ותמיד ל). שאומר – "האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון, והוא אומר הן", "כלומר, שיאיר כל המזרח לא שיתחיל האור בנקודה ממנו, ולפיכך אומרים לו העומדים בקרקע העזרה, הגיע האור לפי ראות עיניך עד חברון אמר להם הין, ואז שוחטין התמיד וכו' וכבר הקדמנו וכו' שהלכה כרבי מתיא בן שמואל" (פירוש המשנה בתמיד). אבל לפני כן השחיטה פסולה, שהרי אין שוחטין זבחים אלא ביום (ראה למעלה שם פ"ד ה"א ובמגילה כ:). ומשום "זריזין מקדימין למצוות" (ראה פסחים ד). – היו מקריבין אותו מיד עם הגיע הזמן הכשר. (8) ראה עדיות פ"ו משנה א "רבי יהודה בן בבא העיד חמשה דברים, שממאנים את הקטנות וכו' ועל תמיד של שחר שקרב בארבע שעות", וזה היה "בימי מלכות יון, שהיו משלשלים להם שתי קופות של זהב והעלו להם שני טליים. פעם אחת שלשלו להם שתי קופות של זהב, והיו מעלין להם שני גדיים, באותה שעה האיר הקב"ה את עיניהם ומצאו שני טליים מבוקרים בלשכת הטלאים, על אותה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום א' כ"ג ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין פא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

מקדימים התמיד לשש ומחצה לא יוכלו לשחוט אחריו נדרים ונדבות (ראה למעלה הלכה ג) – לא התחשבו בזה, בכדי לתת שהות לצלות הפסח קודם השבת (הר המוריה, וראה להלן). (27) כאן מתחילה הלכה ו. וכן נכון. שהרי לפי הנוסחא שלנו יוצא שבהקטרה אין 'עשה' של השלמה, וזה לא יתכן, שהרי כל עיקר הפסוק אינו אלא בהקטרה, שנאמר "והקטיר עליה חלבי השלמים", וכן כתבו התוספות במנחות מט: . וראה בהר המוריה. (28) היינו לאחר שהקטירו התמיד, שאם לא כן, ישנה 'עשה' של השלמה, ראה למעלה. (29) שמן הדין מעלין אותן כל הלילה, ראה בפ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ב. (30) שם: "כדי להרחיק מן הפשיעה". (31) כלומר, לא נשרפו באש. (32) עיין יומא כ. כ: וכיון שכבר היו על המזבח מלפני חצות, לא גזרו עליהם חכמים אחר חצות.

- 18 ז. איברים של תמיד דוחין את הטמא³³, ואין דוחין את השבת³⁴. אלא בערב שבת בלבד³⁵ מקטירין איברי תמיד של ערב שבת. שהתמיד - תחלת דוחה שבת³⁶, וסופו אינו דוחה³⁷. חלבי שבת³⁸ קרבין בלילי יום טוב, אם חל יום טוב להיות במוצאי שבת³⁹, אבל אין קרבין בלילי יום הכפורים⁴⁰; שגאמר: עלת שבת בשבתו - ולא עולת שבת זו בשבת אחרת⁴¹, ולא עולת חל ביום טוב⁴².

(33) כרבא לדעת רב הונא (יומא מו.), שכיון שנעשה בטומאה, אף הקטרתו דוחה את הטומאה (שם מו.). (34) כלומר, איברי התמיד של ערב שבת אין מקריבין אותן בליל שבת, שכיון שתחילתו לא דחה את השבת, שהרי נעשה בערב שבת, גם הקטרתו אינה דוחה את השבת (יומא שם לדעת רבא). (35) כלומר, ולא בליל שבת. (36) כלומר, תמיד של שבת נשחט בשבת ונקרב בשבת. (37) כלומר, תמיד של ערב שבת שלא נקרב בערב שבת - אסור להקריבו בשבת. (38) החלבים של הקרבנות שהקריבו בשבת. (39) ראה שבת כד: קיד. ופסחים נט: שבת קיד: כרבי עקיבא, ולא כרבי ישמעאל. והמדובר כשחל יום הכיפורים ביום א' בשבת, ובזמן שמקדשים על פי הראיה, כמפורש בפ"ח מהלכות עירובין הלכה י. (41) שם: "רבי עקיבא אומר, עולת שבת בשבתו, לימד על חלבי שבת שקרבים ביום-טוב. יכול אף ביום הכיפורים, תלמוד-לומר בשבתו", ומפרש רש"י "וי"ו מיעוטא הוא, בשבתו ולא בשבת אחרת". (42) שבת כד: ופסחים נט: "אביי אמר, אמר קרא (שם) "עולת שבת בשבתו, ולא עולת חול בשבת, ולא עולת חול ביום-טוב".

- 26 ח. ארבעה עשר⁴³ שחל להיות בשבת - מקטירין חלבי הפסחים בלילי יום טוב, מפני שהם בחלבי שבת⁴⁴.

(43) בניסן. (44) פסחים נט: וכן כתב גם בפ"א מהלכות קרבן פסח הלכה ח: "ומקטירין חלבי פסחים כל הלילה וכו' כשחל ארבעה עשר להיות בשבת, שהרי חלבי שבת קרבין ביום-טוב, אבל אם חל ארבעה עשר להיות בחול, אין מקטירין חלבי חול ביום-טוב".

את הפסח אלא אחר התמיד (להלן שם). ואם ישחטו התמיד בשמונה ומחצה ויקריבוהו בתשע ומחצה, לא יספיקו כל ישראל לעשות פסחיהם (הר המוריה. וראה בלחם-משנה ובצל"ח לפסחים נט.).

- 1 ד. אין שוחטין את הפסח אלא אחר תמיד של בין הערבים¹⁸. וכן מחסרי פפורים¹⁹ מקריבין בפרתן אחר תמיד של בין הערבים ביום ארבעה עשר²⁰, כדי שיהיו טהורין לאכל פסחיהן לערב.

(18) פסחים נח. במשנה. ובברייתא שם נח: נט. "תמיד קודם לפסח וכו', יאחר דבר שנאמר בו בערב ("תזבח את הפסח בערב", דברים טז, ו) ובין הערבים (שמות יב, ו), לדבר שלא נאמר בו ערב אלא בין הערבים (במדבר כח, ד) בלבד". (19) הזב, הזבה, היולדת והמזורע. שכל אחד מהן אע"פ שטהר מטומאתו וטבל והעריב שמשו, עדיין הוא חסר ולא גמרה טהרתו כדי לאכול בקדשים, עד שיביא קרבנו, וקודם שיביא כפרתו אסור הוא לאכול בקדשים" (פ"א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה א). וכגון ששכחו ביום השמיני להביא קרבנם עד שהקריבו התמיד של בין הערביים. (20) כתנא-קמא בברייתא שם נט. כי רק ביום ארבעה עשר בניסן הותר למחוסר כפרה להקריב קרבנו לאחר הקרבת תמיד של בין הערביים, שמצות-עשה של קרבן פסח (שאי-אפשר להביאו אלא לאחר שיביא כפרתו) שיש בה כרת דוחה את 'עשה' של השלמה (=עליה השלם, ראה למעלה הלכה ג) שאין בה כרת. אבל בשאר ימות השנה, שאין שם כרת, אינו מקריב לאחר תמיד של בין הערביים.

- 5 ה. ערבי פסחים, בין בחל בין בשבת, היה התמיד נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה²¹, כדי שיהיה להם פנאי לשחט פסחיהם²². ואם חל ערב פסח להיות ערב שבת - היו שוחטין אותו בשש ומחצה²³, בתחלת זמנו²⁴, וקרב בשבע ומחצה, כדי שיהיה להם רוח לצלות קדם שיפגנס שבת²⁵.

(21) שם נח. במשנה. (22) שם בגמרא. (23) משנה שם. (24) ראה למעלה הלכה ג. (25) שם בגמרא: "חל ערב פסח להיות ערב שבת, דאיכא נמי צלייתו דלא דחי שבת, מוקמינן ליה אדיניה בשש ומחצה".

- 11 ו. אף על פי שאין שוחטין אחר תמיד של בין הערבים²⁷ מקטירין כל דבר הראוי להקטרה כל היום²⁸. ומקטירין איברי עולות והאמורין²⁹ עד חצי הלילה, כמו שבארנו במעשה הקרבנות³⁰. ואיברין ואמורין שלא נתאכלו³¹, בין מן התמיד בין משאר הקרבנות - מהפסחין בהן כל הלילה עד הבקר³²; שגאמר: כל הלילה עד הבקר.

(26) בדפוסים חדשים, מתחילה כאן הלכה ו, אבל בדפוס רומי אין כאן סימן הפסוק. ונראה שהמלים "אע"פ שאין שוחטין אחר תמיד של בין הערבים" שייכות להלכה ה. וזה פירושו: "אע"פ שאין שוחטין וכו' בין הערביים, ואם כן אם

מה שאמרו עקידת יד ורגל כיצחק בן אברהם (פירוש המשנה שם, וכן כוונתו כאן) וכן נראה מלשון המשנה (תמיד שם) "מי שזכו באברים אוזנים בו" (תוספות יום טוב' שם). (58) לדרום המזבח. תמיד שם במשנה. וכן הוא ביומא לו: במשנה. ואמרו בגמרא (שם לו.) כי לא העמידוהו כשזנבו למזרח וראשו למערב, שמא ירביץ גללים לצד המזבח. (59) לפי שנאמר (ויקרא א, יא) ושחט אותו לפני ה' (המפרש בתמיד שם).

13 יא. תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית
14 מערבית של בית המטבחים על טבעת שניה⁶⁰; ושל
15 בין הערבים - על קרן צפונית מזרחית ממנה על
16 טבעת שניה⁶¹, כדי שיהיה כנגד השמש⁶². דברי
17 קבלה הן, שיהיו נשחטין כנגד השמש.

(60) תמיד פ"ד משנה א. וראה למעלה פ"ה מהלכות בית הבחירה הלכה יד, כי "בצד מקום השולחנות מקום הטבעות עשרים וארבע אמה, ושם שוחטין את הקדשים". ושחטוהו על הטבעת השניה ולא על הטבעת הראשונה, מפני שמעולם לא יצאה חמה בקרן צפונית מזרחית, ולא שקעה בקרן מערבית צפונית (עירובין נו.) לפיכך, כשם שהחמה מופלגת קצת מהקרנות בזריחתה ובשקיעתה, כך מפליגין שחיטת התמיד מקרנות של צפון המזבח (רז"ה ביומא סב: וראה בתפארת ישראל לתמיד שם). (61) גם זה שם בתמיד, אבל בספרי פנחס (לבמדבר כ, ג), אמרו להיפך, כי תמיד של שחר נשחט על קרן צפונית מזרחית, ואילו תמיד של בין הערביים נשחט על קרן צפונית מערבית. (62) בגמ' תמיד לא: על דברי במשנה: "מנא הני מילי, אמר רב חסדא, דאמר קרא (במדבר שם) שנים ליום, כנגד היום (=נגד השמש, "כמו שנאמר ביחזקאל ל, יח, ובתחפנחס חשך היום" – רבינו בפיה"מ תמיד שם), תניא נמי הכי, שנים ליום כנגד היום, אתה אומר נגד היום או אינו אלא חובת היום, כשהוא אומר (במדבר שם ד) את הכבש אחד תעשה בבוקר, ואת הכבש השני תעשה בין הערביים, הרי חובת היום אמור. הא מה אני מקיים שנים ליום, נגד היום. הא כיצד, תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית (שבבוקר החמה זורחת ממזרח וכותלי המזרח מאפילים, לכך היה צריך להרחיק מן המזרח למערב) על טבעת שניה. ושל בין הערביים היה נשחט על קרן צפונית מזרחית על טבעת שניה (שבערב חמה בצד מערב וכותלי מערב מאפילין, לכך צריך להרחיק מן המערב למזרח שיהיה נגד השמש).

18 יב. טעו או שגגו, אפלו הזידו, ולא הקריבו תמיד
19 של שחר - יקריבו תמיד של בין הערבים⁶³. במה
20 דברים אמורים? בשנתהגף המזבח; אבל היה מזבח
21 חדש שעדיין לא קרב עליו כלום - לא יקריבו עליו
22 תחלה בין הערבים⁶⁴; שאין מחנכין מזבח העולה
23 אלא בתמיד של שחר⁶⁵.

(63) מנחות מט. במשנה וכדעת תנא-קמא, ולא כר' שמעון האומר שאלו שהזידו אינם יכולים להקריב בערב. (64) מנחות נ. גם לדעת תנא-קמא של ר' שמעון, שאף הוא

1 ט. אין פותחין⁴⁵ משה טלאים⁴⁶ המבקרין⁴⁷
2 בלשפת הטלאים⁴⁸ שבמקדש. ויהיו מוכנים קדם
3 יום הקרבה בארבעה ימים⁴⁹. ואף על פי שהיו
4 מבקרין אותו מתחלה, לא היו שוחטין את התמיד
5 עד שבבקרין אותו שניה קדם שחיטה לאור
6 האבוקות⁵⁰. ומשקין אותו מים בכוס של זהב⁵¹, כדי
7 שיהיה נוח להפשט⁵².

(45) משנה בערכין יג. (46) לצורך התמידים. (47) "ר"ל שבקרו אותו ופשפשו במומין להכין אותו לשחיטה" (רבינו בפירוש המשנה שם). (48) ארבע לשכות היו בבית המוקד, ואחת מהן לשכת הטלאים (פ"ה מהלכות בית הבחירה הלכה י). (49) כי התמיד טעון ביקור ארבעה ימים קודם השחיטה, שנאמר בתמיד (במדבר כח, ב) "תשמרו להקריב לי במועדו", ונאמר בפסח (שמות יב, ו) "והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחודש", מה להלן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה, אף כאן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה (ברייתא שם). וראה בפירוש המשנה שם שנראה מסוף דבריו כי צריך ארבעה ימים מלבד יום השחיטה (הר המוריה, ועיין לחם-משנה). (50) משנה בתמיד לו: (51) במשנה תמיד שם. "והיו משקין אותו בכוס של זהב, להראות עשירות ויכולת (כי) אין עניות במקום עשירות" (רבינו בפירוש המשנה שם). (52) כן כתב גם בפירוש המשנה שם: "לפי שזה ממחר להפשיטו כמו שנתבאר בביצה" (דף מ. במשנה: "משקין ושוחטין את הבייתות", ובגמרא שם "משום סירכא דמשכא", כלומר, שתהא נוחה להפשיטה (רש"י שם). אבל בפירוש המשנה לביצה שם, כתב רבינו: "כי ההשקאה קודם שחיטה יתיר ריאתה. ואם יש שם סירכא חלושה, נשמטת ונכרתת". וראה בהר המוריה כאן).

8 י. כמעשה תמיד של שחר, כך מעשה תמיד של בין
9 הערבים⁵³. והפל כמעשה העולה שפתחנו כמעשה
10 הקרבנות⁵⁴. ולא היו כופתין את הטלה⁵⁵, שלא יחקו
11 את המינין⁵⁶, אלא אוזנין ידיו ורגליו בידיהן⁵⁷. וכך
12 היתה עקידתו: ראשו לדרום⁵⁸ ופגיו למערב⁵⁹.

(53) כן פשוט בכמה מקומות (הר המוריה). שהרי נאמר (במדבר שם, ד) את הכבש אחד תעשה בבוקר, ואת הכבש השני תעשה בין הערביים – משמע ששניהם שווים (קריט ספר). (54) בפ"ו. שהרי נאמר בה "עולת תמיד" (קריט ספר). וכן מבואר בפ"ד דתמיד, ודלא כר' שמעון איש המצפה (יומא יד:), שהיה משנה בזריקת דם התמיד מבזריקת העולה (אור שמח). (55) משנה תמיד שם. (56) בגמרא תמיד לא: "רב הונא ורב חסדא: חד אמר משום ביוון קדשים, וחד אמר משום דמהלך בחוקי העמים" (כן הוא לפנינו, אבל רבינו גרס "בחוקי המינים", וכן הביא הכסף-משנה). (57) בגמ' שם "תנא, יד ורגל כעקידת יצחק בן אברהם". וכתב המפרש שם (וכן הסמ"ג עשין קצב, וכ"ה ברבינו גרשום ובפי' הראב"ד) שלא כפתו אותו ארבע רגלים, אלא יד ורגל בלבד. אבל רבינו מפרש שלא היו כופתין אותו וכו' אבל היו אוזנין ידו ורגלו בלבד, והוא

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום א' כ"ג ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין פג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

עצים. אם אינו ענין לתמיד של שחר, דכתיב (שם ו, ה) ובער עליה הכהן עצים בבוקר וערך עליה, תניהו ענין לתמיד של בין הערביים".

לא נחלק אלא בשנתחנך המזבח (שם). (65) משנה במנחות שם.

פרק שני

1) יבאר בו רבינו שמצות עשה להיות אש יקודה תמיד על גבי המזבח, ומצות העלאת שני גזרי עצים עם תמיד של שחר.

1 א. מצות עשה להיות אש יקודה על המזבח
2 תמיד³, שנאמר: אש תמיד תוקד על המזבח⁴. אף
3 על פי שהאש ירדה מן השמים⁵, מצוה להביא אש
4 מן ההדיוט⁶, שנאמר: ונתנו בני אהרן הכהנים⁷ אש
5 על המזבח.

2) יוקדת, בוערת. (3) ראה ב'ספר המצוות' עשה כט.
4) וזוהי מערכה שלישית שהיא לקיום האש, ראה להלן ה"ד. וכן הוא ב'ספר המצוות' שם. אולם ביומא מה, א - למדו מערכה של קיום האש ממה שנאמר (שם שם, ה) "והאש על המזבח תוקד בו", וכן כתב רבינו להלן ה"ה (לחם-משנה). (5) שנאמר (שם ט, כד) "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה ואת החלבים" ('קריית ספר'). (6) כלומר, אש שנבראה בעולם הזה, יומא כא, ב. נג, א. עירובין סג, ב. ו'סיפרא' ויקרא, דיבורא דנדבה פ"ה ה"י. (7) צ"ל "הכהן".

6 ב. בפקד עורכין עצים⁸, ועורכין בראש המזבח
7 מערכה גדולה של אש⁹, שנאמר: ובער עליה הפהן
8 עצים בפקד בפקד¹⁰. וכן מצוה להעלות שני גזרים¹¹
9 של עץ עם תמיד של שחר יותר על עצי המערכה¹²,
10 שנאמר: ובער עליה הפהן עצים בפקד. וכן מוסיפין
11 שני גזרים עם תמיד של בין הערבים¹³, שנאמר:
12 וערכו עצים על האש; מפי השמועה למדו¹⁴,
13 שבתמיד של בין הערבים הפתוב מדבר¹⁵.

8) כלומר, מסדרים עצים בראש המזבח בבוקר. אבל ביומא כז, ב - מפורש שסידור המערכה כשר כלילה, שהרי למדוהו (שם לג.) ממה שנאמר (ויקרא ו, ב) "היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה" - "זו מערכה גדולה", וראה להלן בהלכה זו ובה"ה. (9) כלומר, מבצעים העצים הנ"ל ועושים מערכה גדולה של אש, וזו היא מערכה ראשונה, ראה להלן ה"ד. (10) ביומא כז, ב - למדו מפסוק זה סידור שני גזרי עצים (וכדברי רבינו להלן בסמוך), ואילו מערכה גדולה למדו מהפסוק הנ"ל "היא העולה וגו'". (11) שתי בקיעות עצים, אמה אורכן ואמה רחבן, ועוביין כמחק גדיש של סאה (למעלה פ"ז מהל' איסורי מזבח ה"ג), ועבודת יום היא (יומא כז,): שהרי למדוהו מהפסוק הנ"ל שנאמר בו "בבוקר" ('תוספות' שם ד"ה איכא). (12) להרבות האש (להלן פ"ו ה"א). וראה להלן פ"ד ה"ה, כי הכהן שהיה זוכה לתרום את המזבח הוא המסדר את המערכה, והוא מעלה שני גזרי עצים. (13) יומא כז, ב. (14) שם, ו'סיפרא' ויקרא (דיבורא דנדבה פ"ה ה"א). (15) ביומא, שם: "תניא, רשב"י אומר: מנין לתמיד של בין הערביים שטעון שני גזרי עצים בשני כהנים, שנאמר (ויקרא שם) וערכו

18 ד. שלש מערכות של אש עושין בראש המזבח בכל
19 יום¹⁸. ראשונה - מערכה גדולה, שעליה מקריבין
20 התמיד עם שאר הקרבנות. שניה - בצדה, קטנה,
21 שממנה לוקחין אש במחתה להקטיר קטרת בכל
22 יום. שלישית - אין עליה כלום, אלא לקיים מצות
23 האש¹⁹, שנאמר: אש תמיד תוקד²⁰.

18) כרבי יוסי, במשנה יומא מג, ב. וברייתא שם מה, א. וראה גם בפירוש המשנה, שם. (19) ראה למעלה ה"א, ו'לחם משנה' כאן. (20) כן הוא למעלה ה"א, ו'ספר המצוות' עשה כט. אבל ביומא מה, א - למד רבי יוסי מערכה שלישית לקיום האש, ממה שנאמר (שם, ה) "והאש על המזבח תוקד בו", כמו שהביא רבינו להלן ה"ה (ראה לחם-משנה למעלה ה"א).

24 ה. מפי השמועה למדו²¹, שזה שנאמר: על מוקדה
25 על המזבח - זו מערכה גדולה²²; ואש המזבח תוקד
26 בו - זו מערכה שניה של קטרת²³; והאש על
27 המזבח תוקד בו - זו מערכה שלישית²⁴ של קיום
28 האש. אבל איברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב -
29 נותנין אותן בצדי מערכה גדולה²⁵.

21) יומא מה, א. (22) למעלה ה"ב, למד כן מהפסוק "ובער עליה וגו'", עיי"ש. (23) נקראת כן לפי שממנה נוטלין אש במחתה לקטורת שמקטירין בכל בוקר ובין הערביים. (24) יומא שם לרבי יוסי, וראה למעלה ה"א וה"ד, ו'ספר המצוות' עשה כט. (25) כלומר, נותן אותן שם עד שיעשה מערכה גדולה ומחזירין על המערכה הגדולה. וכן הוא ביומא שם לדעת רבי יוסי ורבי יהודה: "דתניא, מנין לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב שסודרן על גבי מזבח, ואם אין מחזיקין שסודרן על הכבש או על גבי סובב, עד שיעשה מערכה גדולה וסודרן, תלמוד-לומר (ויקרא ו, ג) "אשר תאכל האש את העולה על המזבח". וראה להלן ה"ג.

30 ו. המכבה אש המזבח - לוקה²⁶, שנאמר: לא
31 תקבה²⁷. אפלו גחלת אחת²⁸, ואפלו הורידה מעל
32 המזבח²⁹ וכבה - לוקה. אבל אש מחתה³⁰ ואש
33 מנורה³¹ שהינה במזבח להדליק ממנה, אף על פי
34 שפכה אותן בראש המזבח³² - פטור; שהרי נתקה
35 למצוה אחרת, ואין אני קורא בהן אש המזבח.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

גורפים הדשן מכל הצדדין (ראה להלן הי"ג ובפירוש המשנה, שם) וכן פירש רש"י בחולין ז, ב - ד"ה כשלש מאות כור, וכן נראה מדברי המפרש – תמיד, שם. ונקרא תפוח, שאחרי שמגרפין האפר לאמצע המזבח היו עושין מן הכל כמין כרי באמצע מקום המערכה בדמות תפוח (רבינו בפירוש המשנה, שם).

ח. ואחר שמשדר מערכה גדולה חוזר ובורר עצי תאנה יפים³⁸ ומסדר מערכה שניה של קטרת³⁹ מפנגד קרן מערבית דרומית, משוכה מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות⁴⁰, ובה כמו חמש סאין גחלים⁴¹. ובשבת עושין בה כמו שמונה סאין גחלים, מפגי שעליה מקטירין בכל שבת שני בזיכי לבונה של לחם הפנים⁴².

(38) תמיד שם, וזבחים נח, א. וראה למעלה פ"ז מהל' איסורי מזבח ה"ג. "ולפי שהיו צריכים עכשיו לגחלים ולישאם אל המזבח הפנימי ולהקטיר שם קטורת, היו בוררים יפים שיעשו גחלים טובים ולא אפר" (המפרש, בתמיד שם). (39) שממנה לוקחים את המזבח, להקטיר קטורת (למעלה ה"ד). (40) בתמיד שם, במשנה: "לסדר (את) המערכה (ה)שניה לקטורת מכנגד מערבית דרומית משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות". וכתב המפרש, שם: "קסבר האי תנא, כוליה מזבח בצפון ואין מן המזבח נגד הפתח אלא חמש אמות, שהרי ההיכל ממרצע ועומד באמצע העזרה ועשר אמות פתחו של היכל, יש מאותן עשר אמות חמש מן הדרום וחמש מן הצפון, הרי חמש אמות מן המזבח נגד חמש אמות צפונית פתחו של היכל, וארבע אמות שרוצה להרחיק מן הקרן (דרומית) מערבית ורוצה להמשיך אותו על קרן דרומית, לפי שבאותן ארבע אמות אי אתה יכול לסדר המערכה, לפי שהם אמה יסוד ואמה סובב ואמה קרנות ואמה הילוך רגלי כהנים וכו' ולימדך שבאמה החמישית תסדר שגם אותה האמה היא עדיין נגד הפתח וכו' ואנן בעינן שיעשה המערכה נגד פתח ההיכל וכו'". וכן הוא בזבחים נח, ב. ולפי שמבואר מדברי רבינו (למעלה פ"ה מהל' בית הבחירה הי"ג-טו) כי המזבח היה עשרים אמה בצד דרום, עשר אמות כנגד הפתח, ושתי אמות צפונית מן הפתח – צריך לומר, על כרחנו, כי אין צורך לעשות המערכה כנגד הפתח, ומה שאמרו בזבחים שם, אינו לדברי הכל (לחם-משנה), ומה שהוצרכו להרחיק ארבע אמות, היינו כמו שכתב המפרש, שם: אמה של יסוד ואמה של סובב, אמה של קרנות ואמה מקום להילוך הכהנים. וראה ב'תוספות יום-טוב' תמיד פ"ב מ"ה. (41) שם במשנה. ורוצה לומר, שהיה נותן שם עצים במדה כזו, שכשישרפו ישארו שם חמש סאים גחלים, כדי שיוכל לחתות בהן בריח. (42) שם במשנה. שכל דבר הניטל מבפנים ליתנו במזבח החיצון, אינו ניתן אלא באותה קרן שהיא סמוכה יותר לפנים, ושאינו לו קרן יותר סמוך ממנה (זבחים נח:).

ט. מערכה שלישית של קיום האש עושה אותה בכל מקום שירצה מן המזבח⁴³, ומצית בה את האש. ולא יצית האש למטה⁴⁴ ויעלה אותה למזבח,

(26) יומא מו, ב. וזבחים צא, ב. ו'סיפרא' צו פ"ב ה"ז. וראה ב'ספר המצוות' ל"ת פא. (27) ב'סיפרא' שם נראה שהוא הפסוק "והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה", וכן נראה ביומא, שם. אבל ב'ספר המצוות' שם הביא רבינו הפסוק השני "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה". ועי' רש"י בזבחים שם. (28) כדברי רב נחמן אמר רבה בר אבוב (יומא וזבחים, שם) "המוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה - חייב". וכדברי התירוצ' השני בזבחים שם, שאפילו אם היו שם עוד גחלים, חייב הוא על כיבוי גחלת אחת. וכל זה אינו אלא לענין הלאו, אבל לענין ה'עשה' להיות אש יוקדה על המזבח תמיד (למעלה ה"א) – לא עבר בכיבוי מקצת, אלא אם כיבה הכל (ראה 'אור שמח' כאן). (29) כדי לכבותה, ולא לעשות בה מצוה אחרת, ולכן היא נחשבת עוד לאש המזבח, אף לאחר שהורידה (ראה יומא, שם). (30) ראה למעלה ה"ד, כי היתה מערכה מיוחדת שממנה לוקחים את המזבח לקטורת, וראה גם להלן פ"ג ה"ה, וכמו כן היתה מצות הרמת הדשן שחותה במחתה ומוריד להצפה את הגחלים, ראה להלן הי"ב. (31) ראה להלן פ"ג הי"ג, שגר מערבי שכבה אין מדליקין אותו אחר דישונו אלא ממזבח החיצון. (32) כדעת רבא, וכהלשון השניה ביומא, שם.

ז. שמשדר עצי מערכה גדולה³³ - מסדרה במזרח המזבח³⁴, ויהיה מראה שהתחיל לסדר מן המזרח³⁵. ורוח היה בין הגזרים³⁶. וראשי הגזרים הפנימיים היו נוגעין בדשן שבאמצע המזבח, והוא הנקרא תפוח³⁷.

(33) זה שתרם את המזבח, היה מסדר עצי מערכה גדולה, ראה להלן פ"ד ה"ה. (34) משנה, תמיד כט, א. ובגמרא שם ל, א – אמרו: "מאי טעמא (כלומר, למה סידר אותה במזרח, כן הוא לדעת רבינו, ודלא כהמפרש – לחם-משנה) רב הונא ורב חסדא: חד אמר, כדי שתהא הרוח (= הבאה משער מזרח) מנשבת בה. וחד אמר, כדי שיהיו מציתין את האילתא" (היא הגחלת שמסיקין בה מערכה שניה של קטורת – רבינו בפירוש המשנה, שם). ואף כאן הכוונה שתהא הרוח מנשבת בה, אלא שלא דאגו להדלקתה המהירה של המערכה עצמה, אלא להדלקתה המהירה של מערכת הקטורת – (לחם-משנה). (35) שם במשנה: "וחזיתה מזרחת". כלומר, נותנין על מערכת העצים את (כמו "חזית" הנזכרת בתחילת מסכת בבא-בבא) לצד מזרח, שיוורה שמצד המזרח מתחילין לסדר מערכה (פירוש המשנה, שם). (36) כלומר, בין סדרי העצים של המערכה היו מניחים ריח (המפרש, שם). שם במשנה: "וריות היה בין הגזרים שהיו מציתין את האילתא משם". "שהיו מסדרין העצים בריבוע גיזרה אחת למזרח ואחת למערב, וחוזרין ומניחין עליהן שני גזירין אחד לצפון ואחד לדרום, ועל ריבוע זה חוזרין ומסדרין ריבוע אחר, כנ"ל, ועוד כמה ריבועים ריבוע על גבי ריבוע והרוח נושבת בין ריבוע לריבוע" (תפארת ישראל, שם). (37) שם במשנה: "וראשי הגזירים הפנימיים היו נוגעין בתפוח". ומפרש רבינו, כי התפוח הוא מקום הדשן אשר באמצע המזבח שאליו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום א' כ"ג ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין פה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

עמוד השחר⁵⁶; וברגלים - מתחלת שליש אמצעי¹⁴
של לילה⁵⁷; וביום הכפורים - מחצות הלילה⁵⁸.¹⁵

(55 יומא כ, א - במשנה. 56) במשנה, שם: "בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר, או סמוך לו בין מלפניו בין מאחוריו". ובגמרא (שם כ:) "רב אמר, קרא גברא. רבי שילא אמר, קרא תרגולא". ופסק רבינו כרב (שהרי לדברי רבי שילא הוא זמן מוקדם - 'מאיר' שם). (וכן נראה בזבחים (כ), שהוא אחר עלות השחר, שהרי אמרו שם: "קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן למחר אין צריך לקדש", וביארו שם, שאפילו לדעת רבי, שלינה פוסלת בקידוש ידים ורגלים - אינו נפסל כאן, שמורה רבי שמקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה, והיינו מעלות השחר עד אחר הנץ החמה (פ"ה מהל' ביאת המקדש ה"ט) ואם היה זמן קידוש לפני עלות השחר - בוודאי פסלה לינה, שהרי עמוד השחר הוא שעושה לינה בכל מקום. ומה שאמרו (יומא כב.) שתורמת הדשן עבודה לילה היא - היינו שכשרה גם בלילה, אבל גם ביום כשרה, ועי' 'תוספות' יומא כז, ב - ד"ה איכא. וראה בהשלמת תוספות ר"י למסכת ברכות "סיני" כרך לו עמ' צב הערה 107, ולהלן פ"ד ה"א). (57) משנה, שם. וביארו בגמרא (שם כ:) משום שרבים המביאים קרבנות ברגל, לכן הקדימו ההרמה. (58) משנה, שם. וביארו בגמרא שם: משום "חולשא דכהן גדול", היינו שלא יצטרך להיות בהול ביום ולמהר עבודתו מבלי לנוח בין עבודה לעבודה.

יב. פיצד תורמין? מי שזכה לתרם⁵⁹ - טובל⁶⁰¹⁶
ולובש⁶¹ בגדי הרמה⁶², ומקדש ידיו ורגליו⁶³.¹⁷
ואומרים לו⁶⁴: הנהר שמה תגע בכלי עד שתקדש¹⁸
ידיו ורגליו⁶⁵. ואחר כך לוקח המחטה, ושל פסח¹⁹
היתה⁶⁶. והיא היתה נתונה במקצו⁶⁷, בין כבש²⁰
למזבח, במערכו של כבש⁶⁸. ונוטל את המחטה²¹
ועולה לראש המזבח, ומפנה את הגחלים אילף²²
ואילף⁶⁹, וחותה⁷⁰ מן הגחלים שנתאכלו בלב²³
האש⁷¹, ויורד למטה לארץ⁷². והופך פניו לצפון⁷³,²⁴
ומהלך בארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות בלפי²⁵
הצפון⁷⁴, וצובר את הגחלים שחתה על גבי הרצפה²⁶
רחוק מן הכבש⁷⁵ שלשה טפחים⁷⁶, במקום שנותנים²⁷
מראת העוף⁷⁷ ודשון המזבח הפנימי והמזורה⁷⁸.²⁸
וחתיה זו שחותה במחטה ומזריר לרצפה אצל²⁹
המזבח היא המצוה של כל יום⁷⁹.³⁰

(59 כלומר, מי שזכה בפס (= בגורל) לתרום, ראה להלן פ"ד ה"ה. 60) כלומר, טובל לפני הפיס, ראה משנה תמיד כז, א: "מי שהוא רוצה לתרום את המזבח, משכים וטובל עד שלא יבא הממונה וכו' בא הממונה וכו' אמר להן מי שטבל יבא ויפס, הפיסו מי שזכה זכה בו" (לחם-משנה ו'הר המוריה'), וראה למעלה פ"ה מהל' ביאת מקדש ה"ד, כי אין אדם נכנס לעזרה לעבודה וכו' עד שהוא טובל. (ויתכן כי כשם שביום הכיפורים, כשמחליף בגדיו, טובל הוא לפני הלבשה, אע"פ שכבר טבל מקודם (יומא לא:),

אֶלָּא בַּמִּזְבֵּחַ עֲצָמוּ מִצִּיתִין; שְׁנֵאמַר: וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ
תּוֹקֵד בּוֹ⁴⁵, מִכָּאן לַהֲצִתָּהּ שְׁלֵא תִהְיֶה אֶלָּא בְּרֹאשׁוֹ
שֶׁל מִזְבֵּחַ.³

(43) כן יש ללמוד ממה שלא מצינו בדברי חז"ל שום קביעות מקום לזה ('הר המוריה'). (44) ביומא מה, ב - בבביתא: "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה. לימד על מערכה שניה של קטורת שלא תהא אלא על המזבח החיצון", הרי שלא דיברו על המערכה השלישית של קיום האש, אלא על מערכה שניה של קטורת, וראה להלן. ועי' ב'הר המוריה'. (45) כן הוא בפירוש רבינו חננאל שם. וראה למעלה ה"ה כי פסוק זה נאמר על מערכה שניה של קטורת, וראה למעלה, וצריך עיון.

י. הִרְמַת הַדֶּשֶׁן⁴⁶ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ בְּכָל יוֹם⁴⁷ - מִצְוַת
עֲשֵׂה⁴⁸, שְׁנֵאמַר: וְהָרִים אֶת הַדֶּשֶׁן. וְהִיא עֲבוּדָה⁴⁹
מִעֲבוּדוֹת כְּהֻנָּה⁵⁰. וּבְגָדֵי כְהֻנָּה שְׁתּוֹרֵם בָּהֶן הַדֶּשֶׁן⁵¹
יִהְיוּ פְחוּתִין מִן הַבְּגָדִים שֶׁמְשַׁמֵּשׁ בָּהֶם בְּשָׂאֵר
עֲבוּדוֹת; שְׁנֵאמַר: וּפָשַׁט אֶת בְּגָדֵי וְלָבַשׁ בְּגָדִים
אַחֲרֵים וְהָרִים אֶת הַדֶּשֶׁן⁵². אֵינוֹ אוֹמֵר 'אַחֲרֵים'
שֶׁיִּהְיוּ בְּגָדֵי חַל, אֶלָּא שֶׁיִּהְיוּ פְחוּתִין מִן
הָרֹאשׁוֹנִים⁵³. לָפִי שְׁאִינוֹ דָּרָךְ אֶרֶץ⁵⁴ שְׁמִיזָג פּוֹס
לָרֹב בַּבְּגָדִים שֶׁבִּשְׁל בָּהֶם קִדְרָה לָרֹב.¹²

(46) הסרת הדשן מעל גבי המזבח. וראה להלן ה"ב כיצד תורמין. (47) כן מפורש במשנה יומא כ, א. כי "בכל יום תורמין את המזבח". (48) ראה יומא שם, וכב, א. ותמיד כח, א. וכח, ב. ויספר המצוות עשה לו. (49) יומא כג, ב: "בהרמה דבריהכל עבודה היא", אבל "הוצאת הדשן" לחוץ - אינה עבודה, ראה להלן הט"ו. (50) וצריכה כהונה (יומא ותמיד שם, ולמעלה פ"ט מהל' ביאת מקדש ה"ח). ובגדי כהונה שנאמר (שם) "ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן". וראה ביומא כג, ב - ולהלן בדברי רבינו. (51) (רבינו מפרש מה שאמרו בבביתא (יומא, שם) "ופשט ולבש וכו' אחרים פחותין מהן" - בתרומת הדשן ולא בהוצאת הדשן, שהרי לפי דברי תנא-קמא "הוצאת הדשן" אינה עבודה (וכן פסק רבינו להלן הט"ו), ואם כן אינה צריכה בגדי כהונה, וכאן הרי מפורש "ופשט ולבש", הקישה התורה בגדים שלובש לבגדים שפשט, ששניהם בגדי כהונה, אלא על-כרחינו שהפסוק מדבר בהרמת הדשן. ולא כרבי אלעזר (שם) שדרש "אחרים והוציא", אלא ופשט ולבש הוא סוף מהפסוק הקודם "והרים את הדשן וגו'", וראה להלן. אלא שיש לציין כי במעילה ט, א - בפלוגתא רב ורבי יוחנן מפורש שהוצאה צריכה בגדי כהונה. ודוחק לומר ששם מדבר אליבא דרבי אלעזר. ויתכן שלא אמרו כן אלא לרבי יוחנן, אבל לרב לא אמרו כן, ורבינו פסק כרב, ראה להלן בסוף הפרק). (52) (בפסוק מפורש "והוציא את הדשן", אבל כוונת רבינו ל"והרים את הדשן" שבפסוק הקודם, וכמו שכתבנו למעלה). (53) כתנא-קמא בבביתא שם. (54) בביתא של רבי ישמעאל, יומא שם.

יא. אֵימַתִּי⁵⁵ תּוֹרְמִין הַדֶּשֶׁן? בְּכָל יוֹם - מְשִׁיעָלָה¹³

וְכָל אֵיבָרֵי הָעוֹלֹת וְאִמּוֹרֵי הַקְּרָבָנוֹת שְׁלֹא נִתְאַפְּלוּ
כָּל הַלֵּילָה מִחֲזִירִין אוֹתָם לְצִדֵּי הַמִּזְבֵּחַ.⁸⁷ אִם אֵין
הַצִּדִּיִּין מִחֲזִיקִין - סוֹדְרִים אוֹתָם בְּכֶשֶׁב כְּנָגֵד
הַסּוֹבֵב.⁸⁸ וְאַחֵר כֶּךָ גּוֹרְפִין אֶת הַדָּשָׁן בְּמַגְרָפּוֹת
מִפֶּל צִדֵּי הַמִּזְבֵּחַ,⁸⁹ וּמַעֲלִין אוֹתוֹ עֲרֻמָּה עַל גְּבִי
הַתְּפִינֹת.⁹⁰ וְגוֹרְפִין אוֹתָהּ הָעֲרֻמָּה בְּפִסְכָּתָר, וְהוּא
כָּלִי גָדוֹל שֶׁמְחִיזֵק לָתֶדָּן,⁹¹ וּמוֹרִידִין אוֹתוֹ לְמִטָּה.⁹²
וּכְרָגָלִים⁹³ לֹא הֵיוּ מוֹרִידִין אוֹתוֹ, אֲלָא מִנִּיחִין
הָעֲרֻמָּה גְבוּהָהּ בְּאֶמְצַע הַמִּזְבֵּחַ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹי
לְמִזְבֵּחַ.⁹⁴

(80) משנה, שם כח, ב. (81) לכך רצים כדי שלא יהיו הרבה ליד הכיור, שהוא בין האולם ולמזבח, בלי קידוש ידים ורגלים, אף-על-פי שאין איסור בכך (ראה למעלה פ"ז מהל' בית הבחירה ה"כ-כא) – 'תפארת ישראל'. (82) הם אלה שעמדו אתו בפס, וטבלו לפני כן. ולא היה בזה פס, כיון שאין עבודה זו מוגבלת רק לכהן אחד אלא לכמה כהנים, וראה ב'הר המוריה' להלן הי"ד. (83) שנאמר (שמות ל, כ) "בבואם אל אהל מועד ירחצו וגו'" או בגשתם אל המזבח, ובמשנה שם אמרו, שקידשו ידיהם ורגליהם מן הכיור. ורבינו לא הזכיר "כיור", לפי שאם קידש מאחד מכלי השרת כשר, ראה למעלה פ"ה מהל' ביאת מקדש ה"י. (84) ראה למעלה הערה פ. (85) "יעים להסיר את הדשן ולפנותו לתפוח" (המפרש, שם). (86) שפודין (רבינו בפירוש המשנה, שם) "להסיר את האברים" (המפרש, שם). (87) "כדי שלא יפסלו בלינה, שאין יכולין להקטירן עד לאחר שיקטירו אברי תמיד של שחרית, ואם לא שהיו סודרין על המזבח, היו נפסלין בלינה, אבל בראש המזבח אינם נפסלים בלינה" (המפרש, שם). (88) שם במשנה "אם אין צדדים מחזיקין, סודרים אותן בסובב על הכבש", וכתב רבינו בפירוש המשנה, כי "מה שאמר בסובב על הכבש, ענינו על הכבש כנגד הסובב", וכן כתב כאן. אבל המפרש כתב: "סודרין בסובב או על גבי הכבש". וכן הוא ביומא מה, ב. וב'סיפרא' צו פ"ב ה"ד. וגם על הכבש אין נפסלין בלינה שהכבש הרי הוא כמזבח לכל דבר. ולאחר שיסדרו את המערכות יחזירו האברים אל המערכה הגדולה, אחר שהקריבו אברי תמיד של שחר (המפרש, שם) וראה למעלה ה"ה. (89) שם במשנה. (90) שם במשנה, וראה למעלה ה"ז. (91) בתמיד פ"ה מ"ה: "ופסכתה היתה כלי גדול מחזקת לתוך וכו' ושלשה דברים היתה משמשת כופין אותה על גבי גחלים ועל השרץ בשבת, ומוורידין בה את הדשן מעל גבי המזבח" (ראה להלן פ"ג ה"ו). ועל הפסוק (שמות כז, ג) "סירותיו", תרגם אונקלוס: "פסכרתויה". "ולתך מדה מחזקת ט"ו סאה" (רבינו בפירוש המשנה, שם) וכל סאה היא ששה קבין (ראה פירוש המשנה לרבינו, מנחות עו:) ואם כן "לתך" הוא תשעים קבים, שהם חצי כור (ראה בפירוש הרא"ש ורע"ב שם). (92) וזה נקרא "דישון מזבח" (ראה פירוש המשנה, תמיד כח:). ואילו "הוצאת הדשן" הוא מה שמוציא מלמטה אל מחוץ לעיר (ראה להלן הי"ד). ודעת הראב"ד בהשגות (למעלה ה"ז) שהוצאת הדשן היא בכל יום ויום, אבל רש"י (חולין צ.)

כמו כן בנידון שלפנינו כשפושט בגדי כהונה ולובש בגדים פחותים). (61) ראה להלן פ"ד ה"א, כי הכהנים המשתתפים בפס היו לובשים לפני הפס בגדי כהונה. (62) ראה למעלה ה"י. (63) כלומר, רוחץ ידיו ורגליו ממי הכיור, ראה משנה תמיד כח, ב: "קידש ידיו ורגליו מן הכיור". ובפירוש המשנה לרבינו שם, כתב: כי "דבר תורה הוא שאין קרבים למזבח ולא לשום דבר מן העבודות אלא לאחר קידוש ידים ורגלים, אמר רחמנא (שמות ל, יח-כ) בבואם אל אהל מועד (= ועשית כיור נחושת וכו') ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם בבואם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה' וכו'". וראה פ"ה מהל' ביאת המקדש ה"א. ושם הט"ז ביאר "כיצד מצות קידוש". וראה שם ה"י, כי מצוה לקדש ממי הכיור, ואם קידש מאחד מכלי השרת, הרי זה כשר. (64) "ראשי בית אב הזהירוהו כך" (תפארת ישראל' תמיד, שם). (65) משנה, שם כח, א: "ואע"פ שהוא יודע בדבר צריך להזהירו שהוא היה הולך יחיד ושמוא ישכח ויגע ומתוך שמוהירין אותו הוא נזהר" (המפרש, שם). (66) שם במשנה (כח:): "נטל מחתת הכסף". (67) "מקצוע היא קרן זווית" (רבינו בפירוש המשנה, תמיד שם). (68) שם במשנה כח, א: "והרי המחתה נתונה במקצוע בין הכבש למזבח במערבו של כבש", "כלומר, באלכסון היא נתונה ממוצעת בין כבש למזבח בזווית הכבש אצל מקום שתכלה הכבש" (המפרש שם). (69) שם במשנה. (70) תוחב המחתה למתחת הגחלים, והיא מתמלאה מן הגחלים. (71) שם במשנה: "חותה את המאוכלות הפנימיות", "הן הגחלים המאוכלות היטב שבמזבח, שהרי הם באמצע האש" (רבינו בפירוש המשנה), והם בדשן, שכן נאמר (ויקרא ו, ג) "והרים את הדשן, אשר תאכל האש" (המפרש). (72) כשפניו לצד דרום העזרה ואחוריו לצד צפון, שהרי הכבש בדרומו של המזבח. (73) לצפון העזרה. (74) שם במשנה: "ירד הגיע לרצפה הפך פניו לצפון הולך במזרחו של כבש כעשר אמות", כלומר, לא היה מהלך בדרכו דרך מזרח ויוצא חוץ לעזרה, אלא הופך פניו לצפון העזרה, דהיינו דרום המזבח והולך במזרחו של כבש אצל הכבש בקרקע העזרה סמוך לכבש, והלך כעשר אמות מן הכבש ועדיין רחוק הוא מקום הדשן מן המזבח עשרים אמה, שהרי שלשים אמה היה הכבש תופס בקרקע העזרה, כמפורש למעלה פ"ב מהל' בית הבחירה הי"ג. ואע"פ שנאמר (ויקרא ו, ג) "אצל המזבח" – למדו כן, שצריך שיהא רחוק מן המזבח עשרים אמה, ממה שנאמר (שם א, טז) "והסיר את מוראתו בנוצתה והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן", וקים להו לרבנן שאין השלכה פחותה מעשרים אמה, הרי שמקום הדשן רחוק מן המזבח עשרים אמה (המפרש). (75) למזרח. (76) שם במשנה. (77) שם, וראה למעלה פ"ו מהל' מעשה הקרבנות הכ"א. (78) שם, וראה להלן פ"ג הי"ב. (79) ראה למעלה ה"י.

1 יג. אחר שִׁירַד זֶה שְׁתַּרְם⁸⁰ רָצִים⁸¹ אֲחִיו הַכֹּהֲנִים⁸²
2 וּמִקְדָּשֵׁי יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם⁸³ בְּמַהֲרָה⁸⁴, וְנוֹטְלִין אֶת
3 הַמַּגְרָפּוֹת⁸⁵ וְאֶת הַצִּנּוֹרוֹת⁸⁶ וְעוֹלִין לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

כז, ב. אבל צריך עיון, שהרי פסוק זה נאמר בתרומת הדשן ולא בהוצאת הדשן, וכן הוא בפסחים שם, וכבר העיר על זה הראב"ד. (104) במעילה ט, א - נחלקו רב ורבי יוחנן, בענין נהנה מאפר תפוח שעל גבי המזבח, רב אמר אין מועלין בו, ורבי יוחנן אמר מועלין בו. וביארו שם בגמרא: לרב נעשה מצוותו, ולרבי יוחנן כיון שצריך בגדי כהונה בהוצאה - מועלין בו. ופסק רבינו כרב, שזהו נעשה מצוותו, ראה למעלה ה"י. ולפיכך כתב "ואסור ליהנות בו" ולא כתב שמועלים בו. וכן מדוקקים דבריו בפ"ט מהל' פסולי המוקדשין ה"ג שכתב: "וכל הנשרפין כו' אפרם מותר, חוץ מדשן המזבח" - הרי שאין שם אלא איסור בלבד, ואילו בפ"ב מהל' מעילה לגבי תרומת הדשן, כתב (שם הלכה יג), "דשן המזבח החיצון בין קודם הרמת הדשן, בין אחר הרמה - מועלין בו".

יום ב' כ"ד ניסן ה'תשע"ו

פרק שלישי

(1) בו יבאר רבינו מצות הקטרת הקטורת על מזבח הזהב, וכמה מקטירים ממנה.

- 11 א. מצות עשה² להקטיר הקטרת על מזבח הזהב³
- 12 שבהיכל פעמים בכל יום: בבקר ובין הערבים,
- 13 שנאמר: והקטיר עליו אהרן קטרת סמים⁴. לא
- 14 הקטירו בבקר - יקטירנו בין הערבים⁵, אפלו היו
- 15 מזידין⁶. ואין מחנכין מזבח הזהב אלא בקטרת של
- 16 בין הערבים⁷.

(2) על הכהנים. (3) שנאמר (שמות ל, אג) "ועשית מזבח מקטר קטורת וגו' וצפית אותו זהב טהור וגו'". והוא המזבח הפנימי שבהיכל. (4) וגומר: "בבקר בבוקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה, ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה". (5) כלומר, יקטיר קטורת של בין הערביים וכתנא קמא של ר' שמעון במנחות מט. במשנה. ודלא כר' שמעון (שם), שמקטיר בערב של הבוקר ושל בין הערביים. (6) אין הקטורת של הבוקר מעכבת את הקטורת של בין הערביים, ואף לר' שמעון (שם) שאמר: "אם היו מזידין ולא הקריבו כבש בבוקר לא יקריבו בין הערביים" - אין זה אלא בתמיד שהוא עולה ומצויות עולות במקדש לכן גזרו חכמים שלא יקריבו, חששו שמא יפגעו ולא יקריבו עוד, אבל בקטורת שאינה מצוייה אלא פעמיים ביום ועוד שהיא מעשרת - לא חששו שמא יפגעו ולא יביאו קטורת. (7) ובגמרא שם (ג). למדו זאת ממה שנאמר (שמות שם, ז) "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה". ואף כי רבינו סובר להלן הלכה יב, כי הטבת הנרות היא הדלקתם, אין זה אלא בנר שכבה, אבל נר שלא דלק מעולם והדליקו אין זה נחשב הטבה, וכן נשמע בדברי רבינו שם, שהרי כתב: "ומדליק נר שכבה והדלקת הנרות היא הטבתם". וראה בלחם משנה שם.

- 17 ב. כמה מקטירין ממנה בכל יום? משקל מאה
- 18 דינרין⁸. חמשים בבקר וחמשים בין הערבים⁹. מזבח
- 19 שנגעק¹⁰ - מקטירין הקטרת במקומו¹¹. וקטרת

וה'תוספות' (יומא כז: ד"ה איכא דאמרי) והמפרש (תמיד פ"ב כח:) וכן בפירוש המיוחס להראב"ד שם, סוברים כי לא בכל יום היו מוציאים את הדשן מעל המזבח כ"א רק כשרבה הדשן על גבי התפוח. וכדעת רבינו, ראה משנה למלך כאן. (93) במועדים (פירוש המשנה, וראה להלן). (94) משנה, תמיד שם: "וברגלים לא היו מדרשנין אותו, מפני שהוא נוי למזבח" = "כשיש עליו דשן הרבה כדאמרן בעלמא (פסחים סח:) שבת הוא לבני אהרן שמהלכין עד ארכובותיהם בדם, כך שבת כשיש עליו דשן הרבה ונראה שלא עומד המזבח בטל" (המפרש, שם). והראב"ד שם פירש שלא היו מורידים הדשן ברגלים אלא בידים, עם המגרפות.

- 1 יד. כל מי שירצה מן הפהנים⁹⁵ ממלא מן הדשן
- 2 שהורידו למטה ומוציא חוץ לעיר לשפך הדשן⁹⁶.
- 3 ואין להוצאת הדשן לחוץ פנים⁹⁷, אלא כל הרוצה.
- 4 ומעולם לא נתעצל כהן מלהוציא את הדשן⁹⁸.

(95) אפילו אלו שלא עמדו בפס, ולא טבלו. כי מה שאין כהן נכנס לעזרה אלא אם כן טבל, אינו אלא אם נכנס לעבודה (ראה למעלה פ"ה מהל' ביאת המקדש ה"ד), ואילו הוצאת הדשן מלמטה אל מחוץ לעיר אינה עבודה (ראה להלן ה"ט"ו). (96) שכתוב (ויקרא ו, ד) "והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה", והוא בית הדשן שמחוץ לירושלים ושורפין שם החטאות הנשרפות, שנאמר אצל פר כהן משיח (ויקרא ד, יב) "והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה אל שפך הדשן וכו' ישרף". (97) כלומר, אף כי מלאכה זו נעשתה על ידי כהן אחד, שהרי נאמר (שם ו, ד) "והוציא את הדשן" בלשון יחיד - לא היה על זה פיס, כיון שהוצאת הדשן אינה עבודה. ואם כי מעולם לא נתעצל כהן מלהוציא הדשן (ראה בסמוך) לא היו על זה קופצים רבים עד כדי סכנה (ראה יומא כב.). ומקור דין זה, ראה להלן בסמוך. ולמעלה ה"ג גבי דישון המזבח לא הוצרך רבינו להודיע כי לא היה שם פיס, מאחר שרבים מהכהנים היו עושים זאת, ראה למעלה שם, וב'הר המוריה' כאן. (98) משנה, תמיד כט, א. כלומר, אף כי אינה עבודה, ראה להלן. ומכאן שלא היה על זה פיס.

- 5 טו. ואף על פי שאין הוצאתו לחוץ עבודה⁹⁹, אין
- 6 בעלי מומין מוציאים אותו¹⁰⁰. וכשמוציאים אותו
- 7 לחוץ לעיר - מניחין אותו במקום שאין הרוחות
- 8 מנשבות בו בחזקה¹⁰¹, ולא חזירים¹⁰² גורפים אותו.
- 9 ולא יפזרנו שם, שנאמר: ושמו - שייניחנו בנחת¹⁰³.
- 10 ואסור להנות בו¹⁰⁴.

(99) ראה למעלה ה"י. (100) יומא כג, ב. שלא כדברי רבי אליעזר, ראה למעלה שם. (101) למד כן ממה שנאמר להלן "ושמו, שלא יפזר". (102) בדפוס רומי: "הזרמים", וכן הוא בפירוש המשנה בסוף מסכת תמיד: "ואמרו, ושמו בנחת, ושמו - כולו, ושמו - שלא יתפזר, רוצה לומר שלא יתן אותו בפני הרוח או בפני השטף" (וראה מה שכתב הגר"ל הכהן מיימון זצ"ל במבוא לרמב"ם דפוס רומי, הוצאת מוסד הרב קוק עמ' 10-11). (103) כן הוא בפסחים

- 1 שְׁפָקָה¹² מַעַל הַמִּזְבֵּחַ, אֶפְלוּ קָרְטִין שָׁפָה¹³ - אֵין
2 מַחְזִירִין אוֹתָן¹⁴.
- 20 בְּבִגְד קָטָן²⁹, וְאוֹחוֹ הַכֶּף בִּידוֹ, וְנִכְנָס עִמּוֹ אֶחָד
21 בַּמִּחְתָּה שֶׁל אֵשׁ בִּידוֹ³⁰.

(19) להיכל. (20) "לשון ושמת בטנא, דומה לסל ופיו רחב". (21) כלומר, אחרי שגמר כל החפינה, שאפשר שנשאר רק קצת שאינו ניתן לקבלו בחפניו. (22) כלומר, מטאטא אותם בדבר המיוחד לכך. (23) לתוך הטני. (24) לטני. (25) שם משנה ט: "כנס ונטל את הטני והניחו לפניו והיה חופן ונותן לתוכו, ובאחרונה כיבד את השאר לתוכו והניחו ויצא". ואחרי זריקת דם התמיד ודישון המנורה, היה מוציאו ומניחו אצל המזבח החיצון במקום הדשן. ועשו כן מפני הנס שהיה בזה, שדישון מזבח הפנימי ודישון המנורה היו נבלעים במקומם, ובכדי שלא להטריח, כביכול כלפי מעלה, לעשות הנס פעמיים, כרכו את שניהם ביחד. (26) לאותו כלי. ומה ששנינו שם בפרק ז משנה ב "והכף וכסויו", הכוונה למטוטלת. (27) של הכלי הנ"ל. (28) והוא דומה לתרקב גדול ומחזיק שלושה קבין, ומשל זהב היה. (29) במשנה שם: "וכיסוי היה לו וכמין מטוטלת היה עליו מלמעלה", ופירש רבינו שם: "שהיו ממלאין הבזך קטורת, ומכסים במכסה, ונותנין על המכסה מלמעלה מפה קטנה". הרי ששני כיסויים היו: האחד, הכיסוי שהיה לו לבזך, והשני המטוטלת. (30) הוא זה שזכה בתרומת הדשן, שזוכה גם בזה.

ה. וכיצד חותה? זה שזכה במחתה³¹ לוקח
מחתה של כסף³² ועולה לראש המזבח³³, ומפנה
את הגחלים אילף ואילף, ונוטל מן הגחלים³⁴
שנתאכלו במערכה שניה, ויורד³⁵ ומערך³⁶ לתוף
מחתה של זהב³⁷. אם נתפזרו מן הגחלים כמו
קב או פחות³⁸ - מכבדן לאמה³⁹. ובשבת⁴⁰ כופה
עליהן הפסכת⁴¹. ואם נתפזר יתר על קב -
חוזר וחותה⁴².

(31) כלומר, זה שזכה בתרומת הדשן. (32) של ארבעה קבין. (33) החיצון. (34) היינו שלושה קבים גחלים. (35) מעל המזבח. (36) מריקן. (37) מחתה של זהב בת שלושת קבין (יומא מג: במשנה). שתהא מלאה, שזהו כבוד של מעלה. ולא היה חותה בשל זהב שמא תתקלקל, והתורה חסה על ממונן של ישראל. ולא היה מריקה לתוך של זהב, בהיותו למעלה על גבי המזבח, לפי שהמחתה של זהב הייתה מלאה, וחששו שמא יתפזרו בדרתו בשיפוע הכבש. (38) משנה בתמיד שם: "נתפזר ממנו כקב גחלים (ו)היה מכבדן לאמה". (39) כלומר, לאמת המים שבעזרה שלא ייכוו בהן הכהנים, שהולכין יחפין ואין כאן איסור כיבוי גחלת של המזבח - כיוון שניתקה למצוה אחרת. (40) שאסור לכבות. (41) והוא כלי גדול שמחזיק לתך. (42) כן נראה מלשון המשנה "כקב", הרי שרק אם נתפזרו כקב עדיין שם "מליאה" עליה, אבל ביתר מכן, אין זו מליאה.

ו. שלשה דברים היה הפסכת⁴³ משמש: כופין אותו
על הגחלים ועל השרץ בשבת⁴⁴, ומורידין בו את
הדשן מעל המזבח.

(8) כי משקל כל הקטורת בכל שנה הוא שלוש מאות ושישים ושמונה מנה, ומקטיר ממנה בכל יום מנה, שהם שס"ה מנים כנגד ימות החמה, ונשארו שלושה מנים שמהם מכניס כהן גדול מלוא חפניו ביום הכיפורים. (9) משנה יומא מג: "בכל יום מקריב פרס (=חצי מנה) בשחרית ופרס בין הערביים", משום שנאמר (שמות שם) "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה, ובהעלות וגו' בין הערביים יקטירנה", אם כן חציו בבוקר וחציו בין הערביים. (10) שנהרס. (11) כלומר, במקום שהיה המזבח קיים, והם דברי רב גידל בזבחים נט. אף על פי שלעניין דמים הכל מודים שצריך מזבח. (12) שקפצה בכח האש, מנחות כו: (13) שלמים וחשובים שבה" (רש"י במנחות שם). (14) למזבח. משום שנאמר (ויקרא ו, ג) "אשר תאכל האש את העולה על המזבח", ודרשו (מנחות שם, יומא מה: וזבחים פג:) "עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת", שהיו על מזבח הזהב ופקעו ממנו.

ג. בעת שמקטירין הקטרת בהיכל בכל יום¹⁵
פורשין כל העם מן ההיכל ומבין האולם ולמזבח¹⁶,
לא יהיה שם אדם עד שיצא זה שהקטיר הקטרת¹⁷.
וכן בשעה שיכנס בדם חטאות הנעשות בפנים¹⁸
פורשים הפל מבין האולם ולמזבח עד שיצא.
שנאמר: וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר
בקדש וגומר - בגין אב לכל פפרה שפקדש שלא
יהא שם אדם.

(15) אבל בקטורת של יום הכיפורים שהיא לפני ולפנים, בקודש הקדשים, אמרו בברייתא שאין צריך לפרוש אלא מההיכל שהוא קרוב לקודש הקדשים, אבל מבין האולם ולמזבח אין צריך לפרוש (כסף משנה). (16) ולמדו זאת ממה שנאמר (ויקרא טז, יז) "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו", - "וכל אדם לא יהיה באהל מועד, יכול אפילו בעזרה, תלמוד לומר באהל מועד, אין לי אלא באהל מועד שבמדבר, שילה ובית עולמים מנין, תלמוד לומר בקודש, אין לי אלא בשעת הקטרה, בשעת מתן דמים מנין, תלמוד לומר בבואו לכפר". (17) יומא שם: "אין לי אלא בכניסתו, ביציאתו מנין, תלמוד לומר (ויקרא שם) עד צאתו". (18) בהיכל, והוא דם פר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור ושיערי עבודה זרה.

ד. כיצד סדר הקטרת הקטרת בכל יום? מי שזכה
בדשון המזבח הפנימי נכנס¹⁹ בכלי קדש, וטני היה
שמו²⁰, וישל זהב היה, ומחזיק קבים וחצי. מניח
הטני פארץ לפניו, וחופן בידיו האפר והפחם
שבתוף המזבח ונותן לתוף הטני, ובאחרונה²¹
מכבד²² את השאר לתוכו²³, ומניחו²⁴ שם בהיכל
ויוצא²⁵. ומי שזכה בקטרת נוטל כלי מלא קטרת
גדוש. וכסוי היה לו²⁶, ובזך היה שמו²⁷. ונותן הפזף
בתוף כלי אחר, וכף היה שמו²⁸. ומכסה את הכף

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ב' כ"ד ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין פט

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ומבין האולם ולמזבח.

- י. דִּשּׁוֹן הַמְּנוּרָה וְהַטֹּבֶת הַנִּרְוֹת בְּבֹקֶר וּבֵין הָעֶרְבִים 18
- מִצְוֹת עֲשֵׂה, שְׁנֵאֲמַר: יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהְיֶה וּבְנִי. 19
- וְהַדִּלְקַת הַנִּרְוֹת דּוּחָה אֶת הַשֹּׁפָח⁶² וְאֶת הַטֹּמְאָה⁶³ 20
- כְּקִרְבָּנוֹת שֶׁקְּבוּעַ לָהֶן זְמַן, שְׁנֵאֲמַר: לְהַעֲלֹת נֵר 21
- תָּמִיד. 22

(61) וגומר: "מערב עד בוקר לפני ה', חוקת עולם לדורותם מאת בני ישראל." (62) שמותר להדליק בשבת. (63) שמותר להדליקם גם בטומאה, וכגון שנטמאו הנרות או הכהנים.

- יא. וְכַמָּה שָׁמֶן הוּא נֹתֵן לְכָל נֵר? חֲצִי לֵג שָׁמֶן. 23
- שְׁנֵאֲמַר: מְעַרְבַּ עַד בֹּקֶר⁶⁴ - תֵּן לוֹ כַּמֶּדֶה שְׂחִינָה 24
- דוֹלֵק מְעַרְבַּ עַד בֹּקֶר. וְאִין מְחַנְכִּין אֶת הַמְּנוּרָה אֲלָא 25
- בְּהַדִּלְקַת שְׂבָעָה נִרְוֹתֶיהָ בֵּין הָעֶרְבִים⁶⁵. 26

(64) ברייתא שם פט. "מערב עד בוקר, תן לה מידתה שתהא דולקת והולכת מערב עד בוקר וכו' ושיערו חכמים חצי לוג מאורתא (=מערב) ועד צפרא (=בוקר)", כלומר, אפילו בלילה ארוך כלילי טבת, שיערו חכמים, שאין צריך יותר מחצי לוג מערב עד בוקר. (65) ולמדו זאת ממה שנאמר (שמות ל, ז) "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה", - ו"אי לאו דעבד הדלקה מאורתא, הטבה בצפרא מהיכא?" הרי שחינוך המנורה - בין הערביים.

- יב. מַהוּ דִּשּׁוֹן הַמְּנוּרָה? כָּל נֵר שֶׁכָּבָה - מְסִיר 27
- הַפְּתִילָה וְכָל הַשָּׁמֶן שֶׁבָּנֵי⁶⁶ וּמְקַנְחוּ⁶⁷, וְנֹתֵן בּוֹ 28
- פְּתִילָה אַחֲרֵת וְשָׁמֶן אַחֵר בְּמֶדֶה, וְהוּא חֲצִי לֵג⁶⁸. 29
- וְזֶה שֶׁהִסִּיר מִשְׁלִיכּוֹ בְּמָקוֹם הַדִּשּׁוֹן אֲצֵל הַמְּזֻבָּח עִם 30
- דִּשּׁוֹן הַמְּזֻבָּח הַפְּנִימִי⁶⁹ וְהַחִיצוֹן, וּמְדִלִיק נֵר שֶׁכָּבָה. 31
- וְהַדִּלְקַת הַנִּרְוֹת הִיא הַטֹּבֶת. וְנֵר שֶׁמֻּצָּאוֹ שְׁלֵא כָּבָה 32
- מְתַקְּנוּ⁷⁰. 33

(66) שכיוון שכבו, הרי הם כדשן, ואינם ראויים עוד. (67) לנר. (68) שם בגמרא: "איבעיא ליה ר' זריקא, כשהוא נותן בה שמן כמדה ראשונה (דהיינו חצי לוג) או כמי שחסרה. אמר ר' ירמיה פשיטא דכמידה ראשונה, דאי כמה שחסרה מנא ידעינן מאי חיסר". (69) "שני בתי דשנין היו שם אחד במזרחו של כבש ואחד במזרחו של מזבח, זה שבמזרחו של כבש, שם היו נותנין מוראת העוף ודישון מזבח הפנימי והמנורה". (70) כלומר, "הטבה" היא הדלקת נר שכבה, או תיקון נר שלא כבה, אבל הדלקת נר שלא הודלק מעולם, אין זה נחשב להטבה, כי אם להדלקה.

- יג. נֵר מְעַרְבִי⁷¹ שֶׁכָּבָה - אִין מְדִלִיקִין אוֹתוֹ אַחֵר 34
- דִּשּׁוֹנוֹ אֲלָא מִמְּזֻבָּח הַחִיצוֹן⁷²; אֲבָל שְׁאֵר הַנִּרְוֹת, כָּל 35
- נֵר שֶׁכָּבָה מִהֵן - מְדִלִיקוֹ מִנֵּר חִבְרוֹ⁷³. 36

(71) הוא הנר האמצעי שבמנורה והמנורה עמדה ברוחב הבית, בין הצפון ובין הדרום. ומה שכתב רבינו בפירוש המשנה (תמיד פרק ג משנה ט) כי נר מערבי הוא הנר הראשון - לא כתב כן אלא לפי דעת משנה זו הסוברת כמאן דאמר שהמנורה עמדה לאורך הבית בין המזרח והמערב, אבל לפי מה שפסק רבינו (שם הלכה יב) שעמדה בין הצפון

(43) השרץ שנמצא בעזרה וחוששין שמה יגע בו אדם, כופין עליו הפסכתו, ואין מוציאין אותו בשבת משום איסור מוקצה, שיש שבות שאסורוהו גם במקדש, כמו שאמרו גבי לחם הפנים.

- ז. וּמְקָדִים לְפָנֶיהֶם זֶה שֶׁדִּשּׁוֹן הַמְּזֻבָּח הַפְּנִימִי⁴⁴ 1
- וְנוֹטֵל הַטִּנִּי שָׂבּוֹ דִּשּׁוֹן הַמְּזֻבָּח⁴⁵ וּמִשְׁתַּחֲוֶה וְיוֹצֵא⁴⁶. 2
- וְזֶה שֶׁבִּידוֹ הַמַּחֲתָה צוֹכֵר אֶת הַגָּחִלִים עַל גְּבִי 3
- הַמְּזֻבָּח הַפְּנִימִי, וּמִרְדִּדוֹ⁴⁷ בְּשׁוּלֵי הַמַּחֲתָה, 4
- וּמִשְׁתַּחֲוֶה וְיוֹצֵא⁴⁸. וְזֶה שֶׁבִּידוֹ הַכֶּף נוֹטֵל אֶת הַכֶּזֶף 5
- מִתּוֹךְ הַכֶּף⁴⁹ וְנֹתְנוֹ⁵⁰ לְאוֹהֶבּוֹ אוֹ לְקֹרְבוֹ⁵¹. וְרוֹאֶה, 6
- אִם נִתְּפֹזֵר מִן הַקְּטֹרֶת מְעַט כֶּפֶף - אוֹהֶבּוֹ אוֹ קֹרְבוֹ 7
- נֹתֵן לֵי⁵² לְתוֹךְ חֲפָנָיו זֶה שֶׁנִּתְּפֹזֵר עִם הַקְּטֹרֶת 8
- שֶׁבִּכְזֶזֶק⁵³, וּמִשְׁתַּחֲוֶה וְיוֹצֵא⁵⁴. 9

(44) ראה שם פרק ו משנה א: "החלו עולים במעלות האולם, מי שזכו בדישון מזבח הפנימי והמנורה היו מקדימים לפניהם". ורבינו לא הזכיר כאן את זה שזכה בדישון המנורה, מפני שאינו מדבר כאן אלא בעבודה שעל מזבח הפנימי. (45) שם במשנה. כלומר, נכנס להיכל ונוטל את הטני שהשאיר שם כשיצא לאחר שדישן את המזבח. (46) "כעבד שמשמש את רבו וגמר עבודתו ונוטל רשות ויוצא". (47) כלומר, מציע ופורש אותם על המזבח שלא יהיו משופעים כדי שלא יפול הקטורת אחר שיניחם. (48) כי עתה גמר עבודתו. (49) כי הבזך היה בתוך הכף. (50) לבזך. (51) "שבא לשם עימו לצורך כך". (52) כלומר, אוהבו וקרובו, נותן לו, למקטיר. (53) שם במשנה ג: "מי שזכה בקטורת היה נוטל את הבזך מתוך הכף ונותנו לאוהבו או לקרובו, נתפור ממנו נותנו לו בחפניו". כלומר, אוהבו וקרובו נותן בחפניו של המקטיר את כל הקטורת, גם מה שנשאר בבזך וגם מה שנתפור לתוך הכף. (54) במשנה לא הזכיר כאן שמשתחוה ויוצא, אבל פשוט הוא, לפי שכל אדם אסור להיות שם בהיכל ובין אולם למזבח בשעה שמקטיר עד שיצא המקטיר, לכן כשגמר מעשהו השתחוה ויצא.

- ח. וְאוֹמְרִין לָזֶה הַמְּקַטֵּיר⁵⁵: הִזָּהֵר שְׁלֵא תַתְּחִיל 10
- מִלְּפָנֶיךָ, שְׁלֵא תִכְוֶה⁵⁶. וּמִתְּחִיל וּמִשְׁלִיךְ הַקְּטֹרֶת 11
- עַל הָאֵשׁ בְּנֶחֱת כְּמִי שֶׁמְרַקֵּד סֵלֶת עַד שֶׁתִּתְּרִיד 12
- עַל כָּל הָאֵשׁ. 13

(55) שלא הקטיר מעולם, לכן לפני שנכנס להקטיר למדוהו להיזהר. (56) כלומר, המקטיר עומד במזרחו של המזבח ומלמדים אותו להתחיל בפנים, במערב, ולהמשיך למזרח, שאם יתחיל לפניו במזרח, וימשיך בפנים למערב - ייכוה.

- ט. וְאִין הַמְּקַטֵּיר מְקַטֵּיר עַד שֶׁהִמְמַנֶּה⁵⁷ אוֹמֵר לוֹ 14
- הַקְּטֹרֶת. וְאִם כִּהֵן גְּדוֹל הוּא⁵⁸ - אוֹמֵר לוֹ הִמְמַנֶּה: 15
- אִישִׁי כִּהֵן גְּדוֹל, הַקְּטֹרֶת⁵⁹. וְאַחֵר שְׁאוֹמֵר יִפְּשֹׁוּ כָּל 16
- הָעָם⁶⁰, וְיִקְטִיר הַמְּקַטֵּיר וְיִשְׁתַּחֲוֶה וְיוֹצֵא. 17

(57) לדעת רש"י (יומא כח.) הוא הסגן, ולדעת התוספות מנחות ק. דיבור המתחיל אמר, הוא הממונה על הפיסות. (58) המקטיר. (59) משום דרך של כבוד. (60) מן ההיכל

20 יום מִחֻצָה בְּבֹקֶר עִם תְּמִיד שֶׁל שָׁחַר⁸⁴ וּמִחֻצָה בֵּין
21 הָעֶרְבִים עִם תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים⁸⁵. וְלִישְׁתֵּן
22 וְאַפְיֵתן דּוֹחִין אֶת הַשֶּׁבֶת⁸⁶ וְאֶת הַטְּמֵאָה⁸⁷, כָּכָל
23 קֶרֶן שֶׁקְּבוּעַ לוֹ זָמַן; שְׁנָאֹמֶר; תְּפִינִי - שֶׁתְּהֵא נָאָה
24 וְלֹא תֵאָפֶה מִבְּעֶרֶב⁸⁸. וְעוֹד, אִם תֵּאָפֶה מִבְּעֶרֶב -
25 תִּפְסֹל בְּלִינָה⁸⁹; שֶׁתִּמְרָחֶשֶׁת מִכְּלִי הַקֹּדֶשׁ הִיא, כְּמוֹ
26 שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(83) המנחה שמקריב כהן גדול בכל יום נקראת חביתין.
(84) שנינו במשנה יומא לא: שמקריבים את איברי התמיד,
ואחרי כן את החביתין, ואחרי כן את היין (של מנחת
התמיד), "ואברים [קודמים] למנחה ומנחה לחביתין וחביתין
לנסכים". הרי שהחביתין קרבים עם תמיד של שחר.
(85) נלמד מחביתין של בוקר, שהם תמיד של שחר, שהוא
הדין לחביתין של ערב, שהם עם תמיד של בין הערביים.
(86) משנה צו. "ודוחות את השבת וכו' כלל אמר רבי עקיבא
כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת וכו' ושאי אפשר
לה לעשותה מערב שבת, דוחה את השבת". (87) מנחות נ:
"דברי ר' ישמעאל תנא תעשה ואפילו בשבת, תעשה ואפילו
בטומאה" והיינו כשנטמאה כל הסולת, ואין סולת אחרת, או
שנטמאו כל הכהנים, אבל אם נטמא רק הסולת של החביתין
או נטמא רק הכהן הגדול, - מביאים עשרון אחר וממנין כהן
אחר. (88) במנחות שם: מנא הני מילי, אמר רב הונא
תופיני תאפינה נאה ואי אפי לה מאתמול אינשפה לה
(=נפוחה ברוח - רש"י). (89) שם נא. "רבא אמר על מחבת
(שם) מלמד שטעונה כלי, ואי אפי לה מאתמול איפסל ליה
בלינה".

27 יט. טְחִינַת סֶלֶתָן וְהִרְקָדָן - בַּחוּץ⁹⁰, וְאֵינָן דּוֹחִין
28 אֶת הַשֶּׁבֶת⁹¹.

(90) לעזרה ככל המנחות. אבל לישתן ועריכתן ואפייתן
בפנים העזרה. (91) משנה מנחות צו. "טחינתן והרקדתן
אינו דוחה את השבת, כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה
שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת ושאי
אפשר וכו'".

29 כ. כֹּהֵן⁹² שֶׁהִקְרִיב מִחֻצָה בְּשַׁחֲרִית, וַיֵּמֶת אוֹ נִטְמָא
30 אוֹ נִוְלַד לוֹ מוֹם, וַיִּמְנֹךְ כֹּהֵן אַחֵר תַּחֲתָיו - לֹא יָבִיא
31 חֲצִי עֶשְׂרוֹן מִבֵּיתוֹ וְלֹא חֲצִי עֶשְׂרוֹן שֶׁל רֹאשׁוֹן;
32 אֲלֹא מִבֵּיא⁹³ עֶשְׂרוֹן שְׁלֹם וְחוּצָהּ, וּמִקְרִיב מִחֻצָה⁹⁴
33 וּמִחֻצָה אֲבִיד⁹⁵.

(92) כהן גדול. (93) מביתו. (94) משום שנאמר (ויקרא ו,
יג) "ומחציתה בבוקר ומחציתה בערב" ומהאזנה היתירה של
ו"ומחציתה, למדו ש"מחצה משלם הוא מביא ומקריב, הא
כיצד? מביא עשרון שלם וחוצה". וחזן מזה מביא עוד
עשרון שלם לחינוכו. (95) "אבד" היינו שאינו ראוי לכלום,
לא להקריב ולא להשתמשות אחרת.

34 (כא). נִמְצְאוּ שְׁנֵי חֲצָאִים קְרִיבִין⁹⁶, וְשְׁנֵי חֲצָאִין
35 אוֹבְדִין⁹⁷. וְאֵלּוּ שְׁנֵי הַחֲצָאִין הָאוֹבְדִים - מִנִּיחִין
36 אוֹתָן⁹⁸ עַד שֶׁתִּעָבֶר צִנְרָתָן⁹⁹, וְיוֹצֵאִין לְבֵית

והדרום - נר המערבי הוא האמצעי, וראה לחם משנה כאן.
(72) ולמדו כן ביומא מה: ממה שנאמר (ויקרא ו, ו) "אש
תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" "אש תמיד" שאמרת לך
(הוא של מנורה, שנאמר בה (שמות כז, כ) "להעלות נר
תמיד"), לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון" ומה
שאמרו בתמיד פרק ג משנה ט "שמדליק מן הדולקים"
(ראה בראב"ד) אין המדובר שם בנר מערבי (לחם משנה).
(73) ואינו יכול להדליק בנר אחר משום בזיון.

1 יד. וְכִיצַד מְדַלִּיקוּ? מוֹשֵׁף הַפְּתִילָה עַד שֶׁמְדַלִּיקָהּ
2 וּמִחֻצָה⁷⁴. לְפִי שֶׁהַגְּרוֹת קְבוּעִים בְּמִנּוּרָה, וְאֵינּוּ
3 יָכוֹל לְהַדְלִיק בְּנֵר אַחֵר⁷⁵ מִשּׁוּם בְּזִיוֹן⁷⁶.

(74) כי הפתילות היו ארוכות. (75) כלומר, להדליק נר מנר
על ידי נר של חולין. (76) שמדליק נר של חולין מנר של
מנורה.

4 טו. כָּל הַפְּתִילוֹת⁷⁷ שֶׁאֲסוּר לְהַדְלִיק בָּהֶן בְּשַׁבָּת -
5 אֲסוּר לְהַדְלִיק בָּהֶן בְּמִקְדָּשׁ בְּמִנּוּרָה⁷⁸; שְׁנָאֹמֶר:
6 לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד - שֶׁתְּהֵא שְׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאִלֶּיהָ⁷⁹.

(77) בשבת כא. "תני רמי בר חמא פתילות שאמרו חכמים אין
מדליקין בהן בשבת, אין מדליקין בהן במקדש, משום
שנאמר (שמות כז, כ) להעלות נר תמיד, הוא תני לה והוא
אמר לה כדי שתהא שלהבת עולה מאליה ולא שתהא עולה
על ידי דבר אחר". (78) אבל שלא במנורה, כגון בשמחת
בית השואבה מותר להדליק בפתילות של בלאי מכנסי כהנים
ומהמייניהם שיש בהם הרבה צמר, אף על פי שבשבת אסור
להשתמש בפתילות של צמר. (79) פרט לאלה שאינן עולות
אלא על ידי תיקון.

7 טז. לֹא הָיָה מְטִיב כָּל הַגְּרוֹת בְּפַעַם אַחַת, אֲלֹא
8 מְטִיב חֲמִשָּׁה גְּרוֹת וּמִפְּסִיק, וְעוֹשִׂין עֲבוֹדָה אַחֲרֶת,
9 וְאַחֵר כֹּךְ נִכְנָס וּמְטִיב הַשְּׁנִי, כְּדִי לְהַרְגִּישׁ אֶת כָּל
10 הָעֲזָרָה.

11 יז. כָּל נֵר שֶׁכָּבָה - מְדַלִּיקִין אוֹתוֹ מִנֵּר אַחֵר מִהֵן,
12 כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְכִיצַד סֹדֵר הַהִטְבָּה? זֶה שֶׁזָּכָה בְּדִשּׁוֹן
13 הַמִּנּוּרָה נִכְנָס⁸⁰ וְכָלִי בִידוֹ, וְכוּז שָׁמוּ, וְשֶׁל זָהָב הָיָה,
14 דּוֹמָה לְקִיתוֹן גָּדוֹל. מְדַשֵּׁן בּוֹ אֶת הַפְּתִילוֹת שֶׁכָּבוּ
15 וְאֶת הַשְּׁמֶן הַנִּשְׁאָר בְּנֵר, וּמְטִיב חֲמִשָּׁה גְּרוֹת, וּמְנִיחַ
16 הַפּוֹז שָׁם לְפָנֵי הַמִּנּוּרָה עַל מַעֲלָה שְׁנִיָּה מִשְׁלֹשׁ
17 מַעֲלוֹת שֶׁלְּפָנֶיהָ⁸¹, וְיוֹצֵא. וְאַחֵר כֹּךְ⁸² נִכְנָס וּמְטִיב
18 שְׁנֵי הַגְּרוֹת, וְנוֹטֵל הַפּוֹז בִּידוֹ וּמִשְׁתַּחֲוֶה וְיוֹצֵא.

(80) כי נכנס ביחד עם זה שזכה בדישון מזבח הפנימי, וכאן
לא הזכיר אלא מה ששייך לעבודת המנורה. (81) כי "אבן
הייתה לפני המנורה ובה שלוש מעלות (=דרגות) שעליה
כהן עומד ומטיב את הנרות ומניח עליה כלי שמנה ומלקחיה
ומחתותיה בשעת הטבה". (82) אחר שנעשו העבודות,
המפורטות להלן פרק ו הלכות גיד.

19 יח. חֲבִיתֵי כֹהֵן גָּדוֹל⁸³ - מַצּוֹת עֹשֶׂה לְהִקְרִיבָן בְּכָל

- 1 הַשְּׂרָפָה¹⁰⁰. וְכֵן אִם אָבָד אוֹ נִטְמָא הַחֲצִי שֶׁל בֵּין
2 הָעֶרְבִים¹⁰¹. וְהִכֵּן שׁוֹרְפִין אוֹתָם? בְּעֶזְרָה.

- 20 וּמִחֲזִירָה¹³, וְהוּא הָאִישׁ שֶׁמִּתְחִילִין לְמָנוּת מִמֶּנּוּ
21 וּמִפִּסִּין כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּא¹⁴.

(2) הכהנים. (3) כלומר, קרבנות ציבור הקבועים בכל יום. אבל קרבנות יחיד, לא היה בהם פייס (רש"י ביומא כו: ד"ה אם רצה). וראה משנה-למלך להלן הלכה ט, והר המוריה. (4) בגורל. ומקור הדבר ביומא כב. במשנה "בראשונה כל מי (= כל כהן) שרוצה לתרום את המזבח תורם, ובזמן שהן מרובין, רצין ועולין בכבש, כל הקודם את חבירו בארבע אמות זכה, ואם היו שניהם שוין, הממונה אמר להן והצביעו וכו' מעשה שהיו שניהם שוין ורצין ועולין בכבש, ודחף אחד מהן את חבירו, ונפל ונשברה רגלו, וכיון שראו בית-דין שבאין לידי סכנה, התקינו שלא יהיו תורמין את המזבח אלא בפייס". (5) ראה למעלה פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג, כי "בימי שמואל חלקם (לכהנים) הוא ודוד המלך לארבעה ועשרים משמר". ו"כל ראש משמר מחלק משמרו לבתי אבות, עד שיהיה כל בית אב ואנשיו עובד ביום אחד מימות השבת (= השבוע), והאחד ביום של אחריו" (שם הלכה יא). (6) אין כוונת רבינו לומר ששני בתי אבות יעבדו ביום אחד (כמפורש בתוספתא תענית פ"ב "כל משמר שיש בו ז' בתי אבות, כל אחד ואחד מקריב יום א'. ומשמר שיש בו ח' בתי אבות, ו' מקריבין ו' ימים, כל אחד יום אחד, ושנים מקריבין יום אחד"), שהרי למעלה בהלכות כלי המקדש שם כתב רבינו כי כל בית אב עובד יום אחד מימות השבת, והאחר ביום של אחריו, אלא הכוונה לכהני בתי אבות של כל יום ויום, אבל ביום אחד אין אלא בית אב אחד, ראה בהר המוריה. (7) יומא כה. בברייתא. וראה בתוספתא שם פ"א, ותוספתא סוכה פ"ד. וראה פ"ה מהלכות בית הבחירה הלכה יז. (8) שהיתה בצפון העזרה. וחציה בקודש וחציה בחול, ובה היתה סנהדרין גדולה יושבת (פ"ה מהלכות בית הבחירה שם). ולא עשו את הפייס בעזרה עצמה, לפי שגנאי הוא לעמוד אפילו שעה קלה בעזרה בראש מגולה. ועיין תוספות יומא שם ד"ה והא. (9) שאז מתחיל זמנה של תרומת הדרשן, שהפייס הראשון היה עליה (להלן הלכה ה). וראה למעלה פ"ב הלכה יא. (10) כרב ששת ביומא כד: ולא כרב נחמן, לפי שהלכה כרב ששת באיסורים לגבי רב נחמן (לחם-משנה). וטעמו של רב ששת, נאמר שם בגמרא "דאי אמרת בבגדי חול, אגב חביבותיה מיקרו ועבדי" (עבודה בבגדי חול, אותן שזכו לפייס – רש"י). וראה בפירוש המשנה לתמיד פ"ה משנה ג. (11) יומא כה. ותוספתא יומא וסוכה שם: "לשכת הגזית כמין בסילקי (=בית גבוה שעל עלייה – רש"י) גדולה היתה, פייס במזרחת וזקן יושב במערבה, וכהנים מוקפין ועומדין כמין בכוליאר (= עיגול – רש"י) והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהן, ויודעין שממנו פייס מתחיל". ורבינו השמיט מה שאמרו "וזקן יושב במערבה", וראה בלחם-משנה. (12) בעיגול. (13) מיד, לפי שגנאי הוא בלא מצנפת, ועיין תוספות יומא שם ד"ה והא. וראה בפירוש המשנה לתמיד שם. (14) להלן הלכה ג.

- 22 ב. וְיוֹצְאִין לְעִבּוּדָה אֲנָשִׁים שְׁעוֹבְדִין בּוֹ¹⁵. וְשָׂאָר
23 הַכֹּהֲנִים¹⁶ מוֹסְרִין אוֹתָם לַחֲזִנִין¹⁷, וּמִפְּשִׁיטִין אוֹתָם

(96) מחצית של הכהן הקודם ומחצית של הכהן שבא אחריו. (97) המחצית הנשארת של הכהן הראשון והמחצית הנשארת של הכהן שבא במקומו. (98) מנחות שם: "תני תנא קמיה דרב נחמן מחצה ראשון ומחצה שני תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה". (99) כלומר, יניח אותן עד שיתקלקלו או עד שייפסלו בלינה, ואחר כך יישרפו, אבל בלי עיבור צורה אסור לשרפן, שמכיוון שהפסול אינו בסולת עצמה, הרי אם ישרפן הוא מבזה קדשים, אבל אחר שעובר צורתם הרי נפסל גם הסולת עצמו ואין זה מבזה קדשים. וביארו בגמרא שם: שהמחצה הנשארת מן הכהן הראשון בוודאי טעונה עיבור צורה, שהרי מקודם הייתה ראוייה להקרבה, אלא אפילו המחצית הנשארת מהכהן השני שלכתחילה הופרשה לשריפה – גם היא צריכה עיבור צורה, שהרי לא היה ידוע בתחילה איזו מחצית תקרב ואיזו תישאר ותישרף. (100) היינו, בעזרה. (101) מביא הכהן הגדול עשרון שלם מביתו וחוצהו ומקריב מחצה, והמחצה השנייה וכמו כן המחצה שנשמאה יצאו לבית השריפה, אלא שזו השנייה תעובר צורתה. אבל זו שנשמאה, שפסולה בגופה, תישרף מיד.

- 3 כב. מֵת כֹּהֵן גָּדוֹל בְּשִׁחְרִית אַחֵר שֶׁהֻקְרַב חֲצִי
4 הָעֶשְׂרוֹן וְלֹא מִנּוּ כֹהֵן אַחֵר - מְבִיאִין הַיּוֹרְשִׁין
5 עֶשְׂרוֹן שָׁלֵם¹⁰² עֹבֵר בְּפִרְתָּה¹⁰³ וְעוֹשִׂין אוֹתוֹ חֲכִיתִין,
6 וְשֹׁלְמָה הֵיטָה קֶרֶבָה¹⁰⁴. מֵת כֹּהֵן גָּדוֹל קֹדֶם שֶׁיֻּקְרְבוּ
7 בַּבֶּקֶר וְלֹא מִנּוּ כֹהֵן אַחֵר - מְקַרְבִּין אוֹתוֹ עֶשְׂרוֹן
8 שָׁלֵם בַּבֶּקֶר וְעֶשְׂרוֹן שָׁלֵם בֵּין הָעֶרְבִים¹⁰⁵. וְאֵין
9 כּוֹפְלִין שְׁמֹנֶה וּלְבֹנָתָה, אֵף עַל פִּי שְׁנִכְפָּלָה הַסֵּלֶת;
10 אֲלֹא מְפָרִישִׁין לָהֶם שְׁלֹשָׁה לָגִי שֶׁמֶן וְקִמֵּץ לְבֹנָה,
11 לֵג וּמִחֲצָה שֶׁמֶן וְחֲצִי קִמֵּץ לְבֹנָה - לְעֶשְׂרוֹן שֶׁל
12 בֶּקֶר, וְלֵג וּמִחֲצָה שֶׁמֶן וְחֲצִי קִמֵּץ לְבֹנָה - לְעֶשְׂרוֹן
13 שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים.

(102) ולמדו זאת ממה שנאמר (ויקרא ו, טו) "והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה". (103) כלומר, במקומו, מה שהוא היה צריך להביא, מביאים יורשיו תחתיו. (104) שם במשנה. ואמרו שם בברייתא "יכול יקריבנה חצאין תלמוד לומר (שם) "אותה", כולה ולא חצאיה, דברי רבי יהודה". (105) וראה בתוספתא הטעם דשלימה הייתה קריבה בין בבוקר בין בערביים שנאמר (שם) "כליל תקטר".

פֶּרֶק רְבִיעִי

(1) יבאר בו דיני הפייסות.

- 14 א. כָּל הָעִבּוּדוֹת הָאֵלוּ שְׁעוֹשִׂין² בְּכָל יוֹם³ - בְּפִיסָה⁴
15 הֵיוּ עוֹשִׂין אוֹתָן. וְכִיצַד הֵיוּ עוֹשִׂין? כָּל כֹּהֲנֵי בְּתִי
16 אֲבוֹת⁵ שֶׁל יוֹם⁶ נִכְנְסִין⁷ לְלִשְׁבַת הַגִּזִּית⁸ אַחֵר שֶׁיַּעֲלֶה
17 עֲמוּד הַשֶּׁחֶר⁹, וּמִלְפָּשִׁין הֵן בַּבֶּגְדֵי כֹהֲנָה¹⁰, וְהִמָּמְנָה
18 שְׁעַל הַפִּיסוֹת עֲמָהֶן¹¹, וְהֵן עוֹמְדִין בְּהִקְפָּה¹²,
19 וְהִמָּמְנָה נוֹטֵל מִצְנַפֶּת מֵעַל רֹאשׁוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֵן

תמוהים, שהרי בגמרא שם אמרו כי מה שאמרו בברייתא שאם הוציא שליש מונין, היינו מונין לו אחת. ואף לדברי הירושלמי (יומא פ"ב הלכה א, והובא בר"ח שם) "אחת מונין לו (אחת), שתיים מונין לו (שתיים), שלש אין מונין לו וכו' את היתירה", ואילו רבינו כתב שמונין לו שלש. וראה בהר המוריה כאן, שיש מגיחים בלשון רבינו "ב" במקום "ג". (אבל שיטת רבינו מתבארת בתשובתו (הוצאת פריימן סימן שמת, והוצאת בליי סימן קכו) וזה-לשונו שם: "אחת מוציאין, שתיים אין מוציאין, ויחידים מוציאים שתיים, ואין מונין להם אלא אחת וכו' והתניא אין מוציאין לא שלש ולא גודל במקדש מפני הרמאין, ואם הוציא שלש, מונין לו. גודל אין מונין לו, מאי מונין לו אחת אגודל (כן גירסת רבינו), רוצה לומר שמאמר הברייתא שהמוציא שתיים מונין לו אחת הוא, אם אחת מן השתיים, גודל". עד כאן לשון רבינו שם. היוצא מהדברים הנ"ל, כי גם בשתיים וגם בשלש מונין לו כולם, ומה שאמרו בברייתא ראשונה שאין מונין לו אלא אחת, אין זה אלא בגודל בלבד. ולפי זה מיושבים דברי רבינו כאן, אלא שעדיין לא מובן למה השמיט רבינו ההבדל בין בריא שמצביע אחת, לחולה שמצביע שתיים, ראה בלחם-משנה. ועיין במבוא של הגר"ש ליברמן להלכות הירושלמי להרמב"ם עמ' יא הערה 84). (28) במשנה שם כב. "אין מוציאין אגודל במקדש", ובברייתא שם כג. הטעם מפני הרמאין. (29) כלומר, "נזח לפשוטו ולקפצו, ושמא יפשוט אותו או יקפוץ אותו כשיקרב המנין לצאת כדי שיבא הפייס אצלו" (פירוש המשנה שם). אבל רש"י מפרש שם במשנה, את דברי הברייתא "מפני הרמאין", שיראה כאילו הוא שני בני אדם, כשיקרב המנין לכלות ויביט למי יכלה, יוציא זה העומד לפניו שתי אצבעות כדי שימנה בשני בני אדם, וימנה המנין לכלות בו, והממונה לא יבין לפי שהאדם יכול להרחיק אגודל מן האצבע הרבה, ונראין כאצבעות ב' בני אדם. ורש"י פי' כן משום שהוא סובר שאם מוציא שתיים מונין לו אחת, אבל רבינו שסובר שאם הוציא שתיים מונין לו שתיים – הוכרח לפרש באופן אחר (הר המוריה). (30) כלומר, אין מונין את האגודל, אבל האצבע שהוציא אתו – מונין לו. [וגם זה מתאים למה שכתב בתשובה, הובא למעלה, שמה שאמרו בברייתא ראשונה, שאין מוציאין שתיים, ואם הוציא שתיים, אין מונין לו אלא אחת, היינו במוציא אגודל ואצבע, שאין מונין אלא אצבע, ולא גודל]. (31) ראה למעלה הלכה א. (32) בירושלמי (יומא פ"ב הלכה ב) אמרו שהוא מהלך לימינו של האיש הידוע, וראה להלן הלכה ו.

ד. וְלִמָּה מוֹנֶה הַמִּנּוֹן שֶׁהִסְפִּימוּ עָלָיו עַל הָאֲצָבָעוֹת שֶׁהוֹצִיאוּ, וְלֹא הָיָה מוֹנֶה עַל הָאֲנָשִׁים עֲצָמָן? לְפִי שֶׁאֲסוּר לְמִנּוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלָא עַל יְדֵי דְבָר אַחֵר³³,
שֶׁנֶּאֱמָר: וַיִּפְקְדֵם בְּטָלָאִים.

(33) שם כב: "ונמנינהו לדידהו. מסייע ליה לרבי יצחק, דאמר רבי יצחק אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה, דכתיב וכו' וישמע שאל את העם ויפקדם בטלאים".

ה. אֲרֻפָּעָה פְּסוּתָהּ הָיָה מְפִסֵּין בְּכָל יוֹם³⁴ בְּשַׁחֲרִית³⁵.
הַפִּסֵּי הָרָאשׁוֹן - מִי תוֹרֵם אֶת הַמְּזֻבָּח³⁶. הַפִּסִּי וְזָכָה

אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ¹⁸, וְלֹא הָיָה מְנִיחִין עָלֶיהָ אֲלָא
הַמְּכַנְסִים בְּלִבָּד¹⁹, עַד שְׁלֹבְשִׁין בְּגָדֵי חָל, וְחוֹזְרִין
וּפּוֹשְׁטִין אֶת הַמְּכַנְסִים שֶׁל קֹדֶשׁ²⁰, וּמַחְזִירִים
הַחֲזָנִים אֶת הַפָּלִים לַחֲלוּנוֹת²¹.

(15) כלומר, אלו הכהנים שזכו בפייס, יוצאין לעבוד עבודת הקודש בבגדי הקודש הלבושים בהם. (16) שלא זכו בפייס. (17) משנה בתמיד שם. והם השמשים של המקדש (פירוש המשנה שם), הממונים להלביש את הכהנים (רא"ש שם). וראה שקלים פ"ה משנה א. (18) בתמיד שם: "מסרום בלבד". ולפי דברי רב ששת (יומא כה. ראה למעלה), שהיו מלובשים בגדי קודש בעת הפייס, כוונת דברי המשנה שהפשיטום את בגדי הקודש שהיו לבושים בהם. (19) משום צניעות (רא"ש שם). (20) כן כתב רבינו גם בפירוש המשנה שם. וכן הוא לפי פירושו של הרא"ש שכל עיקר השאירם במכנסים לאחר הפייס, אינו אלא שלא יעמדו ערומים. ואם כן, לאחר שלבשו בגדי חול, עליהם לפשוט את המכנסים הנ"ל. (21) בתמיד שם: "וחלונות היו שם, וכתוב עליהם תשמיש הכלים". וראה למעלה פ"ח מהלכות כלי המקדש הלכות ח"ט כי ששה ותשעים חלונות היו במקדש להניח בהן הבגדים, ולכל משמר היו ארבעה חלונות: למכנסים ולאבנטים למצנפת ולכותנות, ועל כל אחד היה כתוב שם המשמר ושם הבגד הנמצא שם.

ג. פִּיצַד מְפִסִּין? עוֹמְדִין בְּהֶקֶף²², וּמְסַכְּמִין עַל
מִנּוֹן - שְׁמוֹנִים, מֵאָה, או אֶלֶף, או כָּל מִנּוֹן
שֶׁיִּסְכְּמוּ עָלָיו²³. וְהַמִּנּוֹת אוֹמְרִים לָהֶם הַצְבִּיעוּ²⁴, וְהֵן
מוֹצִיאִין אֲצָבָעוֹתֵיהֶן אַחַת או שְׁתֵּים²⁵. וְאִם הוֹצִיָּא
שֶׁלש²⁶ - מוֹנִין לוֹ שֶׁלשׁ²⁷. וְאִין מוֹצִיאִין גּוֹדֵל
בְּמִקְדָּשׁ, מִפְּנֵי הַרְמָאִים²⁸; שֶׁהַגּוֹדֵל קָצָר וְנוֹחַ
לְהוֹצִיאוֹ וְלִכְפוֹתוֹ²⁹. וְהַמוֹצִיא גּוֹדֵל - אֵין מוֹנִין
אוֹתוֹ³⁰. וּמִתְחִיל הַמִּנּוֹת לְמִנּוֹת מִן הָאִישׁ הַיָּדוּעַ
שֶׁהִסִּיר מִצְנַפְתּוֹ תַּחֲלָה³¹, וּמוֹנֶה עַל אֲצָבָעוֹתֵיהֶן³²,
וְחוֹזֵר חֲלִילָה, עַד שֶׁיִּשְׁלֹם הַמִּנּוֹן שֶׁהִסְכִּימוּ עָלָיו.
וְהָאִישׁ שֶׁשֶּׁלֶם הַמִּנּוֹן אֲצֵל אֲצָבָעוֹ הוּא שֶׁיֵּצֵא בְּפִיס
רָאשׁוֹן לְעִבּוּדָה.

(22) ברייתא יומא שם, ותוספתא יומא וסוכה שם, וראה למעלה הלכה א. (23) כן כתב רש"י ביומא כב. (24) משנה ביומא שם. "וזה אחר שיעמידם שורה, ויסיכמו ביניהם ממי יתחיל המנין" (פירוש המשנה שם). (25) שם במשנה. ובגמרא (שם כג.) אמרו שבריא אינו מוציא אלא אחת וחולה מוציא שתיים, ורבינו לא חילק בזה, עיין לחם-משנה, וראה להלן. (26) ראה בברייתא שם "אין מוציאין לא שליש וכו' ואם הוציא שליש מונין לו", ומפרש רש"י שליש, אצבע שליש. אבל רבינו גורס "שלש", וכן הגירסא בכ"י מינכן וברבינו חננאל שם, ורוצה לומר שהוציא שלש אצבעות. (27) רבינו מפרש מה שאמרו שם בברייתא "ואם הוציא שלש מונין לו – גודל אין מונין לו" – היינו שהמוציא שלש מונים לו גם השלישי, ואילו המוציא גודל, אין מונים לו את הגודל. אבל דברי רבינו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

במשנה, וראה למעלה פ"ג הלכה ד סדר הדישון. (44) שם
במשנה, וראה למעלה פ"ג הלכה יב מהו דישון המנורה.
(45) כלומר, מדליק את הנרות, ראה למעלה שם.
(46) הימנית. ראה למעלה פ"ו מהלכות מעשה הקרבנות
הלכה יא, ובתמיד לא: במשנה. (47) כבש המזבח.

(48) יומא ותמיד שם, וראה בהלכות מעשה הקרבנות שם
הלכה יב. (49) לדעת רש"י (יומא שם), והראב"ד (תמיד
לג.), והמפרש (שם וכן בדף לא.). וכן כתב הכסף-משנה
שם הלכה ח. ולדעת הערוך (מובא ב'תוספות יום טוב'
תמיד פ"ג משנה א) הוא העצה הנזכר בויקרא (ג, ט)
"לעומת העצה", ולדעת הרא"ש (שם לא:) הוא סוף השדרה
הסמוך לאלה. וראה רע"ב פ"ג שם. (50) רגל שמאלית,
ראה בהלכות מעשה הקרבנות שם, ובתמיד ויומא שם.
(51) כל הרואה את הקרקע למעלה עד הצואר (פ"ט מהלכות
מעשה הקרבנות הלכה י). (52) גרה הוא הצואר, ונקרא
גרה כי הוא מעלה גרה בצוואר (כסף-משנה פ"ו שם הלכה
ח). (53) המעיים, וראה בהלכות מעשה קרבנות שם הלכה
טו, ובתמיד ויומא שם. (54) "שלאחר הקטרת אברי
התמיד, מקטירין מנחתו, דהיינו סולת", ראה תמיד ויומא
שם, והלכות מעשה הקרבנות שם, כמו שנאמר (במדבר כח,
ה) "ועשירית האיפה סולת למנחה". (55) שכהן גדול
מקריב: חצי עשרון בבוקר עם תמיד של שחר, וחצי עשרון
בין הערביים עם תמיד של בין הערביים, ראה למעלה פ"ג
הלכה יח, ופ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד. ופ"ו
שם הלכה טז. וראה תמיד ויומא שם. (56) ראה תמיד
ויומא שם, והלכות מעשה הקרבנות שם. שנאמר (שם, שם,
ז) "ונסכו (=יין) רביעית ההין לכבש האחד, בקודש הסך
נסך שכר לה".

ז. הפיס השלישי - אומר להן הממנה לכל אנשי
בית אב של אותו היום: מי שלא הקטיר קטרת
מימיו יבוא ויפסו. ויתקבצו אצל הממנה ויפסו,
ומי שציצא בפיס זה ראשון הוא שזכה להקטיר
קטרת.

(57) ביומא כו. במשנה "הפיס השלישי, חדשים (= מי שלא
הקטיר קטורת מימיו) לקטורת בואו והפיסו". וכן הוא
בתמיד פ"ה משנה ב. ובגמרא יומא שם אמרו, למה הכריזו
דוקא לאלו שלא הקטירו, משום שהיו הכהנים מתברכים
בהקטרת הקטורת, והיו אומרים כל מי שמקטיר קטורת היה
מתעשר וממונו מתרבה, למאמרו השם יתברך (דברים לג,
י) ישימו קטורה באפר, וכתוב (שם, שם, יא) ברכ' ה' חילו
וגו'. ולפיכך כל מי שהקטיר לא היו מניחין אותו להקטיר
פעם שניה, שישאר זולתו מן הכהנים שלא יקטירו, ולא היו
אוספים לפייס הקטורת אלא למי שלא הקטיר קטורת מימיו
(פירוש המשנה ביומא שם).

ח. הפיס הרביעי - מתקבצין בלל⁵⁸ ומפיסין לידע
מי מעלה איברים מן הכבש למזבח⁵⁹. הפיסו וזכה
מי שזכה⁶⁰. תמיד של בין הערבים אין מפיסין לו
פיס אחר, אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות
שחרית יזכה בין הערבים⁶¹; חוץ מן הקטרת⁶², שהן

מי שזכה לתרם, והוא מסדר את המערכה, והוא
מעלה שני גזרי עצים³⁷ למזבח, והוא מכניס מחתה
מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר
עליה קטרת³⁸.

(34) משנה שם כב. וראה שם כה. (35) אבל בתמיד של בין
הערביים לא היו מפייסין, אלא כל כהן שזכה בעבודה מן
העבודות שחרית, יזכה בה בין הערביים, ראה להלן הלכה
ח. (36) כלומר, מי מרים את הדשן מן המזבח (ראה
למעלה פ"ב הלכה יב כיצד תורמין). וראה במשנה שם כב.
(37) ברייתא שם כב. כז: כח. ומכיון שנאמר "מערכה" סתם,
נראה שהכוונה לשתי המערכות: מערכה גדולה, ומערכה
שניה של קטורת. וכן מפורש להלן פ"ו הלכה א.
(38) דברי רבינו תמוהים, שהרי ביומא כה: כו. נחלקו רבי
יהודה ורבי אליעזר בן יעקב, ר' יהודה סובר כי לא היה
פייס במחתה, אלא כהן שזכה בקטורת אומר לזה שעמו,
זכה עמי במחתה. ולר' אליעזר בן יעקב יש פייס במחתה,
ורבינו שפוסק שמי שזכה בתרומת הדשן – זכה במחתה,
אין זה לא כמר ולא כמר (לחס-משנה). ויתכן כי מקורו של
רבינו הוא בתמיד פ"ה משנה ה: "מי שזכה במחתה, נטל
מחתת הכסף וכו'". ושם פ"ו משנה ב: "מי שזכה במחתה,
צבר את הגחלים על גבי המזבח (=הפנימי)". וסובר רבינו,
כי מי שזכה במחתה, היינו מי שזכה בתרומת הדשן, הוא
נוטל מחתת הכסף להכניס אש על המזבח הפנימי (הר
המוריה). וראה למעלה פ"ג הלכה ה.

ו. הפיס השני זוכין בו שלשה עשר³⁹ על סדר
עמידתן⁴⁰. כיצד? הממנה אומר להם הצביעו,
וממנה פדרן שבארגו. וזה שציצא בפיס ראשון הוא
שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו⁴¹ הוא
מקבל את דם התמיד והוא זורקו⁴². והשלישי
הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי⁴³, שהוא מזבח
הקטרת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה⁴⁴
ומיטיב את הנרות⁴⁵. והחמישי מעלה ראש התמיד
ורגלו⁴⁶ לכבש⁴⁷. והששי מעלה שתי הידים⁴⁸.
והשביעי מעלה העקץ⁴⁹ והרגלו⁵⁰. והשמיני מעלה
החזה⁵¹ והגרה⁵². והתשיעי מעלה שתי הדפנות.
והעשירי מעלה הקרבים⁵³. והאחד עשר מעלה סלת
הנסכים⁵⁴. והשנים עשר מעלה החבתין⁵⁵. והשלשה
עשר מעלה היין של נסכים⁵⁶.

(39) כהנים, משנה שם כה. וראה שם כז: שבחג זוכים בו
ארבעה עשר, ובשבת חמשה עשר, ובשבת שבתוך החג –
ששה עשר, וכן הוא בירושלמי יומא פ"ב הלכה ב, וראה
בתוספתא שם פ"א. (40) שם כה: "דתני ר' חייא, לא לכל
עבודה ועבודה מפייסין, אלא כהן שזכה בתמיד (= שחיטת
התמיד), שנים עשר אחיו הכהנים נמשכים עמו".
(41) [במנין הפייס מהלך לימינו, ראה למעלה הלכה ג,
ובוודאי גם כאן הולך לימין]. (42) כן היא מסקנת הגמרא
(יומא שם), והוכיחו זאת ממה ששנינו בתמיד פ"ד, משנה
א "שחט השוחט, וקיבל המקבל ובא לו לזרוק". (43) שם

התמיד של שחר, וזכה בה גם בעבודת המוספין (הר המוריה). (70) לא כתב רבינו מי הקריב את שני הבזיכין, וראה להלן הלכה יא. (71) משנה בסוכה נו. וראה להלן הלכה יב כיצד חולקין.

- י. ואין אוכלין את הלחם עד שיקטירו שני בזיכי לבונה על האש⁷². והלבונה טעונה מלח⁷³ פשאר הקרבנות⁷⁴.

(72) שנאמר (ויקרא כד, ז) והיתה ללחם לאזכרה, נאמר כאן אזכרה, ונאמר אצל מנחה (שם ו, ח) אזכרה, מה אצל המנחה הקומץ מתיר את השיריים, אף לבונה מתרת את הלחם (ראה קרית ספר, למעלה פי"ט מהלכות מעשה הקרבנות הי"ד). וראה מנחות צט: במשנה: "הקטירו הבזיכים, והחלות מתחלקות לכהנים" (כסף-משנה). וכן מפורש בספרא (פ' אמור פרק יח הלכה ו) "והיתה ללחם, מלמד שהיתה מעכבת וכו' את הלחם". (73) במנחות כ. "מנין לרבות לבונה הבאה בפני עצמה ולבונה הבאה בבזיכין וכו' תלמוד-לומר (ויקרא ב, יג) על כל קרבן תקריב מלח". וראה למעלה פי"ה מהלכות איסורי מזבח הלכה יג, ובפס"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יד. (74) ראה בהלכות איסורי מזבח שם הלכה יא.

- יא. ואחר קרבן המוספין מקטירין שני הבזיכין⁷⁵. ושני פהנים מקריבין את שני הבזיכין⁷⁶.

(75) כאביי משמיה דגמרא, ואליאב דאבא שאול ש"מערכה גדולה קודמת למערכה שניה וכו' ומוספין לבזיכין וכו'" (יומא לג). וכו' ישמעאל בפסחים נח. וראה להלן פ"ו הלכה יא, ש"מקטירין את שני בזיכי לבונה עם המוספין, קודם ניסוך היין של מוספין", ואם כן, הכהנים מן המשמר היוצא, שזכו בתמיד של שחר והמוספין, הם המקריבים את הבזיכין, עיין שם. (76) משנה יומא כו: ומשנה מנחות צט: וראה תוספתא מנחות פרק יא.

- יב. כיצד חולקין לחם הפנים בכל שפחות השנה? משמר הנכנס נוטל שש חלות, ומשמר היוצא נוטל שש⁷⁷. הנכנסין חולקין ביניהם בצפון⁷⁸, שהרי הן מוכנים לעבודה⁷⁹, והיוצאין חולקין בדרום⁸⁰. ובזמן שהיה יום טוב של אחד משלש רגלים⁸¹ בשבת, וכן בשבת שפחות החג⁸² - חולקין כל המשמרות בשנה בלחם הפנים⁸³. וכן אם חל יום טוב הראשון של חג באחד⁸⁴ בשבת - חולקין כל המשמרות בשנה מערב יום טוב שהוא שבת⁸⁵ בלחם הפנים, מפני שהקדימו לעבודה⁸⁶. וכן אם חל יום טוב האחרון להיות בערב שבת - חולקין כל המשמרות בשנה בלחם הפנים באותה שבת שהיא מוצאי החג⁸⁷. ודבר זה תקנה, כדי שיתאחרו הפהנים בשביל חלוקת לחם הפנים; ואם נתאחר אחד מבצלי משמר ולא בא - ימצא אחר⁸⁸.

(77) משנה סוכה נו. כתנא-קמא ולא כר' יהודה. וראה להלן פ"ה הלכה ב, כי לחם הפנים היו שנים עשרה חלות.

- מפיסין לה פיס אחר בין הערבים, ויבוא כל מי שלא הקטיר קטרת מעולם מאנשי אותו בית אב ופיסו עליה. ואם קבר הקטירו כלן מימיהן - מפיסין להן כלן בשחרית⁶³ בפיס שלישי, וזה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערבים.

(58) כלומר, בניגוד לקטורת שהפיסו רק חדשים ולא ישנים, כאן הפיסו גם ישנים, שכבר העלו פעם האברים מן הכבש למזבח. וכן אמרו שם במשנה "והרביעי, חדשים עם ישנים, מי מעלה אברים מן הכבש למזבח", וכן הוא בתמיד שם. (59) ולא כדעת רבי אליעזר בן יעקב, האומר (תמיד שם) "המעלה אברים לכבש הוא המעלה אותן למזבח". וראה יומא שם בגמרא. (60) כהן אחד הוא המעלה את כל האברים מן הכבש למזבח, ראה תוספות יומא שם ד"ה דתנן. (61) דברי ר' יוחנן ביומא שם. ואע"פ ששני גזרים של שחר היו בכהן אחד, ושל בין הערביים היו בשני כהנים (ראה למעלה פ"ב הלכה ג) - כבר כתב הריטב"א שמי שזכה בהם בבוקר, אומר בערב לחבירו זכה עמי בעץ שני (כסף-משנה). (62) של בין הערבים. בגמרא יומא שם. וראה גם בפירוש המשנה לתמיד סוף פ"ו. זה פשוט, שכיון שלא שייך בזה "חדשים לקטורת באו והפיסו" וכולם שוים בזה - שוה קטורת לשאר דברים (הר המוריה).

- ט. בשבת, שיש שם תמידין ומוספין⁶⁴ ושני בזיכי לבונה⁶⁵ - כיצד הם עובדין? מפיסין בשחר אנשי אותו בית אב⁶⁶ של משמר היוצא⁶⁷, ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין⁶⁸. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף⁶⁹. והמשמר האחר שנכנס בשבת מפיסין פיסות אחרות לתמיד של בין הערבים⁷⁰. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים⁷¹.

(64) שנאמר (במדבר כח, ט"ז) "וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשורונים סולת מנחה בלולה בשמן ונסכו. עולת שבת בשבתו על עולת התמיד ונסכה". (65) ראה להלן פ"ה הלכה ב. (66) נראה מדברי רבינו, שגם בשבת היה בית אב, ואם כן המשמר נחלק לשבעה בתי אב, וכן פירש"י בתענית טו: . אבל במנחות קז: מבואר שהיו רק ששה בתי אב, ובשבת היו כל בתי אב שוין. וכן הוא בירושלמי שקלים פ"ו, הלכה ד. וכן כתב רש"י בפסחים נו. (חידושים ומקורים לבעל מנ"ח). וראה תוספתא תענית פ"ב, שהובאה למעלה ה"א. (67) ראה למעלה בפ"ד מהלכות כלי המקדש הלכה ג, כי המשמרות היו מתחלפות ביום השבת, וראה ביומא כו. כי בשבת היו מפייסין גם בשחרית וגם בערבית, כיון שהמשמרות מתחדשות, והיה פייס בבוקר, עבור אנשי בית האב מן המשמר היוצא. ובערבית, עבור אנשי בית האב מן המשמר הנכנס. (68) ברייתא בסוכה נו: "משמרה היוצאת, עושה תמיד של שחר ומוספין". (69) זה פשוט, שהרי לא מצאנו פייס בשבת אלא בתמיד של שחר ובתמיד של בין הערביים (כמבואר ביומא שם, ובירושלמי שם פ"ב ה"ב). אבל בקרבן מוסף לא מצאנו פייס, ועל-כרחינו שזה שזוכה בעבודה מעבודת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ב' כ"ד ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין צה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

שתיים. וכתב רבינו בפירוש המשנה "הוא שהיה יום-טוב הראשון של חג יום שני או יום-טוב האחרון יום חמישי, וכשארע כן (=יום-טוב האחרון ביום חמישי) לא ישאר למשמר השני הנכנס, אלא עבודת יום אחד בלבד, ויבוא החג וישתתפו כולם בעבודה. אם יחול יום-טוב הראשון יום שני או יכנס משמר שני יום שבת אם יחול יום-טוב האחרון יום חמישי, לפי שכל יום שבת הוא היום שמתחלפין המשמרות: תצא אחת ותיכנס השנית, ומחלקין לחם הפנים, וכשיוזמן לאחת המשמרות זה המשמר שלא ישאר לו לעבוד אלא יום אחד, יתעצל בדבר ויתעכב מלבוא, ותרגום ויתמהמה (בראשית יט, טז) ויתעכב, לפיכך תיקנו לו שיקח מלחם הפנים שתי ככרות בלבד", ע"ש. "נמצא לפירוש זה, כשחל יום-טוב ביום שני בשבת שקודם יום-טוב, משמר היוצא נוטל עשר והנכנס נוטל שתיים, וכשחל יום-טוב האחרון להיות בחמישי שאחר המועד, משמר הנכנס נוטל עשר והיוצא נוטל שנים" (כסף-משנה). וראה ברש"י ובראב"ד שמפרשים המשנה באופן אחר. (90) להלן כתב רבינו "שהרי לא נשאר להם לעבודה הם לבדם, אלא יום אחד וכו'", וזה לא שייך בעצרת, שאינה אלא יום אחד בלבד – כיון שביום העצרת הם מתעצלים ואינם באים שם, מפני שיש אחרים, גם אחר-כך אינם באים בשביל יום אחד שנשאר, כשחל עצרת ביום חמישי, שכיון שלא באו לעצרת מתעצלים הם גם אחריה. וכמו כן כשחל עצרת בשני, מתעצלים הם ביום הראשון, מפני שאין להם אלא אותו היום לבד כי למחרת חל עצרת, ואף כי לאחר העצרת לא יתעצלו שנשארו ארבעה ימים לעבודה, מתעצלים הם ביום הראשון (לחם-משנה). (91) הוא המשמר שעבד לבדו בכל ימות השבוע. באופן שאם היה יום-טוב הראשון של חג בשני בשבת, וחולקים בשבת שלפני החג, המשמר היוצא הוא המשמר שזמנו קבוע שמקבל עשר חלות. והנכנס הוא שמקבל שתי חלות בלבד, ואם חל יום-טוב האחרון להיות בחמישי בשבת, המשמר הנכנס הוא המשמר הקבוע, המקבל עשר חלות, והמשמר היוצא הוא שמקבל שתי חלות בלבד. (92) היינו באופן שחל יום-טוב הראשון של חג להיות בשני בשבת. שהרי באופן שחל יום-טוב האחרון של חג להיות בחמישי בשבת – היוצא הוא המקבל רק שתי חלות בלבד (ראה למעלה). (93) ולפיכך אינם מקבלים אלא שתי חלות בלבד.

ומשום ששתי המשמרות עובדים בשבת, זה תמיד של שחר וזה תמיד של בין הערביים, לכך חולקים ביניהם בלחם הפנים. (78) משנה בסוכה שם. (79) ומקום עבודתם הוא בצפון, שהרי שחיתת הקדשים היא בצפון, ראה למעלה פ"ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ג. וראה בגמרא שם נז: "הנכנסים חולקים בצפון, כדי שיראו שהן נכנסין". ובפירוש המשנה שם: "ומפני מה חולקים לחם הפנים הנכנסים בצפון העזרה, כדי שידעו כי העבודה בשבוע זה – שלהם, כי השחיטה היא בצפון". (80) שם במשנה. ובגמרא שם: והיוצאים חולקים בדרום, כדי שיראו שהן יוצאין". וברש"י (שם נז). "כדי שיראו שהן יוצאין והולכין להן, לפיכך שינו מקומן אצל רוח שאינו עיקר". (81) פסח, או שבועות או סוכות. (82) שבת של חול המועד פסח או סוכות. (83) ולא רק אנשי המשמר של אותו שבוע, ראה משנה שם נה: וגמרא שם נז. וראה למעלה פ"ד מהלכות כלי המקדש הלכות ד"ה. וכל זה אינו אלא באכילת לחם הפנים, אבל עבודת לחם הפנים היא על ידי המשמר הקבוע, ראה בהלכות כלי המקדש שם הלכה ו. (84) כן צריך להיות. ובדפוסים חדשים נשמטה מילה זו בטעות. (85) משנה וגמרא שם נז. (86) שם בגמרא, וראה להלן בסוף הלכה זו. (87) משנה וגמרא שם. (88) כלומר, משום כך תיקנו שיתחלקו בלחם הפנים, כדי שהכהנים יתאחרו וישארו לעבוד גם בשבת שאחרי החג, כדי שיהיו כהנים מצויים לעבודה, ואם אחד מאנשי המשמר הנכנס יתאחר ולא יופיע, ימלא את מקומו אחד מאלו שהתעכבו בגלל לחם הפנים. והנה בגמרא שם אמרו: "יום-טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה בין לאחריה – לפניה יום טוב אחרון, לאחריה יום טוב ראשון. מאי טעמא, כיון דהני מקדמי והני מאחרי, תיקנו רבנן מילתא כי היכי דניכלו בהדי הדדי". וסבור רבינו, כי לא ענו כאן על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, אלא להיפך. ואם כן, בדין יום-טוב ראשון שלאחר השבת, אמרו: "הני מקדמי", ובדין יום-טוב אחרון שלפני השבת, אמרו "הני מאחרי", ואם כן זהו פירושו: "הני מקדמי" שהם מקדמים לבוא לפני היום-טוב, ולכן זיכו אותם בלחם הפנים בשבת שלפני החג. ו"הני מאחרי" היינו ביום-טוב אחרון שלפני השבת, הם מאחריים, כלומר בני המשמר הנכנס, ותיקנו שהמשמר היוצא יתאחר, כלומר יתעכב במקדש. ולכן זיכו אותו בלחם הפנים אף לאחר החג. ועיין ראב"ד.

- יד. פֶּהָן גְּדוֹל לְעוֹלָם נוֹטֵל מִכָּל מְשָׁמֵר חֲצֵי חֲלוֹת שְׁזִיכָה פֶּהָן⁹⁴; שְׁנָאֲמַר: וְהִיתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו - מִחֲצֵה לְאַהֲרֹן וּמִחֲצֵה לְבָנָיו. וְאֵין פֶּהָן גְּדוֹל נוֹטֵל פָּרִס⁹⁵, שְׁאֵין זֶה כְּבוֹדוֹ⁹⁶.

(94) כדעת רבי, ביומא יז: והיינו שלש חלות מזה ושלש חלות מזה. ואף כי ביומא שם אמרו, שאינו נוטל אלא חמש – אין זה אלא לר' יהודה הסובר שמשמר היוצא נוטל חמש, ומשמר הנכנס – שבע. חמש כמשמר היוצא, ושתיים שכר הגפת דלתות, וכהן גדול אין לו מחצה אלא מעשר. אבל לדעת רבינו, הנכנס נוטל שש, והיוצא נוטל שש (ראה למעלה הלכה יב). (95) כלומר, חלה פרוסה (=חתוכה). (96) כאביי ביומא שם, ולא מצאנו שום חולק עליו בזה.

- יג. חל יום אחד להפסיק⁸⁹ בין השבת ובין יום טוב, כגון שהיה יום טוב הראשון של חג פסח, או יום טוב האחרון בחמישי, או יום של עצרת⁹⁰ שחל להיות פסח או בחמישי - משמר שזמנו קבוע⁹¹ באותה שבת נוטל עשר חלות, וזה הנכנס⁹² נוטל שתיים. שהרי לא נשאר להם לעבודה הם לבדם, אלא יום אחד, שהוא ערב שבת או אחד בשבת, ומתעצלין ואין פאין מהן אלא מעט⁹³.

(89) במשנה שם: "חל להיות יום אחד להפסיק בינתיים, משמר שזמנו קבוע היה נוטל עשר חלות, והמתעכב נוטל

פרק חמישי

(1) תתבאר בו מצות עשה של סידור לחם הפנים על השולחן בכל שבת.

2 א. מצות עשה לסדר לחם הפנים² בכל יום שבת
3 על השולחן לפני ה' בהיכל³, שנאמר: ביום השבת
4 ביום השבת יערכנו הפה⁴ וגומר.

(2) ראה 'ספר המצוות' עשה כז. (3) שמות כה, ל: "ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד". וביקרא כד, ו "ושמת וגו' על השולחן הטהור לפני ד'". וראה בפ"א מהל' בית הבחירה ה". (4) במקרא אין המלה "הכהן".

5 ב. ודבר ברור בתורה שהוא שתיים עשרה חלות, כל
6 חלה שני עשרונים⁵. ועורכין אותו שני סדרים, שש
7 חלות בכל סדר⁶, חלה על גבי חלה⁷, ובין כל שתי
8 חלות שלשה קנים של זהב⁸, כדי שתהיה הרוח
9 מנשבת בו⁹. וסומך כל מערכת בשתי קשורות¹⁰.
10 ונותנין בצד כל מערכת¹¹ כלי שיש בו קמץ
11 לבונה¹², שנאמר: ונתת על המערכת לבנה זפה¹³.
12 וכלי זה הוא הנקרא בזה. נמצאו שני קמצי לבונה
13 בשני הבזיכין¹⁴. ושולים היו לבזיכין¹⁵, כדי
14 שיניחום על השולחן¹⁶.

(5) שנאמר (ויקרא שם, ה) "ולקחת סולת ואפית אותה שתיים עשרה חלות, שני עשרונים יהיה החלה האחת".
(6) שכתוב (שם, שם, ו) "ושמת אותם שתיים מערכות שש המערכת על השולחן וגו'". (7) ראה מנחות צז, א.
(8) שנאמר (שמות כה, כט) "ועשית קערותיו וכפותיו וקשותיו ומנקיותיו אשר יוסך בהן, זהב טהור תעשה אותם", ואמרו במנחות שם, כי "מנקיותיו" הם הקנים. "אשר יוסך בהן" שמסכיין את הלחם. וראה במשנה שם צז, א. כי עשרים ושמונה קנים היו, ארבעה עשר לסדר אחד, וארבעה עשר לסדר שני. ובגמרא שם צז, א – אמרו, כי ארבע חלות צריכות שלשה קנים, העליונה אינה צריכה אלא שנים, לפי שאין עליה משאוי, התחתונה אינה צריכה כל עיקר לפי שמונחת על טהור של שולחן, וכן כתב רבינו למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה ה"ו. ובפירוש המשנה שם, כתב: "נותנין החלה אחת על השולחן וכו' ואח"כ יהיו עליו ג' קנים ועל הקנים חלה אחרת (י שניה) ואח"כ ג' קנים ועליהן חלה שלישית, אח"כ ג' קנים ועליהן חלה רביעית, ואח"כ ג' קנים וכו' ועליהן חלה חמישית, אח"כ ב' קנים וכו' ועל שני הקנים החלה הששית". (9) כלומר, לפיכך ציוותה התורה לעשות קנים חלולים, כדי שתהיה הרוח מנשבת ולא יתעפשו החלות (שם צז). ואף-על-פי שנעשה בו נס שהיה חם ביום סילוקו כביום סידורו (יומא כא:) – אין סומכין על הנס (מעשה רוקח). וראה ב'תוספות' מנחות צט, ב – ד"ה אחד. (10) יתדות זהב עומדות בארץ וגבוהים עד למעלה מן השולחן הרבה (ראה רש"י שמות שם, ולפי "יש מחכמי ישראל" עיי"ש), שכתוב (שם) "ועשית קערותיו וכו' וקשותיו". ובגמ' שם צז, א – "קשותיו" אלו סניפים, וראה שם צז, א – במשנה "וארבעה

סניפים של זהב היו שם מפוצלין מראשיהן שהיו סומכים בהם שנים לסדר זה ושנים לסדר זה", וראה למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה ה"ג. (11) כלומר, בין שני הסדרים, וכדעת רבי מאיר במשנה שם, שהיו שני טפחים ריוח באמצע (ראה להלן ה"ט), ולא על גבי המערכה ממש, וכאבא שאול שם צז, א – במשנה, שאומר שמה שכתוב "ונתת על המערכת" הכוונה סמוך למערכת, כמו שנאמר (במדבר ב, כ) "ועליו מטה מנשה", וכן דעת רבי, שם צח, א. (12) ראה שם צז, א – במשנה. וראה ב'סיפרא' אמור פ"ח ה"ז: "רבי שמעון אומר, נאמר כאן (ויקרא כד, ז) אזכרה (= והיתה ללחם לאזכרה)", ונאמר להלן (צ"ל: למעלה) (שם ב, טז) אזכרה (= והקטיר הכהן את אזכרתה)", מה אזכרה להלן מלא הקומץ, אף כאן מלא הקומץ". (13) שם צז, א – במשנה. (14) 'סיפרא', שם. וראה גם בתוספתא מנחות פ"א. (15) כלומר, תחתית הבזיכין לא היו עגולים ככל בזיכי המקדש כ"אם היו שטוחים. ראה פסחים סד, א. 'סיפרא' שם ה"ו, ותוספתא שם. (16) ולא הניחם על גבי הלחם, משום שלא יבצעו את הלחם ('סיפרא' שם).

15 ג. שני הסדרים מעפכין זה את זה¹⁷, ושני הבזיכין
16 מעפכין זה את זה¹⁸, והסדרין והבזיכין מעפכין זה
17 את זה¹⁹. ואין מחנכין את השולחן אלא בלחם
18 הפנים בשבת²⁰. מיום השבת ליום השבת מוציאין
19 את הלחם שהוא שם על השולחן משבת שעברה
20 ומסדרין לחם אחר²¹. וזה שמוציאין הוא שחולקין
21 שתי המשמרות²², הנקנסת והיוצאת²³, עם פהן
22 גדול²⁴, ואוכלין אותו.

(17) משנה, מנחות כז, א. כלומר אם לא עשו שני הסדרים, לא קיימו מצות לחם הפנים. (18) משנה, שם. (19) משנה, שם. וב'סיפרא' שם ה"ו, וכולם נלמדו בגמרא שם ממה שנאמר (ויקרא כד, ט), "מאשי ה' חק עולם", וכל מקום שנאמר "חוקה" הוא לעיכוב. (20) משנה, שם מט, א. ותוספתא שם פ"ז, ו'ספרי' פנחס (במדבר כח, ח). והטעם שדווקא בשבת ולא בחול הוא משום שכתוב (ויקרא שם ח) "ביום השבת יערכנו". "וענין חינוך הרגל אומר שכל דבר שיקרב על המזבח החיצון בראשונה היא עולה של שחר, וכן הלחם שנותנים על השולחן אינו אלא ביום השבת וכו' ולשון חינוך שם מושאל בדברים האלה לתחילת המעשים לפי שזה הכלי מרגילים אותו בעבודה דרך דומיא (= משל) לאדם בתחילה, שמלמדים אותו שום חכמה או שום מדה להרגיל עצמו בה עד שתהא קבועה בו" (פירוש המשנה). (21) כל זה מבואר במנחות צט, ב. ושבת קלג, ב. ותוספתא מנחות פ"א, ו'סיפרא' אמור, שם. וראה להלן ה"ד כיצד מסדרין את הלחם. (22) שם ושם. ובסוכה נו, א. ויומא יח, א. (23) ראה למעלה פ"ד ה"טיב. (24) ראה למעלה שם ה"ד.

23 ד. וכיצד מסדרין את הלחם? ²⁵ ארבעה פהנים
24 נכנסים, שנים פהן שני סדרין²⁶ ושנים פהן שני
25 בזיכין²⁷. וארבעה מקדימין לפניהם²⁸, שנים לטל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

כיון דמחטים אתו ומישן אתו (= מתבואה ישנה), עשרון מובחר נפק מסאה" (וראה להלן פ"ח ה"ד), הרי ארבעה ועשרים עשרונים לשתיים עשרה חלות, שכל אחת היא שני עשרונים, ראה למעלה ה"ב. (41) ואף כי נאמר (ויקרא כד, ה) "ולקחת סולת" – ניקחת גם חטים, ולמדו כן (מנחות עו:): ממה שנאמר "ולקחת", "ולקחת מכל-מקום". ואע"פ ששאר המנחות אינן באות אלא סולת – בלחם הפנים, שהוא בא מעשרים וארבעה עשרונות בכל שבוע, חסה התורה על ממונם של ישראל, והתירה לקנותו כשהוא חטים, שמחירו בזול יותר, ואילו קנו אותו סולת, היה ביוקר (גמרא, שם). (42) ראה למעלה פ"ז מהל' איסורי מזבח ה"ד. (43) "שיפה הוא גזור מן "ישופך ראש" (בראשית ג, טו), ועניינו שיכו החיטה בידים בכח עד שמעביר מעליה העפר" (פירוש המשנה, מנחות עו:). (44) "בעיטה שדורסים אותה ברגל עד שהיא נשברת" (פירוש המשנה, שם). (45) הטענות שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה (שם עו. במשנה. וראה למעלה הל' איסורי מזבח שם ה"ה). (46) כן הוא שם במשנה: לחם הפנים עשרים וארבע עשרונים מעשרים וארבע סאין וכו' והיה מנופה ב"א נפה. כלומר מנפה את הקמח עד שתהיה סולת מובחרת, וכל נפה ונפה מאלו הנפות, היתה דקה יותר מחברתה, ראה בפירוש המשנה שם. (47) ראה למעלה ה"ב. (48) כמפורש במנחות נו, א - בדברי רבי עקיבא, שממה שאמרה התורה (ויקרא ב, יא) "כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ", למדו "אשר תקריבו, לרבות לחם הפנים לחימוץ", היינו שאסור להחמיצו. וראה למעלה פ"ב הי"ט. (49) כן כתב רבינו בפירוש המשנה מנחות פ"ו מ"ו. ומקור הדבר, שאפילו בפחות או יותר מעשרים וארבעה סאין - כשר, הוא בברייתא במנחות שם: "תנו רבנן, כל המנחות שריבה במדת עשרונן או שמיצט במדת עשרון - פסולות, ריבה במדת סאין או שמיצט במדת סאין שלהן - כשרות". וכ"ה בתוספתא מנחות פ"ח. אבל הדין הזה שאם לא נפה אותם באחת-עשרה נפה – כשרים, לא מצאנו מקורו. ולהלן פ"ח ה"ה, גבי עומר ושתי הלחם, לא הביא זאת. ועי' בתוספות יום-טוב' שם.

- ז. לישתן ועריכתן - פחיוץ⁵⁰, ואפיתן - בפנים¹⁹
 בעזרה⁵¹, פשאר המנחות⁵². ולשין אותן אחת²⁰
 אחת⁵³, ואופין אותן שתיים שתיים⁵⁴.²¹

(50) כלומר, חוץ לעזרה, מנחות צה, ב - במשנה. בית היה מחוץ לעזרה המיועד לבישול המנחות, ובית פגי שמו (ראה בפירוש המשנה, מנחות פ"א מ"ב). (51) משנה, מנחות שם. וכן הוא ב'סיפרא' אמור פ"ח ה"י. וראה להלן פ"ח ה"ו. והסיבה שמחמתה מותר ללוש אותם חוץ לעזרה ולא יהא מותר לאפות אלא בעזרה, לא נתבארה בגמרא" (פירוש המשנה שם, וראה ב'מעשה רוקח'). ובקושיית הגמרא (מנחות שם), כיון שאפייתם בעזרה, נתקדשו, וכיון שאפייתן בערב שבת, למה אינם פסולים בלינה? תירץ ב'אור שמח' (פ"ז מהל' מעשה הקרבנות ה"ג) שאין כלי שרת מקדשין שלא בזמנם, כמפורש במנחות ק, א. וה'חתם סופר' (או"ח סי' קכה) תירץ לפי דברי רבי (מנחות מח.) ששחיטת הכבשים מקדשת את הלחם, וכל זמן שלא נשחטו

שני סדרים ושנים לטל שני בזיכין שהיו שם על השלחן²⁹. הנכנסין עומדין בצפון³⁰ ופניהם לדרום³¹, והיוצאין עומדים בדרום ופניהם לצפון. אלו מושכין³² ואלו מניחין³³, וטפחו של זה בתוך טפחו של זה³⁴; שגאמר: לפני תמיד³⁵.

(25) כל זה במשנה מנחות צט, ב. (26) שתי מערכות של לחם הפנים, שש לכל מערכת. (27) עם לבונה. (28) כלומר נוסף לארבעה הכהנים הנ"ל, מקדימים עוד ארבעה כהנים ונכנסים לפניהם. (29) משבת שעברה. (30) "דהכי שפיר מילתא, דאותן המסדרין העבודה יהיו בצפון, דקדושת צפון חמירא" (= דשחיטת קדשי קדשים בצפון) – רש"י במשנה שם, וראה למעלה פ"ד הי"ב. (31) "וסתמא כמאן-דאמר שולחנות מזרח ומערב מונחין, ורוחבן צפון ודרום" (רש"י שם). וכן פסק רבינו למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה הי"ב. (32) את הלחם בשבת שעברה. (33) הלחם החדש. (34) כלומר, בעת ובעונה אחת, ועד שלא יגביהו המושכים מן השולחן אלו מיד מניחים אלו, שלא ישאר השולחן בלי לחם, אף לשעה קלה. (35) שם במשנה, וכדברי תנא-קמא, ולא כדברי רבי יוסי.

- ה. יצאו ונתנו את הלחם שהוציאו על שלחן זהב אחר שהיה באולם³⁶, והקטירו הבזיכין, ואחר כך מחלקין החלות³⁷. ואם חל יום הפפורים להיות בשבת³⁸ - החלות מתחלקות לערב³⁹.

(36) שם במשנה: "שני שולחנות היו באולם מבפנים על פתח הבית, אחד של שיש ואחד של זהב, על של שיש נותנים לחם הפנים בכניסתו, ועל של זהב ביציאתו, שמעלין בקודש ולא מורידין, ואחד של זהב מבפנים שעליו לחם הפנים תמיד". והביא רבינו כל זה למעלה פ"ג מהל' בית הבחירה ה"ט' (חידושים ומקורים' מבעל 'מנחת חינוך'). ולא הביאו כאן, לפי שכאן מדובר במה שנעשה בשבת, ואילו הנחת הלחם על שולחן של שיש היה בערב שבת, כמפורש בתוספתא (מנחות פ"א ע"א ע"מ' 16 530). (37) שם במשנה: "הקטירו הבזיכים, והחלות מתחלקות לכהנים", וראה למעלה פ"ד ה"י, כי "אין אוכלין את הלחם עד שיקטירו שני בזיכי לבונה על האש". (38) שא"אפשר לאכלו ביום. (39) שם במשנה, ולערב דווקא ולא למחרת, שהרי הוא נפסל בלינה, ראה רש"י שם.

- ו. כיצד מעשה לחם הפנים? מביא ארבע ועשרים סאים⁴⁰ חטים⁴¹ הראויין למנחות⁴², ושפין אותם⁴³ ובוטטין בהן⁴⁴ פשאר חטי מנחות⁴⁵, וטוחנין אותן, ומנפין מהן באחת עשרה נפה ארבעה ועשרים עשרון סלת⁴⁶, ועושין מהם שתיים עשרה חלות⁴⁷ מצות⁴⁸. לא נפה אותם באחת עשרה נפה, או שלא הוציאו מעשרים וארבע סאים, הואיל ונעשו סלת מפל מקום - פשרות⁴⁹; לא נאמרו השעורין האלו אלא למענה.

(40) משנה במנחות עו, ב. ובגמרא שם, אמרו: "מאי טעמא,

פנים הרבה". (61) במשנה שם לדברי הכל, ולא נחלקו שם אלא במידת השולחן. (62) גבוהה. (63) כן פירש רבינו מה ששינו שם במשנה "וקרנותיו שבע אצבעות", כלומר גבוהה שבע אצבעות (כסף-משנה). ורש"י שם פירש באופן אחר. והעיר הרש"ש שם ממה שאמרו בפסחים לו, א - שלחם הפנים היה עוביו (=גובהו) טפח, וטפח אינו אלא ארבע אצבעות באגודל ושש אצבעות בזרת (מנחות מא:). ואפשר שהכוונה לטפח שוחק שהוא גדול מטפח עצב. (ויתכן כי הסוגיא בפסחים היא לדעת בן זומא (מנחות, שם) שאמר "לחם פנים" – "שיהא לו פנים", וכוונתו לחלוק על מה שאמר תנא-קמא שגבהו שבע אצבעות, ועל זה אמר שיהיו לו פנים ואין פנים פחותים מטפח (סוכה ה:), ורבינו פסק כתנא-קמא. או אולי כוונת רבינו כאן לאחר האפיה, שאז היה גבהו שבע אצבעות, ובפסחים שם - היינו לפני האפיה. וראה ב'מעשה רוקח'). (64) כרבי מאיר במנחות צו, א. שמה שנאמר (שמות כה, חג) "ועשית שולחן עצי שטים, אמתיים ארכו ואמה רחבו", הוא באמה בת ששה טפחים ולא כרבי יהודה (שם) שאמר שהכוונה לאמה בת חמשה טפחים, והלכה כמותו משום שגם אבא שאול (שם במשנה) סובר כן, ראה למעלה ה"ב (כסף-משנה). (65) שם במשנה. ומשום שאורך החלה כמעט כאורך השולחן, ורחבו כמעט כרוחב השולחן, ומכיון שהיו שתי מערכות לא היה אפשר להניחם כי-אם אורך החלה לרוחב השולחן ('קריית ספר' בשם הרב דוראן ז"ל). (66) כלומר, אחר שהוא כופל את הטפחים מכאן ומכאן, נשאר ריוח בין שני הכפלים (והוא כמין כ"ף כ.). וראה במשנה, שם: "כופל טפחיים מכאן וטפחיים מכאן, וטפחיים ריוח באמצע", ופירשו רש"י ורבינו גרשום כי היו טפחיים ריוח בין שני הסדרים, שהרי אורך השולחן שנים עשר טפחים, ורוחב החלה חמשה טפחים, ובשני הסדרים יחד היו עשרה טפחים, הרי שנשאר ריוח של שני טפחים בין שני הסדרים, אבל מדברי רבינו נראה שלא גרס "וטפחיים ריוח באמצע" כי-אם "וריוח באמצע". והיינו ריוח שבין הכפלים. (67) ראה למעלה ה"ב. (68) ראה למעלה, שם.

אין כאן אלא קדושת דמים, שאינה נפסלת בלינה. (52) כלומר, אפייתו בפנים כשאר המנחות, אבל לישתן ועריכתן אינן כשאר המנחות, שהרי שאר המנחות גם לישתן ועריכתן בפנים. ראה למעלה פ"ב מהל' מעשה הקרבנות הכ"א-כג. וראה 'מעשה רוקח'. (53) משנה, מנחות צד, א. ובגמ' שם אמרו "מנא הני מילי: דתנו רבנן, שני עשרונים יהיה החלה האחת (ויקרא כד, ה), מלמד שנילושת אחת אחת". (54) שם במשנה. ובגמרא שם אמרו "ומנין שאפייתן שתיים שתיים, תלמוד-לומר (שם שם, ו) ושמת אותם". "שימה ראשונה שאתה עושה מהם, דהיינו בתנור, תהא בלשון אותם, שמשמע שהיה נותן שתיים בשני דפוסין יחד בתנור" (רש"י שם).

1 ח. וּשְׁלֹשָׁה דְּפוּסִין⁵⁵ שֶׁל זֶהֱבִי⁵⁶ הָיוּ לָהֶם: אֶחָד
2 שְׁנוֹתָנִין בּוֹ הַחֲלָה וְהָיָא בְּצֶק; וְהַשְּׁנִי שְׁאוּפִין אוֹתָהּ
3 בּוֹ⁵⁷; וְהַשְּׁלִישִׁי שְׁנוֹתָנִין אוֹתָהּ בּוֹ קְשׁוּרָה אוֹתָהּ מִן
4 הַתַּנּוּר, כְּדִי שְׁלֹא תִתְקַלֵּק⁵⁸.

(55) כלומר, שלש תבניות. ברייתא שם, ותוספתא פ"א שם, ו'סיפרא' שם ה"ב. (56) כך הוא בתורה (שמות כה, כט) שהקערות שהם הדפוסים היו של זהב, אבל רש"י בחומש (שם) כתב שהדפוסים שאופין אותה בהם היו של ברזל ('הר המוריה'). וראה 'מעשה רוקח' כאן. (57) "והוא גדול מעט מן הדפוס הראשון" ('רבינו גרשום' שם), כלומר גבוה מן הראשון, ואילו בגדלו נשמע מדברי הגמרא כי הדפוס השני היה כראשון, שאם לא כן, מה מקשה "וליהדרה לדפוס קמא". (58) שם במשנה ובגמרא. ולפי שהיא דקה, אם לא היה נותנה בדפוס, היתה מתקלקלת ('רבינו גרשום'). ומכיון שלאחר האפיה היא מתנפחת ולא יכול להחזירה לדפוס הראשון – היה צורך בדפוס שלישי, שהוא גדול יותר מהדפוסים הקודמים (שם, בגמרא).

5 ט. כָּל חֲלָה מִהֶן מִרְבַּעַת⁵⁹, שְׁנָאֵמֶר: לָחֶם הַפָּנִים -
6 שְׁיִהְיוּ לוֹ פָּנִים רַבִּים⁶⁰. אַרְךָ כָּל חֲלָה מִהֶן עֶשְׂרֵה
7 טַפָּחִים, וְרֻחְבָּהּ חֲמֵשֶׁה טַפָּחִים⁶¹, וְרוּמָהּ⁶² שְׁבַע
8 אֶצְבָּעוֹת⁶³. וְהַשְּׁלֹחַן אָרְכוֹ שְׁנֵים עָשָׂר טַפָּחִים, וְרֻחְבּוֹ
9 שֵׁשֶׁה טַפָּחִים⁶⁴. נוֹתֵן אַרְךָ הַחֲלָה עַל רֻחְבּ הַשְּׁלֹחַן⁶⁵,
10 נִמְצָאת הַחֲלָה יוֹצֵאת שְׁנֵי טַפָּחִים מִקְּאֵן וְשְׁנֵי
11 טַפָּחִים מִקְּאֵן. וְכוֹפֵל אֶת הַיּוֹצֵא מִקְּאֵן וּמִקְּאֵן,
12 וְיוֹשֵׁאֵר בֵּין שְׁנֵי הַקְּצוּוֹת רֹחַ בְּאִמְצָע⁶⁶. וְכֵן מִנִּית
13 חֲלָה עַל גְּבִי חֲלָה⁶⁷, עַד שְׁעוֹרֶף יֵשׁ חֲלוֹת⁶⁸. וְכֵן
14 עוֹשֶׂה בְּצֵד הַמַּעֲרָכָה שְׁנֵיהֶ שֵׁשׁ חֲלוֹת.

(59) כלומר, לא עגולה. אבל לא היתה מרובעת ממש, שהרי ארכה עשרה טפחים ורוחבה חמשה, ראה להלן ('תוספות יום-טוב' מנחות פ"א מ"ד). ומקורו בברייתא שם צה, א: "כמין כוורת היה לה בתנור, ודומה כמין טבלא מרובעת". ומפשטות הלשון משמע שהיא מרובעת גם למטה. ולא כרבי יוחנן (שם צד:): שאמר שהיתה כמין ספינה, שצרה למטה ורוחבה למעלה, אלא כרבי חנינא (שם) שהיה קשיש מרבי יוחנן (כסף-משנה). (60) במשנה, שם צו, א: "לחם פנים, שיהא לו פנים". ובפירוש המשנה שם: "שיהיו לו

15 י. אֵין אֶפִּית לָחֶם הַפָּנִים דּוֹחָה אֶת הַשֻּׁבָּת⁶⁹
16 וְלֹא אֶת יוֹם טוֹב⁷⁰; אֲלֵא בְּעֶרֶב שַׁבַּת אוֹפִין
17 אוֹתָן, וְעוֹרְכִין אוֹתָן לְמַחֲרָ⁷¹. וְאִם חָלוּ שְׁנֵי
18 יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְהִיּוֹת בְּחֻמִּישִׁי
19 וּבְעֶרֶב שַׁבַּת⁷² - אוֹפִין אוֹתָן מִיּוֹם רְבִיעִי⁷³.

(69) משנה, שם צה, ב. (70) כלומר, אם חל יו"ט ביום ו', אין אופין אותן ביום-טוב אלא בערב יום-טוב (שם ק: במשנה), שאין אופין ומבשלים ביום-טוב אלא מה שאוכל באותו היום בלבד (פירוש המשנה, שם). (71) יש להשלים כאן: ואם חל יום טוב בערב שבת – אופין אותו בערב יום-טוב. וכן הוא במשנה, שם. (72) כגון שלא באו עדים ביום שלשים של אלול, שנוהגים באותו יום קודש ולמחר קודש (פ"ה מהל' קידוש החודש ה"ח). (73) שם במשנה.

20 יא. לֹא סִדּוּר הַקְּנִיִּים⁷⁴ וְלֹא נְטִילַת דּוֹחָה אֶת
21 הַשַּׁבָּת⁷⁵; אֲלֵא מַעֲרֵב שַׁבַּת נִכְנָס וְשׁוּמָטִין וְנוֹתָנִין

1 **לְאִירֵךְ הַשְּׁלֶחֶן⁷⁶, וּבְאַחַד בְּשַׁבָּת⁷⁷ נִכְנָס וּמִכְנִיס אֶת**
2 **הַקְּנִים בֵּין הַחִלּוֹת.**

74) ראה למעלה ה"ב, כי בין כל שתי חלות היו שלושה קנים של זהב כדי שתהיה הרוח מנשבת בו. 75) משנה, שם צו, א. ואף-על-פי שהתורה אמרה לתת הקנים בין החלות – אינם דוחים את השבת, שכשם שאמר רבי עקיבא "כל מלאכה שאפשר לה לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת" – כמו כן מלאכה שאפשר בלעדה, אינה דוחה את השבת, והרי סידור הקנים הוא כדי שתהא הרוח מנשבת ביניהם ולא יתעפשו החלות, ובשיעור הזמן הזה של יום השבת, אין חשש לכך (גמרא שם צז). וראה רש"י שם ד"ה אמאי לא דחי שבת, שכתב כי איסור זה הוא מחמת שנראה כבונה וסותר, וה'תוספות' שם ד"ה לא, כתבו שאינו אלא משום טלטול מוקצה, והוא מן השבותים שגזרו עליהם במקדש, עיי"ש. וביספרא' (אמור פ"ח ה"ח) הסמיכו זאת לפסוק "יערכנו", ודרשו: יערכנו, אין עורך עמו קנים בשבת. וראה ב'תפארת ישראל' פ"א שם מ"ו אות מא, ובגליון הרמב"ם להגאון רבי עקיבא איגר. 76) כן הוא במשנה, שם. והיינו בין שני הסדרים. ראה למעלה ה"ט וה"ב. וה'תוספות' שם צז, א – ד"ה לאורכו, כתבו כי לא על השולחן ממש היה מניחו אלא על הרצפה לאורך השולחן. וראה 'תוספות יום-טוב' שם. 77) בגמ' שם צז, א – איתא "במוצאי שבת", ובתוספתא מנחות פ"א – איתא "אחר שבת", וצריך לומר שכן גם כוונת רבינו: אור ליום אחד בשבת ('הר המוריה').

3 **יב. סִדֵּר⁷⁸ הַלֶּחֶם בְּשַׁבָּת כְּמִצְוֹתוֹ, וְלֹא הִנִּיחַ עִמּוֹ**
4 **בְּזִיכֵי לְבֹנָה עַד לְמַחֲר⁷⁹, וְלִשְׁבַּת הַבָּאָה הַקָּטִיר**
5 **הַבְּזִיכִין⁸⁰ - נִפְסַל הַלֶּחֶם⁸¹ וְאִינוּ קָדוֹשׁ⁸². וְכֵן אִם**
6 **סִדֵּר הַלֶּחֶם וְהַבְּזִיכִין בְּאַחַד בְּשַׁבָּת⁸³ וְהַקָּטִיר**
7 **הַבְּזִיכִין לְאַחַר שַׁבַּת הַבָּאָה - הַלֶּחֶם אִינוּ קָדוֹשׁ**
8 **וְנִפְסַל. אֲבָל אִם הַקָּטִיר הַבְּזִיכִין בְּשַׁבָּת⁸⁴ - [לֹא]⁸⁵**
9 **נִפְסַל הַלֶּחֶם⁸⁶.**

78) משנה, מנחות ק, א – בבבא ראשונה. 79) כלומר, סידר רק את הלחם כמצוותו אבל לא סידר את הבזיכין כמצוותם בשבת (ראה למעלה ה"ד), אלא סידרם לאחר השבת. 80) והרי היו הבזיכין מונחים על השולחן פחות משבעה ימים. 81) לפי שלא קרב המתיר כמצוותו. וכאן לא מועיל להניח עד השבת הבאה, כיון שהלחם הונח כדין ושהה על השולחן כמצוותו (רש"י שם). 82) ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא, ראה שם במשנה. אבל ראה רש"י שם שמפרש כי הלחם הוא קדוש, ומה שאין חייבין עליהן משום פיגול (אם הקטירן על-מנת לאכול מן הלחם למחר) שלא קרב המתיר כמצוותו. ומה שלא חל נותר על הלחם, משום שהלחם אינו ראוי לאכילה. וכמו כן אינו חייב הטמא שאכלו, משום שרק הניתר לטהורים חייבים עליו משום טומאה, ואילו לחם זה לא נותר לטהורים. 83) נראה שכן גרס רבינו בבבא השניה, שם: "סידר את הלחם ואת הבזיכין (בשבת) (באחד בשבת) והקטיר את הבזיכין לאחר שבת - פסול" ('תוספות יום-טוב' שם). ועי'

בפירוש המשנה, שם. 84) כלומר בשבת שניה, שעכשיו עבר עליהם הזמן הצריך להם, דהיינו משבת לשבת (לחם-משנה). 85) כן הוא בספר ישן (כסף-משנה) ובכתב-יד קדמון ('מעשה רוקח'). 86) שהרי עבר עליהם הזמן הצריך להם, כנ"ל.

10 **יג. פִּיצֵד יַעֲשֶׂה⁸⁷ בְּלֶחֶם וּבְזִיכִין שְׁסֻדָּן לְאַחַר**
11 **הַשַּׁבָּת? וַיִּנְחֵם⁸⁸ שֵׁם עַל הַשְּׁלֶחֶן עַד שְׁיַעֲבֹר עָלֵיהֶן**
12 **יוֹם הַשַּׁבָּת וְהָן מְסֻדְרִין, וְאַחַר כֵּךְ יִקְטִיר הַבְּזִיכִין**
13 **לְשַׁבַּת הַבָּאָה אַחֵר הַשַּׁבָּת שְׁעֵבֶרָה עָלֵיהֶן וְהָן**
14 **מְסֻדְרִין. שְׁאֵפְלוּ נִשְׁאָר הַלֶּחֶם עִם הַבְּזִיכִין עַל**
15 **הַשְּׁלֶחֶן כְּמָה שַׁבָּתוֹת⁸⁹ - אֵין בְּכָךְ כְּלוֹם.**

87) כלומר, מה שכתבנו למעלה "שלא נפסל הלחם", אין זה דין של דיעבד בלבד, אלא גם לכתחילה עושה כן (לחם-משנה). 88) בבא שלישית במשנה שם, וכוונתה כמה מקורות (ראה שנויי נוסחאות שם) שלא גרסו שם "פסול". 89) במשנה שם: "ימים רבים". אבל כן נראה בזבחים פז, א. כי אין לינה פוסלת בראשו של שולחן, כשם שלא פסלה בראשו של מזבח (לחם-משנה).

16 **יד. סִדֵּר אֶת הַלֶּחֶם וְאֶת הַבְּזִיכִין בְּשַׁבָּת כְּמִצְוֹתוֹ,**
17 **וְהַקָּטִיר אֶת הַבְּזִיכִין לְאַחַר הַשַּׁבָּת, בֵּין לְאַחַר שַׁבַּת**
18 **זוֹ בֵּין לְאַחַר שַׁבַּת אַחֶרֶת הַבָּאָה - נִפְסַל הַלֶּחֶם. וְהָרִי**
19 **הוּא פְּקָדִישִׁים שְׁנִפְסָלוּ, שְׁחִיבִין עָלֵיהֶן⁹⁰ מִשּׁוּם פִּגּוּל**
20 **וְנֹתֵר וְטָמֵא, כְּמוֹ שְׁחִיבָאָר⁹¹.**

90) תוספתא מנחות סוף פ"א ('תוספות יום-טוב'). ואין לזה סתירה מן הבבא השניה במשנה שם: "סידר את הלחם ואת הבזיכין בשבת, והקטיר את הבזיכין לאחר שבת - פסול, ואין חייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא", שהרי רבינו גרס שם: "סידר את הלחם ואת הבזיכין באחד בשבת", ראה למעלה ה"ב. ובעל 'חזון איש' כתב שצריך להגיה "שאין חייבין עליהן", שהרי "כל שיש לו מתירין אין חייבין עליו משום פיגול או משום נותר או משום טמא עד שיקרבו מתיריו כהלכתן" (פ"ח מהל' פסולי המוקדשין הט"ז). 91) בהל' פסולי המוקדשין, שם.

21 **טו. נִפְרָסָה⁹² חֲלָה אַחַת מִן הַלֶּחֶם: אִם עַד שְׁלֹא**
22 **הִסִּיר הַלֶּחֶם מִעַל הַשְּׁלֶחֶן נִפְרָסָה - הַלֶּחֶם פְּסוּל⁹³,**
23 **וְאִינוּ מְקַטֵּיר עָלָיו אֶת הַבְּזִיכִין⁹⁴; וְאִם אַחֵר שֶׁהִסִּיר**
24 **הַלֶּחֶם נִפְרָסָה - הַלֶּחֶם פְּסוּל, וּמְקַטֵּיר עָלָיו אֶת**
25 **הַבְּזִיכִין⁹⁵.**

92) נחסרה. 93) ברייתא מנחות ח, א. ט, ב. ותוספתא שם פ"א. ולמדו זאת (שם יב:) ממה שנאמר (ויקרא כד, ט) "קודש קדשים הוא", כלל את שתים-עשרה החלות בלשון יחיד "הוא", לומר לך שצריך שכולן תהיינה שלימות. ואם לאו – פסולות. 94) דהויא לה כמנחה שחסרה קודם קמיצה, שנאמר בה (שם ב, ט) "מן המנחה", פרט לשחסרה קודם קמיצה (שם ט:), ראה 'קריית ספר' כאן. ואם כי במנחה שחסרה קודם קמיצה מביא מתוך ביתו וימלאנה (ראה להלן פ"א מהל' פסולי המוקדשין הט"ז) – בלחם

הגבר וכו' שהיה מכריז במקדש בעלות השחר רוצה לומר קרוב לעלות השחר". (3) למעלה בהלכות בית הבחירה שם כתב רבינו: "יבוא הממונה של מקדש". (4) שם במשנה "הממונה בא דופק עליהן", ובפירוש המשנה שם: "ולשון דופק מורה על המקיש בפתח בנחת, כמו קול דודי דופק" (שיר השירים ה, ב), וראה למעלה בהלכות בית הבחירה שם כי "היה דופק על הכהנים שבבית המוקד", וכן נשמע מדברי המשנה שם כח. "ומשום שחציו של בית המוקד היה בנוי בקדש, לכך קורא לו רבינו, עזרה". (5) שם במשנה. וראה שם כח. במשנה ולמעלה בהלכות בית הבחירה שם, כי אחרי שפתחו לו הכהנים את בית המוקד היה נוטל את המפתח ופתח את הפשפש (=השער הקטן) שהיה אצל השער הגדול שבין בית המוקד לעזרה ונכנס לשם. (6) בודקין את העזרה. ראה במשנה שם ובהלכות בית הבחירה שם, כי אחר הממונה היו נכנסים הכהנים ושתי אבוקות של אור בידם ונחלקן לשתי כתות, כת אחת הולכת למזרח וכת אחת הולכת למערב, והיו בודקים את כל העזרה עד שמגיעים למקום בית עושי חביתין, לראות אם ימצאו כלי המקדש במקומם, ושיהיו שמורים יפה. (7) כלומר, חביתין כהן גדול, ראה פירוש המשנה שם. ואמרו (תמיד כח:) כי עשייה זו אינה ההקטרה, שהרי היא הייתה אחר תמיד של שחר, אלא הכנת החמין לרבוכה ועל הכנה זו לא היה פייס. (8) וזה היה אחר שיעלה עמוד השחר, שאף על פי שהממונה היה בא קודם עלות השחר, עד שנכנסו כולם ובודקו ובאו ללשכת הגזית, כבר עלה השחר. (9) נראה מכאן כי הפיס הראשון והשני היו תכופים זה לזה, וזה תמוה שהרי במשנה (יומא כב.) ובגמרא שם כד: מבואר כי הייתה שהות והפסק בין כל פיס ופיס. (10) מעל המזבח החיצוני. (11) כי "מי שזכה לתרום הוא מסדר את המערכה והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת". (12) ויש אומרים כי היה מסדר גם מערכה שלישית לקיום האש. (13) לפי סדר המשנה היה כאן הפיס השני, אבל כבר כתבנו למעלה, בהלכה זו, כי לדעת רבינו היה הפיס השני מיד אחרי הפיס הראשון. ולשכת הכלים לא מבואר במשנה (וכמו כן בדברי רבינו בהלכות בית הבחירה) היכן מקומה, וכמו כן לא נזכרת במסכת מדות, וראה ירושלמי שקלים פרק ה הלכה ד כי שתי לשכות היו במקדש אחת לשכת חשאין ואחת לשכת הכלים, וראה פירוש הראב"ד תמיד שם שכתב וזה לשונו "ולא ידענו אי דווקא במקדש קאמר כגון סניף למקדש או בעזרה וכדאמר בעלמא אין שבות במקדש דהיינו נמי העזרה וכו'". (14) במשנה תמיד שם: "נכנסו ללשכת הכלים והוציאו משם תשעים ושלשה כלי כסף וכלי זהב", ורבינו בפירוש המשנה שם כתב: "מנין זה אפשר שהוא כנגד מה שצריכין לעבודת היום מן הכלים, ובגמרא חגיגה ירושלמי אמרו כנגד תשעים ושלשה אזכרות שכתוב בפרשת חגי זכריה ומלאכי". (15) תמיד שם במשנה, כדי שיהא נוח להפשט. (16) שם במשנה. כדי שיאחזו את התמיד בשעת השחיטה שהרי "לא היו כופתין את הטלה אלא עוקדין אותו, מי שזכו באברים אוחזין בו". (17) כלומר השער הגדול של

הפנים אינו יכול להביא מתוך ביתו, שהרי צריך שיהא הלחם על השולחן מהשבת שעברה, וראה ב'שיטת מקובצת' שם ה, א - אות א. (95) ברייתא ותוספתא שם. ומשום שזה דומה לשייריים של מנחה שחסרו בין קמיצה להקטרה, שמקטיר קומץ עליהו ושייריים אסורים באכילה (שם בגמרא, וראה 'קריית ספר' כאן). וראה בתוספתא שם, שאם הוקטרו הבזיכים ואחר-כך נפרס הלחם – הלחם כשר.

1 טז. הגיע זמן הלחם להסירו - הרי זה פמי
2 שְהסירו⁹⁶, ואם נפרס הלחם - מקטיר הבזיכין ואף
3 על פי שלא פרק המערכה. נטמא אחד מן
4 הסדרין⁹⁷, בין לפני הקטרה בין לאחר הקטרה, או
5 שנטמא אחד מן הבזיכין⁹⁸ - הטמא בטמאתו
6 והטהור בטהרתו.

(96) שם בגמרא: "אמר רבי אליעזר, לא פרקה ממש אלא כיון שהגיע זמנם לפרק אע"פ שלא פירקה, כמי שפירקה דמיא". (97) משנה, מנחות יד, ב - כחכמים ולא כרבי יהודה. (98) ברייתא שם טו, א. כחכמים ולא כרבי יהודה.

יום ג' כ"ה ניסן ה'תשע"ו

פרק ששי

(1) יבאר בו סדר העבודות התמידיות בכל יום, ועל מה היו אומרים שירה.

7 א. סדר עבודות התמידות בכל יום כך הוא: סמוך
8 לעלות השחר² יבוא הממנה שעל הפיסות³ ויקיש
9 על העזרה⁴ ופותחין⁵. ומבלישין את כל העזרה⁶.
10 ומעמידין עושי חביתין⁷ לעשות החביתין. וכל
11 הפהנים ששם כבר טבלו קדם שיקבא הממנה ולקשו
12 בגדי כהנה, ויבואו ויעמדו בלשפת הגזית⁸ ויפסו
13 פיס ראשון ושני⁹ ויזבחו כל אחד במלאכתו, כמו
14 שבארנו. ומתחיל זה שזכה בתרומת הדשן¹⁰ ותורם
15 על הסדר שאמרנו, ואחר כך מסדר מערכה
16 גדולה¹¹, ואחר כך מסדר מערכה שניה¹², ואחר כך
17 מעלה שני גזרי עצים ומניחן על מערכה גדולה
18 להרבות האש. ואחר כך נכנסין ללשפת הכלים¹³
19 ומוציאין כל כלי השרת הצריכין להן כל היום¹⁴.
20 ומשקין את התמיד מים¹⁵, וזה שזכה בשחיטתו
21 מושכו לבית המטבחים, והולכין אחריו הפהנים
22 שזכו להעלות האבירים¹⁶, ושוהין שם עד שפותחין
23 שער ההיכל הגדול¹⁷, ובשעת פתיחת השער
24 שוחטין את התמיד¹⁸. ואחר כך נכנסין להיכל שני
25 כהנים¹⁹: האחד שזכה בדשון המזבח הפנימי,
26 והשני שזכה בדשון המנורה.

(2) ראה משנה תמיד כו. "וכי באיזה שעה בא הממונה לא כל העתים שוות, פעמים שהוא בא מקרות הגבר או סמוך לו מלפניו או מאחוריו", ובפירוש המשנה שם: "קריאת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ג' כ"ה ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

לְאִנְשֵׁי מִשְׁמֶר הַנֶּכְנֵס: מִי שֶׁשָּׁכַן אֶת שְׁמוֹ בְּבֵית הַזֶּה
יִשְׁכֵּין בֵּינֵיהֶם אֶהְיֶה אִתָּהּ שְׁלוֹם וְרַעוּת³⁶. וְאַחֵר כֶּף
מִפִּסִּין פִּיס שְׁלִישִׁי³⁷ וְרִבְעִי³⁸, וְזֹכֶה בְּקִטְרֶת מִי
שְׁזֹכֶה, וְנִכְנֵס וּמִקְטִיר. וְאַחֵר כֶּף נִכְנֵס זֶה שְׁזֹכֶה
בְּדִשּׁוֹן הַמִּנּוֹרָה וּמִטִּיב שְׁתֵּי הַנְּרוֹת³⁹. וְיוֹצֵא זֶה
שֶׁהִקְטִיר עִם מִדְּשֵׁן הַמִּנּוֹרָה, וְעוֹמֵד עַל מַעְלוֹת
הָאוֹלָם הוּא וְאַחֵיו הַכֹּהֲנִים⁴⁰.

(31) שם במשנה. "ולפי שהם עיקר הדת וראשיתו".
(32) שם במשנה. ואף על פי שלא הגיע זמן קריאת שמע
(כמו שאמרו ביומא לז: הקורא שמע עם אנשי משמר לא
יצא, מפני שאנשי משמר משכימין), מקדימים הכהנים,
שהעבודה מוטלת עליהם, לקרותה קודם היום, שמא תימשך
עליהן העבודה ויימנעו לקרות. (33) כלומר פרשת הציצית.
(34) שם במשנה: "ברכו את העם שלוש ברכות אמת ויציב
ועבודה וברכת כהנים", וכתב רבינו בפירוש המשנה שם כי
ברכת כהנים הכוונה לברכת "שים שלום", ולפי שכולן
(=אמת ויציב, רצה ושים שלום) תפלה על ישראל ועליהם
אמרו וברכו את העם, אבל ברכת כהנים הידועה והוא
"יברכך ה'", לא הייתה בלשכת הגזית, אלא על מעלות
האולם אחר גמר העבודה. (35) שאז מתחלפין המשמרות.
(36) שם במשנה: "ובשבת מוסיפין ברכה אחת למשמר
היוצא", ובברכות יב. אמרו: "מאי ברכה אחת? אמר רבי
חלבו משמר היוצא אומר למשמר הנכנס מי ששיכן את שמו
בבית הזה הוא ישכין ביניהם אהבה ואחוה ושלום וריעות".
(37) מי מקטיר הקטורת. (38) מי מעלה אברים מן הכבש
למזבח. (39) כרבנן (יומא יד:): שמקטיר קטורת ואחר כך
מטיב שתי נרות, ולא כאבא שאול (שם לג.) שהטבת שתי
נרות קודמת לקטורת. (40) תמיד פרק ז משנה ב: "באו
ועמדו על מעלות האולם עמדו הראשונים לדרום אחיהם
הכהנים".

ה. פְּשָׁנִיעַ בֵּין הָאוֹלָם לְמִזְבֵּחַ⁴¹, נָטַל אֶחָד
הַמְּגִרְפָּה וְזָרְקָהּ בֵּין הָאוֹלָם לְמִזְבֵּחַ⁴², וְהָיָה לָהּ קוֹל
גָּדוֹל⁴³. וְשָׁלַשָּׁה דְּבָרִים הָיְתָה מְשֻׁמֶּשֶׁת בָּהֶן: הַשּׁוֹמֵעַ
אֶת קוֹלָהּ הָיָה יוֹדֵעַ שְׁאֵחָיו הַכֹּהֲנִים נִכְנְסִין
לְהַשְׁתַּחוּת וְהוּא רִץ וּבָא⁴⁴. וְכֵן לְוֵי הַשּׁוֹמֵעַ אֶת
קוֹלָהּ הָיָה יוֹדֵעַ שְׁאֵחָיו הַלְוִיִּם נִכְנְסִין לְדַבֵּר בְּשִׁיר
וְהוּא רִץ וּבָא⁴⁵. וְרֹאשׁ הַמַּעֲמֵד, פְּשָׁהִיָּה שׁוֹמֵעַ אֶת
קוֹלָהּ, הָיָה מַעֲמִיד אֶת הַטְּמָאִים⁴⁶ עַל שַׁעַר
הַמִּזְבֵּחַ⁴⁷, מִפְּנֵי הַחֹשֶׁד, שִׁידְעוּ הַכֹּל שֶׁעֲדִין לֹא
הִבִּיאוּ בִּפְרִתָּם⁴⁸. וְאַחֵר כֶּף מַעְלָה זֶה שְׁזֹכֶה בְּאִיבָרִים
אֶת הָאִיבָרִים מִן הַכֶּבֶשׁ לְמִזְבֵּחַ⁴⁹. וְאַחֵר שְׁמַעְלִין אֶת
הָאִיבָרִים, מִתְחִלִּין אֵלּוּ שָׁעַל מַעְלוֹת הָאוֹלָם⁵⁰
וּמְבָרְכִין בְּרִפְת כֹּהֲנִים⁵¹ בְּרִכָּה אַחַת בְּשֵׁם הַמִּפְרָשׁ,
כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּמִקּוּמָהּ⁵². וְאַחֵר כֶּף מַעְלִין סֵלֶת
הַנֶּסְכִּים⁵³. וְאַחֵר הַסֵּלֶת מִקְטִיר הַחֲבֵתִין. וְאַחֵר
הַחֲבֵתִין מַעְלִין אֶת הַזֵּיִן לְגִסּוֹף. וּבִשְׁעַת הַגִּסּוֹף
אוֹמְרִין הַלְוִיִּם הַשִּׁיר, וּמִכֵּין הַמְּשׁוֹרְרִין בְּמִינֵי נִגּוֹן
שְׁבַמְקָדֶשׁ, וְתוֹקְעִין תִּשְׁעַת תְּקִיעוֹת עַל פְּרָקֵי הַשִּׁיר.

ההיכל. (18) תמיד שם במשנה: "לא היה השוחט עד
ששומע שער הגדול שנפתח". (19) הם שפתחו את השער
הגדול שבהיכל.

1 ב. וְהַמִּדְּשָׁן אֶת הַמִּזְבֵּחַ מִדְּשָׁנוּ בְּשִׁעָה שֶׁהִשְׁחֹט
2 שֹׁחֵט אֶת הַתָּמִיד. וְאַחֵר כֶּף זֹרֶק הַדָּם²⁰ זֶה שֶׁקָּבַל.

(20) כחכמים הסוברים שבקטורת הוא מפסיק בין חמש נרות
לשתי נרות, ולא כאבא שאול האומר (שם לג.) שבשחיטת
התמיד ובזריקתו הוא מפסיק ביניהם.

3 ג. וְאַחֵר שֶׁזָרְקִין אֶת הַדָּם מִטִּיב²¹ זֶה שֶׁבְּהִיכָל
4 הָמַש נְרוֹת, וְיוֹצֵאִין שְׁנֵיהֶן מִן הַהִיכָל²². וְאֵלּוּ
5 שְׁבִיבֵית הַמִּטְבָּחִים מִפְּשִׁטִּין וּמִנֶּתְחִין, וְכָל אֶחָד
6 וְאַחֲד²³ מַעְלָה אֶבֶר שְׁזֹכֶה בּוֹ לְכַבֵּשׁ. וְנוֹתְנִין
7 הָאִיבָרִים מִחֲצִי כֶּבֶשׁ וּלְמִטָּה מִמַּעֲרָבוֹ. וְשֵׁל מוֹסְפִין
8 הֵיוּ נוֹתְנִין אוֹתָן מִחֲצִי כֶּבֶשׁ וּלְמִטָּה בְּמִזְרְחוֹ. וְשֵׁל
9 רֹאשֵׁי חֲדָשִׁים²⁴ נוֹתְנִין עַל הַמִּזְבֵּחַ מִלְמַעְלָה בֵּין קֶרֶן
10 לְקֶרֶן בְּמָקוֹם הַלּוּף רִגְלֵי הַכֹּהֲנִים²⁵, כְּדִי לְפָרְסָמוֹ
11 שֶׁהוּא רֹאשׁ חֲדָשִׁים²⁶. וּמוֹלְחִין שָׁם אֶת הָאִיבָרִים.
12 וְזוֹרְקִין מֶלַח עַל גְּבִי הַכֶּבֶשׁ, אֶפְלוּ בְּשִׁבְתָּ, כְּדִי שֶׁלֹּא
13 יִחְלִיק וְיִפְּלוּ הַכֹּהֲנִים שָׁם²⁷ בְּעֵת הִלִּיקָתָן בְּעֵצִים
14 לְמַעַרְכָּהּ²⁸. וְאֵף עַל פִּי שֶׁהַמֶּלַח חוֹצֵץ בֵּין רִגְלֵיהֶם
15 וּבֵין הַכֶּבֶשׁ, הוּאִיל וְאֵין הַהוֹלָכָה הַזֹּאת²⁹ עֲבוּדָה -
16 אֵינָן חוֹשְׁשִׁין.

(21) כלומר, מדליק. (22) שהרי גמרו עבודתם. (23) מאלו
שזכו בפיס. (24) כלומר מוספי ראשי חדשים.
(25) שקלים שם: "של ראשי חדשים ניתנין על כרכוב
המזבח מלמעלה", ובירושלמי שם: "איזהו כרכוב המזבח
אמה בין קרן לקרן מקום הילוך רגלי הכהנים".
(26) ירושלמי שקלים שם וכן בבלי סוכה נה. "אמר ר' יוחנן
כדי לידע שהוקבע ראש חודש בזמנו". ומפרש רש"י סוכה
שם "לכך סודרין אותן למעלה משאר אברים להראות שהן
חשובין ולהודיע שהוקבע החדש בזמנו". (27) משנה
עירובין קד. "בוזקין מלח על גבי כבש (בשבת) בשביל שלא
יחליקו". ומפרש רש"י: "מפזרין ומכתתין על הכבש מפני
שחלק הוא וכשהגשמים נופלין עליו הוא מחליק". (28) כן
הוא בגמרא שם כי דברי המשנה הנ"ל אינם אלא בעת
הולכת עצים למערכה, שאין זו עבודה, אבל בשעת הולכת
האברים, שהיא עבודה, המלח חוצץ בין רגלי הכהנים
לכבש. (29) של העצים.

17 ד. וְאַחֵר שְׁמַעְלִין הָאִיבָרִים לְכַבֵּשׁ מִתְּפִנְסִין כֶּלֶן
18 לְשִׁשְׁת הַגְּזִית³⁰, וְהַמִּמָּנָה אוֹמֵר לָהֶם: בְּרָכּוּ בְּרִכָּה
19 אַחַת. וְהֵן פּוֹתְחִין וְקוֹרִין אֶהְיֶה עוֹלָם, וְעֹשֶׂת

(30) משנה תמיד פרק ד (לא): "ובאו להן ללשכת הגזית
לקרות את שמע", וברש"י שם: "והכי נכון הדבר שיתפללו
קודם שיקטירו שום הקטר ויעלה קרבנם לריח ניחוח".

20 הַדְּבָרוֹת³¹, וְשָׁמַע, וְהָיָה אִם שְׁמוּעָה³², וַיֹּאמֶר, וְאַמֵּת
21 וַיְצַיֵּב³³, וְיָצָה, וְשִׁים שְׁלוֹם³⁴. וּבִשְׁעַת מוֹסְפִין
22 בְּרִכָּה אַחַת, וְהִיא שִׁיאֲמָרוּ אֲנִשִּׁי מִשְׁמֶר הַיּוֹצֵא

פרק ד מהלכות כלי המקדש הלכה טז כי "ממנין כהן אחד יהיה לכהן גדול כמו המשנה למלך והוא הנקרא סגן והוא הנקרא ממונה". וברור הדבר כי הסגן אינו מופיע אלא עם הכהן הגדול אבל אם כהן הדייט הוא המנסך - עומד כהן הדייט על הקרן ולא הסגן. וראה בפירוש הראב"ד (סוף מסכת תמיד) שגם דעתו כנ"ל, אלא שהסתפק אם כהן אחר מחזיק את הסודרים, או שהמנסך עצמו היה מניף ומנסך. (57) שהיא אמה על אמה. (58) "הם דגלים". (59) שם במשנה: "באו ועמדו אצל בן ארזא וכו' והקיש בן ארזא בצלצל". "והצלצל הן שתי קערות נחושת שמכין זה בזה" (ערוך). (60) כדי לתקוע.

- ז. שְׁהָה הַמִּנְסֵךְ לְנִסְךְ⁶¹, מְנִיף הַסֶּגֶן בְּסוּדְרֵי⁶²,⁶
הַקִּישׁ זֶה בְּצִלְצֵל⁶³, וְתִקְעוּ אֵלָיו בְּחִצּוֹצְרוֹת⁶⁴, וְדָבְרוּ⁷
הַלְלוֹים בְּשִׁיר. הִגִּיעוּ לַפֶּרֶק - תִּקְעוּ⁶⁵, וְהִשְׁתַּחֲוּוּ כָל⁸
הָעָם שֶׁבְּעֹזְרָה. עַל כָּל פֶּרֶק תִּקְעֶה, וְעַל כָּל תִּקְיעָה⁹
הִשְׁתַּחֲוִיָּה. וְכָל הַתִּקְיעוֹת שֶׁעַל הַתָּמִיד תִּשַּׁע, כְּמוֹ¹⁰
שֶׁבָּאֲרָנוּ.¹¹

(61) כלומר "כל מה שהיה לו לנסך היה מניף" (מלאכת שלמה בשם ראב"ד). [נרצה לומר: המנסך היה שווה בניסוכו והיה מנסך לאט לאט ולא בבת אחת, מפני ש"אין אומרים שירה אלא על היין" (ברכות לה). היינו, "בעת ניסוך היין" (למעלה פרק ג מהלכות כלי המקדש הלכה ב). ולפיכך דקדקו שהמניף יניף בעת פעולת הניסוך, בכדי שהשירה אף היא תתחיל בעת הניסוך ממש, ולא אחריו]. (62) לסימן ללויים שעומדים על הדוכן, שידעו להתחיל בשיר בשעת הניסוך. (63) ראה למעלה הלכה ה כי המשוררים מכים במיני ניגון, "אלא שהצלצל היה כלי זמר מיוחד שאין שם אלא הוא וקול גדול היה לו והוא המתחיל". (64) לפי שאפשר ללוי שלא יראה הנפת הסודרים כשיפנה לבו לדבר, וגם אפשר שהיו בתוך הלשכות או בהר הבית, לא בעזרה (שאינם רואים בעת שמניף הסודרים), אבל קול התקיעות אי אפשר שלא ישמעו, ולפיכך תקעו כדי שיפנו לראות בהנפת הסודרים הואיל ועיקר התקנה הנפת הסודרים היא. (65) "פרקים היה להם בשיר שהיו מפסיקין שם, ובתוך אותו הפיסוק היו תוקעין" (הראב"ד). "ושלושה פרקים היה בשיר שהן מפסיקין, ועל כל פרק ופרק תקיעה, תרועה ותקיעה וכו' והיינו דתנן (סוכה נג): אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש, שלוש לפתיחת שערים ותשע לתמיד של שחר וכו' והיינו שלוש תקיעות, תקיעה ותרועה ותקיעה, על כל פרק" (הרא"ש שם).

- ח. אֵין אוֹמְרִין שִׁירָה אֶלָּא עַל עוֹלוֹת הַצֶּבֶר וְזִבְחֵי¹²
שְׁלֵמִיָּהם הָאֲמֹרִין בְּתוֹרָה; אֲבָל עוֹלוֹת נִדְבָה¹³
שֶׁמֶקְרִיבִין מִמּוֹתֵר תְּרוּמַת הַלֶּשֶׁבֶה, אָף עַל פִּי שְׁהֵן¹⁴
שֶׁל צֶבֶר - אֵין אוֹמְרִין שִׁירָה עֲלֵיהֶן. וְכֵן נִסְכִּים¹⁵
הַבָּאִין בְּפָנֵי עֶצְמָן - אֵין אוֹמְרִין עֲלֵיהֶן שִׁירָה.¹⁶

- ט. הַשִּׁיר שֶׁהָיוּ הַלְוִיִּם אוֹמְרִין: בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן הָיוּ¹⁷
אוֹמְרִין: לַה' הָאֶרֶץ וּמְלֹאָהָ⁶⁶. בְּשִׁנֵּי הָיוּ אוֹמְרִין:¹⁸

(41) זה היה בשעה שנכנסו להקטיר הקטורת, כמבואר בתמיד פרק ה משנה ו. ואם כן זה היה לפני שעמדו על מעלות האולם. באופן שדברים אלו לא נכתבו לפי הסדר (כסף משנה). (42) תמיד שם במשנה. וראה בתוספות יום-טוב שם שכתב שהיו שלוש מגרפות, אחת שגורפים בה הדשן (שם פרק ב משנה א), השנייה שהיא כלי שיר (שם פרק ג משנה ח) ושלישית, מגריפה זו שמשמיעה קול בשעה שזורקין אותה. (43) ראה שם במשנה כי "אין אדם שומע קול חבירו בירושלים מקול המגריפה. (44) ואין הכוונה שמיד השתחוו, אלא לאחר גמר עבודת התמיד. (45) שם. ואין הכוונה שהיו שרים מיד, אלא מכינים עצמם לשיר, שהרי השיר היה אחר גמר כל העבודות, בשעת ניסוך היין. (46) המצורעים שכבר טהרו מצרעתם, אלא שצריך עוד לזרוק עליהם דם האשם. (47) שער ניגנור. (48) פסחים פב. כדעת רבא. ורוצה לומר שלא יחשדום שאינם נכנסים לפי שאין נכבד בעיניהם המקום המקודש. אלא עומדים ומחכים להיכנס בשער זה ולקבל את ההזאות. (49) ביומא לג. אמרו שלדעת אבא שאול "הטבת שתי נרות קודם לקטורת וקטורת קודם לאברים". ולדעת רבנן (שם יד): קטורת קודמת להטבת שתי נרות והטבת שתי נרות קודמת לאברים. (50) מכאן מוכח שמה שכתב רבינו למעלה (בתחילת ההלכה) "כשיגיע בין האולם וכו', לא נכתב לפי הסדר, שאם זהו לפי הסדר, אם כן הרי כבר ירדו ממעלות האולם. (51) "אף על פי שהמשנה סתמה הסדר, למדנו מתוך המקראות וההלכות שבמסכת יומא, שאלו העומדים על מעלות האולם לא היו נושאים את כפיהן עד שהעלה מי שזכה באברים, את האברים מן הכבש למזבח שנאמר וירד מעשות וכו' וישא אהרן את ידיו וכו'". (52) בפרק י"ד מהלכות תפילה הלכה י. (53) ראה יומא שם "אבי מסדר וכו', ואברים למנחה ומנחה לחביתין וחביתין לנסכים". ומפרש רש"י: "למנחה, מנחת נסכו של תמיד, דכתיב (במדבר כח, ה) ועשירית האיפה סולת למנחה וכו'". לנסכין, לנסך יינו של תמיד".

- ו. כְּשֶׁהָיוּ נוֹתְנִין הַיֵּין לְמִנְסֵךְ⁵⁴, הָיוּ שְׁנֵי כְּהֻנִּים¹
עוֹמְדִין עַל שְׁלַחַן הַחֻלְבִּים⁵⁵ וְשְׁתֵּי חִצּוֹצְרוֹת בִּידָן,²
וְהַסֶּגֶן⁵⁶ עוֹמֵד עַל קֶרֶן הַמִּזְבֵּחַ⁵⁷ וְהַסּוּדְרִין⁵⁸ בִּידוֹ,³
וְתִקְעוּ וְהִרְיעוּ וְתִקְעוּ. וְכָאוּ וְעָמְדוּ אֶצֶל זֶה הַמִּמְנָה⁴
עַל הַצִּלְצֵל⁵⁹, אֶחָד מִימֵינוּ וְאֶחָד מִשְׂמָאלוֹ⁶⁰.⁵

(54) תמיד פרק ז משנה ג. ונראה מסתימות לשונו של רבינו כי משנה זו היא בכל הכהנים, ולא דווקא בכהן גדול. וכן הוא בפירוש המשנה שם על דברי המשנה "בא לו להקיף את המזבח מהיכן מתחיל מקרן דרומית מזרחית", כי הוא בכל הכהנים, וכן דעתו גם למעלה בפרק ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יב. וראה להלן בסמוך. אבל הרא"ש שם כתב כי משנה זו היא דווקא בכהן גדול (וכן דעת רש"י בזבחים סד). (55) משנה שם. "כבר נתבאר בשישי משקלים (משנה ד. וראה למעלה פרק ב מהלכות בית הבחירה הלכה טו) שהיו במערבו של כבש שתי שולחנות אחד של כסף נותנין עליו כלי שרת ואחד של שיש נותנין עליו האברים והוא שולחן החלבים הנזכר כאן". (56) ראה

19 ראש חדש דוּחָה אֶת שִׁירָה שֶׁל שַׁבָּת, כְּדִי לְפָרֶסֶם
20 שֶׁהֵיחֹם רֹאשׁ חֹדֶשׁ.

21 יא. בַּשַּׁבָּת מְקַטְרִין אֶת שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבוֹנָה עִם
22 הַמוֹסֵפִין⁸², קֹדֶם נְסוּף הַיֵּין שֶׁל מוֹסֵפִין. וְכַסְדֹּר
23 שְׁעוֹשִׁין בְּכָל יוֹם בַּבֶּקֶר, כִּף עוֹשִׂין בֵּין הָעֲרִפִּים;
24 חוּץ מִהֶרֶם הַדָּשֵׁן מִמְּזִבַּח הַחִיצוֹן⁸³ וְסִדּוּר
25 הַמַּעֲרֹכוֹת וְהַפְּסוּטוֹת⁸⁴, שְׁאֵין עוֹשִׂין דְּבָרִים אֱלוּ אֵלָּא
26 בְּכָל יוֹם בַּשַּׁחַר לְבַד, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁸⁵.

(82) כלומר, אחר הקרבת המוספין. (83) שאינה אלא בבוקר. אבל דישון המזבח הפנימי ודישון המנורה היו גם בערב. (84) פיס ראשון ושני ורביעי, אבל פיס שלישי של קטורת - מפסין גם בערב. (85) למעלה פרק ד שם לעניין פייסות, ולמעלה פרק ב הלכה ב לעניין סידור מערכות.

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

(1) בו תבואר מצות עשה של הקרבת מנחת העומר ביום שני של פסח.

27 א. בְּרֹאשֵׁי חֳדָשִׁים מְקַרְבִּין מוֹסֵף רֹאשׁ חֹדֶשׁ² אַחֵר
28 תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר³. וְכִמָּה הוּא מוֹסֵף רֹאשׁ חֹדֶשׁ? פְּרִים
29 שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד וְשִׁבְעָה כֶּבֶשִׂים⁴, הַכֹּל עוֹלוֹת⁵,
30 וְשֹׁעִיר עִזִּים חֲטָאֵת⁶.

(2) שנאמר (במדבר כח, יא) "ובראשי חדשיכם תקריבו וגו'".
(3) כי כל התדיר מחבירו קודם את חברו, ראה זבחים פט.
וכמו כן אין שום דבר קרב בין תמיד של שחר למוסף,
וכסדר המערכה של אביי (יומא לג.) "תמידין קודמין למוספין". (4) שנאמר (שם) "פרים בני בקר שנים ואיל אחד, כבשים בני שנה שבעה תמימים". (5) שנאמר (שם שם, יד) "זאת עולת חודש בחדשו". (6) שנאמר (שם שם, טו) "ושעיר עזים אחד לחטאת לה", על עולת התמיד".

31 ב. מַעֲשֶׂה כָּל הָעוֹלוֹת אֶחָד הוּא כְּמַעֲשֶׂה הַתָּמִיד⁷,
32 וּמַעֲשֶׂה הַחֲטָאוֹת שֶׁל רֹאשֵׁי חֳדָשִׁים וְשֶׁל מוֹעֲדוֹת -
33 כְּמַעֲשֶׂה הַחֲטָאֵת הַנֶּאֱכָלֶת⁸ שֶׁבִּאֲרָנוּ⁹.

(7) שהרי אף הוא עולה, כמו שנאמר (שם שם, ג) "כבשים בני שנה תמימים, שנים ליום עולה תמיד". וראה למעלה פ"ו מהלכות מעשה הקרבנות. (8) שכיון שהן חטאת - דינן כסתם חטאת הנאכלת (קריית ספר). וראה בתוספתא שבועות פ"א, שכל החטאות החיצונות נאכלות, וכל הפנימיות נשרפות. ראה למעלה פ"ה ממעשה הקרבנות הלכות ז"א. (9) למעלה שם פ"ז הלכה א, כיצד מעשה החטאת הנאכלת.

34 ג. בַּפֶּסַח מְקַרְבִּין קֶרֶבֶן מוֹסֵף בְּכָל יוֹם, מִיּוֹם
35 הָרֹאשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁבִיעִי¹⁰, כְּמוֹסֵף רֹאשֵׁי חֳדָשִׁים¹¹:
36 פְּרִים שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד וְשִׁבְעָה כֶּבֶשִׂים, הַכֹּל
37 עוֹלוֹת¹², וְשֹׁעִיר חֲטָאֵת¹³ הַנֶּאֱכָלֶת¹⁴. בְּיוֹם שְׁנֵי שֶׁל
38 פֶּסַח, שֶׁהוּא יוֹם שֶׁשָּׂה עֹשֶׂר בְּנִיסָן, מְקַרְבִּין יֵתֵר עַל

1 גְּדוֹל ה' וּמִהֶלֶל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הָרָקֶדְשׁ
2 וְגוֹמֵר⁶⁷. בְּשִׁלְשֵׁי הָיוּ אוֹמְרִין: אֱלֹהִים נֶצֶב בַּעֲדַת
3 אֵל, בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט⁶⁸. בְּרִבְעֵי הָיוּ אוֹמְרִין: אֵל
4 נִקְמָת ה', אֵל נִקְמָת הוֹפִיעֵ⁶⁹. בַּחֲמִישֵׁי הָיוּ
5 אוֹמְרִין: הִרְנִינוּ לְאֱלֹהִים עוֹזְנוֹ, הִרְיֵעוּ לְאֱלֹהֵי
6 יַעֲקֹב⁷⁰. בְּשִׁשִּׁי הָיוּ אוֹמְרִין: ה' מֶלֶךְ גְּאוֹת לְבָשׁ,
7 לְבַשׁ ה', עַז הַתְּאֵזֶר וְגוֹמֵר⁷¹. בַּשַּׁבָּת הָיוּ אוֹמְרִין:
8 מְזִמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת⁷². בְּמוֹסְפֵי שַׁבָּת אוֹמְרִים
9 שִׁירַת הָאֲזִינוּ. וְחוֹלְקִין אוֹתָהּ לְשִׁשָּׁה פְּרָקִים, הַזִּי"ו
10 ל"ף⁷³, כְּדֶרֶךְ שְׁקוֹרְאִין אוֹתָהּ שִׁשָּׁה בְּבֵית הַפְּנִסָּת,
11 וְאוֹמְרִין פֶּרֶק בְּכָל שַׁבָּת. גְּמָרוֹ הַשִּׁירָה בְּשִׁשָּׁה
12 שַׁבָּתוֹת - חוֹזְרִין לְרֹאשׁ. בְּמִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת אוֹמֵר אֶז
13 יִשִּׁיר מִשָּׁה⁷⁴ וּמִי כְּמִכָּה⁷⁵ וְגוֹמֵר⁷⁶. בְּמוֹסֵף שֶׁל רֹאשׁ
14 הַשָּׁנָה הָיוּ אוֹמְרִין: הִרְנִינוּ לְאֱלֹהִים עוֹזְנוֹ⁷⁷. וְאִם חָל
15 לַהֲיוֹת בַּחֲמִישִׁי⁷⁸ - אוֹמְרִים⁷⁹: הַסִּירוֹתִי מִסֶּבֶל שְׁכֵמוֹ
16 וְגוֹמֵר⁸⁰. בְּמִנְחָה שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הָיוּ אוֹמְרִים: קוֹל
17 ה' יִחִיל מִדְּבַר וְגוֹמֵר⁸¹.

(66) וטעם לאמירת פרק זה ביום ראשון הוא משום שיום ראשון הוא תחילת מעשה בראשית. ולשון הגמרא (ראש השנה לא.) "על שם שקנה והקנה ושלט בעולמו". (67) "משום שביום שני נחלקו המים והיו השמים תחתיהם" אומר גדול ה'. ולשון הגמרא ראש-השנה שם "על שם שחילק מעשיו ומלך עליהן". (68) משום שביום שלישי נראתה הארץ שעליה יהיה הדין והדיינין, אומר א' ניצב בעדת אל- (רבינו שם). ולשון הגמרא שם: "על שם שגילה ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו". (69) משום שבו נבראו השמש והירח, אומר אל- נקמות ה' שהוא נוקם מן התועים אחר עבודתם (רבינו שם). ולשון הגמרא שם "על שם שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן". (70) משום שבו נבראו מיני בעלי חיים, ויש בזה פלאים מפני החילוק שבמיניהם ותנועתם מעצמם ופלאים אחרים שיש בבעלי חיים, אומר הרנינו לא' עוזינו, לפי שבשעה שרואים אותן משבחים הבורא ומגדלים אותו, ולשון הגמרא שם "על שם שברא עופות ודגים לשבח שמו". (71) משום שבו נשלמו מעשי בראשית, ונברא האדם גם כן, שמבין גדולת הבורא יתעלה, אומר ה' מלך גאות לבש. ולשון הגמרא שם "על שם שגמר מלאכתו ומלך עליהן". (72) "על שם ששבת". (73) ה'אזינו, ז'כור ימות עולם, י'רכבהו על במתי ארץ, ו'ירא ה' וינאץ, ל'זי חכמו, כ'זי אשא אל שמים (ראה בפרק י"ג מהלכות תפילה הלכה ה). (74) שירת הים עד "מי כמוכה". (75) שם, יא עד סוף כל השירה. (76) בגמרא שם אמרו: אז ישיר, ומי כמוכה, ואז ישיר [ישראל עלי באר - במדבר כא, יז] וכנראה שרבינו לא גרס שם אלא "אז ישיר משה ומי כמוכה". (77) שבו נאמר "תקעו בחודש שופר". (78) שאומרים בו בשחרית תמיד הרנינו, כנ"ל. (79) במוסף. (80) והטעם בזה כדי שלא לחזור ולכפול את כל הפרק. (81) כדי להזכיר זכות קול שופר של מתן תורה (רש"י).

18 י. רֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁחָל לַהֲיוֹת בַּשַּׁבָּת - שִׁירָה שֶׁל

(שם טו.) "יכול יקצור ויספור ויביא ביום, תלמוד לומר (שם, טו) "שבע שבתות תמימות תהינה" וכו'. בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב": לפי שתחילת היום מתחילת לילה, ונאמר (דברים טז, ט) מהחל חרמש בקמה וכו', וזו ראייה שקצירת העומר בלילה" (ראה בפירוש המשנה מנחות סה.). (24) "כיון שזמנו קבוע" (קריית ספר). וראה למעלה הלכה ד, כן הוא במשנה שם: "ודוחה את השבת". ואף כי בגמרא (שם עב:) פירשו משנה זו בהקדמה, ולא בקצירה – פסק רבינו כדברי הירושלמי ראש השנה פ"א הלכה ח, ומגילה פ"ב הלכה ז, המובאים להלן הלכה ז.

11 ז. וְכָל הַלֵּילָה פָּשַׁר לְקַצֵּרֶת הָעֹמֶר²⁵. וְאִם קָצְרוּהוּ
12 בַּיּוֹם²⁶ - פָּשַׁר²⁷.

(25) משנה במגילה כ: "כל הלילה כשר לקצירת העומר וכו' זה הכלל דבר שמצוותו ביום כשר כל היום, דבר שמצוותו בלילה - כשר כל הלילה". (26) מערב יום-טוב או ביום-טוב (עיי' תוספות מנחות עב. ד"ה אף). (27) כן הוא במשנה מנחות עא. "נקצר ביום כשר", ואף כי בגמרא (שם עב.) אמרו כי הסובר נקצר ביום כשר, אינו דוחה שבת (ראה לחם-משנה כאן) – פסק רבינו כדברי הירושלמי ראש השנה ומגילה שם, שאמרו: "רשב"ל בעי, קצירת העומר מהו שתדחה את השבת ביום (=ביום טז). התיב רבי אביי, והא תנינן מצוותו לקצור בלילה. נקצר ביום, כשר ודוחה השבת, ולא קיבלה. אמר ר' אחא, חזר רשב"ל מן הדא, כיון שחשיכה אמר להן: בא השמש, אומר הין. בא השמש, אומר הין. מה אנן קיימין, אם ללילה כבר הוא אומר, אלא אם אינו ענין ללילה, תניהו ענין ליום", הרי מבואר מזה שאף הסובר קצירה ביום ט"ז כשרה, היא דוחה את השבת (ראה הר המוריה כאן, וחכם צבי סימן קסו, ושי"ר קרבן בראש השנה שם).

13 ח. מִצְוָתוֹ לָבוֹא מִן הַקָּמָה²⁸. לֹא מִצְאוֹ²⁹ - יָבִיאוּ
14 מִן הָעֲמִירִים³⁰.

(28) כלומר, שיקצור העומר מן התבואה המחוברת לקרקע. שם עא. במשנה "מצות העומר לבוא מן הקמה". וברש"י שם ד"ה מן הקמה, שתהא קצירה לשמה, כדכתיב (דברים טז, ט) "מהחל חרמש בקמה". (29) שכבר נקצרה כל התבואה. (30) כלומר מן התלוש, שם במשנה "לא מצא, יביא מן העמרים". ובגמרא (שם עב.) "תנו רבנן, ואם תקריב מנחת ביכורים (ויקרא ב, יד) מה תלמוד-לומר, לפי שמצות העומר לבוא מן הקמה, מנין שאם לא מצא מן הקמה - יביא מן העומרים, תלמוד-לומר תקריב".

15 ט. מִצְוָתוֹ לָבוֹא מִן הַלֶּחֶם³¹. לֹא מִצְאוֹ³² - יָבִיאוּ מִן
16 הַיֵּבֶשׁ³³.

(31) משנה במנחות שם: "מצוותו לבוא מן הלח", ופירש"י דכתיב (שם כג, יד) "כרמל - רך ומל". היינו שהקמה המחוברת תהיה לחה, ואף אם מביא מן העומרים, ישתדל שיהיו לחים, וכן הוא בתוספתא שם פ"י "מצות העומר להביא מן הקמה, אין לו - יביא מן העומרים, אין לו - יביא מן האצור ומן הקצור, אין לו - יביא מן הלח, אין לו וכו'", וראה בתפארת ישראל שם. (32) שם במשנה.

1 מוֹסֵף שֶׁל כָּל יוֹם כָּפֹשׁ לְעוֹלָה עִם עֹמֶר הַתְּנוּפָה¹⁵.
2 וְהָיָא מִנְחָה שֶׁל צָבוּר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ¹⁶.

(10) כמו שנאמר (שם שם, יט-כד) "והקרבתם אשה עולה וגו' כאלה תעשו ליום שבעת ימים". (11) ראה למעלה ה"א. (12) שכן נאמר (שם) "והקרבתם אשה עולה לה', פרים בני בקר שנים ואיל אחד, ושבעה כבשים בני שנה". (13) שנאמר (שם שם, כב) "ושעיר חטאת אחד". (14) ראה למעלה הלכה ב. (15) שנאמר (ויקרא כג, יא) "והניף את העומר לפני ה' לרצונכם, ממחרת השבת יניפנו הכהן. ועשיתם ביום הניפכם את העומר כבש תמים בן שנתו לעולה לה'". וראה במנחות (סו: טז.) ממחרת השבת = ממחרת יו"ט (ראשון של פסח). ו"עומר" הוא עשירית האיפה, וכך היה שמה, כמו שנאמר (שמות טז, יח) "וימורדו בעומר" (רש"י ויקרא שם). (16) למעלה פ"ב ממעשה הקרבנות הלכה ג.

3 ד. וְזִמְנוּ¹⁷ קְבוּעַ, וּלְפִיכָךְ דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת וְאֶת
4 הַטְּמֵאָה¹⁸.

(17) ממחרת השבת, ראה למעלה. (18) ראה בתוספתא מנחות פ"א, כי כל המנחות שיש להן זמן קבוע מן התורה, דוחות את השבת ואת הטומאה. ובמנחות עב. למדו כן ממה שנאמר (ויקרא ב, יד) "ואם תקריב מנחת ביכורים (=עומר) לה'" - "תקריב ואפי' בשבת, תקריב ואפי' בטומאה". וראה שם עב: כי דברי המשנה (שם עא.) "ודוחה את השבת" הוא להקדמה, וכן הברייתא שם: "רבי אומר, וידבר משה את מועדי ה' (שם כג, מד), מה תלמוד-לומר, לפי שלא למדנו אלא לתמיד ופסח, שנאמר בהן במועדו, במועדו ואפילו בשבת, במועדו ואפילו בטומאה וכו' עומר והקרב עמו וכו' ת"ל וידבר משה את מועדי ה', הכתוב קבע מועד לכולן וכו' עומר להקדמה וכו'".

5 ה. אֵין מְבִיאִין מִנְחָה זֹאת אֶלָּא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל¹⁹,
6 שְׁנֵאמְרִי: וְהִבְאֵתֶם אֶת עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל
7 הַכֹּהֵן²⁰. מִצְוָתוֹ לָבוֹא מִן הַקָּרוֹב²¹. לֹא בָּא מִן הַקָּרוֹב
8 - מְבִיאִין אוֹתָהּ מִכָּל מְקוֹם מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל²².

(19) משנה במנחות פג: כלים פ"א משנה ו, ופרה פ"ב משנה א, ותוספתא שם פ"ט. וראה בירושלמי שביעית פ"א הלכות א"ב, ושקלים פ"ד הלכה א. (20) הכוונה לתחילת הפסוק: "כי תבואו אל הארץ", וכן מבואר בסמ"ג (לחם-משנה). וכן הוא בדברי רבינו בפירוש המשנה במנחות שם. (21) לירושלים. משנה במנחות סד: ובגמרא שם: "מאי עמא, אי בעית אימא משום כרמל (=שיהא רך ומלא, ואם יביאוהו מרחוק יתייבש ולא יהיה מלא - רש"י שם). ואי בעית אימא משום דאין מעבירין על המצוות". והטעם הזה האחרון הביא רבינו בפירוש המשנה שם. (22) שם במשנה: "לא ביכר (=לא בישל כל צרכו - רש"י) הקרוב לירושלים - מביאין אותו מכל מקום".

9 ו. מִצְוָתוֹ לְהַקְצִיר בַּלֵּילָה, בְּלֵיל שֶׁשֶׁ עֶשְׂרִים²³, בֵּין
10 בָּחַל בֵּין בְּשֶׁבֶת²⁴.

(23) משנה שם עא. "מצוותו לקצור בלילה". ואמרו בגמרא

ובברייתא שם עב. "ומנין שאם לא מצא מן הלח, יביא מן היבש, תלמוד-לומר (שם ב, יד) "ואם תקריב".
(33) מנחות פה. פה: "אין מביאין את העומר אלא מן השדות המודרמות", כלומר "מושפעות לצד דרום, שאז חמה זורחת בהן יותר" (תוספות שם פה. ד"ה מודרמות).

1 י. וְרָפֶן הָיָה לְהֵבִיא מִשְׁדּוֹת שְׂפֵדְרוֹם³⁴. הָיָה נֵר חֲצִי
2 הַשָּׂדֶה וְזוֹרֵעַ חֲצִיָּהּ בְּשָׁנָה זוֹ³⁵, וּבְשָׁנָה אַחֶרֶת נֵר חֲצִי
3 הַשָּׂדֶה שְׂזָרַע וְזוֹרֵעַ הַחֲצִי שְׂזָרַע וּמֵבִיא מִמֶּנּוּ.

(34) חרש ולא זרע. (35) שם פה: שכשהקרקע נחרשת ונזרעת בכל שנה, אין בכוחה להוציא תבואה יפה, עיין רש"י שם. וראה למעלה פ"ז מהלכות איסורי מזבח הלכה ד, ובלחם-משנה כאן.

4 יא. עֹמֶר זֶה מִן הַשְּׂעוּרִים הָיָה בָּא³⁶. וְדָבָר זֶה הִלְכָּה
5 מִמִּשְׁה רַבִּנוֹ³⁷. וְכִיצַד הָיָה נַעֲשֶׂה³⁸ מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב
6 יוֹצֵאִין שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין וְעוֹשִׂין אוֹתוֹ פְּרִיכוֹת³⁹
7 בְּמַחֲבֵר לְקִרְקַע, כְּדִי שִׁיְהִיָּה נּוֹחַ לְקַצֵּר. כָּל הַעֲרִיּוֹת
8 הַסְּמוּכוֹת לְשֵׁם מִתְּכַנְסוֹת, כְּדִי שִׁיְהִיָּה נִקְצָר בְּעֶסֶק
9 גְּדוּלוֹ⁴⁰. וְקוֹצְרִין שְׁלֹשׁ סְאִין⁴¹ שְׂעוּרִין בְּשִׁלְשָׁה
10 אֲנָשִׁים, וּבְשִׁלְשׁ קָפוֹת⁴², וּבְשִׁלְשָׁה מְגָלוֹת⁴³. בֵּינָן
11 שֶׁחֲשָׁכָה⁴⁴, אוֹמֵר לָהֶם הַקּוֹצֵר⁴⁵ לְכָל הָעוֹמְדִים שָׁם:
12 בָּא הַשֹּׁמֵשׁ? אוֹמְרִין לוֹ⁴⁶: הֵן! בָּא הַשֹּׁמֵשׁ? אוֹמְרִין
13 לוֹ: הֵן! בָּא הַשֹּׁמֵשׁ? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! מִגָּל זֶה?
14 אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! מִגָּל זֶה? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! מִגָּל זֶה?
15 אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! קֶפֶה זֶה? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! קֶפֶה זֶה?
16 אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! קֶפֶה זֶה? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! וְאִם הָיָה
17 שֶׁבֶת - אוֹמֵר לָהֶן: שֶׁבֶת הַיּוֹם? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן!
18 שֶׁבֶת הַיּוֹם? אוֹמְרִין לוֹ: הֵן! שֶׁבֶת הַיּוֹם? אוֹמְרִין
19 לוֹ: הֵן! וְאַחֵר כֶּן אוֹמֵר לָהֶן: אֶקְצֹר? וְהֵן אוֹמְרִין
20 לוֹ: קָצֹר! אֶקְצֹר? וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ: קָצֹר! אֶקְצֹר?
21 וְהֵם אוֹמְרִים לוֹ: קָצֹר! שְׁלֹשׁ פְּעָמִים עַל כָּל דָּבָר
22 וְדָבָר. וְכָל כֶּן לָמָּה? מִפְּנֵי אֵלֹו הַטּוֹעִים⁴⁷ שֶׁיֵּצְאוּ
23 מִכָּלל יִשְׂרָאֵל בְּבֵית שְׁנִי⁴⁸. שֶׁהֵן אוֹמְרִין, שְׂזָרַע
24 שְׂנֵאֲמֵר בַּתּוֹרָה 'מִמַּחֲרַת הַשֶּׁבֶת' הוּא שֶׁבֶת
25 בְּרֵאשִׁית⁴⁹; וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדּוֹ⁵⁰ שֶׁאֵינָה שֶׁבֶת,
26 אֲלֵא יוֹם טוֹב. וְכֵן רָאוּ תַּמִּיד הַנִּכְיָאִים וְהַסְנֵה־דִרְיִין⁵¹
27 בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁהָיוּ מְנִיפִין אֶת הָעֹמֶר בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר
28 בְּנִיסָן, בֵּין בַּחֹל בֵּין בְּשֶׁבֶת. וְהָרִי נֵאֱמָר בַּתּוֹרָה:
29 וְלַחֵם וְקָלִי וְכִרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה⁵²;
30 וְנֵאֱמָר: וַיֹּאכְלוּ מֵעֵבּוֹר הָאָרֶץ מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח⁵³ מִצּוֹת
31 וְקָלוֹ⁵⁴. וְאִם תֹּאמַר, שֶׁאוֹתוֹ הַפֶּסַח בְּשֶׁבֶת אֲרַע,
32 כִּמּוֹ שֶׁדָּמּוּ הַטּוֹפְשִׁים⁵⁵ - הֵיאָף תִּלָּה הַכְּתוּב הַתֵּר
33 אֲכִילָתָם לַחֲדָשׁ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ הָעֶקֶר וְלֹא הַסִּפָּה
34 אֲלֵא נִקְרָה נִקְרָה? אֲלֵא מֵאַחַר שֶׁתִּלָּה הַדָּבָר
35 בְּמַחֲרַת הַפֶּסַח, הַדָּבָר בְּיֹרֵר שֶׁמַּחֲרַת הַפֶּסַח הִיא
36 הָעֵלָה הַמַּחֲרַת אֶת הַחֲדָשׁ⁵⁶, וְאֵין מְשַׁגְּחִין עַל
37 אֵי זֶה יוֹם הוּא מִימֵי הַשְּׁבוּעַ.

(36) ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות ה"ב.
(37) כלומר, הלכה למשה מסיני, ואינו מפורש בתורה.
ובמנחות סח: ופד. אמרו: "מהיכן באה מן השעורים, אתה
אומר מן השעורים או אינו אלא מן החיטין. רבי אליעזר
אומר, נאמר אביב במצרים, ונאמר אביב לדורות. מה אביב
האמור במצרים (שמות ט, לא), שעורים, אף אביב האמור
לדורות שעורים. ורבי עקיבא אומר, מצינו יחיד שמביא
חובתו מן החיטין וחובתו מן השעורים, וציבור שמביאין
חובתן מן החיטין, מביאין חובתן מן השעורים. ואם אתה
אומר (עומר) בא מן החיטין, לא מצינו ציבור שמביא חובתו
מן השעורים. ד"א, אם אתה אומר עומר בא מן החיטין, אין
שתי הלחם ביכורים". וראה גם בסיפרא ויקרא דבורא
דנדבה פרשה יג, הלכות ד"ה. (38) משנה במנחות סה.
(39) "כורכים וקושרים ראשי שבלים מלוא אגרוף" (רש"י
שם). (40) המולה גדולה לפרסם הדבר שבמוצאי יום-טוב
קוצרים אותו, להוציא מלבם של בייתוסין שאומרים כי
ממחרת שבת בראשית קוצרין, ראה להלן בדברי רבינו.
(41) כחכמים במשנה (שם גס:). (42) שלשה סלים
שרגילים להכניס בהן תבן ושבלים בשעה שקוצרים, ראה
שבת ככו. (43) שם במשנה, כדי לפרסם הדבר מפני
הבייתוסין, ראה להלן. (44) מוצאי יום-טוב. (45) היינו
כל אחת משלושת הקוצרים, אומר לבני העיירות שנתקבצו.
(46) כלומר, כל אחד משלושת הקוצרים אומר.
(47) הצדוקים והבייתוסים. (48) ראה בפירוש המשנה
לאבות פ"א משנה ב. (49) שם סה. במשנה "כל כך למה,
מפני הבייתוסין (והרע"ב גרס: הצדוקים והבייתוסים) שהיו
אומרים אין קצירת העומר במוצאי יום-טוב (אלא במוצאי
שבת, כדמפרש בגמרא - רש"י)". (50) שם סה: סו.
(51) כלומר קבלה בידינו מהנביאים והסנהדרין איש מפי
איש. (52) הוא יום הבאת העומר. (53) היינו ממחרת יום
ראשון של פסח, שהוא טז בניסן. (54) הרי שהביאו את
העומר למחרת הפסח שהוא יום טז. (55) הצדוקים
והבייתוסים. אבל לפי מסורת שלנו, היה אז יו"ט א' של
פסח ביום ראשון או ביום שני. כפי שתי הדעות שנחלקן
באיזה יום מימי השבוע חל יום ז' אדר שמת בו משה, אם
בשבת או בערב שבת. ראה תוספות מנחות ל. ד"ה מכאן,
ורא"ש פ"י דפסחים סימן יג (הר המוריה). (56) ראייה זו
הביא גם הסמ"ג, ראה לחם-משנה כאן, והיא כתובה גם
בפירוש הרלב"ג לספר יהושע שם. והר"ר אברהם בן עזרא
(ויקרא שם) הביא ראייה זו בשם חכם אחד מרומי, והשיג
עליו. וראה גם בפירוש הרד"ק (יהושע שם), ובהר המוריה
כאן.

יב. קָצְרוּהוּ וּנְתַנּוּהוּ בְּקָפוֹת, וְהֵבִיאוּהוּ לְעֹזְרָה⁵⁷
וְחִבְטוּהוּ⁵⁸, וְזוֹרִין וּבוֹרִיין⁵⁹. וְלוֹקְחִין אֶת הַשְּׂעוּרִין
וּמֵהַבְּהֵבִין אוֹתוֹ בָּאוֹר⁶⁰ בְּאַבּוּב⁶¹ מְנַקֵּב, כְּדִי שִׁיְהִיָּה
הָאֵשׁ שׁוֹלֵט בְּכָלָן⁶². שְׂנֵאֲמֵר: אָבִיב קָלוֹי בָּאֵשׁ גֵּרֵשׁ
בְּרִמָּל; מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדּוֹ⁶³, שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר אֲלֵא
בְּמִנְחַת הָעֹמֶר בְּלִבָּד. וְאַחֵר שֶׁקּוֹלִין אוֹתוֹ שׁוֹטְחִין
אוֹתוֹ בְּעֹזְרָה וְהָרִיחַ מְנַשֶּׁבֶת בּוֹ⁶⁴. וְנוֹתְנִין אוֹתוֹ
לְרִיחִים שֶׁל גְּרוֹסוֹת, וְטוֹחֲנִין⁶⁵ אֶת הַשִּׁלֵּשׁ סְאִין⁶⁶,
וּמוֹצִיאִין מִן הַפֶּל עֶשְׂרוֹן⁶⁷ שֶׁהוּא מְנַפֵּה בְּשִׁלֵּשׁ

פוסט מן המעשרות. (72) בפ"ג מהלכות מעשר הלכה כה, ופ"ו מהלכות ביכורים הלכה ג. (73) ראה משנה סוטה יד. "מנחת העומר אף-על-פי שהיא באה מן השעורים, היא היתה באה גרש", ומפרש רש"י "בשעורין מובחר שבו מנופה בשלוש עשרה נפה, כעין סולת חטים". (74) ראה משנה מנחות סז: משום שנאמר (ויקרא ב, טו) "ונתת עליה שמן", וראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ז, ופ"ב הלכה ח, לכל עשרון צריך לוג אחד. (75) כלומר ביום (פירוש המשנה שם). (76) ראה מנחות שם במשנה. משום שנאמר (שם) "ושמת עליה לבונה מנחה היא". (77) ראה בפ"ב מהלכות מעשה הקרבנות שם, כי כל המנחות טעונות קומץ לבונה. (78) ראה במשנה שם סז: וסא. משום שנאמר (שם כג, יא) "והניף את העומר לפני ה'", וראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. (79) שנאמר (שם) "לפני ה'" שהוא במזרח, ראה למעלה פ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו, ולהלן פ"ח הלכה יא. (80) ראה למעלה פ"ט שם הלכה ז. וראה מנחות סא. במשנה. (81) ראה מנחות שם, ופ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. (82) ראה בהלכות מעשה קרבנות שם. (83) שם סז: במשנה, משום שנאמר (שם ב, טז) "והקטיר הכהן את אזכרתה", ואזכרה זו קומץ. (84) שם במשנה. (85) ראה בהלכות מעשה הקרבנות שם הלכה ט. (86) משום דתדיר קודם (כסף-משנה). (87) כאן מתחיל ענין חדש, ואין זה מוסב למה שלמעלה, שהרי "העומר קודם לכבש הבא עמו" (להלן פ"ט הלכה ט), באופן שהעומר אחר המוסף, והכבש אחרי העומר ולפני התמיד של בין הערבים. וראה בכסף-משנה ולחם-משנה. (88) ראה למעלה פ"א הלכה ג, כי אין שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערביים, לפי שנאמר אצל תמיד של בין הערביים (ויקרא ו, ה) והקטיר עליה חלבי השלמים, ודרשו חכמים: "עליה השלם כל הקרבנות כולם".

יג. אסור לקצור⁸⁹ בארץ ישראל⁹⁰ מין מחמשת מיני תבואה⁹¹ קדם לקצירת העמר⁹², שנאמר: ראשית קצירכם - שיהיה תהלה לכל הנוקדים⁹³. במה דברים אמורים? בקציר שראוי להביא ממנו עמר; אבל בית השלחין⁹⁴ שבעמקים⁹⁵, הואיל ואינו ראוי להביא ממנו⁹⁶ - קוצרין אותו מלפני העמר⁹⁷, אבל לא יגדש⁹⁸.

(89) משנה במנחות ע. ובחלה פ"א משנה א. (90) אבל בחוץ לארץ מותר, לפי שאין מביאין משם (ראה למעלה הלכה ה). וראה להלן, כי גם בבית השלחין שבעמקים, מותר לקצור (הר המוריה). (91) שהם חטים, שעורים, כוסמין, שיבולת שועל ושיפון. (92) אף-על-פי שבענין אכילת חדש, כתב רבינו (פ"י מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב) שאסור עד שיקרב העומר - קצירה אינה אסורה אלא לפי קצירת העומר, וראה כסף-משנה ולחם-משנה ו'תוספות יום טוב' בחלה שם. (93) סיפרא אמור פרשה י הלכה ג. (94) ארץ יבשה שצמאה למים, והתבואה גדלה בה בהשקאה. (95) כלומר, נוסף להיותה ארץ צמאה, היא גם בעמק, שהתבואה הגדלה בה אינה משובחת.

1 עֶשְׂרֵה נֶפֶחַ. 68. וְהִשָּׂאָר נִפְדָּה⁶⁹ וְנֶאֱכַל לְכָל אָדָם, וְחֵיב 2 בְּחֵלָה⁷⁰ וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשֻׂרוֹת⁷¹, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנָה⁷². 3 וְלֹאֲקַחֲתָּן זֶה הָעֶשְׂרוֹן שֶׁל סֹלֶת הַשְּׁעוּרִים⁷³, וּבֹלְלִין 4 אוֹתוֹ בְּלֶג שֶׁמֶן⁷⁴ בְּשֵׁשֶׁה עֶשְׂרֵה בִּנְיֹסִין⁷⁵, וְנוֹתְנִין עָלָיו 5 קֶמֶץ לְבֹנָה⁷⁶ בְּשֵׂאָר הַמִּנְחוֹת⁷⁷. וּמִנִּיפֻה⁷⁸ בְּמִזְרָח⁷⁹, 6 מוֹלִיךְ וּמְבִיא מַעֲלָה וּמוֹרִיד⁸⁰, וּמַגִּישׁוֹ⁸¹ בְּגֵד הַדָּהָ 7 שֶׁל קָרֵן מַעֲרֵבִית דְּרוֹמִית בְּשֵׂאָר הַמִּנְחוֹת⁸². וְקוֹמֵץ 8 וּמִקְטִיר⁸³, וְהִשָּׂאָר נֶאֱכַל לְפָנֵיהֶם⁸⁴ בְּשָׂרֵי כָל 9 הַמִּנְחוֹת⁸⁵. וְאֵימָתִי קוֹמֵצִין אוֹתוֹ? לְאַחַר שֶׁמֶקְרִיבִין 10 מוֹסֵף הַיּוֹם⁸⁶ וְכִבֵּשׁ הָעוֹלָה⁸⁷, קִדְּם תָּמִיד שֶׁל בֵּין 11 הָעֶרְבִים⁸⁸.

(57) משנה במנחות סו. משום שנאמר (ויקרא כג, י) "וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן", הרי שמשעת קצירה יביאוהו לעזרה (קריט ספר). (58) כחכמים במשנה שם, ולא כר' מאיר הסובר כי היו מהבהבין אותם באש בעודם שבלים לפני החביטה. והסביר רבינו בפירוש המשנה שם "שלא יגישו אותן באש קודם שידוש אותן, לפי שהוא מתלחלח, ובשעת הדישה יתפרד ויפסד". (59) זה לא נזכר במשנה, אבל הרי אי-אפשר בלא זה, וראה רש"י שם סג: ד"ה ואל ירבה וכו' (הר המוריה). (60) כדי לקיים בו מצות קלי (ראה שם במשנה). (61) כלי מיוחד לקליה. כחכמים שם. וראה גם בסיפרא ויקרא דבורא דנדבה פרשה יג, הלכה ו. (62) סיפרא שם וגמרא מנחות סו: (63) סיפרא שם הלכה ד. (64) שם במשנה. כדי שתתייבש הזיעה מהגרעינין שהזיעו באבוב (תפארת ישראל שם). (65) שם במשנה. ופירש רש"י שם "של גרוסות, שלא היו טחונות דק אלא עבה, שכן דרך הסולת, ואין מוציאה אלא הקליפה בנפה מהגרעינין בעצמן, שאם יטחנו יפה יעבור כל הקליפה בנפה עם הסולת, ועל שם כך נקראת גרש כרמל". ו"גרש לשון שבירה וטחינה - כמו ויגרס בחצץ (איכה ג, טז). וכן, גרסה נפש"י (תהלים קיט, יט - רש"י בויקרא ב, יד). (66) ראה למעלה הלכה יא. (67) שם במשנה: "והוציאו ממנו עשרון", וכן הוא במשנה שם עו: והיינו משום שנאמר (ויקרא כג, י) "והבאתם את עומר ראשית קצירכם", וראה רש"י שם כי הכוונה לעשירית האיפה, שכן היתה נקראת, כמו שנאמר (שמות טז, יח) "וימודו בעומר", וראה גם למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה. ולפי שהעומר בא משעורים, לא יצא משלושה סאין אלא עשרון אחד בלבד. אבל משתי הלחם, שהן מחטים, יצאו שני עשרונים משלושה סאין (גמרא שם עו:). (68) שם ושם במשנה. "ואילו הי"ג נפות, היתה כל אחת דקה מחבירתה על הסדר, ודע שאם לא הפליגו בניפוי או שלא הוציא משלושה סאין (אלא הוציא עשרון מב' סאים או מד' סאין) לא פסל, ואין כל אלו אלא למצוה" (רבינו בפיה"מ שם עו:). (69) כלומר, מה שנשאר יותר על העשרון, נפדה ויוצא לחולין (שם סו. במשנה). (70) שם במשנה. לפי שחייב חלה היינו לגלול דעיסה, וגלגול של זו ביד הדיוט הוא, לאחר שנפדה" (רש"י). (71) כחכמים (החולקים על ר"ע) שם במשנה, הסוברים שחייב מעשר חל בשעת מירוח, ומירוח של זה היה ביד הקדש, ומירוח הקדש

הוא (רע"ב). (107) לפני העומר. (108) האילנות. משנה שם עא. "וקוצרין מפני הנטיעות", והוא שיכוון בשעת קצירה להתרחק מהאילנות כדי שלא (יפסק) [יפסידו] (פירוש המשנה שם). והתירו כן משום שתבואה זו אינה ראויה לעומר. ראה במשנה מנחות פה. שאין מביאין לא מבית השלחין ולא משדה אילן, וממקום שאי אתה מביא – אתה קוצר (ראה למעלה הלכה יג. ועיין ברש"י שם לפי פירוש אחד, שקוצר מפני הנטיעות שלא יהא איסור כלאים. ולדעת רבינו פ"א מהלכות כלאים הלכה ו שאין זה איסור, הוכרח לפרש פירוש אחר, כנ"ל). (109) שם במשנה. והיינו לעשות מקום פנוי לישב ברחבה לברך ברכת רחבה הנזכרת במסכת כתובות (ח:): אחינו המיוגעים וכו' (רש"י שם). (110) שם במשנה: "וקוצרין וכו' מפני ביטול בית המדרש", "לעשות להם מקום לישב התלמידים" (רש"י). (111) שם עב. בגמרא, ולכן התירו לקצור לטובת בית האבל ובית המדרש, שהוא קציר מצוה.

טז. וְאִם עַל פִּי שְׁמַתָּה לְקַצֹּר¹¹² - לֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָן⁹
בְּרִיכוֹת¹¹³ בְּדֶרֶךְ הַקּוֹצְרִין, אֶלָּא יַיִתְּחֵם צִבְתֵּימָם¹⁰
צִבְתֵּימָם¹¹⁴.¹¹

(112) כמבואר למעלה הלכה טו. (113) אלומות גדולות. (114) אגודות קטנות. שם עא. במשנה "לא יעשה אותן כריכות, אבל מניחן צבתים", וכתב רבינו בפירוש המשנה שם: "וצבתים הן האגודות הקטנות, ומקבצין קצתם לקצתם ועושין מהן אלומות גדולות, והן נקראין כריכות". ולפי זה גם צבתים וגם כריכות היו קשורות, אבל דעת רש"י שם כי כריכות הם אלומות קשורות, וצבתים הם אלומות שאינן קשורות, ובגמרא שם עב. "מאי טעמא, דכמה דאפשר לא טרחינן".

יז. בְּבֵר בְּאַרְנוֹנָה¹¹⁵, שְׁאִין מְבִיאִין מִנְחוֹת וְלֹא מִנְחָה¹²
נִסְכִּים¹¹⁶ וְלֹא בִכּוּרִים¹¹⁷ מִן הַחֲדָשׁ קֹדֶם הַבָּאָה¹³
הָעוֹמֵר, וְאִם הִבִּיא - פָּסוּל. וְלֹא יָבִיא¹¹⁸ קֹדֶם לְהַבָּאָה¹⁴
שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְאִם הִבִּיא - כְּשֵׁר¹¹⁹.¹⁵

(115) למעלה פ"ה מהלכות איסורי מזבח הלכה ט. (116) [היינו הסולת (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א) האסורה מחמת חדש. אבל היין הרי אינו אסור]. (117) ביכורים לא נזכרו בהלכות איסורי מזבח שם. ויתכן כי כללם רבינו בכלל מנחות (מעשה רוקח שם). וביכורים היינו ביכורי דגן, שאסורים מחמת איסור חדש. ראה בגמרא שם וברש"י ובהגהות וחיידושי הרש"ש. (118) כלומר, מן החדש. (119) ראה בהלכות איסורי מזבח שם הלכה י. וכל הלכה זו היא במשנה מנחות סה: "אין מביאין מנחות וביכורים ומנחת בהמה קודם לעומר, ואם הביא פסול. קודם לשתי הלחם לא יביא, ואם הביא כשר".

יח. וְכָל הַמִּקְרִיב מִנְחָה מִן הַחֲדָשׁ תִּתְּלֶהּ - מִבֶּרֶךְ¹⁶
שְׁהַחֲדִינוּ¹²⁰.¹⁷

(120) ברייתא במנחות עה: ובברכות לו: "היה עומד ומקריב מנחות בירושלים, אומר ברוך שהחיינו וקיימנו", ומפרש

(96) כלומר, לכתחלה אין מביאין ממנו, ראה מנחות פה. במשנה "אין מביאין וכו' ולא מבית השלחין – ואם הביא כשר". וראה גם למעלה פ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה יב. ואע"פ ששם שנינו "אין מביאין – מבית השלחין", ומשמע אף אלה שאינם בעמקים, ואילו כאן לא התירו אלא בית השלחין שבעמקים – יתכן כי מן התורה מותר אפילו בבית השלחין שאינו בעמקים, מאחר שאין מביאין ממנו, אבל חכמים אסרו גם אם אינו בעמקים, ראה תוספות מנחות סח. ד"ה קוצרים. (97) משנה שם עא. "קוצרים בית השלחין שבעמקים". ובגמרא שם "תניא, ר' בנימין אומר, כתוב אחד אומר (ויקרא שם) וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר, וכתוב (שם) ראשית קצירכם אל הכהן. הא כיצד, ממקום שאתה מביא אי אתה קוצר, ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר", וראה גם בסיפרא אמור פרשה י הלכה ג שהטעם שאין מביאים מבית השלחין שבעמקים הוא ממה שנאמר "קצירכם" – "קצירכם של כולכם", וראה קרית ספר כאן. (98) כלומר לא יעשה גדיש לצורך דישה (פירוש המשנה שם). שדווקא קצירה התירו שאם לא יקצרוה מיד אפשר שתתפסד. אבל להגדיש, שאין שום הפסד אם ימתין עד אחר הפסד – לא התירו (ראה רע"ב ותפארת ישראל מנחות פ"י משנה ח).

יד. תְּבוּאָה שֶׁהִשְׁרִישָׁהּ⁹⁹ קֹדֶם הָעוֹמֵר¹⁰⁰ - הָעוֹמֵר¹
מִתִּירָה¹⁰¹; וְאִם לֹא¹⁰² - אִסּוּר לְקַצֹּרָה בְּדֶרֶךְ שְׁאִסּוּר²
לְאֶכְלָה עַד שְׁיָבֹא הָעוֹמֵר הַבָּא¹⁰³.³

(99) כלומר נורעה וגם נשרשה. וראה בשו"ע יורה דעה סימן רצג סעיף ג ובמפרשים שם, כי זמן השרשה הוא ארבעה עשר יום. (100) היינו קודם הבאת העומר (רש"י בבבא מציעא נו: ותפארת ישראל במנחות פ"י משנה ז). ויש מפרשים קודם קצירת העומר (רע"ב שם. וראה בתוספות הגרע"א שם). ועיין במנחות ע: וראה להלן. (101) משנה שם ע. [היינו אם השרישה לפני קצירת העומר – מותרת אף בקצירה, ואם השרישה אחרי הקצירה ולפני ההבאה – מותרת רק באכילה. וראה להלן]. (102) שלא השרישו אלא לאחר העומר. (103) שם. משום שנאמר (שמות כג, טז) "אשר תזרע בשדה", משעה שנזרע ונשרש בשדה (שם עא. וראה ברע"ב ובקרת ספר) וראה באור-שמח שפירש דעת רבינו שהכל תלוי באיסור אכילה, ואם נשרשה לפני ההקברה ואחר הקצירה – שמותרת באכילה – מותרת גם הקצירה, וראה למעלה.

טו. תְּבוּאָה שֶׁלֹּא הִבִּיאָה שְׁלִישׁ¹⁰⁴ - מִתֵּר לְקַצֹּר⁴
מִמֶּנָּה¹⁰⁵ לְהַאֲכִיל לְבַהֲמָה¹⁰⁶. וְקוֹצְרִין¹⁰⁷ מִפְּנֵי⁵
הַנְּטִיעוֹת שֶׁלֹּא יִפְסְדוּ¹⁰⁸. וְקוֹצְרִין לְפָנוֹת מְקוֹם לְבֵית⁶
הָאֵבֶל¹⁰⁹ אוֹ לְבֵית הַמִּדְרָשׁ¹¹⁰; שְׁנֵאמַר: קִצְרִיכֶם -
וְלֹא קָצִיר מִצְוָה¹¹¹.⁸

(104) כלומר, שלא נגמר השליש האחרון לגמר בישולו (רבינו בפירוש המשנה שם, וראה בתפארת ישראל שם). (105) לפני העומר. (106) משנה שם עא. לפי דברי ר' יהודה. ומשום שכל לשחת (=לאכילת בהמה) לאו קציר

12 **כא. וְהַקֹּצֵר קָדָם קְצִירַת הָעֵמֶר**¹²⁸ - אֵינוֹ לֹקֵה¹²⁹,
13 **וְהַקֹּצֵר כְּשֶׁר**¹³⁰.

(128) ראה למעלה הלכה יג ש"אסור לקצור וכו' קודם לקצירת העומר". (129) שאין בזה לאו מפורש, אלא לאו הבא מכלל עשה בלבד: "ראשית קצירכם" (הר המוריה). (130) לאכלו אחר שיקריב העומר. כן מוכח ממה שאמר ר"ש בן לקיש (מנחות ה.) "מנחת העומר שקמצה שלא לשמה, כשרה, ושיריה אין נאכלין (משום איסור חדש. רש"י), עד שתביא מנחת העומר אחרת, ותתירנה" – הרי שדבר הנקצר לפני העומר – אינו אסור באכילה, שהרי נתברר שעומר זה לא היה עומר, ואם כן הרי נקצר לפני קצירת העומר הכשר (אור שמח).

14 **כב. מִצְוַת עֲשֵׂה לְסֹפֵר שֶׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימוֹת מִיּוֹם**
15 **הַבָּאת הָעֹמֶר**¹³¹, **שְׁנָאֲמַר: וְסִפְרָתֶם לָכֶם מִמַּחֲרַת**
16 **הַשֶּׁבַע שֶׁבַע שָׁבָתוֹת. וּמִצְוָה לְמִנּוֹת הַיָּמִים עִם**
17 **הַשְּׁבוּעוֹת**¹³², **שְׁנָאֲמַר: תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם. וּמִתְחַלֵּת**
18 **הַיּוֹם מוֹדֵינָן, לְפִיכָף מוֹנֶה פְּלִילָה מְלִיל שֶׁשָּׁה עֶשֶׂר**
19 **בְּנִיסָן**¹³³.

(131) ראה בספר המצוות, עשה קסא. (132) מנחות סו. ראש השנה ה. וחגיגה יז: "מצוה למימני יומא, ומצוה למימני שבועי", וראה בספר המצוות שם שמבאר רבינו כי אינן שתי מצוות נפרדות (=מצוה אחת למנות ימים, ומצוה אחרת למנות שבועות), אלא הן מצוה אחת, למנות הימים עם השבועות. (133) שנאמר (ויקרא כג, טו) "תמימות תהייתה", וראה מנחות שם: "אימתי אתה מוצא שבע שבתות תמימות, בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב". וכן הוא בסיפרא אמור פרק יב הלכה ו, וראה במגילה כא.

20 **כג. שֶׁכַּח וְלֹא מָנָה פְּלִילָה - מוֹנֶה בַּיּוֹם**¹³⁴. **וְאֵין**
21 **מוֹדֵינָן אֶלָּא מַעֲמֵד**¹³⁵, **וְאֵם מָנָה מִיָּשָׁב - יִצְאָא**¹³⁶.

(134) נראה שיש ללמוד מן המשנה במנחות עא. "מצוות לקצור בלילה, ואם נקצר ביום כשר", ובגמרא שם סו. אמרו: "איתקש ספירה לקצירה" (מעשה רוקח). וכן פסק בה"ג, ראה תוספות שם סו. ד"ה זכר למקדש, וראה גם תוספות מגילה כ: ד"ה כל הלילה, ושו"ע או"ח סימן תפט סעיף ז, ובאור שמח כאן. (135) כתב הר"י בן גיאת שזה קבלת מפי רבותינו, והסמיכוהו על מה שנאמר (דברים טז, ט) "מהחל חרמש בקמה", אל תקרא "בקמה" אלא "בקומה". ובזוהר פרשת תצוה כתב סוד הדבר, למה צריך למנות מעומד (כסף-משנה). וראה ברא"ש פסחים פ"י סימן מא, ובהגהות הגר"ב שם. ומקור הדבר בספר לקח טוב שם. (136) זה פשוט, שהרי כמה כרכורים כרכרו למצוא סמך שצריך לכתחילה מעומד (הר המוריה).

22 **כד. מִצְוָה זו**¹³⁷ **עַל פֶּלַיִש מִיִּשְׂרָאֵל**¹³⁸, **וּבְכָל מְקוֹם**
23 **וּבְכָל זְמַן**¹³⁹. **וְנָשִׁים וְעֶבְדִּים פְּטוּרִין מִמֶּנָּה**¹⁴⁰.

(137) של ספירת העומר, בניגוד לספירת שמיטין ויובלות, שאינה אלא על בית-דין, ראה בפ"י מהלכות שמיטה ויובל הלכה א. (138) שנאמר (ויקרא כג, טו) "וספרתם לכם",

רש"י מנחות שם "כגון שלא הקריב כהן זה עדיין מנחות מימיו, או שהקריב מנחה חדשה כגון מנחת העומר, ואומר כהן שהחינו".

1 **יט. תְּבוּאָה שְׁזָרְעָה אַחֵר שֶׁקָּרַב הָעֹמֶר וּקְצָרָה אַחֵר**
2 **שֶׁקָּרַב הָעֹמֶר שֶׁל שָׁנָה הַבָּאָה - הָרִי זוֹ סִפְקָא**¹²¹ **אִם**
3 **מְבִיאִין מִמֶּנָּה מִנְחוֹת לְכַתְּחִלָּה טָרַם הַבָּאת שְׁתִּי**
4 **הַלֶּחֶם, הוֹאִיל וּתְבוּאָה זוֹ עֶבֶר עָלֶיהָ הַבָּאת שְׁתִּי**
5 **הַלֶּחֶם וּקְצִירַת הָעֹמֶר, אוֹ אֵין מְבִיאִין עַד שְׁיָבִיאוּ**
6 **שְׁתִּי הַלֶּחֶם אַחֵר הַבָּאת הָעֹמֶר שֶׁל שָׁנָה אַחֶת.**

(121) זוהי בעיא שלא נפשטה במנחות סח: .

7 **כ. וְכֵן**¹²² **תְּבוּאָה**¹²³ **שֶׁהִיְתָה בְּקֶרְקַע**¹²⁴ **וְחִנְטוּ עָלֶיהָ**
8 **אוֹ הִנְצוּ עָלֶיּם שְׁלֵה פְּשֵׁהֲבִיאוּ שְׁתִּי הַלֶּחֶם - הָרִי זֶה**
9 **סִפְקָא, אִם הִנְצַת הָעֵלִין אוֹ חִנְטָתָן כְּמוֹ הַשְּׂרָשָׁה**¹²⁵
10 **וְהִתְרָה לְהִבִּיא מִמֶּנָּה מִנְחוֹת, אוֹ אֵינָה חֲשׂוּבָה**
11 **הַשְּׂרָשָׁה. לְפִיכָף לֹא יָבִיאוּ**¹²⁶, **וְאִם הִבִּיא - הָרָצָה**¹²⁷.

(122) בעיא של רמי בר חמא במנחות סט. ולא נפשטה, ועלתה בתיקו. ורוצה לומר, כשם שנסתפקו בגמרא במה שלמעלה הלכה יט, כמו כן נסתפקו במה שלפנינו. (123) רש"י שם פירש שהמדובר בפירות האילן, ולענין ביכורים. אבל רבינו מפרשה בחמשת מיני דגן, ולענין מנחות, וראה להלן. (124) כלומר, מונחת בקרקע בלי השרשה, וראה בפ"י מהלכות מאכלות אסורות הלכה ה, ובכסף-משנה שם. והמדובר כשזרעה לפני העומר והשרישה אז, שהעומר התייר, ושוב יצאה מן הארץ עם שרשיה בשכבר נראו סימני חניטה או הנצה בעלים שלה, ראה להלן. (125) כלומר, אם נאמר שיציאתה מן הקרקע, כשהיא ממשיכה להיות חונטת או מניצה – ביטלה ההשרשה, או מכיון שהיא ממשיכה לחנטט ולהניץ, הרי היא כממשיכה גם להיות מושרשת. וראה להלן. (126) [לענין איסור חדש במדינה, גם כן יש כאן ספק, שאם יציאתה ביטלה השרשתה, בוודאי שהיא נאסרה, ואינה מותרת עד שיבוא העומר הבא (וכן נראה בהלכות מאכלות אסורות שם, שלא נסתפקו אלא בהביאה שליש לפני העומר, ועקרה ושתלה מחדש לאחר העומר, אבל בהשרשה לבד לפני העומר – נאסרה אם נעקרה אחר העומר ושתלה מחדש), אלא שכיון שספק בידינו אם בטלה ההשרשה – מעמידים אותה בחזקת היתר, שהרי היה עליה שם היתר עם הבאת העומר, ואין אתה יכול לאסרה מספק (אבל צ"ע בהלכות מאכלות אסורות שם). אבל לענין מנחות שלא היה עליה עוד שם היתר, שהרי הספק נתעורר לפני הבאת שתי הלחם – אין להתירה מספק]. (127) [אף-על-פי שלענין מנחות לא היה לה עוד היתר, ואם כן היה לנו לאסרה מספק לענין זה, גם מטעם חדש שלפני העומר (ראה למעלה), ובכל זאת הורצה בדיעבד, שכן פסק רבינו בכל הספקות בידי הקרבנות, ראה להלן פ"ח הלכה ג, ולמעלה פ"ד מהלכות איסורי מזבח הלכה יב, ופ"ו שם הלכה יג. וראה במרכבת המשנה, באבן האזל, ובגן שאול להרב חנניה שאול בלשונות הרמב"ם דפוס שאלוניקי דף ט ע"ב, מה שהאריכו [בוה].

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ג' כ"ה ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שנים שני עשרונים סולת תהינה וגו' ביכורים לה'". (9) שנאמר (שם שם, יח) "והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה, ופר בן בקר אחד ואילים שנים, יהיו עולה לה'". (10) שנאמר (שם שם, יט) "ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת, ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים". (11) שם. (12) ראה למעלה פ"ז ה"ב. (13) שהם זבחי שלמי ציבור, ראה למעלה פ"א מהל' מעשה הקרבנות ה"ד. (14) ראה למעלה שם פ"ט ה"ד: "כיצד מעשה שלמי ציבור שוחט וכו' והשאר נאכל לזכרי כהונה".

ב. שתי הלחם אינן באין אלא מן הארץ ומן החדש¹⁹, שנאמר: ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וגומר¹⁶. לא מצאו חדש - יביאו מן העליה¹⁷.

(15) משנה, מנחות פג, ב: "כל קרבנות הציבור והיחיד באין מן הארץ ומחוצה לארץ, מן החדש ומן הישן, חוץ מן העומר ושתי הלחם, שאינן באין אלא מן החדש ומן הארץ". וראה גם תוספתא שם פ"ט, וראה למעלה פ"ז ה"ה. (16) מנחות שם בברייתא "ממושבותיכם תביאו, ולא מן חוצה לארץ". ונאמר (ויקרא כג, טז) "והקרבתם מנחה חדשה", ונאמר גם (במדבר כח, כו) "וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה'", ונאמר עוד (שמות כג, טז), וחג הקציר בכורי מעשיך". (17) כלומר, מחיטים ישנות שיש לו בעליית הגג. שם בברייתא: "אמר קרא (ויקרא שם) תביאו (= ממושבותיכם תביאו) ואפילו מן העליה". וראה שם ברייתא אחרת: "רבי נתן ורבי עקיבא אמרו, שתי הלחם הבאות מן הישן כשרות, ומה אני מקיים חדשה (= והקרבתם מנחה חדשה) שתהא חדשה לכל המנחות", כלומר שיביאו שתי הלחם קודם שיביאו שום מנחה מן החדש, אבל הן באות אפילו מן הישן. וראה בהשגת הראב"ד, בכסף-משנה ולחם-משנה.

ג. חטים שירדו בעבים¹⁸ - יש בהם ספק, אם אני קורא בהם 'ממושבותיכם' או אינם 'ממושבותיכם'¹⁹; לפיכך לא יביא, ואם הביא - פשוט²⁰. וכיצד היו עושים? מביאין שלש סאין חטין חדשות²¹, ושפין אותן ובוטטין בהם כדרך כל המנחות²², וטוחנין אותן סלת, ומנפין מהן שני עשרונות²³ מנפה בשתיים עשרה נפה²⁴. והשאר נפדה ונאכל לכל אדם, וחיב בתלה ופטור מן המעשרות, כמו שבארנו²⁵.

(18) מנחות סט, ב. כלומר עלידי נס ירדו בעבים ('תוספות' שם ד"ה חטיין). (19) במנחות שם: "בעי רבי זירא, חטיין שירדו בעבים וכו' לשתי הלחם מאי. ממושבותיכם אמר רחמנא, לאפוקי דחוץ לארץ דלא, אבל דעבים שפיר דמי (שאף-על-פי שאינם ארץ-ישראל – גם חוצה לארץ אינם), או דילמא ממושבותיכם דוקא, ואפילו דעבים נמי לא". ולא נפשטה הבעיא. (20) ראה למעלה פ"ז ה"כ, כי דעת רבינו בכל בעיא שלא נפשטה, שלא יביא, ואם הביא כשר. (21) משנה, מנחות עו, ב. (22) ראה פ"ז מהל' איסורי מזבח ה"ה, ולמעלה פ"ה ה"ו. (23) שנאמר (ויקרא שם יז) "שני

ואמרו בברייתא (שם סה:): "שתהא ספירה לכל אחד ואחד". (139) ואף בזמן הזה היא מצוה מן התורה "שלא תלה הספירה בהקרבת העומר" (קריית ספר). וכן נשמע שם סו. שרק אמימר סובר שהיא זכר למקדש, אבל לשאר החכמים נראה שהיא מדאורייתא (ראה כסף-משנה והר המוריה כאן). (140) משום שהיא מצות-עשה שהזמן גרמא, ונשים ועבדים פטורים מכל מצות-עשה שהזמן גרמא (וראה ב'ספר המצוות לעם' שם, ובהערה קג).

1 כה. וצריך לברך בכל לילה¹⁴¹: ברוך אתה יי
2 אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על
3 ספירת העמר - קדם שישפך. מנה ולא ברוך - יצא,
4 ואינו חוזר ומברך¹⁴².

(141) פשוט הוא שמברכין עליה, כדרך שמברכין על כל המצוות (כסף-משנה). (142) פשוט הוא, שברכות אינן מעכבות" (כסף-משנה).

פרק שמיני

(1) ביאר בו רבינו כמה קרבנות מקריבים בחג השבועות, וסדר שתי הלחם.

5 א. ביום חמשים מספירת העמר הוא חג השבועות,²
6 והוא עצרת³. וביום הזה מקריבין מוסף כמו מוסף
7 ראש החדש⁴: שני פרים ואיל ושבעה כבשים, כלם
8 עולות⁵, ושעיר חטאת⁶. ואלו הן הקרבנות האמורות
9 בחומש הפקודים⁷, והם מוסף היום. ועוד מביאין
10 יתר על המוסף ביום הזה מנחה חדשה - שתי
11 הלחם; ומקריבין עם הלחם פרי ושני אילים ושבעה
12 כבשים, הכל עולות⁹, ושעיר חטאת, ושני כבשים
13 יבח שלמים¹⁰. ואלו הן הקרבנות האמורות בחומש
14 ויקרא¹¹. נמצא הקרב ביום זה יתר על שני
15 התמידין: שלשה פרים ושלשה אילים וארבעה
16 עשר כבשים, הכל עשירים בהמה עולות, ושני
17 שעירי חטאות נאכלים¹², ושני כבשים שלמים¹³
18 נאכלים¹⁴.

(2) שנאמר (ויקרא כג, טריא) "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהינה, עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום, והקרבתם מנחה חדשה לה' וגו' וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו", ונאמר (דברים טז, ט"ו) "שבעה שבועות תספור לך מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות, ועשית חג שבועות לה' וגו'". (3) כן הוא נקרא כמה פעמים במשנה, כגון מגילה ל, ב. ומועד קטן יט, א. וכן תרגם אונקלוס בבמדבר כח, כו - "בשבועותיכם" - "בעצרתיכון". (4) ראה למעלה פ"ז ה"א. (5) שנאמר (במדבר כח, כז) "והקרבתם עולה לריח ניחוח לה', פרים בני בקר שנים איל אחד שבעה כבשים בני שנה". (6) שנאמר (שם, שם, ל) "שעיר עזים אחד לכפר עליכם". (7) ספר במדבר, שם. (8) שנאמר (ויקרא שם טז) "תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה',

קי שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ג' כ"ה ניסן - ספר עבודה - הלכות תמידין ומוספין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בפנים ככל המנחות. אבל לישתן ועריכתן אינן כשאר המנחות, שהרי כל המנחות לישתן ועריכתן בפנים, ראה למעלה פי"ב מהל' מעשה הקרבנות הכ"ג.

ח. ואין עשיתן דוחה יום טוב³⁷, ואין צריך לומר שבת³⁸, אלא אופין אותן מערב יום טוב³⁹. שנאמר: הוא לבדו יעשה לכם; 'לכם' - ולא לגבוה⁴⁰.

(37) משנה, מנחות ק, ב. (38) משנה שם, וצה, ב. (39) שם ק, ב. וראה למעלה פ"ה ה"י. (40) ראה פסחים מז, א.

ט. היה ערב יום טוב שבת - אופין אותן מערב שבת; ונאכלות בשלישי לאפותן, שהוא יום טוב⁴¹. והרי⁴² מפרש בתורה שהם חמץ⁴³, וכיצד עושה? מביא שאור ממקום אחר ונותנו לתוך העשורון, וממלא העשורון סלת ומחמצו באותו השאור⁴⁴.

(41) מנחות, שם. (42) אין זה מוסב על מה שכתב לפני כן, אלא הוא דיבור בפני עצמו. (43) שנאמר (ויקרא כג, יז) "חמץ תאפינה", ובמנחות נב, ב - במשנה: "כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתורה ושתי הלחם, שהן באות חמץ". (44) כרבי יהודה במשנה שם, וראה למעלה פ"ט מהל' מעשה הקרבנות ה"ח.

י. ומרבעות הן⁴⁵. אךף כל חלה שבעה טפחים, ורחבה ארבעה טפחים⁴⁶, וגבהה ארבע אצבעות⁴⁷.

(45) ולא עגולות. ראה למעלה פ"ה ה"ט. ולפי זה, היה לחלה ששה טפחים (=פנים) מערב, מזרח, דרום, צפון, מעלה ומטה, ראה בפירוש המשנה שם. וכתב הכסף משנה שאפשר שרבינו למד שתי הלחם מלחם הפנים. (46) שם במשנה. (47) שם במשנה "וקרנותיהם ד' אצבעות". ומפרש רבינו קרנותיהם, כלומר, גובהם ארבע אצבעות, ולא כפירוש רש"י, וראה למעלה שם ובכסף משנה שם.

יא. כיצד הנפת הלחם עם שני כבשי השלמים⁴⁸? מביא שני הכבשים ומניפם בעודן חיים⁴⁹, שנאמר: והניף אתם תנופה⁵⁰. ואם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו⁵¹ - יצא⁵². ואחר כך שוחטין אותן ומפשיט⁵³, ולוקח חזה ושוק מכל אחד משניהם⁵⁴ ומניחין⁵⁵ בצד שתי הלחם⁵⁶, ומניחין⁵⁷ שתי ידיה מלמטן⁵⁸ ומניף הכל כאחד במזרח⁵⁹ במקום כל התנופות, מוליך ומביא מעלה ומוריד⁶⁰. ואם הניפן אחד אחד - יצא⁶¹. ואחר כך מקטיר אמורי שני הכבשים⁶², ושאר הבשר נאכל לפניהם⁶³. וכן שתי החלות⁶⁴ - נוטל מהן גדול אחת מהן⁶⁵, והשניה מתחלקת לכל המשמרות⁶⁶. ושתייהן נאכלות אותו היום וחצי הלילה, כבשר קדשי קדשים⁶⁷.

(48) שנאמר (ויקרא שם, כ) "והניף הכהן אותם על לחם הביכורים תנופה לפני ה' על שני כבשים". (49) ומניף שתי הלחם עמהם, כמפורש במשנה שם סא, א (לחם-משנה), וראה להלן. (50) מלמד שטעונין תנופה חיים. ראה מנחות

עשרונים סולת תהינה". וראה למעלה פ"ז הי"ב. (24) שם במשנה ובתוספתא פ"ח. (25) למעלה פ"ז הי"ב.

ד. שתי הלחם, שהן מן החדש²⁶ - צריכין לבוא עשורון מכל סאה ומחצה, ומנפין אותן בשתיים עשרה נפה²⁷. ולחם הפנים, שהוא בא מן הישן²⁸ - די לו באחת עשרה נפה, והוא בא עשורון מכל סאה²⁹. אבל העמר, שהוא בא מן השעורים חדשות - אינו בא מן המבחר, אלא משלש סאין ובשלש עשרה נפה³⁰.

(26) ויש בחדש יותר סובין מאשר בישן. (27) שם במשנה: "שתי הלחם, שני עשרונים משלש סאין". ובגמרא שם: שתי הלחם, שתי עשרונות משלש סאין, מאי טעמא כיון דמחטיין אתיין אף-על-גב דמחדש אתיין, שתי עשרונות מובחרים, אתו משלש סאין (בניגוד לעומר שהוא משעורים, שבא עשורון אחד משלש סאין). (28) וכמו כן בא מן החיטים. (29) ראה למעלה פ"ה ה"ו. ובמשנה שם: "לחם הפנים, עשרים וארבע עשרונים מעשרים וארבע סאין". ובגמרא שם "מאי טעמא, כיון דמחטיין אתו, ומישן אתו, עשורון מובחר אתי מסאה". (30) ראה למעלה פ"ז הי"ב, ובמשנה וגמרא שם.

ה. וכלן, אם רבה במדת הסאין שפאין מהן או מעט³¹ - פשר³².

(31) כלומר הוציא עשורון מיותר, או מפחות סאין. (32) ברייתא במנחות שם. וראה למעלה פ"ה ה"ו, ושם מוכיר רבינו גם אם מיעט בנפות.

ו. ולוקחין שני העשורונות ולשין אותן אחת אחת³³, ואופין אותן אחת אחת.

(33) משנה, מנחות צד, א: "שתי הלחם נילושות אחת אחת ונאפות אחת אחת, לחם הפנים נילושות אחת אחת ונאפות שתיים שתיים". ובגמרא שם, מנא הני מילי, דתנו רבנן: שני עשרונים יהיה החלה האחת (ויקרא כד, ה). לענין לחם הפנים) מלמד שנלושות אחת אחת, מנין שאף שתי הלחם כן, תלמוד-לומר יהיה, ומנין שאפיתן (של לחם הפנים) שתיים שתיים, תלמוד-לומר (שם שם, ו) "ושמת אותם", יכול אף שתי הלחם כן, תלמוד-לומר אותם (לחם הפנים ולא שתי הלחם, שאלו נילושות אחת אחת). וראה למעלה פ"ה ה"ז.

ז. ולישתן ועריכתן - בחוץ³⁴, ואפיתן בפנים³⁵, ככל המנחות³⁶.

(34) לעזרה. בית היה מחוץ לעזרה המיועד לבישול המנחות, ובית פגי שמו (ראה בפירוש המשנה לרבינו, מנחות צה:). (35) בעזרה. משנה, מנחות שם: "אחת שתי הלחם ואחת לחם הפנים, לישתן ועריכתן בחוץ ואפיתן בפנים". וראה ב'סיפרא' אמור פ"ח ה"י, ולמעלה פ"ה ה"ז. ו"הסיבה שמחמתה מותר ללוש אותן חוץ לעזרה ולא יהא מותר לאפות אלא בעזרה, לא נתבארה בגמרא" (רבינו בפירוש המשנה, שם). וראה למעלה פ"ה שם. (36) כלומר אפיתן

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ג' כ"ה ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

בפנים היו קודש, ומה שהם נהיים אח"כ חולין בעזרה, זה הוא ממילא, ואין לחשוש לכך. וראה לחם-משנה מה שמקשה על רבינו כמה וכמה קושיות. (73) דכתיב באיל נזיר (במדבר ו, יז) "ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות". אלמא זביחת איל מקדש לסל, ומיניה אמרין לכבשי עצרת דזביחתן מקדש שתי הלחם, וכי היכי דבאיל נזיר כתיב על סל המצות שהוא ידוע וניכר, הכי נמי בשתי הלחם דעצרת בעינן מיהא שיתנה שתי מתוך ארבע (ראה 'קריית ספר').

יג. שחט ארבעה כבשים⁷⁴ על שתי חלות - מושף שנים מהם וזורק דמן שלא לשמן⁷⁵, ומניף השנים הנשארים⁷⁶ הפשרים עם שתי הלחם.

(74) והרי התורה אמרה (ויקרא כג, כ) "על שני כבשים". (75) אף שלא נפסלו לא עולין לחובתן, וממילא השנים הנשארים הם לכבשי עצרת. מנחות מח, א. (76) אבל אם היה זורק דמן לשמה תחילה, אינו יכול אחר-כך לזרוק שלא לשמן את השנים הנשארים, שמכיון ששחט הראשונים לשמן, שוב לא ראויים האחרונים לשמן. ומכיון שאינם ראויים לשמן, אינם כשרים גם שלא לשמן, ומשום כך זורק תחילה שלא לשמה ואח"כ את הנשארים לשמה (שם בגמ').

יד. שתי החלות מעפכות זו את זו⁷⁷, ושני הכבשים מעפכין זה את זה⁷⁸. מת אחד משניהם או ברח או נעשה טרפה - יקח זוג לשני⁷⁹. שחט אחד לשמו⁸⁰ - יקח לו זוג⁸¹.

(77) משנה, מנחות כז, א. שאם אין לו אלא אחת לא יביא, שנאמר בהם "סולת תהינה" (שם יז) וכל מקום שנאמר "הויה" - הוא לעיכובא (שם בגמרא). (78) משנה שם, ותוספתא שם תחילת פ"ה, ומשום שגם בהם נאמרה "הויה" (= "קודש יהיו" - שם, שם, כ) ולעיכובא הוא (שם בגמרא). (79) תוספתא, שם. (80) כלומר, ואחר-כך מת השני, או ברח או נעשה טרפה (כסף-משנה). וראה להלן בהערה הסמוכה. (81) שם בתוספתא. אבל ראה ב"אור שמו" כאן שמגיה כאן ובתוספתא "שחט אחד (שלא) לשמו יקח לו זוג (לשני), וכן הוא ביחסי דוד' שם.

טו. שתי הלחם⁸² מעפכים את הכבשים⁸³, ושני הכבשים אינן מעפכים את הלחם⁸⁴. ואם הונפו עם הכבשים - מעפכין זה את זה⁸⁵; ואם אכד הלחם - יאבדו הכבשים, ואם אכדו הכבשים - יאבד הלחם, ויביאו לחם אחר וכבשים אחרים.

(82) מנחות מה, ב - כדברי רבי עקיבא, ולא כרבי שמעון בן ננס ולא כרבי שמעון, לפי שסוף הסוגיא כרבי עקיבא (כסף-משנה). (83) שאם לא היו לו שתי הלחם - לא יקריב גם את שני הכבשים. (84) משנה שם כרבי עקיבא. והיינו שאף שלא היו שני כבשים, מביאין שתי הלחם (ראה פירוש המשנה, שם). ואמרו (שם בגמרא) שרבי עקיבא סובר, שמה שנאמר (שם) "קודש יהיו", הכוונה ללחם, ולא לכבשים, ולמד כן בגזירה שוה, ממה שנאמר (שם שם, יז)

שם במשנה "זבחי שלמי ציבור (= כבשי עצרת) טעונים תנופה חיים ושחוטין". (51) כלומר כל כבש וכבש בפני עצמו, וגם כל לחם ולחם בפני עצמו, וראה להלן. (52) בגמרא שם אמרו כן באשם ולוג שמן, שנאמר (שם יד, יב) "ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן והניף אותם תנופה לפני ה'", שהאשם ולוג השמן טעונים תנופה כאחד. ועל זה אמרו: "ומנין שאם הניף זה בעצמו וזה בעצמו - יצא, תלמוד-לומר והקריב אותו לאשם והניף", ונראה שיש ללמוד משם לשני כבשי עצרת (כסף-משנה). ואף-על-פי שבכבשי עצרת נאמר בלשון רבים "והניף אותם" - "אותם" הנ"ל בא לדרשה אחרת (שם סב): למעט זבחי שלמי יחיד, שאין טעוניהם תנופה חיים ('קריית ספר'). (53) את עורן, ראה למעלה פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הי"ח, ופ"ט ה"ד. (54) שם סב, א - וכחכמים. (55) זה מוסב גם על תנופה שלאחר שחיטה, וגם על תנופה שמחיים (לחם-משנה, וראה למעלה). (56) כדברי רבי, שם סב, א. ואף-על-פי ששם מדובר בתנופה מחיים, סובר רבינו כי הוא-הדין לתנופה שלאחר שחיטה (לחם-משנה). (57) הכהן. (58) ראה משנה, שם סא, א. (59) שם במשנה. וראה למעלה פ"ז ה"י, ופ"ט מהל' מעשה הקרבנות ה"ו. (60) ראה למעלה שם, ובהל' מעשה הקרבנות, שם. (61) "אפשר שהוא נלמד מאשם ולוג השמן כבסמוך" (כסף-משנה). וראה ב'קריית ספר' שכתב "ואם הניף אחד יצא, כדכתיב שוק התרומה וחזה התנופה", כלומר, שהניף שוק עם חלה אחת בפני עצמו, וחזה עם חלה אחת בפני עצמו, אבל אם מניף חזה ושוק בפני עצמו, ושתי הלחם בפני עצמם, אפשר שלא יצא. וראה ב'הר המוריה'. (62) שנאמר בשלמים (ויקרא ז, ל"א) "ידיו תביאנה את אשי ה', את החלב על החזה וגו' להניף אותו תנופה לפני ה', והקטיר הכהן את החלב המזבחה", הרי שמניף ואחר-כך מקטיר. וראה למעלה פ"ט מהל' מעשה הקרבנות הי"א. (63) ראה למעלה שם ה"ד. (64) מלשון זה נראה שגם החלות אינן מותרות לאכילה אלא לאחר הקטרת האימורין ('אור שמח'). (65) ראה למעלה פ"ד הי"ד, כי כהן גדול נוטל לעולם מכל משמר חצי החלות שזכה בהן. (66) סוכה נה, ב - במשנה. וראה פ"ד מהל' כלי המקדש ה"ד-ה. (67) תוספתא זבחים סוף פ"ו (הוצאת צוקרמנדל עמ' 589 5).

יב. שחט⁶⁸ שני כבשים על ארבע חלות⁶⁹: אם אמר יקדשו שתיים מתוך ארבע - מושף שתיים מהן ומניפין⁷⁰, והשאיר⁷¹ פודין אותן בפנים⁷² ונאכלין בחוץ פשאר החלין; ואם לא התנה - לא קדש הלחם⁷³.

(68) מנחות מז, ב. (69) והרי התורה אמרה (ויקרא כג, יז) "לחם תנופה שתיים". (70) כן אמרו (שם מח). לדעת רבי יוחנן. (71) שתי החלות הנשארות. (72) מנחות שם, כרבי - ששחיטה מקדשת ללחם, ואמרו בגמ' שם כי לרבי צריך לפדותן בפנים, שאם יוציאן לחוץ לעזרה ושם יפדם, הרי זה נפסל ביוצא. ואין לחשוש שאם יפדם בפנים ויצאו לחולין הרי יהיו חולין בעזרה, משום שבשעה שהכניסם

קִיב שִׁיעוּרֵי רַמְבַּ"ם ג' פְּרָקִים לִיּוֹם - יוֹם ג' כ"ה נִיסָן - סֵפֶר עֲבוּדָה - הַלְכוֹת תַּמִּידִין וּמוֹסָפִין

מִתּוֹךְ מַהְדּוֹרֹת וּגְשָׁל עִם רַמְבַּ"ם לַעֲם - מוֹסֵד הָרֵב קוֹק

הַאִילִים שֶׁל הַלֶּחֶם מַעֲכָבִים אֶת הָאֵיל שֶׁל הַמוֹסָף, אֲבָל שְׁנֵי הַאִילִים שֶׁל הַלֶּחֶם מַעֲכָבִים זֶה אֶת זֶה, שְׁנֹאמֵר (וַיִּקְרָא שֵׁם) "אִילִים שְׁנַיִם יִהְיוּ". וְאָמְרוּ בַּגְמָרָא (שֵׁם מַה). "יִהְיוּ" לַעֲיֹכּוּבָא הוּא.

12 יֵט. שְׁבַעַה פְּבָשִׁים שֶׁל מוֹסָף הַיּוֹם¹⁰² וְשְׁבַעַה
13 פְּבָשִׁים הַפָּאִים בְּגִלְל הַלֶּחֶם¹⁰³ - אֵינָן מַעֲכָבִין זֶה אֶת
14 זֶה¹⁰⁴. וְאֵם נִשְׁחָטוּ פֶּלֶן - מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה¹⁰⁵.

(102) שֶׁבַּמְדַּבֵּר, שֵׁם. (103) שְׁבוּיָקְרָא, שֵׁם. רָאָה לַמַּעֲלָה ה"א. (104) שֵׁם בַּמִּשְׁנָה וּבַגְמָרָא. וְכֵמוּ כֵן שִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים שֶׁל הַמוֹסָפִין אֵינָם מַעֲכָבִין אֶת עֲצָמָן, רָאָה לַהֲלֵךְ ה"כ. אֲבָל שִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים שֶׁל הַלֶּחֶם, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהֵם מַעֲכָבִים זֶה אֶת זֶה, כִּשֶּׁם שְׁנֵי הָאִילִים מַעֲכָבִים זֶה אֶת זֶה (רָאָה לַמַּעֲלָה ה"ח), שְׁמֹאֲתוֹ הַפֶּסוּק "יִהְיוּ", שְׁלֵמִדוֹ לַעֲיֹכּוּבָא עַל שְׁנֵי הָאִילִים, יֵשׁ לַלְמוּד גַּם לַשִּׁבְעַת הַכִּבְשִׁים, שֶׁכֵּן נֹאמֵר שֵׁם: "וְהִקְרַבְתָּם עַל הַלֶּחֶם שִׁבְעַת כִּבְשִׁים וְגו' וּפֶר בֶּן בָּקָר וְגו' וְאִילִים שְׁנַיִם, יִהְיוּ עוֹלָה וְגו'" (תּוֹסֵפוֹת יוֹם-טוֹב) מִנְחוֹת פ"ב מ"ב, וְדָלָא כִסְפ־מִשְׁנָה). (105) כְּלוֹמֵר שִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים אֵינָם מַעֲכָבִים עֲצָמָן אֵין זֶה רֶק אִם לֹא הָיוּ לוֹ ז' כִּבְשִׁים אֲלָא פְחוֹת, אֲבָל הָיוּ לוֹ שִׁבְעָה כִּבְשִׁים וּשְׁחָטָם, וְאַחֲר־כֵּן נֹאבְדוּ, מַעֲכָבִין הֵם עֲצָמָן. רָאָה שֵׁם מַה, ב. מו, א: "אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן, הַכֹּל מוֹדִים שֶׁאֵם הוּזָקְקוּ זֶה לַזֶּה שֶׁמַּעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה, וְאִיזוֹ זִיקָה שֶׁלָּהֶם שְׁחִיטָה", וּפִירֵשׁ רש"י: "שֶׁאֵם הוּזָקְקוּ זֶה לַזֶּה שֶׁהָיוּ בִּיחָד וְאַחֲ"כּ אֲבָד לֶחֶם אוֹ כִּבְשִׁים שֶׁמַּעֲכָבִין זֶה לַזֶּה, וְהַנּוֹתֵר לַפְּנִינִי, יֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרִיפָה דְנִדְחָה בְּאִיבּוֹד חֲבִירוֹ, וְאִיזוֹ זִיקָה שֶׁלָּהֶן הַקּוֹבְעֵתָן יָחִד, שְׁחִיטָה, שֶׁאֵם הָיָה לֶחֶם בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה וְאַחֲר־כֵּן אֲבָד אוֹ לֶחֶם אוֹ כִּבְשִׁים - אֲבָד הַכֹּל". וְרָאָה הַשְּׁגָתָה הַרַב"ד וְכִסְפ־מִשְׁנָה וְהָרַם הַמּוֹרִידָה כֹּאן.

15 כ. הַתַּמִּידִין אֵינָם מַעֲכָבִין אֶת הַמוֹסָפִין, וְלֹא
16 הַמוֹסָפִין מַעֲכָבִין אֶת הַתַּמִּידִין¹⁰⁶; וְלֹא הַמוֹסָפִין
17 מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה¹⁰⁷, וְלֹא מִנְּהַן הַעוֹלוֹת פֶּלֶן מַעֲכָבִין.
18 פִּיזֵיד? הָרִי שְׁלֹא מִצָּאוּ אֶלָּא שְׁשָׁה פְּבָשִׁים -
19 מְקַרִּיבִין שְׁשָׁה¹⁰⁸. אֶפְלוּ לֹא מִצָּאוּ אֶלָּא אֶחָד -
20 מְקַרִּיבִין אוֹתוֹ¹⁰⁹. בֵּין בְּרֹאשֵׁי חֲדָשִׁים בֵּין בִּימֵי
21 הַמוֹעֲדוֹת וְהַשְּׁבֻתוֹת¹¹⁰. וְאֵינָן חִיבִין לְהַקְרִיב הַשְּׁאָר
22 לְמַחֵר אוֹ לְמוֹעֵד אַחֵר, אֶלָּא כֹּל קָרְבָּן צֶבֶר שְׁעָבֵר
23 זְמָנוֹ - בְּטֵל קָרְבָּנוֹ¹¹¹. לֹא מִצָּאוּ אֶלָּא שְׁנֵי פְּבָשִׁים,
24 אִם יִקְרִיבוּ אוֹתָן לְמוֹסָף הַיּוֹם אֵין לָהֶן תַּמִּידִין
25 לְמַחֵר - הָרִי הַדָּבָר שְׁקוּל; אִם הַקְרִיבוּם לְמוֹסָף
26 הַיּוֹם - הַקְרִיבוּ, וְאֵם רָצוּ לְהִנְיָחָם לְמַחֵר לְתַמִּידִין -
27 נִינְיָחוּ¹¹².

(106) מִשְׁנָה, שֵׁם מַט, א. וּבַגְמָרָא שֵׁם פִּירְשׁוֹה לַעֲנִין קְדִימָה, כְּלוֹמֵר: אִם הַקְרִיב תַּמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים קוֹדֵם לְמוֹסָפִין אוֹ הַמוֹסָפִין קוֹדֵם לְתַמִּיד שֶׁל שַׁחַר, הַקְרִבְנוֹת כְּשִׁרִים, שְׁמָה שְׁאָמְרוּ תַדִּיר וְשֹׁאֲנוּ תַדִּיר, תַדִּיר קוֹדֵם, אֵין זֶה אֲלָא לְכַתְחִילָהּ, וְכֵן מָה שְׁאָמְרוּ אֵין דְּבַר נִקְרַב קוֹדֵם לְתַמִּיד שֶׁל שַׁחַר אוֹ מֵאוֹחֵר לְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים, אֵין זֶה רֶק לְכַתְחִילָהּ וּלְמַצוֹה, אֲבָל בְּדִיעָבָד - הַכֹּל כִּשֶּׁר. (107) שֵׁם

"סוֹלֵת תִּהְיֶינָה", כִּשֶּׁם שֶׁ"הוּיָה" זֶה בְּלֶחֶם, כִּמוּ כֵן "הוּיָה" שֶׁל "קוֹדֵשׁ יִהְיוּ" הֵיא בְּלֶחֶם, וְלֹא בְּכִבְשִׁים, וּלְפִיכֵן הַלֶּחֶם מַעֲכָב וְהַכִּבְשִׁים אֵינָם מַעֲכָבִים, כִּנ"ל. (85) כְּלוֹמֵר, אֵף הַכִּבְשִׁים מַעֲכָבִים הַלֶּחֶם. וְאֵף כִּי בַּגְמָרָא (שֵׁם מו). "בַּעֲבוּרָא בְּמַעֲרָבָא תַנּוּפָה עוֹשָׂה זִיקָה (= חִיבּוּר יָחִד), אוֹ אִינּוּ עוֹשָׂה זִיקָה", וְנִשְׁאָר הַדְּבַר בְּתִיקוֹ, וְהָיָה לוֹ לְרִבִּינוּ לְכַתּוּב שֶׁהוּא סִפֵּק (רָאָה הַשְּׁגָתָה הַרַב"ד) - פּוֹסֵק רִבִּינוּ שֶׁתַּנּוּפָה עוֹשָׂה זִיקָה, שֶׁכֵּן נִשְׁמַע שֵׁם מו, ב - מִמָּה שְׁאָמַר אֲבִי לְרַבָּא מ"ש ב' כִּבְשִׁים דַּמַּעֲכָבִי לֶחֶם, וּמֵאֵי שְׁנָא שְׁבַעַה כִּבְשִׁים וְכו' דְּלֹא מְקַדְשִׁי וְלֹא מַעֲכָבִי לֶחֶם. אִמֵּר לִיָּה, הוּאִיל וְהוּזָקְקוּ זֶה לַזֶּה בְּתַנּוּפָה", הָרִי שֶׁתַּנּוּפָה עוֹשָׂה זִיקָה (כִסְפ־מִשְׁנָה).

1 טז. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם הַפָּאֹת בְּפִנֵּי עֲצָמָן בְּלֹא פְּבָשִׁים⁸⁶
2 - פִּיזֵיד עוֹשִׁין בְּהֵן? יוֹנִפּוּ וְהַעֲבִיר צוּרְתָן⁸⁷ וְיִצָּאוּ
3 לְבֵית הַשְּׂרִפָּה⁸⁹. גְּזָרָה שְׁמָא יִמְצָאוּ פְּבָשִׁים לְשִׁנָּה
4 הַבָּאָה וְיִבְיִאוּ לֶחֶם בְּלֹא פְּבָשִׁים⁹⁰. הָפֶר וְשִׁנִּי
5 הָאִילִים וְשִׁבְעַת הַפְּבָשִׁים⁹¹ וְהַשְּׁעִיר⁹² הַפָּאִים בְּיוֹם
6 זֶה⁹³ בְּגִלְל הַלֶּחֶם אֵינָן מַעֲכָבִין אֶת הַלֶּחֶם, וְלֹא
7 הַלֶּחֶם מַעֲכָבִין⁹⁴.

(86) רָאָה לַמַּעֲלָה (ה"ט) כִּי שְׁנֵי הַכִּבְשִׁים אֵינָם מַעֲכָבִים אֶת הַלֶּחֶם. (87) בְּרִייתָא שֵׁם מו, ב. (88) "יִפְסְלוּ בְּלִינָה" (רש"י). (89) בְּרִייתָא שֵׁם. (90) "וַיֹּאמְרוּ: אֲשַׁתְּקֵד לֹא אֲכַלְנוּ לֶחֶם בְּלֹא כִבְשִׁים, עַכְשִׁיו נִמִּי נִיכּוֹל. וְאִינְהוּ לֹא יִדְעִי, דְּאֲשַׁתְּקֵד לֹא הוּוּ כִבְשִׁים, אִינְהוּ שְׂרִיין נִפְשִׁיָּהוּ, הַשְּׁתָא דְּאִיכָא כִבְשִׁים, כִּבְשִׁים הוּא דְּשִׁרּוּ לְהוּ". דְּבָרֵי רַבָּה וְרַבָּא שֵׁם. וְחִזּוּר בַּה רִבִּינוּ מִמָּה שֶׁכָּתַב בְּפִירוּשׁ הַמִּשְׁנָה שֵׁם, כִּי דִינָן שֶׁל שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שִׁיאֲכָלוּ אוֹתָם. (91) שֶׁהֵם עוֹלוֹת. (92) לַחֲטָאֹת. (93) רָאָה לַמַּעֲלָה ה"א. (94) מִשְׁנָה, שֵׁם מַה, ב.

8 יז. שְׁנֵי פָּרִים שֶׁל מוֹסָף הַיּוֹם⁹⁵ וּפֶר הַבָּא בְּגִלְל
9 הַלֶּחֶם⁹⁶ - אֵינָן מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה⁹⁷.

(95) הַמְּפֻרָשִׁים בַּחוּמֵשׁ הַפְּקוּדִים (בַּמְדַּבֵּר כַּח, כז): "וְהִקְרַבְתָּם עוֹלָה לְרִיחַ נִיחּוּחַ לַה', פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם אֵיל אֶחָד, שִׁבְעָה כִבְשִׁים בְּנֵי שִׁנָּה". (96) הַמְּפֻרָשׁ בְּוִיקְרָא (כג, יח): "וְהִקְרַבְתָּם עַל הַלֶּחֶם שִׁבְעַת כִּבְשִׁים תַּמִּימִים בְּנֵי שִׁנָּה, וּפֶר בֶּן בָּקָר אֶחָד וְאִילִים שְׁנַיִם, יִהְיוּ עוֹלָה". רָאָה לַמַּעֲלָה ה"א. (97) כְּלוֹמֵר, לֹא שְׁנֵי הַפָּרִים שֶׁל הַמוֹסָף מַעֲכָבִים אֶת הַפֶּר שֶׁל הַלֶּחֶם, וְלֹא הַפֶּר שֶׁל הַלֶּחֶם מַעֲכָב אֶת שְׁנֵי הַפָּרִים שֶׁל הַמוֹסָפִין. וְדָבַר זֶה הוּא בַּמִּשְׁנָה מִנְחוֹת מו, ב: "הַפָּרִים וְהָאִילִים וְהַכִּבְשִׁים אֵינָם מַעֲכָבִים זֶה אֶת זֶה", וְאָמְרוּ שֵׁם בַּגְמָרָא, כִּי אֵין הַפָּרִים שֶׁל מוֹסָף מַעֲכָבִים אֶת שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְלֹא שֶׁל שְׁתֵּי הַלֶּחֶם אֶת שֶׁל מוֹסָפִין, וְכֵמוּ כֵן הַמוֹסָפִין בַּעֲצָמָן אֵין מַעֲכָבִין זֶה אֶת זֶה, וְרָאָה לַהֲלֵךְ ה"כ.

10 יח. אֵיל שֶׁל מוֹסָף הַיּוֹם⁹⁸ וְשְׁנֵי אִילִים הַבָּאִין בְּגִלְל
11 הַלֶּחֶם⁹⁹ - אֵינָן מַעֲכָבִין¹⁰⁰ (זֶה אֶת זֶה)¹⁰¹.

(98) שֶׁבַּמְדַּבֵּר (שֵׁם). (99) שְׁבוּיָקְרָא (שֵׁם). רָאָה לַמַּעֲלָה ה"א. (100) מִשְׁנָה, מִנְחוֹת שֵׁם. (101) כְּלוֹמֵר, לֹא הָאֵיל שֶׁל הַמוֹסָף מַעֲכָב אֶת שְׁנֵי הָאִילִים שֶׁל הַלֶּחֶם, וְלֹא שְׁנֵי

שיעורי רמב"ם ג' פרכים ליום – יום ד' כ"ו ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קיג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

- 9 **הַתְּדִיר מִחֲבֵרוֹ - קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ.⁸ וְכֵן כָּל הַמִּקְדָּשׁ**
10 **מִחֲבֵרוֹ - קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ.⁹ הִיָּה לִפְנֵי תְּדִיר**
11 **וּמִקְדָּשׁ¹⁰ - יְקָדִים אֵיזָה מֵהֶם שְׂרִיצָה.**

(7) ראש-השנה. שם במשנה והיינו שלא יביאו לכהן מוספי ראש חודש לפני שהקריבו מוספי שבת, וכמו כן לא יביאו לכהן מוספי יום טוב לפני שהקריבו מוספי ראש חודש שאם הביאום תחילה, הרי במוספי יום טוב וראש חודש, ישנן גם חטאות ויצטרך להקריב חטאת של ראש חודש ויום טוב לפני העולות של שבת ושל ראש חודש, שהרי חטאות קודמות לעולות. (8) ולמדו כן ממה שנאמר "מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה" לימא קרא "מלבד עולת הבקר" ולשתוק, ו"אשר לעולת התמיד" מיותר, ללמד על כל תדיר שהוא קודם. ושבת תדירה יותר מראש חודש, וראש חודש תדיר יותר מראש השנה. (9) אין זה המשך ממה שלמעלה, אלא הוא דין חדש, לעניין שדם חטאת קודם לדם עולה ואברי עולה קודמים לאימורי חטאת וכו'. (10) כגון דם עולת תמיד, שהוא תדיר, ודם חטאת, שהוא מקודש.

- 12 **ג. עֵבֶר אוֹ שִׁכַּח וְשָׁחַט אֶת שְׂאִינוֹ תְּדִיר¹¹ אוֹ הַפְּחוֹת**
13 **בְּקֹדֶשׁ תִּחְלָה¹² - מִקְרִיבוֹ, וְאַחֵר כֶּף שׁוֹחֵט אֶת**
14 **הַתְּדִיר אוֹ אֶת הַמִּקְדָּשׁ¹³.**

(11) לפני זה שהוא תדיר. (12) כלומר, לפני המקודש יותר. (13) שאם ימתין ולא יזרוק דמו, אלא ישחוט את התדיר או את המקודש וגם יזרוק דמו, יש חשש שמא יקרוש הדם בינתיים.

- 15 **ד. וְאִם נִשְׁחָטוּ שְׁנֵיהֶם בְּאַחַד¹⁴ - יְהִיָּה זֶה מְמַרֵּס**
16 **בָּדָם¹⁵ עַד שְׂרִיצָתוֹ דָּם הַתְּדִיר אוֹ דָּם הַמִּקְדָּשׁ.**

(14) לאו דווקא כאחד, אלא אפילו אם עבר ושחט התדיר או המקודש אחר ששחט שאינו תדיר ושאינו מקודש, לפני שזרק את הדם. (15) "פירוש ממשמש בו ומניעו כדי שלא יקרוש".

- 17 **ה. דָּם הַחֲטָאת קוֹדֵם לְדָם הָעוֹלָה¹⁶, מִפְּנֵי שְׁדָם**
18 **הַחֲטָאת מִכֶּכֶּר¹⁷. אֵיבָרֵי עוֹלָה קוֹדְמִין לְאִמּוּרֵי**
19 **חֲטָאת¹⁸, מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹלָה כְּלָה לְאִשִּׁים¹⁹. דָּם חֲטָאת**
20 **וְאִיבָרֵי עוֹלָה - אֵי זֶה שְׂרִיצָה יְקָדִים²⁰. וְכֵן דָּם**
21 **עוֹלָה וְאִמּוּרֵי חֲטָאת²¹, אוֹ דָּם עוֹלָה וְדָם אֶשֶׁם²² -**
22 **אֵי זֶה שְׂרִיצָה יְקָדִים.**

(16) אם שניהם שחוטין ועומדין לזרוק. ואפילו שחט קודם העולה, דם החטאת קודם לזריקה. (17) ואילו העולה אינה אלא דורון לה'. (18) כלומר אם נזרקו דם שניהם. זבחים פט. במשנה: כל המקודש מחברו קודם את חברו. דם החטאת קודם לדם העולה מפני שהוא מרצה, כלומר, "מכפר על חייבי כריתות הצריך ריצוי גדול" (רש"י שם). (19) ואילו בחטאת רק האימורים נקטרים על המזבח והבשר נאכל ולפיכך יש בעולה צד ריבוי קדושה. ומצד כפרה אין החטאת קודמת, שהרי אין כפרה אלא בדם ולא בהקטרת אימורים. (20) שדם חטאת יש לו מעלה

במשנה. כלומר, דאפילו הקריב העולות שבמוסף קודם לחטאות שבמוסף – כשר, שאע"פ שחטאת קודמת לעולה (ראה להלן פ"ט ה"ו), זהו רק לכתחילה. או ביום שיש בו שני מיני מוספין, והקריב שאינו תדיר קודם – כשר בדיעבד, ראה להלן פ"ט ה"ד ('תפארת ישראל'). (108) שם מר, ב במשנה אמרו שאין הפרים והכבשים והאילים מעכבים זה את זה, ובגמרא (שם מה.) אמרו כי הפרים והכבשים והאיל שבבמדבר, אינם מעכבים את הפר והאילים, והכבשים שבויקרא, וכמו כן הפרים שבבמדבר אינם מעכבים את עצמן, וכמו כן שבעת הכבשים עצמן אינם מעכבים את עצמן, שנאמר (יחזקאל מו, ו) "וביום החודש פר בן בקר תמימים וששת כבשים ואיל תמימים יהיו", "פר, מה תלמוד-לומר, לפני שנאמר בתורה (לענין ר"ח ולענין עצרת, במדבר כח, יא-כז) פרים, ומנין שאם לא מצא שנים מביא אחד, תלמוד-לומר פר, ששה כבשים מה תלמוד-לומר, לפי שכתב בתורה (שם) שבעה, ומנין שאם לא מצא שבעה, יביא ששה, תלמוד-לומר ששה". (109) שם: "ומנין שאם לא מצא ששה – יביא חמשה, חמשה – יביא ארבעה, ארבעה – יביא שלשה, שלשה – יביא שנים, שנים – ואפילו אחד, תלמוד-לומר (יחזקאל שם, ז) ולכבשים כאשר תשיג ידו". (110) ראה יחזקאל שם, שמדובר לענין ראש חודש, וגם לענין שבתות ומועדות. (111) תמורה יד, א. וברכות כו, א. וראה למעלה פ"א מהל' מעשה הקרבנות ה"ז. (112) מנחות מט, א. בעיית רבי חייא בר אבין מרב חסדא, אם תמידין קודמים שהרי הם תדיר, או דילמא מוספין קודמים שהרי הם מקודשין שהם ליום-טוב, ולא נפשטה הבעיא.

יום ד' כ"ו ניסן ה'תשע"ו

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

(1) בו ביאר רבינו הקרבנות שמקריבים באחד בתשרי, ואם חל בשבת מה דינו, ודין תדיר ושאינו תדיר, ודין תדיר ומקודש.

- 1 **א. בְּאַחַד בְּתִשְׁרִי² מִקְרִיבִין מוֹסֵף הַיּוֹם³ פֶּר וְאִיל**
2 **וְשִׁבְעָה כִּבְשִׁים, הַכֹּל עוֹלוֹת⁴, וְשְׁעִיר חֲטָאת⁵**
3 **הַנֶּאֱכָלָת. וְזֶה מוֹסֵף הַיּוֹם יֵתֵר עַל מוֹסֵף רֹאשׁ**
4 **חֹדֶשׁ הַקָּרֵב בְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ⁶. לְפִיכָךְ, אִם חָל**
5 **לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת - הָיָה שֵׁם שְׁלֹשָׁה מוֹסְפִין: מוֹסֵף**
6 **שַׁבָּת, וּמוֹסֵף רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּמוֹסֵף הַיּוֹם.**

(2) שהוא ראש השנה. (3) ואף שלפעמים היו עושים גם במקדש שני ימים – לא היו מקריבין מוסף כי אם יום אחד. (4) שנאמר (במדבר, א"ב) "ובחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש וגו' ועשיתם עולה לריח ניחוח לה' פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים". (5) שנאמר (שם שם, ה) "ושעיר עזים אחד חטאת לכפר עליכם. (6) שנאמר (שם שם, ו) "מלבד עולת החודש ומנחתה וגו'".

- 7 **ב. וְכִיצַד סִדּוּר הַקִּרְבָּנִתָּן? מוֹסֵף שַׁבָּת תִּחְלָה,**
8 **וְאַחֲרָיו מוֹסֵף הַחֹדֶשׁ, וְאַחֲרָיו מוֹסֵף יוֹם טוֹב⁷; שְׁכָל**

פר בן בקר אחד לעולה לריח ניחוח לה' ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטאת". (29) כי כהן המשיח שעבר בשגגה על אחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה) - מביא פר לחטאת. (30) ראה להלן שם פרק י"ב הלכה א, כי אם שגגו בית דין הגדול בהוראה, ושגגו העם בהוראתו ועשו העם אחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה), מביאין כל השבטים ביחד שנים עשר פרים לחטאת, וכל פר מהן נקרא פר העלם דבר של ציבור. (31) דבר של ציבור, שהיא חטאת. (32) שהיא עולה. (33) כלומר ציבור ששגגו בעבודה זרה, שמביאים פר לעולה ושעיר עזים לחטאת. (34) ראה בפרק א מהלכות שגגות הלכה ד, כי נשיא שחטא בשגגה באחת מחייבי כריתות (חוץ מעבודה זרה) מביא שעיר לחטאת. (35) ושעיר עבודה זרה הוא של ציבור. (36) ראה בהלכות שגגות שם כי הדיוט ששגג באחת מכל חייבי כריתות בין בעבודה זרה ובין בשאר מצוות - מביא שעירת עזים. וראה בהוריות שם "שעיר נשיא קודם לשעירת יחיד מאי טעמא האי מלך והאי הדיוט". (37) כלומר, שניים ששגגו ואחד הביא שעירה ואחד הביא כבשה - הכבשה קודמת. ראה בהלכות שגגות שם כי אם שגג באחת מכל המצוות (חוץ מעבודה זרה) מביא כבשה או שעירה. (38) כלומר, ראוייה לבוא על כל חייבי הכריתות ששגגו, ובכללם גם על שגגת עבודה זרה, ראה הלכות שגגות שם כי על שגגת עבודה זרה מביא היחיד שעירת עזים. (39) אלא על שגגת שאר כל המצוות.

שמכפר, ואיברי עולה יש להם מעלה שהם כליל לאישים. (21) ששניהם אין בהם מעלה עצמית, אלא הם באים מכח מעלה: דם העולה אינו מכפר אבל הוא בא מכח כליל, ואימורי חטאת אף הם אינם מכפרים ואינם כליל אלא הם באים מכח מכפר ואף זו בעיא שם ולא נפשטה. (22) גם זו בעיא שם שלא נפשטה, שמא דם עולה קודם, שבא מכח כליל, ולעומת זה דם אשם אינו בא מכח כליל וגם הכפרה שלו אינה ככפרת דם חטאת, שהרי אין דמו נזרק ארבע מתנות על ארבע קרנות כדם חטאת, או אולי דם האשם קודם, שסוף סוף יש בו כפרה יותר מבים עולה.

1 ו. חטאת קודמת לעולה²³, אפלו חטאת העוף
2 קודמת לעולת בהמה; שגאמר: את אשר לחטאת
3 ראשונה - בגין אב לכל חטאת שהיא קודמת
4 לעולה²⁴ הפא עמה. וכן בפשעת הפרשה - מפריש
5 החטאת תחלה ואחר כך העולה²⁵.

(23) כלומר, שחיתת חטאת קודמת לשחיתת עולה. (24) שם צ. אמרו: "והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה תלמוד לומר שאין תלמוד לומר ללמד שתקרב ראשונה שהרי כבר נאמר (שם, שם, י) ואת השני יעשה עולה, אלא זה בנה אב לכל חטאות שיקדמו לעולות הבאות עמהן בין חטאת העוף לעולת העוף בין חטאת בהמה לעולת בהמה ואפילו בין חטאת העוף לעולת בהמה". (25) שם פט. במשנה "חטאת העוף קודמת לעולת העוף, וכן בהקדשה", "רוצה לומר כי בשעה שיפריש קרבנותיו אומר הרי זו חטאת ואחר כך אומר הרי זו עולה". וכן הוא בתוספתא שם פרק י "חטאת העוף קודמת לעולת העוף בהקדשה, אף בהפרשה לא יאמר זה לעולתי וזה לחטאתי, אלא אומר זה לחטאתי וזה לעולתי".

6 ז. בקרבנות ההג²⁶ אינו פן, אלא קרבין על סדר
7 הכתוב, שגאמר: כמשפטם²⁷. כיצד? בתחלה פרים,
8 ואחריהם אילים, ואחריהם כבשים, ואחריהם
9 שעירים, אף על פי שהשעירים חטאת וכל אלו
10 שקדמו אותן עולות. וכן בשגגת צבור בעבודה
11 זרה, שהן מביאין פר עולה ושעיר חטאת²⁸ - הפר
12 קודם, שגאמר בו: כמשפט. ופר כהן משיח²⁹ קודם
13 לפר העלם דבר של צבור³⁰. ופר העלם³¹ קודם לפר
14 עבודה זרה³². ופר עבודה זרה קודם לשעיר שלה,
15 אף על פי שהפר עולה והשעיר חטאת, שפך הוא
16 סדר הכתוב בתורה. שעיר עבודה זרה³³ קודם
17 לשעיר נשיא³⁴, שהנשיא יחיד³⁵. ושעיר נשיא קודם
18 לשעירת יחיד³⁶. ושעירת יחיד קודמת לכבשה³⁷,
19 אף על פי ששניהם חטאת; שהשעירה ראוייה לבוא
20 על הכריתות³⁸ שמביאין עליהם חטאת, והכבשה
21 אינה באה על שגגת עבודה זרה³⁹.

ח. אפלו חטאת העוף של יולדת קודמת לכבשה⁴⁰.
חטאת קודמת לאשם, מפני שדמה נתן על ארבע
קרנות ועל היסוד⁴¹. וכל חטאות שבתורה קודמין
לכל האשמות, חוץ מאשם מצרע⁴², מפני שהוא פא
על ידי הכשר⁴³. האשם קודם לתודה ולאיל נזיר,
מפני שהוא קדשי קדשים. תודה ואיל נזיר⁴⁴
קודמים לשלמים⁴⁵, מפני שהן נאכלין ליום אחד
וטעונין לחם⁴⁶; והתודה קודמת לאיל נזיר, מפני
שיש בה ארבעה מיני מנחה⁴⁷. שלמים קודמין
לבכור, מפני שהן טעונין ממן שמים שהן בארבע,
וטעונין סמיכה ותנופה ונסכים⁴⁸. הבכור קודם
למעשר בהמה, מפני שקדשתו מרחם, ונאכל
לכהנים בלבד⁴⁹. המעשר⁵⁰ קודם לעופות⁵¹, מפני
שהוא זבח⁵², ויש בו קדשי קדשים - דמו
ואמוריו⁵³. והעופות קודמין למנחות, מפני שהן
מיני דמים⁵⁴. הרי שהיו לפניו חטאת העוף ומעשר
- המעשר קודם, מפני שהוא זבח. היו שם חטאת
העוף ומעשר ועולת בהמה, הואיל ועולה קודמת
למעשר⁵⁵ וחטאת העוף קודמת לעולת בהמה -
מקריב חטאת העוף תחלה, ואחר כך העולה, ואחר
כך המעשר.

(40) כלומר, לכבש (זכר) שלה. (41) כלומר, החטאת דמה ניתן על ארבע קרנות המזבח. ומפורש בה בתורה שהשירים נשפכים על יסוד המזבח ואילו האשם דמו ניתן שתי מתנות

(26) חג הסוכות. (27) "ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם כמשפטם". (28) שנאמר (במדבר טו, כד) "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה

שיעורי רמב"ם ג' פרכים ליום – יום ד' כ"ו ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קטו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

וחצי ההין יין לנסך, ואילו לאיל שני עשורנים סלת בלול בשלישית ההין שמן ויין לנסך שלישית ההין. (58) שהרי לאיל מביא שני עשורנים סולת בלול בשלישית ההין שמן, ויין לנסך שלישית ההין. ואילו לכבש מביא עשרון סולת בלול ברביעית ההין שמן ויין לנסך רביעית ההין. (59) שהם העומר ושתי הלחם. (60) שהם הכבש הבא עם העומר והכבשים הבאים עם שתי הלחם.

- 9 י. מִנְחַת הָאִישׁ קֹדֶמֶת לְמִנְחַת הָאִשָּׁה⁶¹. מִנְחַת חֲטָאִים⁶² קֹדֶמֶת לְמִנְחַת שְׁעוּרִים⁶³. מִנְחַת חוּטָא קֹדֶמֶת לְמִנְחַת נִדְבָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בָּאָה עַל חֲטָא. מִנְחַת נִדְבָה וּמִנְחַת סוּטָה - אִי זֶה שִׁירְצָה מֵהֶם יִקְדִּים⁶⁴.

(61) וכגון שהקרבנות שווים, אבל אם קרבן האשה משובח יותר כגון שהאשה מביאה פר והאיש מביא איל - קרבן האשה קודם. (62) כגון מנחת חוטא, כי מנחת נדבה ומנחת סוטה, אי זו שירצה יקדים. (63) מנחת סוטה. מקור דבר זה בתוספתא שם, והטעם בזה משום שחטים ישנן בכל המנחות, ואילו שעורים אינם אלא בעומר ובמנחת סוטה. (64) שם צ. בעיניי שלא נפשטה, אם מנחת נדבה קודמת מפני שהיא טעונה שמן ולבונה, או שמנחת סוטה קודמת, שהיא באה לברר עון. וראה למעלה הלכה ב"ה, ובפרק ח הלכה כ שדעת רבינו בבעיניי שלא נפשטה, כי איזה שירצה יקדים.

- 14 יא. מִנְחֹת קֹדָמִין לִיָּין⁶⁵, וְהֵינִן קֹדֶם לְשֶׁמֶן⁶⁶, וְהֵשֶׁמֶן קֹדֶם לְלִבְנוֹנָה⁶⁷, וְלִבְנוֹנָה קֹדֶמֶת לְמִלֶּח⁶⁸, וּמִלֶּח קֹדֶם לְעֵצִים⁶⁹. אֵימָתִי? בְּזִמְנֵי שִׁבְאוֹ בָּלֵן בָּאָחֵד; אָבֵל הָבֵא רֵאשׁוֹן - קָרֵב רֵאשׁוֹן, וְהָבֵא אַחֲרוֹן - קָרֵב אַחֲרוֹן⁷⁰.

(65) שהרי מתנדב אדם יין לחרוד בפני עצמו. (66) אם התנדב שמן בפני עצמו. משום שיין מנסכו כולו על גבי השיתין, ואילו שמן פסק כשמואל דקומצו והשאר נאכל לכהנים. (67) שמתנדב אדם לבונה בפני עצמה. (68) היינו, התנדב מלח בפני עצמו שכשם שיין ושמן הבאים בחובה באים נדבה כמו כן מלח הבא בחובה בא נדבה. (69) משום שמלח נקרא קרבן בתורה (=על כל קרבנך תקריב מלח, ויקרא ב, יג) ואילו עצים לא נקראו קרבן אלא בכתובים דנאמר (נחמיה י, לה) "על קרבן העצים". (70) ונראה שזה מוסב על כל מה שלמעלה, ובכלל זה גם מנחת האיש והאשה.

- 19 יב. כָּל הַקֹּדָם בְּהִקְרָבָה - קֹדֶם בְּאִכְלָהָ⁷¹.

(71) וזה מוסב על כל אלה שהם בני אכילה, כגון חטאת לאשם, אשם לתורה ותורה לשלמים ושלמים לבכור.

- 20 יג. הָיוּ לְפָנָיו שְׁלָמִים שֶׁל אֶמֶשׁ⁷² וְשְׁלָמִים שֶׁל יוֹם⁷³ - שֶׁל אֶמֶשׁ קֹדָמִין⁷⁴, שֶׁהָיָה קָרֵב זְמַנּוֹ⁷⁵. שְׁלָמִים שֶׁל אֶמֶשׁ וְחֲטָאֹת אוֹ אֶשֶׁם שֶׁל יוֹם - חֲטָאֹת וְאֶשֶׁם קֹדָמִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן קִדְּשֵׁי קִדְּשִׁים⁷⁶, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנּוּ.

(72) כלומר, שנקרבו אתמול. (73) שנקרבו היום.

שהן ארבע, ולא נאמר בו מפורש ששייריו נשפכים ליסוד, אלא נלמד מדרשה. (42) כי קרבנות המצורע הם: שני כבשים, אחד לעולה ואחד לאשם, וכבשה לחטאת. (43) משנה בזבחים צ: "כל החטאות שבתורה קודמות לאשמות חוץ מאשם מצורע מפני שהוא בא על הכשר", "ועניין להכשיר שהוא מתקן האדם ומשלים טהרתו והוא מה שנאמר ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך". (44) משנה שם פט. "אשם קודם לתורה ואיל נזיר מפני שהוא קדשי קדשים". כלומר האשם הוא קדשי קדשים, ואילו התורה ואיל נזיר, שניהם קדשים קלים. וקדשי קדשים עדיפים מקדשים קלים. (45) כי בשלמי יחיד ישנם שלושה מינים: האחד הוא הבא בלא לחם כגון שלמי חגיגה ושלמי שמחה וזהו הנקרא שלמים. השני, שלמים הבאים עם לחם בנדר או נדבה וזהו הנקרא תודה. והשלישי, שלמים שמקריב הנזיר ביום מלאת נזרו והם באים עם לחם וזהו הנקרא איל נזיר. (46) כלומר, השלמים אינם באים עם לחם ונאכלין שני ימים ולילה אחד, ואילו התורה ואיל נזיר טעונין לחם, שיש בזה עדיפות על השלמים, וכמו כן הם נאכלין רק ליום ולילה, ויש גם בזה עדיפות כי הם דומים בכך לחטאת ואשם ושלמי צבור שהם קדשי קדשים ונאכלים ליום ולילה. (47) כלומר, ארבעה מיני חלות, עשר חמץ, ושלושים מצה והם: עשר מהם מאפה תנור, עשר ריקקים ועשר מורבכת, ואילו איל נזיר מביא רק שני מיני חלות, עשרה ריקקין משוחין בשמן ועשר חלות לותת הסולת שלהן בשמן. (48) וראה בפרק ה מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יז שהבכור אינו טעון אלא שפיכה אחת כנגד היסוד, ושם פרק ג הלכה ו שאין בו סמיכה, ושם פרק ב הלכה ב שאינם טעונים נסכים אלא עולה ושלמים בלבד. (49) ואילו מעשר בהמה נאכל לבעלים ואין קדושתו מרחם. (50) מעשר בהמה. (51) ואף על פי שקרבן העוף הוא קדשי קדשים, שהרי הוא חטאת או עולה - מעשר בהמה קודם מפני שהוא זבח. (52) כלומר שנובח בסכין, ואילו עוף נמלק בצפורן, וזביחה בסכין חשובה יותר שהרי הוא נעשה בכל הקרבנות אף בקדשי קדשים, וזבחים חשובים מפני שמצוותם מרובה, שכל הקרבנות באין מהן (רש"י שם במשנה). (53) כלומר, יש במעשר שני דברים שהם קדשי קדשים: דמו ואימוריו. אבל חטאת העוף אין למזבח ממנה אלא דמה. (54) ומיני דמים כפרתן מרובה (רש"י שם) "דהיינו שבאין מכל הקרבנות, וגם כי בו נפש החי ודמיון יתר לנפש האדם". (55) שהעולה כולה לגבוה.

- 1 ט. הָיָה שֶׁהָיוּ מִיָּי בְּהֵמָה הִרְבֵּה מִמֵּין קָרֵב אַחֶד⁵⁶
- 2 - פִּיצֵד הֵן קָרְבִּין? הַפָּרִים קֹדָמִין לְאִילִים, שֶׁפֶן
- 3 נִתְרַבּוּ בְּנִסְכִּים⁵⁷. וְאִילִים קֹדָמִין לְכִבְשִׁים, שֶׁפֶן
- 4 נִתְרַבּוּ בְּנִסְכִּים⁵⁸. וְכִבְשִׁים קֹדָמִין לְשְׁעִירִים, שֶׁפֶן
- 5 נִתְרַבּוּ בְּאִמּוּרִים; שֶׁבְּכֹל אִמּוּרֵי כִבְשִׁים הָאֵלִיָּה,
- 6 וְאֵין בְּשְׁעִירִים אֵלִיָּה. הַעֲמֵר קֹדֶם לְכִבְשׁ הָבֵא עֲמֹר,
- 7 וְשְׁתֵּי הַלֶּחֶם קֹדָמִין לְשְׁנֵי כִבְשִׁים. זֶה הַפֶּלֶל: דָּבָר
- 8 הָבֵא בְּגִלָּל הַיּוֹם⁵⁹ קֹדֶם לְדָבָר הָבֵא בְּגִלָּל הַלַּחֶם⁶⁰.

(56) שהיו כולם עולות, או כולם חטאות וכו'. (57) שהרי לפר מביא שלושה עשורנים סולת בלול בחצי ההין שמן

היום שְׁלֹשָׁה עָשָׂר פָּרִים וּשְׁנֵי אֵילִים וְאַרְבָּעָה עָשָׂר
כִּבְשִׂים, כֶּלֶן עוֹלוֹת¹³, וּשְׁעִיר חֲטָאת¹⁴ נֶאֱכָלֶת¹⁵. וְכֵן
כָּל יוֹם יוֹם מִשְׁבַּעַת יָמֵי הַחֵג מִקְרִיבִין שְׁנֵי אֵילִים
וְאַרְבָּעָה עָשָׂר כִּבְשִׂים וּשְׁעִיר חֲטָאת¹⁶.

(13) שנאמר (במדבר כט, י"ג) "ובחמשה עשר יום לחודש
השביעי מקרא קודש וגו' והקרבתם עולה אשה ריח ניחוח
לה', פרים בני בקר שלשה עשר, אילים שנים, כבשים בני
שנה ארבעה עשר תמימים יהיו". (14) שנאמר (שם שם,
טז) "ושעיר עזים אחד חטאת". (15) ראה למעלה פ"ז
הלכה ב, ופ"ח הלכה א. (16) כמפורש בתורה (שם שם,
יד-לד).

ד. אֶבֶל הַפָּרִים פּוֹחֲתִין אֶחָד אֶחָד בְּכָל יוֹם¹⁷: בַּשְּׁנֵי
מִקְרִיבִין שְׁנֵים עָשָׂר, בַּשְּׁלִישִׁי אֶחָד עָשָׂר, עַד
שְׁמִינְעָא קָרְבָן יוֹם שְׁבִיעִי: פָּרִים שְׁבָעָה, אֵילִים
שְׁנֵים, כִּבְשִׂים אַרְבָּעָה עָשָׂר, הַכֹּל עוֹלוֹת, וּשְׁעִיר
חֲטָאת.

(17) כמפורש בתורה שם.

ה. בְּיוֹם שְׁמִינִי עֲצֶרֶת מִקְרִיבִין מוֹסֵף הַיּוֹם פֶּר וָאֵיל
וּשְׁבָעָה כִּבְשִׂים, כֶּלֶן עוֹלוֹת¹⁸, וּשְׁעִיר חֲטָאת¹⁹. וְזֶה
מוֹסֵף בַּפְּנִי עֲצֻמָּה²⁰.

(18) שנאמר (שם שם, לה-לו) "ביום השמיני עצרת תהיה
לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו והקרבתם עולה אשה ריח
ניחוח לה', פר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה
תמימים". (19) שנאמר (שם שם, לח) "ושעיר חטאת
אחד". (20) ולא כהמשך מחג הסוכות. וכן אמרו (ראש
השנה ד: יומא ג. סוכה מז. מח. וחגיגה יז.) כי "שמיני
(=שמיני עצרת) רגל (=חג) בפני עצמו לענין "פז"ר
קש"ב", ואינו כחג הסוכות. והקו"ף של קש"ב, הוא קרבן,
כלומר אין קרבנותיו כשאר קרבנות החג.

ו. כָּל שְׁבַעַת יָמֵי הַחֵג מִנְסַכִּין אֶת הַמִּים²¹ עַל גִּבֵּי
הַמִּזְבֵּחַ²². וְדָבָר זֶה הִלְכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי²³. וְעַם נִסְוֹן
הֵינָן שָׁל תְּמִיד שָׁל שַׁחַר²⁴ הִזָּה מִנְסַף הַמִּים לְבִדּוֹ²⁵.

(21) משנה סוכה מב: ולא כר' יהודה שאמר (שם מח:)
שמנסך גם בשמיני עצרת. (22) ראה משנה זבחים סג.
ותוספתא סוכה פ"ג. (23) כרבי יוחנן בסוכה לד. ועוד.
(24) כדברי ר' יוחנן ביומא כו: שאמר: "אין מנסכין מים
בחג אלא בתמיד של שחר". ובמשנה סוכה מח. מח: נראה
שהיה מנסך המים בשעה שהוא מנסך היין (לחם-משנה).
וכל זה אינו אלא לכתחילה, אבל בדיעבד יצא אף אם לא
ניסך היין והמים כאחת, שהרי אם הקדים ניסוך המים
בלילה יצא (ראה להלן הלכה ז), ואילו ניסוך היין של
הקרבנות אינו אלא ביום, ראה למעלה פ"ד מהלכות מעשה
הקרבנות הלכה ה, ועיין מעשה רוקח. (25) כלומר לא
בספל אחד יין ומים, אלא בשני ספלים מיוחדים, אחד ליין
ואחד למים. וראה להלן הלכה ז.

ז. וְאִם עָרָה²⁶ הַמִּים לְתוֹף הֵינָן אוֹ הֵינָן לְתוֹף הַמִּים

(74) משנה שם, והיינו שקודמין לאכילה. (75) כלומר,
זמנם של אמש באכילה, אינו אלא היום, ואילו של היום
נאכלין גם היום וגם בלילה שלאחריו וגם ביום המחרת.
ולכן של אמש קודמין. (76) ואינם נאכלים אלא לזכרי
כהונה, ולפנים מן הקלעים, ולפיכך הם עלולים יותר לבוא
לידי נותר אף על פי שהם נאכלים ליום ולילה, אבל שלמים
של אמש, אף על פי שזמנם מוגבל עד הלילה, אינם עלולים
לבוא לידי נותר, לפי שהם נאכלים בכל העיר ולכל אדם.

פָּרֶק עֲשִׂירִי

(1) יבאר בו הקרבנות שמקריבין ביום הכיפורים ובחג
הסוכות, ושכל ימי חג הסוכות מנסכים מים על גבי המזבח.

א. בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים מִקְרִיבִין מוֹסֵף מִמוֹסֵף רֹאשׁ
הַשָּׁנָה²: פֶּר וָאֵיל³, וָאֵיל זֶה נִקְרָא אֵיל הָעֵם⁴,
וּשְׁבָעָה כִּבְשִׂים, כֶּלֶן עוֹלוֹת⁵, וּשְׁעִיר חֲטָאת⁶, וְהוּא
נֶאֱכָל לְעֶרְבָה⁸.

(2) ראה למעלה פ"ט הלכה א. (3) שנאמר (במדבר כט,
זח) "ובעשור לחודש השביעי הזה וגו' והקרבתם עולה לה'
ריח ניחוח, פר בן בקר אחד איל אחד, כבשים בני שנה
שבעה תמימים". (4) שנאמר (ויקרא טז, ה) "ומאת עדת
בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעולה".
וכדעת רבי (יומא ע:): שאיל הבא משל ציבור האמור
בפרשת אחרי-מות (ויקרא שם) הוא האיל האמור בחומש
הפקודים (במדבר שם), ולא כר' אלעזר בר' שמעון (שם)
הסובר ששני אילים הם. וכן כתב להלן בפ"א מהלכות
עבודת יום-הכיפורים הלכה א: "ואיל הבא משל ציבור
האמור בפרשת אחרי-מות, והוא האיל האמור בחומש
הפקודים בכל המוסף. והוא הנקרא איל העם". (5) במדבר
שם. (6) שנאמר (שם שם, יא) "שעיר עזים אחד חטאת"
והוא נעשה בחוץ, ראה בהלכות עבודת יום-הכיפורים שם.
(7) ראה למעלה פ"ז הלכה ב, ופ"ח הלכה א, ובהלכות
עבודת יום-הכיפורים שם. (8) כלומר במוצאי יום-כיפור.
משנה במנחות צט: . וראה גם בהלכות עבודת יוה"כ שם.

ב. וְעוֹד מִקְרִיבִין הַצִּיבּוֹר שְׁעִיר חֲטָאת⁹, וְהוּא
נִשְׂרָף¹⁰, שֶׁבֶן זֹוגוֹ¹¹ שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח¹².

(9) נוסף לשעיר החטאת של מוסף, הנאכל, המוזכר למעלה
הלכה א. והוא מה שנאמר (ויקרא שם, ה-ט) "ומאת עדת
בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת וגו' ונתן על שני
השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל".
(10) שנאמר (שם שם, כז) "ואת פר החטאת ואת שעיר
החטאת וגו' וציא אל מחוץ למחנה ושרפו באש", וראה
למעלה פ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טז. ולהלן
הלכות עבודת יום-הכיפורים שם. (11) אין זה טעם למה
נשרף, אלא הוא מוסב על התחלת הדברים "ועוד מקריבין
שעיר חטאת", וכאילו היה כתוב: "ועוד מקריבין הציבור
שעיר חטאת, שכן זוגו שעיר המשתלח, והוא נשרף". וראה
בהלכות מעשה הקרבנות שם. (12) לעזאזל, כמו שנאמר
(שם שם, י) "והשעיר אשר עליו הגורל לעזאזל, יעמד
חי לפני ה' וגו' לשלח אותו לעזאזל המדברה".

ג. בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן שָׁל חַג הַסֻּכּוֹת מִקְרִיבִין מוֹסֵף

שיעורי רמב"ם ג' פרכים ליום – יום ד' כ"ו ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קיז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

בששון" (לכך תקעו והריעו כדי שתהיה שמחה).
(35) כלומר, נושא הצלוחית עלה בכבש שהוא מדרומו של המזבח. (36) אף כי כל העולין למזבח עולין דרך ימין ומקיפין, בניסוך המים (וכן בניסוך היין ועולת העוף) היה פונה לשמאל, כדי שיפגע מיד בקרן דרומית מערבית. שאם היה פונה לימין ומקיף את כל המזבח עד שיגיע לקרן דרומית מערבית, יש חשש שמא יתעשנו המים (ראה למעלה פ"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יא).
(37) כתנא-קמא שם במשנה, ולא כר' יהודה האומר כי הספלים היו של סיד. (38) שם במשנה. (39) שם במשנה. (40) שם במשנה: "ואחד מעובה ואחד דק", ואמרו בגמרא שם כי החוטם שהיה בספל של המים, היה דק יותר מאותו שהיה בספל היין, כי היין עב יותר מן המים (ראה גם בפירוש המשנה שם).

ח. זה שמנסף המים היו אומרים לו⁴¹: הגבה ידך⁴². שפעם אחת נסף אחד על רגליו, ורגמוהו כל העם באתרוגיהן⁴³. שאמרו צדוקי הוא, שהן אומרים אין מנסכין מים⁴⁴.

(41) משנה שם. (42) שכולם יראו איך שהוא מנסך המים לתוך הספל. (43) שהרי הניסוך היה בשחרית (ראה למעלה הלכה ו) בשעת נטילת האתרוג (תפארת ישראל). (44) שהצדוקים אינם מאמינים בתורה שבעל-פה, וניסוך המים אינו מפורש בתורה אלא הלכה למשה מסיני הוא (ראה למעלה הלכה ו).

ט. כמעשהו בחל כף מעשהו בשבת⁴⁵. אלא שהיה ממלא מערב שבת⁴⁶ חבית של זהב, ואינה מפלי השרת⁴⁷, ומניחה בלשפה, ולמחר ממלא ממנה.

(45) כל הלכה זו שם במשנה. (46) מן השילוח. (47) שאם ימלאו בחבית שהיא מכלי שרת, גזירה שמא יאמרו לקידוש ידים ורגלים מלאום, ואם כן קדשו ונפסלו בלינה (סוכה ג. דברי ר' ינאי).

י. אם נשפכה⁴⁸ או נתגלתה⁴⁹ - ממלא מן הפיור ומנסף.

(48) כלומר, נשפכו המים. (49) והיין והמים המגולים פסולים למזבח (משנה שם, ופ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה י), לפי שיש חשש שמא שתה מהם נחש והכניס בהם ארסו, ומכיון שאסורים בשתיה משום חשש סכנה – נפסלו גם למזבח, משום שנאמר (מלאכי א, ח) הקריבנה נא לפחתך הירצך או הישא פניך, אמר ה' צבאות (שם בגמרא, וראה עוד בבבא בתרא צז:).

יא. בכל יום ויום מימי החג היו אומרים שירה בפני עצמה על מוסף היום⁵⁰. בראשון מימי חלו של מועד היו אומרים: הבו לה' בני אלים⁵¹. בשני⁵² - ולרשע אמר אלהים וגומר⁵³. בשלישי - מי יקום לי עם מרעים⁵⁴. ברביעי - בינו פלעים פעם וגומר⁵⁵. בחמישי - הסירותי מסבל שקמו⁵⁶. בששי - ימוטו

ונסף שניהם מפלי אחד - יצא²⁷. ואם הקדים נסוף המים לזבח, אפלו נסכן בלילה - יצא²⁸. ובקרן דרומית מערבית היה מנסף למעלה מחצי המזבח²⁹, והכל יורד לשיתין, כמו שבארנו³⁰. פיצד היו עושין? צלוחית של זהב מחזקת שלשה לגין היה ממלא אותה מן השילוח³². הגיעו לשער המים³³ - תקעו והריעו ותקעו³⁴. עלה לכבש³⁵ ופנה לשמאלו³⁶ ונתן המים מן הצלוחית לתוך הספל שהיה שם³⁷. ושני ספלים של כסף היו שם, מערבי היה בו המים, ומזרחי היה בו היין של נסוף³⁸. והיו מנזקין פמין שני חטמין דקין³⁹. ושל מים היה נקב שלו דק משל יין, כדי שיכלה המים עם היין כאחד⁴⁰.

(26) ערבב. (27) משנה בסוכה מח: "עירה של מים לתוך של יין, ושל יין לתוך של מים, יצא". ומפרש רבינו שנתן מים לתוך היין או היין לתוך המים ונסכן מכלי אחד, ואף כי יין מזוג פסול (כמפורש בבבא בתרא צז: , עיין שם. אבל יש לציין כי רבינו לא הביא דבר זה בחיבורו), אינו פסול אלא רביעית ההין מזוג, דליכא רביעית יין שכתוב ונסכו יין רביעית, רביעית ההין אתה מנסך ולא את המזוג, אבל הכא דאיכא רביעית יין, יצא ידי ניסוך יין ומים (קריית ספר). אבל מלשנו של רש"י שם (ד"ה אתי לאשחורי) נראה שמפרש שהחליף הספלים, כלומר המים שפך לתוך הספל הקבוע של היין, והיין שפך לספל הקבוע של המים, ולא שעירב היין והמים בכלי אחד, וראה בתוספות יום טוב' סוכה פ"ד משנה ט, והר המוריה כאן. (28) גמ' תענית ב: "מה ניסוך המים מאורתא", וראה רש"י שם שמביא "ויש ספרים דכתיב בהו, דאמר מר ומנחתם ונסכיהם בלילה אפילו בלילה, דאע"פ מקריבין הקרבנות ביום, יכולין להביא המנחות והנסכים בלילה, ואף האי נמי ניסוך המים יכול לנסך בלילה", ומה שאמרו ביומא כו: אין מנסכין מים בחג אלא בתמיד של שחר (ראה למעלה הלכה ו), היינו שאינו חייב לנסך אלא בתמיד של שחר, אבל אם עשה כן בלילה – יצא ידי חובתו (תוס' שם ד"ה איבעיא). שדווקא נסכים הבאים עם הזבח, נתרבו ממה שנאמר ולנסכיהם ולשלמיכם, אבל נסכים הבאים בפני עצמן, שאינם מתקדשים בשחיטת הזבח – נקריבין בלילה (קריית ספר). וראה בפ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה. (29) ראה למעלה פ"ז מהלכות מעשה קרבנות הלכה י, וראה במשנה זבחים סג. ובתמיד פ"ז משנה ג. (30) למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. (31) משנה סוכה מח. (32) "מעין הוא סמוך לירושלים" (רש"י שם), שנאמר (ישעיה יב, ג) "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה" (גמרא שם מח: לפי פירוש התוספות ד"ה מנא הני מילי). (33) "אחד משערי העזרה נקרא כן, על שם שמכניסין בו (=דרכו) צלוחית של מים של ניסוך בחג" (רש"י שם). (34) הגמרא שם מח: אמרו "מנא הני מילי (שתוקעין ומריעין בשאיבת המים – רש"י שם, אבל התוספות שם מפרשים מנה"מ דבעי מי השילוח) אמר רב עינא, דאמר קרא (ישעיה שם) ושאבתם מים

מְדַלְגִין סֵדֶר הַשִּׁיר, וּבִשְׁנֵי שִׁירֵי אֶחָד בַּשַּׁבָּת נִמְצָא
הָאֲחֵרֹן נִדְחָה (רש"י שם).

1 פֶּל מוֹסְדֵי אֶרֶץ וְגוֹמֶר⁵⁷. וְאֵם חָל שַׁבָּת לְהִיּוֹת בְּאֶחָד
2 מֵהֶן – יְמוּטוֹ יִדְחָה⁵⁸.

3 יב. כָּבֵד בְּאַרְנוֹנָה⁵⁹, שֶׁכָּל מִשְׁמְרוֹת כְּהֵנָה עֲשָׂרִים
4 וְאַרְבָּעָה, וְכָלֵן עוֹבְדִין בְּשׁוּהָ בְּרִגְלִים⁶⁰. וּבְחֵג הַסִּכּוֹת
5 הָיָה כָּל מִשְׁמֶר מְקָרִיב פֶּר אֶחָד אוֹ אֵיל אֶחָד אוֹ
6 שְׁעִיר הַחֲטָאת. אֲכָל הַכֹּהֲנִים – יֵשׁ מִשְׁמֶר שְׁמֶקְרִיב
7 מֵהֶן שְׁנֵי כֹהֲנִים, וְיֵשׁ מִשְׁמֶר שְׁמֶקְרִיב כֹּהֵן אֶחָד.
8 פִּינְצֵד⁶¹ בְּיוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל חֵג הָיָה שֵׁם שְׁלֹשָׁה
9 עֲשָׂר פָּרִים וּשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר⁶². כָּל מִשְׁמֶר מְקָרִיב
10 בְּהִמָּה אֶחָת מֵהֶם. נִשְׁאָרוּ שֵׁם אַרְבָּעָה עֲשָׂר כֹּהֲנִים
11 לְשִׁמּוֹנָה מִשְׁמְרוֹת. שְׁשָׁה מִשְׁמְרוֹת מְקָרִיבִין שְׁנֵים
12 שְׁנָיִם, וּשְׁנֵי מִשְׁמְרוֹת מְקָרִיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּשְׁנֵי הָיָה
13 שֵׁם שְׁנֵים עֲשָׂר פָּרִים⁶³ וּשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל
14 מִשְׁמֶר מְקָרִיב אֶחָד. נִשְׁאָרוּ שֵׁם אַרְבָּעָה עֲשָׂר כֹּהֲנִים
15 לְתִשְׁעָה מִשְׁמְרוֹת. חֲמִשָּׁה מְקָרִיבִין שְׁנֵים שְׁנָיִם,
16 וְאַרְבָּעָה מְקָרִיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּשְׁלִישֵׁי הָיָה שֵׁם אֶחָד
17 עֲשָׂר פָּרִים וּשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֶר מְקָרִיב
18 אֶחָד. נִשְׁאָרוּ אַרְבָּעָה עֲשָׂר כֹּהֲנִים לְעִשְׂרָה מִשְׁמְרוֹת.
19 אַרְבָּעָה מְקָרִיבִין שְׁנֵים שְׁנָיִם, וְשִׁשָּׁה מְקָרִיבִין אֶחָד
20 אֶחָד. בְּרִבְעִי הָיָה שֵׁם עִשְׂרָה פָּרִים וּשְׁנֵי אֵילִים
21 וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֶר מְקָרִיב אֶחָד. נִשְׁאָרוּ שֵׁם אַרְבָּעָה
22 עֲשָׂר כֹּהֲנִים לְאַחַד עֲשָׂר מִשְׁמֶר. שְׁלֹשָׁה מְקָרִיבִין
23 שְׁנֵים שְׁנָיִם, וְשִׁמּוֹנָה מְקָרִיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּחִמִּישִׁי
24 הָיָה שֵׁם תִּשְׁעָה פָּרִים וּשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֶר
25 מְקָרִיב אֶחָד. נִשְׁאָרוּ שֵׁם אַרְבָּעָה עֲשָׂר כֹּהֲנִים לְשְׁנֵים
26 עֲשָׂר מִשְׁמֶר. שְׁנֵי מִשְׁמְרוֹת מְקָרִיבִין שְׁנֵים שְׁנָיִם,
27 וְעִשְׂרָה מְקָרִיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּשִׁשִּׁי הָיָה שִׁמּוֹנָה פָּרִים
28 וּשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. כָּל מִשְׁמֶר מְקָרִיב אֶחָד. נִשְׁאָרוּ
29 שֵׁם אַרְבָּעָה עֲשָׂר כֹּהֲנִים לְשִׁלְשָׁה עֲשָׂר מִשְׁמֶר.
30 מִשְׁמֶר אֶחָד מֵהֶן מְקָרִיב שְׁנֵי כֹהֲנִים, וּשְׁנֵים עֲשָׂר
31 מִשְׁמֶר מְקָרִיבִין אֶחָד אֶחָד. בְּשִׁבְעִי הָיָה שֵׁם שְׁבַע
32 פָּרִים וּשְׁנֵי אֵילִים וְשְׁעִיר. וְאַרְבָּעָה עֲשָׂר כֹּהֲנִים
33 כְּמִנְיֵן הַמִּשְׁמְרוֹת. נִמְצָא כָּל מִשְׁמֶר מְקָרִיב בְּהִמָּה
34 אֶחָת.

59) לַמַּעֲלָה פ"ד מֵהַלְכוֹת כָּלִי הַמִּקְדָּשׁ הַלְכָה ג.
60) כְּלוֹמֵר "כָּל שִׁיבּוֹא מִן הַכֹּהֲנִים בְּרִגְלָהּ וְרֹצֵה לַעֲבוֹד, עוֹבֵד
וְחוֹלֵק עִמָּהֶם, וְאֵין אוֹמְרִים לוֹ לֵךְ עַד שִׁיגִיעַ מִשְׁמֶר" (שם)
הַלְכָה ד). 61) מִכָּאן וְעַד סוֹף הַהֲלָכָה הִיא מִשְׁנָה בִּסְכּוּכָה
נָה: 62) רָאָה לַמַּעֲלָה הַלְכָה ג. 63) רָאָה לַמַּעֲלָה הַלְכָה
ד, כִּי הַפָּרִים פּוֹחֲתִין אֶחָד אֶחָד בְּכָל יוֹם.

35 יג. וְכָל מִי שֶׁהָיָה מְקָרִיב פֶּר הַיּוֹם – לֹא הָיָה מְקָרִיב
36 פֶּר לְמַחֲרָ⁶⁴, אֶלָּא חוֹזְרִין חֲלִילָה⁶⁵. בְּשִׁמְנֵי⁶⁶ חוֹזְרִין
37 לְפִיִּם כָּלֵן בְּאֶחָד כְּשֶׁאֵר הָרִגְלִים⁶⁷, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹנָה⁶⁸.

64) שֵׁם בְּמִשְׁנָה. "שֶׁאֵין הַמִּשְׁמְרוֹת שֶׁהִקְרִיבוּ כֹהֲנִים אֶתְמוֹל
מִנִּיחִים אוֹתָם" (רש"י שם). 65) כִּסְדֵּר שִׁסְדּוֹ הַמִּשְׁמְרוֹת
בְּדִבְרֵי הַיָּמִים (א, כד) הַיּוֹרִיבִים רָאשׁוֹן וְאַחֲרָיו יִדְעִיהָ וְגו',

50) רָאָה לַמַּעֲלָה פ"ג מֵהַלְכוֹת כָּלִי הַמִּקְדָּשׁ הַלְכָה ב,
שֶׁהַלִּיּוֹם הֵיוּ אוֹמְרִים שִׁירָה בְּשַׁעַת נִסּוֹךְ הֵיילָן עַל כָּל עוֹלוֹת
הַצִּיּוֹר הַבָּאִים חוּבָה, וְרָאָה גַם לַמַּעֲלָה פ"ו מֵהַלְכוֹת אֵלוֹ
הַלְכוֹת ה"ז. 51) תַּהֲלִים כֹּט. מִכָּאן עַד סוֹף הַהֲלָכָה הִיא
בְּרִייתָא בִּסְכּוּכָה נָה. וְהֵינּוּ "כָּל הַמְזֻמּוֹר עַל שֵׁם שֶׁהַיּוֹם
תַּחֲלִיל שְׁמַחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה, דִּהֵינּוּ כְבוֹד וְעוֹז. וּבִאוֹתוֹ
מְזֻמּוֹר קוֹל ה' עַל הַיָּמִים, עַל שֵׁם נִסּוֹךְ הַיָּמִים" (רש"י שם).
52) שֶׁל חוֹל הַמוֹעֵד. 53) תַּהֲלִים נ. "כָּל הַמְזֻמּוֹר דְּבָרִי
כְבוֹשִׁין הֵן לְנֶאֱסָפִין לַעֲזוּרָה לַמִּצּוֹת הַחֵג וּשְׁמַחִים בְּשִׁמַּחַת
הַחֵג, וּמוֹכִיחִים מֵהָ לֵךְ לְסִפּוֹר חוֹקִי, כְּלוֹמֵר לֵמָּה לֵךְ לְבוֹא
לְבֵית זֶה עִם שָׂאֵר עַמִּי, אִם אֵינֶךָ חוֹזֵר בְּתִשְׁבּוּכָה וְכו'" (רש"י
שם) 54) תַּהֲלִים צד. מֵהַפִּסּוֹק מִי יָקוּם, שֶׁהוּא פִּסּוֹק טז
עַד סוֹף הַפָּרָק. "מִפְּנֵי שִׁפְרֶשֶׁת מִי יָקוּם לִי, מִדְּבַרְתָּ עַל צְרוֹתָן
שֶׁהֵיוּ מְשׁוּעַבְדִּין בְּבֵית שְׁנֵי תַּחַת מַלְכֵי פָּרִס וּמַלְכֵי יוֹן וּמַלְכֵי
רוֹמִי, וְאֶף-עַל-פִּיִּכֶן אֵינֶם נִמְנָעִים מִלְשַׁמַּח שְׁמַחַת מַלְכָם,
וּמִתַּפְלִלִין מִי יָקוּם לָנוּ לְהַצִּילָנוּ מִן הַמְרִיעִים הָאֵלֶּה, לֹאִי
ה' עֲזָרְתָה לִי כִּמְעַט שִׁכְנָה דּוֹמָה נִפְשִׁי, אִם אִמְרֵתִי מִטָּה רִגְלִי
וְגו'" שְׁרַעֲפִי בִקְרָבִי תִנְחוּמִיךָ יִשְׁעִשְׁעוּ, כְּלוֹמֵר, אֶף לִפִּי
צְרוֹתֵינוּ אֵין אֲנוּ נִמְנָעִים מִלְבוֹא לְהַשְׁתַּעֲשַׁע בְּתִנְחוּמִיךָ וְכו'
עַד סוֹף הַמְזֻמּוֹר" (רש"י שם). 55) תַּהֲלִים צד, עַד פִּסּוֹק
טז. וְכִרַּב סִפְרָא (סוֹכָה שם), וְאֶף כִּי "בֵּינוּ בּוֹעֲרִים" הוּא
הַחֲלָק הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַמְזֻמּוֹר, ו"מִי יָקוּם לִי עִם מְרַעִים" הוּא
הַחֲלָק הַשֵּׁנִי – מְקַדִּימִים אֶת הַחֲלָק הַשֵּׁנִי וּמֵאַחֲרֵים אֶת
הַחֲלָק הָרֵאשׁוֹן, "מִפְּנֵי שֶׁעֲכָשׁוּ זְמַן מִתְּנֻת עֲנִיִּים שֶׁהוּא זְמַן
אֲסִיף, זְמַן לִקֹּט שִׁכְחָה וּפָאָה וּמַעֲשֵׁר עֲנִי, וְכִשְׁמַגִּיעִין יָמִים
הָאַחֲרוֹנִים שֶׁהֵן קְרוֹבִים לְפָרוֹשׁ וּלְשׁוֹב לְבַתִּיהֶם, קוֹרִין
לְפָנֵיהֶם לְהוֹכִיחֵם שִׁיעֲשֻׁרוֹ כְּרָאוּי, וְאֶף-עַל-פִּי שֶׁהַמַּעֲשִׂוֹת
בְּצַנְעָה, וְלֹא יֵאמְרוּ מִי רּוֹאֵנוּ וּמִי יוֹדֵעֵנוּ, לִכְךָ אוֹמֵר "בֵּינוּ
בּוֹעֲרִים בַּעַם", שְׁאוֹמְרִים בְּלִבָּם מִי יִגִּיד מַעֲשֵׁינוּ, הַנוֹטֵעַ אוֹזֵן
הָלֹא יִשְׁמַע, אִם יוֹצֵר עֵין הָלֹא יִבִּיט, הַיּוֹסֵר גּוֹיִם הָלֹא יוֹכִיחַ
וְגו'" עַד מִי יָקוּם לִי" (רש"י שם). 56) תַּהֲלִים פֹּא. "דְּבָרִי
תִנְחוּמִים הֵן, אִם תִּזְכּוּ, בְּצִרָה קִרְאָת וְאַחֲלִצֵךְ אֶעֱנֵךְ בִּסְתֵּר
רַעַם, אֲבַחֵךְ עַל מִי מְרִיבָה וְגו'" עַל הַיָּמִים שֶׁנִּידוֹנִין עֲלֵיהֶן
בַּחֵג, לִפִּי מָה שֶׁאֵין בּוֹחֵךְ אֶפְסוֹק לֵךְ, עַל שֵׁם שִׁמְתַּפְלִילִין
עַל הַגִּשְׁמִים וְצִרִיכִים לֵהֵן, וְכֹתִיב בְּמִזְמוֹר זֶה אֲנִכִּי ה' אֱלֹקֶיךָ
הַמַּעֲלֵךְ מֵאַרְץ מִצְרַיִם, הָרַחֵב פִּיךָ וְאַמְלֵאָהוּ, שֶׁאֲשַׁלַּח לָכֶם
בִּרְכָה, וְסוֹף הַמְזֻמּוֹר וַיֹּאכִילָהּ מִחֵלֶב חֹטָה וְגו'" (רש"י שם).
57) תַּהֲלִים פֹּב. בְּמִזְמוֹר, אֶ-לִיקִים נִצַּב בְּעֵדֶת אֶ-ל, וְאוֹמְרִים
כָּל הַמְזֻמּוֹר עַל שֵׁם שִׁכְתּוֹב בּוֹ עֲנִי וְרַשׁ הַצִּדִּיק, אֵלוֹ
מַעֲשֻׁרוֹת, שֶׁכֵּךְ הוּא נִדְרַשׁ בַּחוּלִין, צִדִּיק מִשְׁלַךְ וְתָן לוֹ, בִּפְ'
הַזְרוּעַ (חוּלִין קִלְד). לֹא יִדְעוּ וְלֹא יִבְיִנוּ. וּמִי שֶׁאֵינוֹ נוֹתֵן לְבוֹ
לְהַבִּין לִכְךָ, בַּחֲשֵׁכָה יִתְהַלְכוּ זֶה מֵיָתֵה, כְּדִתְנֵן בִּאֲבוֹת (פ"ה
מִשְׁנָה ט) בִּארְבַּעָה פְּרָקִים הַדְּבָר מִתְרַבֵּה כו' בְּמוֹצָאֵי הַחֵג
שֶׁבְּכָל שָׁנָה מִפְּנֵי גֹזֵל מִתְּנֻת עֲנִיִּים, וְגוֹרֵם קִלְלָה לַעֲוֹלָם
וְרַעֲבוֹן שִׁמּוּטוֹ כָּל אֶפְסֵי אֶרֶץ" (רש"י שם). 58) כְּלוֹמֵר,
אִם אֶחָד מִשְׁשֶׁת הַיָּמִים הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁל חוֹל הַמוֹעֵד חָל
בַּשַּׁבָּת, הָרִי שִׁיר שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם נִדְחָה מִפְּנֵי שִׁיר שֶׁל שַׁבָּת,
וּמִמִּילָא יוֹצֵא כִּי "מוֹטוֹ", שֶׁהוּא הָאֲחֵרֹן, נִדְחָה מִפְּנֵי
שֶׁאֲמָרוּ בִּאֶחָד בַּשַּׁבָּת שִׁיר שֶׁהִיא רָאוּי לִזְמַר אֶתְמוֹל, שֶׁאֵין

שיעורי רמב"ם ג' פריקים ליום – יום ד' כ"ו ניסן – ספר עבודה – הלכות תמידין ומוספין קיט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

המזבח. וקל-וחומר שלא יערב נסכי כבשים בשל אילים או בשל פרים, שהרי אין בלילתם שוה, שהפריים והאילים נבללים שני לוגין שמן על כל עשרון סולת, ואילו בכבשים בלילתם רכה יותר, עשרון סולת על שלשה לוגין שמן, והן בולעות זו מזו ונמצאת זו חסירה וזו יתירה (רש"י במנחות קג:). [ונראה מדברי רבינו, שנסכי פרים בפריים, אילים באילים וכבשים בכבשים – אין איסור, וכן נראה מדברי המשנה והגמרא במנחות (שם), וצריך לפרש שהכוונה רק לנסכי יין, שלא נאסרו בתערובת, מן התורה, שהרי אינם על האש, אלא על גבי שיתין (פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א, ושם פט"ז הלכה יד), ורק חכמים אסרו תערובת יין שמא יבוא לערב סולת ושמן (מנחות פט:)] לא גזרו אלא במין בשאינו מינו (פריים באילים וכו'), שהרי יש בשני מינים אופן שתערובת פוסלת אפילו בדיעבד, כגון כבשים בפריים שבללם יחד (שם במשנה), ולפיכך גזרו גם בפריים ואילים, אבל במין אחד כגון פריים בפריים וכו' – לא גזרו, שלעולם אין בו פסול בדיעבד. וראה בט"ז ליוה"ד דעה סימן צא ס"ק א, ומה שאמר אביי (שם פט:)] על מה ששינוי במשנה (שם פט). "מעריבין נסכי פריים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים" – "מעריבין יינו אם נתערב סלתן ושמןן", זה לא מוסב על פריים באילים, שבהם לא התירו אלא אם כבר נתערב, אבל בכבשים בכבשים מותר לעולם, אפילו לפני שנתערבו, כנ"ל. וראה להלן הלכה יט. ועיין בהר המוריה]. (77) ראה במשנה שם פט. "מעריבין נסכי פריים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים, יחיד בשל ציבור, של יום בשל אמש". וראה שם פט: בגמרא כי דין זה הוא לענין יין דוקא, ורק אם כבר נתערבו השמן והסולת (ראה להלן הלכה יח), אבל באופן אחר – אסור, ולא הבדילו בין יחיד לציבור.

- 7 טז. וְכָל הַחֲלָבִים שֶׁל קֶרְבָּנוֹת, בֵּין קֶרְבָּנוֹת צִבּוֹר בֵּין קֶרְבָּנוֹת יָחִיד⁷⁸ - אֵין מְעַרְבִין אוֹתָן זֶה בְּזֶה, אֶלָּא מְקַטְרִין אֹמֵרֵי כָּל קֶרֶבֶן וְקֶרֶבֶן בְּפָנָי עֲצָמוֹ⁷⁹. וְאִם נִתְעַרְבוּ - מְקַטְרֵי הַכֹּל בְּאַחַד⁸⁰.

(78) כן נראה במנחות שם, וראה למעלה הלכה טו. (79) ברייתא בפסחים סד: ובמנחות פט: ובסיפרא ויקרא דבורא דנרבה פרשה יד הלכה י, שנאמר (ויקרא ג, יא) "והקטירו", שלא יערב חלביו של זה בזה. וראה גם להלן פ"א מהלכות קרבן פסח הלכה ו. (80) כן מבואר במנחות שם, ממה שמתרץ ר' יוחנן "אם נתערבו קא אמר". הרי שאם נתערבו, מקטירים ביחד. ואף כי התירוף הזה נדחה – לא מטעם זה נדחה אלא מטעם אחר, אבל הדין דין אמת (הר המוריה).

- 11 יז. מְנַחֲתֹת שֶׁל נִסְכִּים⁸¹ שֶׁנִּתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה אַחֵר שֶׁנִּבְלַל כָּל מִין וּמִין בְּפָנָי עֲצָמוֹ - לְשִׁרְתָּם⁸².

(81) היינו סולת, ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א. (82) [מין במינו, היינו כבשים ופריים או כבשים ואילים, שהם שני מינים בבליה, שכבשים בלילתם רכה (=שלשה לוגים שמן על עשרון סולת. ראה למעלה הלכה טו), ואילו פריים ואילים בלילתם עבה (=שני לוגים על עשרון, ראה למעלה שם). אבל פריים ואילים הם מין אחד

ונמצאו כל המשמרות שונות ומשלשות בהקרב פרים, חוץ משני משמרות ששונות ואין משלשות (שם בגמרא). (66) בשמיני עצרת. שאין שם אלא פר ואיל ושבעה כבשים ושעיר חטאת, ראה למעלה הלכה ה. (67) כלומר מפסין בן כל המשמרות, ולא רק בין שתי המשמרות שלא שלשו בחג, ראה שם במשנה "בשמיני חזרו לפיס כברגלים", ופסק רבינו כרבי (שם) הסובר כי היו מפסין בין כל המשמרות, ולא כחכמים האומרים כי פר הבא בשמיני מפסין בין שתי המשמרות שלא שלשו בפרי החג, ומשמר העולה בפס הוא העושה הפר. וראה לחם-משנה טעם פסקו של רבינו. (68) למעלה התחלת הלכה יב, ופ"ד מהלכות כלי המקדש שם. כי כל המשמרות שוות ברגלים.

- 1 יד. בְּיוֹם טוֹב הָרָאוּשׁוֹן שֶׁל חַג שֶׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת
- 2 הָיָה שֵׁם מְנַחֲתֹת נִסְכִּים⁶⁹ שֶׁל מוֹסְפִין וְשֶׁל תְּמִידִין
- 3 שְׁשִׁים וְאַחַד עֶשְׂרוֹן⁷⁰, וְלֹא הָיוּ מְעַרְבִין⁷¹ אוֹתוֹ⁷².

(69) היא הסולת, ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א, וראה להלן הלכות טו"ז. (70) שהרי שלשה עשר הפריים שמקריבים ביום הראשון (ראה למעלה הלכה ג) היה צורך בשלשים ותשע עשרונים סולת, שהרי לכל פר היו שלשה עשרונים (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד). ולשני האילים (ראה למעלה הלכה ג) היה צורך בארבעה עשרונים, שהרי לכל איל מביא שני עשרונים (מעה"ק שם). ולארבע עשרה הכבשים (ראה למעלה ה"ג) מביא ארבעה עשר עשרונים, עשרון לכל כבש וכבש (מעה"ק שם), הרי ביחד חמשים ושבעה עשרונים, ואילו על שעיר החטאת אינו מביא נסכים שהרי אין טעון נסכים אלא עולות ושלמים בלבד (ראה מעה"ק שם ה"ב), ונוסף לזה מביא שני עשרונים על שני הכבשים של מוסף של שבת עשרון אחד לכל כבש, ועוד נוסף לזה שני עשרונים לשני כבשי התמידין, הרי ביחד ששים ואחד עשרונים, ראה משנה במנחות קג: ותוספתא שם פ"ב. (71) משנה ותוספתא שם. והטעם הוא משום שיותר מששים עשרון אינם נבללים בכלי אחד, ראה למעלה בפ"ז מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו. וראה עוד להלן שאפילו בפחות מששים ואחד אין לבלול כאן. (72) בכסף-משנה: אותם.

- 4 טו. וּלְעוֹלָם⁷³ אֵין מְעַרְבִין⁷⁴ נִסְכִּים⁷⁵, אֶלָּא נִסְכֵּי הַפְּרִים לְבָדָם, וְנִסְכֵּי הָאֵילִים לְבָדָם, וְנִסְכֵּי כִבְשִׁים לְבָדָם⁷⁶, בֵּין בְּקֶרְבָּנוֹת צִבּוֹר בֵּין בְּקֶרְבָּנוֹת יָחִיד⁷⁷.

(73) כלומר, אפילו בפחות מששים ואחד עשרון. (74) משנה במנחות קג: וגמרא שם פט: כולל היין והסולת (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה א). (76) אבל פריים ואילים ביחד – אסור לערב, אף-על-פי שביללתם שוה, שהרי בפר הוא מביא שלשה עשרונים סולת על חצי ההין שמן, היינו ששה לוגין שמן, הרי שני לוגין שמן על עשרון סולת, וגם באילים כן, שהרי מביא עליהם שני עשרונים סולת על שלישית ההין שמן היינו ארבעה לוגין, הרי שני לוגין על עשרון – ולמדו כן ממה שנאמר בחלבים (ויקרא ג, יא) "והקטירו", שלא יערב חלביו של זה בזה (מנחות פט: וראה להלן הלכה טז). והוא-הדין לסולת ושמן של מנחה, שאף הם, הקומץ שלהם נקטר על גבי

לתקן באופן אחר: "מערב (יין) נסכי פרים ביין נסכי אילים (ואין צורך לומר יין נסכי כבשים) ביין נסכי כבשים", היינו לפי שיין נסכי כבשים ביין נסכי כבשים, מותר אף בלא נתערבו, כנ"ל. (93) שכיון שבזה יש אופן שפסול אפילו בדיעבד - גזור יותר. וכן הוא בפירוש"י שם ד"ה מערבין, וז"ל: "והא דקתני מציעתא דמתינתא אבל אין מערבין [נסכי כבשים בנסכי פרים], היינו אפילו (כן צריך להיות) נתערבו סלתן ושמןן". נמצא ששלשה אופנים בענין זה: א' פרים בפריים וכבשים בכבשים, מותר לערב יין אף לפני שעירבו שמן וסולת. ב' פרים ואילים בכבשים, אפילו נתערבו שמן וסולת אסור לערב יין. ג' פרים באילים, אם נתערבו שמן וסולת מותר לערב יין, ואם לאו - אסור.

- כ. וילעולם⁹⁴ אין מערבין היין לכתחילה, אלא אחר שנתערבה הסלת או אחר שהקטיר, כמו שפארנו⁹⁵. (94) היינו בפריים ואילים, כנ"ל. (95) למעלה הלכה יח, וראה בהר המוריה.

סליקו להו הלכות תמידין ומוספין בסיעתא דשמיא

הלכות פסולי המקדשין

יש בכללן שמונה מצות. שתי מצות עשה, ושש מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) שלא לאכל קדשים שנפסלו או שהוטל בהם מום. (ב) שלא לאכל פגול. (ג) שלא יותיר קדשים לאחר זמנם. (ד) שלא יאכל נותר. (ה) שלא יאכל קדשים שננטמאו. (ו) שלא יאכל אדם שננטמא הקדשים. (ז) לשרף הנותר. (ח) לשרף הטמא.

ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

(1) יבאר הפסולין לעבודה אם מותרין לשחוט קדשים לכתחילה, אם צריך כוונה בשחיטת קדשים, והשוחטם שלא במקומם.

- א. כל² הפסולין³ לעבודה⁴ מתירין לשחוט קדשים לכתחילה⁵, ואפילו קדשי קדשים⁶; חוץ מן הטמא, שאינו שוחט לכתחילה, ואף על פי שהוא חוץ לעזרה⁷ ופשט ידיו⁸ ושחט בעזרה, גזרה שמא יגע בכשרי⁹.

(2) משנה, זבחים לא, ב. (3) כגון זר (שאינו מזרע אהרן הכהן), בעל מום, ערל טמא. בפ"ט מהל' ביאת מקדש הט"ו, מונה רבינו שמונה עשר פסולים לעבודה, ראה שם. (4) הקרבת קרבנות בבית המקדש. קרבנות בהמה, אבל עופות אינם נשחטים אלא נמלקים בצפון, שנאמר (ויקרא א, טו): "ומלק את ראשו" ומליקה טעונה כהן כשר (לקמן פ"ז ה"א). (5) במשנה, אמנם כתוב: "ששחטו", ומשמע שרק בדיעבד כשר, אבל לכתחילה לא ישחוט, אולם בגמרא (שם לב). פירשו, שמשום טמאים, נקטה המשנה לשון דיעבד, שטמאים אסורים לשחוט לכתחילה שמא יגעו

לענין זה, שהרי בליתם שווה (ראה למעלה שם), ובהם אין צורך שבלייתם תהא לחוד, אלא אם נבללו ביחד - כשרות, וראה להלן. וכן הוא במשנה שם (פט): "אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים, ואם בללם אלו בפני עצמן וכו' ונתערבו כשרים, אם עד שלא בלל פסול". וראה להלן.

- יח. וכיון שנבללו⁸³ המנחות⁸⁴ ונתערב שמנן וסלתן - הרי זה מתר לערב יין שלחן לכתחילה⁸⁵. וכן אם הקטיר מנחות של נסכים כל אחת ואחת בפני עצמה⁸⁶ - הרי זה מתר לערב היין שלחן⁸⁷.

(83) כאבי במנחות שם, בפירוש המשנה שם. (84) היינו פרים באילים, ראה להלן הלכה יט. (85) אבל אם לא נתערבו שמנן וסולתן של הפריים והאילים, אסור לערב היין לכתחילה (ראה להלן הלכה כ). (86) כלומר שלא נתערבו. (87) שם במנחות פט: "אמר אביי, הכי קאמר מערבין יינן אם נתערב סלתן ושמןן. ויינן לכתחילה לא, והתניא במה דברים אמורים בסולת ושמן, אבל יין מערבין. אלא אמר אביי, הכי קאמר, היכא דהוקטר סלתן ושמןן מערבין יין לכתחילה. היכא דלא הוקטר, אם נתערב סלתן ושמןן מערבין נמי יינן, ואם לאו אין מערבין, דילמא אתי לאיערובי סולת ושמן לכתחילה".

- יט. כשמערבין היין של נסכים⁸⁸ - יש לו לערב יין נסכים של אמש בשל יום, ושל יחיד בשל צבור⁸⁹. וכשמערבין⁹⁰ - מערב יין נסכי פרים ביין נסכי אילים⁹¹, יין נסכי כבשים⁹² ביין נסכי כבשים; אבל אין מערבין יין נסכי כבשים ביין נסכי פרים ואילים⁹³.

(88) כלומר, כשנתערב שמנן וסולתן, או שהוקטרו בפני עצמן, ראה למעלה הלכה יח. (89) משנה שם פט. "מערבין נסכי פרים בנסכי אילים, נסכי כבשים בנסכי כבשים, של יחיד ושל ציבור, של יום בשל אמש". וכמו שפירשה אביי (שם פט): הובאו דבריו למעלה. ומה שכתב של אמש בשל יום, כלומר אם לא הביא נסכים בקרבן של אמש והביאן היום (ראה למעלה פ"ב מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יב, כי מביא אדם קרבנו היום, ונסכיו לאחר עשרה ימים, ראה פירוש המשנה במנחות שם). (90) היינו כשנתערבו או הוקטרו, כנ"ל. (91) שבלייתן שווה. ובהם עצמם אין שום אופן שתערובת שמנם וסלתם תפסול אותם בדיעבד, אלא שגזרו בהם מחמת פרים וכבשים, שבהם יש אופן שתערובת שמן וסולת פוסלת אפילו בדיעבד, כגון שנבללו ביחד (ראה למעלה הלכה יז). [ובמין אחד ממש, כגון פרים בפריים, אילים באילים וכבשים בכבשים (וראה בסמוך), לא אסרו אפילו לפני שנתערבו. ובפריים וכבשים שבהם עצמם יש פסול בדיעבד, לא התירו אפילו לאחר שנתערבו, ראה להלן]. (92) [דברים אלו סותרים כל מה שכתבנו למעלה (בסמוך ולמעלה הלכה טו), שבמין אחד ממש לא אסרו אפילו לפני שנתערבו. אולם בדפוסי רומי וויניציאה "מערב נסכי פרים ביין נסכי אילים, ביין נסכי כבשים". והכסף-משנה תיקן: "מערב (יין) נסכי פרים ביין נסכי אילים (יין נסכי כבשים) ביין נסכי כבשים". אבל יש

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ד' כ"ו ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קכא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

7 פְּמַתְעֶסֶק¹⁴ - הָרִי אֵלָיו פְּסוּלִין¹⁵, עַד שְׂחִיטָתוֹ
8 לְשִׁחִיטָה.

(14) אינו מתכוון לזביחה אלא כעוסק במשהו אחר (שם
מז.). (15) בעיה שנפתרה שם. ראה רש"י ו'תוספות' שם.

9 ד. וְלֹא יִשְׁחַט שְׁנֵי רְאשִׁים¹⁶ בְּאַחַד בְּקָדְשִׁים. וְאִם
10 שָׁחַט - הָרִי אֵלָיו בְּשֵׁרִים¹⁷.

(16) בסכין ארוכה. (17) משנה, חולין ל, ב: "השוחט שני
ראשים כאחד, שחיתו כשרה" כלומר, לכתחילה אסור.
ושם כט, א - אמרו שמדובר בקדשים, כי בחולין מותר
אפילו לכתחילה.

11 ה. אֲבָל שְׁנַיִם שֹׁחֲטִין¹⁸ בְּהֵמָה אֶחָת בְּקָדְשִׁים
12 בְּחֵלִין.

(18) שנים אוחזים בסכין אחת ושוחטים. ומותר אפילו
לכתחילה (כחכמים שם ל.).

13 ו. הֶקְטָן אֵינוֹ שֹׁחֵט קֳדָשִׁים אֶף עַל פִּי שֶׁהִגְדֹּל
14 עוֹמֵד עַל גְּבִיּוֹ¹⁹; שֶׁהַקֳּדָשִׁים צָרִיכִין מִחֻשְׁבָּה, וְקָטָן
15 אֵין לוֹ מִחֻשְׁבָּה. אֲפִלּוּ הֵיחָד מִחֻשְׁבָּתוֹ נִפְרָת מִתּוֹךְ
16 מַעֲשָׂיו - אֵינָה מִחֻשְׁבָּה לְהֶקְלֵל, אֲלֹא לְהַחֲמִיר²⁰.
17 פִּיצֵד? הֵיחָד עוֹלָה עוֹמֵדֶת בְּדָרוֹם²¹, וּמִשְׁכָּה הֶקְטָן
18 וְהִבִּיאָה לְצִפּוֹן וּשְׁחִטָהּ, שְׁהָרִי מִמַּעֲשָׂיו נִכְרָ
19 שְׁמִיחָשְׁבָתוֹ לְשִׁחִית קֳדָשִׁים - הָרִי זֶה פְּסוּלָה.

(19) בחולין יב, ב - אמרו, ששחיתת קטן בחולין כשרה אם
גדול עומד על גביו, משום ששחיטה אינה צריכה כוונה.
ומשמע מזה, שבקדשים שצריכים כוונה בשחיטה, שחיתת
קטן פסולה, אפילו כשגדול עומד על גביו. (20) שם
במסקנה אמרו, שאפילו שמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, אין
לקטן מחשבה מן התורה אלא מדרבנן, כלומר שחכמים
החמירו בדבר, במקרה שעל-ידי-זה תצא חומרא ולא קולא,
כגון אם הקטן ישחוט ויאמר שכוונתו לזרוק את הדם למחר
- הזבח פסול מדרבנן, כמו גדול שאמר כך. (21) בדרומו
של המזבח, ועולה נשחטת רק בצפון, לקמן ה"ז.

20 ז. קֳדָשִׁי קֳדָשִׁים שֹׁנְשִׁחֲטוּ בְּדָרוֹם אוֹ שֹׁנְתִקְבֵּל דָּמָם
21 בְּדָרוֹם - פְּסוּלִין²².

(22) משנה, זבחים מז, א: "שחיתתן בצפון וקיבול דמן בכלי
שרת בצפון". ובגמרא שם מח, א - דרשו מן המקרא שגם
בדיעבד פסולים, אם לא נשחטו בצפון.

22 ח. הֵיחָד עוֹמֵד בְּדָרוֹם וְהוֹשִׁיט יָדוֹ לְצִפּוֹן וּשְׁחַט -
23 שְׁחִיטָתוֹ בְּשֵׁרָה²³.

(23) שם מח, ב - למדו דין זה מהכתוב: "ושחט אותו וגו'
צפונה" (ויקרא א, יא) אותו בצפון ולא שוחט בצפון. ראה
'תוספות' שם ד"ה אותו.

24 ט. הֵיחָד עוֹמֵד בְּדָרוֹם וְהוֹשִׁיט יָדוֹ וְקִבֵּל הַדָּם בְּצִפּוֹן
25 - קִבְּלָתוֹ פְּסוּלָה²⁴.

בבשר ויטמאוהו, וכן מסיים כאן רבינו. (6) הקרבנות
המוקדשים ביותר, והם: חטאות, אשמות, עולות, ושלמי
ציבור, היינו שני כבשים שהקריבו בחג השבועות עם שתי
הלחם. (7) שלש עזרות היו בבית המקדש: עזרת נשים,
עזרת ישראל ועזרת כהנים, וסתם עזרה פירושה עזרת
ישראל, שממנה ולצד מערב נקרא "מחנה שכינה", וכל
הטמאים אסורים להכנס לה מן התורה. (8) לפני העזרה,
מקום שחיתת קדשים, אמנם רבינו פסק בפ"ג מהל' ביאת
המקדש הי"ח, שחכמים אסרו הכנסת חלק מגוף הטמא
לעזרה (בלשון התלמוד: ביאה במקצת שמה ביאה), מדובר
כאן כשעבר על איסור דרבנן והכניס ידו, אסור לו לשחוט
אפילו אגב הוצאת היד. אגב, גם לפני שהכניס ידו לעזרה
עבר על איסור דרבנן בכניסתו לעזרת נשים (ראה הל' ביאת
מקדש פ"ג ה"ו). וכל זה נאמר באדם שנטמא בנגיעת שרץ
וכדומה שאינו מטמא כלים אבל אם נטמא במת, הרי הוא
מטמא את הסכין והיא מטמאה את הבשר ונפסל הקרבן
אפילו בדיעבד (רש"י שם במשנה). (9) ויש לשאול:
בשלמא בקדשים קלים (שלמים, תודה ודומיהם) שנשחטים
בכל מקום בעזרה, אפשר לו לנגוע, כשהקרבן נשחט על יד
השער ממש, אבל קדשי קדשים נשחטים בצפון של המזבח
(ויקרא א, יא: "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה")
והמזבח רחוק מכותל המזרח עשרים ושתים אמות, וכיצד
יגע בבשר? לשחוט אפשר בסכין ארוכה, אבל נגיעה
מטמאה רק בידו ממש. אולם לשיטת רבינו בפ"ה מהל' בית
הבחירה ה"ט אין מקום לקושיה זו. רבינו כתב שם, שכל
חלק העזרה הנמצא בחלק הצפוני של העזרה בשטח
המרחק שבין המזבח והכותל הצפוני נקרא צפון המזבח,
ויצא מזה שעד כותל המזרח נקרא צפון, ואפשר לשחוט
שם קדשי קדשים. ראה 'תוספות' שם ד"ה ובטמאים. (אמנם
גם לדעת רבינו יוצא שהשער נמצא במרחק שתי אמות
מצפון של מזבח, אבל בן אדם שידי ארוכות קצת - יכול
להגיע).

1 ב. וְאִם עֶבֶר וְשָׁחַט - הִזְבַּח בְּשֵׁר. וְכֵן פֶּהָה גְּדוֹל
2 שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים¹⁰, אֶף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: וְשָׁחַט
3 אֶהְרֵן¹¹, אִם שָׁחַטוּ זֶר - בְּשֵׁר. אֶף פָּרָה אֲדָמָה¹²
4 שְׁשִׁחִטָהּ זֶר - בְּשֵׁרָה. שְׂאִין לָף שְׁחִיטָהּ פְּסוּלָה
5 בְּזָרֵר¹³.

(10) יומא מב, א. מחלוקת רב ושמואל, ופסק כרב שהלכה
כמותו בדיני איסור והיתר, וגם רבי יוחנן שם (מג: דעתו
כרב. (11) רבינו הסתמך על הכתוב למעלה: והקריב
"אהרן" את פר החטאת אשר לו. (12) כשמואל ורבי יוחנן
שם, נגד דעת רב. כלל בדינו - רב ורבי יוחנן, הלכה כרבי
יוחנן. (13) ב'תורת כהנים' ויקרא פרשתא ד, שנינו: "יכול
אף לשחיטה (צריך כהן כשר)? תלמוד-לומר: ושחט את בן
הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם -
מקבלה (קבלת הדם בכלי שרת) ואילך מצוות כהונה".
כלומר, מפני שבשחיטה נאמר סתם "ושחט", ובהקריבה
כתוב "בני אהרן", משמע ששחיטה כשרה גם בזר. וכל
הפסולים האחרים, דינם כזר (מובא בגמרא שם לב.).

6 ג. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַקֳּדָשִׁים וְלֹא נִתְּפַן לְשִׁחִיטָהּ, אֲלֹא

קכב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ד' כ"ו ניסן – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

לדרום וחזרה לצפון ואחר־כך קיבל דמה בצפון – כשירה". ומשמע שאם יצאה לחוץ – פסולה, מפני שהשחיטה מקדשת את הבשר (והריטב"א (חולין ג) דעתו, שהסכין אע"פ שהיא כלי שרת, אינה מקדשת קידוש גמור כדי ליפסול ביוצא, מפני שהשחיטה אינה עבודה וכשירה בור, וקבלת הדם היא המקדשת, ולכן אפילו יצאה לחוץ לפני קבלה – כשירה). (41) מקטירים את האימורים והבשר נאכל. מדובר בחזרה לפני זריקה ולפיכך כשרה, כי הזריקה עושה את האימורים קדשי קדשים, ולפני כן הם קדשים קלים ואינם נפסלים ביוצא (מבי"ט ב'קרי' ספר). וראה רש"י שם פט: ד"ה "הוא הדין", שכתב: שזריקה עושה אותן קדשי קדשים. (42) לקמן הל"ב-לג.

17 יד. היתה הבהמה פלה בפנים ורגליה בחוץ ושחטה
18 - הזבח פסול⁴³; שְׁנֵאֲמַר: וְהִבְיָאוּם לַה' - עַד
19 שְׁתִּיהֶיהָ פלה בפנים⁴⁴.

(43) שם כו, א. (דעת ה'תוספות' שם ד"ה חתך, שבדיעבד כשר, וכדבריהם יש להוכיח מלשונו של שמואל שם, שבכל הדינים שבמכלול האיבעיות שם, אמר בפירוש "פסולה". מה־שאינ־כן ברין זה הביא את הפסוק. וברש"י "עד שתהא כולה בפנים", ולא אמר פסולה. וצ"ע למה פסק רבינו (פסולה). (44) שם. פסוק זה מדבר בקדשים קלים, שהרי הכתוב מסתיים: "וזבחו זבחי שלמים לה' אותם", ומובן, שקדשי קדשים לא כן־שכן.

20 טו. שחטה⁴⁵ והיא פלה בפנים, ואחר כך הוציאה
21 רגלה לחוץ - חותך הבשר עד שהוא מגיע לעצם⁴⁶
22 ואחר כך מקבל הדם⁴⁷. ואם קבל ואחר כך חתך -
23 פסול, מפני שמנוגית⁴⁸ הבשר שפחוץ. ובקדשים
24 קלים אין צריך לחתך, אלא מחזיר רגלה⁴⁹ לפנים
25 ומקבל; שְׁבִשְׁר קדשים [קלים] שְׁצִיא קדם זריקה⁵⁰
26 - פֶּשֶׁר.

(45) שם כה, ב. כו, א. מימרא של רבי אלעזר לדעת אבימי. (46) ואינו חותך את העצם, שאם יחתוך תהיה בעלת מום בשעת קבלת הדם, ורבי זירא (שם) פוסל מום בין שחיטה לקבלה. (47) מה שיצא לחוץ נפסל ביוצא, ואם אינו מפריד לפני קבלה את הבשר שיצא, הרי מתערבת שמנוניתו בדם המתקבל בכלי שרת ופוסלת את כולו (ראה בהערה הבאה). (48) פירוש, הדם שיוצא מבשר האיברים אינו נקרא דם לענין זריקה על המזבח, ואין חייבים כרת על אכילתו (רבינו פ"ו מהל' מאכלות אסורות ה"ד), ולפיכך אינו נפסל ביוצא כדם, וגם אין לפוסלו כבשר היוצא שהרי אינו בשר ודינו כמים (כסף־משנה). אבל שמנונית דינה כבשר, ונפסלה ביוצא ומתערבת בדם ונפסל כולו. גמרא ורש"י שם. (49) אע"פ שהכתוב "והביאום לה'" נאמר בשחיטה בלבד (ראה הלכה יד) צריך להחזיר הרגלים לפני זריקה, ולא מפני פסול יוצא, שהרי קדשים קלים אינם נפסלים כשיוצא חוץ לעזרה, אלא מפני שזריקת הדם אינה מתירה באכילה אלא מה שהוא באותה שעה בפנים, כמו שכתב רבינו לקמן בהל"ב: "והזריקה מועלת ליוצא לשרפו, אבל לא לאכלו". (בכסף־משנה אמנם נדחק לפרש שהכוונה

(24) שם מח, א: "ולקח הכהן" – לו יקח, כלומר, גם את עצמו יקח לצפון.

1 י. הַכְּנִיס רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ לַצִּפּוֹן - הָרִי הוּא פְּעוֹמָד
2 בַּצִּפּוֹן²⁵.

(25) ברייתא, שם כו, א. רובו ככולו.

3 יא. שְׁחֹטָה בַּצִּפּוֹן²⁶ וּפְרָכְסָה וְיִצְאָת לְדָרוֹם²⁷, אֶפְלוֹ
4 הוֹצִיָּאָה לְדָרוֹם - פְּשָׁרָה²⁸. פְּרָכְסָה וְיִצְאָת לְדָרוֹם
5 וְחִזְרָה לַצִּפּוֹן, וְאַחֵר כֶּף קָבַל דָּמָה בַּצִּפּוֹן - פְּשָׁרָה²⁹.
6 וְכֵן³⁰ קָדָשִׁים קָלִים³¹ שְׁהִיוּ בַּפְּנִים וְעָמַד חוּץ
7 לְעִזְרָה³² וְהַכְּנִיס יָדוֹ לַפְּנִים וְשָׁחַט - שְׁחִיטָתוֹ
8 כְּשָׁרָה³³.

(26) שם. (27) שם צב, ב. (28) מדובר כשיצאה לדרום אחר קבלת הדם, ומשמיענו, שהזבח לא נפסל ביוצא, כי פסול יוצא נאמר ביצא מחוץ לחומת העזרה בקדשי קדשים, או מחוץ לחומת ירושלים בקדשים קלים. (29) רבינו מפרש, שמה שאמרו שם כו, א: "וחזרה כשרה", הכוונה שאם קיבל את הדם אחרי שחזרה לצפון – כשירה אע"פ שבין שחיטה לקבלה היתה בדרום (כסף־משנה). ורש"י שם פירש אחרת. (30) כאן מתחילה הלכה יב. כן הוא בכ"מ, וכן נראה גם בדפוס רומי ר"מ. (31) תודה, שלמי יחיד, בכור מעשר בהמה ופסח. (32) מחוץ לעזרת ישראל (ראה למעלה אות ו), וקדשים קלים נשחטים בתוך העזרה בלבד, שנאמר בדין שלמים (ויקרא ג, ב) "ושחטו פתח אהל מועד", ורק עזרת ישראל היא פתח אהל מועד ולא המקומות בבית המקדש שמחוץ לחומותיה. (33) שם לב, ב: "ושחט את בן הבקר לפני ה'" (שם א, ה) ולא שוחט לפני ה'.

9 יב. הַכְּנִיס יָדוֹ וְקָבַל - קָבַלְתוֹ פְּסוּלָה³⁴. אֶפְלוֹ הַכְּנִיס
10 רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ³⁵, אֶפְלוֹ הָיָה הָעוֹבֵד פֶּלִי בַּפְּנִים וְיִצְאָתוֹ³⁶
11 בַּחוּץ - עֲבֹדָתוֹ פְּסוּלָה; שְׁנֵאֲמַר: בְּבֹאֲכֶם³⁷ אֶל אֹהֶל
12 מוֹעֵד - עַד שְׁיָבֹאוּ כֻלָּן.

(34) מהכתוב (דברים י, ח) "לעמוד לפני ה' לשרתו", למדנו שכל שירות צריכה להיות לפני ה', היינו בפנים העזרה, והמקבל צריך להיות במקום קבלת הדם כמו בקדשי קדשים (למעלה ה"ט). (35) שם ברייתא: "הכניס ראשו ורובו, כאילו לא נכנס". (36) שער ראשו, מלשון הנביא (יחזקאל ח, ג): "ויקחני בציצת ראשי. (37) בגמרא שם מובא הפסוק: "בבואם אל אהל מועד" (שמות כח, מג). ולפלא שרבינו העדיף להביא את המקרא המאוחר.

13 יג. פְּרָכְסָה הַבְּהֵמָה³⁸ וְיִצְאָת לַחוּץ³⁹ אַחֵר קָבַלְתָּ
14 דָּמָה⁴⁰ - כְּשָׁרָה⁴¹; שְׁאֶפְלוֹ יִצְאוּ הָאֲמִוְרִי וְהַבְּשָׁר
15 קָדָם זְרִיקָה בְּקָדָשִׁים קָלִים - הַזִּבְחָה כְּשֶׁר, כְּמוֹ
16 שְׁחִיטָתָא⁴².

(38) מדובר בקדשים קלים. (39) חוץ לחומת העזרה. (40) אבל יצאה כולה לפני קבלת הדם – נפסל דם הנפש ביוצא. וכן משמע מדבריו למעלה הי"א "פירכסה ויצאה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ד' כ"ו ניסן – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין קכג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

במינו אינו חוצץ⁶¹. הניח סיב⁶² בתוך המזרק וקבל¹⁵
- פשר; מפני שהסיב חלול⁶³, והרי הדם יורד לתוך¹⁶
המזרק, ואין באן חציצה. אבל אם עשה כן בקמיצת¹⁷
המנחה⁶⁴ וקמץ מתוך הסיב - פסולה⁶⁵.¹⁸

והמזרק החיצון חוצץ בין יד הכהן למזרק שהדם בו,
ונמצא שאין קבלה ביד כהן. (61) בעיה של רמי בר
יחזקאל, יומא נח, א. ושם לא נפתרה, אבל רבינו מסתמך
על רבא (סוכה לא.) בלולב שהתיר לאוגדו בסיב של דקל
מפני שמין במינו אינו חוצץ. כסף-משנה. (62) כעין חוט
הגדל בדקל ומתפצל ונכרך סביב הדקל. (63) כלומר,
נקבובי, יש בו הרבה חלולים דקים, ולפיכך הוא סופג. שם,
בעיה שנפשטה. (64) סולת, ואינה נספגת. (65) שם, כ"ש
אומרים'.

כב. קבלת הדם והולכתו למזבח וזריקתו, וכן¹⁹
הולכת איברים⁶⁶ לזבש⁶⁷ - כל אחת מאלו אינה²⁰
פשרה אלא בכהן הפשר לעבודה⁶⁸, כמו שפארנו²¹
בקמיצת המנחה⁶⁹ ובמליקת העוף.²²

(66) חלקי הקרבן שמקטירים אותם על המזבח. (67) קרש
רחב שש עשרה אמות, ראשו אחד על הרצפה והשני מגיע
לראש המזבח, והכהנים עולים בו לראש המזבח.
(68) זבחים יד, ב. (69) בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות הי"ב:
"והכהן מוליכה".

כג. והולכה שלא ברגל⁷⁰ - אינה הולכה⁷¹. לפיכך,²³
כהן גדול⁷² שקבל את הדם ועמד במקומו וזרקו²⁴
למזבח - נפסל הזבח.²⁵

(70) שלא זו ממקומו אלא שפך את הדם שבמזרק בכוח
והגיע לקיר המזבח. (71) שם טו, א. (72) מילה זו
מיותרת, ויש למחקה.

כד. קבל במינו⁷³ ונתן לשמאלו - יחזיר לימינו⁷⁴.²⁶
קבל בכלי חל - נפסל הזבח. קבל בכלי קדש ונתן²⁷
לכלי חל - יחזיר לכלי קדש⁷⁵.²⁸

(73) כדין, אבל אם קיבל בשמאלו נפסל הזבח ואין לו תקנה
(משנה, שם). (74) משנה, שם לב, א. (75) שם.

כה. נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו - פשר⁷⁶.²⁹
אבל אם נשפך מצואר בהמה על הרצפה ואספו³⁰
ונתנו לכלי השרת - נפסל הזבח⁷⁷.³¹

(76) שם. מפני שנתקיימה כבר מצוות קבלה בכלי כהלכתה.
(77) משנה, שם כה, א. ובגמרא שם פירשו שדין זה נלמד
מן הכתוב (ויקרא ד, ה) "ולקח... מדם הפר" דם מהפר
יקבלנו, כלומר מעבירים את ה"דם" מהמילה מדם למילה
הפר.

כו. נשפך מקצת הדם מצואר בהמה על הארץ ולא³²
אספו, וקבל מקצתו מצואר בהמה - הרי זה פשר⁷⁸;³³
ובלבד שיהיה זה הדם שנתקבל דם הנפש⁷⁹, לא דם³⁴
התמצית⁸⁰ ולא דם העור.³⁵

ליוצא חוץ לירושלים, אבל הר"י קורקוס, הובא בכסף-
משנה לקמן פי"ט ה"ג מפרש דברי רבינו אפילו ביצא חוץ
לעזרה. וראה הערותינו בהלכות לב ולג. (50) פירוש,
אפילו קודם זריקה כשר, כרבי יוחנן שם פט, ב. ולאחר
זריקה פשוט שכשר, שהרי נאכל בכל העיר. הראב"ד כתב
כאן: "אפילו לאחר זריקה". נראה שהתכוון לומר אפילו אם
נשאר בחוץ עד אחר זריקה כשר, וזה מתאים לשיטתו
בהשגותיו לקמן בהל"ב, ובזה מסולת תמיהתו של בעל
'לחם משנה' עליו. אבל דעת רבינו אינה כן, אלא כמו
שכתבנו.

1 טז. תלה בהמה ושחטה באויר העזרה - פסולה⁵¹;
2 שפארנו: על ירך המזבח - עד שישחוט בארץ.

(51) שם כו, א. דעת אבוא דשמואל ונימוקו.

3 יז. היתה בהמה בארץ ונתלה ושחט והוא תלוי
4 באויר⁵²: בקדשי קדשים - פסול, בקדשים קלים -
5 פשר.

(52) טעות-סופר נפלה כאן, וה'כסף משנה' מגיה וגורס
"באויר" - כשירה, תלה בהמה ושחטה באויר העזרה,
בקדשי קדשים פסול (ראה הלכה הקודמת) בקדשים קלים
כשר. והטעם, מפני ש"על ירך" כתוב בקדשי קדשים
בלבד. ואין לפוסלו מפני שאין דרך שירות בכך, כמו נתלה
וקיבל בהי"ט, משום ששחיטה אינה שירות, שהרי כשירה
בור.

6 יח. שחט מעוט סימנים בחוץ וגמרן בפנים⁵³, או
7 ששחט מעוטן בדרום וגמרן בצפון⁵⁴ - פסולין;
8 שישנה לשחיטה מתחלתה ועד סוף⁵⁵.

(53) בקדשים קלים. (54) בקדשי קדשים. (55) אע"פ
שהבהמה אינה ניתרת אלא עם שחיטת רוב הסימנים, אין
אנו אומרים שרק המעשה האחרון הוא השחיטה והרי הוא
היה בהכשר, אלא כל השחיטה מתחלתה ועד סופה צריכה
להיות כדינה (כרבי יוחנן כ:ט).

9 יט. נתלה וקבל הדם⁵⁶ מצואר בהמה המנחת
10 בקרקע - פסול⁵⁷; שאין ירך שרות בקף.

(56) כשהוא באויר. (57) בין בקדשי קדשים בין בקדשים
קלים. מפני שקבלה היא שירות, ואין זו דרך שירות לפני
ה'. ראה למעלה הערה נ.

11 כ. היה עומד בעזרה ונתלה המזרק⁵⁸ בידו וקבל הדם
12 באויר⁵⁹, או שהגביה בהמה וקבל הדם באויר -
13 פשר; שאויר המקום במקום.

(58) אגן: ספל גדול. (59) הקבלה הרגילה היא שמניח
המזרק על הקרקע סמוך לצואר הבהמה והדם מקלח לתוכו,
ומשמיענו רבינו שאם קיבל באויר גם-כן כשר, ואינו דומה
לשחיטה בהלכה ט"ז, כי בקבלה לא אמרה תורה "על ירך"
(זבחים כו.).

14 כא. נתן מזרק לתוך מזרק וקבל⁶⁰ - פשר; מין

קנד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ד' כ"ו ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

78) ומה שאמרו שם: "צריך שיקבל כל דמו של פרו", זה רק לכתחילה, אבל בדעבד כשר אפילו לא קיבל כולו. רבינו הוציא דין זה מדיוק לשון המשנה: "נשפך הדם (מצואר הבהמה) על הרצפה ואספו פסול", משמע, שאם לא אספו אלא קיבל מה שנשאר מצואר הבהמה - כשר. 79) "דם היוצא בשעת שחיטה, כל זמן שיש בו אדמיות" (לשון רבינו בהל' מאכלות אסורות פ"ו ה"ג). 80) דם המתמצה מאיברים שונים (ברייתא, שם).

81) שיקבל דמים⁸² אחד מן הפסולין לעבודה, או שהולף את הדם למזבח, או שזרקו למזבח כהלכתו⁸³ - נפסל הזבח. קבל הפשר ונתן לפסול, ולא הלך בו הפסול אלא עמד במקומו - יחזיר לפשר⁸⁴. אבל דם שהוליכו הפסול לעבודה והחזירו לפשר והוליכו⁸⁵, או שהוליכו הפה תחלה והחזירו ונתנו לפסול והוליכו⁸⁶, הואיל והוליכו הפסול בין בתחלה בין בסוף - נפסל הזבח, שהרי אי אפשר לתקן דבר זה⁸⁷.

18 כט. בהמה שחפר מאיבריה פל שהוא⁹³ אחר שחיטה קדם קבלת הדם - נפסלה. אפלו צרם באונה קדם קבלה - הרי זה לא יקבל. שנאמר: ולקח מדם הפר - שיהיה שלם פלו בשעת הקבלה. ואם קבל מן החסרה וזרק - הרי זה פסול.

93) במקום שעושה את הבהמה בעלת מום (ראה הל' ביאת המקדש פ"ז פרטי דיני המומים). רבי זירא שם כה, ב. בכורות לט, ב.

23 ל. אבל אם חסרה אחר קבלה קדם זריקה, אפלו אבד הפשר קדם זריקת הדם או נשרף: אם נשתיר קזית מן הפשר או קזית מן האמורין - זרק את הדם⁹⁴, ואם לאו - אינו זורק⁹⁵. ובעולה - אפלו פחצי זית מן הפשר ופחצי זית מן האמורין, מפני שפלה לאשים⁹⁶.

94) "רבי יהושע אומר: כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהם קזית בשר או קזית חלב - זרק את הדם", תוספתא פסחים פ"ו ה"ד, ותוספתא זבחים פ"ד ה"ל (לפי גירסת הגר"א). ובבבלי זבחים נח, ב. ובכמה מקומות. ולמד זה מן הכתוב (דברים יב, כז) "ועשית עולותיך הבשר והדם", אם אין בשר - אין דם. 95) ואפילו אם נשאר חצי זית בשר וחצי זית חלב, וביחד יש קזית, כי אין כאן קזית לא לאכילת אדם ולא למזבח. 96) שעולה כולה כליל, ואם כן יש קזית שלם לאכילת מזבח (תוספתא שם, וגמרא פסחים עט. ובכמה מקומות).

29 לא. נשאר פחות מקזית - לא יזרק⁹⁷, ואם זרק - לא הרצה⁹⁸. נפסל הפשר⁹⁹ קדם זריקה או שיעצא חוץ לעזרה - לא יזרק הדם, ואם זרק - הרצה¹⁰⁰.

97) ראה הלכה הקודמת. 98) כלומר, הקרבן לא עלה לרצון לפני ה' ופסול, בברייתא (פסחים לד:): "נפסל או שיצא... ומודה רבי יהושע שאם זרק הורצה". ובנשתייר פחות מקזית לא אמרו שרבי יהושע מודה, ומזה למד רבינו שכאן לא הורצה, וראה שם עז, א. 99) ברייתא הנזכרת. ומדובר, כשנפסל או יצא כל הבשר והאימורים, שהרי אם האימורים לא נפסלו וזרק לכתחילה. ראה הלכה לד. והברייתא כתבה בשר, משום שמסתמכת על הכתוב (דברים יב, כז) "ועשית עולותיך הבשר והדם", ובעולה אין הברל בין בשר ובין אימורים. ורבינו, אע"פ שהוא מתכוון לכל קדשי קדשים, נקט לשון הברייתא, כדרכו שלא לשנות מלשון הגמרא. 100) ברייתא המובאה בהערה צה. רבי יהושע סובר כרבי עקיבא תלמידו, שזריקה מועילה ליוצא להוציא מידי מעילה, והוא הדין שמועילה להרצאה

81) שם יד, ב. 82) ולא נשאר בבהמה דם הנפש שיכול כשר לקבלו. ראה הלכה כח. 83) ואפילו אם נשאר דם במזרק, אסור לזרוק על המזבח, מפני שאחרי זריקה כהלכתה נעשה שאר הדם שבמזרק שיריים, ואסור לזרוק שירי הדם על המזבח. ואע"פ שפסולים לעבודה אינם עושים שיריים (ראה לקמן הכ"ח), זה נאמר רק בדם שנשאר בצואר בהמה שלא נעשה בו מעשה זריקה, אבל הדם שנשאר במזרק, שממנו זרק הפסול - נעשה שיריים (סברא זו כתבו ה'תוספות' שם צב. ד"ה ושיקבלו). במה דברים אמורים כשזרק כהלכתו, אבל אם זרק שלא כהלכתו הרי זה כאילו שפך מקצת הדם על הרצפה, ולפיכך גם הדם שנשאר במזרק כשר לזריקה (ראה לקמן פ"ד ה"ב בהערות, וראה כסף-משנה כאן. ומסתבר, שבפירושו השני התכוון לביאורו, שאם לא כן קשה ממה-נפשך: אם נשאר דם במזרק יכול כשר לזרוק, מפני שפסול אינו עושה שיריים, ואם לא נשאר - למה שלא כהלכתו כשר בלי זריקה). 84) מכיון שהולכה ברגל אינה הולכה (למעלה הכ"ג) לא נפסל הקרבן ע"י הולכה זו. 85) שם טו, א. מחלוקת בני רבי חמא ורבי ינאי, ופסק לחומרא. 86) דעת רבא, שם. ואף-על-פי שכבר נתקיימה מצוות הולכה ע"י הכשר. והטעם, מאחר שהדם רחוק מן המזבח צריך להוליכו, והולכה שניה זו היא ג"כ עבודה וטעונה כהן כשר. 87) פירוש, ההולכה שנעשתה בפסול אי-אפשר לתקנה, ומה שמולך הכהן הכשר היא עבודה אחרת.

10 כח. קבל⁸⁸ הפסול, אם נשאר דם הנפש - חזר הפשר ומקבל ומולף וזורק⁸⁹; שאין הפסולין לעבודה עושין הדם הנשאר שיריים⁹⁰. חוץ מן הטמא⁹¹, הואיל והוא ראוי לעבודה בקרבן הפא בטמאה, כמו שבארנו - עושה שיריים. כיצד? קבל הטמא⁹², אף על פי שקבל אחריי הפשר דם הנפש וזרקו - נפסל הזבח; שזה שקבל הפשר באחרונה שיריים הוא ואינו פלוס.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ד' כ"ו ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קכה

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אין כל הבדל בין דין בשר שיצא לדין אימורים, ולמה חילקם רבינו לשתי הלכות? ועוד, דין בשר נימק מפני "שסופו לצאת", והרי אימורים אין סופם לצאת, ולמה הזבח כשר? אחרי בירור זה נבין דברי רבינו בהלכה זו. (107) והבעלים יצאו ידי חובתם, אבל אסור להקטיר את האימורים ממה-נפשך: אם הועילה הזריקה לאימורים הנמצאים מחוץ לעזרה והכשירה אותם להקטרה, הרי חלה עליהם קדושה חמורה ונפסלו ביוצא ואסור להקטירם, ואם לא הועילה לקדשם, הרי לא הותרו להקטרה. (108) לפני זריקה ('אור שמח' ו'חזון איש' בהגהות שנספחו ליד החזקה' הוצאת "אל המקורות". וראה כסף-משנה כאן). (109) הדין הוא, שזריקת הדם קובעת איסורי פיגול ונותר וטמא. ומלמדנו רבינו כאן, שאע"פ שהאימורים היו בחוץ בשעת זריקה, נקבעו איסורים אלה, כרב פפא, זבחים צ, א - לדעת רבי עקיבא.

- 10 **לד. פל הזבחים של יחיד, בין שנטמא בשר והחלב**
- 11 **קנים בין שנטמא חלב והבשר קנים - זריק את**
- 12 **הדם.** ¹¹⁰ **נטמאו שניהן - לא יזרקו, ואם זרק -**
- 13 **הרצה.** ¹¹² **שהציץ** ¹¹³ **מריצה** ¹¹⁴ **על הטמא. וכן**
- 14 **אמורין או איברי עולה שנטמאו והקטירן - הציץ**
- 15 **מריצה, כמו שפארנו.** ¹¹⁵ **וכל קרבנות הצבור שנטמא**
- 16 **הבשר והחלב פלו - הרי זה זורק את הדם.** ¹¹⁶

(110) לכתחילה, כרבי יהושע פסחים עז, ב. (111) גמרא, שם. (112) שם. (113) ציץ הזהב שעל מצח הכהן הגדול. (114) כתוב בתורה (שמות כח, לח) "והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עוון הקדשים", ודרשו חכמים שמרצה על טומאת הקדשים. (115) הל' ביאת המקדש פ"ד ה"ז. (116) שם עח, א. במסקנה לדעת רבי יהושע אמרו, שביחיד אסור לכתחילה ואם זרק הורצה, ובציבור - זורקים לכתחילה, ואע"פ שרבינו שם כתב שהציץ אינו מרצה על הדברים הנאכלים אלא על האימורים, זה בקרבנות יחיד, אבל בקרבנות ציבור - מרצה. וכן משמע מסיום ההלכה שם: אלא-אם-כן היתה הטומאה הדחוייה בציבור (לחם-משנה).

- 17 **לה. דם קדשים שיצא חוץ לעזרה - נפסל.** ¹¹⁷ **הזבח,**
- 18 **ואף על פי שחזר והכניסו וזרקו על המזבח - לא**
- 19 **נרצה.** ¹¹⁸

(117) וצריך להביא קרבן אחר, ראה למעלה הלכה לג בהערות. (118) משנה, זבחים פב, ב: "שאינו (הציץ) מרצה על (הדם) היוצא".

- 20 **לו. וכל דם הקדשים אינו מקבל טמא פלל.** ¹¹⁹
- 21 **שנאמר בדם: על הארץ תשפכו פמים.** ¹²⁰ **דם**
- 22 **שנשפך פמים הוא הנחשב פמים ומקבל טמא;**
- 23 **אבל דם קדשים, שאינו נשפך פמים, אינו מקבל**
- 24 **טמא.**

(119) משנה, עדיות פ"ח מ"ד: "העיד יוסי בן יעזר איש צרידה... ועל משקה בית מטבחיא דאינון דכין", פירוש

(תוספות' שם לד: ד"ה שאם) וראה לקמן הל"ב, ולחם-משנה כאן.

- 1 **לב. בשר קדשים קלים שיצא חוץ לעזרה קדם**
- 2 **זריקת דמים, אף על פי שזרק הדם והבשר בחוץ**
- 3 **- הזבח בשר.** ¹⁰¹ **מפני שסוף הבשר לצאת.** ¹⁰²
- 4 **והזריקה מועלת.** ¹⁰³ **ליוצא לשפלו.** ¹⁰⁴ **אבל לא**
- 5 **לאכלו.** ¹⁰⁵

(101) מקטירים את האימורים, והבעלים פטורים מלהביא קרבן אחר. כרבי יוחנן, זבחים פט, ב. (102) חוץ לעזרה אחרי הזריקה, שהרי קדשים קלים נאכלים בכל ירושלים. ולפיכך לא נפסל אפילו אם נמצא בחוץ בשעת זריקת הדם. (103) תועלת מוגבלת. (104) פירוש, לענין דין שריפה, ששינוי (תוספתא פסחים פ"ו ה"ו) "זה הכלל: אירע פסול בגופו (בגוף הקרבן) ישרף מיד, בדם או בבעלים תעובר צורתו (פירוש, ילינו אותו כדי שיפסל בלינה) ויצא לבית השריפה". ומשמיענו רבינו שהזריקה הועילה שלא ישרף מיד כדין פסולו בגופו אלא טעון עיבור צורה. והטעם, מפני שהבשר לא נפסל אלא שלא הותר באכילה, כמו שנתבאר למעלה בהלכה טו ובהערה הבאה. זוהי דעת רבי עקיבא (מעילה ו: ז. כפי שנתפרשה שם ז: (ראה רש"י ורבינו גרשום' שם, וכסף-משנה כאן) ורבינו נקט לשון הגמרא. (105) בשר קדשים קלים אסור באכילה לפני זריקת הדם, והזריקה מתירתו, ובשר זה שלא היה בעזרה בשעת זריקה לא הותר. (פירושנו זה מסתמך על דעת הר"י קורקוס שהבאנו למעלה בהט"ו. אולם הכסף-משנה פירש אחרת. ראה שם).

- 6 **לג. וכן אמורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת**
- 7 **דמים ונזרק הדם והם בחוץ - לא נפסל.** ¹⁰⁶ **הזבח.** ¹⁰⁷
- 8 **ואם החזירין.** ¹⁰⁸ **- מקטירין אותן. ואף על פי שלא**
- 9 **החזירין - חזיבין עליהן משום פגול ונותר וטמא.** ¹⁰⁹

(106) יש שני סוגי יוצא: א. יוצא חוץ למחיצתו, היינו קדשי קדשים מחוץ לחומת העזרה, וקדשים קלים מחוץ לחומת ירושלים. וכל מה שיצא חוץ למחיצתו, בין אימורים ובין בשר, בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים - נפסלו. ב. קדשים קלים שיצאו חוץ לעזרה לפני זריקת הדם. כאן יש הבדל בין אימורים לבשר, כי האימורים הקרבים על המזבח קדושתם חמורה כקדשי קדשים, אבל קדושתם זו חלה עליהם רק אחרי זריקת הדם, המתירה אותם להקטרה על המזבח, אבל לפני זריקה קדושתם כקדושת הבשר (מבי"ט ב'קרי' ספר פ"א מהל' פסולי המוקדשין, וכן דעת רש"י זבחים פט. ד"ה הוא-הדין, שכתב "שזריקה עושה אותן קדשי קדשים") ולפיכך לא נפסלו ביוצא, אבל יש לדון אם הזריקה כשהאימורים בחוץ מועילה להתירם להקטרה ולהעלות עליהם קדושה חמורה. ושיטת רבינו בזה, אנו למדים משינוי לשונו בהלכה זו מלשונו בהלכה הקודמת ביצא בשר, שם כתב "הזבח כשר", משמע כשר לגמרי, וכאן כתב "לא נפסל הזבח", כלומר, והבעלים פטורים מלהביא קרבן אחר, אבל אין מקטירים את האיברים (ראה ראב"ד למעלה הט"ו סוף השגה א). אם לא תפרש כך, הרי

קבו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ז ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 14 ד. חטאת שנתן ממנו מתנה אחת ומתו הפעלים -
- 15 ישלים ארבע מתנות לאחר המיתה⁷.

(7) והטעם, מפני שהראשונה כיפרה והשלוש הנותרות הן רק למצוה ואינן מעכבות, לפיכך אין לה דין חטאת שמתו בעליה, וגומרים את המצוה.

- 16 ה. אבל אם נתן האחת ביום - לא יתן השלש
- 17 בלילה⁸.

(8) מפני שהדם נפסל בשקיעת החמה.

- 18 ו. ואם נתן אחת בפנים והשלימן בחוץ - חיב⁹
- 19 משום מעלה בחוץ¹⁰.

(9) כרת. (10) שהרי מתנות אלו מצוה לעשותן בפנים, לפיכך אנו קוראים בה (ויקרא יז, ט) "ואל פתח אוהל מועד לא יביאנו וגו' ונכרת האיש ההוא מעמיו". שם רבינו שינה את הסדר שבגמרא, שם הסדר: לילה, מיתה, חוץ. ורבינו סידר: מיתה, לילה, חוץ, לפי חומרת דיניהם: מיתה - נתן לכתחילה; לילה - לא יתן, אבל אם נתן אינו חייב כרת; חוץ - ענוש כרת.

- 20 ז. היה מזה¹¹ ונקטעה ידו¹² של מזה קדם שגייע
- 21 דם לאויר המזבח - לא עלתה לו הזיה¹³.

(11) בחטאת העוף ובחטאות הפנימיות (פרים ושעירים הנשרפים) כתוב בתורה לשון הזאה, היינו מזה באצבע מרחוק. (12) ונעשה בעל מום ופסול לעבודה. (13) שההזיה נגמרת כשהדם נוגע במזבח ואז המזה היה בעל מום.

- 22 ח. שנה מתן קרבנות¹⁴ בחטאת, בין בחטאת
- 23 הנעשית בפנים¹⁵ בין בחטאת הנעשית בחוץ¹⁶ -
- 24 נפסל. אבל בשאר קדשים - פשרין¹⁷.

(14) הסדר הנכון בחטאות הוא, להתחיל בקרן דרומית מזרחית ואחריה מזרחית צפונית, צפונית מערבית, ולבסוף מערבית דרומית ואם שינה מסדר זה נפסל הקרבן. (15) שמזים את דמה על הפרוכת ועל מזבח הזהב שבהיכל. (16) שדמה נזרק על המזבח שבעזרה, שהיא חוץ להיכל. (17) ולא נתבאר טעמו של ההבדל בין חטאת לשאר קרבנות.

- 25 ט. נתן הדם מן הקרן ולפנים¹⁸, בין בחטאת
- 26 בין בשאר קדשים, בין במזבח הפנימי בין
- 27 במזבח החיצון - פסול.

(18) ארבע הקרנות שבפנינת מזבח החיצון, ארכן אמה ורחבן אמה ודם החטאות נותן הכהן כנגדן בחציו העליון של המזבח. וכן שתי המתנות של שאר הקרבנות ניתנות נגד הקרנות היינו אמה מכאן ואמה מכאן בחציו התחתון של המזבח. ומלמדנו רבינו כאן, שאם נתן הדם בשטח שהוא לפנים מן הקרן, היינו שלא כנגד הקרן - פסול, בין במזבח החיצון ובין בפנימי.

- 28 י. דם שמצותו לתן אותו למעלה מחצי המזבח¹⁹

שאינם מקבלים טומאה כלל. (120) בגמרא שם, למדו מכאן שדם קדשים אינו מכשיר את האוכלין לקבל טומאה (אוכלין אינם מקבלים טומאה אם לא נרטבו מעולם באחד משבעת המשקין). ורבינו סובר, שאם דם קדשים אינו מכשיר אוכלין מכל-שכן שאינו מקבל טומאה (ובהל' טומאת אוכלין פ"י ה"טז, כתב שדין זה הוא מפי הקבלה, ברור שהלימוד המובא כאן "אסמכתא בעלמא" היא לדעתו).

- 1 לז. ודם ששקעה עליו חמה ולא נזרק - נפסל
- 2 הזבח, ואם זרקו - לא הרצה¹²¹.

(121) זבחים נו, א.

יום ה' כ"ז ניסן ה'תשע"ו

פרק שני

(1) יבאר דמים הניתנין על מזבח החיצון ונתן מתנה אחת אם כיפר.

- 3 א. כל הדמים הנתנין על מזבח החיצון², אם נתן
- 4 מתנה אחת בלבד - כפר. ואפלו בחטאת³ - מתנה
- 5 אחת היא העקר, ושאר הארבע⁴ מתנות למצוה.
- 6 שגאמר: ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך -
- 7 שפיכת הדם על המזבח היא העקר.

(2) המזבח שבעזרת הכהנים, שמקטירים עליו את הקרבנות וזורקין את דמם. (3) כבית הלל זבחים שם ובגמרא שם לו: מבואר נימוקם, כי כתוב בתורה בדיני חטאת שתי פעמים קרנת בלי ואו ומשמע לשון יחיד, ופעם אחת קרנות מלא [=עם וא"ן], הרי עוד שתיים וביחד ארבע, שלוש למצוה ואחת לעכב (בדיני הקרבנות כלל בדינו, שכל דבר שציוותה התורה פעם אחת נאמר רק למצוה, אבל בדיעבד אינו מעכב, אלא אם כן נצטוו עוד פעם או שכתובה שם מלה המורה על עיכוב), מפני שאי אפשר לכפרה בלי זריקת דם כלל. ושאר הקרבנות נלמדים מחטאת. (4) כלומר, מה שנשתייר מהארבע אחרי שנתן האחת.

- 8 ב. וכל הנתנין בזריקה⁵ שנתנן בשפיכה - יצא;
- 9 שגאמר: ודם זבחיך ישפך.

(5) זריקה פירושה, שהכהן עומד רחוק מהמזבח וזורק בכוח למזבח את הדם שבמזרק. ושפיכה היינו שעומד בצד המזבח ושופך עליו את הדם. אשם, עולה ושלמים ניתנים בזריקה, בכור, מעשר ופסח בשפיכה וחטאת ניתנת באצבע.

- 10 ג. כל הדמים הנתנין על מזבח הפנימי⁶, אם חסר
- 11 אחת מהן - לא כפר, אלא פלן הן עקר הפכה;
- 12 שהרי הכתוב הקפיד על מנינו, שגאמר: שבע
- 13 פעמים.

(6) מזבח הזהב שעמד בהיכל ועליו מקטירים בכל יום את הקטורת ומזים עליו דם פר ושעיר של יום הכיפורים ושל שאר פרים ושעירים שבשרם אינו מוקטר ואינו נאכל אלא נשרף.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ז ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קכו

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

32 בכלי אחד נתקבל דם של שני קרבנות. (33) בכל כוס יש דם מקרבן אחד אלא שנתערבו הכוסות. (34) כגון דם בכור בדם מעשר. (35) דם חטאות בלבד ניתן מתן ארבע, והמדובר כאן בתערובת דמן של שתי חטאות. (36) כל הדמים הניתנים על מזבח החיצון, אם נתן מתנה אחת בלבד כיפר. ואסור ליתן מן התערובת יותר ממתנה אחת כדי שלא יעבור במעשה על "לא תוסיף", אבל אם נתן פחות ועובר על "בל תגרע" הרי אינו עושה מעשה. (37) כעין מרוב היה עובר על פני כל רצפת העזרה ופתוח לחוץ ומים עוברים בו. (38) שנתן ארבע המתנות במקומן, וטעוין שפיכה על יסוד המזבח שהוא למטה. (39) אף על פי ששניהם מקומם למטה. מפני שדם העולה טעון זריקה על קיר המזבח ושיירי חטאת נשפכים ישר על היסוד ואסור לשפוך אותם על הקיר, כדי שיוזבו על היסוד, כר' יוחנן ורב יהודה שם פא.

יב. ואם לא שאל, אלא נתן מן התערובות למעלה 27 ולמטה - הרי זה פשוט. נתן למעלה ושאל - יתן 28 למטה, 40, ואילו ואלו עלו לו. 29

40 ברייתא שם פא: "נתן למעלה ולא נמלך, אלו ואלו (רבי אליעזר וחכמים) מודים שיחזור ויתן למטה".

יג. נתערבו הנתנין בפנים בנתנין בחוץ - ישפך 30 הכל לאמה. ואם לא שאל ולקח דם התערובת 31 ונתן ממנו בפנים ובחוץ, בין שנתן בפנים ויחזר 32 ונתן בחוץ או בחוץ ויחזר ונתן בפנים - הכל 33 פשוט. 41 במה דברים אמורים? בשאר דמים 34 הנתנים בחוץ, חוץ מן החטאת; אבל דם חטאת 35 הנעשית בחוץ שנתערב בדם חטאת הנעשית 36 בפנים: אם נתן בחוץ ויחזר ונתן בפנים - כשר, 42 נתן בפנים ויחזר ונתן בחוץ - פסולה. שדם 38 חטאת שנקנס להיכל, אפילו חטאת יחיד 39 הנאכלת 43 - אסורה; שגאמר: וכל חטאת אשר 40 יובא מדמה וגומר. והוא 44 שגבא דרף שער 41 ההיכל, שגאמר: יובא - דרף ביאה 45; אבל אם 42 הכניסו בפשפש 46 או דרף חלון או גג - אינו 43 נפסל. 44

41 כחכמים שם נגד דעת רבי עקיבא ור' אליעזר, המחלוקת היא בפירוש הכתוב (ויקרא ו, כג): "וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקודש לא תאכל באש תשרף". חכמים סוברים חטאת דווקא, אבל שאר קרבנות אינם נפסלים בכך, ורבי עקיבא, ששיטתו לדרוש כל אות שבתורה, מרבה מהמלה "וכל" את כל הקרבנות (שם פב). 42 ואפילו לא נתן בפנים נתכפרו הבעלים. (43) כי פשוט של מקרא אפשר לפרש בחטאות ציבור שדמן טעון הוייה בפנים ומצוותן בשריפה. (44) וזה נאמר. (45) רגילה. 46 דלת צדדית קטנה.

יד. פר העלם 47 ושעיר עבודה זרה, שדמם נכנס 45 להיכל, 48, אם הכניסו לקדש הקדשים - נפסל; 46

1 שנתנו למטה, או שמצותו לתנו למטה 20 ונתנו 1 למעלה, או שמצותו לתנו בפנים בהיכל 21 ונתנו 2 על מזבח החיצון, או הנתנין על מזבח החיצון 3 שנתנו לפנים בהיכל, או שנתן דם הנתנין בחוץ 4 על הפכש 22 שלא פנגד היסוד 23 - הרי פשוט הנתן 5 פסול 24. ואף על פי כן, נתכפרו הבעלים 25 בו; 6 בין ששהיג על למזבח, אף על פי ששהיג שלא 7 למקומו - הרי הוא כמו ששהיג למקומו לכפר. 8 במה דברים אמורים? 26 פשהיה זה הזרק פשוט 9 לעבודה 27; אבל אם קבל הפשוט 28 ונתן לפסול 29, 10 ונתן הפסול את הנתנין למעלה למטה, ואת 11 הנתנין בפנים בחוץ, ואת הנתנין בחוץ בפנים, או 12 שנתן על הפכש שלא פנגד היסוד - לא נפסל 13 פשוט הנתן, אם נשאר דם הפשש 30, אלא יחזר 14 הפשוט ויקבל 31 שאר דם הפשש ויזרק הדם 15 במקומו. 16

19 חטאת בהמה ועולת העוף. (20) שאר הקרבנות הנעשים בחוץ. (21) פר ושעיר של יום הכיפורים, ופרים ושעירים הנשרפים המבוארים בהלכות מעשה הקרבנות ובשרם נשרף בבית הדשן שמחוץ לחומת ירושלים. (22) ולא על המזבח ממש. (23) פירוש, או שלא כנגד היסוד במזבח ממש. במשנה מדות פרק ג, א שנינו: "והיסוד (של מזבח החיצון) היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב. ואוכל (תופס) בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת". ויוצא מזה שבקרן דרומית מזרחית לא היה יסוד ואם זרק בקרן זו את דם הניתנים למטה מחצי המזבח הקרבן פסול. (בזבחים נו: ונו: למדו דין זה מהכתוב (ויקרא ד, ז) "אל יסוד מזבח העולה". (24) וגם האימורים פסולים. (25) ואינו חייב להביא קרבן אחר. (26) שבשר הזבח נפסל ואין לו תקנה. (27) ובדיעבד כיפר ולפיכך הדם שנשאר נעשה שיריים ופסול לזריקה. (28) כלומר, אפילו אם קיבל הכשר, שהרי קבלת כהן פסול בוודאי אינה עושה שיריים (לחם משנה). (29) אפילו פסול טמא שעושה שיריים. (30) בצוואר הבהמה. (31) קבלת הדם הראשונה אף על פי שקיבל כשר לא עשתה שיריים את הדם הנשאר, מפני שקבלה בלי זריקה אינה עושה שיריים והזריקה הייתה פסולה.

יא. דמי קדשים שנתערבו, בין דם בדם 32 בין פסולת 17 בכוסות 33: אם נתערבו הנתנין מתנה אחת 34 בנתנין 18 מתנה אחת - יתן הכל מתנה אחת. וכן הנתנין מתן 19 ארבע 35 בנתנין מתן ארבע - יתן הכל מתן ארבע. 20 נתערבו הנתנין מתנה אחת בנתנין מתן שמים שהן 21 ארבע - יתן הכל מתנה אחת 36. נתערבו הנתנין 22 למעלה בנתנין למטה - ישפך הכל לאמה 37, 23 והזבחים פסולים. אפילו נתערבו שני החטאות 38 עם 24 דם העולה, שמקום הכל למטה - ישפך הכל 25 לאמה 39. 26

קכח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ז ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 יט. הַכִּנִּיס דָּם חֲטָאת הָעוֹף לַהִיכָל בַּצֹּאֲרָה - הָרִי
2 זֶה סֶפֶק אִם הַצֹּאֲר חָשׁוּב כְּכֹלִי.⁶²

3 (62) בבהמה אמרנו בהלכה יז שכשרה אף על פי שגם הדם
4 נכנס, אבל בחטאת העוף שואל ר' אבין, מפני שאין דמה
5 טעון קבלה בכלי אלא הכהן מזה ישר מהצוואר אפשר לומר
6 שזה כאילו הכניס הדם בכלי.

7 כ. נִשְׁפָּךְ⁶³ דָּם חֲטָאת הָעוֹף וְאֶסְפָּו⁶⁴ - הָרִי זֶה
8 סֶפֶק⁶⁵ אִם הַכִּלִּי פוֹסֵל בְּדָמָה אוֹ אֵינוּ פוֹסֵל; לְפִיכָךְ
9 תִּשְׂרָף⁶⁶, כָּל חֲטָאת הָעוֹף שֶׁהוּא סֶפֶק.

10 (63) ישר מהצוואר על הרצפה. (64) לכלי. (65) בעיני
שלא נפתרה שם, אם כוונת התורה היא שגם חטאת העוף
אינו טעון כלי ומותר להזותו ישר מהצוואר, או התורה
אוסרת להשתמש בכלי. (66) מוסב גם אל הדין שבהלכה
יט. אבל הבעלים פטורים מלהביא קרבן אחר, כדי שלא
יקריב חולין בעזרה.

11 כא. חֲטָאת⁶⁷ שֶׁקִּבֵּל דָּמָהּ בְּאַרְבָּעָה כּוֹסוֹת, וְנָתַן
12 מִתְּנָה אַחַת מִכָּל כּוֹס וְכוּס - שְׂרִי אַרְבָּעֶתָּן נִשְׁפָּךְ
13 עַל הַיִּסּוּד, שֶׁנֶּאֱמָר: וְאֵת כָּל דָּמָהּ לִשְׂפָךְ. וְנָתַן אַרְבָּע
14 הַמִּתְּנוֹת מִכּוֹס אֶחָד - שְׂרִי אוֹתוֹ הַכּוֹס נִשְׁפָּךְ עַל
15 הַיִּסּוּד, וְשָׂאָר הַכּוֹסוֹת נִשְׁפָּכִין לְאַמָּה⁶⁸.

16 (67) שמצוותה ארבע מתנות. (68) שאין לדם זה דין שיריים
שמצוותם להישפך ליסוד המזבח. ולמדו זה מהכתוב
(ויקרא ד, כו) "ואת דמו ישפוך" ולא כל דמו. וההיגיון
מחייב להעמיד את הכתוב "כל דמו" בנתן מד' כוסות
והכתוב "ואת דמו" בכוס אחת.

17 כב. דָּם שֶׁנִּפֵּל לְתוֹךְ הַמַּיִם אוֹ לְתוֹךְ דְּמֵי חֲלִין -
18 לֹא יִזָּה מִמֶּנּוּ, וְאִם הִזָּה - פְּסוּל⁶⁹. נִפֵּל מֵיִם לְתוֹךְ
19 הַדָּם שֶׁבַּמִּזְרָק, אִם יֵשׁ בּוֹ מֵרָאָה דָּם - פֶּשֶׁר. נִפֵּל
20 לְתוֹכוֹ יֵין אוֹ דָּם חֲלִין - אוֹמְדִין אוֹתוֹ אֵלּוּ הֵיוּ
21 מֵיִם: אִם רְאוּיִין לְבָטֵל דָּם שֶׁבַּמִּזְרָק עַד שֶׁלֹּא יִהְיוּ
22 מֵרָאִיו מֵרָאָה דָּם - הָרִי זֶה לֹא יִזָּה מִמֶּנּוּ; וְאִם
23 אֵינֶם רְאוּיִין לְבָטֵל מֵרָאִיו - יִזָּה מִמֶּנּוּ.

24 (69) אפילו אם יש בו מראה דם. במשנה שנינו: "דם
שנתערב במים אם יש בו מראית דם כשר". ואמר ר' יוחנן
שם: "לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם, אבל נפל דם לתוך
מים ראשון ראשון בטל", פירוש כל טיפה שנפלה בטלה
במים ונפסלה ואינה חוזרת לכשרותה. זה נקרא "דיחוי".

25 כג. דָּם הַקֹּדְשִׁים שֶׁנִּתְעַרְבַּ בְּדָם פְּסוּלִי הַמִּזְבֵּחַ⁷⁰ אוֹ
26 בְּדָם הַקֹּדְשִׁים שֶׁנִּפְסְלוּ בַּשְּׁחִיטָה⁷¹ - יִשְׂפָךְ הַכֹּל
27 לְאַמָּה. וְאֶפְלוּ קָרְבוֹ כָּל הַכּוֹסוֹת חוּץ מֵאֶחָד - לִשְׂפָךְ
28 לְאַמָּה⁷². וְכָל אוֹתָן הַזֹּבְחִים פְּסוּלִים. נִתְעַרְבַּ בְּדָם
29 הַתְּמִצִּית⁷³ - יִשְׂפָךְ לְאַמָּה⁷⁴; וְאִם לֹא שָׁאֵל וְנָתַן -
30 פֶּשֶׁר.

31 (70) כגון בעלי מומים, רובע ונרבע ונעבד כאליל.
(71) השחיטה לא נעשתה כהלכתה. (72) ואף על פי שאין

1 שֶׁבַּמָּקוֹם זֶה פְּנִימָה⁴⁹ שֶׁל מְקוֹמָן הוּא⁵⁰. וְכֵן פֶּר
2 וְשִׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים, שֶׁדָּמָם נִכְנָס לְקֹדֶשׁ
3 הַקֹּדְשִׁים, אִם הַכִּנִּיס דָּמָם לְקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים וְהִזָּה
4 מִמֶּנּוּ⁵¹ וְהוֹצִיאוֹ לַהִיכָל, וְחָזַר וְהַכְנִיסוֹ לְקֹדֶשׁ
5 הַקֹּדְשִׁים - נִפְסָל⁵², וְאֵינוֹ גּוֹמֵר מִמֶּנּוּ הַזִּזִּית
6 שֶׁבַּקֹּדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים; בֵּינָן שֶׁנֶּאֱמָר⁵³ יֵצֵא⁵⁴. וְכֵן אִם
7 גָּמַר הַזִּזִּית שֶׁבַּקֹּדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים וְהוֹצִיאוֹ לַהִיכָל,
8 וְהִזָּה מִקְצַת הַזִּזִּית וְהוֹצִיאוֹ חוּץ לַהִיכָל⁵⁵, וְחָזַר
9 וְהַכְנִיסָן לַהִיכָל - אֵינוֹ גּוֹמֵר הַזִּזִּית שֶׁבַּהִיכָל;
10 שֶׁבִּינָן שֶׁנֶּאֱמָר הָדָם חוּץ לְמָקוֹמוֹ נִפְסָל⁵⁶.

(47) שגגו בית דין והורו שחלב וכדומה מותר ועשה הציבור
על פי הוראתם, מביאים פר לחטאת ודמו טעון הזייה בהיכל
על הפרוכת. ואם טעו בעבודה זרה ועשה הציבור, מביאים
שעיר לחטאת. (48) מצוותם בכך. (49) כתוב בתורה (שם
יח), "הן לא הובא את דמה אל הקודש פנימה", משמע
שאם הובא נפסל הקרבן, ופנימה - זה קודש הקדשים.
(50) מקומם בהיכל, וקודש הקדשים הוא לפני מן ההיכל.
(51) מקצת הזיזית ולא גמר הכל. (52) פסול יוצא, אף על
פי שדם זה מקומו בהיכל כמצוותו. (53) מחוץ לקדש
הקדשים לפני גמר הזיזית. (54) נפסל ביוצא, ואף על פי
שסופו לצאת להיכל - עכשיו מקומו בקודש הקדשים.
(55) לעזרה. (56) פסול וודאי.

11 טו. חֲטָאת שֶׁקִּבֵּל דָּמָהּ בִּשְׁנֵי כּוֹסוֹת וְיֵצֵא אֶחָד מֵהֶם
12 לְחוּץ - הַפְּנִימִי פֶּשֶׁר⁵⁷ וְהַזֶּה מִמֶּנּוּ. נִכְנָס אֶחָד מֵהֶם
13 לַהִיכָל וְהִזָּה מִמֶּנּוּ שָׁם - אֵף הַחִיצוֹן פְּסוּל⁵⁸.
14 שֶׁנֶּאֱמָר: אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה; אֶפְלוּ מִקְצַת דָּמָה אִם
15 נִכְנָס לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ - נִפְסָלָה.

(57) ובגמרא למדו דין זה מהכתוב (שם ו, כג) "אשר יובא
וגומר לא תאכל"; הנכנס פוסל (גם מה שלא נכנס) ואין
היוצא פוסל את החלק שלא יצא. (58) כחכמים שם
שדרשו את הכתוב (שם) יובא "מדמה" ואפילו מקצת דמה,
מכיוון שלא כתבה התורה "דמה".

16 טז. דָּם חֲטָאת שֶׁהַכְנִיסוֹ לְכַפֵּר בּוֹ בַּפְּנִים וְלֹא כַּפֵּר,
17 אֲלֹא הוֹצִיאוֹ וְלֹא הִזָּה מִמֶּנּוּ בַּפְּנִים כְּלוּם: אִם
18 הַכְנִיסוֹ בְּשׁוּגָג - הָרִי זֶה פֶּשֶׁר, וּמִזָּה מִמֶּנּוּ בַּחוּץ,
19 שֶׁהָרִי לֹא כַּפֵּר בַּקֹּדֶשׁ; וְאִם הַכְנִיסוֹ בְּמִזִּיד - פְּסוּל⁵⁹.

(59) ובכפר בין במזיד בין בשוגג - פסול.

20 יז. הַכִּנִּיס⁶⁰ הַחֲטָאת עֲצָמָה לַהִיכָל - פֶּשֶׁרָה;
21 שֶׁנֶּאֱמָר: אֲשֶׁר יוֹבֵא מִדָּמָה - וְלֹא בַּשָּׂרָה.

(60) שם צב: ואפילו הכניסה קודם קבלת הדם - כשרה.

22 יח. חֲטָאת הָעוֹף שֶׁפִּרְכָּסָה וְנִכְנָסָה לַהִיכָל -
23 בַּשָּׂרָה⁶¹.

(61) שם, מפני שלא הובאה אלא נכנסה מאליה, והתורה
אמרה: אשר יובא.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ז ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קכט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

20 וַיִּנְתְּחָנָה בַּמָּקוֹמָה⁴, וּמוֹרִיד הַקֶּרְבִּים וּמְדִיחֵן לְמִטָּה⁵
21 וְחוֹזֵר וּמַעֲלָה אוֹתָן, וּמוֹרִיד הָעוֹר וְנוֹתְנוֹ לִכְהֻנָּה⁶.

(3) משנה שם פד. (4) שם ובגמרא שם פה. מחלוקת אם יש הפשט וניתוח בראשו של מזבח בקרבנות כשרים או לא, והאוסר מעמיד את המשנה בפסולים, שאם עלו לא ירדו, ואם יוריד לא יוכל להעלותם, לכן מפשיט ומנתח במקומם. ורבינו סתם, וברור שסובר שגם כשרים מפשיט ומנתח בראש המזבח. וכן כתב בפירושו על המשנה, שכל הראוי למזבח אם עלה למזבח אין מורידים אותו שלא לצורך. (5) ברייתא שם. משום כבודו של המזבח אינו מדיח שם. (6) כי עור עולה ניתן לכהנים, שנאמר (ויקרא ז, ח) "עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה", וכן עורות קדשי קדשים אחרים (משנה שם קג.).

22 ג. וְכֵן זִכְחִים⁷ שְׁחוּטִים⁸ שְׁעָלוּ לַגִּבִּי הַמְּזֻבָּח -
23 מִפְּשִׁיטָן וּמִנְתַּחֲנָן בַּמָּקוֹמָן, וּמוֹרִיד הַקֶּרְבִּים וּמְדִיחֵן
24 בַּמִּים וְחוֹזֵר וּמַעֲלָה אוֹתָן⁹, וּמוֹרִיד אֶת הָעוֹר וְאֶת
25 הַבָּשָׂר וְנוֹתְנוֹ לַבְּעָלִים, וְחוֹזֵר וּמַקְטִיר אֶת הַשָּׂאֵר.
26 וּמִפְּנֵי מָה לֹא יוֹרֵד הַכֹּל, אֲלֹא יִפְשִׁיט וַיִּנְתַּח
27 בְּרֹאשׁ הַמְּזֻבָּח? שֶׁכָּל הָרְאוּי לְאֲשִׁים¹⁰, אִם עָלָה
28 לְרֹאשׁ הַמְּזֻבָּח - לֹא יֵרֵד¹¹; שְׁנֵאמַר: כָּל הַנֶּגַע
29 בַּמְּזֻבָּח יִקְדָּשׁ. וְכֹל אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רְאוּי¹²?
30 תִּלְמוּד לומר: הִיא הַעֲלָה עַל מוֹקְדָּה. מָה עוֹלָה,
31 שֶׁהִיא רְאוּיָה לְאֲשִׁים¹³, אִם עָלְתָה - לֹא תֵרֵד; אֵף
32 כָּל הָרְאוּי לְאֲשִׁים, אִם עָלָה - לֹא יֵרֵד.

(7) שלמים. (8) וכל-שכן אם נשחטו בראש המזבח. (9) פירוש, את החלב שעליהם שמקטירים אותו על המזבח. (10) להקטירו על המזבח "אשה לה". (11) אע"פ שבשעה שעלה אינו מוכן עדיין להקטרה. (12) בשר קדשים העומד לאכילה ולא להקטרה, נקרא גם כן "אינו ראוי". (13) כדעת ר' יהושע במשנה שם פג. ולא כרבן גמליאל שאומר: "כל הראוי למזבח אם עלה לא ירד". ומחלוקתם בדם ונסכים, שהם ראויים למזבח, אבל לא לאשים (להקטרה על האש).

33 ד. עוֹלָה שֶׁהָעֲלָה חִיָּה לְרֹאשׁ הַמְּזֻבָּח - תֵּרֵד¹⁴,
34 שְׁעִדִּין אֵינָהּ רְאוּיָה¹⁵.

(14) משנה שם פד. (15) אבל כשנשחטה נקראה ראויה, אלא שמוחסרת הכנה.

35 ה. וְכֵן קָמִין¹⁶ הַמִּנְחָה שֶׁלֹּא נִתְקַדַּשׁ בְּכָלִי שְׂרֵת. וְכָל
36 אֲסוּרֵי הַמְּזֻבָּח¹⁷ שְׁעָלוּ - יֵרְדוּ, לְפִי שְׂאִינָן רְאוּיִין
37 מִתַּחֲלָתָן¹⁸.

(16) שם פג: (17) בעלי חיים האסורים להקרבה, כגון נעבר כאליל, טריפה, רובע ונרבע. (18) לא היו ראויים אף שעה אחת להעלותם על המזבח.

38 ו. וְכֵן בְּהֵמַת קְדָשִׁים שֶׁנִּשְׁחָטָה בְּלִילָה אוֹ נִשְׁפָּף
39 דָּמָה אוֹ שִׁיעָצָה¹⁹ חוּץ לְעֹזָרָה²⁰, אִם עָלְתָה - תֵּרֵד²¹.

(19) במשנה שם "ויצא דמה", נראה שטעות-סופר כאן, וצ"ל

בדם הפסול כדי לבטל את הכשר, והטעם, שגזרו חכמים שמא יבואו להתיר גם כשרבו דמי הפסולים על הכשרים. ולא גזרו על תערובת בדם חולין (ראה הלכה כב), מפני שלא שכיח שימצא דם חולין בעזרה וחכמים לא גזרו במקרים שאינם שכיחים - "מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן". (73) דם שאינו דם הנפש, ופסול לזריקה על המזבח. (74) דם התמצית גם כן שכיח וגזרו בו.

1 כד. הָאֲמוּרִין⁷⁵ וְאִיבָרֵי הָעוֹלֹת⁷⁶, וְהַקְּמָצִים⁷⁷
2 וְהַלְבוֹנָה⁷⁸ וּמִנְחֹת הַנִּשְׁרָפוֹת⁷⁹ אַחֵר שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ בְּכָלִי
3 שְׂרֵת⁸⁰, אִם זָרַק אֶחָד מִכָּל אֱלוֹ עַל גִּבִּי הָאֲשִׁים בֵּין
4 בֵּינָם⁸¹ בְּכָלִי, בֵּין בְּלִמִּין בֵּין בְּשֹׁמְאֵל - הֲרִי אֱלוֹ
5 כְּשָׂרִים.

(75) חלקי הבהמה שמקטירים אותם על המזבח. (76) כל איבריהן, שעולה כולה נשרפת על המזבח. (77) מנחה באה מן הקמח והכהן קומץ ממנה מלא חפניו ומקטיר על המזבח. (78) מין סממן ורוחני. כל מנחה, חוץ למנחת סוטה ומנחת חוטא, נותנים עליה לבונה והיא נקטרת עם הקומץ. (79) כגון מנחת כהן שכולה נשרפת שנאמר (ויקרא ו, טז): וכל מנחת כהן כליל תהיה. (80) אחר הקמיצה. (81) שהוציאם מכלי השרת וזרקם ביד על המזבח.

6 כה. הַיֵּין וְהַמִּים⁸² שֶׁנִּסְכָּן בֵּין בִּקְעָרָה בֵּין בִּהִין⁸³ בֵּין
7 בְּשָׂאֵר כָּלִי הַשְּׂרֵת⁸⁴ - כְּשָׂרִים. נִסְכָּן בְּכָלִי חֹל אוֹ
8 בִּידוֹ - פְּסוּלִין.

(82) שמנסכים על המזבח. (83) כלי מדה שנתקדש. (84) שלא בכלים המיוחדים להם.

9 כו. אִיבָרִים שֶׁסִּדְּרָן, וְכֵן קָמִין שֶׁסִּדְּרָן, וְסִדְּרֵי הָעֲצִים
10 שֶׁל מַעֲרֵכָה לְמַעֲלָה מֵהֶם⁸⁵, אוֹ שֶׁסִּדְּרָן מִצְדֵּי הָעֲצִים
11 - הֲרִי זֶה סֶפֶק אִם דֶּרֶךְ הַקְּטָרָה בִּקְדָּה⁸⁶ אוֹ אִין דֶּרֶךְ
12 הַקְּטָרָה בִּקְדָּה; לְפִיכָךְ לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן לְכַתְּחָלָה, וְאִם
13 עָשָׂה - הֲרָעָה.

(85) כלומר, עליהם. (86) בגמרא שם נאמר נימוק זה רק בקומץ, אבל באיברים הבעייה היא אם "על העצים" שנאמר בתורה הכוונה "על" ממש או סמוך לעצים, כדי שתאחז בהם האש (לחם משנה).

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר אם כל המזבח ראוי לשחיטת העולה, הדברים שאם יעלו לא ירדו ואם ירדו לא יעלו.

14 א. קְדָשִׁי קְדָשִׁים שֶׁשְׁחָטָן בְּרֹאשׁ הַמְּזֻבָּח -
15 בָּאֱלוֹ שְׁחָטָן בְּצִפּוֹן²; שְׁנֵאמַר: וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת
16 עֹלֹתָיו וְאֶת שְׁלֵמִיָּהּ - מִלְּמֹד, שֶׁכָּל הַמְּזֻבָּח רְאוּי
17 לְשַׁחֲטוֹת הָעוֹלָה וּשְׁחִיטַת הַשְּׁלָמִים.

(2) מחלוקת תנאים במשנה זבחים נח. ופסק כר' יוסי.

18 ב. עוֹלָה³ שֶׁשְׁחָטָה בְּרֹאשׁ הַמְּזֻבָּח, אוֹ שֶׁשְׁחָטָה
19 לְמִטָּה וְהָעֲלָה אוֹתָהּ לְרֹאשׁ הַמְּזֻבָּח - יִפְשִׁיט אוֹתָהּ

קל שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ז ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(38 שם מג: (39 בשעת קמיצה חישב להקטירו או לאכול שיריים למחר. (40 ואפילו אם החלק שמונח למטה לא עלה כלל. והטעם, שכל הקומץ חשוב כדבר שלם. רב אחאי שם לפי דעת עולא.

שיצא, היינו דם, אבל יצאו אימורים אם עלו לא ירדו לדברי הכל (ברייטא שם סח: ובכמה מקומות), וכן כתב רבינו בהלכה ז: וזבח שיצא חוץ לעזרה... לא ירדו. (20 ונפסל ביוצא. (21 שם פה. מחלוקת ר' יהודה ור' שמעון, ופסק כר' יהודה.

16 יא. איברים וחלבים וקמצים שלנו בראשו של
17 מזבח - פאלו לנו בעזרה⁴¹, ואם ירדו - לא יעלו;
18 אבל אם לא ירדו - מקטירין אותן לעולם⁴².

1 ז. אבל קדשים²² שלנו²³ שלן הדם²⁴ או הבשר²⁵
2 או אמורים²⁶, וזבח שיצא חוץ לעזרה, או שנטמא
3 או נפסל במחשבת הזמן²⁷ או במחשבת מקום²⁸ או
4 במחשבת שנוי²⁹, או שקבלו השמאים וזרקו את
5 דמו, הואיל וראויין בעבודת קרבן הפא בטמאה³⁰,
6 וישנתן דמו חוץ למקומו, או קדשי קדשים שנטמאו
7 בדרום³¹ או שנתקבל דמם בדרום, אף על פי שקבל
8 אלו פסולים, אם עלו לראש המזבח - לא ירדו.

(41 ונפסלו בלינה, פסק כרבא שם פז. "לינה מועלת בראשו של מזבח". (42 שהרי לא גרע מלן על הרצפה והעלה למזבח.

19 יב. ואויר מזבח⁴³ - במזבח⁴⁴. ואמורי קדשים קלים
20 שהעלן קדם זריקת דמים⁴⁵ - לא ירדו⁴⁶, שהרי נעשו
21 לחמו של מזבח⁴⁷.

(22 משנה שם פד. (23 פירוש, כגון. (24 דם נפסל בשקיעת החמה (פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות ה"א, ולמעלה פ"א הל"ה). (25 בשר עולה. (26 נפסלים בעליית עמוד השחר (שם הלכה ב). (27 שחט וחישב לזרוק את הדם במקום שקבעה תורה. (28 חישב בשחיטה לזרוק את הדם, ואפילו חטאת ופסח, ששנינו (שם ב). שפסולים שלא לשמם. (30 בקרבן ציבור. (31 הכסף-משנה מתפלא, שהרי במעילה ב: אמרו שלדעת ר' יהודה האומר נשחט בלילה ונשפך דמה אם עלו ירדו, הכל מודים שגם נשחט בדרום ירדו, ורבינו פוסק בהלכה ו כר' יהודה, ואם-כן למה פסק כאן שאם עלו לא ירדו. ונראה שרבינו הסתמך על הגמרא זבחים קכ. וגרס כגירסת התוספות שם: "קדשי קדשים ששחטם בדרום, אין מועלים בהם. ואם עלו לא ירדו. ואיבעיא להו, ירדו מהו שיעלו וכר' (אבן האזל).

(43 שם פז: ופח. (44 בעיא של ריש לקיש שם. ומפרש רב אשי, שאם אדם עומד על המזבח ואוחז בידו את הקדשים הפסולים, ברור הדבר, שהאויר כמזבח. והבעיא היא אם הכהן עומד על הרצפה, והפסול בראש קנה באוירו של המזבח. הבעיא לא נפשטה, ודעת רבינו שגם בספק אם עלה לא ירד. (45 הזריקה קובעת קדושתם של אימורי קדשים קלים ומתירתם להקטרה, אבל לפני זריקה האימורים פסולים להקטרה. (46 מימרא של עולא שם פג: (47 מכיון שסופם להקטרה בלי כל מעשה בגופם.

22 יג. הפריש⁴⁸ שני אשמות⁴⁹ לאחריית⁵⁰, ושחט את
23 שניהם, וקדם והעלה אמורים של אחד מהם קדם
24 זריקה⁵¹ - הרי אלו ירדו⁵².

9 ח. כל שפסולו בקדש³² - הקדש מקבלו³³. וכשם
10 שאם עלו - לא ירדו, כך אם ירדו - לא יעלו³⁴
11 שניה³⁵, שהרי פסולין הם.

(48 מעילה ז: (49 הוא-הדין בחטאות (כ"מ). (50 שאם יאבד האחד יתכפר בשני. (51 ואחר-כך זרק את דמו של השני (רש"י שם, וראה ראב"ד כאן). (52 שזריקת דמו של זה אינה מתירה את אימוריו של השני.

25 יד. הזבח הפסול והנסכים⁵³ הפסולים שעלו למזבח
26 - הזבח לא ירד, כמו שבארנו, מפני שהוא ראוי
27 לאשים, והנסכים ירדו⁵⁴. וכן נסכים הפאים בפני
28 עצמן⁵⁵ שנפסלו ועלו - ירדו⁵⁶.

(32 שנפסל אחר שנכנס לעזרה (רש"י שם) או אחר שנשחט ונתקדש (תוספות שם ד"ה כל). (33 ר' שמעון במשנה שם. רבינו סובר, שכלל זה דברי הכל הוא, ולמדוהו מן הכתוב: "כל הנוגע במזבח יקדש" (ראה למעלה הלכה ג), ור' יהודה חולק רק בנשחטה בלילה, נשפך דמה או יצא דמה, מפני שנתמעטו מהכתוב (ויקרא ו, ב) "זאת... היא העולה" (ברייטא שם). (34 משנה שם. (35 שנית.

(53 היין שמנסכים כשביאים קרבנות, דיניהם מפורטים בפ"ב מהל' מעשה הקרבנות. (54 כר' יהושע ור' שמעון (שם פג.). (55 אדם שהתנדב להביא נסכים. (56 שם פד. פסק כר' יהושע, נגד דעת רבן גמליאל ור' שמעון.

29 טו. עוף⁵⁷ שמלקו זר ועלה - לא ירד⁵⁸; וקמץ
30 המנחה שקמצו זר ועלה - ירד⁵⁹. אף על פי שזה
31 פסול וזה פסול - זה פאלו לא נתקדש כלל. ואחד
32 הדר ואחד שאר הפסולים⁶⁰.

12 ט. ואם משלה³⁶ בהם האור, אף על פי שירדו -
13 יעלו³⁷ שניה וישלים הקטרתן.

(36 אחזה. לקמן בפרק יח הלכה כא בדין פיגול ונותר וטמא, כתב רבינו: "משמשלה האור ברובם", ונראה שגם בפסול לינה הדין כן, ורש"י כאן פירש מקצתה, ראה משנה-למלך כאן. (37 נעשו לחמו של אש המזבח. מימרה של עולא שם פה:

(57 שם סט. (58 מפני שמליקה כשרה בזר בכמה (לפני שנבנה המשכן בשילה, וכן אחר חורבנו עד שנבנה בית המקדש בירושלים, מותר היה לכל אדם לבנות במה ולהקריב עליה קרבנות לה) לכתחילה, לפיכך במקדש לא

14 י. קמץ³⁸ שנתפגל³⁹ ומקצתו פארץ ומקצתו משלה
15 בו האור - יעלה כלול⁴⁰.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ה' כ"ז ניסן – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

73) כלומר, אין קטורת כלל במזבח החיצון, ולכן אם עלתה תרד (אמנם מצאנו קטורת על מזבח החיצון בקרבנות הנשיאים, אבל זו הוראת שעה היתה ואין ללמוד מהוראת שעה. מנחות נ:), אבל במזבח הפנימי – לא תרד (ראה למעלה בהלכה טז מנה רבינו קטורת סתם בין אלה שאם עלו ירדו, ומשמע אפילו קטורת ציבור, מפני שמקומה על המזבח הפנימי בלבד, ולפיכך נדחקנו לפרש כאן "זרה" היינו זרה למזבח זה. רש"י אמנם פירש "זרה" נדבת יחיד, והתכוון לפירוש שנדחה שם, שהמדובר במזבח הפנימי. 74) זבחים כג: והטעם אמרו שם, מפני שמזבח הפנימי נמשח ונתקדש בקדושת כלי שרת. ואע"פ שכלי שרת מקדשים את הראוי להם בלבד (ראה המשך הלכה זו), מזבח עדיף, מפני שיש בו שתי קדושות, של מזבח ושל כלי שרת (שיטה מקובצת שם). 75) משנה שם פו. "מוליכים את כל האיברים לכבש, ומולחים אותם שם" (רבינו פרק ו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד). 76) למעלה כתב רבינו דין מזבח הפנימי, שהוא כלי שרת. ולפיכך כתב כאן ושאר כלי השרת. 77) משנה מנחות ק: 78) פרק ו הלכה ד.

יט. אין⁷⁹ כלי הלח⁸⁰ מקדשות את היבש, ולא כלי היבש מקדשות את הלח. במה דברים אמורים? במדות⁸¹ הלח והיבש שהיו במקדש, כמו שבארנו בהלכות כלי המקדש⁸²; אבל המזדקקות⁸³ מקדשות הלח והיבש⁸⁴. וכלי שרת מקדשין דם הפסול לקרב⁸⁵.

79) משנה זבחים פח. 80) כלים שבמקדש שנותנים בהם דברים נוזלים. 81) כלים שנעשו כדי למדוד בהם, היינו שבע מדות ללח ושתי מדות ליבש. 82) פרק א הלכה טז"י. והטעם, מפני שכלים אלה נמשחו ונתקדשו רק למדידה, מדות מיוחדות ללח ומדות אחרות ליבש, ולפיכך אין מקדשים בנתינה שלא למדידה. 83) קערות גדולות, אגנים. 84) מימרא של שמואל, שם. והטעם, מפני שנמשחו לקבל דם – ולא למדידה בלבד – ומתוך שהם ראויים לקבל בהם נוזלים, הם ראויים גם לקדש דברים יבשים (רש"י שם). 85) כר' יוסי בכריתות כח: וכר' יוחנן זבחים פז. (בלחם-משנה כאן מעיר, שדבריו כאן סותרים את דברי עצמו בפרק רביעי הלכה יט שפסק: הדם ישפך והבשר ישרף. ראה שם).

כ. כל כלי השרת אין מקדשין אלא במקדש⁸⁶, ואין מקדשין אלא מדעת⁸⁷, ואין מקדשין אלא מתוכן⁸⁸, ואין מקדשין אלא שלמים. נקבו, אם עושין מעין מלאכתן שהיו עושין והם שלמים⁸⁹ - מקדשין, ואם לאו - אין מקדשין. ואין מקדשין אלא מלאין⁹⁰. אכל המדות אין מקדשות חסרות אלא אם דעתו למלאתן⁹¹; ואם אין דעתו למלאתן - מקדשות להפסול⁹², אבל לא לקרב⁹³.

86) אבל לא חוץ לעזרה. משנה זבחים פח. 87) שהכה מתכוון לקדש את הדבר שנותן לכלי שרת. כר' יוחנן

תרד. 59) ואע"פ שקמיצה בבמה היא בזר, במקדש תרד. ואין זה דומה למליקה, כי קמיצה בכלי שרת לא היתה בבמה. גמרא שם. 60) בגמרא המדובר בזר, אבל אין נימוק להבדיל בין זר ובין פסולים אחרים, כגון בעל מום, חלל או אונן. ראה כסף-משנה.

1 טז. ואילו אם יעלו - ירדו: כל שאינו ראוי לאשים. 2 פשר קדשי קדשים ופשר קדשים קלים, מותר העמר⁶¹ ושיירי מנחות ושתיהם⁶² ולחם הפנים⁶³ והקטרת, וצמר שבראשי פכשים ושרץ שפזקן 3 התלשים והעצמות והגידים, והקרנים והטלפים 4 בזמן שאינן מחברים⁶⁴, אם עלו - ירדו. 5 6

61) ביום ששה עשר בניסן, מקריבים מנחה מסולת שעורים מתבואה חדשה, מקטירים את הקומץ, והמותר לאכילת כהנים. ראה דיני עומר בפרק ז בהלכות תמידין ומוספין. 62) שמביאים בחג השבועות עם שני כבשי שלמים, שהם קרבנות ציבור והכהנים אוכלים אותם. 63) שתיים עשרה חלות שמניחים על השולחן שבהיכל בכל יום שבת, ונאכלות לכהנים ביום שבת שלאחריו. 64) זה נמשך לכל הדברים המפורטים למעלה, החל מצמר שבראשי כבשים.

7 יז. קמץ⁶⁵ שמצה שמנו⁶⁶ על העצם⁶⁷ וירד העצם - יחזירו⁶⁸; שהדבר ספק⁶⁹, שמא חבוי עולין בעולין⁷⁰ הם חשובין. 8 9

65) מנחות כג. 66) קצת מן השמן שבסולת המנחה. 67) כך היא גירסת רבינו שם (רש"י וראב"ד גורסים "עצים"). 68) עצם לבדה שירדה לא תעלה (למעלה הלכה טז), אבל אם מזה עליה שמן מן הקומץ, מעלים אותה מפני השמן שעליה. 69) בעיא של רבא שלא נפשטה. 70) הקומץ אם ירד יעלה, ולפיכך גם השמן המחובר אליו עולה, והעצם שעליה נשפך עולה ביחד עמו (לחם-משנה).

10 יח. מזבח הפנימי מקדש פסולין בין ראויין לו בין שאינן ראויין לו; אבל מזבח החיצון אינו מקדש 11 אלא פסולין הראויין לו, כמו שבארנו. כיצד? 12 מזבח החיצון שעלו לו זבחים שנספלו - לא ירדו. 13 עלתה לו קטרת זרה⁷¹ - תרד, שאין הקטרת זרה⁷² 14 ראוייה למזבח החיצון⁷³. אבל מזבח הפנימי שעלה 15 לו קמץ מנחה, בין פשר בין פסול - לא ירד⁷⁴. וכן 16 כל פיצא בזה. פשם שהמזבח מקדש את הראוי לו, 17 כך הפכש⁷⁵ ושרץ כלי השרת⁷⁶ מקדשין את הראוי להם, שהרי נאמר בפלים: כל הנגע בהם יקדש. 18 משיגיע לפכש דבר הראוי לו - לא ירד, ואף על פי 19 שנספסל. וכן כשיגיע לכלי שרת כל דבר הראוי לו 20 - מתקדש, ולא יפדה לעולם⁷⁷, ואף על פי שנספסל, 21 כמו שבארנו באסורי המזבח⁷⁸. 22 23

71) שהיא זרה למזבח החיצון, שהרי אין מקטירים קטורת לעולם. 72) המלה זרה מיותרת, ויש למחקה.

קלב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ז ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לא היה צריך לטעם זה, ומספיק היה הנימוק שאמר בהלכה הקודמת שאין בעלי חיים נדחים, אלא שנקט הנימוק שנאמר שם בגמרא, שהוא גם לדעת ר' יוחנן. ראה לחם-משנה.

כה. וכן¹⁰⁴ אין אוכלין קדשים והמזבח פגום, שנאמר: ואכליה מצות אצל המזבח¹⁰⁵. והוא הדין לקדשים קלים¹⁰⁶, שאין אוכלין אותן בירושלים והמזבח פגום עד שיבנה.

(104 זבחים ס. 105) ר' אלעזר שם דורש: "המזבח", בזמן שהוא שלם, ולא בזמן שהוא חסר. (106) אע"פ שנאכלים בכל העיר, ולא נאמר באכילתם "אצל המזבח". אביי שם.

פרק רביעי

(1) יבאר חטאת ותמורת חטאת של יחיד או של ציבור שמתו בעליה וחטאת שאבדה ונמצאת.

א. ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה וחטאת שאבדה ונמצאת אחר שפפרו הפעלים - הרי אלו ימותו³. נמצאת אחר שנשחטה החטאת השנייה שהפריש קדם שיזרק דמה - הרי זו ספק⁴ אם תמות אם תרעה עד שיפול בה מום, לפיכך תמות⁵. וכיצד הן מתות? לא שיהרגם בכלי או בידו, אלא יכניסם לבית ונוצל עליהם⁶ עד שימותו. ודברים אלו פלם מפי משה רבנו שנמער⁷. אין פל הדברים אמורים אלא בחטאת יחיד בלבד⁸; אבל חטאת צבור שאבדה ונמצאת אחר פפורה⁹, בין ראויה¹⁰ בין אינה ראויה¹¹ - תרעה עד שיפול בה מום¹², ותמכר ויפלו דמיה לנדבה¹³. ואין אתה יכול לומר¹⁴ בחטאת צבור ולד או תמורה או שמתו בעליה, שפל קרבנות הצבור זכרים, ואין הצבור עושין תמורה, כמו שיתבאר¹⁵, ואין פל ישראל מתים.

(2) משנה תמורה כא, ב. (3) רבינו אינו מונה חטאת שעברה שנתה (פירוש, שהזדקנה והיא למעלה מבת שנה) בין החטאות המתות, מפני שהוא פוסק לקמן ה"ז כריש לקיש, שעברה שנתה אינה מתה, ומפרש את המשנה כרוב שם כב, א. ראה לקמן ה"ח בהערות. (4) שם כב, ב. בעיה של רב פפא, אבודה בכוס, מאי? (5) שאסור להקריב ספק פסולים. (6) שם יז, ב. ונזיר כה, א. (7) בכורות טז, א: "חטאות מתות הילכתא גמירי לה". (8) כתנא-קמא במשנה, תמורה טז, א. (9) כלומר, אפילו לאחר שהקריבו אחרת במקומה. (10) להקריבה על המזבח. (11) נמצאת בעלת מום או שעברה שנתה. (12) קרבן תמים אין לו פדיון, ואין קדושתו נפקעת על ידי מכירתו. (13) לקנות בהם בהמות להקריבן עולות נדבת ציבור כשהמזבח יהיה פנוי. שנינו בשקלים פ"ו מ"ו: זה הכלל: כל שהוא בא משום חטאת ומשום אשם ילקח בהם עולות וכו'. (14) רבי שמעון בברייתא שם טז, א. (15) בהל' תמורה פ"א ה"א.

ב. פר ושעיר¹⁶ של יום הפפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן, וכן שעירי עבודה זרה¹⁷ שאבדו

במנחות ז. (88) אבל אם הגדיש עד שחלק מן הסולת וכדומה נמצא למעלה מדפנות הכלי, לא נתקדש הגודש (זבחים פח). בפ"א מהלכות כלי המקדש הי"ט חילק רבינו בין כלי יבש לכלי לח, ופסק שכלי הלח מקדשים את הברוצים (הגודש שנשפך על דופן הכלי מבחוץ, וכאן הכוונה לכלי היבש), ראה לחם-משנה. (89) כלומר, כשהם שלמים. (90) כשיש בהם השיעור המלא שצריכים לו אז, כגון עשרון סולת לכבש או שני עשורונים לאיל וכדומה. (91) ר' יוסי בברייתא שם. (92) פסול שהוא חל רק אחרי קידוש בכלי, כגון לן ויוצא, ואילמלא נתקדשו לא נפסלו. (93) מנחות ז. רבינו מחלק בין דם לקמצים. בדם פסק למעלה בהלכה יט, שכלי שרת מקדשים ליקרב, וכאן המדובר בקמצים (לחם-משנה כאן).

1 כא. כלי שרת⁹⁴ מקדשין שלא בזמן להפסל, אבל לא להקרב. כיצד? דבר שמצותו ביום שנתקדש בכלי שרת פלילה - נפסל⁹⁵ וישרף, אבל אינו קרב. 2 3 4 5 כגון שקמץ מנחה פלילה ונתן קמצה לכלי שרת - הרי זו נשרפת⁹⁶.

(94) מנחות ק. (95) אלמלא נתקדש לא היה נפסל, ומועיל הקידוש שנעשה שלא בזמנו, כדי שייפסל. (96) במקום המיוחד לשריפת קדשים שנפסלו (ראה פ"ו ממעשה הקרבנות ה"ג).

6 כב. מזבח שנפגם⁹⁷ - נפסלו כל הקדשים שהיו שם שחוטין⁹⁸ במקדש שעדיין לא נזרק דמם; שהרי אין שם מזבח לזרק עליו, ונאמר: וזבחת עליו את עלתיך ואת שלמיה. כלומר, תזבח והוא עומד בתקונו, לא פגום⁹⁹.

(97) זבחים נט. (98) שנשחטו לפני שנפגם המזבח, והיה דמם ראוי להיזרק עליו, וכשנפגם נדחה הדם מזריקה, ומכיון שנדחה רגע אחד אינו חוזר ונראה. אבל אם נשחטו אחר שנפגם לא נפסלו, מפני שזה "דיחוי מעיקרו" (ראה הלכה כד). (99) ואין זורקים את דמם אפילו אם תיקנו את הפגם לפני שקיעת החמה. מימרא של ר' ישמעאל בר' יוסי שם.

11 כג. אבל קדשים חיים שהיו שם בעזרה כשנפגם 12 - לא נפסלו, אלא כשיבנה¹⁰⁰ המזבח יקרב; 13 שאין בעלי חיים נדחין¹⁰¹.

(100) כלומר, כשיתוקן הפגם. (101) פסק כרב שם נגד דעת ר' יוחנן, נגד הכלל רב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן, מפני שביזמא סח: אמר רבא שהמשנה מסייעת לרב, וברייתא לר' יוחנן, ומשנה עדיפה מברייתא.

14 כד. הקדיש בהמות עד שלא נבנה המזבח - 15 כשיבנה מקריבין אותן; שהדיחוי מעקר¹⁰² אינו 16 דחוי¹⁰³.

(102) הקרבן הזה לא היה ראוי מעולם למזבח, ודיחוי הפוסל הוא רק במה שהיה פעם ראוי. (103) שם. רבינו

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ה' כ"ז ניסן – ספר עבודה – הלכות פסולי המוקדשין קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

29) מנחות פ, ב. (30) כרבי זירא, שם. בניגוד לדעת אביי שסובר – שתייהן מתות. וטעמו של דבר, מפני שהשלישית אינה חליפי הראשונה ואין לה קשר ישיר עמה. (31) מאותו הנימוק עצמו.

ה. המפריש³² שתי חטאות לאחריות – מתכפר באי זו שריצה, והשניה תרעה עד שיפיל בה מום, ויפלו דמיה לנדבה.

(32) שם כד, א. מימרא של רבי אושעיא.

ו. הפריש³³ חטאת מעפרת וילדה – הרי היא וילדה כשתי חטאות שנתפרשו לאחריות.

(33) שם כה, א. מימרא של רבי יוחנן.

ז. המפריש חטאתו ועברה שנתה³⁴ – תרעה עד שיפיל בה מום, ותמכר ויביא בדמיה אחרת. וכן אם הפריש חטאתו ונפל בה מום³⁵ – יביא בדמיה אחרת.

(34) שם כב, א. מימרא של ריש לקיש. (35) משנה, שם כב, ב.

ח. כל חטאת³⁶ שאבדה ונמצאת קדם כפרה, (אף על פי³⁷ שנמצאת בעלת מום או שנמצאת אחר שעברה שנתה) – אינה מתה, אלא תרעה עד שיפיל בה מום, ויפלו דמיה לנדבה. נמצאת אחר כפרה, אף על פי³⁸ שנמצאת בעלת מום או עברה שנתה, הואיל והיתה אבודה בשעת כפרה – הרי זו תמות.

(36) מסקנה של רבא שם, ליישב קושיות הגמרא על ריש לקיש (ראה הלכה הקודמת). ונחלקו שם רש"י ו'תוספות' מחלוקת עקרונית, וממנה תוצאות לכמה חילוקי דינים. דעת רש"י שריבוי ריעותות (מגרעות) בקרבן גורם למיתתה. ועם התמעטות מספר הריעותות נוטה הדין לרעייה. ושיטת ה'תוספות' מנוגדת מן הקצה אל הקצה, היינו הריעותות מכריעות לרעייה. ונימוקם, שהרי אם הקרבן ראוי למזבח ולא הקריבוהו, הרי זה דיחוי, וחטאת שנדחתה – מתה, אבל אם אינה ראויה יש מקום לומר: הרי לא נדחתה אלא היא פסולה, ולכן תרעה. לשיטת רש"י יוצא, אם נמצאה קודם כפרה והיא בעלת מום או שעברה שנתה – תמות אפילו לרבנן, מפני שיש בה שתי ריעותיות – אבודה ומום או אבודה ועברה שנתה. ולשיטת ה'תוספות' אם נמצאה לפני כפרה ויש בה מום שבינתיים עברה שנתה – תרעה. ורבינו נקט שיטת ה'תוספות'. (37) בעל ה'לחם משנה' מוחק את כל המשפט, מן "אע"פ" עד "שנתה" (בספרים שלפניו הכניסו משפט זה בסוגריים מעוגלים). וטעמו, שהרי לשיטת רבינו אין מקום לומר "אע"פ" שיש בה כמה ריעותות – תרעה, כי ריעותות מכריעות לרעייה. אולם אפשר לקיים את הגירסה שלפניו, וכוונת רבינו היא להוציא מדעת רש"י – שאולי שמע עליה – האומר שאם נמצאת בעלת מום או עברה שנתה לפני כפרה – תמות. וקובע רבינו שגם במקרה שכזה תרעה לדעת רבנן אם נמצאה קודם כפרה. (38) בהתאם לשיטתו שריעותות מכריעות לרעייה, אומר כאן

והפריש אחרים תחתיהן – ירעו עד שיפיל בהן מום, וימכרו ויפלו דמיה לנדבה; שאין חטאת הצבור מתה¹⁸. ולמה לא יקברו עצמן נדבה, שהרי זכרים הם? גזרה לאחר כפרה משום לפני כפרה.

(16) יומא סה, א. מחלוקת של תנאים, ופסק כרבים. (17) בית-דין שטעו והתירו איסור עבודה-זרה ועשו הציבור כהוראתם, מביאים שער לחטאת ופר לעולה (ראה הל' שגגות פ"ב ה"א). (18) רבינו קבע הלכה בפני עצמה לפר ושעירים אע"פ שנכללו כבר בהלכה הקודמת, מפני שכל החטאות חוץ מאלו הן נקבות ופסולות לקרבן עולה, ולפיכך אין להן תקנה אלא ע"י מום, אבל אלה הם זכרים ואפשר לחשוב שמותר להקריבם לעולת נדבה ואינם צריכים רעייה, ולפיכך כתב דינם שנית, ומנמק בסוף ההלכה למה טעונים רעייה.

ג. המפריש¹⁹ חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה, ונמצאת הראשונה והרי שתייהם עומדות: משך אחת משתייהן ונתכפר בה – האחרת תמות²⁰; בא להמליך²¹ – אומרין לו שיכתפך בזו שהפריש בראשונה²², והשניה תרעה²³ עד שיפיל בה מום, ויפלו דמיה לנדבה. היתה אחת מהן תמימה ואחת בעלת מום – תמימה תקרב, ובעלת מום תפדה²⁴. נשחטה²⁵ בעלת מום קדם שיזרק דם התמימה²⁶ – הרי זו אסורה בהנאה. היו שתייהן בעלי מומין²⁷ – ימכרו שתייהן ויביא מדמיהם חטאת, והשאר יפל לנדבה²⁸.

(19) תמורה כב, ב. (20) כרב הונא בשם רב, שם כג, א: "הכל מודים, שאם משך אחת והקריבה שהשניה מתה". והטעם, מפני שהבעלים דחו בידים את השניה ע"י הקרבת האחרת. (21) בבית-דין מה לעשות. ובוה הוכיחו, שאין דעתם לדחות, אלא מעוניינים למצוא תקנה. (22) היינו האבודה. (23) כרבנן החולקים על רבי, וסוברים "שאיין חטאת מתה, אלא שנמצאת מאחר שכיפרו הבעלים" (שם כב:), אם לא דחוה בידים. (24) ברייתא, שם כד, א. (25) לאחר פדיונה. (26) חסרון יש כאן, וצ"ל "התמימה – מותרת, אחר שנוק דמה אסורה בהנאה", מחלוקת רבי אלעזר ורבנן שם, ופסק כרבים (כסף-משנה ולחם-משנה). נימוקם של רבנן הוא, שאם נזרק הדם של התמימה הרי בעלת המום היא חטאת שכיפרו בעליה באחרת, ודינה – מיתה, אבל אם כבר נשחטה והותרה לאכילה – אינה נאסרת ע"י הקרבת האחרת. (27) משנה, שם כב, ב. (28) ראה למעלה הערה יב.

ד. הפריש²⁹ חטאתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה ואבדה, והפריש אחרת ונמצאו האובדות והרי שלשתן עומדות ונתכפר בראשונה – שניה מתה, ושלישית רועה³⁰; נתכפר בשלישית – שניה מתה, וראשונה רועה³¹; נתכפר באמצעית – שתייהם תמות.

קלד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ז ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- רבינו, שאם נמצאה אחר כפרה - תמות, אפילו כשיש בה כמה ריעותות, שהלכה למשה מסיני היא: חטאת שכיפרה בעליה - מתה.
- ט. היתה גנובה³⁹ או גזולה בשעת כפרה ואחר כך חזרה - אינה מתה, אלא תרעה. לא שמעו ממשה רבנו אלא אבודה⁴⁰. היתה עקר אבדה בלילה⁴¹, אף על פי שהיתה אבודה בשעת כפרה - אינה מתה, אלא תרעה⁴².
- (39) שם סב, ב. מימרא של אביי. (40) ואין להוסיף מדעתנו על מה שנאמר למשה מסיני. (41) רבא, שם כב, א. (42) כי בשעה שנאבדה לא היתה ראויה להקרבה, שאין מקריבים קרבנות בלילה.
- י. אבדה⁴³ ממנו⁴⁴ ולא מן הרועה⁴⁵, או שאבדה מן הרועה⁴⁶ ואינה אבודה מבועליה - אינה מתה, אלא רועה.
- (43) מימרא של רב פפא, שם. (44) הבעלים אינם יודעים מקומה של החטאת. (45) הרועה יודע איפה היא. (46) מפני שההלכה למשה מסיני התכוונה לאבודה ממש, אבל לא למקרה שזה או זה אינו יודע מקום הבהמה ואחרים יודעים.
- יא. וכל אלו שרועות - רועות עד שיפלו בהן מום⁴⁷, ויפלו דמיהן לנדבה⁴⁸.
- (47) תמורה יט, ב. (48) ראה למעלה ה"א.
- יב. היתה אבודה ממנו ומן הרועה ואחר מכירה אפלו בסוף העולם - הרי זו ספק⁴⁹, לפיכך תמות⁵⁰.
- (49) בעיה שלא נפתרה, שם כב, ב. (50) שאין להקריב על המזבח ספק פסולים.
- יג. היתה נחבאת אחורי הדלת⁵¹ או בסתר המדרגה⁵² - הרי זו אבונה, שהרי אין אדם רואה אותה בשעת כפרה. היתה בשדה או באגם⁵³ - הרי זו ספק אבודה, שמא יש שם אדם רואה אותה בשעת כפרה, לפיכך תמות מספק.
- (51) שם. מימרא של רבי יוחנן. (52) לשון המקרא (שיר השירים ב, יד), פירוש, עמדה במקום שהמדרגה מסתירה אותה ואינה נראית, וזה כמו אחורי הדלת, ראה לחם-משנה. (53) מקום מרעה רחוק מן העיר. (54) רבינו מפרש כך את האיבעיה של "אבראי". ורש"י פירש אחרת, ראה כסף-משנה ולחם-משנה.
- יד. השולח חטאתו⁵⁵ ממדינת הים⁵⁶ - מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים⁵⁷. במה דברים אמורים? בחטאת העוף⁵⁸, או בחטאת בהמה של אשה, שאינה פת סמיכה⁵⁹, כמו שבארנו⁶⁰. אבל אשם⁶¹ ודאי⁶² שמותו בעליו וספקו בעליו - ירעה⁶³ עד שיפלו בו מום, וימכר ויפלו דמיו לנדבה. שפל
- (55) משנה, גיטין כח, ב. (56) ואין אנו יודעים אם הוא חי בשעה שהחטאת הגיעה לבית המוקדש. (57) אין חוששים שמא מת בינתיים. (58) כל הקרבנות בהמה של יחיד, הבעלים סומכים ידיהם עליהם בעזרה לפני שחיתתם, אבל עופות אינם טעונים סמיכה ('תורת כהנים' פרשתא ג פ"ד). (59) משנה, מנחות צג, א. (60) בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות ה"ה. אבל חטאת בהמה של גבר, אין מקריבים כשאינו יכול לסמוך ואע"פ שבדיעבד כשר בלי סמיכה (ראה כסף-משנה פ"ב מהל' ביאת המקדש ה"ב, ו'תוספות' גיטין שם ד"ה והא, וזבחים עד: ד"ה והא). (61) אין לזה קשר עם דין השולח חטאתו ממדינת הים, אלא זה נמשך לעיקר הדין של חטאות המתות (יש להניח, שהמעתיק דילג כאן על שני חצאי משפטים, מן "אבל". וכך צ"ל: "אבל חטאת בהמה של איש - לא. במה דברים אמורים בחטאת, אבל אשם וכו'". ובדפוס רומא (ר"מ) מתחילה הלכה טו בפיסקה: "אבל אשם". ומכאן סיוע לפירושנו). (62) אשם הבא על חטא ודאי או לרגל מקרים מסוימים, כגון נזירות, מצורע שנתרפא. ויש גם אשם הבא על הספק, ונקרא אשם תלוי, ודיניו מפורשים בהל' שגגות פ"ח. (63) משנה, תמורה כ, ב. (64) שם יח, א.
- טו. כל אשם שנמק לרעה⁶⁵, אם הקריבו עולה⁶⁶ - פשר. ולמה לא יקרב בעצמו עולה לכתחלה? גזרה לאחור כפרה משום לפגי כפרה.
- (65) שבעליו מסרוהו לרועה או בעצמם העבירוהו למרעה כדי שירעה עד שיפול בו מום. שם ה, ב. פסחים עג, א. עג, ב. (66) כלומר, הקריבו בפירוש לשם עולה. בלשון הגמרא: "עקירה", משמע שאם שחטו סתם - פסול. בזבחים שם, דרשו מהכתוב (ויקרא ה, יט): "אשם הוא" - בהוויתו יחא. פירוש, יישאר אשם כמו שהיה, ואע"פ שאין אפשרות להקריבו אלא-אם-כן עוקר בפירוש שם אשם ממנו.
- טז. המפריש⁶⁷ נקבה לאשמו⁶⁸ - תרעה עד שיפול בה מום, ותמכר ויביא בדמיה אשם. אם הקריב אשמו - יפלו דמיה לנדבה. וכן ולדה⁶⁹.
- (67) משנה, תמורה יט, ב. מחלוקת רבי שמעון ורבנן, ופסק כרבים. (68) אשם בא מן הזכרים בלבד. (69) שם: "אמר רבי יוסי בן חנינא, מודה רבי אליעזר במפריש נקבה לאשם, דאין (שאין) בנה קרב אשם". ראה הלכה הסמוכה.
- יז. הפריש⁷⁰ נקבה לעולתו וילדה זכר - ירעה עד שיפול בו מום, ויביא בדמיו עולה.
- (70) שם יח, ב - מחלוקת רבי אליעזר ורבנן, רבי אליעזר אומר הולד עצמו יקרב עולה, וחכמים אומרים ירעה עד שיפול בו מום וימכר בדמיו עולה. והטעם מפני שאמו אינה ראויה להקרב עולה, גם הולד שקדושתו מכח האם - אינו קרב עולה. ופסק כרבנן.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ז ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

19 כא. מי שנתחבב באשם תלוי והפריש שנים
20 לאחריות - מתפטר באחד, והשני ירעה עד שיפול
21 בו מום, ויפלו דמיו לנדבה⁹⁰. ואין צריך לומר
22 באשם ודאי שהוא פסול⁹¹.

(90) כמו בחטאת, למעלה ה"ה. שם כג, ב: "אמר רב ששת, מודה רבי מאיר (שבנודע לו שלא חטא, דעתו שיצא וירעה בעדר) לחכמים במפריש שני חטאות לאחריות ונתכפר באחד מהם, השני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה. (91) לא נתברר למה באשם ודאי פשוט יותר דין זה מבאשם תלוי. ראה משנה-למלך.

23 כב. כל האשמות שבתורה פאין בגי שנים⁹² ובאים
24 בקספ שקלים⁹³; חוץ מאשם מצרע ואשם נזיר,
25 שהם בגי שנה⁹⁴ ואין לדמיהם קצבה⁹⁵. אשם תלוי
26 פא מן הקטנים או מן הגדולים⁹⁶. ומפי השמועה⁹⁷
27 למדו, שאינו פא אלא בקספ שקלים⁹⁸.

(92) איל בין שתי שנים, היינו מבין שלשה-עשר חודש מלאים ומעלה. משנה, זכחים ז, ב. (93) שמחירו שני שקלים, שקל = סלע בזמן המשנה = ארבעה דינרי כסף, שם. ובגמרא כריתות כב, ב - למדו דין זה מן המקרא. (94) נזיר ומצורע מביאים כבש לאשם, וכבש הוא בן שנה (משנה, פרה פ"א). (95) "בערך שקלים", נאמר (ויקרא ה, טז) באיל ולא בכבש. (96) בדפוס קושטא, ובדפוס רומא (ר"מ) הגירסה: "אשם תלוי בפירוש שהוא מן הגדולים, ומפי השמועה למדו שאינו פא אלא בכסף שקלים". ברור שגירסה זו נכונה. והגירסה במהדורת וילנא משובשת. ופירוש הדברים: באשם ודאי כתוב בפירוש שבא מן הגדולים (איל) ושמחירו לא פחות משני שקלים, אבל באשם תלוי נאמר בפירוש בתורה שבא מן הגדולים, אבל דין שני שקלים לא נאמר בפירוש אלא למדו מפי השמועה. (97) תלמיד מפי רבו, ורבו מרבו עד משה רבינו. (98) פליאה היא, שרבינו מייחס דין זה לפי השמועה, והרי בגמרא הנזכרת למדו זאת מן הכתוב (שם, יז) "ואם נפש".

28 כג. הוזלו אילים ולא ימצא איל בשתי סלעים -
29 אין לו תקנה⁹⁹, אלא ישהה עד שיוקרו ויביא בשתי
30 סלעים; שהרי הקפידה תורה על דמיו ונתנה¹⁰⁰ לו
31 קצבה.

(99) שם כז, א. (100) בדפוס רומא (ר"מ): ונתנה.

32 כד. הפריש¹⁰¹ אשמו, והיה בשעת הפרשה יפה
33 סלע, ובשעת כפרה יפה שנים - פשר¹⁰²; שהדחוי
34 מעקר¹⁰³ אינו דחוי, ועדין לא נראה¹⁰⁴ עד שנעשה
35 שנה שנים. ואף על פי שהשנים מאליהם¹⁰⁵ - אדם
36 מתפטר בשבח הקדש. היה בשעת הפרשה יפה
37 שנים, ובשעת כפרה יפה סלע - הרי זה פסול¹⁰⁶.
38 חזר ונעשה יפה שנים - יחזר לכשרותו; שאין
39 בעלי חיים נדחין¹⁰⁷, כמו שבאנו¹⁰⁸. למה הדבר
40 דומה? למום שנפל ועבר.

1 יח. אבל הדיוט⁷¹ שהפריש זכר לחטאת⁷², ונשיא
2 שהפריש שעירה לחטאת⁷³, וכהן משיח שהפריש
3 פרה לחטאת⁷⁴ - הרי אלו אין מתקדשין⁷⁵ לא קדשת
4 הגוף ולא קדשת דמים, לפיכך ימכרו שלא במום.

(71) כלומר, אדם פשוט, לא נשיא ולא כהן גדול. (72) חטאת יחיד באה נקבה. (73) נשיא שחטא מביא שעיר זכר (ויקרא ד, כג). (74) ומצוותו להקריב פר (שם, ד). (75) לא חלה עליהם קדושה כלל, מפני שאינם ראויים לאותו דבר שהקדישו "כל המשנה בחטאות, לא נתקדשה כלל" (פ"א מהל' תמורה הכ"א). רבינו מחלף בדין זה בין חטאות לאשמות, שהרי למעלה בהלכה טז פסק, שהמפריש נקבה לאשם תרעה עד שיפול בה מום, ולמד דין זה מסוגיית הגמרא תמורה כ, א. ששאלו שם למה שלושה אלה אינם קדושים כלל, ומשמע שפשוט היה להם שאינם קדושים (ראה כסף-משנה ולחם-משנה).

5 יט. הביא⁷⁶ אשם תלוי⁷⁷ ונדע לו שלא חטא או
6 שחטא ודאי⁷⁸: אם עד שלא נשחט - ירעה עד שיפול
7 בו מום⁷⁹, ויפלו דמיו לנדבה; מפני שלבו של אדם
8 דנה על עונותיו, והואיל ועל ספק הפרישו - גמר
9 בלבו להקדישו⁸⁰. הפרישו אפילו על פי עדים⁸¹
10 והזמנו⁸² - פלו דמיו לנדבה. ואם אחר שנשחט
11 נודע לו - הדם ישפך והבשר ישרף, כשאר פסולי
12 המקדשין⁸³. נודע לו אחר שנוזק הדם - הבשר
13 יאכל לכהנים ככל האשמות⁸⁴.

(76) משנה, כריתות כג, ב. (77) ראה הלכה יד בהערות. (78) וחייב להביא חטאת. (79) כדעת חכמים שקדושה חלה עליו, ולהקריבו אי-אפשר, שהרי בעליו אינם חייבים להביא אשם תלוי. (80) מפני הספק. ולפיכך, אפילו אם לא חטא אין זה הקדש טעות (ראה לקמן ה"כ). (81) עדים העירו שאכל ספק חלב, והוא עצמו אינו יודע כלום שאכל ספק איסור. (82) שם כז, א. פוסק כרבי יוחנן נגד רב ורבי אלעזר. (83) שכולם נשרפים, כמו שיתבאר לקמן בפ"ט ה"א. (84) שהרי בא על הספק וגמר כפרתו וקרבן כשר הוא.

14 כ. אשם ודאי אינו פסול⁸⁵. אם עד שלא נשחט נודע
15 לו שלא חטא - יצא וירעה בעדר כשאר החליין⁸⁶,
16 ואין בו קדשה כלל; ואם משנשחט - הרי זה
17 יקבר⁸⁷; ואם משנוזק הדם - הבשר יצא לבית
18 השרפה⁸⁸, כשאר פסולי המקדשין⁸⁹.

(85) משנה, שם כג, ב. (86) באשם ודאי מודים חכמים לר' מאיר שלא הקדיש אלא על מנת שחטא, ולכן כשנודע שלא חטא הרי זה הקדש טעות, מה-שאינ-כן באשם תלוי שגמר בלבו להקדישו על הספק. (87) אינו נשרף כמו באשם תלוי, מפני שאין בו קדושה כלל, ודינו ככל חולין שנשחטו בעזרה. (88) שם. (89) כיון שנוזק הדם נראה כקדשים פסולים, ולכן גזרו חכמים שיישרף. סברא של רב אשי, כז, ב.

קלו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ו' כ"ח ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(101) שם. (102) איבעיא שם, אם אדם מתכפר בשבח הקדש, ונפשטה מברייא מפורשת. (103) דבר שמעולם לא היה ראוי להקרבה אינה בגדר נדחה, שעליו אמרו שאינו חוזר להיות ראוי. (104) לא היה ראוי. (105) לא מפני שפיטמו אלא מחיר האילים עלה. רבינו סתם ולא כתב אם הוא מחויב להחזיר להקדש את הסלע שהרויח על ידי שבח הקדש, ומזה משמע שהוא פטור. ראה גמרא שם, ולחם-משנה כאן. (106) מפני שבשעת הקרבה, אין כאן "כסף שקלים". (107) דעת רבי יוחנן בקידושין ז, א. ובכמה מקומות. שבעלי חיים, שהיו ראויים להקרבה ונדחו מהקרבה אינם חוזרים להיות ראויים אפילו אם עבר הפסול, אבל רב סובר (יומא סד.) בעלי חיים אינם נדחים (חטאות המתות הלכה למשה מסיני, ואין למדים ממנה לדחויים אחרים). ופסק רבינו כרב, ואע"פ שרב ורבי יוחנן - הלכה כרבי יוחנן, מפני שבגמרא יומא שם אמר רבא שהמשנה מוכיחה כדעת רב, ובזבחים נט, א - אמרו שרבי ישמעאל ברבי יוסי נוקט בשיטתו של רב. (108) בפט"ו מהל' מעשה הקרבנות ה"ד.

1 כה. הפריש¹⁰⁹ שתי סלעים לאשם, ולקח בהם שני אילים לאשם, אם היה אחד מהן יפה שתי סלעים - יקרב לאשמו, והשני ירעה¹¹⁰ עד שיפיל בו מום, ויפלו דמיו לנדבה.

2 (109) משנה, כריתות כו, ב. (110) כמו הפריש שנים לאחריות, למעלה הכ"א.

3 כו. היה חיב¹¹¹ באשם בן שנה והביא בן שתיים, או בכך שתיים והביא בן שנה, או ששחטו מחסר זמן בפעלים¹¹² - פסול, ותעבר צורתו¹¹³ ויצא לבית השרפה. זה הכלל¹¹⁴: כל הפסול בחטאת - פסול באשם; חוץ מן האשם ששחטו שלא לשמו¹¹⁵, שהוא כשר¹¹⁶, כמו שיתבאר¹¹⁷.

4 (111) תוספתא זבחים פ"א, וגמרא מנחות מח, ב. (112) שטרם הגיע זמנם של הבעלים להקריב את האשם, כגון נזיר טמא בתוך שבעת ימי טומאתו או מצורע לפני יום השמיני לטהרתו על ידי הכהן. ויש מחוסר זמן בקרבן עצמו, כגון לפני שעברו שמונת ימים ללידתו. (113) ילינו אותו, כדי שייפסל בלינה, שאין שורפים קדשים שלא נפסלו פסול הגוף (גופו של קרבן). "זה הכלל, כל שפסולו בגופו יישרף מיד, בדם ובבעלים תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה" (פסחים לד:). וגם אם הביא כבש במקום איל או להיפר, אין זה פסול בגוף הקרבן, אלא שהבעלים חייבים להביא בהמה אחרת. (114) תוספתא שם. (115) אלא לשם קרבן אחר. (116) ובחטאת פסול. (117) לקמן פט"ו ה"א.

5 כז. עולת נזיר¹¹⁸, עולת יולדת, עולת מצרע, ששחטן בני שנים עשר חדש ויום אחד, או מחסרי זמן בפעלים - כשרים¹¹⁹ וטעונין נסקים¹²⁰. זה הכלל: כל שאינו פוסל בעולת נדבה - אינו פוסל בעולת חובה, בין עלתה לפעלים בין שלא עלתה להם.

יום ו' כ"ח ניסן ה'תשע"ו

פרק חמישי

1 יבאר המפריש מעות לחטאתו ומת או אבדו והקריב חטאת תחתיהן.

א. המפריש מעות לחטאתו ומת - ילכו המעות לים המלח². וכן המפריש מעות לחטאתו ואבדו, והקריב חטאת תחתיהן, ונמצאו המעות אחר כפרה - ילכו לים המלח³.

2 דינם כחטאת שמתו בעליה, וכדי שלא ייכשלו בהם בני אדם משליכים אותם לים המלח. (3) כחטאת שכיפרו בעליה.

ב. הפריש מעות לחטאתו ואבדו, והפריש מעות אחרות תחתיהן, ולא הספיק לקח בהן חטאת עד שנמצאו מעות הראשונות - יביא מאלו ואלו לחטאת, והשאר יפלו לנדבה⁴.

4 לעולות ציבור.

ג. הפריש מעות לחטאתו ואבדו, והפריש חטאת תחתיהן, ולא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות, והרי החטאת בעלת מום - תמכר, ויביא מאלו ואלו חטאת, והשאר יפלו לנדבה.

ד. הפריש חטאתו ואבדה, והפריש מעות תחתיה, ולא הספיק לקח בהם עד שנמצאת חטאתו, והרי היא בעלת מום - תמכר, ויביא מאלו ואלו חטאת, והשאר יפלו לנדבה.

ה. הפריש שני צבורי מעות לאחריות - מתכפר באחד מהם, והשני יפל לנדבה⁶.

5 אבל אסור לקחת קצת מציבור זה וקצת מזה, בניגוד לדינים שבהלכות ב"ד שנאמר בהם "ביא מאלו ומאלו".

6 כמו בהפריש שתי חטאות לאחריות, למעלה פרק ד הלכה ה.

ו. המפריש חטאתו או דמי חטאתו, וכסבור שהוא חיב ונמצא שאינו חיב - הרי אלו חליין ולא נתקדשו. הפריש שתיים או דמי שתיים, וכסבור שהוא חיב שתיים ונמצא שאינו חיב אלא אחת - יביא אחת, והשאר יפלו לנדבה⁸.

7 שזה הקדש טעות ועל מנת כן לא הקדישו. (8) בהפריש דמים המובן כפשוטו, ובהפריש בהמות הכוונה שירעו עד

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ו' כ"ח ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 21 **וְהָעֵינִי 28 - מְבִיא תַּחְתֵּיהֶם עוֹף וּמַחֲלִין 29 עַל**
 22 **הָעוֹף וְיִהְיֶה מֵהֶם 30. וְכֵן אִם הִפְרִישׁ דָּמֵי הָעוֹף**
 23 **וְהָעֵינִי 31 - מְבִיא תַּחְתֵּיהֶם עֲשִׂירִית הָאִיפָה וַיַּחֲלֵל**
 24 **הַמַּעוֹת עָלֶיהָ וְיִהְיֶה בָהֶם.**

(20) זב סופר שבעה ימים נקיים מראית זיבה ואחר כך הוא חייב להביא קרבן שתי תורים או שני בני יונה (ויקרא טו, יד) ובלשון התלמוד זוג עופות זה נקרא קן. (21) לנדבות ציבור. (22) שהפריש מעות לעולת נדבה וקנה מהם בהמה ונשארו מעות, יקנה בהן עוד עולה וגם השנייה היא נדבת יחיד בניגוד למותר חטאת ואשם שנופל לנדבת ציבור. (23) בירושלמי שם למדו דין זה מהכתוב "ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים" (שם ג, ו) דבר שאינו בא אלא מן הצאן - שלמים. ומה הוא שאינו בא אלא מן הצאן ולא מן הבקר? זה פסח. (24) אם גבו כספים לקנות קרבנות בשביל כמה נזירים ואחרי שקנו נשארו מעות, יקנו בהן קרבנות בשביל נזירים אחרים. (25) הכסף היה מיוחד לאותו נזיר ולפיכך אין לקנות בו קרבן נזיר אחר, אלא הוא מביא במותר זה קרבן נדבה. במשנה כתוב בפירוש: "מותר נזיר - לנדבה". (26) בין עני בין עשיר מביא אותו קרבן. רוב החטאות קבועות הן. (27) עשיר מביא חטאת בהמה ועני מביא שתי תורים או שני בני יונה ואם הוא עני מדוכא מביא עשירית האיפה סולת למנחה. בלשון התלמוד: "דלי דלות". העובר על שבועה או טמא שנכנס למקדש או אכל קודש חייב קרבן עולה ויורד (שלוש דרגות: בהמה, עופות, סולת. ויקרא ה). ויולדת (שתי דרגות: כבש, עופות. שם יב, זח). (28) ירד מנכסיו. (29) מעביר קדושתו על העופות והן יוצאות לחולין. (30) כמכסף חולין. (31) דלי דלות.

- 25 **י. הִפְרִישׁ בְּהֶמָּה וְנָפַל בָּהּ מוֹם - תִּמְכֹּר וַיָּבִיא**
 26 **בְּדָמֶיהָ עוֹף. אֲבָל אִם הִפְרִישׁ עוֹף וְנָפַסַל - לֹא יָבִיא**
 27 **בְּדָמָיו עֲשִׂירִית הָאִיפָה; שְׂאִין לְעוֹף פְּדִיּוֹן, כְּמוֹ**
 28 **שֶׁבְּאַרְנוּ בְּאִסּוּרֵי הַמִּזְבֵּחַ 32.**

(32) אבל מעות שהפריש לקנות בהן עוף יש להן חילול כמו שנחבאר בהלכה ט.

- 29 **י.א. כָּל חִיבֵי קִנְיִן 33 שֶׁבְּתוֹרָה שֶׁהִפְרִישׁוּ מַעוֹת**
 30 **לְקִנְיָהֶן, רָצָה לְהִבִּיא בְּכָל הַמַּעוֹת חֲטָאת הָעוֹף**
 31 **לְבִדָּה - יָבִיא 34, רָצָה לְהִבִּיא בֵּהֶן עוֹלַת הָעוֹף לְבִדָּה**
 32 **- יָבִיא. אֲפֹלוּ אָמַר: אֵלֹו דָּמֵי חֲטָאֵתִי וְאֵלֹו דָּמֵי**
 33 **עוֹלָתִי - יֵשׁ לוֹ 35 לְעֵרֵב הַמַּעוֹת וְלִקַּח בֵּהֶן פְּאָחֵד**
 34 **חֲטָאֵתוֹ וְעוֹלָתוֹ, או לִקַּח בְּכָל חֲטָאֵת או עוֹלָה;**
 35 **שְׂאִין הַקִּנְיִן מִתְּפָרְשׁוֹת 36 אֲלֹא בְּלִקְחִיתָ הַבְּעָלִים 37 או**
 36 **בְּעֲשִׂיתָ כֹּהֵן 38.**

(33) סתם קן פירושו שני עופות. אחד לחטאת ואחד לעולה. (34) ויקנה עוף אחר לעולה. (35) מותר לו. (36) נקבעות איזהו לחטאת ואיזהו לעולה. (37) כשהבעלים קנו בפירוש עוף זה לחטאת ועוף זה לעולה, אבל אם קנה זוג סתם ואחר כך אמר זה יהיה חטאת וזה עולה, מותר לו לשנות.

שיפול בהן מום וימכרו ויקנו חטאת אחת ושאר הכסף יפול לנדבה. (9) מפני שחלה עליהם קדושה.

- 1 **ז. הִלּוּקְתָּ מַעוֹת בִּידּוֹ 10 או שֶׁהָיָה מִלִּקְטִי 11 וְאָמַר:**
 2 **אֵלֹו אֲבִיא מֵהֶם חֲטָאֵתִי - הַמּוֹתֵר חֲלִין 12. וְכֵן יִרְאֶה**
 3 **לִי, שֶׁהִדָּבֵר קָל וְחִמְרָה בְּשֹׁאֵר הַקִּרְבָּנוֹת 13 שֶׁהַמּוֹתֵר**
 4 **חֲלִין.**

(10) לקח בידו בבת אחת כמה מטבעות. (11) מצרף פרוטה לפרוטה עד שנתלקט סכום גדול. (12) אם קנה בהם בהמה לחטאת ונשאר מותר, הרי הוא חולין, מפני שאמר, אביא מהם חטאתי, לא הקדיש כולם אלא כדי מחירו של הקרבן. וכל זה כשאמר "אביא מהם", אבל כשאמר "אלו לחטאת", - המותר נדבה, מפני שהקדיש כולו. (13) חטאת באה לכפרה על חטא, ואולי התכוון לתת יותר מחובתו, מפני שלבו נוקפו, מה שאין כן בקרבנות נדבה ולפיכך קל וחומר הוא שהמותר חולין.

- 5 **ח. הַמִּפְרִישׁ מַעוֹת לְמִנְחַת חוּטָא וְהִבִּיא מֵהֶם**
 6 **מִנְחָתוֹ 14, או שֶׁהִפְרִישׁ מִנְחַת חוּטָא וְהוֹתִירָהּ 15 -**
 7 **הַמּוֹתֵר יָבִיא מִנְחַת נִדְבָה 16. אֲבָל מוֹתֵר עֲשִׂירִית**
 8 **הָאִיפָה שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל, שֶׁהָיָה הַתְּבִיתִין 17 - יִרְקֹב.**
 9 **וְכֵן מוֹתֵר לְחִמֵּי תוֹדָה וּמוֹתֵר לְחִמּוֹ שֶׁל נְזִיר -**
 10 **יִרְקֹבוּ 18. וּמוֹתֵר דָּמֵי נִסְכָּיו - יִפְלוּ לְנִדְבָה 19. כָּבֵר**
 11 **בְּאַרְנוּ בְּשִׁקְלִים, שְׁמוֹתֵר הַשִּׁקְלִים - חֲלִין.**

(14) ונשאר חלק מהכסף. (15) הביא קמח יותר ממה שהיה צריך להביא. (16) ככל מותר חטאת שקרב נדבה. במשנה שקלים פרק ז הלכה ד שנינו: זה מדרש דרש יהוידע הכהן וכו' כל הבא משום חטאת ושום אשמה, יקח בהם עולות. מלשונו של רבינו משמע שהחוטא מקריב את המותר כמנחת נדבה, אבל בגמרא שם אמרו שזה כמות החטאת והרי שנינו שם, שמותר חטאת הוא לקיץ המזבח לעולות ציבור. (17) כהן גדול מקריב בכל יום מנחה עשירית האיפה סולת והיא נקראת מנחת חביתין. (18) והטעם, מפני שלא מצאנו לחם קרב בפני עצמו, אלא כתוספת לקרבן, ואין לצרף מותר זה לקרבנו של נזיר אחר, כי הנזיר האחר חייב להביא לחמי נזיר משלו, כמפורש בתורה ואינו יכול להוסיף עליהם. ומזה הטעם גם לחמי תודה ירקבו, כי אין להם תקנה. (19) נסכים קדשי קדשים הם ודינם כמותר חטאת ואשם.

- 12 **ט. מוֹתֵר קִנְיִ זָבִים 20, קִנְיִ זָבוֹת, קִנְיִ יוֹלָדוֹת,**
 13 **חֲטָאוֹת וְאֲשָׁמוֹת - מוֹתִירֵיהֶם יִפְלוּ לְנִדְבָה 21**
 14 **וְיִקְרְבוּ עוֹלוֹת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. מוֹתֵר עוֹלָה 22 -**
 15 **לְעוֹלָה. מוֹתֵר שְׁלָמִים - לְשְׁלָמִים. מוֹתֵר מִנְחָה**
 16 **- לְמִנְחָה. מוֹתֵר פֶּסַח - לְשְׁלָמִים 23. מוֹתֵר**
 17 **נְזִירִים 24 - לְנְזִירִים. מוֹתֵר נְזִיר - לְאוֹתוֹ נְזִיר 25.**
 18 **בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שְׁמוֹתֵר חֲטָאֵת לְנִדְבָה?**
 19 **בְּחֲטָאֵת קְבוּעָה 26; אֲבָל מִי שֶׁהוּא חֵיב בְּקִרְבָּן**
 20 **עוֹלָה וַיּוֹרֵד 27 שֶׁהִפְרִישׁ מַעוֹת לְחֲטָאֵת בְּהֶמָּה**

קלח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ו' כ"ח ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הקדשים שנתערבה, בכל מקום שהיא תהא מחוללת על כסף זה, וקדושת הקרבן עוברת בזה על הכסף. נתבאר כבר כמה פעמים, שקרבן תמים אין לו פדיון, ולפיכך ירעו עד שיפול בהם מום.

ג. נתערבו קדשים בחלין תמימים - ומכרו חלין שנתערבה לצרכי אותו המין ויקרבו כלן. כיצד? ארבע בהמות שלמים שנתערבו בארבע בהמות חלין תמימים - ומכרו הארבע של חלין למי שהוא צריך להביא שלמים ויקרבו הכל שלמים. וכן בעולה או באשם. והדמים חלין לכל דבר, שהרי דמי חלין הן.

7 שם. 8 מין הזבח שנתערב, אם שלמים - שלמים, ואם עולה - עולה. 9 יאמר לקונה בפירוש, שהוא מוכר לו את ארבע הבהמות שהן חולין. תקנה זו היא יותר יעילה מזו שבהלכה ב.

ד. נתערבו שור הקדש בשורים של חל - גדול שפכלן הקדש, ומכרוהו השאר לצרכי אותו המין. נתערבו קדשים בקדשים מין ממינו - זה יקרב לשם בעליו, וזה יקרב לשם בעליו, אף על פי שאין כל אחד מהן מפיר קרבנו. במה דברים אמורים? בקרבנות נשים, שאין בהם סמיכה; אבל קרבנות אנשים, הואיל וכל אחד צריך לסמך על ראש קרבנו - הרי אלו לא יקרב עד שינתן האחד חלקו לחברו, או עד שיפול מום בפל, ומכרו, ויביאו כל אחד בדמי היפה שבהן מאותו המין.

10 תוספתא מנחות פ"ג הלכה ב. 11 כלומר, יקריב את הגדול שבהם לאותו מין קרבן, אם עולה - עולה, ואם שלמים - שלמים. והמדובר כשכל השוורים הם של המקדש, ולפיכך הוא יכול להקריב את הגדול, אבל כשנתערב בשוורים של אחרים אין המקדש יכול להקריב את הגדול, שמא אין זה שור שלו, ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. ובתוספתא מנחות שם כתוב בפירוש: שנתערב "בשווי". וראה גמרא מנחות קח: 12 והדמים שיקבל בעד השוורים הם חולין. ואפילו אם אחד מהנמכרים הוא הקדש, אין קדושתו עוברת על הדמים, כי קרבן שאין בו מום אינו מתחלל (ראה ר"ש שם). 13 משנה זכאים עא: 14 עולה בעולה או שלמים בשלמים, והם של שני בני אדם. 15 לשם מי שהוא בעליו. 16 ראה למעלה פרק ד הלכה יד, בפנים ובהערות. 17 המדובר בקדשים קלים שהם ממון בעלים, אבל קדשי קדשים אינם ממון ואינו יכול ליתנם במתנה (אולם יש לתמוה, שהרי רבינו פסק בפרק ד מהלכות מעילה הלכה ח, ש"המוכר עולתו ושלמיו לא עשה ולא כלום". ראה הגהות ר' עקיבא איגר במשנה שם).

ה. נתערבו מין בשאינו מינו, כגון עולה בשלמים - לא יקרבו אפילו בחמורה שבהן, שאין מביאין קדשים לבית הפסול.

18 שם עה: 19 להקריב שניהם עולה. במשנה שם

38 הכהן רשאי להקריב איזה שירצה לחטאת או לעולה, אם הבעלים לא קבעו בשעת לקיחה ואף על פי שקבעו בין לקיחה להקרבה.

יב. לפיכך³⁹, אם הפריש מעות לקנין סתם ומת - יפלו כל אותן המעות הסתומין לנדבה⁴⁰, שהרי כלן ראויין לבוא עולה.

39 מפני שהוא רשאי לקנות בכל הדמים עולה. 40 ואין דינם כדמי חטאת שמתו הבעלים שצריך להשליכם לים המלח.

יג. מי שהיה מחיב חטאת ואמר: הרי עלי עולה⁴¹, והפריש מעות ואמר: אלו לחובתי⁴², רצה להביא בהן חטאת בהמה - וביא, עולת בהמה - וביא. מת והניח המעות - ילכו לים המלח⁴³.

41 ומוטלת עליו חובה להביא עולה. 42 ולא פירש אם לחטאת או לעולה והרי שתייהן חובה עליו. 43 ולמה לא יפלו לנדבה כמו בהלכה יב? אין שני הדברים דומים זה לזה. בהלכה יב אפילו אם הבעלים אומרים אלו לחטאת ואלו לעולה רשאים הם לעשות כולן לעולה ולפיכך "כולן ראויים לבוא לעולה", מה שאין כן בהלכה זו שמסופקים אנו אם התכוון לחטאת או לעולה ומפני הספק ילכו לים המלח, וכל זה כשמת ולא גילה דעתו למה התכוון, אבל כשהוא מביא מדמים אלו חטאת או עולה הרי הוא מגלה את כוונתו באמירתו "לחובתי" (לחם משנה).

פרק ששי

1 יבאר כל הזבחים שנתערב בהן אחת מהחטאות או אחד מאיסורי מזבח.

א. כל הזבחים שנתערב בהן אחת מחטאות המתות או שור הנסקל, אפילו אחד ברבוא - כלן ימותו, לפי שבעלי חיים חשובין הן ואינם בטלין. ואם הקריב - הרצה, שאין בעלי חיים נדחין³.

2 משנה זבחים ע: 3 בגמרא שם עג: אמרו שלפי השיטה שבעלי חיים אינם נדחים, אם הקריב את התערובת הורצה, אע"פ שנדחו מהקרבה, ורבינו לשיטתו למעלה בפרק ד הלכה כד שבעלי חיים אינם נדחים.

ב. נתערב בהן אחד מאסורי המזבח⁴ - ירעו כלם עד שיפול בהן מום, ומכרו, ויביא בדמי היפה שבהן⁵ מאותו המין של קדשים שנתערב⁶.

4 שם. בהלכה הקודמת המדובר כשנתערבה בהמת קדשים בבהמות שדינן מיתה, ובהלכה זו אנו עוסקים בתערובת באיסורי מזבח. פירוש, בהמות שאסור להקריבן למזבח, כגון שור שהמית אדם או שרבע אשה על-פי עד אחד או על-פי הבעלים, שאינו נסקל אלא על-פי שני עדים כשרים, או בהמה טריפה וכדומה. 5 שמא בהמת קדשים היתה היפה ביותר. 6 אם היתה עולה - מקריב עולה, ואם שלמים - שלמים. וכיצד הוא עושה? לוקח מדמי המכירה סכום שווה למחיר הבהמה השמנה ביותר, ואומר: בהמת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ו' כ"ח ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

16 **שְׁהוּא עַל חֲטָאתָ, וְדָמִי אֶשֶׁם עַל אֶשֶׁם. וְאִם כָּבֵר**
17 **קָרְבָּה חֲטָאתוֹ³⁰ - יוֹלִיף כָּל הַמַּעֲוֹת לִים הַמִּלְחָה³¹.**
18 **וְאִם כָּבֵר קָרְבָּה אֶשְׁמוֹ³² - יָפְלוּ הַכֹּל לַנִּדְבָה³³.**

(29) תוספתא שם. (30) לפני שחילל הכסף, והרי כאן דמי חטאת שכיפרו בעליה לפני שנמצאה האבודה מעורבים בדמי אשם. (31) כמו בפרק ב הלכה א. (32) והחטאת לא קרבה. (33) פירוש, כל מה שישאר אחרי שיקנה בהמה יפה ויקריבנה לחטאת - יפול לנדבה כדן מותר אשם.

19 **י. תוֹדָה³⁴ שְׁנַתְעָרְבָה בְּתַמּוּרְתָּהּ³⁵ - שְׁתִּיהֵן תִּקְרַבְנָה,**
20 **וְיִנִּיף הַלֶּחֶם עִמָּהֶן³⁶. וְכֵן³⁷ אִם נִתְעָרְבָה תוֹדָה בְּשֶׁאֵר**
21 **זָבָחִים, אָף עַל פִּי שְׁקָרְבָה תוֹדָתוֹ - יָרְעוּ הַכֹּל עַד**
22 **שְׁיִפֵּל בָּהֶן מוֹם, וְיָבִיא בְּדָמֵי הַיֶּפֶה תוֹדָה אַחֲרָה,**
23 **וּבְדָמֵי הַיֶּפֶה זָבַח אַחֵר.**

(34) שם. (35) אם אמר על בהמת חולין הרי זו תמורת תודה זו, שתיהן קדושות, שנאמר (ויקרא כז, ג): "ואם המר ימירנו, והיה הוא ותמורתו יהיה קודש". (36) עם התודה מביאים ארבעים חלות (לחמי תודה) ומניפין אותן בעזרה ביחד עם התודה, ואם נתערבה התודה בתמורתה מניפים הלחם עם שתיהן (ראה לקמן פרק יב הלכה ח, והלכה יג). (37) זה נמשך להלכות רז. תוספתא שם הלכה ג. סתם רבינו ולא פירש אם תודה שניה זו טעונה לחם או לא, וכן בתוספתא אין רמז ללחם. ראה ראב"ד וכסף-משנה כאן.

24 **י.א. נִתְעָרְבָה בְּאֵיל נְזִיר³⁸ - שְׁתִּיהֵם תִּקְרַבְנָה³⁹,**
25 **וְיִנִּיף הַלֶּחֶם עִמָּהֶן⁴⁰.**

(38) שם. נזיר מביא איל לשלמים. (39) ואע"פ שהזרוע נאכל כקדשי קדשים וממעט באוכליו, מפני שלא חששו לחלק קטן כזה (כסף-משנה). (40) ראה הערה לה.

26 **יב. בְּכוֹר⁴¹ שְׁנַתְעָרַב בְּפֶסַח - שְׁנִיָּהֶם יָרְעוּ עַד**
27 **שְׁיִפֵּל בָּהֶם מוֹם⁴², וְיִאָּכְלוּ כְּבָכוֹר⁴³. וְלָמָּה לֹא**
28 **יִקְרְבוּ? לִפִּי שֶׁהַפֶּסַח נֶאֱכַל לְכָל אָדָם עַד חֲצוֹת,**
29 **וְהַבְּכוֹר לְשְׁנֵי יָמִים, וְאֵינוֹ נֶאֱכַל אֶלָּא לַפְּהֲגִים;**
30 **וְאֵין מִבִּיאִין קֹדָשִׁים לְבֵית הַפֶּסֶח, וְאֵין מְמַעֲטִין**
31 **בְּאֶכִילָתָן.**

(41) תוספתא זבחים פרק ח הלכה ד, פסחים צח: (42) רבינו השמיט כאן דברי רבא (פסחים שם). הנוגעים לתקנתו של הפסח שצריך פדיון, היינו שמביא בהמה ומחלל עליה את הפסח ומקריבה שלמים, כדן מותר פסח. (43) כחומרת בכור שאסור לשוחטו באטליו הקבוע, ושחיטת בהמות חולין, וגם אין מוכרים את בשרו באטליו ואין שוקלים אותו במשקלות אלא באומד, אבל באכילה עצמה אין בבכור בעל מום כל חומרה (ראה רש"י שם, וכסף-משנה כאן).

32 **יג. וְכֵן מְעַשֵּׂר⁴⁴ שְׁנַתְעָרַב בְּפֶסַח, בְּשִׁפֵּל בָּהֶן מוֹם**
33 **יֶאָכְלוּ מְעַשֵּׂר. הַבְּכוֹר וְהַמְעַשֵּׂר שְׁנַתְעָרְבוּ - יֶאָכְלוּ**
34 **בְּמוֹמָן⁴⁵.**

המדובר באשם ושלמים ששניהם נאכלים, אלא שזה נאכל לזכרי כהונה ליום וילילה ולפנים מן הקלעים בעזרה, ושלמים נאכלים לשני ימים וילילה שביניהם ולכל אדם מישראל. ונחלקו בזה ר' שמעון ורבנן. ר' שמעון אומר: "ישחטו בצפון (כדן אשם) ויאכלו כחמור שבהם", וחכמים חולקים ואומרים "אין מביאים קדשים לבית הפסול", פירוש אין לגרום לקדשים פסול על ידי צמצום זמן אכילתם, כי שמא לא יספיקו לאכול את כל הבשר, והנשאר ייפסל בנותר. אבל רבינו מדבר כאן בעולה ושלמים, ובמקרה זה אין אנו צריכים כלל לנימוק שאין מביאים קדשים לבית הפסול, שהרי רבינו בפרק ה מהלכות איסורי מזבח הלכה ד פסק שהמעלה בשר קדשים קלים למזבח - לוקה, ואם כן אי-אפשר להקריבם כחמור שבהם. ונראה שרבינו נקט כאן "עולה ושלמים" לדוגמה, לבאר את המונח "מין בשאינו מינו", שלא תטעה לפרש כגון שור וכבש, אבל ההלכה עצמה כוללת כל סוגי תערובות של מין בשאינו מינו, ובהלכות הבאות מפורטים דיני כל סוג תערובת בפני עצמו.

1 **ו. וְכֵשֶׁם שְׁאִין מְמַעֲטִין בְּזִמְן אֶכִילָתָן, כֵּן אֵין**
2 **מְמַעֲטִין בְּאוֹכִילָהֶן²⁰ וְלֹא בְּמָקוֹם אֶכִילָתָן²¹. אֶלָּא**
3 **בִּיצֵד יַעֲשֶׂה²² יָרְעוּ הַכֹּל עַד שְׁיִפֵּל בָּהֶם מוֹם,**
4 **וְיִמְכֹּר כָּל אֶחָד מֵהֶן לְבָדוֹ²³, וְיָבִיא בְּדָמֵי הַיֶּפֶה**
5 **שָׁבָהֶן מִמִּין זֶה, וּבְדָמֵי הַיֶּפֶה שָׁבָהֶן מִמִּין הַזֶּה,**
6 **וְיַפְסִיד הַמוֹתָר²⁴ מִבֵּיתוֹ.**

(20) כגון בכור ומעשר בהמה, ששניהם נאכלים לשני ימים וילילה, אלא שהמעשר מותר לכל אדם מישראל, ובכור נאכל רק לכהנים. (21) לא מצאנו דבר שיהיה בו צמצום במקום ולא יהיה בו גם צמצום או באוכליו או בזמן אכילתו, ולפיכך לא נתבאר למה הביא רבינו דין זה בכלל. (22) זה נמשך גם להלכה הקודמת. (23) שאם ימכור שניהם יחד, לא ידע כמה מחיר היפה שבהם. (24) ההפרש, שבין דמי יפה ובין דמי גרועה.

7 **ז. אָף עַל פִּי שֶׁכָּבֵר הַקָּרִיב עוֹלָה שְׁחִיב בָּהּ או**
8 **שְׁלָמִים שְׁהִיָּה חֵיב לְהַקְרִיבָן²⁵ - הָרִי זֶה מְקַרֵּיב²⁶**
9 **מִדָּמִי הַתְּעָרְבָת עוֹלָה אַחֲרָה וְשְׁלָמִים אַחֲרִים.**

(25) כדי שלא יאחר קיום נדרו. (26) תוספתא זבחים פרק ח הלכה ב.

10 **ח. חֲטָאת²⁷ שְׁנַתְעָרְבָה בְּשְׁלָמִים - יָרְעוּ הַכֹּל עַד**
11 **שְׁיִפֵּל בָּהֶן מוֹם, וְיָבִיא בְּדָמֵי הַיֶּפֶה שָׁבָהֶן שְׁלָמִים,**
12 **וּבְדָמֵי הַיֶּפֶה שָׁבָהֶן חֲטָאת. וְאִם קָדָם וְהַקָּרִיב חֲטָאת**
13 **אַחֲרָה עַל חֲטָאת שֶׁהִפְרִישָׁה לוֹ - בָּלֵן זְמוּתוֹ²⁸.**

(27) תוספתא שם. (28) כדן חטאת שאבדה וכיפרו בעליה לפני שנמצאה (למעלה פרק ד ה"א). וסובר רבינו, שנתערבה - דינה כאבודה. ראה כסף-משנה ולחם-משנה.

14 **ט. וְכֵן²⁹ אִם נִתְעָרְבוּ מַעֲוֹת חֲטָאת בְּמַעֲוֹת אֶשֶׁם -**
15 **לֹאֲקַח שְׁתֵּי בְּהֵמוֹת, וּמִחֲלָל דָּמֵי חֲטָאת בְּכָל מָקוֹם**

קמ שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ו' כ"ח ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נה: (54) שם עיר קרובה לירושלים. (55) כמרחק זה. בהמות הנמצאות שם, ורובן זבחי קרבנות הם. (56) ואין לה תקנה. דברי אביי שם. (57) ופסולה לחטאת ולעולה, ואין אנו חוששים שמא נאבדה לפני זמן רב כשהיתה בת שנה. (58) "שלמים" הוא שם כולל לשלמים ותודה. (59) ראה למעלה הלכה י, והערה לה. (60) מלשונו של רבינו משמע שמקריב רק אותה בהמה, ואף-על-פי שתודה נאכלת ליום ולילה, ושלמים לשני ימים ולילה, ואין מביאים קדשים לבית הפסול (ראה הלכה יב), כאן מותר להקריב מפני שזה כדיעבד, שהרי אין תקנה אחרת לאותו קרבן (הר המורה). אולם בגמרא שם נאמר בפירוש שמביא גם בהמה אחרת (ראה לחם-משנה). (61) קרבן אשם הוא בן שתים. (62) שאם כיפרו יש לו תקנה ברעיה עד שיומם, ודמיו נופלים לנדבה (למעלה פרק ד הלכה יד). (63) והרי הוא ספק עולה ספק שלמים. (64) שמן ויין שמביאים עם הקרבנות. (65) שהרי אין על מי להטיל חובת הבאתם, משנה שקלים שם. (66) שאין להם פדיון. (67) גם בדין זה אנו צריכים להסברו של "הר המורה" שהבאנו בהערה נט, שהרי פסח אחר זמנו נאכל ליום ולילה, ושלמים אחרים נאכלים לשני ימים, ואין מביאים קדשים לבית הפסול. (68) מגיחים עליו שלא יאבד. (69) שניהם באים בני שנה.

32 יט. נתעברו קדשים בקדשים אחר שנסחטו⁷⁰ -
33 יאכלו כחמור שבהן. נתעברו בפסולי המקדשין⁷¹
34 או בחלין שנסחטו בעזרה - תעבר צורתן⁷² ויצאו
35 לבית השרפה.

(70) משנה זבחים עה: ותוספתא שם פרק ח, ד.
(71) תוספתא שם. (72) ילינו אותן, כדי שיפסלו בלינה. שאסור לשרוף קדשים שלא נפסלו.

36 כ. איברי חטאת⁷³ שנתעברו באיברי עולה⁷⁴ -
37 מניחין הכל עד שיפסדו ותעבר צורתן, ושרפין
38 אותן⁷⁵ בעזרה במקום ששרפין פסולי המקדשין⁷⁶.

(73) משנה שם עז. (74) שטעונים הקטרה על המזבח, אבל איברי חטאת נאכלים לכהנים ואסור להקטירם. (75) כדעת רבנן שם. ואין להם ביטול, מפני שאיברים חשובים הם ואינם בטלים בתערובת. (76) בתוך העזרה. ראה הלכות מעשה הקרבנות פרק ז הלכה ג.

39 כא. אבר⁷⁷ של בעלי מומין שנתעבר באיברי
40 קדשים, אפלו אבר באלף איברים - יצאו הכל לבית
41 השרפה. ואפלו קרבו פלן חוץ מאחד מן התעריכת
42 - הרי זה ישרף בעזרה במקום ששרפין פסולי
43 המקדשין.

(77) משנה שם עז:

44 כב. חתיכות⁷⁸ קדשי קדשים שנתעברו בחתיכות
45 קדשים קלים, או הנאכלין ליום אחד בנאכלין לשני
46 ימים - יאכלו כחמור שבהן.

(78) משנה שם עה:

(44) תוספתא זבחים שם. גם כאן צריך לחלל את הפסח על בהמה אחרת ויקריבנה שלמים (לחם-משנה). (45) בלי כל תיקון, שהרי אין כל הבדל בין דיני בכור לדיני מעשר בעלי מומים.

1 יד. וכן שאר קדשים⁴⁶ שנתעברו בככור ובמעשר -
2 ירעו עד שיפלו בהם מום, ויאכלו בככור שפפל בו
3 מום או כמעשר שפפל בו מום.

(46) משנה זבחים עא:

4 טו. אשם⁴⁷ שנתעבר בשלמים, אף על פי שאין
5 מקריבין משניהן אלא האמורין אבל הכשר נאכל -
6 לא יקריבו⁴⁸, אלא ירעו עד שיפלו בהן מום, ויביא
7 בדמי היפה אשם, ובדמי היפה שלמים, והמותר
8 יפסיד מביתו. ואם קדם והקריב אשמו - שניהן
9 יפלו לנדבה⁴⁹.

(47) משנה שם עה: (48) מפני שאשם נאכל ליום ולילה, ושלמים נאכלים לשני ימים ולילה שביניהם, ו"אין מביאים קדשים לבית הפסול" (למעלה הלכה ה). (49) עולות ציבור, כדין מותר אשם (ראה למעלה הלכה ח בדין חטאת).

10 טז. כל הקדשים⁵⁰ אפשר שיתעברו מין במינו, חוץ
11 מן החטאת עם האשם; שאין האשם אלא מזכרי
12 כבשים, ואין לה חטאת מן הכבשים אלא נקבה.

(50) משנה שם עא:

13 יז. וכל אלו המתעברין⁵¹ בחיים, אם הקריב -
14 הרצה, שאין בעלי חיים נדחין⁵².

(51) גמרא שם עג: (52) ראה למעלה הלכה א, ובהערות שם.

15 יח. בהמה⁵³ שנמצאת מירושלים ועד מגדל עדור⁵⁴,
16 ובמדתה⁵⁵ לכל רוח: אם נקבה בת שנתה היא -
17 כונסה לכפה עד שתמות, שמה חטאת היא⁵⁶. היתה
18 בת שתיים⁵⁷ - יביאה שלמים⁵⁸, ויביא עמה לחם⁵⁹,
19 שמה תודה היא⁶⁰. מצא זכר בן שתי שנים - אין לו
20 תקנה, שמה אשם הוא⁶¹ ועדין לא כפרו בעליו⁶².
21 מצא זכר בן שנה⁶³ - מניחו עד שיפלו בו מום,
22 ומביא שתי בהמות תחתיו, ומתנה ואומר: אם עולה
23 היתה - זה עולה תחתיו, ואם שלמים היתה - זה
24 שלמים תחתיו; ומקריב האחד עולה, ונסכו⁶⁴ משל
25 צבור⁶⁵, והאחר שלמים עם הלחם, שמה תודה היתה.
26 ומה יעשה בזה הנמצא? יאכל במומו. שאפלו היתה
27 בכור או מעשר⁶⁶ - במומו הוא נאכל; ואם פסח
28 אחר זמנו הוא - הרי זה שלמים⁶⁷; ובזמנו - הפל
29 נזהרין בו⁶⁸. ואם תאמר: שמה אשם נזיר או אשם
30 מצרע⁶⁹ הוא - אינן מצויין תמיד, לפיכך לא חשו
31 להן.

(53) משנה שקלים פרק ז, ד. ופירושו של ר' יוחנן קידושין

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ו' כ"ח ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קמא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אינם פוסלים בעוף אלא נטילת אבר, ויבש אבר - דינו כניטל האבר. "תמות וזכרות בבהמה, ואין תמות וזכרות בעוף (פירוש, עולת בהמה צריכה להיות תמימה ובאה רק מן הזכרים, אבל לא עולת העוף), יכול יבש גפה, נקטעה רגלה ונחטטה עינה? תלמוד-ליומר "מן העוף" ולא כל העוף" (ברייטא קידושין כד, ב ובכמה מקומות). (12) שנפסל אחרי שהביאו לעזרה (רש"י שם. ו'תוספות' ד"ה אמר, מפרשים שנפסלו אחרי חשיטה).

ג. לפיכך, המולק¹³ ונמצאת טרפה¹⁴, או שְמֵלֶק בַּסִּפִּין, או שְמֵלֶק חֲלִין בַּפְּנִים וְקִדְשִׁים בַּחוּץ - הָרִי זֶה נִבְלָה¹⁵ לְכָל דָּבָר; שְׂאִין הַמְּלִיקָה מִתֵּרֶת וּמִטְהֵרֶת אֲלֵא דָּבָר שֶׁהוּא פֶּשֶׁר לְמִזְבֵּחַ.

(13) משנה, שם סט, ב. (14) טריפות פוסלת את העוף למזבח (שם פ"ג ה"א). (15) משנה, שם סח, א.

ד. אֲבָל הַנֶּרְבָּעִי¹⁶, וְהַמִּקְצָה¹⁷ וְהַנֶּעֱבָד¹⁸, וְהָאֶתְנָן¹⁹ וְהַמְחִיר²⁰, וְהַטְּמוֹם וְהָאֲנִדְרוֹגִינוֹס, שְׂנֵמְלָקוּ - הָרִי אֵלּוּ נִבְלָה לְכָל דָּבָר, וּמִטְמָאִין בְּגָדִים בְּבֵית הַבְּלִיעָה; שְׂאִין הַקֹּדֶשֶׁה חֲלָה עָלֵיהֶן, וְהָרִי אֵין פְּסוּלִין בַּקֹּדֶשׁ.

(16) שם פה, ב. (17) שהופרש להקריבו לעבודה-זרה. (18) כאליל. (19) אתנן זונה. (20) מחיר כלב, היינו שמכר כלב וקיבל במחירו בהמה כשרה. כתוב בתורה (דברים כג, יט): "לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה' אלקיך".

ה. כָּבֵד בְּאֲרָנּוֹ בְּמַעֲשֵׂה הַקִּרְבָּנוֹת²¹, שְׁחַטָּאת הָעוֹף נַעֲשִׂית לְמִטָּה²², וְעוֹלַת הָעוֹף לְמַעְלָה²³. חֲטָאֹת הָעוֹף שֶׁעֲשָׂאָה לְמַעְלָה - פְּסוּלָה. בֵּין שֶׁעֲשָׂה הַזֵּיתָה בְּמַעֲשֵׂה חֲטָאֹת²⁴ בֵּין שֶׁעֲשָׂאָה בְּמַעֲשֵׂה עוֹלָה²⁵, בֵּין שֶׁעֲשָׂאָה לְשֵׁם עוֹלָה בֵּין שֶׁעֲשָׂאָה לְשֵׁם חֲטָאֹת.

(21) פ"ו ה"כ, ופ"ז ה"ו. (22) מזים את דמה בחציו התחתון של המזבח. קו אדום היה חוגר את המזבח באמצעו, ונקרא "חוט הסיקרה" ומבדיל בין מקום הדמים הניתנים למעלה ומקום הניתנים למטה. (23) להיפך מקרבנות בהמה, שהחטאת מעשה למעלה והעולה למטה. (24) הזה את הדם ומיצה את הנשאר בצוואר. (25) מיצוי בלי הזיה. או שהבדיל את הראש מן הגוף, ובחטאת נאמר בפירוש (ויקרא ה, ט): "ומלק... ולא יבדיל".

ו. וְכֵן עוֹלַת הָעוֹף שֶׁעֲשָׂאָה לְמִטָּה, אֲפִלּוּ מֶלֶק סִימָן אֶחָד לְמִטָּה וְסִימָן אֶחָד לְמַעְלָה - פְּסוּלָה. בֵּין שְׂמֵלֶקוֹ בְּמִלִּיקַת עוֹלָה²⁶ בֵּין שֶׁעֲשָׂאָה בְּמַעֲשֵׂה חֲטָאֹת, בֵּין שֶׁעֲשָׂאָה לְשֵׁם חֲטָאֹת בֵּין שֶׁעֲשָׂאָה לְשֵׁם עוֹלָה.

(26) שהבדיל הראש מן הגוף.

ז. חֲטָאֹת הָעוֹף שְׂמֵלֶקָה לְמִטָּה²⁷ בְּמִלִּיקַת עוֹלָה לְשֵׁם חֲטָאֹת, או בְּמַעֲשֵׂה חֲטָאֹת לְשֵׁם עוֹלָה, או בְּמַעֲשֵׂה עוֹלָה לְשֵׁם עוֹלָה - פְּסוּלָה²⁸.

כג. חֲתִיכָה²⁹ שֶׁל חֲטָאֹת טְמֵאָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה חֲתִיכוֹת שֶׁל חֲטָאֹת טְהוֹרָה, וְכֵן פְּרוּסָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה פְּרוּסוֹת שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים הַטְּהוֹר - הָרִי זֶה תַּעֲלָה³⁰, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּתוֹרוֹת³¹.

(29) ברייתא יבמות פא: (80) מתבטלת, ומותר לאכול את התערובת. המדובר בחתיכות קטנות שאינן ראויות לכבד בהן אורחים. בגמרא שם מעמיד ריש לקיש את הברייטא כשנימוחה שאין בה כל חשיבות, אבל ר' יוחנן שהלכה כמותו מעמידה בחתיכות קטנות, שלא כל אדם מחשיב אותן. ראה תוספות שם ד"ה ר' יוחנן וד"ה דברי. וראה למעלה הלכה כ. (81) בהלכות תרומות פרק יד הלכה יד.

כד. אֲבָל³² חֲתִיכָה שֶׁל חֲטָאֹת שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה חֲתִיכוֹת שֶׁל חֲלִין, וְכֵן פְּרוּסָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים הַטְּהוֹר שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה פְּרוּסוֹת שֶׁל חֲלִין - הָרִי אֵלּוּ לֹא יַעֲלוּ, אֲלֵא יֵאָכֵל הַכֹּל לַפְּהִינִים³³ כְּכֹל הַמְּדַמְעוֹת³⁴.

(82) שם. (83) זהו הנימוק למה אינה מתבטלת, מפני שאפשר להאכיל הכל לכהנים, מה-שאין-כן בהלכה הקודמת. (84) תערובת של קודש וחולין.

פֶּרֶק שְׁבִיעִי

(1) יבאר כל הפסולין לעבודה שמלקו, והמולק בלילה, וכל שהיה פסול בקודש.

א. כָּל הַפְּסוּלִין² לְעִבּוּדָה שְׂמֵלֶקוֹ³ - מְלִיקָתָן פְּסוּלָה⁴. וְאִף עַל פִּי שְׂאוֹתוֹ הָעוֹף פְּסוּל - אֵינוֹ נִנְבְּלָת הָעוֹף הַטְּהוֹר לְטְמֵאָה⁵. וְכֵן אִם מֶלֶק בִּלְלִיָּה, או שֶׁשָּׁחַט⁶ חֲלִין בַּפְּנִים וְקִדְשִׁים בַּחוּץ⁷ - אֵינֶם נִנְבְּלָה.

(2) משנה, זבחים סח, א. (3) קרבנות העוף אינם נשחטים בסכין, אלא הכהן מולקם מן העורף בציפרנו, שנאמר (ויקרא א, טו): "ומלק את ראשו". (4) שמליקה טעונה כהן כשר, שנאמר (שם): "והקריבו הכהן וגו' ומלק". (5) האוכל נבילת עוף טהור - טמא. אבל כשמלק פסול קדשים, אע"פ שהקרבן נפסל, מועילה המליקה להוציא מטומאת נבילה. (6) עופות. (7) והוא-הדין לשחט קדשים בפנים, ברייתא שם סט, א.

ב. מֶלֶק תוֹרִים⁸ שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ⁹ וּבְנֵי יוֹנָה שֶׁעֲבָר זְמַנָּם, וְשִׁיבֹשׁ גִּפְהָ¹⁰ וְשִׁנּוּסְמִית עֵינָהּ¹¹ וְשִׁנּוּקְטָעָה רִגְלָה - הָרִי זֶה נִבְלָה לְכָל דָּבָר. זֶה הַכֹּל: כֹּל שֶׁהָיָה פְּסוּלָה בַּקֹּדֶשׁ¹² - פְּסוּלָה וְאֵינָה נִבְלָה; לֹא הָיְתָה פְּסוּלָה בַּקֹּדֶשׁ - הָרִי זֶה נִבְלָה לְכָל דָּבָר.

(8) משנה, שם. (9) תורים כשרים גדולים בלבד משיזיהבו נוצותיהם, ובני יונה באים רק כשהם קטנים, כל זמן שעוקרים נוצה גדולה ומתמלא מקומה דם (הל' איסורי מזבח פ"ב ה"ג). (10) כנפה. (11) שנחטטה העין, אבל אם איבדה ראייתה והיא שלימה, כשרה להקריבה. מומים

קמב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ט ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יום ש"ק כ"ט ניסן ה'תשע"ו

פרק שמיני

(1) יבאר חטאת העוף שנתעברה בעולת העוף מפורשות או סתומות.

א. חטאת העוף² שנתעברה בעולת העוף³, או עולת העוף שנתעברה בחטאת העוף, אפילו אחת ברבוא - כלן זמנות⁴. במה דברים אמורים? כשהיו מפרשות בשעת לקיחת הבעלים זו חטאת וזו עולה; אבל אם הביא עופות לחובתו, מהן חטאת ומהן עולה, ולא פרש אלא כלן סתומות, ונתעברה חטאת או עולה בחובה⁵ זו הסתומה - יש להן דינים אחרים⁶.

(2) נקדים פירושם של מונחים אחדים הנזכרים כמה פעמים בשלושת הפרקים הבאים: (א) "קן" - משמעותו שתי תורים או שני בני יונה שהופרשו להקריבם על המזבח. (ב) "חובה" או "קן חובה" - קן, אחד חטאת ואחד עולה שאדם מחוייב להביא. (ג) "קן סתומה" - קן חובה, שבשעת לקיחתו, לא קבעו הבעלים איזה עוף לחטאת ואיזה לעולה. (ד) "קן נרבה" - אדם שהתנדב להקריב "קן" מביא שני עופות כאמור, ושניהם עולות. (ה) "פרידה" - עוף אחד. (3) אפילו אחת בריבוא. (4) מפני שחטאת נעשית בחציו התחתון של המזבח ועולה בעליון, ואם שינה פסול. (5) קן שלם, היינו זוג, אחד לחטאת ואחד לעולה. (6) מפני שהרשות ביד הבעלים להקריב איזה מהם שירצה לחטאת או לעולה.

ב. וכיצד דיניהן? אם נתעברה חטאת בחובה⁷ זו הסתומה - אין פשר אלא מנין חטאות שבחובה בלבד⁸; אבל מנין העולות שבחובה עם החטאת שנתעברה בהן - פסולין⁹, שהרי נתעברה חטאת בעולות.

(7) כגון קן של זב, זבה, יולדת ענייה או של חוטא עני שנכנס למקדש או אכל קודש בטומאה, או שעבר על שבועה, שמביא קן במקום כבשה. (8) לדוגמא: אם הביא שני קינים שהם ארבעה עופות יכול להקריב מהם שתי חטאות, שהרי רשאי הוא להקריב למטה שתי חטאות מתוך שני הקינים איזה מהם שירצה ואין כאן כל חשש של תערובת עולה, אבל שלוש חטאות אסור לו להקריב, כי שמא כל שלושת העופות שהקריב הם מן קיני החובה ואין בהם רק שתי חטאות. (9) אחרי שהקריב שתי חטאות נשארו בתערובת שתי עולות וחטאת אחת וכל עוף הוא ספק חטאת שנתעברה, ספק עולה. והוא הדין אם נתעברה עולה בשני קיני חובה, מקריב שתי עולות, ושלושת עופות שנשארו - פסולים.

ג. לפיכך, אם הייתה החובה שתים בחטאת¹⁰ - חצי החובה פשר¹¹, וחצייה פסול. ויראה לי, שהוא עושה כלן למשן, כמעשה חטאת.

(10) לשון המשנה שם. ופירושם הראב"ד והרא"ש, שמספר העופות שבקיני החובה היה פי שניים ממספר החטאות שנתעברו, כגון שנתעברו שתי חטאות בשני קינים סתומים.

(27) כמצוותה. (28) שינוי השם פוסל בעוף כמו בחטאת בהמה. ראה לקמן פט"ו ה"א.

ח. וכן עולת העוף שעשאה למעלה כמעשה חטאת לשם עולה, או כמעשה חטאת לשם חטאת - פסולה²⁹. כמעשה עולה לשם חטאת - פשרה³⁰, ובלבד שלא עלתה לבעלים לשם חובה³¹.

(29) אע"פ שעשאה במקומה, כיוון ששינה מעשיה - פסולה. (30) כעולת בהמה שעשאה שלא לשמה. (31) חייבים להביא עולה אחרת.

ט. כל אלו העופות שגפסלו מפני מקום עשייתן או מפני שנוי מעשיהן או שנוי שמם - אינן כנבלת העוף³² לטמאה. וכן חטאת העוף או עולת העוף שנתפגלה³³ או נטמאה או נעשית נותר - אינה מטמאה³⁴ בבית הבליעה³⁵ כנבלת העוף. שפך אלו פסולין בקדש.

(32) משנה, זבחים סו, ב. (33) דיני פיגול מבוארים לקמן פרק יג. (34) ברייתא, שם סט, א. (35) נבלת עוף טהור אינה מטמאה בנגיעה אלא כשאוכלים אותה ובשעה שהיא נוגעת בבית הבליעה.

י. חטאת העוף הפאה על הספק - נעשית כמצותה, ואינה נאכלת³⁶, אלא תשרף ככל פסולי המקדשין. וכיצד תבוא על הספק? כגון שהיתה האשה ספק זבה או ספק יולדת³⁷ וכל פיוצא בזה. ואין לנו חטאת בהמה על ספק; שאם נסתפק לו אם חטא אם לא חטא - יביא אשם תלוי, כמו שיתבאר בהלכות שגגות³⁸.

(36) נזיר כט, א. (37) שאינן נטהרות לגמרי עד שמביאות קרבנותיהן, לפיכך התירו להן להביא קרבנות מספק, אבל חוטא שהוא חייב להביא חטאת העוף, אינו מביא על ספק חטא (ה' שגגות פ"א ה"ב). (38) פ"ח ה"א.

יא. חטאת העוף³⁹ הפאה על הספק ונודע לה שהיא חייבת בה ודאי: אם עד שלא נמלקה נודע לה - תעשה ודאית ותאכל⁴⁰; ואם אחר שנמלקה נודע לה - הרי זה גומר הנית דמה ותמצית⁴¹ ותשרף⁴², כדי שלא יאמרו: חטאת העוף הפאה על הספק תאכל, שהרי בתחלה על ספק פאה⁴³.

(39) משנה, כריתות כב, ב. וגמרא שם כו, ב. (40) משנה, שם. (41) מיצוי מותר הדם שבצוואר. (42) שם כו, ב. מחלוקת רב ורבי יוחנן, ופסק כרבי יוחנן. (43) וקל לטעות.

יב. נודע לה שאינה חייבת בה מאחר שנמלקה - הרי זו תקבר⁴⁴.

(44) משנה, שם כה, א. ובגמרא שם כו, ב - מפרשים שמן התורה מותרת בהנאה, שהרי חולין הוא, מאחר שלא הוזה הדם ולא כיפרה ספיקה, ורבנן אסרוה. ראה למעלה פ"ד ה"כ בדין אשם תלוי.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ט ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קמג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

27 אַם עֲשֶׂה הַכֹּל לַמַּעֲלָה אוֹ עֲשֶׂה הַכֹּל לַמָּטָה - מִחֲצָה
28 פְּסוּל וּמִחֲצָה בְּשֵׁר, וּמִטַּעַם שֶׁבִּאֲרָנוּ קָח; עֲשֶׂה
29 חֲצִין לַמָּטָה וְחֲצִין לַמַּעֲלָה: אִם אַחֵר שֶׁשָּׂאֵל עֲשֶׂה
30 בֶּן - הַמוֹעֵט בְּשֵׁר, וְאִם מִדַּעְתּוֹ עֲשֶׂה - הַמְרֵבָה
31 בְּשֵׁר.

32 ז. זֶה הַכֹּלֵל: כָּל שֶׁעֲשֶׂה הַכֹּהֵן מִדַּעְתּוֹ חֲצִין לַמַּעֲלָה
33 וְחֲצִין לַמָּטָה, וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִשָּׁל אֶחָד
34 לַמַּעֲלָה וּלְמָטָה - הֵרִי זֶה הַמְרֵבָה בְּשֵׁר; הוֹאִיל וְדָבָר
35 יָדוּעַ שֶׁמִּקְצֵת קִרְבָּנוֹתָיו לַמַּעֲלָה וּמִקְצֵתָם לַמָּטָה,
36 יִהְיֶה כָּל קִרְבָּנוֹתָיו¹⁵ בְּשֵׁרִים.

(15) כלומר, מניין של כל קרבנותיו.

37 ח. שְׁנַיִם שֶׁלָּקְחוּ קִנְיָהֶן בְּעֶרֶב, אוֹ שִׁנְתָּנוּ דָּמִי
38 קִנְיָהֶן לַכֹּהֵן - לֹאִיזָה שִׁירְצָה הַכֹּהֵן יִקְרִיב חֲטָאת, וְלֹאִיזָה שִׁירְצָה יִקְרִיב עֹלָה; שְׂאִין הַקִּנְיָן מִתְּפָרְשִׁין
40 אֶלֶּא בְּלִקְיַחַת הַבְּעָלִים אוֹ בַּעֲשִׂית הַכֹּהֵן, כִּמּוֹ
41 שֶׁבִּאֲרָנוּ.

42 ט. הֵיוּ לִפְנֵי הַכֹּהֵן חֲטָאוֹת וְעֹלוֹת, עֲשֶׂה שְׁתֵּיהֶן¹⁶
43 לַמַּעֲלָה אוֹ שְׁתֵּיהֶן לַמָּטָה - מִחֲצָה בְּשֵׁר¹⁷ וּמִחֲצָה
44 פְּסוּל. עֲשֶׂה חֲצִין לַמַּעֲלָה וְחֲצִין לַמָּטָה, וְלֹא יָדַע
45 אִם הַחֲטָאוֹת הֵם שֶׁעֲשֶׂה לַמָּטָה אוֹ הָעֹלוֹת - הֵרִי
46 הַכֹּל פְּסוּל; שְׂאִנִּי אוֹמֵר: הָעֹלוֹת הֵם שֶׁעֲשֶׂה לַמָּטָה
47 וְהַחֲטָאוֹת לַמַּעֲלָה.

(16) כלומר, כולן. (17) מפני שמין אחד - החטאות או העולות - נעשה כולו כמצוותו.

48 י. הֵיוּ לִפְנֵי שְׁלֹשָׁה צִבּוּרֵי עֹפּוֹת, אֶחָד חֲטָאוֹת
49 וְאֶחָד עֹלוֹת וְהָאֶחָד סְתוּם, חֲצִיו עֹלוֹת וְחֲצִיו
50 חֲטָאוֹת וְלֹא פָּרַשׁ: אִם עֲשֶׂה בֶּלֶן לַמַּעֲלָה אוֹ לַמָּטָה
51 - מִחֲצָה בְּשֵׁר¹⁸ וּמִחֲצָה פְּסוּל.

(18) שהרי מחצית העופות נעשו במקומם.

52 יא. עֲשֶׂה חֲצִין לַמַּעֲלָה וְחֲצִין לַמָּטָה¹⁹ - אִין הַבְּשֵׁר
53 אֶלֶּא הַסְּתוּם בְּלִבְדוֹ²⁰ שֶׁעֲשֶׂה חֲצִיו לַמַּעֲלָה וְחֲצִיו
54 לַמָּטָה. וְהוּא מִתְחַלֵּק בֵּין הַבְּעָלִים²¹ וְעֹלָה
55 לְשִׁנְיָהֶן²², שֶׁהֵרִי הַכֹּהֵן אֵינּוּ יוֹדַע לֹאִי זֶה מִהֵן פָּרַשׁ
56 וְלֹאִי זֶה מִהֵן הִנֵּה הַסְּתוּם. וּשְׁנֵי הַצִּבּוּרִין הַמְּפָרְשִׁין
57 פְּסוּלִין; שֶׁהֵרִי לֹא יָדַע אִי זֶה עֲשֶׂה לַמַּעֲלָה וְאִי זֶה
58 עֲשֶׂה לַמָּטָה, וְשָׂמָּה הָעֹלָה נַעֲשִׂית לַמָּטָה וְהַחֲטָאת
59 לַמַּעֲלָה.

(19) פירוש, הקריב ציבור אחד למעלה וציבור אחד למטה והציבור השלישי הסתום עשה חציו למעלה וחציו למטה. (20) שהרי חציו נעשה למעלה וחציו למטה כהלכתו, אבל המפורשים כולם פסולים, שמה עשה החטאות למעלה

והמדובר כשהקריב הכהן חציים למעלה וחציים למטה בהתאם לסימומה של המשנה הקודמת. ודינם: חצי כשר וחצי פסול, פירוש שלושה עופות כשרים ושלושה פסולים, כי אנו חוששים שמא הקריב למעלה שתי החטאות שנתערבו ועוף אחד מהסתומות ונפסלו שתי החטאות ורק העוף השלישי הוא עולה וכשר, ולמטה הוקרבו שתי חטאות מקיני חובה ועולה השנייה ואם כן השתיים כשרות והעולה פסולה. (11) כשנתערב מספר זוגי של חטאות ועשה חצי התערובת למעלה וחצי למטה כשר חצי התערובת, אבל אם נתערב מספר בלתי זוגי, כגון חטאת אחת, אין אפשרות מציאותית לחלק את כל התערובת לחצאים, אלא את מניין החובה, ולפיכך דייק רבינו וכתב: "חצי החובה כשר" שזה שייך בכל תערובת שהיא.

1 ד. וְכֵן אִם נִתְעַרְבָה עֹלָה בְּחוֹבָה זֹו הַסְּתוּמָה - אִין
2 בְּשֵׁר אֶלֶּא מִנֵּין עֹלוֹת שֶׁבְּחוֹבָה; אֶבֶל מִנֵּין הַחֲטָאוֹת
3 שֶׁבְּחוֹבָה עִם הָעֹלָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בֵּהֶן - פְּסוּלִין, שֶׁהֵרִי
4 נִתְעַרְבָה עֹלָה בְּחֲטָאת. בֵּין שְׁתֵּיהֶם הַחוֹבָה הַסְּתוּמָה
5 מְרַבָּה עַל הָעֹלוֹת שֶׁנִּתְעַרְבָה בֵּהֶן, בֵּין שֶׁהֵיוּ הָעֹלוֹת
6 מְרַבִּין עַל הַחוֹבָה הַסְּתוּמָה, בֵּין שֶׁהֵיוּ שְׁתֵּיהֶן שְׁוֹת
7 - אִין בְּשֵׁר אֶלֶּא מִנֵּין עֹלוֹת שֶׁבְּחוֹבָה. לְפִיכָּה, אִם
8 הִיָּתָה הַחוֹבָה שְׁתֵּים בְּעֹלוֹת - חֲצִי הַחוֹבָה בְּשֵׁר,
9 וְחֲצִיהָ פְּסוּל. וְיִרְאָה לִי, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בֶּלֶן לַמַּעֲלָה,
10 כְּמַעֲשֶׂה עֹלָה.

11 ה. חוֹבָה סְתוּמָה וְחוֹבָה אַחֶרֶת סְתוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבוּ,
12 בֵּין שֶׁהֵיוּ שְׁתֵּיהֶן מִשָּׁם אֶחָד, כְּגוֹן קִנְיָ זָבִים עִם קִנְיָ
13 זָבִים, אוֹ מִשְׁנֵי שְׁמוֹת, כְּגוֹן קִנְיָ זָבִים עִם קִנְיָ
14 יוֹלָדוֹת, בֵּין שֶׁהֵיוּ שְׁתֵּיהֶם לְאֶדָם אֶחָד בֵּין שֶׁהֵיוּ
15 לְשְׁנַיִם: אִם הֵיוּ שְׁתֵּיהֶן שְׁוֹת¹² - מִחֲצָה בְּשֵׁר
16 וּמִחֲצָה פְּסוּל¹³. בֵּין שֶׁעֲשֶׂה הַכֹּל לַמַּעֲלָה אוֹ הַכֹּל
17 לַמָּטָה, אוֹ עֲשֶׂה חֲצִין לַמַּעֲלָה וְחֲצִין לַמָּטָה -
18 לְעוֹלָם מִחֲצָה בְּשֵׁר וּמִחֲצָה פְּסוּל. מִפְּנֵי שֶׁהַכֹּל חֲצִין
19 עֹלָה וְחֲצִין חֲטָאת, וְהַחֲטָאת לַמָּטָה וְהָעֹלָה
20 לַמַּעֲלָה. אִם עֲשֶׂה הַכֹּל לַמַּעֲלָה - חֲצִין בְּשֵׁר וְהֵן
21 עֹלוֹת, וְאִם עֲשֶׂה בֶּלֶן לַמָּטָה - חֲצִין בְּשֵׁר וְהֵן
22 חֲטָאוֹת. עֲשֶׂה חֲצִין לַמָּטָה וְחֲצִין לַמַּעֲלָה - חֲצִי
23 הַחֲצִי שֶׁנַּעֲשֶׂה לַמַּעֲלָה בְּשֵׁר מִפְּנֵי הַתְּעַרְבָתָּ¹⁴ וְהוּא
24 עֹלוֹת, וְחֲצִי הַחֲצִי שֶׁל מָטָה בְּשֵׁר וְהוּא חֲטָאת.

(12) מספר הקנים של האחת כמספר הקנים של השנייה. (13) במשנה שם: אחת לזו ואחת לזו, שתיים לזו, ושתיים לזו, שלוש לזו ושלוש לזו - מחצה כשר ומחצה פסול. ורבינו ממשיך ומבאר כאן טעמו של דין זה. (14) פירוש, מפני שמערובים קרבנותיהם של שני בני אדם. ויש לחשוש, שמא הקריבו למעלה כל העופות של רחל ונפסלו חציים, היינו החטאות ולמטה היו כולם של לאה ונפסלו העולות.

25 ו. הֵיוּ שְׁתֵּי הַחוֹבוֹת הַסְּתוּמוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ זֹו גְדוּלָּה
26 מְזוּ, כְּגוֹן שֶׁהִיָּתָה אַחַת אֲרָבַע עֹפּוֹת וְהַשְּׁנִיָּה שֵׁשׁ:

קמד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ט ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

16 ג. אֲרֻבָּעָה עוֹפוֹת סְתוּמוֹת וְאַרְבָּעָה עוֹפוֹת שְׁנִיּוֹת
17 סְתוּמוֹת, פָּרַח אֶחָד מִן הָרֵאשׁוֹנוֹת לְשִׁנִּיּוֹת - פָּסֹל
18 אֶחָד מִן הַשְּׁנִיּוֹת¹³. אַחֵר שֶׁנִּתְעַרְבוּ חִזֵּר אֶחָד¹⁴ מִן
19 הַשְּׁנִיּוֹת וּפָרַח לְרֵאשׁוֹנוֹת - פָּסֹל אֶחָד מִן
20 הָרֵאשׁוֹנוֹת¹⁵. וְנִמְצָא הַפֶּשֶׁר מִן הָרֵאשׁוֹנוֹת שְׁתֵּים
21 בְּלִבָּד¹⁶.

(13) כל בבא זו, לא בשביל עצמה נאמרה, שהרי דינה כתוב
כבר בסיפא של ההלכה הקודמת, אלא היא כעין הקדמה
לדין השני. (14) כל מקום שנאמר בדינים אלה "חזר", אין
הכוונה שחזר אותו עוף שפרח, שהרי במקרה זה אין כל
בעיה והכל כמו שהיה לפני שפרח. אלא מתכוון לומר,
שפרח אחד מן התערובת אל הקנים הראשונות, ואפשר
שחזר אותו גזול עצמו או אחר במקומו (רבינו בפירושו
למשנה כאן). (15) ומובן שגם החזר פסול כמו בפריחה
הראשונה. במשנה שם אמרו: פרח מזו לזו, פוסל אחד
בהליכתו. חזר, פוסל אחד בחזירתו. ובשני המקרים, גם
הפורח עצמו או אחר במקומו - נפסל. (16) וכן מן
השניות, יכול להקריב אחד לחטאת ואחד לעולה בלבד,
שאם יקריב שתי חטאות יש לחשוש שמא אותו שחזר
לראשונות היה משל השניות, ויקריבו אותו שם לחטאת,
וביחד תהייה שלוש חטאות משתי הקנים, והרי לא היו
בשניות יותר משתי חטאות.

22 ד. חִזֵּר¹⁷ אֶחָד וּפָרַח מִן הָרֵאשׁוֹנוֹת לְשִׁנִּיּוֹת, אָפְלוּ
23 כָּל הַיּוֹם¹⁸ - אֵינּוּ מוֹסִיף לְהַפְסִיד¹⁹ יְתֵר עַל זֶה;
24 שְׁאֵפְלוּ הֵן מִעֲרֹבוֹת כֶּלֶן זֶה בָּזוּ - מִחֻצָּה כֶּשֶׁר
25 וּמִחֻצָּה פָּסוּל, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנּוּ²⁰.

(17) פירוש, אחר שחזר אחד מהתערובת, והשלים את הקנים
הראשונות, חזר אחד מן הראשונות ופרח לשניות.
(18) פרח אחד מראשונות לשניות ובחזרה כמה וכמה
פעמים. (19) אינו מפסיד יותר משנים כאן ושנים כאן,
שהרי אפילו אם נתערבו כולם, מחצה כשר ומחצה פסול,
כמו שמסיים רבינו כאן. (20) למעלה פרק ח הלכה ה.

26 ה. צִבּוֹר אֶחָד²¹ יֵשׁ בּוֹ שְׁנֵי עוֹפוֹת, וּבִשְׁנֵי אֲרָבָעָה,
27 וּבִשְׁלִישֵׁי שִׁשָּׁה, וּבִרְבִּיעֵי שְׁמוֹנֶה, וּבַחֲמִישֵׁי עֶשְׂרֵה,
28 וּבִשְׁשֵׁי שָׁנַיִם עֶשְׂרִי, וּבִשְׁבִּיעֵי אֲרָבָעָה עֶשְׂרִי, וּפָרַח
29 גּוֹזֵל מִן הָרֵאשׁוֹנָה לְשִׁנִּיּוֹת, וְאֶחָד מִן הַשְּׁנִיּוֹת
30 לְשִׁלִּישִׁית, וּמִשְׁלִישִׁית לְרַבִּיעִית, וּמִרְבִּיעִית
31 לְחֲמִישִׁית, וּמִחֲמִישִׁית לְשִׁשִּׁית, וּמִשִּׁשִּׁית לְשְׁבִיעִית,
32 וְחִזֵּר אֶחָד וּפָרַח מִצִּבּוֹר לְצִבּוֹר עַד שֶׁחִזֵּר לְרֵאשׁוֹנָה
33 שֶׁפָּרַח מִמֶּנָּה רֵאשׁוֹנָה - פּוֹסֵל אֶחָד בְּהִלְכָּתוֹ וְאֶחָד
34 בְּחִזְרָתוֹ²². הָרֵאשׁוֹנָה וְהַשְּׁנִיּוֹת אֵין לָהֶם כָּלוּם²³,
35 וְהַשְּׁלִישִׁית יֵשׁ לָהּ שְׁנֵי עוֹפוֹת, וְהַרְבִּיעִית יֵשׁ לָהּ
36 אֲרָבָעָה, וְהַחֲמִישִׁית יֵשׁ לָהּ שִׁשָּׁה, וְהַשִּׁשִּׁית יֵשׁ לָהּ
37 שְׁמוֹנֶה, וְהַשְּׁבִיעִית יֵשׁ לָהּ שָׁנַיִם עֶשְׂרִי²⁴. חִזֵּר אֶחָד
38 וּפָרַח פָּעַם שְׁנִיּוֹת²⁵ מִזֹּו, וְחִזֵּר אֶחָד וּפָרַח מִן
39 הָאֲחֵרוֹנָה לְשִׁלְמַעֲלָה מִמֶּנָּה עַד שֶׁחִזֵּר לְרֵאשׁוֹנָה -
40 פּוֹסֵל אֶחָד בְּהִלְכָּתוֹ וְאֶחָד בְּחִזְרָתוֹ. הַשְּׁלִישִׁית

והעולות למטה. (21) המדובר, כשהקנים היו של שני בני
אדם שהביאו סתומות והכהן הפריש חלק מהן.
(22) מחציתו לזה ומחציתו לזה וישלימו את השאר.

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

(1) יבאר קן סתומה שפרח ממנה גזול לבין העופות או לבין
הקרבנות.

1 א. קֵן סְתוּמָה² שֶׁפָּרַח מִמֶּנָּה גּוֹזֵל לְאֹוִיר, או
2 שֶׁפָּרַח לְבֵין הָעוֹפוֹת שְׁמִימוֹתוֹ כֶּלֶן³, או שְׁמֵת גּוֹזֵל
3 אֶחָד - יִקָּח זֶה לְשִׁנִּי⁴.

(2) משנה קנים פרק ב, א. ראה ההגדרות בתחילת הפרק
הקודם. (3) שדינם כך, כדוגמאות המובאות למעלה בפרק
ח. (4) נקט "סתומה" לרבותא, שאפילו בקן סתומה,
שקיים קשר בין שני הגוזלות, וכל אחד מהן היה ראוי בין
לחטאת ובין לעולה, אין אנו אומרים שהנשאר הוא חציו
חטאת וחציו עולה (אם לא פרח, והבעלים או הכהן קובעים
איזה חטאת ואיזה עולה, עובר חלק החטאת מזה לזה, וכן
חלק העולה) ואין לו תקנה, מכל-שכן בקן מפורשת, שפסק
הקשר בין שני הגוזלות, דבוודאי שיכול ליקח זוג לנשאר
(תפארת ישראל יכין ג).

4 ב. פָּרַח⁵ לְבֵין הַקְּרֵבוֹת⁶ - פָּסוּל וּפּוֹסֵל אֶחָד כְּנֻגְדּוֹ⁷;
5 שֶׁהִגְזִיל⁸ הַפּוֹרֵחַ מִקֵּן סְתוּמָה לְבֵין הַקְּרֵבוֹת - פָּסוּל
6 וּפּוֹסֵל אֶחָד כְּנֻגְדּוֹ. כִּיצַד? פָּרַח גּוֹזֵל מִן הַסְּתוּם
7 לְעֶשְׂרֵה עוֹפוֹת סְתוּמוֹת: אִם עָשָׂה חֲמִשָּׁה לְמִטָּה
8 וְשִׁשָּׁה לְמַעֲלָה - הָרִי חֲמֵשׁ עוֹלוֹת כְּשִׁירוֹת⁹ מִהַשִּׁשָּׁה
9 שֶׁל מַעֲלָה¹⁰, וְאַרְבַּע חֲטָאוֹת כְּשִׁירוֹת מִהַחֲמִשָּׁה
10 עוֹפוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לְמִטָּה; שְׁאֵנִי אוֹמֵר: שְׁמָא הִגְזִיל
11 הַפּוֹרֵחַ הוּא אֶחָד מִחֲמִשָּׁה שֶׁל מִטָּה¹¹. וְכֵן אִם עָשָׂה
12 מֵהֶם שִׁשָּׁה לְמִטָּה וְחֲמִשָּׁה לְמַעֲלָה - נִמְצָא הַפֶּשֶׁר
13 חֲמֵשׁ חֲטָאוֹת וְאַרְבַּע עוֹלוֹת; שְׁאֵנִי אוֹמֵר: שְׁמָא
14 הִגְזִיל מִחֲמִשָּׁה שֶׁל מַעֲלָה. נִמְצָא הַפֶּשֶׁר מִהָעֶשְׂרֵה
15 תְּשַׁעֲה. הָרִי פָּסֹל אֶחָד¹².

(5) שם. (6) קנים סתומות של בעלים אחרים, שעומדות
להקרבה. (7) שני גוזלות שבתערובת פסולים. (8) לשון
המשנה. הסגנון מורה על נתינת טעם לדין האמור, אולם
למעשה אין כאן כל נימוק אלא חזרה מילולית על הדין
(ראה תפארת ישראל שמרגיש בזה). (9) שהרי נעשו
למעלה כמצוותם. (10) בין אם זה שפרח הוא בין אלה
שקרבו למעלה ובין אם כל הששה הם של בעלת התערובת,
יש כאן חמש עולות כשירות. (11) והוקרבו רק ארבע
חטאות משל בעלת התערובת, הרי תשעה גוזלות כשרים
ושנים פסולים. (12) "והפורח בעצמו גם כן פסול". לשון
רבינו בפירושו למשנה. ראה תפארת ישראל על המשנה שם
יכין ובוזע ב, וברטנורא ד"ה פרח, שהסבירו שבתערובת
נפסל אחד - הפורח או אחר במקומו, והשני חבירו של
הפורח, שהרי אי-אפשר להקריבו לא לחטאת ולא לעולה,
שמא הוקרב הפורח לאותו קרבן. ולפירושם מקריבים
עשרה, אולם רבינו כאן מפרש שהקריבו כולם, ושנים מהם
פסולים. ולא פירש דינו של הגזול הנשאר.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק כ"ט ניסן - ספר עבודה - הלכות פסולי המוקדשין קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ושלושה מכאן, ונשאר ארבע חטאות וארבע עולות כשרות שעלו לבעליהן לשם חובה.

- ו. קן סתומה³¹ וקן מפרשת, פרח מן הסתומה למפרשת - יקח זוג לשני³². חזר³³ או שפרח³⁴ אחד מן המפרשת לסתומה, ולא ידע זה שפרח אם היה עולה או חטאת - ימותו כל העופות שבסתומה; שאם נתערבה בהן עולה - כל החטאות שבה פסולות³⁵, ואם חטאת נתערבה - כל העולות שבה פסולות, לפיכך ימותו כלן³⁶.

(31) משנה שם ד. (32) ויקבע איזה לחטאת ואיזה לעולה. והמדובר כשנתערבו כל השלושה ואינו יודע איזו חטאת ואיזו עולה. שאם לא נתערבו, אלא העוף שפרח לכאן נתערב עם החטאת או עם העולה, יכול בעל הזוג הראשון לקחת חזרה עוף אחד ולהקריבו לאותו קרבן שנתערב עמו. ואותם השלושה כולם פסולים וימותו, כדין חטאת שנתערבה בעולה (ברטנורא ותפארת ישראל). (33) אחד מן השלושה. ראה למעלה הלכה ג. (34) פירוש, שלא פרח כלום מן הסתומה, אלא מן המפורשת פרח לתוכה. במשנה כתוב: או שפרח מן המפורשת "ראשון". (35) מפני שאי אפשר להקריב אפילו אחד מהתערובת למטה, שמא היא העולה. (36) שהרי אין אנו יודעים אם חטאת נתערבה ונפסלו העולות, או עולה נתערבה ונפסלו החטאות.

- ז. חטאת מכאן³⁷ ועולה מכאן וסתומה באמצע, פרח מן האמצע לצדדין אילן אחד ואילן אחד - לא הפסיד כלום, אלא יאמר: זה שהלך אצל החטאות חטאת, וזה שהלך אצל העולות עולה. חזר אחר שנתערבו ופרח אחד מכאן ואחד מכאן לאמצע³⁸ - השנים האמצעיים ימותו, שהרי הן חטאת ועולה מערבין; והצדדין - אלו³⁹ יקריבו חטאת ואלו יקריבו עולה כשהיו⁴⁰. פרח מן האמצעית⁴¹ לצדדין⁴² - כלן ימותו, שמא עולה נתערבה בחטאת וחטאת בעולות.

(37) משנה שם ה. (38) ואינו יודע אם חזרו אותם שפרחו לשם, או אלה שהיו שם בתחילה. (39) ההלכה מתחילה אמנם בלשון יחיד: "חטאת", אבל גם כשהיו הרבה חטאות הדין כך. (40) בצדדים אין חשש תערובת של חטאת ועולה, שאפילו אם המפורשת פרוחה ונשארה הסתומה, אפשר להקריבה בין חטאת ובין עולה. (41) אחר שפרחו לתוכה, אחד מכאן ואחד מכאן. (42) אחד לצד זה ואחד לצד זה. במשנה שלפנינו הגירסא: "חזר או שפרח מן האמצע לצדדין", אולם רבינו גורס: "חזר ופרח".

פרק עשירי

(1) יבאר האשה שאמרה הרי עולה קן כשאלד זכר וילדה זכר, ודין פירשה לכהן ואמרה אלו לגדרי ואלו לחובתי.

- א. האשה² שאמרה: הרי עלי קן כשאלד זכר, ילדה זכר - מביאה ארבעה עופות: שנים לגדלה, והן

- והרביעית אין להם כלום²⁶, והחמישית יש לה שני עופות כשרים, והששית יש לה ארבעה, והשביעית יש לה עשרה²⁷. פרח פעם שלישית²⁸ גוזל מזו לזו, וחזר פעם רביעית²⁹ מזו לזו - פוסל אחד בהליכתו ואחד בחזירתו, והחמישית והששית נפסלו כלן, והשביעית נשארו לה שמונה עופות כשרין. פשיעשה ארבעה עשר שבע למעלה ושבע למטה - יהיו שמונה מהן כשרין, והשששה פסולין³⁰ מפני תערובת גוזלות אלו שפרחו בהליכה ובחזרה.

(21) משנה שם ג. (22) כלמעלה בהלכה ג. נמצא, שכל פריחה מפסידה קן שלם, הן בהליכה והן בחזרה. (23) הראשונה נפסלת כשפרח ממנה בפעם הראשונה, כמו שביארנו למעלה, והשניה כשפרח ממנה עוף אחד לשלישית חוששים, שמא זה שפרח משלה הוא ונשארו אצלה רק שלשה עופות משלה, ולפיכך אפשר להקריב רק אחד עולה, שאם תקריב שתי חטאות יקבע העוף שפרח לשלישית לעולה ושמא יקריבוהו שם חטאת, ותהייה שלוש חטאות מעופותיה של בעלת שתיים, ומתוך כך יצא שאסור יהיה להקריב מהשלישית אף חטאת אחת רק עולות ויהיה הפסד יותר גדול, וכאשר חזר ופרח אחד מהשניה לראשונה חוששים שמא משלה פרח ונשארו רק שנים, ואם תקריב אפילו חטאת אחת בלבד שמא הקריבו לחטאות שני העופות שלה שפרחו, ואם כן יקריבו שלש חטאות משלה במקום שתיים שהיא חייבת, וכן הדבר אם תוקרב עולה. ולפי אותו החשבון, יוצאים כל הדינים שבהלכה זו (המפרש על המשנה שם מתפלא, אם השניה אין לה כלום, למה מקריבה השלישית רק שנים, הרי אין כל חשש ששני עופות משלה יוקרבו לחטאות או לעולות, מכיון שזה שפרח לשניה לא יוקרב כלל. ועוד הקשה: אם הראשונה אין לה כלום, למה השניה אין לה כלום? הרי העוף שפרח ממנה לראשונה לא יוקרב. ותירץ בדוחק, שמפני שנקבע הכלל שפוסל בחזירתו, גזרו גם במקום שאין שם החששות שנאמרו. וראה רבינו בפירושו למשנה זו. ולא ירדתי לסוף דעתו). (24) השביעית מפסידה פחות מאלו שלפניה, מפני שממנה פרח עוף אחד בלבד - לששית, ואילו מהאחרות פרחו שנים, אחד לאלו שלאחריה ואחד שלפניה. (25) פירוש, פרח אחד מן השלישית, שאם פרח אחד מהראשונה או השניה שאין להם כלום, הרי הוא עומד למיתה ונפסלו כולם מפני תערובת של חטאות המתות (תפארת ישראל. וראה פירוש הרא"ש בסוף פרק ב מקנינים, בענין אם דין חטאות המתות נוהג בעוף). (26) כל אחת מפסידה ארבעה עופות, כמו בפריחה וחזרה הראשונה וכפי אותו החשבון. (27) מפסידה רק שנים, כפי שביארנו בדין פריחה ראשונה. (28) החשבונות והדינים שלמעלה, מסבירים גם בבא זו. (29) כלומר, החזרה השלישית. רבינו שינה כאן את סדר מנין הפריחות, וקבע חזרה מספר בפני עצמו, שלא כדרך המניינים הקודמים. (30) שמא יש בתערובת שלשה עופות מקנים אחרות, ואפשר שכולם למעלה או כולם למטה, ולפיכך אנו פוסלים שלושה מכאן

18 לחובתה¹⁹, ועשאוּם הפכה שמים למעלה ושמים
19 למטה, ולא ידע אי זה מהן עשה למעלה ואי זה
20 מהן עשה למטה - צריכה להביא שלשה עופות:
21 שנים לנדרה²⁰ ואחד להשלים חובתה. ויעשו השנים
22 למעלה, שהרי פירשה נדרה, ושמו שנים של נדרה
23 נעשו למטה, שהם פסולות. במה דברים אמורים?
24 בשהביאה הארבעה שפרשה נדרה בשנים מהן ממין
25 אחד²¹; אבל אם היו שני מינין²² - תביא ארבעה
26 אחרים: שנים ממין שפרשה בו נדרה יעשו
27 לנדרה²³, ושנים מאי זה מין שתפרשה יהיו לחובתה,
28 ויעשו אחד למעלה ואחד למטה.

(18) קנים פ"ג מ"ו. גם הלכה זו מתבארת בהתאם לפירוש
רבינו למשנה זו. (19) ונתערבו ביד הכהן. (20) שלוש
עופות נפסלו, כדין עולה שנתערבה בקן סתומה (למעלה
פ"ח ה"ד), שאין כשר אלא מנין העולות שבקיני החובה
(ראה שם ההערות), ואם כן עליה להביא שתי עולות
לנדרה, וגם חטאת לחובתה, שהרי החטאת שהביאה נפסלה
גם כן. (21) פירוש, כל הארבעה היו ממין אחד, ושנים
מהם פירשה שהם לנדרה. (22) ואשה קבעה מין אחד
לנדרה, והכהן אינו זוכר מה עשה למעלה ומה למטה.
(23) דוגמה: האשה נדרה שתי תורים ושתייהן עולות (ראה
ה"א), ושמו עשה הכהן שתי התורים למטה ונפסלו, כדין
עולה שעשאה למטה, ואם כן עליה להביא שתי אחרות,
ובמקרה זה לא הקריבה האשה את חטאת החובה שלה,
שהרי החטאת שהביאה נעשתה למעלה ונפסלה.

29 ג. קבעה נדרה²⁴ ואמרה: אם אלו זכר - הרי
30 עלי שתי תורים²⁵, וילדה והביאה ארבעה
31 עופות²⁶, שנים לנדרה ושנים לחובתה, ויעשה²⁷
32 שנים למעלה ושנים למטה, ולא ידע אי זה
33 נעשה למעלה ואי זה נעשה למטה²⁸, וגם היא
34 שכתה ולא ידעה פאי זה מין קבעה נדרה אם
35 בתורים או בכני הונה²⁹ - הרי זו צריכה להביא
36 שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה³⁰, ויעשו
37 ארבעתן למעלה, ותביא גוזל אחד³¹ להשלים
38 חובתה, ויעשה למעלה³²; (שכבר עשה שנים
39 למטה, שהם חטאת). במה דברים אמורים?
40 בשהביאה הארבעה תחלה³³ ממין אחד; אבל אם
41 היו שני מינין³⁴ - צריכה להביא ששה עופות:
42 שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה³⁵, ותביא
43 לחובתה שתי תורים או שני בני יונה³⁶, ויעשה
44 אחד למעלה ואחד למטה. וכן אם נתנתם לפה
45 ושכתה מה נתנה לו³⁷, והלך הפכה ויעשה ואינו
46 יודע היכן עשה, אם הפל למעלה או הפל למטה
47 או מחצה למעלה ומחצה למטה - הרי זו תביא
48 שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה³⁸, ותביא
49 שתי תורים או שני בני יונה לחובתה³⁹.

1 עולה כמו שבארנו³, ושנים לחובתה משום לדה⁴,
2 והן אחד עולה ואחד חטאת. נמצאת למד, שהפכה
3 צריך לעשות שלש פרידין⁵ למעלה⁶ ופרידה אחת
4 למטה⁷. טעה⁸ ויעשה שמים למעלה ושמים למטה
5 ולא נמלך⁹ - צריכה להביא עוד פרידה אחת¹⁰
6 ונקריבה למעלה. במה דברים אמורים? בשהביאה
7 הארבעה ממין אחד, כגון שהיו פלן תורין או בני
8 יונה¹¹; אבל אם היו שתי תורין עם שני בני יונה,
9 ויעשה שנים למעלה ושנים למטה¹² - צריכה להביא
10 עוד תור וכן יונה ויעשה שתייהן למעלה כדי לצאת
11 ידי חובתה; שאם עשה בתחלה שתי התורין
12 למטה¹³ - צריכה תור למעלה להשלים חובתה¹⁴,
13 ואם עשה שני בני הונה למטה - צריכה בן יונה
14 למעלה¹⁵ להשלים חובתה. שאין אדם מביא חובתו
15 גוזל אחד תור ואחד¹⁶ בן יונה, אלא או שתייהן תורין
16 או שתייהן בני יונה¹⁷.

(2) קנים פ"ג מ"ו. רבינו מבאר כאן הדינים בהתאם לפירוש
למשנה זו. אולם לרש"י (זבחים יז:) שיטה אחרת בזה.
(3) לא מצאתי בשום מקום ב'משנה תורה' במפורש שקיני
נדר ונדבה הם כולם עולות. אמנם כתב כן בפירוש
בהקדמתו לסדר קדשים ובכמה מקומות בפירוש על
המשנה, אבל כשרבינו אומר סתם: "כמו שביארנו" מתכוון
הוא לספרו הגדול, ולפיכך יש להניח שכוונתו למה שכתב
למעלה בפ"א הי"א, שאין עוף בא שלמים (כולל תודה),
וחטאת ואשם אינם באים אלא על חטא, יוצא מזה שכולן
עולות. (4) מדובר ביולדת עניה, אבל עשירה מביאה כבש
לעולה ועוף לחטאת (ויקרא יב, ו, ח). (5) שלושה עופות.
(6) כדין עולה. (7) חטאת חובה. (8) הכהן. (9) לא שאל
את האשה איזו חטאת ואיזו עולה, ואם כן הוא קובע
(למעלה פ"ז ה"ח). (10) השתים שלמעלה כשרות והן
עולות, ולמטה אחת - והיא חטאת - כשרה, והשניה פסולה
ועליה להביא עולה שלישית. (11) יולדת עניה, מביאה
שתי תורים או שני בני יונה. (12) פירוש, שעשה מין אחד
למעלה ומין אחד למטה, ואינו יודע איזה מין למטה ואיזה
למעלה (ראה רמב"ד, לא השיג אלא פירוש דברי רבינו, וכן
פירש רבינו עצמו בפירושו למשנה). (13) ואם כן הקריבה
תור לחטאת, ומחויבת להביא תור לעולה ולא בן יונה, כמו
שמסיים רבינו בהלכה זו. (14) קרבנות הלידה. (15) כמו
שביארנו בתורים. (16) בדפוס רומא ר"מ: "גוזל אחד תור
ואחד בן יונה", וגירסה זו נכונה. (17) ולפיכך צריכה
להביא תור ובני יונה. במשנה שם, פ"ב מ"ה, שנינו סתם:
"אין מביאין תורין נגד בני יונה ובני יונה נגד תורין". ורבינו
הוסיף וכתב: "שאיין אדם מביא חובתו", לומר לך שרק קן
חובה צריכה להיות ממין אחד, אבל נדבה מותר להביא
משני מינים. והטעם, מפני שדין זה למדו ב'תורת כהנים'
(תוריע פ"ד) מן הכתוב "את האחד חטאת ואת האחד
עולה" (ויקרא ה, ז) ומן הכתוב (שם יב, כ): "אחד לעולה
ואחד לחטאת", ושניהם נאמרו בקיני חובה.

17 ב. פירשה נדרה¹⁸ ואמרה לפכה: אלו לנדרין ואלו

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום – יום א'ד' כ"ג-כ"ו ניסן – ספר עבודה, הל' פסולי המוקדשין קמז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

להביא עולה ממין אחד מאיזה שתרצה (הכסף-משנה מעיר, שדין האחרון הזה אינו נמצא במשנה, כי מה שנאמר שם "נתנתם לכהן וכו'" מתפרש למטה בה"ד).

- ד. קִבְּעָה חֻבְתָּהּ⁴⁰ וְקִבְּעָה נִדְרָה וְשִׁכְחָה בְּמָה¹
קִבְּעָה⁴¹, וְאֶפְשָׁר שֶׁחֻבְתָּהּ כָּכֶשׁ לְעוֹלָה וּפְרִידָה אַחַת²
תּוֹר אוֹ בֶּן יוֹנָה לְחֻטָּאת; לְפִיכָן תִּבְיָא שְׁשָׁה³
פְּרִיָדִין⁴²: אֲרִבְּעָה לְנִדְרָה וּשְׁנַיִם לְחֻבְתָּהּ⁴³, וְעוֹד⁴
תִּבְיָא חֻטָּאת אֶחָד בֶּן יוֹנָה אוֹ תּוֹר עִם כָּכֶשׁ⁴⁴.⁵
נִמְצָאת שֶׁהִבְיָא שְׁבַע עוֹפוֹת [וְכִבֵּשׁ].⁶

40 קבעה איזה סוג של קרבנות תביא ללידתה, קרבנות עשירה או עניה (ראה למעלה הערה כג), אבל לא קבעה מאיזה מין עופות תביא ללידתה (כסף-משנה. וראה פירוש רבינו למשנה זו). 41 ללידתה ולנדרה, וגם שכחה מה נתנה לכהן, והכהן אינו זוכר אם עשה הכל למעלה או הכל למטה או מחצה למעלה ומחצה למטה. 42 עופות. 43 כמו בדין שבהלכה הקודמת. 44 שמא קבעה קרבנות עשירה, ומחויבת להביא חטאת העוף ביחד עם הכבש לעולה אע"פ שהקריבה כבר עולת עוף ביחד עם חטאת עוף (ההלכות שבפרק זה מיוסדות על פירוש רבינו למשניות קנים. אמנם במשנה עצמה שם לא הוזכר כבש, אלא: "ושיתם לחובתה וחטאת אחת". אבל רבינו הוסיף כבש, מפני שקשה היה לו למה היא חייבת להביא עוד חטאת אחת, אחרי שהקריבה שני עופות אחד לחטאת ואחד לעולה. וכדי לסלק קושיה זו, פירש שאולי קבעה ללידתה קרבנות עשירה, ועליה להביא גם כבש, ועמו חטאת העוף – כסף-משנה).

- ה. וְכָל הַחֻטָּאוֹת הָאֵלּוּ אֵינָן נֶאֱכָלוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם⁷
סֶפֶק⁴⁵.⁸

45 משנה, סוף תמורה: חטאת העוף הבא על הספק – תשרף.

24 שם. פירוש, כשנדרה קבעה את המין, ואמרה הרי עלי להביא מין פלוני, ואם הביאה מין שני לא יצאה ידי חובתה. 25 לדוגמה נקט "תורים". שהרי מדובר בשכחה איזה מין קבעה. 26 ממין אחד, ופירשה איזו מהם לנדרה ואיזו לחובתה (כסף-משנה, וראה 'תוספות יום-טוב'). 27 הכהן. 28 כלומר, שאינו יודע אם עשה למעלה את העופות שקבעה האשה לנדרה. 29 כלומר, יודעת היא איזה מין נתנה לכהן להקריבו לנדרה, אבל אינה יודעת אם זה הוא המין שקבעה בשעה שנדרה (כסף-משנה). 30 יש כאן שני ספקות לחומרא: א. שמא העופות שנתנה אינם מאותו המין שנדרה, וספק זה מחייב אותה להביא עוד שני עופות ממין השני, כגון אם הראשונים היו תורים תביא שני בני יונה לנדרה ולא יותר, כי שני תורים מארבעת הראשונים עלו לחובת לידתה. ספק ב. שמא עשה הכהן למטה את שני העופות שפירשה לנדרה שדינם למעלה, במקרה זה נפסלו שניהם. ואם כן לא הקריבה כלום לתשלום נדרה, ומפני שאינה יודעת מה נדרה – תורים או בני יונה – צריכה להביא קן מזה וקן מזה, היינו ארבעה עופות וכולם למעלה, שהרי כולם עולות. 31 מאיזה מין שתרצה, נוסף על הארבעה. וגזול זה יוקרב חטאת ללידתה, שמא השנים שהוקרבו למטה היו אלה שפירשה לנדרה לעולות. 32 צ"ל: למטה. ולמחוק התיבות המוקפות (כסף-משנה). 33 שני הקנים הראשונים. 34 והכהן אינו זוכר איזה מין עשה למעלה ואיזה למטה. 35 כמו במין אחד. 36 כשהביאה שני מינים, אין אנו יודעים מאיזה מין היתה עולת הלידה, ומפני שהחטאת והעולה צריכות להיות ממין אחד (ראה למעלה ה"א), אינה יכולה להשלים את החטאת אלא צריכה להביא זוג שני אחד לחטאת ואחד לעולה. 37 יודעת מה קבעה לנדרה, אבל אינה יודעת אם נתנה לכהן אותו המין שנדרה. 38 שהרי לא ידוע אם שילמה את נדרה. 39 שמא עשה למטה את העופות שפירשה לנדרה ונפסלו, ולא הקריבה חטאת כלל. ומפני שאין אנו יודעים מאיזה מין היתה העולה שעלתה לחובתה, מחויבת

שיעורי רמב"ם פרק א' ליום – כ"ג-כ"ט ניסן תשע"ו

יום שלישי כ"ה ניסן ה'תשע"ו

- הלכות פסולי המוקדשין פרק ג נדפסה¹⁴
ביום ה' לשיעור ג' פרקים, עמ' קכט.¹⁵

יום רביעי כ"ו ניסן ה'תשע"ו

- הלכות פסולי המוקדשין פרק ד נדפסה¹⁶
ביום ה' לשיעור ג' פרקים, עמ' קלב.¹⁷

יום ראשון כ"ג ניסן ה'תשע"ו

- הלכות פסולי המוקדשין פרק א נדפסה⁹
לעיל ביום ד' לשיעור ג' פרקים, עמ' קכ.¹⁰
¹¹

יום שני כ"ד ניסן ה'תשע"ו

- הלכות פסולי המוקדשין פרק ב נדפסה¹²
ביום ה' לשיעור ג' פרקים, עמ' ככו.¹³

יום שבת קודש כ"ט ניסן ה'תשע"ו

- 1 הלכות פסולי המוקדשין פרק ז נדפסה
2 ביום ו' לשיעור ג' פרקים, עמ' קמא.

יום חמישי כ"ז ניסן ה'תשע"ו

- 1 הלכות פסולי המוקדשין פרק ה נדפסה
2 ביום ו' לשיעור ג' פרקים, עמ' קלו.

יום שישי כ"ח ניסן ה'תשע"ו

- 3 הלכות פסולי המוקדשין פרק ו נדפסה
4 ביום ו' לשיעור ג' פרקים, עמ' קלח.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ג-כ"ט ניסן תשע"ו

יום ראשון כ"ג ניסן ה'תשע"ו

מצות לא תעשה פט.

מצות עשה לט. כט.

מצות לא תעשה פא. מצות עשה ל.

אז-זבח ואל-פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אתו לה' ונכרת האיש ההוא מעמיו" (ויקרא יז, חט). ובספרא: "ונכרת מעמיו" — ענש שמענו, אזהרה מנין? תלמוד לומר: "השמר לך פן-תעלה עלתיך". ולשון גמרא זבחים (קו): "העלאתה, כתיב ענש וכתוב אזהרה; ענש — כתיב: "ואל-פתח אהל מועד וגו' ונכרת"; אזהרה — דכתיב: "השמר לך פן-תעלה עלתיך". וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק י"ג מן זבחים (שם).

המצוה הל"ט — הצווי שנוצטוינו להקריב במקדש שני כבשים בכל-יום, ואלה נקראים "תמידין", והוא אמרו יתעלה: "שנים ליום עלה תמיד" (במדבר כח, ג). וכבר נתבאר דיני מצוה זו וסדר הקרבנות ועשייתם בפרק ב' מיומא (כו) ובמסכת תמיד.

המצוה הכ"ט — הצווי שנוצטוינו להבדיל אש על המזבח בכל-יום תמיד, והוא אמרו: "אש תמיד תוקד על-המזבח לא תכבה" (ויקרא ו, ו) — וזה לא יתכן אלא במה שצוה להתמיד ולשים את-העצים בכל-בקר ובין הערבים, כמו שנתבאר בפרק ב' מיומא (כו) ובמסכת תמיד (פרק ב). ובפרוש אמרו (יומא כא): "אף-על-פי שהאש יורדת מן-השמים, מצוה להביא מן-ההדיוט". וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ד' מפורים (שם כה) ובפרק ב' מתמיד, וצווי לומר מצות מערכות האש הנעשית בכל-יום במזבח.

המצוה הפ"א — האזהרה שהזהרנו מלכבות אש המזבח, והוא אמרו יתעלה: "אש תמיד תוקד על-המזבח לא תכבה" (שם). ובספרא (פרשת צו): "לא תכבה — מלמד שכל-המכבה עובר בלא-תעשה"; וכל-העובר על לאו זה וכבה אפלו גחלת אחת מגחלי המזבח — לוקה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק י' מן זבחים (צא).

המצוה המשלימה שלשים — הצווי שנוצטוינו הפהנים להסיר את-הדשן (האפר) בכל-יום מעל גבי המזבח וזהו שקוראים: "תרומת הדשן", והוא אמרו

המצוה הפ"ט — האזהרה שהזהרנו מלהקריב שום קרבן בחוץ, כלומר: חוץ לעזרה, וזה נקרא: "מעלה בחוץ", והוא אמרו יתעלה: "השמר לך פן-תעלה עלתיך בכל-מקום אשר תראה" (שם, ג). ולשון ספרי (פרשת ראה שם): "אין לי אלא עולות, שאר קדשים מניין? תלמוד לומר: "ושם תעשה כל אשר אנכי מצוה" (שם, יד), וצדין אני אומר: עולה בעשה ולא-תעשה, שאר קדשים לא יהיו אלא בעשה — תלמוד לומר: "ושם תעלה עלתיך" (שם). עלה בכלל (של "כל אשר .. מצור") היתה, ולמה יצאת (ונכתבה שוב במפורש)? להקש אליה: מה עולה שהיא מיחדת שהיא בעשה ולא-תעשה, כך כל שהוא בעשה הרי הוא בלא-תעשה". ואני אבאר לך פסוק זה — אף-על-פי שהוא פשוט — כדי שיתבאר הענין. והוא: שהעולה נאמר עליה פסוק להזהיר על הקרבתה בחוץ, והוא אמרו יתעלה: "פן-תעלה עלתיך", ובא פסוק אחר לצוות להקריב את-העולה בפנים והוא אמרו יתעלה: "שם תעלה עלתיך" — וזו מצות עשה שתקריב העולה במקום אשר יבחר ה'. אבל שאר קדשים באו בעשה בלבד, שיקרבו בפנים, והוא אמרו: "ושם תעשה כל אשר אנכי מצוה"; אלא שממה-שאמר: "שם תעשה" משמע שבחוץ לא-תעשה — וכלל הוא אצלנו: לא הבא מכלל עשה, עשה הוא. וזהו אמרם כאן (בספרי ה"ל): "ויעדין אני אומר שאר קדשים לא יהיו אלא בעשה", כלומר שיהא המקריב שאר קדשים בחוץ עובר על לאו הבא מכלל עשה בלבד — ולפיכך אמר "ושם תעלה עלתיך" כדי שישג ההקש ויהיו שאר קרבנות בעולה: כשם שמקריב עולה בחוץ בלא-תעשה, כך שאר קרבנות בלא-תעשה. והעובר על לאו זה במזיד — ענוש ברת; ובשוגג — חייב חטאת קבועה. ולשון הפרת בפנישת אחרי מות אמר במעלה בחוץ: "אשר-יעלה עלה

יום שלישי כ"ה ניסן ה'תשע"ו

מצות עשה מג. מד.

מה. מו. מז. מח. נ. נא.

המצוה המ"ג — הצווי ששנצטוינו להקריב קרבן
נוסף על התמיד בכל-שבועת ימי הפסח — וזהו מוסף
חג המצות. והוא אמרו יתעלה: "שבועת ימים תקריבו
אשה לה" (ויקרא כג, לו).

המצוה המ"ד — היא מנחת העמר (שם מדה — וכך
היתה מדת מנחה זו), והיא המצוה ששנצטוינו להקריב
מנחת שעורים ביום ט"ז בניסן, ונקריב עמה קבש
בן-שנתו לעולה. והוא אמרו יתעלה: "והבאתם את-עמר
ראשית קצירכם אל-הכהן (שם, י). ומנחה זו היא
הנקראת: "מנחת בכורים", ועליה הרמז באמרו יתעלה:
"ואם-תקריב מנחת בכורים לה' אביב קלוי באש גרש
פרמל" (שם ב, יד). ולשון המכלתא (פרשת יתרו): "כל-אם
ואם שפותרה — רשות, חוץ משלשה שהן חובה, ואחד
מהם הוא: ואם תקריב מנחת בכורים". אמרו: "חובה.
אתה אומר חובה, או אינו אלא רשות? תלמוד לומר:
תקריב את מנחת בכוריהך — חובה ולא רשות". וכבר
נתבאר דיני מצוה זו פלם בשלמות בפרק י' ממנחות.

המצוה המ"ה — הצווי ששנצטוינו להקריב קרבן
מוסף גם ביום חמשים מיום הקרבת העמר שהוא יום ט"ז
בניסן, וזהו מוסף עצרת (חג השבועות). והוא הנזכר בספר
"במדבר-סיני". והוא אמרו: "וביום הבכורים בהקריבכם
מנחה חדשה לה' וגו' והקרבתם עולה לריח ניחח"
(במדבר כח, כו-כז).

המצוה המ"ו — הצווי ששנצטוינו להביא שתי לחם
חמץ למקדש עם הקרבנות התובים שהם באים בגלל
הלחם ביום עצרת הקבוצ (ביום החמישים לעומר),
והקריב הקרבנות כמו שפרש הפתוב בויקרא (כג,
יח-יט). ואוכלים הכהנים שתי הלחם אחר הנפתן עם
בבשי שלמים. והוא אמרו יתעלה: "ממושבתכם תביאו
לחם תנופה שמים שגו עשרנים" (ויקרא כג, יז). וכבר
נתבאר בפרק ד' ממנחות (מה), שקרבן זה הבא בגלל
הלחם חלוק ממוסף היום ושנה זולת (קרבן שונה מזה).
וכבר בארנו את-זה באור מספיק במסכת מנחות (פרק ד'
משנה ב), וכל-דיני מצוה זו כבר נתבאר בפרק ד' ופרק
ה' ופרק ח' (ט) ופרק י"א ממנחות.

המצוה המ"ז — הצווי ששנצטוינו להקריב קרבן
נוסף (על התמידין ועל מוסף ר"ח —) ביום א' בתשרי, והוא
מוסף ראש השנה. והוא אמרו יתעלה: "ובחדש השביעי
באחד לחדש וגו' ונעשיתם עלה לריח ניחח לה'" (במדבר
כט, א-ב).

המצוה המ"ח — הצווי ששנצטוינו להקריב קרבן

יתעלה: "ולבש הכהן מדו בד ומכנסיו בד וגו' והרים
את-הדשן" (שם, ג). וכבר נתבאר דיני מצוה זו בכמה
מקומות במסכת תמיד (פרק א משנה ד) וקפורים (כ).

יום שני כ"ד ניסן ה'תשע"ו

מצות עשה כח. כה. מ. מא.

כו. מב.

המצוה הכ"ח — הצווי ששנצטוינו הכהנים לתן את-
הקטרת בכל-יום פעמים על מזבח הזהב, והוא אמרו
יתעלה: "והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בפקר בפקר
בהטיבו את-הגרת יקטירנה ובהעלת אהרן את-הגרת בין
הערבים יקטירנה" (שמות ל, זח). וכבר נתבאר דיני
קטרת זו ונעשיתה ותאור ההקטרה פה בכל-יום גריש
גרות (ו). ובמקומות במסכת תמיד (פרק ג משנה ח ועוד).

המצוה הכ"ה — הצווי ששנצטוינו הכהנים להדליק
הנרות (המנורה) תמיד לפני ה', והוא אמרו יתעלה:
"באהל מועד מחוץ לפרכת אשר על-העזרת יצרף אתו
אהרן ובניו" (שם כז, כא) — וזהו מצות הטבת הנרות.
וכבר נתבאר כל-דיני מצוה זו בפרק ח' ממנחות (פו).
ובפרק א' מיומא (יד) ובמקומות במסכת תמיד.

המצוה המשלימה ארבעים — הצווי ששנצטוינו
שיקריב כהן גדול בכל-יום תמיד, מנחה בפקר ובין
הערבים, והיא הנקראת: חבתי כהן גדול (כי נעשית
במחבת), ונקראת גם: מנחת כהן משיח. והוא אמרו
יתעלה: "זה קרבן אהרן ובניו אשר-יקריבו לה'" (ויקרא ו,
ג). וכבר נתבאר דיני מצוה זו ומתי קרבה ואיך קרבה
בפרק ו' (עד): ובפרק ט' (פו): ממנחות ובמקומות ביומא
(לד). ותמיד.

המצוה המ"א — הצווי ששנצטוינו להקריב קרבן
בכל-יום-שבת נוסף על תמיד של כל-יום — וזהו מוסף
שבת. והוא אמרו יתעלה: "וביום השבת שני-כבשים"
(במדבר כח, ט). וכבר נתבאר סדר הקרבנות בפרק ב'
מיומא (כו): ובתמיד.

המצוה הכ"ז — הצווי ששנצטוינו לשם לחם הפנים
(שתיים עשרה חלות "שיש להם פנים") לפני ה' תמיד, והוא
אמרו יתעלה: "ונתת על-השלחן לחם פנים לפני תמיד"
(שמות כה, ל). וכבר נדעף לשון התורה בנתינת לחם חדש
כל-שבת, ושיהא עמו לבונה, ושיאכלו הכהנים מה-
שנעשה בשבת הקודמת. וכבר נתבאר דיני מצוה זו
בפרק י"א ממנחות (צד).

המצוה המ"ב — הצווי ששנצטוינו להקריב קרבן
בכל-ראש-חדש נוסף על תמיד של כל-יום — וזהו
מוסף ראש-חדש. והוא אמרו יתעלה: "ובראשי חדשיכם
וגו'" (במדבר כח, יא).

העמר — ימיו ושבועיו, כמו שצוה. ואין הנשים חייבות
במצוה זו.

המצוה המשלימה מאה וארבעים — האזהרה
שהזהרנו מלאכול פסולי המקדשין שאסור לאכלם, והוא
שיהיה מום שעשינוהו בהם בכונה, כמו שנתבאר במסכת
בכורות (לה), או שנפסל אותו הקרבן אחר שחייטתו
בדרך מדרכי הפסול המונעים אכילתו, והוא שנאמר:
"לא תאכל כל-תועבה" (שם יד, ג). ולשון ספרי (פרשת
ראה שם): "לא תאכל כל-תועבה" בפסולי המקדשין
הכתוב מדבר. ושם אמרו: "רבי אליעזר כן-נעקב אומר:
מנין לצורם (חותר) באזן הכבד ואכל ממנו שעובר
בלא-תעשה? תלמוד לומר: "לא תאכל כל-תועבה"; ומי
שאכל לוקה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת בכורות.

יום חמישי כ"ז ניסן ה'תשע"ו

מצות לא תעשה קלב.

המצוה הקל"ב — האזהרה שהזהרנו מלאכול את-
הפגול. והפגול הוא הקרבן שנתקלקלה בו המחשבה
בשעת שחייטתו או בשעת הקרבנות, שחשב האיש שעסק
בהקרבנות שיאכל ממנו אחר זמנו או יקטיר מה שראוי
להקטיר ממנו אחר זמנו, כמו שבארנו ובררנו (ב"פרוש
המשניות" בפרק ב' מדבחים. והאזהרה על אכילת פגול
זה היא אמרו: "לא-יאכל כִּי-קֹדֶשׁ הֵם". (שמות כט, לג),
כמו שבארנו במצוה שלפני זו (קלא); אבל את-העֹנֶשׁ
למדנו ממה שנאמר בפגול בפרשת צו את-אֶהֱרֹן: "וְאִם
הָאָכַל יֵאָכַל מִבְּשַׂר-זֶבַח שְׁלָמִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרָצֶה
הַמִּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב לוֹ פָּגוּל יִהְיֶה וְהִנָּפֵשׁ הָאֲכֵלָת מִמֶּנּוּ
עֹנֶה תִּשָּׂא" (ויקרא ז, יח). ובאה הקבלה בפרוש פסוק זה,
שהוא מדבר בקרבן שנתקלקלה בו המחשבה בשעת
הקרבנות והוא הנקרא: פגול, ושארנו "האכל יאכל" אין
כונתו אלא אם חשב עליו שיאכל ממנו ביום השלישי.
אמרו (זבחים כט.): "כֹּף (הטח) אֶזְנֶךָ לְשֹׁמוֹעַ, בְּמַחֲשָׁב עַל
זִבְחוֹ שִׂיאֲכַל מִמֶּנּוּ בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הַכְּתוּב מְדַבֵּר", שהוא
מתקלקל במחשבה זו, והאוכל ממנו אחר מחשבה זו —
חַיֵּב כֶּרֶת, שנאמר: "וְהִנָּפֵשׁ הָאֲכֵלָת מִמֶּנּוּ עֹנֶה תִּשָּׂא",
ואמר בנותר: "ואכליו עֹנֶה יִשָּׂא כִּי-אֵת-קֹדֶשׁ ה' חָלַל
וְנִקְרְתָה" (שם יט, ח). ובגמרא בנדרות (ה). אמרו: "אל תהי
גִּגְרָה שְׁוֶה קֵלָה בְּעִינֶיךָ, שֶׁהָרִי פָּגוּל אֶחָד מְגוּפֵי תוֹרָה וְלֹא
לְמַדּוֹ הַכְּתוּב אֵלָּא בְּגִגְרָה שְׁוֶה דִּלְגָּף (שנלמד) עֹן עֹן
מִנּוֹתֶר: כְּתִיב הָכָּא (ב"פגול)" וְהִנָּפֵשׁ הָאֲכֵלָת מִמֶּנּוּ עֹנֶה
תִּשָּׂא, וְכִתִּיב הֵתֵם (ב"נותר)" וְאֲכִלְיוֹ עֹנֶה יִשָּׂא" — מה
לְהֵלֵן כֶּרֶת אֶף כָּאֵן כֶּרֶת, וְגַם הָאוֹכֵל פָּגוּל בִּשְׂגָגָה —
יָבִיא חֲטָאת קְבוּעָה. וכבר נתבאר דיני הפגול והנותר
במקומות שונים בסדר קדשים.

נוסף ביום העשירי בחדש, והוא אמרו יתעלה:
"ובעשור לחדש השביעי וגו' והקרבתם עלה לה' ריח
ניחח" (שם, ד-ח).

המצוה המשלימה חמשים — הצווי שנגצטוינו
להקריב קרבן נוסף בימי חג הסוכות, והוא אמרו יתעלה:
"והקרבתם עלה אשה ריח ניחח לה'" (שם, יג), וזהו
מוסף החג.

המצוה הנ"א — הצווי שנגצטוינו להקריב קרבן
נוסף ביום השמיני של חג הסוכות, וזהו מוסף שמיני
עצרת. ומה-שחייב אותנו למנות מוסף זה בפני עצמו,
נבדל מפל-ימי סוכות, הוא שהקלל אצלנו: שמיני עצרת
רגל בפני עצמו. ובפרוש אמרו (סוכה מח.), שהוא "רגל
בפני עצמו, קרבן (מוסף) בפני עצמו". הגה זו ראיה
שקרבנו חלוק. וזה פשוט בתכלית הפשטות.

יום רביעי כ"ו ניסן ה'תשע"ו

מצות עשה קסא.

מצות לא תעשה קמ.

המצוה הקס"א — הצווי שנגצטוינו בספירת העמר,
והוא אמרו יתעלה: "וספרתם לכם מן-חרת השבת" (ויקרא
כג, טו). דע, שכמו שחייב בית דין לספור שני יובל, שנה
שנה ושמיטה שמיטה, כמו שבארנו לעיל (מצות עשה קמ),
כך חייב כל-אחד ואחד מאתנו לספור ימי העמר, יום יום
ושבוע שבוע, שהרי אמר: "תספרו חמשים יום" (שם, טז),
ואמר: "שבועה שבועת תספר-לך" (דברים טז, ט), כשם
שמנין השנים והשמיטים מצוה אחת, כמו שבארנו, כך
ספירת העמר מצוה אחת, וכך מנה אותה כל-מי-שקדמני
— במצוה אחת, ונכון הוא מה שעשו בזה. ואל יטען
אמרם (ראש השנה ה, חגיגה יז: מנחות טו.): "מצוה לממני
(למנות) יומי ומצוה לממני שבועי" עד שתחשוב שהן שתי
מצוות — לפי שכל-חלק-וחלק מחלקי איזו מצוה שיש
לה חלקים, מצוה לעשות אותה החלק ממנה. אבל היו
נעשות שתי מצוות אלו אמרו (חז"ל, בגמרא): מנין הימים
מצוה, ומנין השבועות מצוה. וזה דבר שלא יעלה ממי
שמדקדק בדברים, שהרי אם תאמר: חובה לעשות כך
וכך, אין לשון זה מחייב שתהא אותה הפעלה מצוה בפני
עצמה. וראיה ברורה על זה (שתי הספירות נכללים במצוה
אחת), זה שאנו מונים גם את-השבועות בכל-לילה
באמרנו, שהם כך וכך שבועות וכך וכך ימים, ואלו היו
השבועות מצוה בפני עצמה, לא היו מתקנים מנינם אלא
בליילי השבועות בלבד, ואז היו להן שתי ברכות: "אשר
קדשנו במצותי וצונו על ספירת ימי העמר" ו"על ספירת
שבועי העמר", ואין הדבר כן, אלא המצוה היא ספירת

יום שישי כ"ח ניסן ה'תשע"ו

מצות לא תעשה קכ.

1 המצוה המְשְׁלִימָה מֵאָה וְעֶשְׂרִים — האזהרה
2 שֶׁהִזְכֵּנוּ מִלְּהוֹתִיר שׁוֹם דָּבָר (להשאיר, ולא לאכול)
3 מִקֶּרֶבן תּוֹדָה עַד בָּקָר, וְהוּא אָמְרוּ בְּקֶרֶבן תּוֹדָה:
4 "לֹא-תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר" (ויקרא כב, ל). וּמִזֶּה לְמַדְנוּ
5 שָׁאֵר קִדְשִׁים, שֶׁכָּל-מֶה שְׁנוֹתֵר מֵהֶם לְאַחַר זְמַן אֲכִילָתָם
6 — הָרִי הוּא נֹתֵר וְחֵיב לְשַׂרְפוֹ לְפִי שֶׁהוּא נִתְּקַן לַעֲשֵׂה
7 (בזה שמקיים את מצות שריפת הנותר, מנתק ומבטל את הלאו
8 של "לא תותירו", ואינו לוקה); וּשְׂרָפְתוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה, כְּמוֹ
9 שֶׁבָּאֲרָנוּ בְּמִצְוֵה צ"א מִמִּצְוֹת עֲשֵׂה.

יום שבת קודש כ"ט ניסן ה'תשע"ו

מצות לא תעשה קלא.

10 המצוה הקל"א — האזהרה שֶׁהִזְכֵּנוּ מִלְּאָכּוֹל
11 אֶת-הַנּוֹתֵר, וְהוּא מֶה-שֶׁנִּשְׁאָר מִבֶּשֶׂר הַקִּדְשִׁים אַחֵר הַזְּמַן
12 הַקְּבֹעַ לְאֲכִילָתָם. וְלֹא בָּאָה בְּלִשׁוֹן הַתּוֹרָה אֲזִיזָה
13 מִפְּרִשְׁתָּ לְאֶסּוּר אֲכִילָתוֹ, אֲלֵא נִתְּבָאָר בַּתּוֹרָה חֵיב הַכֶּרֶת
14 לְמִי שֶׁאֹכֵל נֹתֵר, וְהוּא אָמְרוּ בְּפִרְשֵׁת קִדּוּשִׁים בְּהִזְכִּירוֹ

1 קֶרֶבן הַשְּׁלֵמִים: "וְהַנּוֹתֵר עַד-יּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרָף, 15
וְאִם הָאֵל אֶכְלָל בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְּגוּל הוּא לֹא יִרְצָה, 16
וְאִכְלֵיו עֲוֹנוֹ יִשָּׂא בִּי-אֶת-קֹדֶשׁ ה' חָלָל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ 17
הַהוּא מִצְוֵיָהּ" (שם יט, רח), הִנֵּה נִתְּבָאָר שֶׁהוּא בְּכֶרֶת אִם 18
הוּא מִזִּיד; וְאִם אֶכְלָל בְּשׁוּגָג — חֵיב חֲסֵאת קְבוּעָה. הִנֵּה 19
הַעֲנֵשׁ מִפְּרִשׁ בְּכַתּוּב; אֲכָל הַנּוֹתֵר הוּא מִמֶּה-שֶׁאָמַר 20
בְּמִלּוּאִים: "וְיָרָד לֹא-יֵאָכֵל בִּי-קֹדֶשׁ הוּא" (שמות כט, לד). 21
כְּנִיזָה, שֶׁהוּא "הוּא", הוּא כּוֹלֵל גַּם כָּל מֶה-שֶׁנִּתְּקַן לְקַל 22
מִן-הַקִּדְשִׁים וְאֶסּוּר לְאָכְלוֹ — כְּנִיזָה. וּבְמַעֲלָה (יז): 23
אָמְרוּ עַל מֶה-שֶׁאָמְרָה הַמִּשְׁנָה: "הַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר אֵין 24
מִצְטַרְפִּין זֶה עִם זֶה מִפְּנֵי שֶׁהֵן שְׁנֵי שְׁמוֹת (של איסורים 25
שונים)", אָמְרוּ: לֹא שְׁנֵי אֲלֵא לְטַמְּאָת הַיָּדִים (ידים שנגעו 26
בכמות מסוימת של פגול ונותר, שטומאתם מ)דְּרַבְּנָן; אֲכָל 27
לְעִנְיַן (שיעור) אֲכִילָה מִצְטַרְפִּין, דִּתְנִינָא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר 28
אוֹמַר: "לֹא-יֵאָכֵל כִּי קֹדֶשׁ הֵם — כָּל-שֶׁבִּקְדֹשׁ פְּסוּל, 29
לִתֵּן לֹא-תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ", וְהַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר הֵם מִפְּסוּלֵי 30
הַמִּקְדָּשִׁין וְלִפְיָכֶּן כָּל-אֶתֶר מֵהֶם מְזַהְרִים עַל אֲכִילָתוֹ עַל 31
פִּי אָמְרוּ: "לֹא-יֵאָכֵל בִּי-קֹדֶשׁ הֵם". וְכָכָּר נִתְּבָאָר עֲנֵשׁ 32
33 הַנּוֹתֵר שֶׁהוּא כֶּרֶת.

המשך ביאור למס' סוטה ליום השמיני לעומר עמ' ב

1 תְּנִינָא, הִיָּה רַבִּי אוֹמַר מִנֵּן — מֶה הַמְקוֹר לְדַבֵּר שֶׁבְּמִדָּה שֶׁאֲדָם מוֹדֵד
2 בָּהּ מוֹדֵדִין לוֹ, וּמַשִּׁיב, שֶׁנֶּאֱמַר 'בְּסִמְכָהּ בְּשִׁלְחָה תִּרְבִּינָה'.
3 שׁוֹאֵלֶת הַבְּרִייתָא, אֵין לִי אֲלֵא סָאָה — עֲבִירָה גְדוֹלָה, מִנֵּן לְרַבּוֹת
4 תִּרְבָּה — חֲצִי סָאָה וְחֲצִי תִרְבָּה, קָב וְחֲצִי קָב, רוֹבַע וְחֲצִי רוֹבַע,
5 תּוֹמֵן וְעוֹבֵלָא — מִשְׁקָלוֹת קֹטְנִים יוֹתֵר, מִנֵּן שָׁגם עַל עֲבִירוֹת קִטְנוֹת
6 מַעֲנִישׁ ה' בְּאוֹתָהּ מַדָּה, וּמַשִּׁיבָה, תִּלְמוּד לִזְמַר "כִּי כָל סָאֵן סָאֵן
7 בְּרַעֲשׁ" וְלִמּוֹד מִכָּל שֶׁאֵפִילוֹ מִדָּה קִטְנָה. שׁוֹאֵלֶת הַבְּרִייתָא, וּמִנֵּן
8 שֶׁכָּל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה מִצְטַרְפֶּת לְחֶשְׁבוֹן גְּדוֹל — שֶׁאֵם לֹא נִפְרְעוּ
9 מֵהָאֵדָם עַל חֲטָאוֹ, לֹא וִיתְרוּ לוֹ אֲלֵא מִצְטַרְפָּה לְחֶשְׁבוֹן בַּעֲתִיד.

10 וּמַשִּׁיבָה, תִּלְמוּד לִזְמַר 'אֶחָת לְאֶחָת לְמִצְוֵה חֲשׁוֹנוֹ' — חֲטָא לְחֲטָא
11 מִצְטַרְפָּה לְחֶשְׁבוֹן שִׁיבוּא.
12 מִמַּשִּׁיבָה הַבְּרִייתָא, וְכֵן מִצִּינוּ בְּסוּטָה שֶׁבְּמִדָּה שֶׁמִּדָּה, בָּהּ מוֹדֵדוּ
13 לָהּ — שֶׁנַּעֲנִשָּׁה לְפִי הַדֶּרֶךְ שֶׁחֲטָאָה. הִיא עֲמִידָה עַל פֶּתַח בֵּיתָהּ
14 לְיָדָאוֹת לוֹ — לְהִרְאוֹת לוֹ, לְפִיכֶּן בְּהֵן מִעֲמִידָה עַל שַׁעַר נִקְנָזוּר שְׁבוּ
15 הִיוּ מִנוּלִים אוֹתָהּ וּמִרְאָה קְלוֹנָה לְכָל. הִיא פְּרִסָּה לוֹ — בַּעֲבוּרָה,
16 לְהַתְנַאוֹת בְּפִינוּ, סוֹדֵרִין נָאִין עַל רֹאשָׁהּ, לְפִיכֶּן בְּהֵן נוֹמֵל בִּפְּתָה —
17 צַעִף הַמִּכְסָּה אֶת רֹאשָׁהּ מִעַל רֹאשָׁהּ, וּמִנִּיחוּ תַּחַת רִגְלֶיהָ. הִיא
18 קִשְׁטָה לוֹ פְּנִיָּה, לְפִיכֶּן

המשך ביאור למס' סוטה ליום העשירי לעומר עמ' ב

1 מִתְחַתִּין, וְלֹכֵן לֹא יִכַּל לְחַתּוֹךְ שַׁעֲרוֹת רֹאשׁוֹ כִּיּוֹן שְׁהִידָה נּוֹפֵל
2 בְּשֶׁאֵל.
3 הַגְּמָרָא מוֹסִיפָה לְבַאֵר אֶת הַמִּשְׁךְ הַפְּסוּקִים הָאֲמוּרִים בְּמוֹת אֲבִשְׁלוֹם.
4 כֹּאשֶׁר הוֹדִיעוּ לְדוֹד אוֹדוֹת מוֹת בִּנּוּ, נֹאמַר בַּפְּסוּק "וַיִּרְגְּזוּ — וַיַּחֲרֹד,
5 הַמֶּלֶךְ, וַיַּעַל עַל גִּלְיָת הַשָּׁעַר — עַל עֲלִיית שַׁעַר הָעִיר, וַיִּבְקֶה, וְכֹה
6 אָמַר בְּלִבּוֹ, בְּנֵי אֲבִשְׁלוֹם בְּנֵי בְנֵי [אֲבִשְׁלוֹם], מִי יִתֵּן מוֹתִי אֲנִי
7 תַּחְתִּיךְ — הַלּוּוֹא וְהִיִּיתִי אֲנִי מֵת בְּמִקְוֶמֶן, אֲבִשְׁלוֹם בְּנֵי בְנֵי". וְנֹאמַר
8 עוֹד שֶׁם, "וְהַמֶּלֶךְ לֹאֵט — כִּסִּיהָ אֶת פָּנָיו, וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ בְּקוֹל גְּדוֹל,
9 בְּנֵי אֲבִשְׁלוֹם אֲבִשְׁלוֹם בְּנֵי בְנֵי", שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, הִנֵּי תִמְנִינָא "בְּנֵי"
10 — שְׁמוֹנוֹת הַפַּעֲמִים שֶׁאֲמַר דּוֹד אֶת הַמִּילָה "בְּנֵי", לָמָּה — מִדּוּעַ אֲמַרְם.

11 וּמַשִּׁיבָה, שֶׁבָּעָה — שֶׁבַע פַּעֲמִים, דְּאִסְקִיָּה — שֶׁהִעֲלֵהוּ דּוֹד עַל יְדֵי כֶּךָ
12 מִשְׁבָּעָה מוֹדֵדִין גִּיהֶנֶם, וְאִידֵךְ — וְהַפַּעַם הַנוֹסֶפֶת, אִיכָא דְאָמְרִי
13 דְּקָרִיב רִישִׁיָּה לְגַבִּי גּוֹפִיָּה — שְׁהִידָה רֹאשׁוֹ מוֹחֵלֶךְ רַחוּק מִגּוֹפּוֹ, וְעַל
14 יְדֵי אֲמִירוֹתוֹ "בְּנֵי" קִירַב דּוֹד אֶת רֹאשׁוֹ לְגוֹפּוֹ. וְאִיכָא דְאָמְרִי
15 דְּאִיִּיתִיהָ לְעֵלְמָא דְאִתִּי — שֶׁעַל יְדֵי כֶּךָ הִבִּיאוּ לְעוֹלָם הָבָא.
16 נֹאמַר בַּפְּסוּק, "וְאֲבִשְׁלוֹם לִקַּח וַיַּצֵּב לוֹ בְּחַיּוֹ אֶת מִצְבֵּת אֲשֶׁר בַּעֲמֵק
17 הַמֶּלֶךְ וְגו', שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, מֵאִי "לִקַּח", אָמַר רִישׁ לְקִישׁ שֶׁלִּקַּח
18 אֲבִשְׁלוֹם מִקַּח רַע לְעַצְמוֹ. וּמַשִּׁיבָה הַגְּמָרָא לְדַרְשׁוֹ לְפִי זֶה אֶת סוֹף
19 הַפְּסוּק, "אֶת מִצְבֵּת אֲשֶׁר בַּעֲמֵק הַמֶּלֶךְ וְגו'", אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בְּר
20 פָּפָא, "בַּעֲמֵק הַמֶּלֶךְ" הֵינּוּ בַּעֲצָה עֲמוּקָה שֶׁל מִלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם,

ביאורים למסכת סוטה דף ח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מטהרין שני מצורעין באחת - לא מתעסקים בטהרת שני מצורעים
 יחד, ואין רוצין באונם של שני עבדים עבריים שאינם רוצים לצאת
 לחופשי לאחר שש שנים באחת, ואין עורפין שתי עגלות של עגלה
 ערופה באחת, לפי שאין עושין מצות חבילות חבילות. הרי מפורש
 שלא ניתן להשקות שתי סטות ביחד משום שאין עושין מצות חבילות
 חבילות. מתרצת הגמרא, אמר רבי יוחנן - ויש אומרים שתירץ
 זאת רב כהנא, לא קשיא, כן - הברייתא שאמרה שאין משקים שתי
 סטות יחד משום שאין עושין מצות חבילות חבילות, דברה כבהן
 אהר, שאם ישקה יחד נראה טורח עליו, כן - שיטת רבי שמעון
 שניתן לפעמים להשקות שתי סטות יחד, נאמר בשני כהנים - שכל
 כהן ישקה סוטה אחרת, ולכן אינו נחשב לחבילות חבילות.
 שנינו במשנה, והבהן אוהו כבגדיה וכו' עד שהוא מגלה את לבה,
 וסותר את שער. תנו רבנן נאמר בתורה "ופרע את ראש האשה",
 אין לי אלא ראשה - שמפורש בפסוק רק שיגלה את ראש הסוטה,
 גופה מניין - מניין שמגלה גם את גופה עד כנגד הלב כפי שלמדנו
 במשנה. תלמוד לומר 'האשה' - נלמד מהיתור שכתוב ראש
 'האשה' ולא כתוב ופרע את ראשה. ממשיכה הברייתא ושואלת, אם
 כן מה תלמוד לומר 'ופרע את ראשה' - מה בא לרבות היתור של
 'את'. ומשיבה, יתור זה מלמד, שהבהן סותר את שער - שלאחר
 שגילה את ראשה מוסיף וסותר את קשירת השער כדי להרבות
 בגילוייה בכך ששערה מתפורר.
 שנינו במשנה, רבי יהודה אומר אם היה לכה נאה לא היה מגלהו
 וכו'. למימרא - עולה מדברי המשנה דרבי יהודה חייש להרחיקא
 - שחושש שאם יהיו מגלים את הסוטה יתגרה יצרם ממנה, ולכן סובר
 שאם היא נאה לא היו מגלים את בשרה. ואילו רבנן לא חיישי -
 אינם חוששים לכך, ולכן סוברים שגם אם היה נאה לא היה מגלה את
 גופה. מקשה הגמרא, והא איכא שמעינן להו - שבברייתא הלחן
 אמרו להיפר, דתניא לגבי היוצא להיהרג בסקילה, האיש שיוצא
 להיסקל, מכסין אותו פרק אחד מלפניו - בחתיכת בד מלפניו כנגד
 מקום הערווה, והאשה שני פרקים אחד מלפניה ואחד מלאחריה
 - ואת האשה היו מוסיפים לכסות בחתיכת בד גם מאחוריה, מפני
 שכולה ערוה - שנראית ערוותה גם מאחור, אבל שאר גופם היה
 ערום בשעה שנסקלים, דברי רבי יהודה. והכמים אומרים האיש
 נסקל ערום, וכדברי רבי יהודה, אבל ואין האשה נסקלת ערומה
 יצאם בזה ולכן נסקלת בבגדים, ואילו לרבי יהודה לא חוששים לכך
 ולכן נסקלת ערומה, והווי סתירה לשיטתם במשנתם. מתרצת
 הגמרא, אמר רב הונא - לגבי בסוטה טעמא מאי - מה טעם דברי
 רבי יהודה שחוששים שיתגרו ממנה, משום שפא תצא מביית דין
 ופאית - תיבדק ויתברר שהיא טהורה ולא תמות, ויתגרו בה פרחי
 כהונה - ויש לחשוש שהכהנים שראו את גופה יתגרו ממנה, ולכן
 סובר רבי יהודה שאם היא נאה אין לגלות את גופה. אבל התם -
 ביוצאת להיסקל, הא מסתלקא - הרי היא נסקלת ומתה, ולכן אין
 לחשוש שיבואו הרואים להרהר בה. וכן תימא אתי לאיגרוי
 באחריותא - ואם תאמר שאף שלא יתהירו בנסקלת, אך עדיין יש
 לחשוש שמתוך שיראו אותה ערומה יתגרו באשה אחרת, יש להשיב
 שאין לחשוש מכך, שהרי האמר רבא גמרי - מסורת בידי מרבית
 דאין יצר תרע שולט אלא במה שענינו ראות - באותה אשה
 שראו האדם, ולכן ביוצאת להיסקל שהיא מתה מיד לא חשש רבי
 יהודה שיתגרו ממנה הרואים.
 מקשה הגמרא, אמר רבא, דרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן
 אדרבנן לא קשיא - וכי הסתירה שהקשתה הגמרא הייתה רק
 בדברי רבי יהודה ולא בדברי רבנן, כלומר, אמנם תירץ רבה את
 הסתירה בדברי רבי יהודה, אבל לא תירץ את הסתירה בדברי רבנן.
 אלא אמר רבא דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא, כדשנינו -
 כמו שחילק רבה בין היוצאת להיסקל שהיא מתה מיד, לבין סוטה
 שאם היא טהורה ותצא זכאית יבואו הרואים להתגרות בה.

התם קייא - הרי היא כבר נמצאת בבית דין הגדול שבלשכת
 הגזית, שהרי שם איימו עליה. מתרצת הגמרא, דמסקינן לה
 וקחתינן לה כדי לייגעה - מעלים אותה ומורדים אותה כדי לייגעה,
 כלומר שלאחר שהעלו אותה ואיימו עליה, הורידו אותה אל מחוץ
 להר הבית כדי שתתיגע, ומתוך כך תודה אם זינתה. וכעין מה
 שמצאנו לגבי עדים הבאים להעיד כדי להרוג אדם, דתניא, רבי
 שמעון בן אלעזר אומר, בית דין מסייעין את העדים הבאים להעיד
 כדי להרוג אדם, מקום למקום - שאומרים להם לא כאן נקבל את
 עדותכם אלא בחדר אחר וכן הלאה, כדי שהמורה יעלה עליהן,
 ויחזרו בהן - ומתוך כך יחזרו בהם מלהעיד אם הם שקרנים.
 שנינו במשנה, ששם - בשער ניקור משקין את הסטות ומטהרין
 את היולדות ומטהרין את המצורעין וכו'. שואלת הגמרא, בשלמא
 סטות, מה שצריכות לעמוד בשער ניקור, נלמד מדכתיב בפרשת
 סוטה "והעמיד הכהן את האשה לפני ה'" - ולפני ה' מתקיים על
 ידי שעומדת בכניסה לעזרה, דהיינו בשער ניקור. ומצורעין נמי,
 מה שצריכים לעמוד בכניסה לעזרה נלמד מדכתיב בפרשת מצורע
 "והעמיד הכהן המטהר וגו' לפני ה'". אלא יולדת מאי טעמא
 צריכה לעמוד בשער ניקור, אלימא משום דאתיין וקנימין
 אקורבניהו - אם נאמר שהטעם הוא משום שצריכות לעמוד ליד
 הקרבן בשעת הקרבתו, וכדתניא אין קרבנו של אדם קרב אלא
 אם כן עומד על גביו - שעומד סמוך לקרבנו בזמן הקרבתו, ולכן
 היו עומדות היולדות בשער ניקור. אי הכי - אם כן, וכן ויבית נמי
 - גם אז או זבה שמביאים את קרבן טהרתם יצטרכו לעמוד שם,
 ואילו המשנה הזכירה רק יולדת. מיישבת הגמרא, אין הכי נמי -
 אכן גם זבים וחובות צריכים לעמוד בשער ניקור, מפני הטעם שאין
 קרבנו של אדם קרב אלא אם כן עומד שם, ונתא תרא מיניהו נקט
 - אלא שהתנא הזכיר דוגמא אחת של מחוסר כפרה שצריך לעמוד
 שם, ולכן הזכיר רק יולדת.
 תנו רבנן אין משקין שתי סטות באחת - הנמצאות בעזרה ביחד,
 כדי שלא יהא לכה גם כהכרתה - שיתכן שאחת מן סטות,
 ומתוך שתראה את השניה עומדת על דבריה ואומרת שהיא טהורה,
 יתגבר עליה לבה לעשות כמותה, ולפיכך לא תודה שנבעלה. רבי
 יהודה אומר לא מן השם הוא זה - אין זה עיקר הטעם שלא
 משקים שתי סטות ביחד, אלא אמר קרא - נלמד מהפסוק "והשביע
 אותה הכהן", משמע שבוודאי קרא וכו'. שואלת הגמרא,
 ותנא קמא שלמד את מסברא שלא יהיה לבה גם בחברתה, והרי
 הכתיב אותה, ולמה לא למד זאת מהפסוק. מתרצת הגמרא, אכן
 גם תנא קמא למד דין זה מהפסוק, אלא שהתנא קמא בברייתא דרבי
 שמעון היא, דדרש טעם דקרא - אשר דורש את טעמי התורה,
 ומה טעם קמא - ומה שאמר את הסברא שלא יהיה לבה גם
 בחברתה, הוא טעם בדברי התורה, מה טעם התורה שמשביע הכהן
 אותה לבדה, כדי שלא יהא לכה גם כהכרתה.
 שואלת הגמרא, מאי בינייהו - מה החילוק לדין בין רבי שמעון
 שדרש את הטעם שאין משקים שתי סטות ביחד לבין רבי יהודה שלא
 דרש. ומשיבה, איכא בינייהו יצא חילוק ביניהם לדין באופן שהסוטה
 דותתה - מפחדת ורועדת מהבדיקה ואף על פי כן לא הודתה. לדעת
 רבי שמעון שהטעם שאין משקים שתי סטות יחד הוא כדי שלא יהיה
 לבה גם, באופן זה הרי אנו רואים שאין לבה גם בה, ואם כן ניתן
 להשקותה יחד עם סוטה אחרת. אך לדעת רבי יהודה שלא דרש טעם
 התורה אלא זו גזירת הכתוב, לא ישקו אותם יחד אף באופן זה. מקשה
 הגמרא, ודותתה מי משקין - האם אכן לדעת רבי שמעון, באופן
 שהיא רותתת משקים שתי סטות יחד, כיון שאין את החשש שהיא
 לבה גם בה. והיא - והרי יש סיבה נוספת לומר שלא יהיו משקים שתי
 סטות יחד, שהרי כלל הוא בדינו שאין עושין מצות חבילות
 חבילות, - אין מקיימים שתי מצוות יחד, כדי שלא יראה שעשיית
 המצוות טורח עליו כמי שסוחב משא ורוצה להיפטר ממנו, וסיבה זו
 שייכת אף באופן זה. וכדתנן אין משקין שתי סטות באחת, ואין

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ח עמוד א

רש"י

התם כנימא. בלשכת הגזית כדקאמר שזאימו עליה ביד הגדול ולשכת הגזית בעורה היתה, חצייה בקדש וחצייה בחל כדאמר בוימא פרק שני דף ס"א. ופחתינן לה. מקל דר הבית לאור שזאימו עליה כדי לזיננה. ותרנא מן המים ותודה כשתראה בצרתה: מסייעין היו את העדים. שמעידים עדות נפשות, וכשבדקין אותן היו מסייעין אותן מפנה לפנה ומלשכה ללשכה: לפני ח'. והוא הפתח שבו דרך

בניסה וריצאה לכל באי ערדה: אקורבנייהו. כשמקריבים את קרבן קהים לטהרם באכילת קדשים, ומצוה על האדם שיצמוד וישומר על קרבנו, ונפקא לן בספרי בחברתה להקריב לו במזדונו (ומקריב כח), ומי שיכול לבסו בעורו נכנס, ואלו שלא היו יכולות מפני שהיו מחסרות כפרה עומדות בחלל שער נקטור שלא נתקדש: ובין זכות גפי. כשמקריבין קורבניהם הן מחסרי כפרה ואין יכולין לכנס: שלא יהא להם גם בחברתה. שקנא האחת עומדת על בוריה אטמה מודה לומר טמאא גמי, בחברתה שהיא טמאה רואה את זו שאינה מודה וסובלת את בשתה ולכה מתגבר עליה לעשות כמו זו ואינה מודה: לא מן השם הוא זה. לא זהו השעם שאמרת העקר הנאמר בדבר: אותה. והשביע אותה הכהן: רש"י יחיד טעמי לקראי בב"מ דף קטו). דקא אמר לא תחבל בגד אלמנה בעיניה נאמר ולא בעשיה, דטעם למקרא שאם אתה ממשכנה ואתה חייב להחזיר לה ואתה נכנס שחרית לשלו וערבית להחזירו משיאה שם רע בשבועתה: מאי בינייהו. בין רבי יהודה לרבי שמעון, אי משום לכה גם בה ואי משום גזירת הכתוב: איכא בינייהו. אשה שאנו רואים בה שהיא רותמת מאימת המים ואינה מודה, למד שלא יהא לכה גם בה זו אנו רואין שאין לכה גם בה, ולמאן דלא דריש טעמא דקרא אלא גזירת הכתוב אין משקין עקה אחרת: ורותרת מי משקין. עקה אחרת, נהי דאין לכה גם בה האיקא משום גשית מצות חבילות כדתנא בר: חבילות גשית. שגראא במי שהיו עלי למשאו וממיה לפרק משאו: כבהן אחד. היו חבילות, וכן לגבי עבדים כביד אחד ובאדון אחד: ופרע. ככל מקום לשון גלוי הוא: גופה כנין. דרתנא מגולה את לבה: סותר את שעה. מרבה בגלויה שסותר קלעתה: תיש להתרחק. שלא יתנו הוראין את לבם בה: האיש מכסים אותו. כשנסקל: פרק אחד. חתיכת בגד מלפניו ושאר כל גופו ערום: שבלח ערוה. אחוריה ופניה, שבית הבשת נראה משני צדדי: הכא היינו טעמא דר' יהודה, שקא תצא מב"ד ופאה ששהורה תמצא ולא יבדקה המים ויתגרו בה ויחזיקו ורופים אחריה כל ימיה: פרחי כהנה. נקט על שם שהיו מצויין בעורה יותר משאר העם: וכן תימא אחי לאוניו באחרייתא. על דא שקרא את זו עקמה מתגרה יצרם בגשים אחרות: גמרי. מסורת בידי מרבות: דרבנן אדרבנן לא קשיא. בתמיה, דשינת רבי יהודה ולא תישת לשוני דרבנן

הבא

ויתגרו בה פרחי בהנה. תימה כיון דלאו חובה לאנשים לראותה יתלו סדין של בוץ בינה לבין האנשים ויסתור שעה כדאמר קרא ואי משום כהן המשקה אותה יתפוך פניו לצד אחר והכי תני בספרי בהדיא ופרע את ראש האשה סדין של בוץ פרש בינו לבין העם כהן פנה לאחוריו ופורעה כדי לקיים בה מצות פריעה ולרבי יהודה נמי נעשה כך וייל לר' יהודה אם יהו פורסין סדין בינה לבין האנשים לא היה ניוול כל כך בפני הנשים כמו באנשים שאין אשה בחשה מפני חברותיה ולא יסתר: **גמרי** אין יצר הרע שולט אלא במה שניתנו ראות. מקשי מפרק אין דורשין (תנא דא) דאמר עריות בין בפניו בין שלא בפניו נפש יצרייהו ולא קשיא מידי דדחת ה"פ מאחר שראה הערה פעם אחת שוב מהדרה אחריה לעולם אפי' שלא בפניה אבל מחמת שראה הנסקלת ערומה אינו מהדרה אחרת:

תוספות

ששם משקין את הסטות. בתוספתא (פ"א) שנא' (ומלס ה' ח) את אשר יחטא איש לרעהו ותשא בו אלה להאלותיו ובא אלה לפני מוכרח בבית הוה וכו' להרשיע רשע וצבתה בטנה ולהצריך צדיק ולתת לו כבודתו שנאמר ואם לא נטמאה האשה ותהדרה וזיאן ונקטה ונורעה זרע היא עומדת מבפנים והכהן עומד מבחוץ שנאמר והעמיד הכהן את האשה לפני ה' האשה לפני ה' ואין כהן לפני ה':

אין משקין שתי סטות כאחת. נראה לפרש שיעמיד שתיין בעורה בבת אחת להשקות אע"פ שאין שוות כאחת וכן רציעה ובתוספתא דפרה (פ"ג) תנא גמי אין שתי פרות נעשות כאחת משנעשית אפר מביא אחרת וסורפה על גבה ותימה וכי היה אוסר כבה' לשחוט שני ובזים כאחד כגון שני עולות או שני טטאות שיעמיד שניהן בעורה וישחוט' ואחר כך ישחוט השני והא דאמר' בפ"ב דשחיטת חולין (ק"נ דס) תובחחו שלא יהא א' שחוט שני ובזים מיירי שיתחורר שני צוארין כאחד דאיכא איסור דאורייתא אבל כבה' לא מיירי חתם ובפ' נערה המאורסה (מלס ע"ג). בנדרים בעי מהו שיפר אדם לשתי נשיו כאחד אותה דוקא או לאו דדוקא ופשיט ליה מהבא:

איכא ביניהו רותת. נראה דהוא מצי למימר איכא ביניהו אשה אחרת שאינה סוטה לר' שמעון מותר לר' יהודה אסור להעמיד אצלה שום אשה בשער נקטור דאמר בפרק טוף בקלפי (יומא דף מ"ב) דפלגינן גמי הכי רבי (יהודה) ורבי שמעון בקרא דוהוציא אותה דכתיב גבי פרה ואמר איכא ביניהו חמור דלרבי (יהודה) דאמר אותה לבדה אסור להוציא עמה חמור:

והא אין עושין מצות חבילות. תימה מאי פריך והלא אין עושין מצות חבילות ליכא אלא איסור מדרבנן משום דמיחזי עליה כבשא ואינה פלגינן בקרא:

כאן בשני כתבים. רש"י פירש וכן גבי עבד בב"ד אחד ואדון אחד ותימה והא סתרת ב' מצורעין דמי לשני עבדים ש שני באי: **והכהן** אחוז בגדיה. בפרק אלו חן הלוקין (מסות דף כ"ג) תניא גמי הכי וכן בחכסת אחוז בבגדיו כו' ונראה משום דכתיב בו ונקלה מצוה לנוולו בתוספתא (פ"א) כהנים מטילים גורלות וכל מי שיעלה גורלו אפילו כ"ג יוצא ועומד בצד סוטה ואחוז בבגדיו:

אם היה לבה נאה. אע"ג דגורית הכתוב הוא שם ואל תעשה לאו מיערך הוא כדביתא פ' האשה רבה (יבמות ז.)

האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה. תימה מאי קשיא דרבנן אדרבנן והא מפרש טעמא בפרק נגמר דרין (סנאלין דף מ"ה) משום דכתיב אותו ולא כסוהו ואין אותו לבה כסוהו איכ' כלה היה בלא כסוהו מאחר שהכתוב אסור שלא לנוולא אם היינו מטולין אותה איכ' אנו עוקרין הכתוב בידים י"ל בין לר' יהודה בין לרבנן דאדורו לא בא אלא למעט על הכסות שלו הילכך לרבנן לא שמענו מן התורה מה דינה והרשות ביד בית דין לעשות כמה שירצו ובגמרא מפרש במאי פלגינן להכי קשיא דרבנן אדרבנן כיון דלא היישנין להתהוירים היה לנו לנוולא משום יסור:

והכי תני בספרי בהדיא ופרע את ראש האשה סדין של בוץ פרש בינו לבין העם כהן פנה לאחוריו ופורעה כדי לקיים בה מצות פריעה ולרבי יהודה נמי נעשה כך וייל לר' יהודה אם יהו פורסין סדין בינה לבין האנשים לא היה ניוול כל כך בפני הנשים כמו באנשים שאין אשה בחשה מפני חברותיה ולא יסתר: **גמרי** אין יצר הרע שולט אלא במה שניתנו ראות. מקשי מפרק אין דורשין (תנא דא) דאמר עריות בין בפניו בין שלא בפניו נפש יצרייהו ולא קשיא מידי דדחת ה"פ מאחר שראה הערה פעם אחת שוב מהדרה אחריה לעולם אפי' שלא בפניה אבל מחמת שראה הנסקלת ערומה אינו מהדרה אחרת:

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ח עמוד ב

תוספות

רש"י

ואחר כך מבאי חבל המצרי. בירושלמי מפרש חבל המצרי וכפיפה המצרית באין משירי
הלשכה בחומת העיר ומגדליה ולא ידענא אי סודר שנוחק בו וסיף שנהרג בו
דאמרין פרק נגמר הדין (פסחים ק"ז מ). בדאין משל צבור אי פירשו נמי משירי הלשכה כי

הבא:

תנינא ואחר כך מבאי חבל המצרי. ולא ידענא

מאי פשיט מהבא טפי מהא דקתני היא
תורה לו בצלול דמשמע דחבל מצרי בעינן
ממש ועל כרחך לכתחילה למצוה בעינן אבל לאו
דוקא לעבד דהיכא כתיב חבל המצרי או שום
קשירה בתורה ולמה היה לו לעבד מידו המדקדק
בפירוש רש"י לא קשיא מידי דעיקר הבאתו
קמבעיא ליה אי משום מדה במדה דוקא חבל או
משום שמיטת בגדים הואיל וצריך לקשור צלול
לקשור חבל כדי לפרע ממנה מידו היכא דליכא
חבל המצרי ואיכא צלול לא מהדרנא יותר
מדאי בתר חבל:

מיום שחרב בהמק וכו'. וה"ה דבזמן הבית
נהגו דין' מיתות מן שנתחייב בהן בלא
עדים והתראה שלא יהיו יוכרין לדנו בסנהדרין
כדאמר בפ' אחד דיני ממונות (ק"ז ל): מעשה דרבי
שמעון בן שטח שהיה בזמן הבית דתניא אמר רבי
שמעון בן שטח אראה בחנומה לא לא ראיתי וכו'
עד שהשיבו נחש ומקשינן והאי בר נחש הוא
התני רבי חייא וכו' אלא האי דנקט מיום שחרב
בית המקדש מלתא דפסיקא נקט דבטלו ארבע
מיתות לגמרי: מ' שנתחייב סקילה. מקשי' מפרק
השוכר את הפועלים (כ"ח ק: דף) דרבי אלעזר
רבי שמעון דאמר תפיס גבוי יומא חד פגע בההוא
כובס אמר ליה תפסוהו ותפסוהו (זקפיהו) וזקפיהו
וקא בבי אמר לו רבי אל ירע לך שהוא ובנו בעלו
נערה מאורסה ביהדי' וזה שנתלה נתקן ואמאי
לא פריך תאי בר הכי הוא בר סקילה הוא אבל
לפירשי לא קשיא מידי דפירש התם משום הכי
נתלה משום דכל הנסקלין נתלין ויש לומר דלאו
דוקא נקט נופל מן הגג או דרסו ואלא מעין
מיתה שנתחייב בה יורג ויש מפרשים דבנו בעל
תחילה דהוויא לה בעולה דמיתתו הוויא בחנק
אבל קשיא לרבי מהא דאמר בפרק אלו הן הגולין
(מס' י: דף) דרש ריש לקיש והאלהים אנה לידו זה
שחרג במזיד וישב תחת הסולם וזה שחרג בשוגג
עולה ונופל והורגו והא לא בר סקילה אלא
ותירץ אע"ג דלא בר סקילה מידו מדה במדה
היא דחורק על חבירו דרך ירידה הוא כדכתיב
(מכזכ' ל) ויפל עליו וימות ואלו מתים דרך ירידה
ואם הרוג בסיף הקדוש ב"ה נפרע מהם בענין
אחר:

מנימין

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא, הכא טעמא מאי משום
'ונוסרו כל הנשים', התם אין לה' ייסור גדול מזה,
וכי תימא לעבד בה תרתי, אמר רב נחמן אמר רבה
בר אבהו, אמר קרא 'ואהבת לרעך כמוך' ברוך לו
מיתה יפה. לימא דרב נחמן תנאי היא, לא דבבלי
עלמא אית להו דרב נחמן, והכא בהא קמיפלגי, מר
סבר בזוניה עדיף ליה טפי מצערא דגופיה, ומר
סבר, צערא דגופיה עדיף ליה טפי מבזוניה: היתה
מכוסה לבנים וכו': תנא אם היו שחורים נאים לה,
מכסין אותה בגדים מכוערים: היו עליה פלי וזה
וכו': פשיטא, השתא נזיל מנוול לה, הני מבעיא.
מהו דתימא, בהני אית לה בזיון טפי, בדאמרי אינשי,
שליח ערמיל וסוים מסאני, קא משמע לן: ואחר כך
מביא חבל וכו': בעא מיניה רבי אבא מרב הונא, חבל
המצרי מהו שיעבב בסוטה, משום שלא ישמטו בגדיה
מעליה הוא ובצלול קמן נמי סגי, או דילמא משום
דאמר מר היא חגרה לו בצלול לפיכך בהן מבאי
חבל המצרי וקושר לה למעלה מדדיה, מעבב. אמר
ליה, תניתיה ואחר כך מבאי חבל המצרי וקושרו לה
למעלה מדדיה כדי שלא ישמטו בגדיה מעליה: וכל
הרוצה לראות בה יראה וכו': הא גופא קשיא, אמרת
כל הרוצה לראות בה רואה, אלמא לא שגא גברי
ולא שגא נשי, והדר תני כל הנשים מותרות לראותה,
נשים אין, אנשים לא. אמר אביי, תרגמה אנשים. אמר
ליה רבא, והא כל הרוצה לראות בה רואה קתני,
אלא אמר רבא, כל הרוצה לראות בה רואה, לא שגא
גברי ולא שגא נשי, ונשים חייבות לראותה שגאמרי
'ונוסרו כל הנשים' ולא תעשינה פומתכנה: משנה
במדה שאדם מודד בה מודדין לו, היא קשטה את
עצמה לעבירה, המקום גולה עליה. בירך התחילה בעבירה
תחילה, ואחר כך הבטין, לפיכך תלקה הירך תחילה
ואחר כך הבטין ושאר כל תגוף לא פלמי: גמרא

הכא טעמא מאי. אמרי רבנן שמעיה לבישה ואפלו היא טהורה, משום ונוסרו כל הנשים,
שלא יביאו עצמן ליד חשד ותהינה צנועות. תם. שהיא נסקלת אין לה' ייסור גדול מזה
לאחרות. תרתי. מיתה ובושה. מר סבר בזוניה עדיף ליה. חשבו על האדם וטעו לו טפי
מצערא דגופיה, הלכך מיתה יפה היא לו לסקל לבוש ואע"פ שצערו נמשך שאינו ממהר
למות. ולא לסקל ערום ויתבזה. ורבי יהודה סבר
צערא דגופא עדיף ליה. הוה היא מיתה יפה לו
לסקל ערום ואע"פ שמתבזה, ולא יסקל בלבדו
וימשך צערו: בהני אית לה בזיון טפי. שהיא
ערמה עד לבה וראשה פרוץ ויתן עליה תכשיט
זהב גנאי הוא לה. שדרך בני אדם להתלוצץ
באדם ערום ומעלו ברגלי ואמרי שליח ערטיל
וסוים מסאני. שליח - ממשט, כדמתרגמינן
ופשט ושלח. ערטיל - ערום: שוים דאפרי מר.
לקמן, במדה שאדם מודד בה מודדין לו: היא
תורה לו. חגרה את עצמה בצלול גאה
להתנאות בפניו. צלול בגדי' כלע"ה: תניתיה.
דעקר הבאות אינו אלא כדי שלא ישמט:
תרגמה. לרישא דקתני כל הרוצה אנשים:
תרגמה. פרש אותה: מתני' וזה התחיל בעברה
תחלה. בדרך תשמיש הירך נהגה תחלה בקרוב
בשר. לפיכך תלקה הירך תחלה לקלל אותה.
דכתיב באת ד' את ירכך ונפלת ואת בעתך צבה
(נפסק' י: גמ' ונאע"ה דפריה. עצמה בטלה, שפסק
ארבע מיתות בית דין בפרה לא במיל. שמודיין
לקם לעוברי עברה במדה שמתחייבים בה
ומתים בדוגמת אותה מיתה: דאמר רב יוסף.
הגמרא קאמר דאמר רב יוסף נמי בעלמא וכן
תני בו: דין ארבע מיתות. דין שמים שהיא
דוגמתו: נופל מן הגג דומיא דסקילה, דתנן
(פסחים י: מ"ט). בית הסקילה היה גבה שתי קומות
אחד מן העדים בא ודחפו בו: היה דורסות. ארי
דורסו בצפרניו ונפילו לארץ. וגם זה דומה
לנסקל: נחש מכישו. והארי שורפו: נמסר
לשליכות. ומיתת מלכות מתיון את ראשו בסין
וירג נמי סוף הוא כדאמרין בסנהדרין (ק"ז ל):
סרנכי. במגליט, והוא חלי בגדונו: כסאפאה.
בתוך אותה סאה עצמה כשאתה משלחה
לאבידן תריבנה: ואין לי אלא סאה. עברה
גדולה. תרגם. חצי סאה. תרי וקב. דהיינו ג'
קבין: תמן ועובלא. משקלות קטנים הן ושעורן
בבבא בתרא בהמוכר את הספיקה (ק"ז ל): ופנין
שקל פרוטה ופירוטה וכו'. ואע"פ שלא נפרעו
ממנו פעם ראשונה ושניה לא ותר לו עליהם,
אלא מצטרפין לו אותו לחשבון: לראות לו:
פרשה לו. כנגדה: כפה. ערעף.

פניה

אמר רב יוסף, אף על גב דמדה במדה לא במיל. דאמר רב יוסף וכן תני רבי חייא, מיום שחרב בית המקדש, אף על פי
שבמלה סנהדרין, ארבע מיתות לא פלול. והא במלך, אלא דין ארבע מיתות לא פלול. מי שנתחייב סקילה, או נופל מן הגג או תיה
דורסות. מי שנתחייב שריפה, או נופל בדליקה או נחש מכישו. מי שנתחייב הריגה, או נמסר למלכות או ליסמין באין עליו. מי
שנתחייב חניקה, או טובע בנהר או מת בסרנכי. תניא היה רבי אומר, מנין שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו, שגאמרי 'כסאפאה
בשלחה תריבנה', אין לי אלא סאה, מנין לרבות תרגב ויחצי קב, רובע ויחצי רובע, תומין ועובלא מנין, תלמוד לומר
'פי כל סאון סאן ברעש'. ומנין שקל פרוטה ופירוטה מצטרפת לחשבון גדול, תלמוד לומר 'אחת לאחת למצא חשבון'. וכן מצינו
בבבא ששבמדה שמודדה בה מודו לה, היא עמדה על פתח ביתה ליראות לו, לפיכך בהן מעמידה על שער נקטור ומראה קלונה
לכל. היא פרוסה לו סודרין נאין על ראשה, לפיכך בהן נוטל כפה מעל ראשה ומניחו תחת רגליה. היא קשטה לו פניה, לפיכך

פניה

ביאורים למסכת סוטה דף ח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מצרי מעבב, שדווקא בו היא מתגנה. פושטת הגמרא את הספק, 57
אמר ליה - רב הונא לרב אבא, תניתיה - למדנו במשנתנו, ואחר 58
כך מביא חבל המצרי וקושרו לה למעלה מדרה בדי שאל 59
ישממו בנדיה מעליה, הרי מפורש שהקשירה היא בשביל שלא יפלו 60
הבגדים, ואם כן כל חבל כשר ולא דווקא חבל מצרי. 61
שנינו במשנה, וכל הרוצה לראות בה יראה וכו' וכל הנשים 62
מותרות לראותה. מקשה הגמרא. הא נופא קשיא - דברי המשנה 63
סותרים, אמרת - בתחילה אמרה המשנה שכל הרוצה לראות בה 64
רואה, אלמא - משמע שלא שנה נכרי ולא שנה נשי - אין הבדל 65
בין אנשים לנשים, אלא לכולם מותר לראות את הסוטה בשעה 66
שמונחים אותה. ואילו וחדר קני - בהמשך המשנה למדנו שכל 67
הנשים מותרות לראותה, ומשמע נשים אין - דווקא לנשים מותר 68
לראות את הסוטה, אבל אנשים לא. מתרצת הגמרא, אמר אביי 69
תרנמה - נפרש את דברי המשנה כך, מה שאמרה המשנה שכל 70
הרוצה לראות יראה, היינו אנשים - נאמר רק על נשים. ודוחה 71
הגמרא, אמר ליה רבא לאביי והא כל הרוצה לראות בה רואה 72
קתני - הרי כתוב במשנה שכל מי שרוצה רואה, ומשמע שגם 73
אנשים. אלמא מתרצת הגמרא, אמר רבא, אכן תחילת דברי המשנה 74
שכל הרוצה לראות בה רואה, נאמרה על כולם לא שנה נכרי ולא 75
שנה נשי, ומוסיפה המשנה, ונשים חייבות לראותה - הנשים 76
שנמצאות בעורה יש עליהם חיוב לראות את הסוטה בניווה, לקיים 77
את מה שנאמר ונקשרו כל הנשים ולא תעשינה בומתכנה' - עלי 78
ידי שיראו הנשים מה עושה לא יבאו לעשות את מעשיה, וכדלעיל. 79
לאחר שלמדנו במשנה הקודמת אין היו מנוולים ומבינים את הסוטה, 80
באה המשנה והגמרא שלפנינו לבאר שהכל נעשה לה מדה כנגד 81
מדה. 82
משנה. במקום שאדם מודר בה מודרין לו - כשמענישים את האדם 83
משמים על עבירה שעבר, מתנהגים עמו באותה מדה שהוא התנהג 84
בעבירה. ולכן לגבי סוטה, שהיא קשמה את עצמה לעבירה - 85
בשביל העבירה, למצוא חן בעיני הבעול, כנגד זה, המקום נווה - 86
התורה ציוותה לנוול אותה. וכן כיון שהיא גלתה את עצמה 87
לעבירה - שישבה בפתח הבית וגלתה את עצמה כדי שהבעול יראה 88
אותה ויעבור איתה עבירה, כנגד זה, המקום גלה עליה - התורה 89
ציוותה שתהיה מגולה לעיני כל בשעה שמעמידים אותה בשער 90
ניקנו. בדרך התחילה העבירה תחילה, ואחר כך תכנס - דרך 91
התשמיש הוא שדורך בהה ראשון מהקירוב בשר לבעול, ואחר כך 92
הבטן, לפיכך מקללה הכהן שתלך תהיה תחילה ואחר כך תכנס 93
שנאמר "בת ה' את ירכך ונפלת ואת בטנך צבה", ושאר כל הגוף 94
לא פלט - ואף שאר אברי הגוף אינם נמלטים מן החולי והכאב 95
לאחר הירק והבטן. 96
גמרא. אמר רב יוסה, אף על גב דמדה כמילה - שפסקו להעניש 97
בארבעה מיתות בית דין, מכל מקום במדה לא כמילה - עונש 98
כדוגמת אותה מיתה לא פסק, אלא מודדים משמים לעוברי עבירה 99
שימותו במיתה שהתחייבו בה, וכדלחן. דאמר רב יוסה וכן קני 100
רבי חייא, מיום שחרר בית המקדש, אף על פי שבמילה סנהדרין 101
ולא דנים עוד דיני נפשות, מכל מקום ארבע מיתות לא כמילה. 102
שואלת הגמרא, והא כמילה - הרי אין דנים כבר דיני נפשות. משיבה 103
הגמרא, אלמא דין ארבע מיתות לא כמילה - דין שמע להעניש את 104
החוטא בארבע מיתות בית דין לא בטל. ולכן נענש במיתה דומה 105
להם, כגון, מי שנתחייב סקילה - מי שעשה עבירה שהעונש עליה 106
היא סקילה, או נופל מן הגג או תיה דורסתו ומפילתו לארץ. מי 107
שנתחייב שריפה, או נופל בדיקה ונשרף, או נחש מבישו והארס 108
שורף אותו מבפנים ומת. מי שנתחייב הריגה - סייף, או נמסר 109
למלכות או ליסמין באין עליו, ודרכם להרוג בחרב. מי שנתחייב 110
הניקה, או מוכע בנהר ונחנק בתוך המים, או מת בסרנפי - על ידי 111
חולי בגרון, ונחנק בחוליו. 112

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא הסתירה בין הדינים, שלעולם לא 1
חששו רבנן להרהור, אלא שהא - לגבי סוטה מעמא מאי - הטעם 2
שמגלים את גופה, הוא משום שנאמר ונקשרו כל הנשים' - ולכן 3
מצוה לביישה, כדי שיראו זאת הנשים ויקחו מוסר להתנהג 4
בצניעות ולא להביא את עצמם לידי חשד שזנו. אך קתם - לגבי 5
יציאת להיסקל, אין צריך לביישה כדי שאחרות יקחו מוסר ולא ינהגו 6
כמותה, שהרי אין לה יסור גדול מזה - שרואות אותה כשהיא 7
נסקלת. וכן תימא לעבד בה תרתיה - ואם תאמר שיראו גם שהיא 8
נהרגת וגם שמביישים אותה, אמר רב נחמן אמר רבה בר אביה, 9
אין עושים כן, משום שאמר קרא ואתה תרעה כמדה, ונלמד 10
מכאן שדור לו - יש לברור ליציא להיסקל מיתה יפה - שלא 11
יתבייש בשממיתים אותה. 12
שואלת הגמרא, לימא דרב נחמן תנאי היא - האם נאמר שהדין 13
שאמר רב נחמן שיש לברור לנהרג מיתה יפה, תלויה במחלוקת רבי 14
יהודה ורבנן לגבי היציאת להיסקל. וזה טעם מחלוקתם, שרבנן 15
סוברים שיש לברור מיתה יפה ולכן סוברים שאין האשה נסקלת 16
ערומה, ורבי יהודה חולק על דין זה ולכן סובר שנסקלת ערומה. 17
דוחה הגמרא, לא - דברי רב נחמן לא תלויים במחלוקת רבי יהודה 18
ורבנן, אלא דכילי עלמא אית להו דרב נחמן - שיש לברור ליציא 19
להיסקל מיתה יפה, והאם בהא קמיפלגי - אלא שנחלקו מה היא 20
המיתה היותר יפה לה, מר סבר - רבנן סוברים, ביונייה עדיף ליה 21
טפי מעצרא דנופיה - יותר חשוב לאשה שלא תתבזה משלא 22
תצטער, ולכן מעדיפה האשה להיסקל עם בגדים אף שזה יעכב את 23
המיתה ויגרם לה להצטער יותר, מאשר להתבזה ולהיסקל כשהיא 24
ערומה, וממילא זו היא המיתה היפה לה. וכן רבי יהודה סבר, 25
צערא דנופיה עדיף ליה טפי מביונייה - יותר חשוב לאשה שלא 26
תצטער משלא תתבזה, ולכן מעדיפה האשה להתבזה ולהיסקל 27
ערומה, מלהיסקל עם בגדים אשר יעכבו את המיתה ויגרמו לה 28
להצטער יותר. וממילא זו היא המיתה היפה לה. 29
שנינו במשנה, היתה מכוסה לבנים מתכסה בשחורים וכו', תנא - 30
למדנו בברייתא שאם היו גם בגדים שחורים נאים לה, מכוסין 31
אותה בבגדים מכוסים, בשביל שתתנוול ותתבזה. 32
שנינו במשנה, היו עליה כל וזה וכו' מעבירין ממנה כדי לנוולה. 33
שואלת הגמרא, מדוע הוצרכה המשנה לומר זאת, והרי זה פשיטא 34
שמסירים ממנה את התכשירים, השתא נווה מנוויל לה - שהרי 35
עושים מעשים לנוולה, הני מיבעיא - וכי צריך לומר שמסירים ממנה 36
את התכשירים כדי שלא תהיה מקושטת. מתרצת הגמרא, מהו 37
דתימא - היינו סוברים לומר שיש להשאיר עליה את התכשירים 38
משום שבהני אית לה ביוני טפי - שאם יהיו עליה תכשירים בזמן 39
שהיא ערומה עד כנגד ליבה ושערה מגולה ומפור, יש בכך יותר 40
בוז, וכדאמרי אינשי שלית ערשיל ופסיוס מסאני - וכמו שדרך 41
האנשים לצחוק על מי שהולך ערום ולובש רק נעליים, כך אשה זו 42
כולה מנוולת והולכת עם תכשירי זהב. קא משמע לן - חידשה לנו 43
המשנה שמכל מקום יותר בוזין לה להיות בלי תכשירי זהב. 44
שנינו במשנה, ואחר כך מביא חבל מצרי וקושרו למעלה מדרה 45
וכו', בעא מיניה רבי אבא מרב הונא - שאל רב אבא את רב הונא, 46
חבל המצרי מהו שיעעבב בסוטה - האם הקשירה חבל מצרי זה 47
מעכב את השקאת הסוטה, או שאם אין חבל מצרי יקשרו בחבל 48
אחר וישקו אותה. וצדי הספק הם, האם הטעם לקשירה הוא משום 49
שלא ישממו בנדיה מעליה הוא - בשביל שלא ימשכו הבגדים 50
כלפי מטה לאחר שקרע אותם הכהן עד כנגד לבה, ולפי זה ובצלצול 51
קסין נמי סגי - בחבל קטן גם מספיק, או דילמא שהטעם לקשירה 52
הוא משום דאמר מר לחלן, שבמדה שאדם מורד מורדים לו, ולכן 53
כיון שהיא חננה לו בצלצול - הסוטה חננה בנג נאה להתנאות 54
פניו מי שנסתרה עמו, לפיכך בהן מביא חבל המצרי - שהוא גס 55
ועבה וקושרו לה למעלה מדרה כדי שתתבזה, ולפי טעם זה חבל 56

ביאורים למסכת סוטה דף ט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הקדוש ברוך הוא אף שלא נאבדו מן העולם, וקשה על רבי חנינא
בר פפא. וכי תימא - ואם תאמר לחרץ, שהנך אודו - האומה
המצרית שהייתה בזמן משה נכחדה לגמרי, והני אחרוני ניהו -
והמכות השניות שניתנו, הם על אומות אחרות שהתיישבו אחר כך
במצרים. דוחה הגמרא, והתניא אמר רבי יהודה, מנימין גר
המצרי היה לי חבר - היה לי חבר ומנימין שמו שהיה גר מצרי, והוא
מתלמידו רבי עקיבא. וכך אמר מנימין גר המצרי על עצמו, אני
מצרי ראשון - מצרי שהתגייר, ונשאתי מצרית ראשונה - גיורת
מצרית, אשאי לבני מצרית שניה - מצרית בת גרים, כדי שיהא בן
בני מותר לבא בקהל - כדי שבני יהיה דור שלישי ומותר להינשא
לכשרה. ומכך שמנימין היה מצרי האסור לבא בקהל, מוכח
שהאומה המצרית עדיין קיימת בעולם, ולא נכחדה לגמרי כשהכה
אותה ה'. אלא מסיקה הגמרא מכך הקדשיא, אי איתמר הכי
איתמר - אם נאמרו הדברים, כך נאמרו, אמר רבי חנינא בר פפא,
אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן המלך של האומה, עד שעת
שילוחו - שנפסקת מלכותו, שנאמר 'בסאסאה בשלחה תריבנה
וגו' ונדרש על מלך.
אמימר מתני להא דרב חנינא בר פפא אהא - אמימר למד את
דברי רבי חנינא בר פפא כפי שהבינה הגמרא בתחילה, ומהפסק
שלהן, מאי דכתיב - מה כונת הכתוב 'כי אני ה' לא שניתי
ואתם בני יעקב לא בלייתם', ודרש רבי חנינא בר פפא כך, 'אני ה'
לא שניתי' לא הכיית לאומה ושניתי לה - שלא הכיית אומה
מאומת העולם וחזרתה שוב להכותה, אלא בשעה שאני מכה אותם
אני מאבדם. ואילו 'ואתם בני יעקב לא בלייתם' - את עם ישראל
אני מכה ולא משמידה, והיינו דכתיב 'חצי אכלה בם' - בישראל,
שחצי בלין - מכותי כלות, אבל והן אינן בלין.
אמר רב חנינא, אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן האדם -
להענישו על חטאיו, עד שתתמלא סאתו - שירבו עוונותיו, שנאמר
'במלאות ספקו יצר לו וגו' - כאשר התמלא רצונותיו ותאותיו,
'יצר לו' - יבואו עליו הצרות והעונשים.
דרש רבי חנינא בר פפא, מאי דכתיב 'דננו צדיקים בה' לישירים
נאות תהלה', אל תקרי נאות תהלה, אלא נות תהלה - ומתפרש
הפסוק כך, רננו צדיקים במה שעשה להם ה', שרק ישרים יהללוהו
בנוה בתים שהם בנו. ומי הם הצדיקים, זה משה ודוד שלא שלמו
שונאיהם במעשיהם, דוד דכתיב 'מבעו בארץ שערית' - שבנה
שערי ירושלים, משה, ואמר מר, משנכנה מקדש ראשון נגנו אהל
מועד קרשיו קרשיו ובריהיו ועמודיו ואדניו - ולא יכלו האויבים
לקחת את המשכן שבנה משה ולהתהלל בו. שואלת הגמרא, היכא
- היכן נגנו אהל מועד. ומשיבה, אמר רב חסדא אמר אבימי, תחת
מחילות של היכל בית המקדש.
תנו רבנן, סוטה נתנה עיניה כמי שאינו ראוי לה - שנבעלה למי
שאסור עליה באיסור אשת איש, סופה, שמה שביקשה לא ניתן לה
- שאסורה על הבעל לעולם. ומה שפירשה נטלוחו ממנה - ואף
נאסרה לבעלה שהייתה מותרת לו. ללמדך שכל הנותן עינו במה
שאינו שלו, מה שמבקש אין נותנין לו ומה שפירש נטלוחו ממנה.

פניה מוריקות. היא כחלה לו עיניה, לפיכך עיניה בולטות -
שבזמן ששותה את המים פניה מוריקות ועיניה בולטות. היא קלעה
לו את שצורה - שקלעה את שצורה בעבור הבעל בשביל להתנאות
בפניה, לפיכך כהן סותר - פורע את שצורה. היא הראתה לו
באצבע - לרמוז לו שיבוא אליה, לפיכך ציפורניה נושרות. היא
הגירה לו בצילצול - חגורה נאה, לפיכך כהן מביא כהל המצרי
וקושר לה למעלה מדידה. היא פשטה לו את יריכה למעשה
העבירה, לפיכך יריכה נופלת. היא קיבלתה על בריסה במעשה
העבירה, לפיכך כמנה צבה - מתנפחת, כמו שכתוב 'וצבתה בטנה
ונפלה ירכה'. היא האכילתו מעדני עולם בשביל לפתותו לעבירה,
לפיכך קרבה מאכל פהם - שעורים. היא השקתהו יין משופח
בכוסות משופחים, לפיכך כהן מפקה אותה מים המרים במקרה
של חרש - בכלי חרס. היא עשתה את מעשה העבירה בפטר, כנגד
זה ה' שהוא 'אש בכתר עליון' שם בה פנים - מתפנה כדי להיפרע
ממנה, כמו שנאמר 'ועין נאה שמרה נשף לאמר לא תשונני עין
וגו' וסתר פנים ישים" - שהנאף מצפה לחשכת הלילה לעבור את
העבירה בסתר, וה' שהוא יושב בסתר ישים פניו להיפרע ממנו. דבר
אחר - פירוש אחר איך מתקיים המדה כנגד מדה על כך שששתה
הסוטה את מעשה העבירה בסתר, היא עשתה בפטר, כנגד זה
המקום פירסמה בגלוי - שנתן בלב בעלה לקנאות לה ובכך
מתפרסמים מעשיה, וכמו שנאמר 'תבסה שגאה במשאון תגלה
רעתו בקהל וגו' - המכסה ומסתיר את מעשיו השנואים לה' על
ידי שעושה אותם בחשך ומסתור, סופו שמגלה ה' את מעשיו הרעים
לרבים.

הברייתא למדה מפסוקים שבמדה שאדם מודד מודדים לו. שואלת
הגמרא, ומאחר דנפקא ליה מ'אחת לאחת למצא השבון' - שכבר
למדנו מפסוק זה שמצטרפים החטאים לחשבון בשביל להיפרע, אם
כן הפסוק 'כי כל סאון סאון פרעש' למה לי - בשביל מה נכתב, הרי
אין בו צורך ללמד על עברות קטנות. משיבה הגמרא, למה -
מפסוק זה לומדים שגם על חטאים קטנים נענשים במדה כנגד מדה,
שהעונש יהיה כעין החטא. ממשיכה הגמרא להקשות, ומאחר
דנפקא ליה מ'כי כל סאון סאון פרעש' שמענישים במדה כנגד
מדה, אם כן 'בסאסאה בשלחה תריבנה' למה לי - בשביל מה
נכתב, הרי אין בו צורך ללמד כנגד מדה כפי שדרשה ממנו הברייתא
בתחילה. משיבה הגמרא, פסוק זה הוצרך לדרוש לברך חנינא בר
פפא, דאמר רבי חנינא בר פפא אין הקדוש ברוך הוא נפרע מן
האומה - אינו מעניש אומה עד שעת שילוחה - עד שמגיעה השעה
שמאבדה לגמרי מהעולם, שנאמר 'בסאסאה בשלחה תריבנה וגו'
- שמעניש אותה ה' על כל העברות בשעה שמשלח אותם לאבדון.
מקשה הגמרא, איני - איך ניתן לומר כך, שרק בזמן שה' מאבדם
מהעולם הוא מעניש אותם, והאמר רבא שלשה בוסות האמורות
במצרים - בחלומם של שר המשקים, למה - על מה רומזים. כוס
יסורים אחת, ששנתה מצרים בימי משה - עשרת המכות
וקריעת ים סוף בזמן שיצאו ישראל ממצרים. ואחת, ששנת בימי
פרעה נכה - שהכה בנכודנאצר מלך בבל את מצרים. ואחת,
שעתידיה לשנות עם חברותיה - בימות המשיח. ונמצא, שהעניש

המשך ביאור למס' סוטה ליום שלושה עשר לעומר עמ' א

לא, הרי אנו מנוקין משבועתך, באותה שעה נדעוץ ארוננו של
יוסף והכיר משה שהוא ארוננו, נטלו משה והביאו אצלו.
וכך אותן שנים שהיו ישראל במדבר בדרך עלייתם לארץ כנען,
היו שני ארזות חלול, אחד של מת - ארוננו של יוסף, ואחד של
שכינה - ארון הברית שבו היו הלוחות, מהלכין זה עם זה, והיו
עוברים ושבים שראו זאת זה לצד זה אומרים, מה מין של - מה
הם שני ארזות חלול, אמרו להם ישראל, ארון אחד הוא של מת,
ואחד של השכינה. חזרו ושאלו, וכי מה, דרבו של מת לחלף עם
ארון שבו השכינה לצידו. אמרו להם ישראל,

הדברים קל וחומר, ומה אלישע שהיה תלמידו של אליהו,
ואליהו היה תלמידו של משה, שהרי תורתו של משה לימד
לאלהיו, ומצינו שצא הברזל מפניו, מפני משה רבינו על אחת
במה ובמה.
רבי נתן אומר, לא היה הארון מונח בנילוס, אלא בקברניט -
בקברות של מלכים היה קבור, הלך משה ועמד על קברניט של
מלכים - במקום קברותיהם, ואמר, יוסף, הניע עת שנשבע הקדוש
ברוך הוא שאני נואל אתכם, והניעו זמן קיום השבועה שהשבעת
את ישראל להעלות עצמותיך, אם אתה מראה עיניך מוטב, ואם

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ט עמוד א

רש"י

פְּנִיָּה מוֹרִיקוֹת. הכי תני לקמן, אינה מספקת לשתות עד שפניה מוריקות ועיניה בולטות: **הֲרֵאֵתָה לֹא בִּצְנֻעוּתֶיהָ.** רמזה לו לבא אצלה מאכל בהמה. שעורים במקדה של חרש. פחותה ממנה שבבוסות: שם קב פנים. פנאי לפרע ממונה, ושקמי אני את פני ונקלה ס ונתתי (את) פני (ס יו) בלן לשון פונה אני מכל עסקי ועוסקי בקו: תבסה שנאה במשאון.

(שנאמר במשאון) המקסה דבר השני למקום.

במשאון בחשר כמו שואה וא"י. שערשה **מַעֲשֵׂיו בחשר:** כי כל סאון. שבא ללמדנו שאף **עברות קטנות** נפרעות הימנו: לקה לי. מאחת **לאחת** נפקא: לבקרה. ולמדנו שבמדה שמודר **מודר לו,** הפרעון מעין תחטא: שילוחה. אברה **מן העולם:** ג' בוסות. בחלומי של שר המשקים: **בימי פרעה נבה.** לבא נבוכדנצר מלך בבל **להכות את ארץ מצרים:** עם חברותיה. לימות **המשיה.** אלמא לא נטרדה במקרה ראשונה ובי **מיא הקד אודי.** הראשונים כלו כלן ואלו **מאמות אחרות** היו שנתשבו בארץ מצרים: **מצרי ראשון.** הוא עצמו נתגיה: אשיא לבני **מצרי שניה.** בת מצריה גיורת וגר מצרי שתהא **היא שנה לגיורת** כדי שתהא בן בני שליש וראוי **לשא בת ישראל.** דכתיב (ויקני טו) בגיש אשר **יקדו להם דור שליש** יבא להם בקהל ה', שאם **הייתי משאי לבני מצריה** ראשונה היה בן בני **שני מצד קאם.** דאמר ביבמות (קף טח) ובקדושין **(קף טו) ואגיש אשר יקדו להם הלך אחר פסולו.** **אלמא** עדיין מצרים הם, דאלו שאר אמות **מתירין לבא בקהל מיד.** מנימין לית ליה הא **דאמר בבבכות (קף כח) שהם מוננים והמצרים** **מתירין לבא בקהל** שבקר עלה סנחריב ובלבל **את כל האמות.** ודכי נמי קתני בטר דתר מלקא **בתוספתא קדושין.** אמר לו ר"ע מנימין טעית **שבקר עלה סנחריב ובלבל בו:** אהא. מן המקרא **הזה: חצי בלים.** מבותי כלות בלילות ספקו. כל **רצונו:** יצר לו. תבואנו צרה אלא גוה תהלה. על **עסקי גוה בתים** שבנו והללוה: שלא שלטו **שונאיהם במעשה יריהם.** להיות נגנים מהם. דוד **דכתיב בלעז בארץ שערית.** לעיל מזה בתבי **חשב ה' להשיחית חומת בת ציון.** ועלה כתיב **טבעו בארץ.** ומצודת ציון היא עיר דוד וביתו **דכתיב בספר שמואל (ט כ) ובשבא צרים בימי** **צדקתו טבעו השערים.** דלתות השערים שהיו **אל תחוש את שו לו וכסף וזהב.** כדי שלא יקאום **אויבים.** ועציל לא נשא אתם: מה שבקשה לא **נתן לה.** שאסורה לבעול: ומה שכתיה נסלו **הקנה.** אם שותה מים מתה, ואם הודתה נאסרה **לבקלה והפסידה בהביתה:**

נחש

מנימין גר המצרי וכו'. מקשים מפרק תפלת השחר (מכות קף כח). דאמר בו ביום עמד

יהודה גר עמוני לפניכם בבית המקדש ואמר לדם מה אני לבא בקהל אמר

לו ר"ג אסור אתה א"ל ר' יהושע מותר אתה א"ל ר"ג הלא כתיב לא יבא עמוני ומואבי

אמר לו ר"י וכי עמון ומואב במקומם הן וישבין והלא כבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל

את כל העולם כולו א"כ אפילו מנימין היה

מותר לבא בקהל ועוד מקשינן אהוראי דתפלת

השחר דאמר פ"ק דמגילה (קף יב) זיל לגבי עמון

ומואב דיתבי אדוכתייהו כחמרא אדורדיא

שנאמר שאנן מואב מענוריו וכו' מידו דמאן

בשמעתין לא קשיא מיד כמו שפרשינו דמנימין

היה טועה וסבור שלא נתבלבלו כדקתני סיפא

בתוספתא דפ' תרוא קדושין אמר לו רבי

עקיבא מנימין טעית הלכה כבר עלה סנחריב

ובלבל את האומות לא מצרים במקומם ולא

עמונים ומואבים במקומם אלא עמון שומר

מצריה ומצרי נושא עמונית ואחר מן אלו מותר

בכל משפחות האדמה ואחר מכל משפחות

האדמה נושא את אלו והכא הכי פירושה עד

כאן ל"פ אלא אם נתבלבלו י' לאו אבל כולי

עלמא מדוד דישנן בעולם אבל ההיא דמגילה

תיקשה ופרי' דסנחריב אע"פ שבלבל את כל

העולם כולו ארץ מצרים לא בלבל כדכתיב

(מלכים כז) בפרעה נבה ולא הוסיף עוד מלך

מצרים לצאת מארצו כי לקח מלך בבל מנחל

מצרים עד נהר פרת אלמא סנחריב לא בלבל

(ומצרים) והכי חנא בסדר עולם מיום שעלה מלך

בבל על ארץ מצרים עוד לא זקפה ראש אבל

עמון (ומואב) בלבל דכל הנהו לא אשכחן

בהדיא עמון בלבלן כדכתיב (ישעיה טו) מי בבל

אלדי הארצות וגו' ובמצרים אשכחן בהדיא

שלא בלבלן אלא שטפן כדאמר' בסדר עולם

כשחלק לתורהק מלך בוש ועל אותה שעה

אמר בתוספתא אמר לו רבי עקיבא מנימין טעית

וכו' וגמרא שלטו לא חש להזכיר לפי שלא היה

כיושב גמור אלא כשטיפת שבנא וסיעתו וכו'

מואב שטף כדאמרין בסדר עולם שלש שנים

ונקלה כבוד מואב (ישעיה טז) שסנחריב שטפן אבל

כיושב ובלבל לא הוה ובמואב אשכחן בהדיא

דלא בלבל כדכתיב שאנן מואב מענוריו וכי

אמר ירמיה להאי קרא הוה שאנן מכלל דלא

בלבל ובמגילה גרסין זיל גבי מואב דיתבי

אדוכתייהו ו"ג עמון דלמאן לא יתבי אדוכתייהו

ובבבכות (קף כח) אמרין וכי עמון ומואב

במקומן הן וישבין ל"ג מואב חורבן נבוכדנצר

לא חשיב בלבלו דכי היה מתירין נבוכדנצר היה

מניח דלת הארץ במקומם אבל סנחריב היה

מעביר לארץ ומבלבלן והכי אמרין בפ' תרוא

(קמן טו) גבי לזו היא לזו שלא בלבלו סנחריב

ולא ההרביה נבוכדנצר ואף מלכא הוותא אין לו

רשות לעבור שם ובכ"מ תולה בלבלו בסנחריב

חורבן נבוכדנצר ולפום רהיטא גרס עמון בהדי

מואב וליחא כדפרישת וחו לא מדי ע"כ

פירושו וקשה לפירושו מן התוספתא דקתני לא

מצרים במקומם הם וישבין ויש לנו לשבש כמו

כן לפירושו הא דקתני בלא מלואבים במקומם

ואי לא מואבים בתוספתא ועמון במגילה לא

קשיא מדי: לא הכיתי לאומה ושנית. היה

דאחא הוה מצי למיפרך הא דרבא הוא דמנימין

ויתמה מאי היה מצי לתרץ דלא הוי מצי לתרץ למלך של אומה מדקאמר ואתם בני יעקב דמשמע אבל בני יעקב קאמר ובאומה שלימה מיירי:

תוספות

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף ט עמוד ב

רש"י

1 נחש הקדמוני. נתן עינו בחזה ובה עין עליה, והינינו דכתיב (מלאכי ג) הנחש השיאני, לשון תשמיש ונשואין הוא: נפלו חכמי. קומה וקופה: והא מלה. שלך עשאו ערום מכל: אני אמרתי
 2 יתלך בקומה וקופה. מסלולו אתה למד, וכן כל אלה אתה למד מקללתך: פן. נתן עינו בתאומה יתרה שנולדה עם הבל, ששתי תאומות נולדו עמו, והינינו דכתיב (מלאכי ז) את אחי
 3 את הבל, שני אחים שני רבויים: קרה. על ההדגה ונבלע: בלעם. במקומו של בלק לקלל את ישראל, ונחגג במדון שהלך לטול שכר עשרים וארבעה אלף שפולי מישכאל בצעתו:
 4 דואג. אביר הרועים וגדול שבתלמידים היה, ונתקנא בדרך שראוהו בנן דבר ואיש תאר ומראה פנים בהלקח דכתיב (שמואל ב טו) הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי וגו', ואמר באגדה
 5 דחלק נח נח (ל) דכל חסדוק הנה דואג אמרו בלשון
 6 הרע ואחיתופל. נתן עינו במלוכה כדאמר
 7 בחלק נח (ל) קאה אש יוצא מאותו ונסבד
 8 שעתיד למלוך, ומה שבידו נטלו הימנו לא יחצו
 9 ימיתם: נח. במקומו של נחמן ונצטרע: הלך אחר
 10 באבישג ונחג: וענייה. בבהנה, והצטרע: ורחה
 11 על מצחו (מכ"ט ט) כי לוי בן, ונקלה היא
 12 תחלת הפורענות: מיהו כי ברין מיהו כי
 13 אורחיהו ברין. שבמיעים נכסו תחלה
 14 ומקלקלות אותן ואח"כ נפולות לרין: שלא
 15 להוציא לעו. שאמרו לא עשו כסדר האלה ואין
 16 פורענות זו על דין: מחנה. שפשוף הלך אחר
 17 עינו. בדולף לקפו: על עשר פלגשי אביו.
 18 דכתיב בספר שמואל (טו טו) ויעזוב עשר נשים
 19 פלגשים לשמור הבית: לנביאות. חזירות: לב
 20 אביו ולב כ"ד. דכתיב (ס) אלהך נא ואשלמה
 21 את נדרי וגו', וכתיב את אבשלום הלכו מאתם
 22 אש קרואים וחולכים לתקם, ואמרינו בסוטה
 23 דירושלמי קרואים מידו שלע דין מצות דוד
 24 הלכו עמו, אמר לו תובל כי שילכו עמי אותן
 25 שנים שאבחר וכתב לו, והיה מראה חותמו של
 26 דוד לשנים וחולכים אחריו וכן לשנים אחרים
 27 עד שבסג מאתם וכן ראשי סנהדרות, ור
 28 לב אביו ולב כ"ד ולב אנשי ישראל דכתיב בקרב
 29 אש להשתחוו וגו', וכתיב מי ושימני שופט
 30 בארץ, וכתיב ויגוב אבשלום את לב אנשי
 31 ישראל: ואין בארץ גדול סגנון. שהיה מלך, ור
 32 מדה שמד שנקבר אביו בגדולים ובו מבדה
 33 מידו לו שנקבר הוא בגדולים: כי לנו. לענין
 34 כבוד בקורה לקבר בגדולים גדול מיוסף שלא
 35 שם אביו ולא משה שהוא גדול מיוסף ואין
 36 בישראל גדול ממנו, ור שבעה שמד לקבר
 37 את יוסף ע"י גדול בה מידו לו, שאין גדול
 38 בכבודו קבור משה שלא נתעסק בו אלא
 39 הקדש: נמי בעינו קרה. ע"י עינו מרד בנראה
 40 כי מה' הוא. שחשק באותה אשה כדי להתגרות
 41 בפלשתיים: והכתיב ויך שמשון מתחתיה. ור
 42 שם אביו מתחתיה ומקובל דבריהם: שמשון.
 43 ומעשה של זו שבתמנת קודם למעשה של זו
 44 שבעה: תחלת קלקול מיהא בענה הוה. דהייא
 45 דתמנת לאו קלקול הוא כלי' תאי, שלקחה לו
 46 לאשה ולא בא עליה בנות: שדללה. עקרה
 47 כמו אביו הר שנדללה: נמא. ידעה. הלא כפה
 48 כזבים אמר לה קדם לכן ומצאותה שרין: נפין
 49 דבר' מתקבלין ומקובל דבריהם: שמשון.
 50 אפניהם. קאה שער גדול ולא היה שותה יין.
 51 והבינה שהדברים האחרונים שאמר לה שדבר
 52 הוה היה כוונתו גדול אמת הו: והאלצהו. לשון
 53 דחק ומצוקה: בשעת נמר ביאה. תאות האדם
 54 מקרה: דרים האסורים לגור. משרת עבדים
 55 כגון נדיר ששרה עבדים במים ויש בהם טעם ו
 56 דלא נפקא מכל אשר יעשה מנפן הוין ומקרה ו
 57 מכתש. מקום קביעות השן: אוה' לדר' סמא.
 58 לשא תב אל נר: גדר' סמא. לר' המסור
 59 שאכלמא הוא היה מת בצמא: רוח' ה'. רוח
 60 בבואה ששרתה על יעקב: מקשקשת לפניו.
 61 ללוחו באשר חולף.
 הוה

1 וכן מצינו בנחש הקדמוני שנתן עינו במה שאינו ראי לו, מה שביקש לא נתנו לו ומה
 2 שבידו נטלוהו ממנו, אמר הקדוש ברוך הוא אני אמרתי יהא מלך על כל בהמה וחיה,
 3 ועכשיו ארור הוא מפל הבהמה ומפל חית השדה. אני אמרתי יתלך בקומה וקופה, עכשיו
 4 על גחונו ילך. אני אמרתי יהא מאכלו מאכל אדם, עכשיו עפר יאכל. הוא אמר אחריו את
 5 אדם ואשא את חזה, עכשיו 'איכה אשית בינך ובין האשה ובין ורעך ובין ורעה'. וכן מצינו
 6 בקין וקרר ובלעם ודואג ואחיתופל ונחשו ואבשלום ואדוניוהו ועוניהו והמן שנתנו עיניהם
 7 במה שאינו ראויה להם, מה שביקשו לא ניתן להם, ומה שבידם נטלוהו מהם: בידה התחילה
 8 בעבירה וכו': מנא הני מילי, אילמא משום דכתיב 'בתת ה' את יריכך נפלת ואת במגד
 9 צבה', והכתיב 'וצבתה במגה ונפלה ירכה'. אמר אביו, כי לויט לויט תחילה ורד והדר כסון
 10 לויט, ומנא כי ברין, כי אורחיהו ברין, כסון ברין ורד ורד. בקללה נמי כתיב 'לצבות
 11 כסון ולנפל ורד', ההוא דמועד לה כהן דכסון ברין ורד, שלא להוציא לעו על מום
 12 הקרים: מוצגה. שמשון הלך אחר עינו לפיכך נקרו פלשתיים את עינו, שגאמר 'ויאחזוהו
 13 פלשתיים וינקרו את עינו'. אבשלום נתגאה בשערו לפיכך נתלה בשערו, ולפי שבה על
 14 עשר פלגשי אביו לפיכך נתנו בו עשר לנביאות, שגאמר 'וסבו עשרה אנשים נשאי בלי
 15 יואב'. ולפי שגנב שלש גבבות, לב אביו ולב בית דין ולב ישראל (שגאמר 'ויגנב אבשלום
 16 את לב אנשי ישראל') לפיכך נתקעו בו שלשה שבטים, שגאמר 'ויקח שלשה שבטים בכפו
 17 ויתקעם בלב אבשלום'. וכן לענין הטובת, מרים המתנה למשה שענה אחת, שגאמר 'ותתצב
 18 אחת מרחק', לפיכך נתעקבו לה ישראל ו' ימים במדבר, שגאמר 'והעם לא נסע עד האסף
 19 מרים'. יוסף ובה לקבור את אביו ואין בארץ גדול ממנו, שגאמר 'ויעל יוסף לקבר את
 20 אביו ויעלו עמו גם רכב גם פרשים'. מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה.
 21 משה ובה בעצמות יוסף ואין בישראל גדול ממנו, שגאמר 'ויקח משה את עצמות יוסף
 22 עמו'. מי גדול ממושה שלא נתעסק בו אלא המקום, שגאמר 'ויקבר אתו בניא'. לא על
 23 משה בלבד אמרו אלא על כל הצדיקים, שגאמר 'יהלך לפניך צדקך בבד ה' ואספד':
 24 נמרדא. תנו רבנן, שמשון בעינו מרד, שגאמר 'ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי
 25 היא ישרה בעיני' לפיכך נקרו פלשתיים את עינו, שגאמר 'ויאחזוהו פלשתיים וינקרו את
 26 עינו'. איני, והכתיב 'ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא'. כי אול, מיהא בתר ישרותיה אול.
 27 תניא רבי אומר, תחילת קלקול בענה, לפיכך לקה בענה. תחילת קלקול בענה, דכתיב
 28 'ויחל שמשון עתה וירא שם אשה וזנה וגו', לפיכך לקה בענה, דכתיב 'ויורידו אותו עתה'.
 29 והכתיב 'וירד שמשון תמננה', תחלת קלקול מיהא בענה הוה. 'ויהי אחרי כן ויאהב אשה
 30 בגנח שורק ושמה דלילה, תניא רבי אומר, אילמלא (לא) נקרא שמה דלילה, ראויה היתה
 31 שתקרא דלילה, דילדה את כחו, דילדה את לבו, דילדה את מעשיו. דילדה את כחו, כחו,
 32 דכתיב 'ויסר כחו מעליו'. דילדה את לבו, דכתיב 'ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו'.
 33 דילדה את מעשיו, דאסתלק שכינה מיניה, דכתיב 'הוא לא ידע כי ה' סר מעליו'. 'ותרא
 34 דלילה כי הגיד לה את כל לבו' מנא ידעה, אמר רבי חנין אמר רבי, ניכרין דבר אמת.
 35 אביו אמו, ידעה בו באותו צדיק דלא מפי' שם שמים לבטלה, בין דאמר 'צור אלהים
 36 אני' אקרה השתא ודאי קושטא קאמר. 'ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים ותאלצהו'
 37 מאי 'ותאלצהו', אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, בשעת גמר ביאה נשמטה מתחתיו. 'ועתה
 38 השמרי נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא' מאי 'כל טמא', ותו עד השתא דברים
 39 טמאים קאכלה, אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, דברים האסורים בגויר. 'ויקעקע אלהים את
 40 הפכתש אשר בלח', אמר רבי יצחק דבי רבי אמי, הוא איזה דבר טמא, לפיכך נתלו
 41 חיו בדבר טמא. 'ותח' ל רוח ה' וגו' אמר רבי חמא ברבי חנינא, חלתה בנאותו של יעקב
 42 אביו, דכתיב 'והי' דן נחש עלי דרד'. 'לפעמו במחנה דן' אמר רבי יצחק דבי רבי אמי,
 43 מלמד שהיתה שכינה מקשקשת לפניו כוונת, כתיב הקא 'לפעמו במחנה דן', וכתיב התם
 44 'לפעמן ורמון'. 'בין צרעה ובין אשתאול' אמר רבי אסי, צרעה ואשתאול שני הרים גדולים
 45 היו ועקרו שמשון ויתחנן זה בזה. 'הוא יחל להושיע את ישראל' אמר רבי חמא ברבי חנינא,

ביאורים למסכת סוטה דף ט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

וְכֵן מְצִינוּ בַּפֶּה הַקֶּדְמוֹנִי - הנחש הקדמון שנברא בבריאת העולם,
שֶׁנֶּתַן עֵינָיו בְּמַה שְׁאִינוּ רְאוּיוֹ לוֹ - בחוה, ובא עליה. מַה שֶּׁבִּקֵּשׁ
לֹא נִתְּנוּ לוֹ - שאסור בה, וּמַה שֶּׁבִּדְדוֹ - שהיה בקומה זקופה,
ובדלהלן, נִטְּלוּהוּ מִמֶּנּוּ. אִמֶּר הַקֶּדְמוֹנִי בְּרוּךְ הוּא, אֲנִי אִמְרָתִי
שֶׁנֶּחֱשׂ יָהּ מִלֶּךְ עַל כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה, וְעִבְשִׁיו - עונשו שארור
הוא מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה. אֲנִי אִמְרָתִי יִהְיֶה בְּקוֹמָה
זָקוּפָה, עִבְשִׁיו, עַל נִחְוָנוֹ לַלַּיְלָה. אֲנִי אִמְרָתִי יָהּ מֵאֲכָלוֹ מֵאֲכָל
אֲדָמָה, עִבְשִׁיו, עֵפֶר יֵאָכֵל. הוּא אִמֶּר אֶהְרֹג אֶת אֲדָמָה וְאֶשָּׂא אֶת
חַוָּה - הנחש חשב להרוג את חוה, עִבְשִׁיו, 'אִכָּה אֶשִׁית בִּינִי' וּבִין
הָאִשָּׁה וּבִין יֶרֶעָה וּבִין יֶרֶעָה' - לא רק שלא תהיה אהבה בינו לבין
האשה, אלא אף תהיה איבה ביניהם.
וְכֵן מְצִינוּ בַּקֶּץ - שנתן עינו בתאומה הנוספת שנולדה עם הבל,
יָקָרָה - בכהונה של אהרן, וסופו שנבלע באדמה. וּבִלְעָם - בכסף
של בלק, וסופו שנהרג כשהלך ליטול את הכסף. וְדִוָּאֵן - שקינא
בדוד, וְאִחִיתוּפֶל - במלוכה, ומתו בקיצור ימים. וְנִחְיוּ - בממון נעמן,
ונצטרע. וְאֲבִשְׁלוֹם - במלוכה, ונהרג. וְאֶדְוִיָּהוּ - באבישג, ונהרג.
וְעִוְיָהוּ - בכהונה גדולה, ונצטרע והפסיד גם את המלוכה. וְהָקֵן,
שכל אלו שֶׁנֶּתַנו עֵינֵיהֶם בְּמַה שְׁאִינוּ רְאוּיוֹ לָהֶם, מַה שֶּׁבִּקֵּשׁוּ לֹא
נִתַּן לָהֶם, וּמַה שֶּׁבִּדְדוּ נִטְּלוּהוּ מֵהֶם.
שֵׁנִי בַּמִּשְׁנָה, בְּרִדָּה הַתְּחִלָּה בַּעֲבִירָה וְכו' לַפִּיכָה תִּלְקָה הִירָךְ
תְּחִילָה ואחר כך הבטן. שואלת הגמרא, מָנָה הֵנִי מִיָּלִי - מניין
שְׁלֹקָה הַסּוּטָה תְּחִילָה בִּירָךְ, אֵילִימָא מִשּׁוּם דְּכִתִּיב - נלמד ממה
שמשביע הכהן את האשה לפני ששותה ואומר, "בְּתַת ה' אֵת
יְרִיכָה נִפְלְתָה וְאֵת בְּמִנָּה צָבָה" - שקודם ירך ואחר בטן, וְהַכְּתִיב -
הרי לאחר ששותה ונמצא שזינתה כתוב "וְצָבָתָה בְּמִנָּה וְנִפְלְתָה
יְרִיכָה" - נמצא שְׁלֹקָה הַבֶּטֶן תְּחִילָה. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, אִמֶּר אֲבִי בִּי
לְיִימָה, לְיִימָה תְּחִילָה יֶרֶךְ וְהָרֵךְ בְּמִן לְיִימָה - כאשר מקלל הכהן את
האשה ומשביעה על מה שיקרה לה אם ימצא שזינתה, מְקַלְלָה
תְּחִילָה על הירך ואחר כך על הבטן, מִשּׁוּם שֶׁבִּירָךְ הַתְּחִילָה
בְּעִבְרִית. וּמִיָּאֵ בִּי בְּדִקָּה, בִּי אֲרִיתְיָהוּ וְדִקָּה - אך כאשר המים
בּוֹדְקִים אותה, הם בּוֹדְקִים לִפִּי הַסֵּדֶר שֶׁנִּבְנְסוּ לְגוּף, בְּמִן בְּרִישָׁא
וְהָרֵךְ יֶרֶךְ - קודם הבטן ואחר כך הירך. ואמרה המשנה שְׁלֹקָה הִירָךְ
תְּחִילָה, כִּיֹּן שֶׁהַקִּלְלָה הִיא תְּחִילַת הַפְּרֻעָנוּת. שואלת הגמרא,
בְּקִלְלָה נִמִּי - בפסוק אחר כְּתִיב 'לְצָבוֹת בְּמִן וְלִנְפֹל יֶרֶךְ' - הרי גם
בְּקִלְלָה מִצָּאנוּ שְׁקוּדָם הַבֶּטֶן לֹקָה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, הֵהוּא דְּמוֹדָע
לָהּ בְּתֵן - בפסוק זה מודיע הכהן לסוטה, דְּבִמִּן בְּרִישָׁא וְהָרֵךְ יֶרֶךְ -
שֶׁבּוֹעֵל, קודם תִּלְקָה הַבֶּטֶן ואחר כך הִירָךְ, ואִין פִּסְקוֹז הַחֵלֶק
מִהַקִּלְלָה. וּמִבִּאֲרַת הַגְּמָרָא, שֶׁצִּירִךְ לְהוֹדִיעַ לָהּ כֵּן, כִּדִּי שְׁלֹא
לְהוֹצִיא לְעוֹן עַל מִים הַמֵּיִם - שיאמרו שמה שקרה לה אינו קשור
לשתיית המים, מִפְּנֵי שֶׁלֹא נִגְרַם לָהּ עַל פִּי סֵדֶר דְּבִרְיוֹ.
הַמִּשְׁנָה מְבִיאָה עוֹד מִקוֹמוֹת שֶׁהַעוֹשֶׁה הוּא בְּאוֹתָהּ מִדֵּה שִׁחְטָא, וְכֵן
לְטוֹבָה שֶׁמִּקְבָּלִים שֶׁכֵּר מִדֵּה כִּגְדֵּי מִדֵּה.
מִשְׁנָה. שְׁמִשּׁוֹן הִלָּךְ אַחֵר עֵינָיו - נמשך אחרי מראה עינו, לַפִּיכָה
נִקְרָו פְּלִשְׁתִּים אֶת עֵינָיו, שְׁנֵאמַר 'וְיִאֲחֻזּוּהוּ פְּלִשְׁתִּים וְנִקְרָו אֶת
עֵינָיו'. אֲבִשְׁלוֹם נִתְּנָה בְּשִׁעְרוֹ, לַפִּיכָה נִתְּלָה בְּשִׁעְרוֹ - שהסתבר
שֶׁעָר וְנִתְּלָה בְּאֵילָן, ואֵז הִרְגוֹ אוֹתוֹ. וְלִפִּי שְׁכָא אֲבִשְׁלוֹם עַל עֵשֶׂר
פְּלִינְשֵׁי אֲבִיו לַפִּיכָה נִתְּנוּ בּוֹ עֵשֶׂר לִזְבָּחוֹת - חֲנִיתוֹת, שְׁנֵאמַר
'וְיִסְכּוּ עֵשֶׂרָה אֲנָשִׁים נִשְׂאִי כָּלִי יוֹאֵב וְכו' אֶת אֲבִשְׁלוֹם'. וְלִפִּי
שְׁנֵי אֲבִשְׁלוֹם שֶׁלֹּשׁ גִּנְבוֹת, אֶת לֵב אֲבִיו וְלֵב בֵּית דִּין - שֶׁבִּקֵּשׁ
מִדּוֹד לִכְתוֹב לוֹ שְׁשֵׁנִי אֲנָשִׁים שֶׁהוּא יִבְחַר בָּהֶם יִלּוּ אוֹתוֹ לְהַקְרִיב
אֶת קֶרְבָּנוּ יִהְיוּ צָרִיכִים לִבָּא עִמּוֹ, וְהִלָּךְ אֲבִשְׁלוֹם וְהִרָאָה זֹאת לִשְׁנֵים
עוֹד שְׁנֵים, עַד שֶׁאִסָּף מֵאֲתֵּים רֵאשִׁי סְנֵהדְרִין, וּבִכָּךְ גִּבֹּל אֲבִיו וְלֵב
בֵּית דִּין. וְלֵב יִשְׂרָאֵל (שְׁנֵאמַר 'וְיִגְבֹּל אֲבִשְׁלוֹם אֶת לֵב אֲנָשִׁי

יִשְׂרָאֵל') - שאמר לבאים להתדיין אצל דוד, שאם היה דין אותם היה
מזכה אותם, ובכך גנב את לב העם. לַפִּיכָה נִתְּקָנוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה
שְׁבָטִים - שרביטִים, שְׁנֵאמַר 'וְיִקָּח שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים בְּכַפּוֹ וְיִתְקַעֵם
בְּלֵב אֲבִשְׁלוֹם'.
וְכֵן לְעֵינָי הַפּוֹכָה, מִצָּאנוּ שֶׁמִּקְבָּלִים אֶת הַשֶּׁכֶר בְּאוֹתוֹ עֵינָיו שֶׁל
הַמְצוּחָה. מִרִּים הַמְּתִינָה לְמִשָּׁה שָׁעָה אַחַת, כְּשֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַתִּיבָה
בִּיאור, שְׁנֵאמַר "וְתִתְצַב אַחֲתָהּ מִדְּחַק", לַפִּיכָה קִיבְּלָה שֶׁכֶר
וְנִתְעַכְּבוּ לָהּ יִשְׂרָאֵל ו' יָמִים בְּמִדְבָּר בּוֹמָן שֶׁהִיָּתָה מְצוּרֶתָה, שְׁנֵאמַר
"וְהָעָם לֹא נָסַע עַד הָאֶסָּף מִרִּים". יוֹסֵף זָכָה לְקַבֵּר אֶת אֲבִיו, וְאִין
בְּאֲחָיו גְּדוֹל מִמֶּנּוּ - שִׁוְסָף הִיָּה מֶלֶךְ וְהַתְּעַסֵּק בְּקוֹבֵרֵת יַעֲקֹב,
שְׁנֵאמַר "וְנָעַל יוֹסֵף לְקַבֵּר אֶת אֲבִיו וַיַּעֲלוּ עִמּוֹ גִּם רָכָב גִּם
פָּרָשִׁים", ובאותה מדה מדדו לו, שֶׁהַתְּעַסְקוֹ בְּקוֹבֵרֵתוֹ גְּדוּלִים, שֶׁהִרָי
מִי לָנוּ גְּדוֹל מִיוֹסֵף שְׁלֹא נִתְעַסֵּק בּוֹ אֶלָּא מִשָּׁה, כְּדִלְהֵן. וְכֵן מִצִּינוּ
בְּמִשָּׁה, שֶׁזָּכָה בְּעֶצְמוֹת יוֹסֵף וְאִין בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוֹל מִמֶּנּוּ - הַתְּעַסֵּק
בְּעֶצְמוֹ בַּהֲעֵלָתָה עֲצָמוֹת יוֹסֵף מִמְצָרִים, אֵף שֶׁלֹּא הִיָּה גְּדוֹל מִמֶּשָׁה
בִּישְׂרָאֵל, שְׁנֵאמַר "וְיִקָּח מִשָּׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמָּו", ובאותה
מדה מדדו לו בְּפִטְרִיתוֹ, שֶׁמִּי גְּדוֹל מִמִּשָּׁה שְׁלֹא נִתְעַסֵּק בּוֹ אֶלָּא
הַמִּקְוֶה - הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֶצְמוֹ נִתְעַסֵּק בְּקוֹבֵרֵתוֹ, שְׁנֵאמַר
"וְיִקָּבֵר אֹתוֹ בְּנֵיָא". מְסִימָה הַמִּשְׁנָה, שֶׁלֹּא עַל מִשָּׁה בְּלָבָד אִמְרוּ
שֶׁהַתְּעַסֵּק ה' בּוֹ, אֶלָּא עַל כָּל הַצִּדִּיקִים, שְׁנֵאמַר "וְהִלָּךְ לְפָנֶיךָ צִדִּיקָךְ
כְּבוֹד ה' וְאֶסְפָּךְ" - שאסף ה' את נשמות הצדיקים במוותם להביאם
לִגְן עֵדֶן.
גְּמָרָא. תִּנּוּ רַבָּנִן שְׁמִשּׁוֹן בְּעֵינָיו מִדֵּה, שְׁנֵאמַר "וְיִאמַר שְׁמִשּׁוֹן אֶל
אֲבִיו אוֹתָהּ קָח לִי כִי הִיא יִשָּׁרָה בְּעֵינִי", לַפִּיכָה נִקְרָו פְּלִשְׁתִּים
אֶת עֵינָיו שְׁנֵאמַר "וְיִאֲחֻזּוּהוּ פְּלִשְׁתִּים וְנִקְרָו אֶת עֵינָיו". מִקְשָׁה
"הַגְּמָרָא, אִינִי, וְכִי שִׁמְשׁוֹן נִשְׂאָה לִפִּי שֶׁנֶּתַן בַּה עֵינָיו, וְהַכְּתִיב "וְאֲבִיו
וְאִמּוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי מַה' הִיא" - שִׁישָׁא אוֹתָהּ, הִרָי שִׁמְשָׁמִים רָצוּ
שִׁישָׁא אֶת הַפְּלִשְׁתִּית. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, בִּי אֶזֶל מִיָּהָ בְּתֵר יִשְׁרוּתִיהָ
אֶזֶל - שִׁמְשׁוֹן לֹא יָדַע שֶׁזֶה רָצוֹן ה', אֵלָּא הִלָּךְ אַחֲרֵי מִרָאָה עֵינָיו.
תִּנּוּ רַבִּי אוֹמַר, תְּחִילַת קְלָקוּלוֹ שֶׁל שִׁמְשׁוֹן הִיָּה בְּעוֹזָה, לַפִּיכָה
לָקָה בְּעוֹזָה, תְּחִילַת קְלָקוּלוֹ בְּעוֹזָה, דְּכִתִּיב "וְיִלָּךְ שְׁמִשּׁוֹן עֲזָתָה
וְיִרָא שֵׁם אִשָּׁה וְזָנָה וְגו' וְיָבֵא אֵלֶיהָ. לַפִּיכָה לָקָה בְּעוֹזָה, דְּכִתִּיב
כֹּאשֶׁר תִּפְסֹד אוֹתוֹ הַפְּלִשְׁתִּים "וְיִוִּדְרוּ אוֹתוֹ עֲזָתָה". שואלת
הַגְּמָרָא, וְהַכְּתִיב "וְיִדְדֵי שְׁמִשּׁוֹן תִּמְנַתָּה וְגו'" וְלִקָּח לוֹ אִשָּׁה מִשֶּׁם,
וְכִפִּי שְׁבִיאָרָה הַגְּמָרָא לְעִיל שִׁמְשֵׁם נִלְמַד שֶׁמִּדֵּה בְּעֵינָיו. מִיִּשְׁבֵּת
הַגְּמָרָא, תְּחִילַת קְלָקוּלוֹ מִיָּהָ בְּעוֹזָה הִיָּה - שֶׁהַקִּלְקוּל הִיָּה בְּעוֹזָה
שָׁבָא עֲלֶיהָ בּוֹנוֹת, אֲבָל מַה שָׁבָא לְתַמְנַתָּה הִיָּה דֶּרֶךְ נְשׁוּאִים וְאִינוּ
קִלְקוּל.
דּוֹרֶשֶׁת הַגְּמָרָא אֶת הַפְּסוּקִים בְּמַעֲשֵׂה שִׁמְשׁוֹן. "וְיָהּ אַחֲרֵי כֵן וְיִאָּהֵב
אִשָּׁה בְּחָתָל שׁוֹרֵק וְשִׁמָּה דְּלִילָה", תִּנּוּ רַבִּי אוֹמַר אֵילִימָא (לֹא)
נִקְרָא שְׁמָה דְּלִילָה - גַּם אִם לֹא הִיָּה שְׁמָה דְּלִילָה, רְאוּיָה הִיָּתָה
שְׁתִּיקָרָא דְּלִילָה - שֶׁשֶּׁם זֶה רִמּוֹ עַל מַעֲשֵׂיהָ, שֶׁכֵּן דִּילְדָּלָה אֶת בָּחוּ
שֶׁל שִׁמְשׁוֹן, וְכֵן דִּילְדָּלָה אֶת לָבֹ, וְכֵן דִּילְדָּלָה אֶת מַעֲשִׂיו. דִּילְדָּלָה
אֶת בָּחוּ, דְּכִתִּיב 'וְיִסָּר בָּחוּ מַעֲלִיו' - עַל יַד שֶׁגִּילְחָה אֶת שַׁעְרָה,
דִּילְדָּלָה אֶת לָבֹ, דְּכִתִּיב 'וְתִרָא דְּלִילָה כִּי הִנִּיד לָהּ אֶת כָּל לָבֹ'
- שֶׁסּוֹד כּוּחוֹ בְּנִירוֹתָהּ, דִּילְדָּלָה אֶת מַעֲשִׂיו, דְּאִיסְתַּמַּל שְׁכִינָה
מִיָּנִיה, דְּכִתִּיב 'וְהוּא לֹא יָדַע כִּי ה' סֵר מַעֲלִיו' - לֵאחֲרֵי שֶׁנִּפְסָקָה
נִירוֹתָהּ. 'וְתִרָא דְּלִילָה כִּי הִנִּיד לָהּ אֶת כָּל לָבֹ' שואלת הַגְּמָרָא,
מָנָה יָדְעָה שֶׁבְּאוֹתוֹ הַפֶּעַם אֲכָן גִּילָה לָהּ מִנֵּין כּוּחוֹ. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא,
אִמֶּר רַבִּי חֲנִין אִמֶּר רַבִּי, נִיבְרִין דְּבִרִּין אִמָּת - שֶׁרִאֲתָהּ שֶׁאֲכָן שַׁעְרָה
מִגְדוֹל וְאִינוּ שׁוֹתָה יִין. תִּירִין נִוְסִי, אֲבִי אִמֶּר, יָדְעָה בּוֹ בְּאוֹתוֹ
צִדִּיק דְּלֹא מִפִּיק שֵׁם שְׁמִים לְכַמְלָה, וְכִיֹּן דְּאִמֶּר "נִירוֹ אֵלֵהִים
אִנִּי מִבְּטָן אִימִי אִם גּוֹלְחִיתִי וְסֵר מִמֶּנִּי כּוּחִי", אִמָּרָה תִּשְׁתָּא וְדֹא
קוּשְׁמָא קָאמַר - עִבְשִׁיו וְדֹא הוּא אוֹמַר אִמָּת, וְלָכֵן מְזִכֵּר שֶׁם

ביאורים למסכת סוטה דף י עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

נִקְרָא, שְׁנָאֵמֶר "כִּי שָׁמַשׁ וַיִּגְן ה' אֱלֹהִים וְגו'" - כלומר ש'שמש'
 הוא אחד משמותיו של הקדוש ברוך הוא, ונקרא שמשון על שם זה.
 שואלת הגמרא, אֵלֶּא מַעֲתָה - שנקרא ממש על שמו של הקדוש
 ברוך הוא, אם כן לֹא יִמָּחַ - יהיה אסור למחוק את המילה שמשון.
 עונה הגמרא, שמשון לא נקרא כך על שמו של הקדוש ברוך הוא,
 אֲלָא כוונת רבי יוחנן, שנקרא כך לפי שהיה בו מַעֲיָן שָׁמוֹ - תכונתו
 של הקדוש ברוך הוא, שמה הקדוש ברוך הוא מַעֲיָן עַל כָּל
 הַעוֹלָם כּוֹלֵל, אֵיךְ שֶׁמֶשׁוֹן הָיָה מַעֲיָן בְּדוֹדוֹ עַל יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר רַבִּי
 יוֹחָנָן, בְּלָעַם חִיגֵר בְּרַגְלֵי אַחַת הָיָה, שְׁנָאֵמֶר "וַיִּלְךָ שָׁפִי" - שופף
 וחִיגֵר בְּרַגְלֵי אַחַת. שֶׁמֶשׁוֹן חִיגֵר בְּשֵׁנֵי רַגְלָיו הָיָה, שְׁנָאֵמֶר
 "שְׁפִיפִי עַל אֶרֶץ" - שפִּיפה כפולה, שהיה חִיגֵר בְּשֵׁנֵי רַגְלָיו.
 תָּנִי רַבֵּנָּה, חֲמִשָּׁה בְּנֵי אָדָם נִבְרָאוּ מַעֲיָן דּוֹגְמָא שֶׁל מַעֲלָה -
 שנשנתו בבריאתם לתפארת מיתר הברואים, וְכֹלֵל - כל חמישה
 אלו, לָקוּ בָּהֶן - באותם איברים. הברייתא מונה את החמשה בני
 אדם, שֶׁמֶשׁוֹן, היה מעין דוגמה של מעלה בְּכָחוֹ - בגבורתו. שְׁאִיל,
 היה מעין דוגמה של מעלה בְּצוּאָרוֹ - שהיה צווארו נאה מאוד.
 אֲבִשְׁלוֹם, היה מעין דוגמה של מעלה בְּשִׁעָרוֹ - שהיה שער עבה.
 צִדְקָהָה, היה מעין דוגמה של מעלה בְּעֵינָיו - שהיטיב לראות בהם
 יותר מהרגיל. אֲסָא, היה מעין דוגמה של מעלה בְּרַגְלָיו - שהיה לו
 ברגליו כח עצום יותר משאר אדם. ומביאה הגמרא ראייה שכל אלו
 לקו במעלותיהם, שֶׁמֶשׁוֹן לָקָה בְּכָחוֹ, דְּבָתִּיב "וַיִּסֹּר כַּחוֹ מַעֲלָיו".
 שְׁאִיל לָקָה בְּצוּאָרוֹ, דְּבָתִּיב "וַיִּקַּח שְׁאִיל אֶת הַחֶרֶב וַיִּפֹּל עָלֶיהָ",
 הרי שנהרג בצווארו. אֲבִשְׁלוֹם לָקָה בְּשִׁעָרוֹ, דְּבָתִּיב "לְמִימֵר קָמוּ
 - כפי שתבאר הגמרא להלן. צִדְקָהָה לָקָה בְּעֵינָיו, דְּבָתִּיב "וַיָּאֵת
 עֵינֵי צִדְקָהָה עוֹר". אֲסָא לָקָה בְּרַגְלָיו, דְּבָתִּיב "רַק לַעַת וְקָנְתוּ
 חֶלֶה אֶת רַגְלָיו", וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, מחלתו היתה שְׁאִחְתּוֹתוֹ
 פְּדִירָא - סוג חולי הרגלים. אָמַר לִיה מַר זוּמְרָא בְּרִיה דְּרַב נַחֲמָן
 לְרַב נַחֲמָן, חִיבִי דְּמִי פְּדִירָא - מזה ההרגשה בחולי זה, אָמַר לִיה
 הרגשתו היא בְּמַחְמָה הַדּוּקֶרֶת בְּכַשְׂרִי תַחִי. שואלת הגמרא, מָנָא יָדַע
 - מנין ידע רב נחמן שזוהי ההרגשה. ומשיבה, אִיבָא דְּאָמְרִי, מִיָּחַשׁ
 הָיָה חֶשׁ בֵּיה - רב נחמן חלה בזה והרגיש את הכאב. וְאִיבָא
 דְּאָמְרִי, מְרִיבֵיה שְׁמַע לִיה - כך קיבל מרבו. וְאִיבָא דְּאָמְרִי, "סוֹד
 ה' לִירְאָיו וּבְרִיתוֹ לַהוֹדִיעֵם" - ידע זאת רב נחמן ברוח קדשו.
 דְּרַשׁ רַבָּא, מַפְנֵי מַה עָנִישׁ אֲסָא חֲזָלָה, מַפְנֵי שֶׁשְׁעָלָה אֲנִירָא -
 עבודת המלך, בתלמידי חכמים, שְׁנָאֵמֶר "וְהוֹמַלְךָ אֲסָא הַשְּׂמִיעַ
 אֶת כָּל יְהוּדָה אֵין נָקִי" - חזקוּק לבל יהיה מי מכולם נקי ונפטר
 מלבוא לשאת את אבני הרמה שבנה בעשא מלך ישראל. ומבארת
 הגמרא, מָאִי אֵין נָקִי, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אֲפִילוּ חֲתָן
 מִחֲדָרֵי וְכָלָה מִחוּפְתָּהָ שְׁנָאֵמֶר בהם "נקי יהיה לביתו שנה אחת",
 לא נפטרו מהכרות אסא, וכל שכן שלא פטר את התלמידי חכמים.
 הגמרא מקשה סתירה בפסוקים אודות העיר תמנת. בְּתִיב "וַיִּירֶד
 שֶׁמֶשׁוֹן תַּמְנָתָה", משמע שתמנת היתה בעמק, וּבְתִיב לגבי תמר,
 "הִנֵּה חֲמִיר עָלָה תַּמְנָתָה", משמע שהיתה על הר. מתרצת הגמרא,
 אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, שֶׁמֶשׁוֹן שְׁתַּנְגְּנָה בָּה - שהתגנה במעשה זה,
 שנשא שם אשה אסורה לו, מבנות פלשתים, בְּתִיב בִּיה יִרְדֶּה -
 נאמרה בו לשון ירידה. ואילו יְהוּדָה שְׁתַּנְגְּנָה בָּה - שהתעלה
 במעשה זה, שהרי ממעשה זה נולדו פרץ ורחם העמידו מלכים
 ונביאים בישראל, בְּתִיב בִּיה עָלָה - נאמרה בו לשון עליה. רַבִּי
 שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר - מיישב באופן אחר, שְׁתִּי תַּמְנָתוֹת הָיוּ -
 שני מקומות נקראו תמנת, תַּמָּא בִּירְדֶּה וְתַמָּא בְּעָלִיָה - אחת מהם
 היתה בִּירְדֶּה, ואחת מהם היתה בעליה. רַב פֶּסָא אָמַר - מיישב
 באופן נוסף, תַּמָּא תַּמְנָה תָּוֹא - באמת היתה רק עיר אחת שנקראת
 תמנת, אלא שהיתה ממוקמת באמצע צלע הר, דְּאֵתִי מִהָאִי גִיסָא
 - לבא מצד זה היתה זו יְרִידָה, וְדְאֵתִי מִהָאִי גִיסָא - ולבא מצד
 האחר, היתה זו עָלִיָה, בְּגוֹן וְרִדְוִנָא, וְכִי פִאָרִי, וְשׁוֹקֵא דְנִרְשָׁא.
 הגמרא מביאה פסוקים נוספים בענין תמר לדורשם. וְתַשְׁבּ בְּפִתָּה

כוונת הפסוק, שהחל - בטלה שְׁבוּעָתוֹ שֶׁל אֲבִימֶלֶךְ דְּבָתִּיב "אִם
 תִּשְׁקֹךְ לִי וְלִגְנִי וְלִנְבִרִי" - שנשבועו אברהם ואבימלך שלא ימשול
 אחד על גניו ונכדיו של האחר, ובטלה השבועה מפני שהפלשתים
 עברו עליה תחילה.
 נאמר בפסוק, וְתֹלַד הָאִשָּׁה בֵּן וְתִקְרָא אֶת שְׁמוֹ שְׁמִשׁוֹן וַיִּגְדַּל הַנַּעַר
 וַיְבָרְכֵהוּ ה', שואלת הגמרא, בְּמָה בִּרְכוּ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר
 רַב, שֶׁבִּרְכוּ בְּאֵמָתוֹ, שהיתה אֵמָתוֹ בְּבְנֵי אָדָם - כשאר בני אדם,
 וְזָרְעוֹ הָיָה רַב בְּנַחַל שׁוּמָא.
 נאמר בנביא שקודם שהפיל שמשון את הבית בו שהו הפלשתים
 ששבוהו, התפלל לה' שהיה בעורו, הגמרא דורשת את תפילתו,
 "וַיִּקְרָא שֶׁמֶשׁוֹן אֶל ה' וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים זְכֹרְנִי נָא וְחֻקִּנִּי נָא אֵיךְ
 הִפַּעַם תָּוֹה וְאִנְקָמָה בָּקָם אַחַת מִשְׁתֵּי עֵינֵי מִפְּלִשְׁתִּים" - שאקבל
 שִׁכְר נִיקּוּר עֵינֵי אַחַת בְּעוֹלָם הַזֶּה עַל יְדֵי שְׁאֵנָם מִפְּלִשְׁתִּים. אָמַר
 רַב, אָמַר שֶׁמֶשׁוֹן לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם זְכוֹר
 לִי עֲשָׂרִים (ושנים) שָׁנָה שֶׁשְׁפַמְתִּי אֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא אָמַרְתִּי לְאֶחָד
 מִמֶּם הַעֲבֹר לִי מִקֵּל מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וכיון שלא לקחתי מהם אפילו
 שִׁימוֹשׁ קָל כּוֹז, נִמְצָא עֲשִׂירוֹן עֵינֵי אִינוּ כְּעוֹשֶׁה עַל לִקְחַת שׁוּחַד,
 ולכן יותן שכרי בעד זה להניקם מפלשתים.
 וְיִלְכֵךְ שֶׁמֶשׁוֹן וַיִּלְכֹּד שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שׁוֹעֲלִים, שואלת הגמרא, מָאִי
 שָׁנָא שׁוֹעֲלִים - מדוע צד דווקא שוועלים. ומשיבה, אָמַר רַבִּי אִיבֹו
 בַּר נַחְמִי אָמַר רַב חִיָּא בַּר אֲבָא, אָמַר שֶׁמֶשׁוֹן, וְכֹא מִי שְׁחֹזֵר
 לְאִחְזָרָיו - השועל, שכאשר צדים אותו אינו מרחיק לברוח אלא
 מסובב דרכו עקלקלות ובורח, וַיִּפְרַע מִפְּלִשְׁתִּים שְׁחֹזְרוּ בְּשִׁבּוּעָתָן.
 תִּנְיָא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן הַחֲסִיד, בֵּין בְּתִיפִיו - רוחב כתפיו שֶׁל
 שֶׁמֶשׁוֹן, שָׁשִׁים אַמָּה הָיָה, שְׁנָאֵמֶר "וַיִּשְׁכַּב שֶׁמֶשׁוֹן בַּעֲזָה עַד חֲצִי
 הַלַּיְלָה, וְיָקָם בְּחֲצִי הַלַּיְלָה, וּמִצָּא אֶת דְּלָתוֹת שַׁעַר הָעִיר נְעוּלוֹת,
 וַיֵּאָחֶז בְּדִלְתוֹת שַׁעַר הָעִיר וּבְשֵׁנֵי הַמְּזוּזוֹת - עמודי הפתח, וַיִּסָּעַם
 - ויעקרם ממקומם עִם הַבְּרִיָה, וַיִּשָּׁם עַל בְּתִיפִיו וַיַּעֲלֶם אֶל רֹאשׁ
 הָהָר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי חֶבְרוֹן, וְגִמְרִי - מסורת בירדו מרבותינו, דְּאֵין
 דְּלָתוֹת עֵזָה פְּחוּתוֹת מִשְׁשִׁים אַמָּה רֹחַב.
 הגמרא מוסיפה לבאר פסוקים נוספים האמורים לגבי שמשון. וַיְהִי
 מוֹתָן בְּבֵית הָאֲסוּרִים, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אֵין מַחֲיָה אֲלָא לְשׁוֹן
 עֲבִירָה, וְכֵן הוּא אִימֹר - והוא, מציאת לשון זו בפסוק "וַתִּתֵּן לְאֶחָד
 אֲשֶׁתִּי" - למד - העבירה אשה, שֶׁכָּל אָחָד וְאָחָד מֵאֲנָשִׁי פְּלִישְׁתִּים
 הָיָא לוֹ אֶת אִשְׁתּוֹ לְבֵית הָאֲסוּרִים כִּדֵּי שִׁבּוּא עֲלֵיהֶן וְעַל יְדֵי כֵן
 יוֹתֵשׁ כּוֹחוֹ, וְכֵן בְּרִי שְׁתַּתְּעַבֵּר חֵימָנו וְתֹלַד בָּנִים גִּיבּוֹרִים כְּמוֹתוֹ.
 אָמַר רַב פֶּסָא, הֵינֵנו דְּאָמְרִי אִינְשִׁי - זהו שאומרים הבריות, לפני
 כל אדם מביאים מה שהוא רגיל בו, כְּמִי דְשֵׁתִי חֲמָרָא חֲמָרָא - לפני
 הרגיל בשתיית יין מביאים יין, כְּמִי רְפוּקָא - לפני אדם עובד אדמה
 ועודר בגינתו שרגיל לאכול ירק, גְּרִידָא דּוּכְלָא - מביאים סל מלא
 ירק. וכן שמשון, שהיתה דרכו להזדווג עם בנות פלשתים, גם בבית
 האסורים לא חסר לו הדבר.
 וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל אָדָם מְזוּנָה עִם נָשִׁים, אִשְׁתּוֹ מְזוּנָת עָלָיו -
 מזנה עם אחרים, שְׁנָאֵמֶר "אִם נִפְתַּח לִבִּי עַל אִשָּׁה וְעַל פֶּתַח רַעִי
 אֲבָרְכָתִי" - אם היה לבי נפתח מדיצר הרע על אהבת אשה, ואם
 ארבותי על פתח רעי לחזור אחר אהבת אשתו לזנות עמה, וּבְתִיב -
 העונש על כך הוא הנאמר בפסוק הבא, ש"תִּתֵּן לְאֶחָד אֲשֶׁתִּי
 וְעָלֶיהָ יִכְרְעוּ אַחֲרָיו" - שתהיה אשתי שפחה בזויה הטוחנת
 בריחיים, וישכבו עמה אחרים. וְהֵינֵנו דְּאָמְרִי אִינְשִׁי, זהו שאומרים
 הבריות, אִיהוּ בִּי קָאָרִי - הוא עסוק בדלעת גדולה, וְאִתְּרִיתִי בִּי
 בּוֹצִינִי - ואשתו עסוקה בדלעת קטנה, כלומר שניהם עסוקים באותו
 ענין.
 וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁמֶשׁוֹן דָּן אֶת יִשְׂרָאֵל בְּאִבְיָהָם שֶׁשְׂשָׁמִים -
 במשפט צדק, שְׁנָאֵמֶר בברכת יעקב, "דֵּין יָדָיו עִמּוֹ בְּאֶחָד וְגו'" -
 משבט דן יעמוד אדם שידון את ישראל כידיו של עולם, ונאמר על
 שמשון. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁמֶשׁוֹן עַל שָׁמוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף י עמוד א

רש"י

תוספות

הוחל שבועתו של אבימלך, בטלה, לשון לא יחל דברו ופסקו לו, לפי שהם עברו על השבועה תחלה; כהן דברו, כל ברכה שבמקרא לשון רבי הוא, דבר המברך ומצוי בו שבע פיישין בלעז, ומה ברכה נמצא בו, לא מצינו עשר בשמשון, שברכו באמתו, להיות ורעו כנחל שוטף, למה שנתאון נתברך; נקם אחת משתי עיניו, שכר אחת מעיניו תן לו כנגדך זו, ושכר האחרת לעולם הבא; שחזור לאחוריו, כשצדק אותו אינו (מרחיק) לברוח אלא חוזר עקלקלות; שער העיר, בו שעריו עזב משתעי קרא; על כתפיו, כשיעור כתפיו; קמי דשתי חקרא חקרא, לפני כל אדם מביאין מה שהוא רגיל בו, לפני שותי מן מביאין יין; קמי רפואא גרידא דובלא, לפני עובד אדמה וחופר בגנות שרגיל לאכול ירק מביאין סל מלא ירק, דובלי מין ירק הוא; קארי ובוציני, מין אחד הוא, אלא שאילו גדולים ואלו קטנים, כלומר במה שהוא עוסק הוא עסוקה; באחר, ביחידו של עולם במשפט צדק; שמש, לשון חמה, כמו ושמתי כבוד בשמותיך (שמותו) על שמו של הקב"ה; משמע שבעדו בשמו של הקב"ה ממש; מעין שמו, שאין שמש שם ממש, אלא מגן ומציל; שפי, אטלויש'יש, כמו דשף מרובתיה (תנן דף מ"א: שפיפיו, שפה כפולה; מעין דונקא כו', נשתנו מן התחתונים לתפארת; וקשר כחו, לא מייית ראיה אלא דכלן לקה שאול בצואתו, ויגבה מכל הקים משכמו (שמואל א' י' ופ' עליה, מקום שהוצרך בחרב וחינו צארה צדקה בעיניו, לא ידענא מנלן דנשתנה לשבת, וכן אסא ברגליו, אלא כן שעמ מרבה פודגרא, שם חלי הוא שאותו ברגליו וקרא לו פודגרא; ענשנא אסא, לחלות אנגריא, עבודת המלך השמימי את כל יהודה, הועיקו, וישאו את אבני הרמה שהיה מלך ישראל בונה עליה ברוך לבלתי תת יוצא וקא לאסא; חתן, שכחתי בו נקי יהיה לביתו וגו' (דברים מ"ג פ"ב וי' שמשון תמנה, אלקא תמנת בירידה, וכתוב עולה תמנה אלקא עליה היא, ושמשון יהודה תרחיקו בארץ ישראל הוה שנתנה בה, שנקא מכוונת פלשתים האסורות לו; יהודה נתעלה, שמשם נולדו פרץ ורחל שהעמידו מלכים ונביאים בישראל; דאחי מהאי גיסא, שהיה מושבת באמצע שפוע ההר, הכא לה מראש ההר יורד, הכא לה מרגלי ההר עולה; כגון וידיני ובי בארי וגרש, עיירות הן הישובות בשפוע ההר; צפופות לראותו, שהיו רגילין להתקבל שם ולקחן, והיה חביב עליהם; שנתנה עינים לדבריה, ודונקא ופתח החר הנתנה לעצמה שאין עברה בדבר; נירת אני, ואני עובדת בוכבים, וראיה לה; פנויה אני, ומרת לכל אדם; ותמה אני, והייתי קטנה והישיאני אני ואחי ואין נשואין לער ואנון כלום לאסור עליי משום בלתי, ואין זכות לאם ולאחים להשיא קטנה אלא האב וזהב בה כדרכיה את בתי נתיי לאיש הזה (דברים כ"ג) וזהו סברא לאו בתו של שם היהיה, שמשנת ששים לעצב כלו שנותיו של שם, ויעקב כבר היה יותר מן מאה ועשר; פוהרה אני, מנדה ונפע בו, להחנות עברים ושבבים; פונדק, ללון שם אורחים, וישנה אשיל נטרקון הוא, אכילה שתיה לזהו; ששון מאכילן ומשקן ואח"כ מלחא אותה; ופע אהלי אפדנו, פסוק הוא בדניאל על אחד מהמלכים; אלא

הוחל שבועתו של אבימלך, דכתיב 'אם תשקר לי ולעני ולנכדי', ויגדל הנער ויברכהו ה' כהן דברו, אמר רב יהודה אמר רב, שברכו באמתו, אמתו כבני אדם, וזרעו כנחל שוטף, ויקרא שמשון אל ה' ויאמר ה' אלהים וזכרני נא וחקוני נא את הפעם הזה ונאנקמה נקם אחת משתי עיני מפלשתים, אמר רב, אמר שמשון לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם זכור לי עשרים (ושתיים) שנה ששפסתי את ישראל ולא אמרתי לאחד מהם העבר לי מקל מוקום למקום, וילך שמשון וילכד שלש מאות שועלים, מאי שנא שועלים, אמר רבי איבו בר נגדי אמר רבי חיאי בר אבא, אמר שמשון, יבא מי שחזור לאחוריו ויפרע מפלשתים שחזרו בשבועתן, תניא אמר רבי שמשון הקסיד, בין כתיפיו של שמשון, ששים אמה היה, שנאמר וישבב שמשון עד חצי הלילה, ויקם בחצי הלילה, ויאחז בדרלתות שער העיר ובכשתי המזוזות ויסעם עם הכרית, וישם על כתיפיו, וגמירי דאין דלתות עזה פחותות מששים אמה, ויהי טוחן בבית האסורים אמר רבי יוחנן, אין טחינה אלא לשון עבירה, וכן הוא אמר תטחן לאחר אשתי, מלמד שכל אחד ואחד הביא לו את אשתו לבית האסורים כדי שתתעבר הימנו, אמר רב פפא, היינו דאמרי אינשי, קמי דשתי חקרא, חקרא, קמי רפואא, גרידא דובלא, ואמר רבי יוחנן, כל המונה, אשתו מוננת עליו, שנאמר אם נפתה לבי על אשה ועל פתח רעי ארבותי וכתוב תטחן לאחר אשתי ועליה יכרעון אחריו, והיינו דאמרי אינשי, איהו בי קארי ואיתתיה בי פוציני, ואמר רבי יוחנן, שמשון דן את ישראל באביהם שבשמים, שנאמר ון דין עמו באחד וגו', ואמר רבי יוחנן, שמשון על שמו של הקדוש ברוך הוא נקרא, שנאמר כי שמש וגו' ה' אלהים וגו', אלא מעתה, לא ימחה, אלא, מעין שמו של הקדוש ברוך הוא, מה הקדוש ברוך הוא מנין על כל העולם כולו, אף שמשון מנין בדרו' על ישראל, ואמר רבי יוחנן, בלעם חיגר ברגלו אחת היה, שנאמר וילך שפי, שמשון חיגר בשתי רגליו היה, שנאמר שפיפן עלי ארחי, תנו רבנן, חמישה נבראו מעין דונקא של מעלה, וכולן לקו בהן, שמשון בכהו, שאול בצואתו, אכשלוש בשער, צדקה בעיניו, אסא ברגליו, שמשון בכהו, ויכסר כחו מעליו, שאול בצואתו, דכתיב ויחש שאול את החרב ויפל עליה, אכשלוש בשער, בדבעין למימר קמן, צדקה בעיניו, דכתיב ואת עיני צדקהו עור, אסא ברגליו, דכתיב ורק לעת זקנתו חלה את רגליו, ואמר רב יהודה אמר רב, שאחותו פדגרא, אמר ליה מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן, היכי דמי פדגרא, אמר ליה כמחט בבשר החי, מנא ידע, איפא דאמרי, מיחש תוה חש ביה, ואיפא דאמרי, מרביה שמע ליה, ואיפא דאמרי, 'סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם', דרש רבא, מפני מה נענש אסא, מפני שעשה אנגריא בתלמידים חכמים, שנאמר והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי, מאי אין נקי, אמר רב יהודה אמר רב, אפילו חתן מחדרו וכלה כחופתה, כתיב ויגדל שמשון תמנה, וכתוב הנה חמדי עליה תמנה, אמר רבי אלעזר, שמשון שנתנה בה, כתיב ביה וירדה, יהודה שנתעלה בה, כתיב ביה עליה, רבי שמואל בר נחמני אמר, שתי תמנאות היו, חדא בירידה וחדא בעליה, רב פפא אמר, חדא תמנה הואי, דאחי מהאי גיסא - וירדה, ודאחי מהאי גיסא - עליה, כגון ורדוגיא, ובי בארי, ושוקא דגרש, ויתשבב בפתח עינים, אמר רבי אלכסנדר, מלמד שהלכה וישבה לה בפתחו של אברהם אבינו, מקום שכל עינים צופות לראותו, רבי חנין אמר רבי, מקום הוא ששמו עינים, וכן הוא אמר תפתח והעינים, רבי שמואל בר נחמני אמר, שנתנה עינים לדבריה, בשתכנה, אמר לה, שמוא נכרית אתה, אמרה ליה נירת אני, שמוא קיבל בך אביך קידושין, אמרה ליה ותומה אני, שמוא טמאה אתה, אמרה ליה טוהרה אני, וישע אשל בבאר שבע, אמר ריש לקיש, מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים, רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר פרדס וחד אמר פונדק, בשלמא למאן דאמר פרדס, היינו דכתיב וישע, אלא למאן דאמר פונדק, דכתיב וישע, וישע אהלי אפדנו וגו', ויקרא שם בשם ה' אל עולם, אמר ריש לקיש, אל תיקרא ויקרא, אלא

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף י עמוד ב

תוספות

רש"י

נוח לו לאדם שיפיל את עצמו לתוך כבשן האש. בדאמר ב' חזוהי (נ"מ דף נח) כל היורדין
לגיהנם עולין חוץ משלשה וחד מנייהו המלביץ פני חבריו ברבים ואומר נמי (נ"ס עס)
נוח לו לאדם שיבעול ספק אשת איש ואל ילבין פני חבריו ברבים מנלן מדוד ונראה האי
דלא חשיב ליה (פסחים דף כז.) בהדי ג' עבירות שאין עומדים בפני פקח נפש עבודת כוכבים
וגילו עריות ושפיכות דמים משום דעבירת
הלכנת פנים אינה מפורשת בתורה ולא נקט אלא
עבירות המפורשות:
יצאת בת קול ואמרה ממני יצאו כבושים.
בשלהי מסכת מכות (דף נג.) מסיק דהבי
גמירי לה:
דקרב רישא לגבי גופיה. תימה רבי מאיר
דאמר בחלק (פסולין דף ק.) אבשלום
אין לו חלק לעולם הבא א"כ סבירא ליה דקרב
רישיה לגבי גופיה ולא סבירא ליה דאיתיה
לעלמא דאתי מכל מקום אסקיה משבעה מדורי
גיהנם ואם כן אמאי לא חשיב ליה בהדי אמו
ואחיה דאמר (ס' ק.) לא חזין ולא נידונין וי"ל
דלא חשיב אלא מלכים:
דאיתיה לעלמא דאתי. ואי קשיא הא אמרו
בחלק (פסולין דף ק.) ברא מזכי אבא
אבא לא מזכי ברא כדכתיב ואין מידי מציל אין
אברהם מציל את ישמעאל ולא יצחק את עשו
אבל הבן מציל את האב כגון ואישורו שהיה אמו
את אמוז וי"ל משום דאבשלום נטל את שלו
בעולם הזה שנראה במיתה משונה הועילה לו
תפלת אביו דומיא דיהויקים דאמר התם שהיה
כתוב על גולגולתו זאת ועוד אחרת ונפרע ממנו
לאחר מיתה לא מנו אותו ועוד אבשלום לא עבד
עבודת כוכבים א"כ מצי למימר הא דאמר אבא
לא מזכי ברא היינו משום כבוד האב אין מונעין
מלמנותו עם רשעים בלא תפלה אבל תפלה
מועלת דודו התפלה על אבשלום:
ולעולם

אֵלָא וְיִקְרִיא, מְלֻמָּד שֶׁהִקְרִיא אֲבֵרָהָם אֲבִינוּ לְשֵׁמוֹ
שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כִּפֶּה כָּל עוֹבֵר וְשׁוֹב. בִּיצֵר,
לְאַחֵר שֶׁאֵכְלוּ וְשָׁתוּ, עָמְדוּ לְכַרְכּוֹ, אָמַר לָהֶם, וְכִי
מִשְׁלִי אֶכְלֶתֶם, מִשְׁלֵי אֱלֹהִי עוֹלָם אֶכְלֶתֶם, חוֹדוּ וְשִׁבְחוּ
וְכַרְכּוּ לִמִּי שֶׁאָמַר וְהִי הָעוֹלָם. וְיִרְאֶה הַיְּהוּדָה וְיַחֲשִׁבָהּ
לְזוּגָה כִּי כִסְתָה פָּנֶיהָ, מִשּׁוֹם דִּכְפַּתָּה פָּנֶיהָ הַשְׂכָּה
לְזוּגָה, אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, שִׁכְפַּתָּה פָּנֶיהָ בְּבֵית חַמִּיהָ,
דָּאֵמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, כָּל
פֶּלֶא שֶׁהָיָה צְנוּעָה בְּבֵית חַמִּיהָ, זֹכֶה וְיוֹצֵאֵן מִמֶּנָּה
מַלְכִּים וְנָבִיאִים. מִנָּלָן, מִתְקַמֵּר. נְבִיאִים, דְּכַתִּיב 'חֲזוֹן
יִשְׁעֶיהָ בֶּן אֲמוּזִין'. מַלְכִּים, מְדוּדֵר. וְאָמַר רַבִּי לִוִּי, דְּכָר
זֶה מְסוּרֵת בִּידֵינוּ מֵאֲבֹתֵינוּ, אֲמוּזִין וְאִמְצִיָּה אֲחִים הֵיוּ.
'הוּא מוֹצֵא' הוּא מוֹתֵצֵאֵת מִיָּדֵינוּ, אָמַר רַבִּי
אֱלֵעָזָר, לְאַחֵר שֶׁנִּמְצְאוּ סִימְנֵיהָ, בָּא סְמָאֵל וְרִיחָקוֹ, בָּא
גְּבִירָאֵל וְקִרְיָקוֹ, הֵינִי דְּכַתִּיב 'לְמִנְצָה עַל יוֹנֵת אֱלֹם
רַחֲמִים לְדוֹד מִכְתָּם'. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִשְׁעָה שֶׁנִּתְרַחֲקוּ
סִימְנֵיהָ, נַעֲשִׂית פִּינֵיהָ אֵילֶמֶת. 'לְדוֹד מִכְתָּם' שִׁנְיָא
מִמֶּנָּה דוֹד שֶׁהָיָה מוֹד וְתָם לִפְלֵי. דְּכָר אַחֵר 'מִכְתָּם'
שֶׁהָיָה מִכְתּוֹ תַּמָּה, שְׁנוּלָד בִּשְׁהוּא מְהוּל. דְּכָר אַחֵר,
'מִכְתָּם' בִּשְׁם שֶׁבִּקְשָׁנוּהוּ הַקָּטָן עֲצָמוֹ אֵצֶל מִי שֶׁגִּדּוֹל
מִמֶּנּוּ לְלִמּוּד תּוֹרָה, כִּד בְּגִדּוּלָתוֹ. וְהָיָה שֶׁלָּחָה אֵל
חַמִּיהָ לְאָמַר לְאִישׁ אֲשֶׁר אֱלֹה לֹא אֲנִי הִרָה' וְתִקְיָא
לִיה מִימֵר, אָמַר רַב זוֹמְרָא בַּר טוֹבִיָּה אָמַר רַב, וְאָמַרִי
לֶה אָמַר רַב חֲנָא בַּר בִּיזְנָא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן חֲסִידָא, וְאָמַרִי לֶה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוֹם רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי, נוֹחַ לוֹ לְאָדָם שִׁיפִיל עַצְמוֹ לְתוֹךְ כִּבְשָׁן הָאֵשׁ וְאֵל יִלְבִּין פְּנֵי חֲבֵירוֹ בְּרַבִּים,
מִנָּלָן, מִתְקַמֵּר. 'הֵכֵר נָא' אָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, ב'הֵכֵר' בִּישּׁוֹר לְאִבּוֹ, ב'הֵכֵר' בִּישּׁוֹרָהוּ.
ב'הֵכֵר' בִּישּׁוֹר - 'הֵכֵר נָא הַתְּנַת בְּנִךְ הוּא', ב'הֵכֵר' בִּישּׁוֹרָהוּ - הֵכֵר נָא לִמִּי. 'נָא', אֵין 'נָא'
אֵלָא לִשׁוֹן בִּקְשָׁה, אֲמִירָה לִיה בִּבְקָשָׁה מִמֶּד הֵכֵר פְּנֵי בּוֹרְאָד וְאֵל תַּעֲלִים עֵינֶיךָ מִמֶּנּוּ. וְיִסְר
יְהוּדָה וְיִאֲמַר צִדְקָה מִמֶּנּוּ, הֵינִי דָאֵמַר רַב חֲנִין בַּר בִּיזְנָא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן חֲסִידָא, יוֹסֵף
שֶׁקֶדֶשׁ שֵׁם שְׁמִים בִּפְתָרִי, זָכֶה וְהוֹסִיפוּ לוֹ אוֹת אַחַת מִשְׁמוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, דְּכַתִּיב

אֵלָא וְיִקְרִיא. לְמַד לְפָרִיזָה לְקִרּוֹת שֵׁם בִּשְׁם ה' אֵל עוֹלָם: בִּיצֵר לְאַחֵר שֶׁאֵכְלוּ וְשָׁתוּ. מִשְׁלֵי
הָיָה עוֹמְדִין לְכַרְכּוֹ לְאַבְרָהָם, וְהָיָה אָמַר לָהֶם וְכִי מִשְׁלֵי אֶכְלֶתֶם: שִׁכְפַּתָּה פָּנֶיהָ בְּבֵית
חַמִּיהָ. וְלֹא רָאָה אוֹתָהּ כָּל הַיָּמִים שֶׁגִּדְּלָה בְּבֵיתָהּ, לְפִיכָךְ לֹא הִזְכִּיר בָּהּ: אֲמוּזִין, אֲבִיו שֶׁל
יִשְׁעִיהוּ וְאִמְצִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה אֲחִים הֵיוּ. וְאִמְצִיָּה מְדוּרָע דוֹד הָיָה וְאֲמוּזִין אֲחִיו נְבִיא הָיָה:
אֵלָמָא נְבִיאִים נָפִיק מִנָּה: הָיָה מוֹתֵצֵאֵת. הָיָה
מִשְׁמַע לִשְׁוֹן דְּיוֹצֵאָה בְּעַל כִּרְתָּהּ. הָיָה מוֹצֵאֵת
מִשְׁמַע לִשְׁוֹן מִצִּיאָה: סִימְנֵיהָ. חוֹתָמוֹ וְחִתּוּלִים
וְמוֹטָה, שֶׁבָּא סְמָאֵל שְׁהוּא שׂוֹר שֶׁל אָדָם וְרִיחָקוֹ
כִּדִּי שֶׁתִּשְׁרֹף וְלֹא יֵצֵא דוֹד מִמֶּנָּה: הַפֶּלֶא אֵת
אָדָם בְּגִיטָה מִלֹּת יוֹנֵת אֱלֹם רַחֲמִים. עַל עֵסֶק
הַרְחָקָה שֶׁנַּעֲשֶׂה סִימְנֵיהָ רַחֲמִים: לְדוֹד מִכְתָּם.
לְאוֹתָהּ שֶׁהָיָה וְשֶׁהָיָה (וְשֶׁהָיָה) רַחֲמֵיהָ וְעוֹמְדָה לְצֵאתָה
מִמֶּנָּה דוֹד: שְׁהוּא מֶלֶךְ. עֵינֶיהָ וְתָם. תָּמִים בְּדִרְכֶּיהָ:
מִכְתּוֹ תַּמָּה. מִקּוֹם מִלֵּה שְׁהוּא רַחֲמֵיהָ לְמִלְכָּה הָיָה
תָּם וְשֵׁלֶם. שְׁלֵא הַצֶּרֶךְ לְחִסְרוֹ: ד"א בִּשְׁם
שֶׁבִּקְשָׁנוּהוּ. קִדְּם שְׁמֵלָה: כִּד בְּגִדּוּלָתוֹ. לְאַחֵר
שְׁמֵלָה, וְלִשְׁוֹן מִכְתָּם שֶׁהָיָה תַּמָּה מִכְתּוֹ
מִתְחַלְתּוֹ וְעַד סוֹפוֹ, לֹא נִחְסַר עֲנוּתָתוֹ וְלֹא
נִשְׁתַּחֲוֶה: וְהָיָה שְׁלָחָה וְגו' לְאִישׁ אֲשֶׁר אֱלֹה לוֹ.
וְלֹא שְׁלָחָה לוֹ לְאִמְרוֹ מִמֶּד אֵת הָרָה וְהָיָה סִימְנֵיהָ
שֶׁלָּה: וְתִקְיָא לִיה מִימֵר. לְשִׁלִּיחָה אָמַר לוֹ שְׁמַעוֹנוֹ
אֵין הָרָה וְאֵלָּו סִימְנֵיהָ וְאֵל יִלְבִּין בּוֹ. אָף זֶה נוֹחַ
הָיָה לֶה לְשִׁרְף וְאֵל תְּלַבֵּן פָּנֶיהָ, לְפִיכָךְ שֶׁלָּחָה
לוֹ, אִם יוֹדֶה יִגְלָה הוּא עֲצָמוֹ אֵת הַדְּכָר יִגְלָה:
וְאִם לֹא תִשְׁרֹף וְלֹא תִגְלָה הָיָה אֵת הַדְּכָר: בְּהֵכֵר
בִּישּׁוֹר. אֵל אֲבִיו דְּכָר שֶׁנִּצְטַעַר בּוֹ, וְהִזְכִּיר בִּישּׁוֹרָהוּ:
מִנָּה דַּע. שְׁמַעוֹנוֹ הָיָה מִעֲבָרָה, שְׁמָא אָף אֲחֵרִים
כָּאוֹ עֲלֵיהָ: וְיִאֲמַר. בָּא קוֹל אֲמִירָה: בְּבוּשִׁים.
דְּכָרִים עֲלִימִים שְׁנוּדוֹ מִלְּפָנֵי שִׁנְיָא מִזּוֹ
מַלְכִּים, וְאִי אֲפֻשֵׁר לֵאמֹר אֵלָּא מִיְהוּדָה דְּכַתִּיב
(וְנִלְכִּיתִי מֵעַ) גִּיר אֲרִיָּה יְהוּדָה. כְּבוּשִׁים - דְּכָרִי
סִתָּה. גִּירָת הַמֶּלֶךְ, כִּמוֹ בְּהָדִי בְּכִשִּׁי דְּקִדְשָׁא
בְּרִיד הוּא לְמִיָּה לָהּ, בְּכִרְכּוֹת (דף ט.) גְּבִי חוֹקֶיהָ:
כִּיֹּן שִׁדְעָה. שִׁדְעָה כִּה שְׁהִי אֶצְדָּק וְלִשְׁם שְׁמִים
נִתְקַבְּלוּ: מִמֶּד לִימִים. לִימִים, מִשְׁנֵה לִשְׁנֵה, שִׁדְעָה
עוֹלָם הָיָה וּמִגְלַח אַחַת לִיב דְּרִשְׁ: קִרְיָקוֹ בִּישּׁוֹר
לְגַבִּי גּוֹפִיָה. שֶׁהָיָה רִאשׁוֹ מִשְׁלָךְ רַחֲמִים גּוֹפִיָה
וְקִרְבּוֹ: שְׁלָחָה מִמֶּד רַע לְעֲצָמוֹ. וְהָיָה קָאֵמֵר קָאֵר,
וְאִבְשָׁלוֹם לָקַח לוֹ אֵת הַמִּצְבָּה וְהִשְׁרָהוּ: הוֹאֵת
בְּחִיּוֹ, וְיָצַב לוֹ אֵת מִצְבֵּת אֲשֶׁר בְּעִמְק הַמֶּלֶךְ:
עֲצָה עֲשָׂקָה. שֶׁל הַקְּדוּשָׁה שְׁהוּא מֶלֶךְ עוֹלָם שְׁגוֹר
עַל דוֹד בֶּן מַעֲשֵׂה בַת שִׁבְעָה:
הֵנִי

עֲרוֹת בִּיהוֹסֵף שְׁמוֹ, וְיְהוּדָה, שֶׁקֶדֶשׁ שֵׁם שְׁמִים בְּפִרְהֶסְקָא, זָכֶה וְנִקְרָא כּוֹלָו עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. כִּיֹּן שֶׁהוּדָה וְאָמַר
'צִדְקָה מִמֶּנּוּ' יֵצֵתָה בַת קוֹל וְאֲמִירָה, אַתָּה הַצֵּלָת תִּמָּר וְשִׁנִּי בְּנִיָּה מִן הָאוֹר, חֲתִיד שְׁאֵנִי מִצִּיל בְּכוֹתָךְ שֶׁלִּישָׁה מִכְּנִיד מִן הָאוֹר, מִאֵן
נִינְהוּ, חֲנִינָה מִשְׁאֵל וְעוֹרָה. 'צִדְקָה מִמֶּנּוּ' מִנָּה דַּע, יֵצֵתָה בַת קוֹל וְאֲמִירָה, מִמֶּנּוּ יֵצֵאוּ כְּבוּשִׁים. 'לֹא יוֹסֵף עוֹד לְרַעְתָּה' אָמַר שְׁמוּאֵל
סָבָא, חֲמוּהָ דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר אֲמִי מִשְׁמִיָּה דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר אֲמִי, כִּיֹּן שִׁדְעָה שׁוֹב לֹא פִסַּק מִמֶּנָּה, בְּתִיב הָבָא 'לֹא יוֹסֵף עוֹד לְרַעְתָּה'
וְכַתִּיב הַתָּם 'קוֹל גִּדּוֹל וְלֹא יוֹסֵף': אֲבִשְׁלוֹם נִתְנָהָה בִּישְׁעָהּ וְכו': תַּנּוּ רַבְנָן, אֲבִשְׁלוֹם בִּישְׁעָהּ מִרַד, שְׁנָאֵמַר 'וְאֲבִשְׁלוֹם לֹא הָיָה אִישׁ
יָפֶה וְגו' וּבְגִלְחוֹ אֵת רִאשׁוֹ (וְגו'). וְהָיָה מִמֶּד לִימִים אֲשֶׁר יִגְלַח כִּי כִּד עָלִיו וְגִלְחוֹ וְשָׁקַל אֵת שְׁעָרָהּ רִאשׁוֹ מֵאֲתִים שְׁקָלִים כֶּאֱבָן
הַמֶּלֶךְ. תַּנּוּ, אֲבָן שְׁאֵנִישׁ סְבִירָא וְאֵנִישׁ צִיפּוּרִי שׁוֹקֵלִים בָּהּ. לְפִיכָךְ נִתְלַה בִּישְׁעָהּ, שְׁנָאֵמַר 'יִקְרָא אֲבִשְׁלוֹם לִפְנֵי עַבְדִּי דוֹד, וְאֲבִשְׁלוֹם
רַבֵּב עַל הַסֶּהֶר, וְיִבֵּא הַסֶּהֶר תַּחַת שׁוֹכֵד הָאֵלָה הַגִּדּוֹלָה, וְיִאֲחִז (וְיִחְזַק) רִאשׁוֹ בְּאֵלָה וְיִתֵּן בֵּין הַשְּׁמִימִים וּבֵין הָאָרֶץ וְיִפְרֹד אֲשֶׁר תַּחְתּוֹ
עָבֵר', [שְׁקַל סִפְסִירָא בְּעָא לְמִפְסָקִיהָ]. תַּנּוּ דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נִבְקַע שְׂאוֹל מִתַּחְתּוֹ. וְיִרְבּוּ הַמֶּלֶךְ, וְעַל עַל עֲלִית
הַשְּׁעָר וְיִכְר, וְכֶה אָמַר בְּלָכְתוֹ, בְּנִי אֲבִשְׁלוֹם בְּנִי בְנִי [אֲבִשְׁלוֹם]. מִי יִתֵּן מוֹתִי אֲנִי תַּחְתּוֹדִי אֲבִשְׁלוֹם בְּנִי בְנִי. 'וְהַמֶּלֶךְ לֹאֵט אֵת פָּנֶיהָ
וְיִצַּק הַמֶּלֶךְ קוֹל גִּדּוֹל, בְּנִי אֲבִשְׁלוֹם אֲבִשְׁלוֹם בְּנִי בְנִי, הֵנִי חֲמוּנִי וְיִמּוֹנִי 'בְּנִי' לְמֹה, שֶׁכֵּעָה דְּאִסְקִיָּה מִשְׁכֵּעָה מְדוּרִי גִּיהֵנִם, וְאִידִיד,
אִיפָא דְּאָמַרִי דְּקָרִיב רִישִׁיהָ לְגַבִּי גּוֹפִיָה, וְאִיפָא דְּאָמַרִי דְּאִיִּתִּיהָ לְעֵלְמָא דְּאִתִּי. 'וְאֲבִשְׁלוֹם לָקַח וְיָצַב לוֹ בְּחִיּוֹ' מִאִי 'לָקַח', אָמַר רִישׁ
לְקִישׁ שְׁלָחָה מִמֶּד רַע לְעֲצָמוֹ. 'אֵת מִצְבֵּת אֲשֶׁר בְּעִמְק הַמֶּלֶךְ וְגו'', אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בַּר פֶּפְא, בְּעֲצָה עֲמוּקָה שֶׁל מִלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם,
דְּכַתִּיב

ביאורים למסכת סוטה דף י עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

ברמו, כדי שאם ירצה להודות, יגלה הדבר בעצמו, ואם לא, תישרף
ולא תגלה את הדבר.

בהמשך הפסוק נאמר, "ותאמר ה'ר' נא למי החתמת והפתילים
והמטה האלה, אמר רבי חמא ברבי חנינא, ב"הכר" בישר יהודה
לאביו דבר שגרם לו צער, וכנגד כך, ב"הכר" בישרוהו - את
יהודה. ומבאר, ב"הכר" בישר לאביו, שכן אמר לו אודות יוסף "הכר
נא הכתנת בנך הוא", ב"הכר" בישרוהו, שאמרה לו תמר "הכר
נא למי החתמת ולמי הפתילים", שכשם שרימה את אביו על ידי
הכתנת וציערו לחשוב שנטרף יוסף, נענש אף הוא שרימתה אותו
תמר בבכיו עד שיצטער לחפשה ולמוצאה. דורשת הגמרא את
המילה "נא", אין "נא" אלא לשון בקשה. ומבארת, שאמרה ליה
תמר ליהודה, אף אם תרצה לכפור באותו מעשה ובסימנים, לפי
שלא היו עדים, בבקשה ממך - מבקשת אני ממך, שאף על פי כן,
הכר פני בוראך היודע ועד דברך, ואל תעלים עיניך ממני.

בפסוק הבא נאמר, "ויבר יהודה ויאמר צדקה ממני", תינו - זהו
דאמר רב חנין בר בינא אמר רבי שמעון חסידא, יוסף שקדש
שם שמים פסטר - בעמדתו בנסיכון במעשה אשת פוטיפר, וזה
והוסיפו לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא, דכתיב
"עדות ביהוסף שמו", הרי שנתווספה לו האות ה', ואילו יהודה,
שקדש שם שמים בפדחסיא - שהודה לדברי תמר ואמר "צדקה
ממני", וזה ונקרא כולו על שמו של הקדוש ברוך הוא. ומוסיפה
הגמרא לדרוש, כיון - לאחר שהודה יהודה ואמר "צדקה ממני",
יצתה בת קול ואמרה, אתה הצלת את תמר ושני בניה מן האור,
- מן האש, תייד שאני מציל בזכותך את שלש מבניך מן האור,
מאן ניהו, חניניה מישאל ועזריה.

לאחר שראה יהודה את הסימנים, אמר "צדקה ממני", שואלת
הגמרא, מאן ידע - מהיכן ידע יהודה שממנו הרתה, שמא אף
אחרים באו ומזם הרתה. ומשיבה, שיצתה בת קול ואמרה, ממני
יצאו כבולשים - דברים עלומים ונסתרים אלו, שנגזר מלפני שיצאו
מתמר מלכים, והרי אי אפשר שיצאו מלכים אלא מיהודה, ולכן
סובב הדבר שיבוא עליה יהודה.

נאמר בהמשך הפסוק, "ולא יסף עוד לדעתה", אמר שמואל סבא,
חמיה דרב שמואל בר אמי משמיה דרב שמואל בר אמי, כוונת
הפסוק, שבין שיערה - מאחר שהכיר בה יהודה שהיא צדקת ולשם
שמים נתכוונה, שוב לא פסק ממנה - לא פסק מלבוא עליה. ומביא
ראיה לדבר, שפתיב הכא "ולא יסף עוד לדעתה" ופתיב התם -
במתן תורה, "את הדברים האלה דיבר ה' וגו' קול גדול ולא יסף"
- וכמו ששם הביאור הוא שלא פסק, כך כאן.

שנינו במשנה, אבשלום נתנאח בשערו וכו'. תנו רבנן, אבשלום
בשערו מרד - חטא, שנאמר "ויכאבשלום לא היה איש יפה וגו'
ובגלחו את ראשו (וגו')", והיה מוכן ימים ימים אשר יגלח - עת
גילוהו היה פעם בשנה, כי כבר עליו וגלחו - ומפני שהיה כבד עליו
שערו לכן היה מגלחו, ושקל את שער ראשו - והיה שוקל את שער
ראשו, ועלה משקלו מאתים שקלים כאבן המלך" - במשקל המלך.
תנא, 'אבן המלך' היא אבן שאנשי מברא ואנשי ציפתי שוקלים
בה. ולפיכך - כיון שהתנאח אבשלום בשערו, נענש ונתלה בשער,
שנאמר "ויקרא - ויודמו, אבשלום לפני עבד דוד, ואבשלום רכב
על הפרד, ויבא הפרד תוך כדי מרוצתו, תחת שוכם - הסתככות
ענפי האלה הגדולה, ויאחו [ויתקן] ראשו כאלה - ויסתכו
שערתיו של אבשלום ונאחו ראשו באלה, ויתן בין השמים ובין
הארץ - נותר תלוי באויר, והפטר אשר תחתיו עבד", [שקל
ספסריא - נטל אבשלום את חרבו, בעא למיפסקיה - רצה לחתוך
את שערתיו]. תנא דבי רבי ישמעאל, באותה שעה שהיה
אבשלום תלוי בין שמים וארץ נבקע שואל - נפער הגיהנם

אלא "ויקרא", מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקדוש
ברוך הוא בפה כל עובר ושב - לימדם לקרות בשם ה'. כיצד,
לאחר שאכלו ושתי אורחיו של אברהם מהמאכל ומשתה שנתן
להם, ועמדו לברכו - להודות לו, אמר להם, וכי משלי אכלתם,
הרי משל אלהי עולם אכלתם, ואם כן הודו ושכחו וברכו למי
שאמר והיה העולם - להקדוש ברוך הוא, שברא את העולם
במאמר.

הגמרא חוזרת לבאר פסוקים נוספים במעשה יהודה ותמר. נאמר
"ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה", שואלת הגמרא,
האם משום דכסתה תמר את פניה חשבה יהודה לזונה, והרי אין
דרך הזנות לכסות פניה. אמר רבי אלעזר, אין פירוש הפסוק
שחשבה לזונה משום שכסתה פניה בעת שראה אותה יהודה על אם
הדרך, אלא שכיון שכסתה פניה בבית חמיה - יהודה, ולא ראה
אותה בכל הימים שהיתה בביתו, לכן לא הכירה כשהיתה על אם
הדרך, וזוהי חשיבה צנועה, דאמר רבי שמואל בר
נחמני אמר רבי יוחנן, כל בלה שהיא צנועה בבית חמיה, וזכה
ויוצאין ממנה מלכים ונביאים. מנלן, מתמר, שבזכות צניעותה
בבית חמיה, זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים. מבארת הגמרא,
יצאו ממנה נביאים, דכתיב "חזון ישעיהו בן אמוץ", ואף מלכים
יצאו ממנה מדוד שהיה מזרעה. ואמר רבי לוי, דבר זה מסורת
בדיננו מאבותינו, שאמוץ אבי ישעיה, ואמציא מלך יהודה, אחים
היו - היו אחים, ואמציא היה מזרע דוד, ואמוץ אחיו היה נביא, הרי
שיצאו מתמר נביאים ומלכים.

נאמר בפסוק אודות הוצאת תמר לשריפה, "היא מוצאת והיא שלחה
אל חמיה לאמר וגו'". שואלת הגמרא, מדוע נאמר 'היא מוצאת'
שמשנתמע לשון מציאה, היא מיתוצאת - שהוצאה בעל כרחו,
מכאן ליה - היה לפסוק לומר, אמר רבי אלעזר, אמרה התורה
מוצאת לדרשה, שלאחר שנמצאו סימניה - החותם, הפתילים
והמטה, שנתן לה יהודה, בא סמאל - שר של אדום, וירחקו, כדי
שתישרף תמר ולא ייצא ממנה דוד העתיד להכות את אדום, ובה
גבראל וקורן. לפי דברי רבי אלעזר, דורשת הגמרא את הפסוק
הבא על תמר. תינו דכתיב - זהו שכתוב, "למנצח על יונת אלים
רחקים לרוד מכבתם", אמר רבי יוחנן - מבאר כיצד דורשים את
הפסוק, 'על יונת אלים רחוקים' - שמשעה שנתרחקו סימניה של
תמר על ידי סמאל, נעשית תמר ביונה איקמת - שלא היה בפייה מה
להשיב. לרוד מכבתם' - שיצא ממנה דוד שהיה מך - עניו, ותם
- תמים בדרכיו לכל. דבר אחר - ביאור אחר, נקרא "מכבתם" לפי
שהיתה מכתו תמך - שמקום המילה הראוי למכה, היה תם ושלם
אצלו, מפני שגדל בשואו מחול. דבר אחר, "מכבתם", שהיתה
מכתו - ענוותנותו, תמה, שמתחילתו ועד סופו לא נחסרה ענוותנותו
ולא נשתנתה, שכשם שנקמתו - לפני שמלך, הקטין דוד עצמו
אצל מי שגדול ממנו - אצל מפביבוש, כדי ללמוד תורה, כך גם
בגדולתו, לאחר שמלך, הקטין את עצמו כדי ללמוד תורה ממי
שגדול ממנו.

נאמר עוד בהוצאת תמר לשריפה, "והיא שלחה אל חמיה לאמר
לאיש אשר אלה לו אנכי הרה", שואלת הגמרא, מדוע תמר אמרה
לשליח שיאמר ליהודה 'לאיש אשר אלה לו', לרמוז לו שהרתה
ממנו, ותיקא ליה מימר - תאמר לשליח שיגיד ליהודה בפירוש
שממנו היא הרה. מישבת הגמרא, אמר רב וזמרא בר מוכיה אמר
בשם רב, ואמר לה - יש אומרים שאמר זאת רב תנא בר בינא
אמר - בשם רבי שמעון חסידא, ואמר לה אמר רבי יוחנן משום
רבי שמעון בן יוחי, נוח לו לאדם שיהיה עצמו לתוך כבשן האש
ואל ילפין פני חברו ברבים, מנלן, מתמר - שהעדיפה להישרף
באש ובלבד שלא להלבין את פני יהודה, ולכן שלחה ואמרה לו כן

ביאורים למסכת סוטה דף יא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

זה אותו מלך. ואף שנאמר "אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף", ואם היה זה
 אותו מלך, איך לא הכירוהוּ. הביאור שם הוא דִּתְּוֹה דְּמִי כְּמֵאן דְּלֵא
 יָדַע לִיה כָּלִל - שמגורותיו לישראל היה נראה כאילו אינו מכיר את
 כל הטובה שעשה יוסף למצרים.
 "וַיֹּאמֶר אֶל עֲמֹ הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". תנא, הוא - פרעה, התחיל
 בַּעֲצָה של השיעבוד תְּחִילָה, לְפִיכָךְ לָקָה הוא תְּחִילָה. ומבאר
 הגמרא, הוא התחיל בַּעֲצָה תְּחִילָה, דְּכֵתִיב "וַיֹּאמֶר אֶל עֲמֹ",
 לְפִיכָךְ לָקָה תְּחִילָה, דְּכֵתִיב "וַיִּכְבַּח וַיַּעֲבֹד וַיִּכְבֵּל עֲבָדֶיךָ יַעֲלֹ
 הצפרדעים" - הרי שהתחילה המכה בו.
 "הִכָּה נִתְּחַבְּכָה לֹא", שואלת הגמרא, לָהֶם מִיכָּעִי לִיה, שהרי דיבר
 על כללות עם ישראל. ומשיבה, אָמַר רַבִּי חֲמַאי בְּרַבִּי חֲנִינָא, אמר
 פרעה ליועציו, בֹּאוּ וְנַחֲכֶם לְמוֹשִׁיעֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִקְבֵּה, לבקש
 חכמה כנגדו כדי שלא יוכל להענישנו על שנחרגו את ישראל. אמרו,
 בָּמָה נְדוֹנָם - באיזו מיתה נמיתם ולא יוכל להענישנו ולהרגנו על
 כך באותה מיתה, שהרי דרכו למדוד ולהעניש מדה כנגד מדה, אם
 נְדוֹנָם פֶּאֶשׁ, כִּתִּיב "כִּי הִנֵּה ה' פֶּאֶשׁ יְבוֹא" וְכֵתִיב "כִּי בֹאֵשׁ ה'
 נִשְׁפָּט וְגו'". ואם כן יענישנו מדה כנגד מדה באש. ואם נמית אותם
 בַּחֲרִיב, כִּתִּיב "וְכִתְּרֵבוּ אֶת כָּל בָּשָׂר". אֵלָּא בּוֹאוּ וְנִדְוֹנָם כְּמִים
 - נשליכם ליאור, שִׁכְבְּרָם נִשְׁבַּע הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂאִינוּ מִבֵּיא
 מִבּוֹל לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי מִי נָח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מִעֲבֹר מִי
 נַח וְגו'". וממילא לא יוכל להענישנו מדה כנגד מדה במים. אולם וְהָן
 אֵינָן יוֹדְעִין, שֶׁעַל כָּל הָעוֹלָם בּוֹלוּ אֵינוּ מִבֵּיא מִבּוֹל, אֲכָל עַל
 אוֹיְבָה אַחַת הוּא מִבֵּיא, ואם כן יוכל להענישם במים. אִי נִמִּי - אף
 אם אינו מביא מבוֹל אפילו על אומה אחת, אך לא נשבע אלא שהוּא
 אֵינוּ מִבֵּיא, אֲכָל הֵן עֲצָמָם בָּאִין וְנִפְלִין בְּתוֹכָם - בתוך המים, ודבר
 זה אינו כלול בשבועה, וְכֵן הוּא אָמַר - שנענשו במים, כמו שכתוב
 "וַיַּצְרִים נָסִים לְקִרְיָתוֹ". וְהֵינּוּ דְאָמַר רַבִּי אֲלֶעָזָר, מֵאִי דְכֵתִיב
 "כִּי בְּדָבָר אֲשֶׁר יָדוּ עֲלֵיהֶם", יָדוּ הוּא מַלְשׁוֹן בִּישׁוּל, כלומר,
 שֶׁבִּקְדֻרָה שֶׁבִּישְׁלוּ הַמִּצְרִיִּם, שָׂדוּן אֶת יִשְׂרָאֵל בַּהֲשִׁלְכַת בְּנֵיהֶם
 לִיאֹר, בָּה נִתְּבַשְׁלוּ הֵם, שֶׁטְבַעו וְנִתְּבַשְׁלוּ בִּים סוֹף כִּבְדֻיָּה.
 שואלת הגמרא, מֵאִי מִשְׁמַע דְּהָא - מהיכן משמע לרבי אלעזר
 ש'יָדוּ' לִישְׁנָא דְקִדְרִיָּה הוּא, ומשיבה, דְכֵתִיב "וַיִּדּוּ יַעֲקֹב נְדִיד" -
 שיבשל יעקב תבשיל בקדרה.
 כיון שהובא לעיל שטיטוס פרעה ועבדיו עצה להתחכם נגד מושיען
 של ישראל, מביאה הגמרא מי היו היועצים בעצה זו.
 אָמַר רַבִּי חֲמַאי בְּרַבִּי אָבָא אָמַר רַבִּי סִימַאי, שְׁלֹשָׁה הָיוּ בְּאוֹתָהּ
 עֲצָה של 'הבה נתחכמה לו', והם, בָּלָעַם וְאִיּוֹב וַיְתִירוּ. בָּלָעַם שִׁיעֵן
 לדונם במים, נִחְרָה. אִיּוֹב שִׁשְׁתָּק ולא מחה, נִידוֹן בִּיסּוּרִין. וַיְתִירוּ
 שִׁבְרָה, ולא רצה לִיעֵיץ לעשות רע לישראל, וְכֵן מִכָּנִי בְּנִי שִׁיבְנו
 בְּלִשְׁכַּת הַנְּזִירָה בעצת הסנהדרין ויעשו משפט ברשעים, שֶׁנֶּאֱמַר
 "וַיִּשְׁפְּחוּת סָפֵרִים - חכמים בתורה, יוֹשְׁבֵי יַעֲבֹץ - תלמידי יעבץ
 שהיה אדם גדול בתורה, וזיהו שם משפחתם, תִּרְעָתִים - על שם
 ששמעו תרועה בהר סיני, וכן על שם שהיו יושבים ודנים בשערי
 ירושלים, שִׁמְעָתִים - ששמעו מצות אביהם, סוֹכְרֵיתִים (שוכרים)
 שהיו יושבים בסוכות, הִקְהָה הַקְיִינִים - הם בני הקיני, הַכָּתִיב
 מַחֲמַת אֵבִי בֵית רַכָּב - שולדו מומתו, שהיה מבית רכב. וְכֵתִיב
 "רַכְבִּי קִינִי חֲתָן מֹשֶׁה וְגו'", הרי שהקיני הם בניו של יתרו, וקראם
 הנביא "משפחת סופרים", דהיינו סנהדרין, וכן "תרעתיים", דהיינו זקני
 שער.
 חזרת הגמרא לענין שיעבוד מצרים. נאמר בפסוק, "וַיִּלְחֶם כְּנֹו
 וְעָלָה מִן הָאֲרִיזִין", שואלת הגמרא, וְעָלִינוּ מִיכָּעִי לִיה, שהרי פחדם
 של המצרים היה פן יגרשום ישראל, ויצטרכו הם לעלות מארצם.
 מתרצת הגמרא, אָמַר רַבִּי אָבָא בְּרַבִּי הִינְא, בְּאֵדָם שֶׁמְקַלֵּל אֶת
 עַצְמוֹ וְתוֹלָה אֶת קַלְלָתוֹ בְּכִבְרֵי - שהתכוונו אכן שהם עצמם
 יצטרכו לעלות, אלא שאמרו כן על ישראל.
 "וַיִּשְׁמְעוּ עָלָיו שְׂרֵי מִסִּים", שואלת הגמרא, עֲלֵיהֶם מִיכָּעִי לִיה -

דְּכֵתִיב "הֵנִי מְקִים עָלֶיךָ רַעַה מִכִּיתֶךָ", וכוונת הפסוק, שאבשלום
 לקח את דבר הקב"ה וגזירתו העמוקה לדוד במעשה בת שבע,
 שנאמר לו "הֵנִי מְקִים עָלֶיךָ רַעַה מִכִּיתֶךָ", והציב את אותה עצה
 וקיימה, וגרם לאותה רעה שתיקרא על שמו, וזה הוא המקח הרע
 שלקח לעצמו.
 בְּיוֹצֵא בְּדָבָר אֶתָּה אָמַר, כַּעֲנִין דרשה זו יש לדרוש על הנאמר בעת
 ששלח יעקב את יוסף לראות את שלום אחיו, ושעל ידי כן התגלגל
 הדבר וירדו אבותינו למצרים, "וַיִּשְׁלַחְהוּ מַעֲמֵק חֲבִירוֹן", אָמַר רַבִּי
 חֲנִינָא בְּרַבִּי פֶּאֶה, מהו 'מעמק חבירון', בַּעֲצָה עֲמֻנָה שֶׁל אוֹתוֹ צִדִּיק
 - אברהם, שִׁכְבְּרָה בְּחִבְרֹן. דְּכֵתִיב - בְּבֵרִית בֵּין הַתֵּרִים, שאמר
 הקב"ה לאברהם, "וְרַעַה תִּרַע בִּי גַר יִהְיֶה זֶרַעְךָ בָּאָרֶץ לֹא לָהֶם וְגו'",
 ועל ידי שנמכר יוסף למצרים וירדו אבותינו לשם, התקיים הדבר.
 הגמרא חוזרת לבאר את הפסוק שהביאה לעיל אודות אבשלום. "כִּי
 אָמַר אֵין לִי בֵן", שואלת הגמרא, וְלֹא הָיוּ לִיה בְּנֵי - האם לא היו
 לאבשלום בנים, וְהֵתִיב "וַיִּוָּלְדוּ לְאֲבִשְׁלוֹם שְׁלֹשָׁה בָנִים וְכֵת
 אַחֶת". מתרצת הגמרא, אָמַר רַב יִצְחָק בְּרַב אֲבִדִּימִי, אֵין הַכוּנָה
 שלא היו לו בנים, אלא שְׁלֹא הָיוּ לוֹ בְּנֵי הֶגְוֹן - ראוי לְמַלְכוּת, ולכן
 חָפֵץ להנציח את שמו לדורות על ידי המצבת. רַב חֲסִידָא אָמַר,
 מִיִּשְׁבַּע בִּאֻפֵּן אַחֶר, נְמִידִי - מסורת בדינו מרבוינו, שְׁכָל הַשְׁוֹרָף
 אֶת תְּבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ, נַעֲשֶׂה בְּמִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה וְאֵינוּ מִנִּית כֵּן
 לְיוֹרְשׁוֹ, וְאֵיהִו - אבשלום, קָלִיָּה לְיוֹאֵב - שרף את תבואתו של
 יואב, דְּכֵתִיב "וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדָיו רְאוּ חֲלָקַת יוֹאֵב אֵל יָדִי וְלוֹ שֵׁם
 שְׁעָרִים לָכֵן וְהִצִּיתִיהָ בָּאֵשׁ, וַיַּצִּתוּ עֲבָדֵי אֲבִשְׁלוֹם אֶת הַחֲלָקָה
 בָּאֵשׁ", ולכן לא ירשו בניו של אבשלום אותו.
 שנינו במשנה וְכֵן לְעֵנִין הַטּוֹבִים מִרִּיב, וכו', שאף לענין הטובה,
 במדה שאדם מודד בה מודדין לו, וכמו שביצנו אצל מרים. שואלת
 הגמרא, מִי דְמִי - האם דומה הטובה שעשתה מרים לגמול שנמדה
 לה, הרי הָתֵם - מה שהמתינה למשה, חֲדָא שְׁעָתָא - היה שעה
 אחת, ואילו הָקָא - ההמתנה שהמתינו לה בעת שנצטרעה, היתה
 שְׁבִיעָה יוֹמִי, נמצא שקיבלה הרבה מעבר למדה שמדדה. מתרצת
 הגמרא, אָמַר אֲבִי, אֵימָא - יש לבאר את המשנה, שוֹלְעֵנִין הַטּוֹבִים
 אֵינוּ כֵן - אין מודדים לו באותה מדה שמדד כמו במדה רעה, אלא
 ביותר ממה שמדד. אָמַר לִיה רַבָּא לֵאבִי, הָא וְכֵן לְעֵנִין הַטּוֹבִים
 קָתְנִי, ומשמע שכמו שלענין הרעה נמדד מדה במדה כמו כן לענין
 הטובה, אֵלָּא אָמַר רַבָּא - מִיִּשְׁבַּע בִּאֻפֵּן אַחֶר, הֵכִי קָתְנִי, וְכֵן לְעֵנִין
 הַטּוֹבִים - דְּבִאֻתָּה מְדָה, הדמיון בין מדה טובה לרעה הוא, שכמו
 שלענין הרעה מודד הקב"ה מדה כנגד מדה, כן ההנהגה היא גם לגבי
 הטובה, וְלַעֲוֹלָם מְדָה טוֹבָה מְרֻבָּה מִמֶּדֶת פּוֹרְעָנוּת, אולם אין זה
 דומה, שלענין הטובה מקבל האדם גמול יותר ממה שעשה, כיון
 שמדה טובה מרובה ממדת פורענות.
 נאמר לגבי מרים "וַתִּתַּעַב אַחֶתוֹ מִרְחָק", אָמַר רַבִּי יִצְחָק, פֶּסוּק
 זֶה בּוֹלוֹ - כל מילה בו, עַל שֵׁם שְׂכִינָה נֶאֱמַר, שהשכינה הנקראת
 אחות לישראל - כיון שמצויה עמם בגלות, היתה ניצבת שם.
 מצינו לגבי השכינה את המילה "וַתִּתַּעַב", דְּכֵתִיב "וַיִּבֹא ה' וַיִּתַּעַב
 וְגו'". 'אחותו', דְּכֵתִיב "אָמַר לְחִכְמָה אַחִתִּי אֶת". 'מִרְחָק',
 דְּכֵתִיב "מִרְחָק ה' נִרְאָה לִי". לְרַעַת, דְּכֵתִיב "כִּי אֵל דְּעוֹת ה'".
 'מה', דְּכֵתִיב "מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שָׂאֵל מַעֲמָךְ". 'עֲשֵׂה', דְּכֵתִיב "כִּי
 לֹא יַעֲשֶׂה [ה'] אֱלֹהִים דְּבִי". 'לו', דְּכֵתִיב "וַיִּקְרָא לוֹ ה' שְׁלֹם".
 הגמרא מוסיפה לדרוש בפסוקים האמורים אודות שיעבוד ישראל
 במצרים. "וַיִּקֶּם מֶלֶךְ חָדָשׁ וְגו'". נחלקו רב ושמאול בביאור כוונת
 הפסוק, חָדָא אָמַר, חָדָשׁ מִשָּׁשׁ - התחלפה המלוכה ועמד מלך חדש
 במצרים, וְחָדָא אָמַר שהיה זה אותו מלך ששלט קודם לכן במצרים,
 אלא שֶׁנִּתְּחַדְּשׁוּ גִזְרֵיהֶן - שחידש גזירות ופורעניות עליהם.
 ומבאר הגמרא, מֵאֵן דְאָמַר חָדָשׁ מִשָּׁשׁ, למד זאת מדְּכֵתִיב "חָדָשׁ",
 וכפשוטו של מקרא. וּמֵאֵן דְאָמַר שֶׁנִּתְּחַדְּשׁוּ גִזְרֵיהֶן, נִימוּקוֹ הוּא
 דְּלֹא כֵתִיב וְנִמָּת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּמָּלֵךְ תַּחְתָּיו אַחֶר, ולכן משמע שהיה

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יא עמוד א

רש"י

תוספות

ולעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות. וא"ת הא מצינו מדת פורענות גדולה ממדת טובה דכתיב איכה ידרוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה ונכסי לו גבי מדת פורענות וגבי מדה טובה כתיב ורדפו מכם חמשה מאה ויחילו לו וי"ל דעדיין גבי מדת פורענות מיירי ובוריפה ולא ובוריפה אבל הכא דכתיב ורדפו מכם חמשה סיפא דקרא ונפלו אריכים לפניהם לחרב. מספר הישר.

מרים המזינה למשה שעה אחת. לאו דוקא נקט שעה אלא שלש שעה או רביע דקתני בתוספתא מדה טובה מרובה ממדת פורענות על אחת חמש מאות אבל קשיא לרבי הוא במרגלים נפרע מהם יום לשנה אלא כן היתה מרובה מדת פורענות ממדה טובה של מרים ועוד בפ"ק דחגיגה (ק"ב) דרש רבי יוחנן אותו יום יום ידרשון שכל העוסק בתורה אפילו יום אחד כאילו עסק כל השנה כולה וכן במדת פורענות כתיב (ממלכ"י) במספר הימים אשר תרתם את הארץ מי יום יום אלמא דכי הוה ידירי נפנה שדיתה

הנני מקים וגו'. הציב אבשלום אותה עצה וקומה מצבת דבריו של הקצ"ה בדכתיב לעולם ה' דברך נצב (תה"ט) וקרא למצבת על שמו, גרם לאותה רעה שתקרא על שמו. וקרא לה יד אבשלום. כך היא נקראת: וישלחתי מעמק חבירון. ביוסף משתעי קרא. כששלחו יעקב אצל אחיו, והוא תחלת סבת ירידת ישראל למצרים: של אותו צדיק

שקביר בחבירון. אברהם: אינו בן, דיותר ממה שהוא מודר מודרים לו: דבאותה מדה. דוונקא מעין אותו ענין. ומידו יותר ממה שעשה מהתלם, דמדה טובה מרבה בתשלומין ממדת פורענות: אפור ללחמה. שהיא אצל הקצ"ה ומפיו: שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה (תה"ט) דלא כתיב ויתן מלך מצרים וימלוך תחתיו אחר: ונתחכם למושעו. לבקש לנו חכמה כנגדו: במה נדונם. שלא יוכל לזון אותנו בו, שידענו מדרךיו שפודר מדה כנגד מדה לדור המבול ולאנשי סדום: כי באש ה' נשפט. וכן ישיב לנו גמול: שבשילי. לשון ויד יעקב נזיר (בבליה ס"א) באותה עצה. דנתחכמה לו: ישיבי יעבין. תלמיד יעבין, אדם גדול בתורה היה בדכתיב (תה"ט) וקרא יעבין לאלהי ישראל (ולאמר) אם בך תרכיב בתורה והרביית את גבולי בתלמידים וגו' וקא אלהים את אשר שאל (ומקרי ס"א) תרעתים. מפרש בספרי, ששמעו תרועה בחד סני. ל"א תרעתים על שם שחיו יושבים בשערי ירושלים: שמעתי. ששמעו מצות אביהם, דבבני יונקד בן רבב משתעי קרא. והם היו מבני בניו של יתרו בדמפרש ואזיל מהם הקנינים: סוכתים. על שם שהיו יושבים בסכות בדכתיב (תה"ט) ונשב באהלים, וקרי להו משפחת סוכרים והנינו סוכדורו. וכן תרעתים זקני שער: ועליו מן הארץ מפני' ליה. תרעתיו מן הארץ, מאי ועלה, הלאי שיעצו שונאיהם מארצם הואיל ויראים מפניהם: מלכין. כמין דפוס שבו עושין הלכנים שממלאין אותו טיט ומתחלקין אותו והוא הלבנה וקלו לו לפרעה. ועלה קאי קרא ומנהיג סליק, ויאמר אל עמו וגו' הנה נתחכמה לו וגו' ונשימו עליו שרי מצינים: אסמנים. מפסג ואינו יכול לעשות מלאכה: שרי מסיים. דבר שמשום רדיו של שומה שמרגלין ומשימין לעבודה, אותו מלכין תתלו לו היה לישראל רדיו של השמה: למען ענותו לפרעה. כשביל סבלותם וישראל שיתו שכם לסבול: ששפכנות. את פלגיה, שעל ידי אותו הקצ"ה ואותה עבודה נסתכנו מצרים לטבע בנים: ששפכנות. מדלדלות בדכתיב ונצלו את מצרים. ובשביל עבודה זו איירי להו. ולהאי לשנא לא גרסין דאמר מר ביבמות כל העוסק בבגין מתמסכן. ומאן דגרסי לה מתרגמין להך דרב ושמאל נמי אכל בגינים של כל אדם מסכנות. פגעמי שופל מהבגין ומת. ומסכנותו שמוביא את האדם ליד עניות, דאמר מר כל העוסק בבגין מתמסכן. ראשון ראשון מתרומם. כשהיו בונים קצת היה מתרומם ונפול, וחוורין ובונין והוא נופל: פי תתחום בולעו. ובלע בארץ: רוח הקדש כששתקו. לישראל ואמר למצרים: וקוצו את מועיל לכם, בן ירבה תמיד וכן יפרוץ: וקוצו היה דומה להו. כאלו צעירה וגופם מלאים קוצים בראותם את ישראל פרים ורבים: בפיר

דכתיב 'הנני מקים על'ך רעה מביתך', ביוצא דברך אתה אומר, וישלחתי מעמק חבירון, אומר רבי חנינא בר פפא, בעצה עמוקה של אותו צדיק שקביר בחבירון, דכתיב 'דע תדע פי גר יהיה ורעה', כי אומר אין לי בן ולא הוה ליה בני, והכתיב 'ויולדו לאבשלום שלשה בנים ובת אחת', אומר רב יצחק בר אבדימי, שלא היה לו בן הגון למלכות. רב חסדא אומר, גמירי, כל השורף תבואתו של חבירו, אינו מניח בן ליורשו, ואיהו קליה לריוואב, דכתיב 'ויאמר אל עבדיו ראו חלקת יואב אל ידי ולו שם שערים לכו והציתוהו באש, ויצתו עבדי אבשלום את החלקה באש': וכן לענין הטובה מרים וכו': מי דמי, התם חדא שעתא, הקא שבקע יומי. אומר אבוי, אימאי, ולענין הטובה אינו בן. אומר ליה רבא, הא וכן לענין הטובה קתני, אלא אומר רבא הכי קתני, וכן לענין הטובה, דבאותה מדה, ולעולם מדה טובה מרובה ממדת פורענות. ויתחבב אחתו מרחק' אומר רבי יצחק, פסוק זה בולו על שם שכינה נאמר, ויתחבב, דכתיב 'ויבא ה' ויתיצב וגו'. 'אחותו', דכתיב 'אמר לחכמה אחתי את'. 'מרחוק', דכתיב 'מרחוק ה' נראה לי'. 'לדעת', דכתיב 'פי אל דעות ה'.' 'מה', דכתיב 'מה ה' אלהיך שאל מעמך'. 'עשה', דכתיב 'פי לא יעשה ה' אלהים דבר'. 'לו', דכתיב 'ויקרא לו ה' שלום': ויקם מלך חדש וגו' רב ושמואל, חד אומר חדש ממש וחד אומר שנתחדשו גזירותיו. מאן דאמר חדש ממש, דכתיב 'חדש', וקאן דאמר שנתחדשו גזירותיו, דלא כתיב 'ויקם וימלך'. 'אשר לא ידע את יוסף', דהוה דמי כמאן דלא ידע ליה כלל. 'ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל' תנא, הוא התחיל בעצה תחילה, לפיכך לקה תחילה. הוא התחיל בעצה תחילה, דכתיב 'ויאמר אל עמו', לפיכך לקה תחילה, בדכתיב 'ובכה ובצעמד ובכל עבדיו'. 'הנה נתחכמה לו', להם מיבעי ליה, אומר רבי חמא ברבי חנינא, באו ונחכם למושעו של ישראל. במה נדונם, נדונם באש, כתיב 'כי הנה ה' באש יבוא' וכתיב 'פי באש ה' נשפט וגו'. בחרב, כתיב 'ויבחרבו את כל בשר'. אלא בואו ונדונם במים, שפבר נשבע הקדוש ברוך הוא שאינו מביא מבול לעולם, שנאמר 'פי מי נח ואת לי וגו', והוה אינן יודעין, שעל כל העולם בולו אינו מביא, אבל על אומה אחת הוא מביא. אי נמי, הוא אינו מביא אבל הוה פאין ונפלין בתוכו, וכן הוא אומר 'ומצרים נסים לקראתו', והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב 'פי בדבר אשר דוד עליהם' בקדירה שבישלו בה נתבשלו. מאי מושמע דהאי 'ודו' לישנא דקדירה הוא, דכתיב 'ויוד יעקב נזיר'. אומר רבי חייא בר אבא אומר רבי סימאי, שלשה היו באותה עצה, בלעם ואויב ויתרו. בלעם שיעין נהרי, איוב ששתק, נידון ביסורין. ויתרו שפבר, וכו' מבני בניו שישבו בלשכת הגזית שנאמר 'משפחות ספרים יושבי יעבין תרעתים שמעתיים' (סוכתים) 'המה הקינים הפאים מחמת אבי בית רבב', וכתיב 'ובני קני חתן משה וגו': 'ונלחם בנו ועלה מן הארץ' ועלינו מיבעי ליה, אומר רבי אבא בר פהנא, פאדם שמקלל את עצמו ותולו קללתו בחבירו. וישימו עליו שרי מסיים, עליהם מיבעי ליה, תנא דבי רבי אלעזר ברבי שמעון, מלמד שהביאו מלכין ותלו לו לפרעה בצוארו, וכל אחד אחד ואחד מישראל שאמר להם איסמנים אני, אומר לו כלום איסמנים אתה יותר מפרעה. 'שרי מסיים' - דבר שמשום (לבנים). 'למען ענותו בסבלתם' [ענותם מיבעי ליה], למען ענותו לפרעה בסבלותם דיישראל. 'ויבן ערי מסבנות לפרעה' רב ושמואל, חד אומר שמסבנות את פעליתו וחד אומר שמסבנות את פעליתו. דאמר מר, כל העוסק בבגין מתמסכן. 'את פתם ואת רעמסם' רב ושמואל, חד אומר פיתום שמה ולמה נקרא שמה רעמס, שראשון ראשון מתרומם. וחד אומר רעמסם שמה ולמה נקרא שמה

פיתום, שראשון ראשון פי תהום בולעו. 'וכאשר יענו אותו בן ירבה ובן יפרץ' בן רבו וכן פרצו מיבעי ליה, אומר ריש לקיש, רוח הקדש כששתקו, בן ירבה ובן יפרץ: 'וקצו מפני בני ישראל' מלמד שהיו דומין בעיניהם כקוצים. 'ועבדו מצרים את בני ישראל בפיר'

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57

דיקא

ביאורים למסכת סוטה דף יא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הפירושו תחלה, כיון שכבר ראו את השכינה בעת לידתם, שנאמר
 "זה אלי - שראיתיו כבר, ונאנחתי".
 ויאמר מלך מצרים למלכות העברית וגו', נחלקו רב ושמואל
 מי היו המילדות, חד אמר אשה ובתה, וחד אמר בלה ותמותה.
 מאן דאמר אשה ובתה, הן יוכבד ומרים בתה, ומאן דאמר בלה
 ותמותה, הן יוכבד ואלישבע אשת אהרן. תנא - בבריתא מבואר
 במאן דאמר אשה ובתה, דתנא, "שפרה" זו יוכבד, ולמה נקרא
 שמה שפרה, שמשפרת את הולד - מיישרת איבריו. דבר אחר,
 "שפרה" שפרו ורבו ישראל בימיה. פועה זו מרים, ולמה נקרא
 שמה פועה, שהיתה פועה - משעשעת ושוחקת לולד, (ומציאה
 את הולד). דבר אחר, פועה, שהיתה פועה - מדברת, ברוח
 הקודש ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל.
 ויאמר בלדכן את העבריות וגו', שואלת הגמרא, מאי
 "אבנים". ומשיבה, אמר רבי חנן, סימן גדול מסר להן פרעה
 למיילדות, שעל ידי זה ידעו שהולכת האם ללדת, ולא תוכל
 להכחיש ולומר שהולד היה נפל, אמר להן, בפועה שפונעת האשה
 לילד ירכותיה מצטננות באבנים. ואית דאמר - יש מי שאמר
 שלפכך נקרא משמר שילדות עליו האשה 'אבנים', בדכתיב
 "ואר בית היוצר - אומן עושה חרס, והנה הוא עשה מלאכה על
 האבנים - כלי המיוחד לעשיית כלי חרס", כלומר, מה יוצר זה, ירד
 מכאן וירד מכאן, וספן - עץ עבה שעליו מייצר ומעצב האומן את
 כלי החרס באמצע, אף אשה ירד מכאן וירד מכאן והולד
 באמצע.
 אם בן הוא והמתן אתו, אמר רבי חנינא, סימן גדול מסר להן
 פרעה למיילדות, שיוכלו לראות מיד אם הולד בן או בת, ולא יוצרכו
 להגביהו ולבודקו, בן נולד כשפניו למטה - בדרך תשמישו, בת
 פניה למעלה - בדרך תשמישה.
 ויתראן המילדות את האלהים ולא עשו כפאשר דבר אליהן וגו',
 שואלת הגמרא, מדוע נאמר 'אליהן' להן מפי' ליה - היה לו לומר
 כלשון שנכתב בשאר הפרשה. אמר רבי יוסי ברבי חנינא, מלמד
 שתבקעו פרעה למיילדות לדבר עבירה - לבוא עליהן ולא נתבקעו -
 ולא הסכימו.
 ויתחיינו את הילדים, תנא, מכך שלא נאמר "ולא המיתו" את
 הילדים, אלא "ותחיינו", יש ללמוד שלא דיין שלא המיתו אותן
 המיילדות, אלא שהיו גם מספיקות להם מים וקוון, ועל זה טען
 לוח פרעה, לא די שלא המיתו אותן, אלא אתן אף מספקות להם
 מזון.
 ויתאמרן המילדות אל פרעה כי לא בנשים כי חיות הנה וגו',
 שואלת הגמרא, מאי 'חיות', אילימא חיות ממש - מיילדות, אמו
 חיה מי לא צריכה חיה אחרת? לא לולדה - וכי מיילדת אינה
 זקוקה למיילדת אחרת שתיילד אותה. ומשיבה, אלא כך אמרו לו,
 אומה זו - ישראל בחיה נמשלה שאינה זקוקה למיילדת, וכן אומה
 זו יולדת תחת התפוח בסיוע מלאך משמים, ואף מספק לילדיהם שני
 עיגולי מזון שמוה הם נוזים. מבארת הגמרא היכן נמשלו ישראל
 לחיה, יהודה, שנאמר "חיה ארצה יהודה". דן, שנאמר "חיה דן
 נחש". נפתלי, שנאמר "נפתלי אילה שלחה". יששכר, שנאמר
 "יששכר חמר גרם". יוסף, שנאמר "בכור שור". בנימין, שנאמר
 "בנימין ואב ימרה". דכתיב ביה בתיב ביה - מי מהשטים שנכתב
 בו שנקרא בשם בהמה וחיה, הרי כתוב בו, ודלא בתיב ביה - ואף
 מי שלא כתוב לגביו בפירוש, (בתיב ביה) - הרי כל כנסת ישראל
 נמשלה לחיות, שנאמר "מה אמך לכיאי בין אריות ברצה וגו'".
 ויהי כי ראו המילדות את האלהים ונעש להם בתיב. נחלקו רב
 ושמואל מה הם הבתים שעשה להם, חד - אחד מהם אמר בתי
 בהונה ולויה - שבניהם היו כהנים ולוים, וחד אמר בתי מלכות,
 שהמלכות יצאה מצאצאיהם. מאן דאמר שעשה להם בתי בהונה

בפרה, מבארת הגמרא מהו 'בפרה', רבי אלעזר אמר בפה רך -
 משכו אותם בדברים רכים ובשכר, עד שהרגילום בעבודה, רבי
 שמואל בר נחמני אמר בפרקה - העבידום בחזקה בעבודת פרך
 השוברת את הגוף והמותניים. וימרו את חיהם בעבדה קשה
 בחמר ובלבנים וגו', אמר רבא, בתחילה שיעבדום בחומר
 ובלבנים, ולבסוף יבכל עבדה בפרה, ולבסוף, את כל
 עבודתם, דהיינו בכל מיני עבודה. ואת כל עבודתם אשר עבדו
 בהם בפרה, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, ביאור
 הפסוק, שהיו מחליפין המצרים לישראל מלאכת אנשים לנשים
 ומלאכת נשים לאנשים. ומבארת הגמרא, ולמאן דאמר נמי התם
 - ואף רבי אלעזר המפרש את הפסוק ויעבדו מצרים וגו' בפרך -
 בפה רך, הכא ודאי - בפסוק זה יפרש שביאור המילה "בפרך" הוא
 בפריה, בעבודת פרך, שהרי במפורש נאמר כאן "וימרו את
 חיהם".
 דרש רב עזריא, בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו
 ישראל ממצרים קודם זמנם, ומה היה מעשיהם, בפועה שהולכות
 לשאוב מים, היה הקדוש ברוך הוא מזמן להם דגים קטנים
 בבידיהן, ושואבות בכדיס מן המצודה דגים, ובאות
 ושופות - מושבות על גבי הכירה שתי קרייתות, אחת של מים
 חמים, כדי לרחוץ רגלי בעליהן בשדה, ואחת של דגים, ומוליכות
 אותן אצל בעליהן לשדה, ומרחיצות אותן וסכות אותן,
 ומאכלות אותן ומשקות אותן, ונוקקות להן בין שפתים - בין
 מיצרי השדות, במקום צנוע, שנאמר "אם תשכבון בין שפתים
 וגו'", כלומר שהיו שוכבות ונוקקות לבעליהן בין גבולות השדה.
 מסיפה הגמרא, בשכר תשכבון בין שפתים - בשכר שלא נתנו
 נשים שבאותו הדור עניניהם למצוא חן באחרים להזיק להם, ונוקו
 רק לבעליהן, וכו' ישראל לביות מצרים - זכו למציאת חן בעת
 שבאו לשאול כלי כסף וכלי זהב משכניהם המצרים, ועל ידי כן זכו
 לביות מצרים, שנאמר בהמשך הפסוק, "בנפי יונה - כנפיה של
 ישראל, המשולה ליונה, נחפה בכסף, מחופות בכסף, ואברותיה
 בידקן חרוץ" - וכנפיה מחופות בדוב.
 וכיון שמתעברות - לאחר שהיו מתעברות, היו באות לבתיהם,
 ולא שימשו עור, וכיון שמוציא זמן מולדתהן - זמן לידתהן, היו
 הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח, מפחד המצרים, שנאמר
 "תחת התפוח עוררתיה - לצאת ממעי אמן וגו'", והקדוש ברוך
 הוא היה שולח משמי מרים מי שמגדיר ומשפיר אותן - מלאך
 שמנקה ומעמיד את איבריהם, כחה זו - כיולדת שמשפרת את
 הולד, שנאמר "ומולדותיה - ההולדה שלה, ביום הולדת אהרן -
 ביום שנולדת, לא רתה שרה - לא היו לה מיילדות לחתוך טבור
 הולד, ובמים לא רחצת למשעה" - ולא מי שרחצך במים כדי
 להחליק את הבשר וגו', והקדוש ברוך הוא סיפק כל הצרכים הללו.
 ומלכא לה המלאך שני עגולין - כעין ככרות עגולים, אחד של
 שמן - לסיכה, ואחד של דבש - להנקה, שנאמר "ונקח דבש
 מסלע ושמן וגו'", וכיון שמתקדש ביה מצרים - וכיון שהיו
 המצרים רואים את התינוקות, היו באין לחורגן, ונעשה להם גם
 ונקלעו בקרקע, וסברו המצרים שהוא מעשה כשפים, ומביאין
 שוורים וחורשין על גבן, כדי שייכנסו בעומק, שאין הכשפים
 שולטים שם, שנאמר "על גבי חרשו חרשים וגו'". לאחר שהולכין
 המצרים, היו התינוקות מכצצין ויוצאין מהקרקע כעשב השדה,
 שנאמר "דבכה בצמח השדה נתתיה" - עשיתי לכם נס שהייתם
 גדלים מן הארץ בצמח השדה. וכיון שמתגדלין אותם התינוקות,
 היו באין עדרים - קבוצות קבוצות לבתיהן, שנאמר בהמשך
 הפסוק, "ותרבי ותגדלי ותבאי, לבית אביך, בערי עריים" אל
 תקרי בערי ערים, אלא בערי ערים. ובשננגלה הקדוש ברוך
 הוא לישראל על הים - בקריעת ים סוף, הם - אותם התינוקות,

ביאורים למסכת סוטה דף יב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

57 אֶת אִשְׁתּוֹ, וּבַעֲבֻדָּתוֹ עָמְדוּ בֹלֵן וְגִירָשׁוֹ אִף הֵם אֶת נְשׁוֹתֵיהֶן.
 58 אִמְרָה לֹא בָּתוּ מְרִים, אֲבָא, קִשָּׁה גִּירָתָהּ - לַגֵּרָה הַנִּשְׁמִים, יוֹתֵר
 59 מִשְׁלֵ פֶרְעָה - שְׁגֹר לַהֲשִׁיךְ הַבְּנִים לִיאֹר, שִׁפְרָעָה לֹא גֹר אֶלָּא
 60 עַל הַזְּכָרִים, וְאַתָּה גִּירָתָהּ שִׁגְרָשׁוֹ אֶת נְשׁוֹתֵיהֶם, וּבִכָּךְ גִּזְרָת כְּלִיהַ עַל
 61 הַזְּכָרִים וְעַל הַנְּקִיבוֹת, וְעוֹד, שִׁפְרָעָה לֹא גֹר אֶלָּא בְּעוֹלָם הָזֶה -
 62 שְׁהָרִי הַגְּדוֹלִים שִׁימְתוּ יָחִיד לְעוֹלָם הָבָא, וְאַתָּה בְּגִזְרָתְךָ גִּרְמַת
 63 שִׁיכְלוּ בְּעוֹלָם הָזֶה וְלְעוֹלָם הָבָא - שְׂכִינָן שְׁלָא יוֹלְדוּ כֻלָּל, לֹא יָחִיד
 64 גַּם לְעוֹלָם הָבָא, וְעוֹד, שִׁפְרָעָה הִרְשָׁע סִפְסַק מִתְּקַיְמָת גִּירָתָהּ, סִפְסַק
 65 אֵינָה מִתְּקַיְמָת - שְׁהָרִי יִתְכַּן שֶׁהִקְבִּיָּה לֹא יָקִים הַגִּירָה, וְאִילוּ
 66 אִתָּה צְדִיק, וְאִם כֵּן בִּגְדָא שִׁנְיִרְתָּךְ מִתְּקַיְמָת - שֶׁהִקְבִּיָּה יְקִימָהּ, כִּי
 67 כִּמְ שִׁנְיִמָר 'וְתִגְדֹר אִמָּר וְיָקֵם לָךְ', שִׁמְעָ עֲמֵרָם בְּקוֹל בְּתוּ וְעִמָּר
 68 וְהַחֲזִיר אֶת אִשְׁתּוֹ, וּבַעֲבֻדָּתוֹ עָמְדוּ בֹלֵן וְגִירָשׁוֹ אִף הֵם אֶת
 69 נְשׁוֹתֵיהֶן.
 70 שְׁוֹאֵל הַגְּמָרָא, מֵאֲחֵר שֶׁהִתְבָּאָר שְׁכוּנַת הַפְּסוּק שְׁחֹזר וְלִקְחָהּ,
 71 מִדּוּעַ נֶאֱמַר 'וַיִּקְחָ' - שִׁמְשִׁמְעוּ לִיקְחוּן רֵאשׁוֹנִים, הָרִי 'וַיִּחְזֹר לְבַת
 72 לֹדִי מִיָּבֵעִי לֵיהִ בְּכַתּוּב, שְׁהָרִי הִיָּתָה אִשְׁתּוֹ מִקְדָּם. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא,
 73 אִמָּר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַ זְבִינָא, נִלְמַד מִלְשׁוֹן 'וַיִּקְחָ' שִׁפְרָעָה לֹא עֲמֵרָם
 74 בְּלִיקְחוּן הַשְּׁנִיִּים כְּמַעֲשֵׂה לִיקְחוּן הָרֵאשׁוֹנִים, דְּהֵינָה, שְׁהוֹשִׁיבָהּ
 75 בְּאִפְרָיִם, וְאַחֲרָיָהּ וּמְרִים מִקְדָּרִין לְפָנֶיהָ, וּמִלְאָכֵי הַשָּׂרֵת אִמָּר
 76 עֲלֵיהָ 'אִם הַבְּנִים שִׁמְחָה', שְׁוֹאֵל הַגְּמָרָא, הָרִי נֶאֱמַר שְׁלַח אֶת
 77 בֵּת לִי, וְאִם כֵּן קִשָּׁה, וְכִי אִפְשָׁר בֵּת מֵאָה וְשִׁלְשִׁים שָׁנָה הָיָא -
 78 הָאִם יִתְכַּן לְפָרֵשׁ שְׁמִדּוּבָר עַל הַלִּיקְחוּן הַשְּׁנִיִּים, שְׁהִיָּתָה אִזּוּ יוֹכְבֵּד
 79 בֵּת מֵאָה וְשִׁלְשִׁים שָׁנָה, וְקָרָא לָהּ הַכְּתוּב 'בֵּת' -
 80 שִׁמְשִׁמְעָה שְׁהִיָּתָה יִלְדָהּ, וְלֹא קִרְאָהּ אִשָּׁה. מִבֵּיָּא הַגְּמָרָא מִקּוֹר לִכָּךְ
 81 שְׁהִיָּתָה אִזּוּ בֵּת מֵאָה וְשִׁלְשִׁים שָׁנָה, וְאִמָּר רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא,
 82 נֶאֱמַר כְּשִׁירְדוּ בְּנֵי יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם, כָּל הַנֶּפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הָבָא
 83 מִצְרַיִם שְׁבָעִים, וְאִף שְׁמִינִי מִפְּמוּרֵסִים בְּפִסְקוּסִים שֵׁם אִינוּ אֶלָּא
 84 שִׁישִׁים וְתִשְׁעִים, הַנֶּפֶשׁ הַשְּׁבָעִים זֶה יוֹכְבֵּד, שְׁהוֹרְתָהּ בְּדָרְךָ, וְלִידְתָּהּ
 85 בֵּין הַחֲזוּמֹת - כִּשְׁכַּנְסוּ בְּנֵי יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם הַשְּׁלִימָה אֶת מִנִּין
 86 שְׁבָעִים, שִׁנְאָמָר לְגַבִּי יוֹכְבֵּד, 'אֲשֶׁר יִלְדָה אֶתָּה לִלְוִי בְּמִצְרַיִם',
 87 וּמִכָּךְ שִׁנְאָמָר 'אֲשֶׁר יִלְדָה' מִשְׁמַע שֶׁרָק לִידְתָּהּ הִיָּתָה בְּמִצְרַיִם, אִךְ
 88 וְאַיִן הוֹרְתָהּ בְּמִצְרַיִם. וּמֵאֲחֵר שְׁנוֹלְדָה בְּיוֹם כְּנִיסָתָם לְמִצְרַיִם, נִמְצָא
 89 שֶׁכְּשֹׁחֹר עֲמֵרָם וְלִקְחָהּ הִיָּתָה בֵּת מֵאָה וְשִׁלְשִׁים. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא,
 90 אִמָּר רַבִּי יְהוּדָה, נִקְרָאָה בֵּת לִפִּי שִׁנְיִלְדוּ בֵּה סִימְנֵי נְעֻדֹת כְּבַת.
 91 'וְתִתֵּר הָאִשָּׁה וְתִלְדֵּךְ בֵּן', שְׁוֹאֵל הַגְּמָרָא, מִדּוּעַ אִמָּר הַכְּתוּב 'וְתִתֵּר'
 92 הָאִשָּׁה? לֵאחֲרֵי 'וְיִלְךְ אִישׁ וַיִּקַּח וְגו'', וְהָאִ תּוֹת מִיַּעֲבָרָא בֵּיהַ תִּלְתָּא
 93 יִרְחִי מִיַּעֲבָרָא - וְהָרִי הִיָּתָה מְעוּרְבַת בְּמִשְׁה מִזְהִינְשׁוֹאִין הָרֵאשׁוֹנִים,
 94 וְהִיא שְׁלֹשָׁה חֻדְשִׁים לִפְנֵי שְׁחֹזר וְלִקְחָהּ. מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא, אִמָּר
 95 רַבִּי יְהוּדָה בְּרַ זְבִינָא, כְּתִבָּה הַתּוֹרָה אֶת הַהֲרִיץ בְּסִמּוֹן לְלִידָה
 96 וּמִקִּישׁ לִידְתָּהּ לְהוֹרְתָהּ, כִּדִּי לְלַמֵּד, שֶׁמָּה הוֹרְתָהּ שֶׁל יוֹכְבֵּד שְׁלֹא
 97 בְּצִעֲרָה, אִף לִידְתָּהּ שְׁלֹא בְּצִעֲרָה, מִכָּאֵן לְנִשְׁמִים צִדְקָנִיּוֹת כִּיּוֹכְבֵּד,
 98 שְׁלֹא הָיָה בְּפִתְקָהּ שֶׁל חֹה - לֹא נִגְזַר עֲלֵיהֶם צִעֲרָה בְּהֲרִיץ וּבְלִידָה,
 99 כִּפִּי שְׁנִגְזַר עַל חֹה.
 100 כְּשִׁנְגֹּל מִשָּׁה נֶאֱמַר, 'וְתִרָא אֹתוֹ כִּי מִזֵּב הוּא'. תִּנְיָא, מִדּוּ הַטּוֹבָה
 101 שְׁרֵאֲתָהּ בֵּן, רַבִּי מֵאִיר אִמָּר, רֵאֲתָה שְׁמוֹב שְׁמוֹב שֶׁל הַתִּינוּק. רַבִּי
 102 יְהוּדָה אִמָּר שְׁהוֹסִיפִי שֵׁם יִי-הַ בְּשִׁמּוֹ וְטוֹכִיָּה שְׁמוֹ, רַבִּי נְחֻמִּי
 103 אִמָּר, רֵאֲתָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעֲתִיד לְהִיָּתָה הֶגְלֵן לְנִבְיָאוֹת. אֲחֵרִים
 104 אִמָּרִים, שְׁנוֹלְדָה בְּשָׁהוּא מִחוּל. וְהַכְּמִים אִמָּרִים שֶׁשִּׁפְרָעָה שְׁנוֹלְדָה
 105 מִשָּׁה נְתַמְלָא בְּבֵית בּוֹלֹ אִיר, וְלִמּוֹד כֵּן דְּבָרֵיבִי חֲמַא 'וְתִרָא אֹתוֹ
 106 כִּי מִזֵּב הוּא', וְכִתִּיב הָתָם בְּבֵרֵיתָהּ עוֹלָם, וְיִרָא אֱלֹהִים אֶת
 107 הָאִוֹר כִּי מִזֵּב, הָרִי שֶׁהָאִוֹר נִקְרָא טוֹב.
 108 'וְתִצְפְּנָהוּ שְׁלֹשָׁה יָרְחִים', מִבֵּאֲרַת הַגְּמָרָא, שִׁיכְלָה לְהַצְפִּינוּ
 109 שְׁלֹשָׁה חֻדְשִׁים מִשּׁוּם דְּלֹא מְנֹ מִצְרַיִם אֶלָּא מִשְׁפָּעָה דְּאִתְרָהּ -
 110 הַמִּצְרַיִם סִפְרוּ תִשְׁעָה חֻדְשִׁים לְעִיבּוּרָה רַק מִיּוֹם שֶׁהַחֲזִירָה עֲמֵרָם
 111 בְּלִיקְחוּן הַשְּׁנִיִּים, אֲבָל וְהִיא תּוֹת מִיַּעֲבָרָא בֵּיה - לְמַעֲשֵׂה הִיָּתָה
 112 מְעוּרְבַת בְּמִשְׁה מִזְמָן הַנִּשְׁוֹאִין הָרֵאשׁוֹנִים, וְהִיא זֶה תִּלְתָּא יִרְחֵי

1 דִּיקָא גַּמִּי - שְׁלֹא הִיָּה כֻלָּב בְּנוֹ שֶׁל קְנֹ, מִדְּרָבִיבִּים בְּכִמְהָ מִקְמוֹת
 2 'כֻּלָּב בֵּן יִפְנֶה הַקִּנּוּ', וְלֹא 'בֵּן קְנֹ' כִּמּוֹ שֶׁאִמָּר עַל עֲתַנִּיאל, שִׁמְעָ
 3 מִיָּנָה שְׁלֹא הִיָּה בְּנוֹ, אֶלָּא שְׁהִיָּה מֵאֲנָשִׁי בֵּיתוֹ שֶׁל קְנֹ.
 4 הַגְּמָרָא חֲזֹרֶת לְפָרֵשׁ אֶת הַפְּסוּק 'וְכָל בֵּן בֶּן חֲצֹרֹן הוֹלִיד אֶת עֲזוּבָה
 5 אִשָּׁה וְאֵת יִרְיָעוֹת, וְאֵלָּה בְּנֵיהֶם יִשְׂרָאֵל וְאִדְרֹן'. עֲזוּבָה זֶה מְרִים,
 6 וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָה עֲזוּבָה, לִפִּי שֶׁהִבֵּל עֲזוּבָה מִתְּחִילָתָהּ - בְּתַחֲלִילָה
 7 כְּשִׁהִיָּתָה חוֹלִינִת מִמָּמַת צִרְעָתָה, עֲזוּבָה כָּל בְּחֹרִי יִשְׂרָאֵל וְלֹא רָצוּ
 8 לִישָׂא אֹתָהּ. שְׁוֹאֵל הַגְּמָרָא עַל הַנֶּאֱמָר שֶׁכֻּלָּב הוֹלִיד אֶת עֲזוּבָה
 9 שְׁהִיָּה מְרִים, וְכִי הוֹלִיד אֹתָהּ, וְהִלָּא מִיָּנָסֵב הָיָה נָסִיב לָהּ - הָרִי
 10 הִיא הִיָּתָה אִשְׁתּוֹ וְלֹא בְּתוּ. עֲוֹנָה הַגְּמָרָא, אִמָּר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל
 11 הַנִּשְׁוֹאֵא אִשָּׁה לְשֵׁם שְׁמִים, מַעֲלָה עָלֶיהָ הַכְּתוּב כְּאִילוּ יִלְדָהּ, וְכָל
 12 נִשְׁאָה לְשֵׁם שְׁמִים. וְכֵן מִה שֶׁנֶּאֱמָר שֶׁהוֹלִיד אֶת 'וְרִיעוֹת', הֵינָה
 13 שְׁנִשָּׂא אֶת מְרִים, וְנִקְרָאָה כֵּן לִפִּי שֶׁהָיָה פָּנֶיהָ דוֹמִין לִירִיעוֹת -
 14 מִחֲמַת חוֹלִיָּה הָיָה פָּנֶיהָ יִרְקָרוֹת בְּלִי תוֹאֵר אֲדִמּוּמִית. וְמִה שֶׁנֶּאֱמָר
 15 בְּהַמְשָׁךְ הַפְּסוּק 'וְאֵלָּה בְּנֵיהֶם', דְּרִשׁוּ אֵל תִּקְרִי 'פָּנֶיהָ' - שְׁאִין אִילו
 16 שְׁמֹת בְּנֵיהָ, אֶלָּא שְׁמֹת שֶׁל בִּנְיָנָה - בְּעֵלָה שְׁנִקְרָא כֵּן שְׁבֵנָה אֹתָהּ
 17 בְּנִישׁוֹאִין וּבְנִים כְּשֶׁאֵר נָשִׁים. וְכוּנָתָה הַפְּסוּק, שְׁנִקְרָא 'אִשָּׁר' עַל שֵׁם
 18 'שִׁיִּשְׂרָא אֶת עֲצָמוֹ' - לְבַל יִטְעָה בְּטַעוֹת הַמִּרְגְּלִים. וְכֵן נִקְרָא 'שׁוֹבָב'
 19 עַל שֵׁם 'שִׁשְׁבָב' - הַמְרִיד אֶת 'צִרְוֹ' וְלֹא הִשְׁתַּתֵּף בְּעֵצַת הַמִּרְגְּלִים.
 20 וְכֵן נִקְרָא 'וְאִדְרֹן' עַל שֵׁם שְׁרָדָה וְכִפְּהָ אֶת 'צִרְוֹ' שֶׁהִסִּיתוּ לְטַעוֹת
 21 בְּטַעוֹת הַמִּרְגְּלִים. וְאִיכָּא דְּאִמָּרִי שְׁנִקְרָא 'אִדְרֹן', עַל שֶׁהָיָה פָּנֶיהָ
 22 שֶׁל מְרִים לְאֲחֵר שֶׁנִּתְפָּאָה דוֹמִין לְיָרֵד.
 23 עוֹד נֶאֱמַר 'וְלִאֲשָׁחֹר אֲבִי תִקְוָע הָיָה שְׁתֵּי נָשִׁים חֲלָאָה וְנַעֲרָה',
 24 מִבֵּאֲרַת הַגְּמָרָא מִקְרָא זֶה עַל כֻּלָּב וּמְרִים, 'אֲשָׁחֹר, זֶה כֻּלָּב, וְלָמָּה
 25 נִקְרָא שְׁמוֹ אֲשָׁחֹר, כִּיּוֹן שֶׁהוֹשְׁחֵרוּ פָּנֶיהָ בְּתַעֲנִיּוֹת - מִחֲמַת שְׁקִיבָל
 26 עַל עֲצָמוֹ תַּעֲנִיּוֹת כִּדִּי שִׁינְצֵל מַעֲצַת הַמִּרְגְּלִים. וְכֵן נִקְרָא 'אֲבִי', לִפִּי
 27 'שִׁנְעִישָׁה לָהּ' - לְמִרְיָם פָּאָב - שְׁרָאָה לְרִפּוּאָתָהּ וְלִמְזוּנֹת הַצְּרִיכִים
 28 לְחֹלָה. וְנִקְרָא 'תִּקְוָע' לִפִּי שֶׁתִּקְוָע אֶת לְבֹא לְאִבֵּי שְׁכִשְׁמִים - קִיבֵּל
 29 עַל עֲצָמוֹ שְׁלֹא לְהִיָּתָה כְּעֵצַת הַמִּרְגְּלִים. מִבֵּאֲרַת הַגְּמָרָא שְׁמָה
 30 שִׁנְאָמָר שֶׁכֻּלָּב 'הָיָה שְׁתֵּי נָשִׁים' אִין הַבִּיאֹר כְּפִשׁוּטוֹ, אֶלָּא שִׁנְעִישָׁה
 31 מְרִים בְּשְׁתֵּי נָשִׁים, כְּלוֹמֵר שֶׁחֲלָאָה וְנַעֲרָה, לֹא חֲלָאָה וְנַעֲרָה
 32 הָיָא - לֹא הָיָה שְׁתֵּי נָשִׁים שְׁנִקְרָאוּ כֵּן, אֶלָּא מְרִים עֲצָמָה בְּתַחֲלִילָה
 33 נִקְרָא 'חֲלָאָה' - עַל שֵׁם חוֹלִיָּה שְׁהִיָּה בְּתַחֲלִילָה, וְלִבְּשׁוֹן נִרְפָּא
 34 וְנִקְרָא 'נַעֲרָה' - עַל שֵׁם תוֹאֵר פָּנֶיהָ שְׁהִיָּתָה כְּנַעֲרָה. עוֹד כְּתוּב שֵׁם,
 35 'וּבְנֵי חֲלָאָה צִרְתָּ וְצִהֲרָ וְאִתְּנָן', וְדִרְשׁוּ אִף מִקְרָא זֶה עַל מְרִים,
 36 שְׁנִקְרָא 'צִרְתָּ' עַל שֵׁם שִׁנְעִישָׁתָה צִרְתָּ לְחִבְרוּתָהּ - שְׁהָיָה מִקְנָאוֹת
 37 בְּיוֹפֶיהָ, וְכֵן נִקְרָא 'צִהֲרָ' עַל שֵׁם שֶׁהָיָה פָּנֶיהָ מֵאִירֹת וְדוֹמִין
 38 בְּצִהֲרָהּ. וְנִקְרָא 'אִתְּנָן' לִפִּי שֶׁכָּל הָרֹאִאֵה אֹתָהּ מִתְּאֵדָה לְמִשְׁכַּב
 39 נָשִׁים וּמִלּוּךְ אִתְּנָן לְאִשְׁתּוֹ שֶׁתִּשְׁכַּב עִמָּה.
 40 הַגְּמָרָא חֲזֹרֶת לְבֵאֵר אֶת הַפְּסוּקִים בְּעִנִּין שִׁיעֲבֹד מִצְרַיִם. נֶאֱמַר
 41 בְּפִסְקוֹ, 'וַיִּצְוָ פֶרְעָה לְכָל עַמּוֹ כָּל הַבֵּן הַיִּלּוּד הַיְּאֹרֶה תִּשְׁלִיכוּהוּ וְכָל
 42 הַבֵּת תַּחֲזִיק', אִמָּר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, גִּירָה זֶה גֹּזֵר פֶּרְעָה אִף
 43 עַל עַמּוֹ גֹּזֵר. וְאִמָּר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, שְׁלֹשׁ גִּזְרֹת לַהֲשִׁיךְ
 44 הַגְּדוֹלִים לִיאֹר גֹּזֵר פֶּרְעָה, בְּתַחֲלִילָה גֹזֵר עַל הַגְּדוֹלִים לִישְׂרָאֵל וְלֹא
 45 הוֹשִׁיב שׁוֹמְרִים עַל כָּךְ, אֶלָּא סִמָּךְ עַל הַמִּילָדוֹת וְאִמָּר לָחַן 'אִם בֵּן
 46 הוּא וְהִמָּתָן אֹתוֹ'. וְלִבְּשׁוֹן - לֵאחֲרֵי מִיכָן הוֹשִׁיב שׁוֹמְרִים עַל הַדָּבָר
 47 וְאִמָּר לָחַן 'כָּל הַבֵּן הַיִּלּוּד הַיְּאֹרֶה תִּשְׁלִיכוּהוּ', אִךְ עֲדִיין לֹא גֹזֵר
 48 אֶלָּא עַל יִשְׂרָאֵל. וְלִבְּשׁוֹן כְּשֶׁאִמָּר לֹא אִיצְטְגִנִּינוּ שְׁעֲדִיין לֹא לִקְחָ
 49 מוֹשִׁיעַן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אִף עַל עַמּוֹ גֹּזֵר.
 50 'וְיִלְךְ אִישׁ מִבֵּית לִי וַיִּקַּח אֶת בֵּת לֹדִי', שְׁוֹאֵל הַגְּמָרָא, לְהִיָּתָן תִּלְךְ
 51 עֲמֵרָם. וְדִרְשָׁתָה הַגְּמָרָא, אִמָּר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַ זְבִינָא, שֶׁהִלְךְ עֲמֵרָם
 52 בְּעֵצַת מְרִים בְּתוֹ - שִׁיעֲצָה לֹא לְקִדְשָׁה בְּשִׁנִּית. וְכִפִּי שִׁשְׁנִינוּ
 53 בְּבֵרִיתָא, תִּנְיָא, עֲמֵרָם גְּדוֹל הַדּוֹר הָיָה וְהַכֵּל נִשְׁמָעִים לְדַבְּרֵיהֶן, וְלִכָּךְ
 54 בֵּינָן (שְׁרָאָה שְׁאִמָּר) [שְׁנִינִי] פֶּרְעָה הִרְשָׁע עַל יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּל הַבֵּן
 55 הַיִּלּוּד הַיְּאֹרֶה תִּשְׁלִיכוּהוּ, אִמָּר עֲמֵרָם. וְכִי לְשׁוֹא אֲנִי עֲמִלִּין
 56 בְּלִידָתָם, שְׁהָרִי יִירָגוּ לְבִסְטוֹ עַל יְדֵי עֲבָדֵי פֶּרְעָה, וְלִכָּךְ עָמְדוּ וְגִירָשׁוֹ

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יב עמוד א

רש"י

תוספות

דִּיקָא נְפִי דְכִתְיָב. קרא אחרינא כי משתעי בכלל לא קריה בן קנא בדכתיב בעתניאל אלא הקניז, מאנשי ביתו ומגדוליו של קנא; עוזבה שהכל עובדיה. שמתחלה חולנית היתה בדקרי לה
היא; יריעות. ולקמן קרי לה נמי חלאה ועוזבה. שעובדה כל בחורי ישראל מלשא אותה; והא מייסב נקבת. בדכתיב וקמת עוזבה ויחל לו וגו' אלמא אתתיה וקאי; לשם שמים. כגון זו
שקרתה חילה ונאלא לשם שמים. שקרב באיחיה אהרן ומושה ורואה אותם צדיקים; ורוב בנים דומין לאחי האם בב"ב ביש נוחלין (דף ק"א); ליריעות. כלי תאר אדמיות. דמקמת חילה היתה
ירקרת; בניה. אלו שמות בעלה. שבגאה ועשאה מבנה כשאר נשים כגשואין ובנים; ישר ושוכב וארדון; שישר את עצמו. מלשעות את טעות המרגלים; ששבב את עצמו. מעצמן, לשון
הבת השובבה (ומיני לא), ויצאנית ומורדת; והכי
נמי קרי ליה מרד בקרא אחרינא על שם שמרד
בעצת מרגלים; שרדה ביצרו. שהיה מסיתו
לסעות עמה; שהושתרו פניו. שקבל עליו
תענית הרבה שקבל מעצת מרגלים; שפעשה
לה כפא. להחטא בזה ברפואות ומוזנות הצריכן
לחולת; שתקע את לבו לאביו שבשמים. שלא
להיות בעצת מרגלים; חלאה. חלי. ולכפוף נערה.
שנתרפאה מחילה וקורה בתאר פנים כנערה;
ובני חלאה. ובניני חלאה, שנבנית ונתרפאת.
מבדחין היו להיות צרת וגבר ואתנן; צרה
לחבריה; שהיה מתקנאות בפייה; מוליך ואתנן
לאשתו. שהיה מתאנה למשכב נשים; אף על עמו
גור. דרש רבי תנחומא, יום שגולד משה אמרו
איצטנגיני היום גולד מושיעין של ישראל ואין
אנו יודעים אם מצרי הוא או יהודי, ועמד וקבץ
כל עמו ובקש מהן לתן לו תולדות; בו ביום וגור
אף על עמו; בתחלה והסתן אותו. לא הושיב
שומרים אלא סמך על המילדות; תשליכוהו.
שהושיב שומרין וקסדורין להרבה; ולכפוף על
עמו. בדפרישות. וכיון שעבר היום וגדוין רואין
איצטנגיני שלא לקה. העמיד הקורה עד יום
שהשליך לאור; גדול הדור היה. והיו הכל
נשמעין להרבה; על הזכרים ועל הנקבות. שלא
יולידו אלא זכר ולא נקבה; אלא בעולם היה.
שגולדים ומתים וזוחרים וזחיים וזן לעולם הבא.
אתה גורת בעולם היה ובעולם הבא. שביין
שאנים גולדים אינן באין לעולם הבא; בת מאה
ושלשים. בדמפרש ואזיל שגולדה בירידתן
למצרים; וישראל עמדו שם ר"י שנה ומשגולד
משה לא נתעבבו אלא פ' שנים בדכתיב ומושה
בן שמונים שנה וגו' בדברים אל פרעה (שמות 25)
ואותה שנה יצא; נמצא שעברו מירידתם עד
שגולד משה ק"ל שנה; ובשהחזיר עמדם את
יוכבד וקברו היתה מנקרת ממושה כדאמרין
לקמן בשמעתין; דאמר רבי חמא. ביש נוחלין; וזו
יובד. כפרטין של יורדי מצרים; אתה מוצא
שבעים חסר אחת, וכללן אתה אמרו בקאן
מצרים שבעים; זו יוכבד שהשלימה
כבניתן לעיר; סימני נעיות; קורה לימי עלומיה
בארץ כנענים ובתאר פנים ופשוט הקמטים; והא
הות מעברא ביה תלתא ירחי מעקרא. מקמי
דאהרנה כדלקמן; מקיש ליהתה וכו'. לא נכתב
היון ולא אלא לדרוש בה; כשהיה של חנה. כגור
דין שלח וישר קללתה דעצבון וצריכו
הגון לנביאות. וקאתה ברוח הקדש שעתיד
להיות הגון לנביאות; והתפעלו שלשה ירחים.
שלשה ירחים; וכלה להצניעו, שלא להכב
המצרים לבדוק אחריה אלא לסוף תשעה
חדשים משתחזרה, והיא הנה מעברא ביה
תלתא ירחי מעקרא; ומקבא נפקא לה; אמאי
התפעלו ותתילו. מאחר שצפון במסותרים היה
בדכתיב והתפעלו מה יש לה לאדם ומעיו התם.
וצועק שם, ודרך תינוק לצעוק כששומע קול
תינוק חבוי; אחיו לנו שועלים. בת קול אומר למי
הים אחיו לנו שועלים הקטנים המתכבלים את
הכרמים בהיותם סומד בעוד דברי קטן; שהבי
לפי שהנדר הקשה כשהמים מוליכין אותו כחקה הוא נתקל והוא נשחף ונשבר, אבל דבר קל נתקל ונודרש באין לאחריה; ר"ת רע. של ופת:

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יב עמוד ב

תוספות

רש"י

אנש. של עצי ערבה קנים דקין, והוא קנה וסוף דקרא, קנה קנים. סוף ערבה דקה לרחוץ, לטבול שם לשם גרות: וכן הוא אומר וכו'. שהשב ומתקנה מעטו קרוי רחץ: לשון מיתה. בדמפרש ואולי, שהיו ממותות בידה ודללו של צדיק: דאמר מר. גבי שריטת הוהב דאחשוורש במסכת מגילה: בשני רשעים. דעוג מלך הבשן במסכת ברכות בתחלת פרק הירואה: שריבבת. לשון דאישתרבו: שראתה עמו שבינה. והאי את לשון עם. כמו לא שלח יעקב את אדיו ונלזתי מנו נער. גדול משמע: בעל מום. והוא לוי ונקטל בקול לעבודת השיר: ואין אחר נופל. לזיאר, שאותו היום בשלו גורתם: וכי יאמרו אליכם. העובדי כוכבים דרשו כמותנו אל האבות: המצפצים והמחזים. נביא קרי לשון גנאי, שהם מצפצים כעגורים ומחזים כיונים, מוציאין קול בגרונם ואין יודעין מה אומרים, כך דרך איצטגנינין אינן רואין אלא סימן אבל לא פרשו של כל דבר: ראו. אצטגניני פרתה: שפושעין של ישראל בו, וזה מלתא לא ר' אלעזר קאמר לה. דקאי לא אמצרים קאי אלא אמר קאמר לה. אהא אהא דאמרינן לעיל ואין אחר נופל, וכדכבי אלעזר דאמר שאין יודעים מה הדין, הלכך ראו המצרים ולא ידע מה ראו: בין דשריות למשה בפנים. כל זמן שהיה ביאור אין לקות גדולה מזה ובטלה סימן של לקיחה גדלה. בשבילי, כמו ויכרך ה' אותך לרגלי ונלזתי לו. בשבילי נצלתם. שבטלו אמצרים את גורתם: שירה על תום. בכ"א בניסן נאמרה כדתינא בסדר עולם מרעמס לטבות ומסכות לאיתם ומאיתם לפני פי החיות וזרי ג'. כרביע ויגד למלך מצרים כי ברח העם, חמישי ועשי רדפו מצרים ואחריהם, אור שביעי ירדו לים שנאמר וזר את הילול, לשחיתת קמרו שירה: ויום שביעי הדי, וירט אחרון של פסח הדי דאמר מר בשבועה באדר מת משה. בפ"ק דקדושין (דף ל"ט) ילפינן לה מקראי דכתיב ויבט בני ישראל את משה בערבות מואב שלשים יום, וכתיב משה עבדי מת ונתה קום עבדו, וכתיב כי בעוד שלשת ימים אתם עוברים את הירדן וגו', וכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור לחוד הראשון, צא מן ל"ג למפרע תמצא שבשבועה באדר מת משה, ומנן שבשבועה באדר נולד שנאמר ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום וגו', מה ת"ל היום, היום מלא ימי ושנותי שלשה ירחי. הוי, וזה ג' חדשים שהצפנינו רבי של ראשון, לא חסר אלא ד ימים ורבו של ג' להדינן ניסן ואמצעי שלם אדר השני שלם: מאי שנא מן העבריות דקאמרה לה מקלל דמצריות לא ניתא לה: דבר ספא. זו שאבילתה דברים טמאים והתינוק טועם בחלב כל מה שתאכל כדאמר ר' יוחנן (דף ס"ט) גבי לשד השמן: את מי יורה דעה. למי למד הקב"ה תורה, למי שגמל והפריש עצמו מחלב טמא ונתתק מן הדשים הטמאים, כמו ונתתק משם (נלזתי יכו) שהלכה בוריות פלגות. שכל כחה עליה, כמו חזק ואמץ (דברים ל"א) תקיף ועלם: שהעליה את דבריה. שלא אמרה שהיא אחותו ושהיא מביאה את אמה: הילכי את תלך. גרי לך שליה: שהיתה מתבאה בשמאי אחות אהרן. עד שלא נולד משה, והיינו הנביאה אחות אהרן: מאי

בשבילי

נצלתם כולכם. תימה אדרבה
בשבילו נגזרו הגזירות שראו
אצטגניני פרתה יש לומר הוא היה הראשון
המושלך לזיאר וגזירה ראשונה אם בן הוא ודמתן
אותו לא בשבילו היתה אלא משום ונלחם בנו
דרך אנשים להלחם:
סרח

אנש בדכתיב 'קנה וסוף קמלו'. 'ותרד בת פרתה
לרחץ על היאר' אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון
בן יוחי, מלמד שידרה לרחוץ מגוללי אביה, וכן הוא
אומר 'אם רחץ ה' את צאת בנות ציון וגו'". 'ונערתיה
הלכת וגו' אמר רבי יוחנן, אין הליכה זו אלא לשון
מיטה, וכן הוא אומר 'הנה אנכי הולך למות'. 'ותרא

את התכה בתוך הסוף' פיון דחוו דקא בעת לאצולי למשה, אמרו לה, גבירתנו מנהגו
של עולם מלך בשר ודם גזור גזירה, אם כל העולם פולו אין מקיימין אותה, בגין ובגין
ביתו מקיימין אותה, ואת עוברת על גזירת אביה. בא גבראל ויכבדן בקרקע. 'ותרשלח את
אמתה ותקחה' רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר ידה וחד אמר שפחתה. מאן דאמר ידה,
דכתיב 'אמתה'. ומאן דאמר שפחתה, מדלא כתיב ידה. ולמאן דאמר שפחתה, הא אמרת
בא גבראל ויכבדן בקרקע. דשייר לה חדא, דלא אורחא דבת מלכא למיקם לחודה. ולמאן
דאמר ידה, ליכתוב ידה. הא קא משמע לן דאישתרבב אישתרבו, דאמר מר, וכן אתה
מוצא באמתה של בת פרתה וכן אתה מוצא בשיני רשעים, דכתיב 'שיני רשעים שפרת'
ואמר ריש לקיש אל תיקרי שפרת אלא שריבבתה. 'ותפתח ותראהו את הילד' ותרא מיבעי
ליה. אמר רבי יוסי ברבי חנינא, שראתה שכניה עמו. 'והנה נער בכף' קרי ליה 'לד' וקרי
ליה 'נער', תנא, הוא ילד וקולו פנער, דכרי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה, אם בן עשיתו
למשה רבינו בעל מום, אלא מלמד שעשיתה לו אמו חופת נעורים בתיבה, אמרה, שפא לא
אזכה לחופתו. 'ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה' מנא ידעה, אמר רבי יוסי ברבי חנינא,
שראתה אותו מהול. 'זה' אמר רבי יוחנן, מלמד שנתנבאה שלא מדעתה, 'זה' נופל ואין אחר
נופל, והיינו דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב 'וכי יאמרו אליכם דרשו אל האבות ואל הדיענים
המצפצים והמחזים', צופין ואינם יודעין מה צופין, מחזים ואינן יודעים מה מחזים. ראו
שפושעין של ישראל בפנים הוא לוקה, קמרו וגורו, כל הבן תילוד היארה תשליכוהו, פיון
דשריות למשה אמרו, תו לא חזינו כי ההוא סימנא, בפלו לגזירתיהו, והם אינן יודעין שעל
מי מריבה הוא לוקה, דאמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב 'המה מי מריבה אשר רבו',
המה' שראו איצטגניני פרתה וסעו, והיינו דקאמר משה שש מאות אלף רגלי וגו', אמר להן
משה לישראל בשבילי, נצלתם כולכם. רבי חנינא פר פפא אמר, אותו היום עשרים ואחד
בניסן היה, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, מי שעתיד לומר
שירה על תום ביום זה ילקה ביום זה. רבי אחא פר חנינא אמר, אותו היום ששה בסיון היה,
אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, מי שעתיד לקבל תורה מזה
סיני ביום זה, ילקה ביום זה. בשלמא למאן דאמר בששה בסיון, משפחת לה ג' ירחי, דאמר
מר, בשבועה באדר מת ובשבועה באדר נולד משה, ומשבועה באדר ועד ששה בסיון תלתא
ירחי. אלא למאן דאמר בעשרים ואחד בניסן, היכי משפחת לה. אותה שנה מעוברת היתה,
רובו של ראשון ורובו של אחרון ואמצעי שלם. 'ותאמר אחותו אל בת פרתה האלך וקראתי
לך אשה מינקת מן העברית' ומאי שנא מעבריות, מלמד שהחזירוהו למשה על כל המצויות
פולן ולא ינק. אמר, פה שעתיד לדבר עם השכינה, יינק דבר טמא, והיינו דכתיב 'את מי

יורה דעה וגו', למי יורה דעה ולמי יבין שמועה, לגמול מחלב ולעתיקי משדים. 'ותאמר לה בת פרתה לבי וגו' אמר רבי אלעזר,
מלמד שהלכה בוריות פלגות. רבי שמואל בר נחמני אמר, 'העלמה' שהעלימה את דבריה. 'ותאמר לה בת פרתה היליכי את
הלד הזה' אמר רבי חמא ברבי חנינא, מתנבאה, ואינה יודעת מה מתנבאה, 'היליכי' הא שליכי. 'ואני אתן את שברך' אמר רבי
חמא ברבי חנינא, לא דיין לצדיקים שפוזויון להן אבדתן, אלא שנותנין להן שברן. 'ותקח מרים הנביאה אחות אהרן וגו', אחות
אהרן ולא אחות משה. אמר רב עמרם אמר רב, ואמרי לה אמר רב נחמן אמר רב, מלמד שהיתה מתנבאה בשמאי אחות אהרן,
ואמרה

ביאורים למסכת סוטה דף יב עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הניחה אותו באגם - מקום שגדלים בו קנים דקים ועצי ערבה על שפת הנהר, וסוף היינו עצי ערבה, ומצינו שנקראים כן בפרקי' קנה וסוף קמלו' - קנה היינו קנים, וסוף היינו ערבה דקה. עוד כתוב 'ותרד בת פרעה לרחץ על היאר', אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, פסוק זה מלמד שירדה בת פרעה לרחוץ - להתנקות מגילולי אביה - שירדה לטבול לשם גירות. וכן הוא אמר - מצינו שהשיבה מעונות נקראת רחיצה, שנאמר 'אם רחץ ה' את צאת פנות ציון וגו'. בהמשך הפסוק נאמר 'ונצרתה הלכת על יד היאר וגו'', אמר רבי יוחנן אין הליכה זו אלא לשון מיתה, וכפי שיתבאר שהמיתן גבראל לפי שמדחו בה על שהצילה את משה. וכן הוא אמר - מצינו במיתה לשון הליכה, שאמר עשו 'הנה אנכי הולך למות'. בהמשך נאמר 'ותרא את התבה בתוך הסוף', אומרת הגמרא, בין דחו - ראו נערותיה של בת פרעה, דקא בעו לאצולי למשה - שרוצה בתיה להציל את משה מן היאר, מדחו בה ואמרו לה, בנחיתנו, מנחנו של עולם הוא, שבשקלך בשר ודם נזר גזירה, גם אם כל העולם כולו אין מקיימין אותה, בנינו ובני ביתו מקיימין אותה, ואת עוברת על גזירת אביה שאמר להטביעם. בא המלאך גבראל והכבדן בפרקע ומתו. ונחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה מדי אמתה, דה - אחד מהם אמר שהושיטה ידה והביאה את התיבה אליה, וחד אמר ששלחה את שפתה להביא את התיבה. מבאר הגמרא, מאן דאמר דיה, טעמו הוא משום דתניב 'אמתה', ופירש כפשוטו שאמרה היא יד. ומאן דאמר שפתה, פירש כך מללא בתיה דיה - אם כוננת הפסוק שהושיטה את ידה, היה לו לכתוב 'ידה' כלשון התורה בכל מקום, אלא מוכח שפירשו שפחה. שואלת הגמרא, ולמאן דאמר ששלחה את שפתה, קשה שהא אמרת בא גבראל והכבדן בפרקע ומתו, ואם כן כיצד שלחה שפחה. מתרצת הגמרא, דשייר לה חדא - גבראל השאיר לה שפחה אחת שלא מתה, משום דלא אורחא דבת מלבא למימס לחודה - אין דרכה של בת מלך להתהלך לבדה, ושולח את אותה שפחה. שואלת הגמרא, ולמאן דאמר ששלחה את ידה, לכתוב - שתכתוב התורה ידה כלשון התורה בכל מקום. מתרצת הגמרא, הא קא משמע לן - לכך נאמר 'אמה', להשמיענו דאשתרובב אישתרובבי נעשה נס שהתארכה ידה לאמות הרבה כדי שתוכל להגיע לתיבה. דאמר מר לגבי שרוב שרביטו של אחשוורוש, וכן אתה מוצא שנעשה נס זה באמתה של בת פרעה שנתארכה, וכן אתה מוצא בשני רשעים - שינו של עוג מלך הבשן שנתארכה, דתניב 'שני רשעים שפרה', ואמר ריש לקיש אל תיקרי שפרה אלא שריפתה - שהארכו שיניו.

'ותפתח ותראהו את תולד', שואלת הגמרא, מדוע נאמרו 'ותראהו' הרי 'ותרא מיבעי ליה'. ומשיבה, אמר רבי יוסי בריה חנינא, מה שנאמר 'ותראהו' אינו מתיחס לילד, אלא שראתה שכינה עמו. בהמשך הפסוק נאמר 'והנה נער בכח', שואלת הגמרא, מדוע בתחילת הפסוק נאמר ליה - נקרא משה 'ילד' שנאמר 'ותראהו את הילד', ואילו בהמשך נקרא 'ליה' - נקרא משה 'נער', ומשמע שהיה גדול. ומשיבה, תנא, הוא ילד וקולו בנער - לעולם היה קטן באיבריו כילד, אך נקרא גם 'נער' לפי שהיה קולו חזק כשל נער. דברי רבי יהודה. אמר לו רבי נחמיה, אם כן - לדברך שהיה קולו כנער בילדותו, נמצא שקולו משונה משאר בני אדם, ועשיתו - החשבתו למשה רבינו שהוא לוי לפעל מום בקולו, ופסול הוא לעבודת השיר. מתרצת הגמרא, אלא כך יש לפרש, מה שנקרא נער, מלמד שששתה לו אמו חופת נעורים בהיותו בתיבה, כיון שאמרה, שמה לא אבקה לחופתו - להשתתף בחופתו.

'ותחמל עליו ותאמר מילדי העברים זה', שואלת הגמרא, מאן דקא - מדיחן ידעה בתה שמילדי העברים הוא, הרי גם בני

המצרים הושלכו ליאור. ומשיבה, אמר רבי יוסי בריה חנינא, כיון שראתה אותו מחול הבינה כי מ ישראל הוא. ומה שנאמר 'זה', אמר רבי יוחנן מלמד שנתנפכה שלא מדעתה, והמשמעות בדבריה, שזה - משה נפל ליאור, ואין אחר נפל ליאור מכאן ואילך. ותינו דאמר - וזהו שאמר רבי אלעזר, לגבי נביאי עובדי כוכבים, מאי דתניב 'וכי יאמרו אליכם העובדי כוכבים דרשו כמונו אל האבות ואל היתענים המצפצים והמקנים' - שמכנים את נביאיהם בלשון גנאי, 'מצפצפי' היינו שצופין - רואים שיש סימן, ואינם יודעין מה צופין בסימן זה, ומהגים היינו שמהגים - מוציאים קול בגרונם, ואינם יודעין מה מוציאים מה פה. ומבאר הגמרא מדוע בטלה הגזירה, שבתחילה כשראו האיציטגנינים, שמושיעין של ישראל במים הוא לוקה - עתיד ללקות במים, עמדו ונזרו שכל הן תילוד היארה תשליכוהו, כדי שאכן ילקה ולא יוכל להושיעו. ולכן בין דשידויה למשה - לאחר שהושלך משה ליאור, אמרו, תו לא חיונו כי ההוא סימנא - איננו רואים יותר סימן זה, ובטלו לגזירותיהו - בטלו את גזרת כל הן תילוד היארה תשליכוהו. אך מבאר הגמרא, שזהם - האיציטגנינים אינן יודעין שאין פירוש ראייתם שיעשו במים, אלא ששל חטא מי מריבה הוא לוקה שלא יכנס לארץ. וכמו דאמר רבי הקא בריה חנינא, מאי דתניב 'המה מי מריבה אשר רבו', מהו 'המה', שמשמע שהם אלו שדובר בהם כבר, אלא שראו איציטגניני פרעה שעתיד משה ללקות במים, ומושו שסברו שיעשו במים, אך פירוש ראייתם הנכון הוא, שעתיד ללקות על חטא מי מריבה, וזהו 'המה' - הם המים שראו איציטגניני פרעה. ותינו דאמר משה - כיון שעל ידי משה בטלה הגזירה להשליך הנולדים ליאור, לכן אמר משה 'שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב וגו'', מה שנאמר 'רגלי' היינו שאמר להן משה לישראל בשבילי, שכיון שהייתי במים סברו המצרים שכבר לקיתי ובטלו גזירתם, ובצלחתם בולבם מגזירתם.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים באיזה יום הושלך משה ליאור. רבי חנינא בר פפא אמר, אותו היום שהושלך משה ליאור בעשרים ואחד בניסן היה, ולפיכך אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, וכי ראוי שמי שעתיד לומר שירה על הים ביום זה - כ"א בניסן שהוא יום קריעת ים סוף, ילקה ביום זה. רבי אחא בר חנינא אמר, אותו היום שהושלך משה ליאור, בששה בסיון היה, ולפיכך אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, מי שעתיד לקבל תורה מהר סיני ביום זה, שהרי קבלת התורה היתה בו' סיון, ילקה ביום זה. שואלת הגמרא, בשלמא למאן דאמר שהושלך ליאור בששה בסיון, אם כן מושפחת לה ג' דתי - מובן מה שנאמר בפסוק שהצפינה אותו שלשה חודשים מיום לידתו עד שהשליכה אותו ליאור, כיון דאמר מר, בשבעה באדר מת משה, ובשבעה באדר נולד משה, ומשכבה באדר ועד ששה בסיון לא תלדי ירחי. אלא למאן דאמר שהשליכוהו ליאור בעשרים ואחד בניסן, היכי מושפחת לה, הרי מ' אדר עד כ"א ניסן הם פחות משלושה חודשים. מתרצת הגמרא, אותה שנה שהושלך משה ליאור, שנה מעוברת היתה - שהיו בה שני אדרים, ומשה נולד באדר ראשון, ומה שאמר 'ותצפנו שלשה חדשים', אינם ג' חדשים שלמים, אלא רובו של ראשון - החודש הראשון היינו מ' אדר עד סוף אדר ראשון, ורובו של אחרון - החודש השלישי היינו מ' ניסן עד כ"א ניסן, ואמצעי שלם - החודש השני היינו כל חודש אדר ב'.

'ותאמר אחתה אל בת פרעה האלך ונקראתי לך אשה מינקת מן העברית ותניק לך את הילד', שואלת הגמרא, ומאי שנא מעבריות - מדוע אמרה לה שתביא לה מינקת דוקא מהעבריות, משמע שלא חפצה בת פרעה שתינק מן המצרים, ומשיבה, מלמד שהחזירוהו - תחילה סובבדו למשה על כל הנשים המצירות בוינן כדי שיניקו אותו, ולא ינק - לא הסכים לינוק, משום שאמר

ביאורים למסכת סוטה דף יג עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

חלק זה. אמר להו עשיו, אם אכן מכרתי לכם זאת, הבו לי איגרתא
 - הראו לי שטר המכירה על חלקי במערה. אמרו ליה בני יעקב,
 איגרתא בארעא דמצרים היא - השטר נמצא במצרים. חשבו
 האחים ביניהם ופאן ניוול - מי ילך להביאו מארץ מצרים, והחליטו
 שניוול - ילך נפתלי, משום דקליל בי איילתא - הליכתה קלה
 ומהירה כשל איל. דכתיב 'נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר',
 ודרשו על כך, אמר רבי אבהו אל תקרי 'אמרי שפר', אלא אמרי
 ספר - שהביא את שטר המכירה ממצרים. ממשכה הגמרא
 ואומרת, שבאותו זמן, חוששים שהוא בריה דרן - בנו של דן בן יעקב,
 תמן הוה - היה שם בעת המכירה, ונקרין ליה אוהניה - כבדו אוהניו
 מלשמוע, אמר להו חוששים לבני יעקב, מאי האי - מדוע אתם
 מתעכבים מלקבור את יעקב, ואמרו ליה קא מעבב האי - עשו
 מעבב אותנו עד דאתי נפתלי דמצרים ויביא עמו את שטר
 המכירה של המערה. אמר להו חוששים, ועד דאתי נפתלי מארעא
 דמצרים יהא אבי אבא מוטל בכדיון. שקל - נטל חוששים קולפא
 - מקל, כתיב - והכה בו ארשיה - על ראשו של עשו ודרגו.
 ומחמת המכה נתרן - נשרו עיניה - עיניו של עשיו, ונפלו על
 אברעא - רגליו דעקב. פתחיהו יעקב לעיניה - פתח יעקב את
 עיניו ואחיד - וחיד, והיינו דכתיב 'ישמח צדיק כי חזה נקם,
 פעמיו ירחיק בדם הרשע', ולכך שמח יעקב שחזה בנקם שנקמו
 בעשו. ובאותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה, דכתיב 'למה
 אשפל גם שניכם יום אחד', ואף על גב דמיתתן של עשיו ויעקב
 לא ביום אחד הוא, מכל מקום נחשב ששיכלה את שניהם ביום
 אחד כיון שקבורתן מיהא ביום אחד הוא.
 נאמר יועל יוסף לקבור את אביו, וכן בשעת חזרתו נאמר 'אחרי
 קברו את אביו, הרי שייחס הכתוב את קבורת יעקב ליוסף. שואלת
 הגמרא, כיצד הניחוהו אחיו ליטול לבדו את השם של קבורת
 אביהם, וכי ואי לא עסק ביה יוסף - אם לא היה יוסף מתעסק
 בקבורתו, אחיו לא הוו מעסקי ביה לקבורה, והכתיב 'וישאו אותו
 בניו ארצה כנען', נמצא שאף שאר האחים התעסקו בקבורת יעקב,
 ואם כן מדוע נתנו לו שתיקרא הקבורה על שמו. מתרצת הגמרא,
 שאמרו שאר האחים, הניחו לו ליוסף להתעסק בקבורת יעקב יותר
 מאיתנו, מפני שקבורתו פמליים - כבודו של יעקב שיוסף שהוא מלך
 יתעסק בקבורתו, יותר מבדיוותו - ממה שנתעסק בו אנו.
 שנינו במשנה, מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק ביה אלא משה בוי.
 תנו רבנן, בא וראה כמה חביבה מצות על משה רבינו, שקל
 ישראל בולן נתעסקו בבנייה מהמצרים, ששאלו מהם בלי כסף וכלי
 זהב, והוא - משה נתעסק במצות - העלאת ארונו של יוסף,
 שנאמר 'חכם לב יקח מצות וגו'. ומנן היה יודע משה רבינו
 היכן יוסף קבור - שלקח משם עצמותיו, אמרו חז"ל, סרח בת
 אשר נשתירה מאותו הדור, והלך משה אצלה, אמר לה משה,
 כלום את יודעת היכן יוסף קבור, אמרה לו ארון של מתכת כבד
 עשו לו מצרים, וקבעוהו בגילום הנדר - הנהר שממנו כל ארץ
 מצרים שותה, ועשו כן כדי שיתקברו בזכותו מימינו של הנהר. הלך
 משה וקבר על שפת נהר הגילום, אמר לו, יוסף יוסף, הניע העת
 שנשבע הקדוש ברוך הוא שאני גואל אתכם, והניעה עת קיום
 השבועה שהשבעת את ישראל להעלות לקבורה בארץ הקודש,
 אם אתה מראה עצמך שנוכל לקיים שבועתך, מוטב, אך אם לאו,
 הרי אנו מנושין משבועתך, כיון שלא היתה השבועה אלא אם נוכל
 לקיימה. מיד צף ארנו של יוסף על מי הנהר, ונטלו משה. ומבאר
 הברייתא, ואל תתמה היאך שיהיה ברזל צף על המים, שהרי
 כתיב בתלמודי אלישע, 'ויהי האחד מפיל הקורה ואת הברזל
 נפל אל המים וגו', אתה ארנו והוא שאול ואמר איש האלהים
 אנה נפל ויראנו את המקום ונקבב עץ וישלך שמה ויצף
 הברזל, הרי אלישע הנביא הציף את הברזל על המים, משום
 שרצון יראיו יעשה. והלא - ולכן אין לתמוה על הדבר, שהרי

ואמרת מרים נבואה, עתידה אמי שחלד בן שמושיע את
 ישראל. וכיון שנולד משה, נתמלא כל הבית בולא אור, והבינו
 כי אכן נולד מושיע של ישראל, עמר אביו עמר, ונשקה על
 ראשה, ואמר לה, בתי נתקיימה נבואתיך שעתיד לילד לנו
 מושיע של ישראל. אך וכיון שהמילוחו ליאור, עמר אביו
 ומפחה - חבט על ראשה, ואמר לה, בתי היכן נבואתיך - משום
 שחשב שימות ביאור. והיינו דכתיב 'ותתצב אחתו מרחק לדעה
 מה יעשה לו', דוקא היא עמדה לראותו היות והיתה בטוחה
 שינצל, ועמדה שם כדי לידע מה יהא בסוף נבואתה - מה יעלה
 בסופה.
 שנינו במשנה שיוסף ורה לקבור את אביו, וכו'. מבאר הגמרא
 עניני קבורת יעקב, ושואלת, מאי שנא מעיקרא - מדוע בתחילה
 כשעלו לקבור את יעקב, הקדימו את המצרים ליוסף ואחיו, דכתיב
 'ויעל יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו על עבדי פרעה וגו',
 ותדר - ואחר כך נאמר 'וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו'. ומאי
 שנא ואילו לבסוף - בשעת חזרתם מהקבורה, הקדימו את יוסף
 ואחיו למצרים דכתיב תחילה 'וישב יוסף מצרימה הוא ואחיו',
 ותדר - ואחר כך נאמר 'וכל העללים אתו לקבר את אביו' -
 דהיינו המצרים, כלומר להיפך מכפי שיצאו בתחילה. מתרצת
 הגמרא, אמר רבי יוחנן, בתחילה עד שלא ראו המצרים בכבודו
 של ישראל, לא נהגו בהן כבוד, ולכן הקדימו לצאת לפניהם,
 ולבסוף לאחר קבורת יעקב, שראו אז בכבודן, נהגו בהן כבוד,
 ונתנו להם להקדים לחזור לפניהם. ומבאר הגמרא מהו הכבוד
 שראו בישראל, דכתיב 'ויבאו עד גרן האבד אשר בעבר הירדן
 ויפסדו שם מספד גדול וכבד מאד', וגורן האטד משמעו שהיה גורן
 מאטד, וקשה וכי גורן יש לו לאטד - וכי דרך לאסוף אטדן
 ולעשות הימנו גורן. לכן אמר רבי אבהו, לא היה זה גורן מאטדים
 אלא שהמקום נקרא גורן האטד, מלמד שהקיפוהו בתרים לארנו
 של יעקב, בגורן זה שמקיפים לו אבד של קוצים לשומרו מסביב,
 ומי הקיפוהו, שבאו בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה, וחלקו
 כבוד ליעקב, שתלו את כתריהם בארנו. והמצרים שראו כבוד זה,
 החלו אף הם לנהוג כבוד בבניו. תנא, בולס - בני עשו ובני ישמעאל
 ובני קטורה, מתחילה למלחמה באו - להלחם בבני יעקב כדי שלא
 יקבר יעקב במערת המכפלה, אך כיון שראו את ברתו של יוסף
 תלוי בארנו של יעקב, נמלו בולן בתריהו ותלאום בארנו של
 יעקב. תנא, שששים וששה בתרים תלו בארנו של יעקב.
 'ויספרו שם מספד גדול וכבד מאד'. תנא מהו ההספד הגדול
 והכבד שנעשה, שאפילו הסוסים ואפילו החמורים נעצבו על
 פטירתו (מאילו מאילו).
 אומרת הגמרא, כיון שהגיעו למערת המכפלה לקבור את יעקב,
 אתא עשו, וקא מעבב - עיכב אותם מלקבורו שם, וכך אמר להן
 - לבני יעקב, הרי נאמר 'ממרא קרית הארבע הוא חביון', ואמר
 רבי יצחק הטעם שנקראת המערה 'קרית ארבע', לפי שאלו
 שנקברו בה ארבע זוגות היו, אדם וחתו, אברהם ושרה, יצחק
 ורבקה, יעקב ו Leah. וכשמת יצחק נשאר שני קברים אותם ירשנו
 שנינו, וכיון שאיחו - יעקב, קברה למה במערה בדידיה - בחלקו
 שקיבל בירושה, אם כן, והאי - הקבר דפייש - שוותר. דידי - שלי
 הוא. אמרו ליה בני יעקב, הרי ובינתה - מכרת ליעקב את חלק
 במערה בשעה שמכרת את הבכורה. אמר להו עשיו, נהי דזבני
 בכירותא - אמנם מכרתי את חלק הבכורה, שלא אקבל פי שנים
 בירושה, אך פשיטותא - את חלק הפשוט שלי מי זבני - האם
 מכרתי. אמרו ליה בני יעקב, אין - אכן מכרת אף את חלק
 הפשוט במערה. דכתיב שאמר יעקב ליוסף 'בכברי אשר בריתי
 לי בארץ מצרים שמה תקברני', ואמר רבי יוחנן משום רבי
 שמעון בן יהוצבק, מה שנאמר 'כריתי', אין ביה אלא לשון
 מכירה, שכן בכברי הים קורין למכירה ביה, נמצא שמכרת אף

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יג עמוד א

רש"י

1 **מאי שנא מעיקרא** דאקדמינהו למצרים מקמי יוסף, ומאי שנא לבסוף דכתיב הוא
2 ואחיו והדר וכל העולם אתה וכו'. דרך לאסוף אסדיו ולעשות מהן גרן: ששקפין לו אגד.
3 גדר של קוצים: שלשים וששה בחרים. י"ב נשיאים דישמעאל וכו' אלופים נמנו בעשו.
4 וא"ת כ"ח הן, תימן וקנו נמנו ב' פעמים, וא"ת קרן נמנו ב' פעמים, שני קרן הן, אחד
5 מבני אלפיו ואחד מבני אהליבקה, ומימ' ל"ה הן
6 ובתרו של יוסף הרי ל"ה קא מעבב. שלא
7 יקבורוהו שם: אגד. קרית ארבע שמה שאניה
8 מתוקת אלא ד' וזוגת. הא דא"ר יצחק לאו
9 מלתא דעשו היא אלא אגרא קאמר ליה למימר
10 טעמא דעפובא, דודאי בן הוה בדברי עשו
11 שאניה מתוקת אלא ח' קברים: איהו יעקב:
12 קברה ללאה בירייה. בחלק הפנימי בדרתיב
13 ושמה בירתי את לאה: זבניתה בשמכרת
14 הקבורה: נתי זבניתה לבכורת. ולא אטול פי
15 שנים אלא ממוה: פשיטותא מי זבני. חלקי
16 בחלק פשוט לא מכרת: א"ל אין. פשיטותי נמי
17 זבנת חלקי במערה זו לגמרי, שך אמר אביו
18 בשעת מיתת אשר בירתי לי, ואין בידה אלא
19 לשון מכירה כמו ואברה לי בחמשה עשר כסף
20 (סוף ג) הכו אגרתא. הווא שטר מכירה: יקרון
21 אוריה. כבוד אגיו משמוע: מאי תא. למה
22 אינכם קוברין אותה שקיל גולפיה. מקל, כמו
23 גולפי טובי בלע מאבירי בערכין (ה' כה). ואי לא
24 אינכם בית יוסף אחיו מי לא הוי מעסקי ביה.
25 כלומר הווא הניחוחו אחיו ליוסף לשול לו את
26 השם לבדו של קבורת אביהם, וכי פרקי מעליהן
27 העל ולא חשו לה ואם לא נתעסק בו הוא כן
28 לא הוי עסוקין בו, והכתיב וישאו אותו בניה,
29 אלקמא אף הם היו עסוקין במשאו וקבורתו.
30 ומסקנא כתיב אחי קבור את אביו, תלה הכתוב
31 בו שהוא היה עקר הדבר: אמרי. אחיו ביניהן
32 הניחו לו להתעסק בו כגדו כלנה בבדו. של
33 אביו בקלף יותר מבהדיוטות, שיוסף מלך הוא:
34 נתעסקו בביתו של מצרים: כדי שיתברכו מימיו.
35 תמיד לפי שאין ארץ מצרים שוטה ממי גשמים
36 אלא שקלה עשויה: יאורים וחריצים מנילוס עד
37 סוף המדינה מזה פרסאות, ונילוס עולה ומשקה
38 ומתברר וממלא אותן יאורים ומשקין מהן
39 השדות, והיינו דכתיב (קק"ז יז) והנה אם לא
40 יעלה מכל משפחות וגו' לא עליהם יהיה הגשם,
41 ואם משפחות מצרים לא תעלה ולא תבא (וכאן)
42 ולא עליהם, ואין כתיב כאן הגשם אלא ולא
43 עליהם יהיה אותו גדר שכן שותין מפניו. ויונתן
44 בן עוזאל תרגם ולא עליהם תיסק נילוס: ונתי
45 האחר מפיל הקורה וגו'. בתלמודי אלישע כתיב
46 במלכים: והוא שאל. השאלהו לו: תלמידו של
47 משה, ולא שלמד מפי, אלא תורתו של משה
48 למדו לאלהיהם בקבריהם של מלכים. בקבורת של
49 מלכים, ולשון קניי היא:

קס

תוספות

1 **סרח** בת אשר נשתירה מאותו הדור. תימה וחלא מכיר ויאר בן מנשה נולדו בימי יעקב
2 וחיו מבאי הארץ למה לא שאלם משה והם היו מבני בניו של יוסף י"ל ססוד
3 האולה נוסר לסרח כדאיתא בפירקי ר"א (פק' מו) וכיון שבא משה הלכו קניי ישראל אצל
4 לפי שכבר נכשלו על ידי בני אפרים שיצאו שלשים שנה לפני הקץ ונמלכו עתה בה ואמרה
5 להם מה לשון אמר לכם המושיע הזה אמרו לה
6 פקדו פקדתי אמרה להם א"כ הוא הוא לכך הלך
7 גם משה אצלם. מתוספת רבי:
סמליון

ובאמת. ובין שהמילוחו ליאור, עמד אביה ומפחה על ראשה, אמר לה, בתי היכן נבואתיה,
והיינו דכתיב [ותמצב אחתו מרחק לדעה מה יעשה לו], לידע מה יהא בסוף נבואתה: יוסף
ובה וכו': מאי שנא מעיקרא, דכתיב [ועל יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה
וגו'], והדר [וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו], ומאי שנא לבסוף, דכתיב [וישב יוסף מצרימה
הוא ואחיו] והדר [וכל העולם אתו לקבר את אביו]. אמר רבי יוחנן, בתחילה עד שלא ראו
בכבודו של ישראל, לא נהגו בהן כבוד. ולבסוף שראו בכבודן, נהגו בהן כבוד, דכתיב [ויבאו
עד גרן האגד] וכי גרן יש לו לאגד, אמר רבי אבהו, מלמד שהקפידו בתרים לאורו של
יעקב, בגרן זה שמקפידים לו אגד, שכאן בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה. תנא, כולם
למלחמה באו, פיון שראו בתרו של יוסף תלוי באורו של יעקב, נטלו כולן בתריהן ותלאום
באורו של יעקב. תנא, שלשים וששה בתרים נתלו באורו של יעקב. [ויספרו שם מספר
גדול וכבר מאד] תנא, אפילו סוסים ואפילו חמורים (מאילו מאילו), פיון שהגיעו למערת
המכפלה, אתא עשו, קא מעבב. אמר להן [ממרא קרית הארבע הוא חברין], ואמר רבי
יצחק [קרית ארבע], ארבע זוגות היו, אדם וחיה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה.
איהו, קברה ללאה בירייה, והאי דפייש, ידיי הוא. אמרו ליה, זבניתה. אמר להו, נתי זבניתי
בבירותא, פשיטותא מי זבניתי. אמרו ליה, אין דכתיב [בקברי אשר בירתי לי] ואמר רבי יוחנן
משום רבי שמעון בן יהוצדק, אין בירה אלא לשון מכירה, שכן בברייתא הים קורין למכירה
[בירה] אמר להו, הכו לי איגרתא. אמרו ליה, איגרתא בארעא דמצרים היא. ומאן נזיל, נזיל
נפתלי דקליל פי איגלתא, דכתיב [נפתלי אלה שלחה הנתן אמרי שפר], אמר רבי אבהו, אל
תקרי [אמרי שפר] אלא אמרי ספר. חושים בריה דדן, תמן הוה ויקרון ליה אורגיה, אמר להו
מאי האי, ואמרו ליה קא מעבב האי עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים, אמר להו [ועד דאתי
נפתלי מארעא דמצרים, והא אבי אבא מוטל בבזיון, שקל קולפא, מחיה ארישיה, נתן עיניה
ונפלו אפרעא דיעקב. פתחיהו יעקב לעיניה ואחיה, והיינו דכתיב [שמוח צדיק פי הוה נקם,
פעמיו ורחץ בדם הרשע]. באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה, דכתיב [למה אשפל גם
שניכם יום אחד], ואף על גב דמיתתן לא ביום אחד הוא, קבורתן מיהא ביום אחד הוא.
ואי לא עסק ביה יוסף, אחיו לא הוי מעסקי ביה, והכתיב [וישאו אותו בניו ארצה פנעו].
אמרו הניחו לו, בבדו בפולכים יותר מבהדיוטות: מי לנו גדול מיוסף כו': תנו רבנן, בא
וראה פמה חביבות מצות על משה רבינו, שכל ישראל כולן נתעסקו בבירה והוא נתעסק
במצות, שנאמר [חכם לב יקח מצות וגו']. ומנין היה ידע משה רבינו היכן יוסף קבור, אמרו,
סרח בת אשר נשתירה מאותו הדור, הלך משה אצלם, אמר לה, בלום את יודעת היכן
יוסף קבור, אמרה לו, ארון של מתכת עשו לו מצרים, וקבעוהו בגילום הנהר כדי שיתברכו
מימיו. הלך משה ועמד על שפת נילוס, אמר לו, יוסף יוסף, הגיע העת שנשבע הקדוש
ברוך הוא שאני גואל אתכם, והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל. אם אתה מראה עצמך
מוטב, אם לאו, הרי אני מנוקין משובעתך. מיד, צף ארונו של יוסף, ואל תתמה היאך ברזל
צף, שהרי כתיב [ויהי האחד מפיל הקורה ואת הברזל נפל אל המים וגו'], אהה אדוני והוא שאל ויאמר איש האלהים אנה נפל
ויראהו את המקום ויקצב עץ וישלך שמה ויצף הברזל. והלא דברים קל וחומר, ומה אלישע תלמידו של אלהה, ואלהיו תלמידו
של משה, צף ברזל מפניו. מפני משה רבנו, על אחת פמה וכמה. רבי נתן אומר, בקברניט של מלכים היה קבור, הלך משה ועמד
על קברניט של מלכים, אמר, יוסף, הגיע עת שנשבע הקדוש ברוך הוא שאני גואל אתכם, והגיעה שבועה שהשבעת את ישראל,
אם אתה מראה עצמך מוטב, ואם לאו, הרי אני מנוקין משובעתך, באותה שעה נודעו ארונו של יוסף, נטלו משה והביאו אצלו.
וכל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו שני ארונות הללו, אחד של מת ואחד של שכינה, מהלכין זה עם זה, והיו עוברין ושכין
אומרים, מה טיבן של שני ארונות הללו. אמרו, אחד של מת ואחד של שכינה. וכי מה דרבו של מת להלך עם שכינה. אמרו,
קיי

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יג עמוד ב

תוספות

רש"י

קנים זה מה שכתוב בזה. אנדה זו מפורשת במכילתא בפרשת ויהי בשלח פרעה. כתיב בזה אנכי וכתבי בזה התחת אלהים אנכי. כתיב בזה לא יזיקה לך וכתבי בזה הלאהים אני ורא, לא תשא - חי פרעה, נכור את יום השבת - וטבח טבח וזבח, ואין זה אלא יום השבת, וכן הוא אמר והכינו את אשר יביאו, וכן כל עשרת הדברות. לא תשא את אחיך בלבבך, לא תקם ולא תטור, וחי אחיך עמך: ואי לא איעסק ביה משה וכו'. כלומר היאך הניח ישראל למשה להתעסק בו לבדו, וכי לא חשו לשבועה, ואם לא נתעסק בו משה לא היו הם מתעסקין: וכתבי וכו'. אלא לאחר שנפטר משה בערבות מואב נתעסקו בזה ישראל והעבירים את הירדן וחי אי לא היו מתעסקין ביה ישראל. לאחר שנפטר משה בניו מי לא היו מיעסקי ביה, והיאך הניחו בניו את שאר העם להתעסק בו

והכתבי בשכם ויהיו לבני יוסף לנחלה וגו', אלמא בנחלתם קריהו דחביב היה עליהן: אמרי. בניו בעצמם, דקריהו לו שיתעסקו בו כל ישראל: כבודו בקריבים יותר מבעצמיו. וישראל

אמרו בעצמם בעוד משה קים, הניחו שיתעסק בו משה לבדו, כבודו בגדולים יותר מבעצמם: משכם נבדלו. כדכתיב וישלחו מעמק חזקון ויבא שכמה, ושם היה רועיו, ודודן אינה מקום. והאי דכתיב (ס) ואמר האיש נסעו מזה וגו', כך אמר לו, אתה אמר את אדני אנכי מבקש, סעו

מן הארצה הזאת ואין מחזיקין עצמן באחין לך. כי שמעתי אומרים נלכה ונקשך דתות ודיעין היאך להמיתו אם יבא אצלנו: הכא כתיב ויחם משה ולא שאר העם: אף מורידין אותו מגדלתו.

אמר רב יהודה אמר רב, מפני מה נקרא יוסף עצמות בתינו, מפני שלא מוחה בכבוד אביו, דקאמרי ליה 'עבדך אבינו', ולא אמר לחו ולא מיד. ואמר רב יהודה אמר רב, ואיתימא

רבי חמא ברבי חנינא, מפני מה מת יוסף קודם לאחיו, מפני שהנהיג עצמו ברבנות: ויוסף הורד מצרימה' אמר רבי אלעזר, אל תיקרי 'הורד' אלא 'הוריד', שהוריד איצטמניני פרעה

מגדלתו. ויקנהו פוטיפר סרים פרעה' אמר רב, שקנאו לעצמו (בא גבראל וסירסו) בא גבראל ופרעו, מעיקרא כתיב 'פוטיפר', ולבסוף 'פוטיפרע': מי לנו גדול ממושה וכו': ויאמר

ה' אלי רב לך' אמר רבי לוי, ב'רב' בישר, ב'רב' בישרוהו. ב'רב בישר, 'רב לכם'. ב'רב בישרוהו, 'רב לך'. דבר אחר, 'רב לך', ולא יאמרו, הרב כמה קשה ותלמיד כמה סרבן, וכל כך למה, תנא דבי רבי ישמעאל, לפום

גמלא שיתנא: ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום' שאין תלמוד לומר 'היום', היום מלאו ימי ושנותי. ללמדך שהקדוש ברוך הוא מושיע שנותיהם של צדיקים, מיום ליום ומחדש לחדש, דכתיב 'את מספר ימיו אמלא'. 'לא אוכל עוד לצאת ולבוא', מאי 'לצאת ולבוא', אילמא לצאת ולבוא ממוש, והכתיב 'ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו לא נס לחו',

וכתיב 'ויעל משה מערבת מואב אל הר נבו', ותניא שתיים עשרה מעלות היו שם ופסעו משה בפסעה אחת. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן, 'לצאת ולבוא' בדברי

תורה, מלמד שנסתתמו כמנו שיערי חכמה. וילך משה ויהושע ויתצבו באהל מועד' תנא, אותה שבת של דיו וזוגי היתה, נישלה רשות מזה וניתנה לזה. (ותניא) אמר רבי יהודה,

אילמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו. היכן משה מת, בחלקו של ראובן, דכתיב 'ויעל משה מערבת מואב אל הר נבו', ונבו בחלקו של ראובן כתיב, וכן ראובן בנו וגו' ואת נבו וגו', (נבו ששם מתו ג' נביאים משה ואהרן ומרים). והיכן משה קבור, בחלקו של

גד, דכתיב 'וירא ראשית לו וגו', ומחלקו של ראובן עד חלקו של גד כמה היו, ארבעה מילין. אותן ארבעה מילין מי הוליכו, מלמד שהיה משה מופל ככנפי שכינה, ומלאכי השרת

אומרים 'צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל', והקדוש ברוך הוא אומר 'מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם פעלי און'. וישמואל אמר, 'מי בהחכם, ומי יודע פשר דבר', ורבי יוחנן אמר, 'החכמה מאין תמצא'. ורב

נחמן אמר, 'וימת שם משה וגו'. סמליון אמר, 'וימת שם משה', ספרא רבה ד'ישראל. תניא רבי אלעזר הגדול אמר, שנים עשר מיל על שנים עשר מיל, כנגד מתנה ישראל, בת קול משמע ואמור 'וימת משה' ספרא רבה ד'ישראל. ויש אומרים לא מת משה, כתיב 'וימת שם', וכתבי היום 'ויהי שם עם ה', מה להלן עומד ומשמש, אף כאן עומד ומשמש. ויקבר אותו בני בארץ מואב מול בית פעור' אמר רבי ברכיה, סימן בתוך סימן, ואפילו הכי 'לא ידע איש את קברתו', וכבר שלחה מלכות הרשעה, אצל

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

נאמרי

ביאורים למסכת סוטה דף יג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

פ'מיפר', ולבסוף - בפרשה הבאה, נוספה לשמו האות ע' ונקרא
פ'מיפר', והינו משום שנעשה סריס.
שנינו במשנה, מי לנו גדול ממושה וכו'. דורשת הגמרא את
הפסוקים שנאמרו בענין מיתת משה. נאמר "ויאמר ה' אלי רב לך
אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", אמר רבי לוי, לשון זה שאמר
רב לך בא לדרוש, שכיון שבשעת מחלוקת קורח ועדתו, ב'רב'
בישר - ענה להם בלשון רב, לכן נענש בכך שב'רב' בישרוהו.
ומפרשת הגמרא, ב'רב בישר', היינו מה שאמר משה לקרח ועדתו,
רב לכם בני לוי, כלומר שיד לכם במה שיש לכם. וכיון שהקב"ה
מדקדק עם צדיקים כחוט השערה, נענש באותו לשון וברב
בישרוהו, ולכן נאמר לו רב לך וגו'. דבר אחר - באופן אחר
מתפרש לשון רב לך, רב יש לך, שהגיע זמן מלכותו, וזמן - ומידו
אותו רב, ויחושע, ולכן הגיע זמנו להיפטר מן העולם, שאין מלכותך
נוגעת במלכותו כמלא הגימז. דבר אחר, רב לך, מלשון די לך,
ביקשו הקב"ה שלא ירבה עוד בבקשה על זה, כדי שלא יאמרו
הרואים, הרב - הקב"ה, ב'מה קשה הוא, שאינו שומע לתלמידו,
התלמיד - משה ב'מה סרבן הוא יתר על המידה. שואלת הגמרא,
וב'רב לך' - מדוע באמת לא התקבלה תפילתו של משה שרצה
להיכנס לארץ ישראל. ומשיבה, תנא דבי רבי ישימעהל, לפום
גמלא שיחנא - לפי כח הגמול מרבים את משאו, והרי זה משל, שאף
כאן לפי גודל צדקתו של משה הרבו לדקדק עליו.
"ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד
לצאת ולבא, ה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה". דורשת
הגמרא, אחר שכבר נאמר שהוא בן מאה ועשרים שנה, שאין
תלמוד לומר - מה הוצרך הכתוב לומר שוב 'היום', אלא יש
לדרוש מכך, שהיום מלא ימי ושנותי שנעשיתי בן מאה ועשרים
שנה, כלומר שביום זה נולדתי. ללמדך שהקדוש ברוך הוא משלים
שנותיהם של צדיקים, מיום ליום ומחדש לחדש - שנפטרים מן
העולם באותו יום ובאותו חודש שבו נולדו, דבתיב, אות מספר
ימיו מלא. ודורשת הגמרא מה שנאמר 'לא אוכל עוד לצאת
ולבוא', מאי הכוונה? לצאת ולבוא, אילימא - אם תפרש שתשש
כוחו ואינו יכול עוד לצאת ולבוא ממש, יקשה, והבתיב 'ומשה בן
מאה ועשרים שנה באתו לא נס לחה', ומתפרש שעד סוף ימיו לא
נס ממנו לחלוחית כוחו. וכן דבתיב 'ויצל משה מערכת מואב אל
הר נבו', ותנא - שנינו בבבליא ששתיים עשרה מעלות היו שם
- בערבות מואב, ופסקו משה - את כולן בפסיקה אחת עד הר נבו,
הרי שהיה כוחו עמו. אלא אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי
ינאי, מה שנאמר 'לצאת ולבוא', היינו בדברי תורה, ומלמד
שנסתתמו ממנו שיערי חכמה, ולא יכל ללמוד תורה.
"ויצל משה ויהושע ויתניצבו באהל מועד", תנא, אותה שבת
שמת בה משה, של דיו וזני היתה - שני זוגות היו בה, משה בתחילת
היום ויהושע בסופו, ובאותה שבת ניצלה רשות מזה - ממשוה,
וניתנה לזה - ליהושע.
(ותנא) אמר רבי יהודה, אילמלא המקרא דלהלן לגבי מקום
קבורת משה כתוב, אי אפשר היה לאומר - לומר דבר זה
מעצמנו. ומבאר, היך משה מת, בעבר הירדן שהוא בחלקו של
ראובן, דבתיב בהמשך המקרא, 'ויצל משה מערכת מואב אל הר
נבו', ונבו הרי בחלקו של ראובן קיימא, דבתיב 'ובני ראובן בנו
וגו' ואת נבו וגו', (נבו) ששם מתו ג' נביאים משה ואהרן ומרים.
הרי שמיתתו היתה בחלקו של ראובן. והיך משה קבור, בעבר
הירדן בחלקו של גר, דבתיב 'ונרא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק
ספן וגו', הרי שנברך בנחלתו של גד. ומחלקו של ראובן עד חלקו
של גד ב'מה - מרחק הוי, ארבעה מילין. שואלת הגמרא, את ראובן
ארבעה מילין שמנחלת ראובן לנחלת גד, מי הולכו, הרי לא
התעסקו ישראל בקבורתו. ומשיבה, מלמד, שהיה משה מופלג
בכנפי שכינתו, והשכינה העבירה אותו מחלקו של ראובן לחלקו של

קנים זה - יוסף, את כל מה שקתוב בזה - בלוחות הברית, ולכן
ראוי לו שישאו את ארונו לצד ארון הברית.
שנינו במשנה שמשוה הוא זה שנתעסק בהעלאת ארונו של יוסף,
שואלת הגמרא, ואי לא עסקי ביה משה - וכי אם לא היה משה
מתעסק להעלות עצמותיו, ישראל לא הו' מעסקי ביה, וכי לא
חשו לקיים שבועתם שהשביעם יוסף לעשות כן. והבתיב לאחר
מיתת משה, "ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל מצרים
קברו בשכם", הרי מבואר שכל ישראל התעסקו בארונו של יוסף
וקברוהו, ומדוע נקראת קבורתו רק על שם משה. ותו - ועוד קשה,
מדוע הניחו בני יוסף לבני ישראל שיקברוהו, וכי אי לא אעסקו
ביה ישראל, בניו של יוסף לא הו' מעסקי ביה לקבורו, וכי לא
היה חביב עליהם, והבתיב בהמשך הפסוק ביהושע 'ויהיו לבני יוסף
לנחלה' שקברוהו בנחלתם, הרי שהיה חביב עליהם, ואם כן מדוע
לא התעסקו הם בקבורתו. מתרצת הגמרא על השאלה האחרונה,
שאמרו בני יוסף בינם לבין עצמם, הניחו לו - לאבינו יוסף, ויתעסקו
בקבורתו כל בני ישראל, לפי שבבדו במצרים יותר ממצרים -
כבוד הוא לו שיתעסקו בקבורתו כל בני ישראל שהם מרובין, יותר
ממה שיתעסקו בו רק בניו שהם מועטים. ותו - משיבה הגמרא על
השאלה הראשונה, שכשהיה משה חי, אמרו בני ישראל, הניחו לו
ליוסף שיתעסק בקבורתו משה לבדו, לפי שבבדו בגדולים יותר
ממצרים - כבוד הוא לו שיתעסק בקבורתו משה לבדו שהוא אדם
גדול יותר ממה שיתעסק בו שאר ישראל שהן קטנים.
נאמר בפסוק "ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים
קברו בשכם", שואלת הגמרא, מאי שנה - מדוע קברוהו דוקא
בשכם. אמר רבי חמא ברבי חנינא, משכם נבחוהו - שמכרוהו
לישמעאלים, שהרי נאמר בפסוק שיעקב שלחו אל אחיו הרועים
בשכם. לכן אמרו ישראל, ולשכם נחזיר אבידתו - ישיבוהו
לקבורה.
שואלת הגמרא, קשו קראי אהרדי - הפסוקים סותרים האחד את
השני, שבפסוק אחד בתיב 'ויקח משה את עצמות יוסף עמו', הרי
שמשוה הוא שהתעסק בהעלאתו במשך כל הארבעים שנה במדבר.
ובתיב - ואילו בפסוק אחר כתוב 'ואת עצמות יוסף אשר העלו
בני ישראל וגו', הרי שכל ישראל העלו. מתרצת הגמרא, אמר
רבי חמא ברבי חנינא, כל העושה דבר ולא גמרו, וקא אחר
וגמרו, מעלה עליו הכתוב - על זה שגמרו, כאלו הוא עשה את
הדבר כולו. רבי אלעזר אומר, אף מן העמים מורדין אותו - את
זה שהתחיל ולא גמר מעשיו מגדולתו, דבתיב אצל יהודה אחר
מכירת יוסף, 'ויהי בעת ההיא ויבד יהודה' - שירד מגדולתו, כיון
שהוא התחיל בהצלת יוסף ואמר לאחיו 'מה בצע כי נהרג את אחינו
וכסנו את דמו, וזהו לו לגמור ולהצילו מיד אחיו ולהשיבו לאביו.
רבי שמואל בר נחמני אמר, עונשו של המתחיל ואינו גומר חמור,
שאף קובר את אשתו ובניו בחייה, דבתיב 'ותמת בת שוע אשת
יהודה וגו' ובתיב 'וימת עד ואונן', הרי מבואר שמתו אשתו ובניו.
אמר רבי יהודה אמר רב מפני מה נקרא יוסף עצמות בתיב -
שכשצוה את אחיו להעלות עצמותיו ממצרים, אמר 'והעליתם את
עצמותי, והרי היה דיו. מפני שלא מיחה בכבוד אביו, דקאמרי
ליה - שאמרו לו אחיו בדרתם למצרים 'עבדך אבינו', ולא אמר
לחן ולא מידי - לא מיחה בהם על שקראו ליעקב עבד. ואמר רב
יהודה אמר רב, ואיתימא רבי חמא ברבי חנינא, מפני מה מת
יוסף קודם לאחיו, מפני שהניח את עצמו ברבנות.
'ויוסף הורג מצרים' אמר רבי אלעזר, אל תיקרי 'הורג' אלא
הורדי, שהורדי יוסף את איצטנגני פרעה מגדולתו - שלא ידעו
לפתור את חלום פרעה כמותו. עוד נאמר, 'ויקנהו פוטיפר סריס
פרעה', אמר רב, שקנהו - פוטיפר את יוסף מחמת יופי לעצמו -
למשכב זכור. (בא גבריאלי וסירוס) בא גבריאלי ופירעו - סירס
את פוטיפר סירוס מרובה. וההוכחה לכך היא, שמעיקרא בתיב

ביאורים למסכת סוטה דף יד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

מספרך וגו', הרי שהסכים למות למענם. ומה שנאמר 'וְאֵת פְּשָׁעִים
נִמְנָה', היינו שְׁנֵמָנָה עִם מְתֵי מִדְבָּר וראוי לו לחלוק אתם את
השכר, לפי שנמנה למות אתם במדבר, וזה היה בעבורם, כמו
שנאמר 'וַיַּעֲבֹר בִּי ה' לְמַעַנְכֶם'. ומה שנאמר 'וְהוּא חָטָא רַבִּים
נֶשָׂא', שנשא על עצמו עוון ישראל, בכך שִׁבְיָר על מַעֲשֵׂה הַעֲגֹל.
ומה שנאמר 'וְלִפְשָׁעִים יִפְגֹּעַ', היינו שִׁבְיָרָשׁ רַחֲמִים עַל פְּשָׁעֵי
יִשְׂרָאֵל שִׁתְּחוּרֵי בְּתֻשׁוֹכָה ויכופר להם עוונתם, וְאִין לִשְׁוֹן 'פְּגִיעָה',
אֵלֶּא אַחַת מִלְּשׁוֹנוֹת הַתַּפְּלָה, שֶׁנֶּאֱמָר 'וְאַתָּה אֵל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד
הָעָם הַזֶּה וְאַל תִּשָּׂא בְּעַדָם רָחֵם וְתַפְּלָה וְאַל תִּפְגַּע בָּי', הרי
שפגיעה אף היא מלשונות התפילה.

הדרן עלך המקנא לאשתו

היה מביא - פרק שני

בפרשת סוטה נאמר "והביא האיש את אשתו אל הכהן והביא את
קרבנה עליה", כלומר שמצוה על הבעל להביא את מנחת אשתו
סוטה, ומבארת המשנה את סדר הבאת מנחת סוטה ובמה חלוק דינה
משאר המנחות.
משנה. הָיָה הַבַּעַל מְבִיא אֶת קָרְבַּן מִנְחָתָהּ שֶׁל אִשְׁתּוֹ לְבֵית
הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמָר 'וְהִבִּיא אֶת קָרְבָּנָהּ עֲלֶיהָ, בְּתוֹךְ בִּפְיָהּ מִצֵּרִית -
בִּסֵּל שֶׁל נָצִיר דָּקל וְזֵרִים הַגְדִּילִים סָבִיב הַדָּקֵל, וְנוֹתְנָה עַל יָדֶיהָ שֶׁל
הָאִשָּׁה בְּהִיגְעוֹ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּדִי לִיגְעָה.
ואלו הן החילוקים בין מנחת סוטה לשאר המנחות, כִּל הַמִּנְחָה, כִּל
תְּחִילָתָן - כִּשְׂמִיבֵיא אֶת הַמִּנְחָה מִבֵּיתוֹ וסוֹפֵן - כִּשְׂמִיבֵיא לְעוֹרָה
כִּכְלִי שֶׁרֶת - הַמִּנְחָה נִתּוּנָה בְּכָלִי חֹשׁוֹב שְׂרָאִי לְהִיּוֹת כְּלִי שֶׁרֶת, וְזוֹ
- מִנְחַת סוֹטָה תְּחִלָּתָהּ - כִּשְׂמִיבֵיא מִבֵּיתוֹ, מְבִיאָה כִּכְפִּיָּהּ מִצֵּרִית
- סֵל מִנְצִיר דָּקֵל שֶׁאֵין רָאִי לְעִשׂוֹת מִמֶּנּוּ כְּלִי שֶׁרֶת, וסוֹפֵה -
כִּשְׂמִיבֵיא לְעוֹרָה לְעִשׂוֹת בַּהּ סֹדֶר הַקִּרְבָּנָה, לִפְנֵי הַקְּמִיצָה מִנִּיחָה
כִּכְלִי שֶׁרֶת. כִּל הַמִּנְחָה מִעֲוִנוֹת שָׁמֶן וְלִבְנָה - שֶׁנֶּאֱמָר 'וַיֵּצֵק
עֲלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עֲלֶיהָ לְבֹנָה, וְזוֹ אֵינָה מִעֲוִנָה לֹא שָׁמֶן וְלֹא לְבֹנָה
- שֶׁנֶּאֱמָר 'לֹא יִצוֹק עֲלָיו שֶׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עֲלָיו לְבָנָה וגו', כִּל הַמִּנְחָה
- מִלְּבַד מִנְחַת הָעוֹמֵר בָּאוֹת מִן הַחֲשִׁין - שֶׁנֶּאֱמָר 'סֵלֶת חֲדָשִׁים
תַּעֲשֶׂה אוֹתָם, וְזוֹ בָּאָה מִן הַשְּׁעִירִין - שֶׁנֶּאֱמָר 'עֲשִׂירִית הָאִיפָה קֶמַח
שְׁעוּרִים. מִנְחַת הָעוֹמֵר אֶף עַל פִּי שְׂבָאָה מִן הַשְּׁעִירִין אֵינָה דוּמָה
לְמִנְחַת סוֹטָה, שֶׁהִיא הִתָּה בָּאָה גֵּרֶשׁ - מִהַמּוּבָחַר וּמְנוּפָה
שִׁבְשְׁעוּרִים, שֶׁהִיוּ מִנְפִּים אֶת הַקֶּמַח בִּי"ג נֶפֶשׁ עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה כַּעֵין סֵלֶת
חֲדָשִׁים, וְזוֹ - מִנְחַת סוֹטָה בָּאָה קֶמַח - מְעוּרָב הַקֶּמַח עִם קְלִיפַת
הַשְּׁעוּרָה. רָבֵן גְּמִלְיָאֵל אָמַר 'הִטַּעַם שֶׁמִּנְחַת סוֹטָה בָּאָה מִקֶּמַח
שְׁעוּרִים הוּא, שֶׁכֵּשֶׁם שֶׁשְּׂמִיעָה מַעֲשֶׂה בְּהֶמָּה - שֶׁהַפְּקִירָה עֲצָמָה
לְתַשְׁמִישׁ לְמִי שֶׁאֵינוֹ בֵּן זֹוֵגָה כִּדְ קִרְבָּנָה עֲשִׂי מִשְׁעוּרִים שֶׁהֵם מְאֻבָּל
בְּהֶמָּה.
גְּמָרָא מְבָאֵר הַגְּמָרָא תִּנְיָא אָבָא חֲנִין אָמַר מִשּׁוֹם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
(וְכָל כִּדְ לָמַד) מִפְּנֵי מַה אִמְרָה הַתּוֹרָה לְהַנִּיחַ אֶת הַמִּנְחָה עַל יַד
הָאִשָּׁה, בְּדִי לִיגְעָה - כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה לְסוֹטָה יִגְעָה בְּהַבָּאת הַקִּרְבָּן,
וְהִטַּעַם שֶׁרִצְתָה הַתּוֹרָה לִיגְעָה הוּא בְּדִי שֶׁתִּתְחַוֵּד בָּהּ מַחֲמַת הִיגְעָה
מִדְּבָרִיהָ וְתוֹרָה שׁוֹיִנְתָּה, וְלֹא תִיבָדֵק עַל יַד הַמִּים הַמֵּאֲרִירִים שִׁיגְרָמוּ
לָהּ לְמוֹת. וְיֵשׁ לְלִמּוּד מִכָּאֵן, שֶׁאֵם כִּכְהָ חֶסֶה תּוֹרָה עַל עוֹבְרֵי
רְצוּנוֹ - שֶׁהָרִי חֶסֶה עַל הָאִשָּׁה שׁוֹיִנְתָּה וְעִבְרָה עַל רְצוּנוֹ שֶׁל מִקְּוֶם,
כִּל וְחוֹמֵר שֶׁחֶסֶה עַל עוֹשֵׂי רְצוּנוֹ. שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא וּמֵאֵי שֶׁהִטַּעַם
שֶׁרִצְתָה הַתּוֹרָה שֶׁתִּתְחַוֵּד בָּהּ וְלֹא תִיבָדֵק מִשּׁוֹם דְּחֶסֶה הוּא, דִּילְמָא
רִצְתָה הַתּוֹרָה שֶׁתִּתְחַוֵּד בָּהּ בִּי הִיבִי דִּלְמָא יִצְטָרְכוּ לְהַכִּין אֶת הַמִּים
הַמֵּאֲרִירִים וְתִתְחַחֵק מִגִּילָה שֶׁשֶׁם ה' כְּתוּב בָּהּ. עוֹנָה הַגְּמָרָא, רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אֵינוֹ יָכוֹל לְלַמּוּד שְׁעוּשִׁים כֵּן כְּדִי שֶׁלֹא תִימָחַק הַמְּגִלָּה,
מִשּׁוֹם שֶׁקִּבְּרָה

גְּמָרָא - מוֹשֵׁל שֶׁל בֵּית פְּעוֹר, וְאִמְרוּ לוֹ, הֲרָאֵנוּ הִכֵּן מִשָּׁה קָבוֹר.
וְלֹא הִצְלִיחוּ לְמַצּוֹא מִקּוֹם זֶה, שֶׁכְּשֶׁעָמְדוּ לְמַעֲלָה, נִדְּמָה הִיָּה לָהֶם
שֶׁמִּקּוֹם קָבוֹרָתוֹ לְמַשָּׁה, וְכִשְׁעָמְדוּ לְמַשָּׁה, נִדְּמָה הִיָּה לָהֶם שֶׁהוּא
קָבוֹר לְמַעֲלָה. וְאֶף שֶׁנִּתְּלָקוּ לְשֶׁתִּי בִּיתוֹת - קָבוֹצוֹת, אוֹתָן
שְׁעוּמִידִים לְמַעֲלָה, הִיָּה נִדְּמָה לָהֶן מִקּוֹם קָבוֹרָתוֹ לְמַשָּׁה, וְאוֹתָן
שְׁעָמְדוּ לְמַשָּׁה, נִדְּמָה הִיָּה לָהֶן שֶׁהוּא קָבוֹר לְמַעֲלָה, לְקַיִּים מַה
שֶׁנֶּאֱמָר בְּמִקְרָא 'וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קָבְרָתוֹ'. רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא
אָמַר, אֶף מִשָּׁה רַבִּינוּ בַּעֲצָמוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ הִכֵּן הוּא קָבוֹר, דְּכַתִּיב
הָמָּה - בִּפְרֹשֶׁת קָבוֹרָתוֹ 'וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת קָבְרָתוֹ', וְכַתִּיב הָתֵּם
'וְיָוֵאת הַכִּרְבָּה אֲשֶׁר בְּרַךְ מִשָּׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים', הרי שֶׁמִּשָּׁה נִקְרָא
אִישׁ, וְרָאִיהָ שָׂאָה הוּא לֹא יָדַע מִקּוֹם קָבוֹרָתוֹ.
וְאָמַר רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא, אֶף שֶׁלֹא זָכָה לִיכַנס לָאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
בְּחַיּוֹ, מִפְּנֵי מַה לֹא הִעֲלוּ אֶת עַצְמוֹתָיו לָאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּדָרֵךְ שֶׁהִעֲלוּ
אֶת עַצְמוֹתָיו שֶׁל יוֹסֵף, אֲלֵא נִקְבְּרָה מִשָּׁה אֶצֶל בֵּית פְּעוֹר. וְבִיָּאֵר
שֶׁעָשׂוּ כֵן בְּדִי לְכַפֵּר עַל מַעֲשֶׂה - חֲטָא שֶׁל פְּעוֹר, שֶׁחֲטָאוּ בְּבִנוֹת
מוֹאָב. וְאָמַר רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מֵאִי דְכַתִּיב "אֲחֵרִי ה' אֱלֹהֵיכֶם תִּלְכּוּ", שֶׁמִּשְׁמַעוֹתוֹ לִלְכֹּת בִּקְרַבָּהּ ה' וְכִי אֶפְשָׁר לוֹ
לָאֵדָם לְהִתְּרֵךְ אֲחֵרִי שְׂכִינָה, וְהִלָּא כִכֵּר נֶאֱמָר 'כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אִשׁ
אֲכֹלָה הוּא', וְאֵם כֵּן לֹא נִתֵּן לִילֵךְ אַחֲרָיו. אֲלֵא כִי הִיא כּוֹנוֹת
הַפְּסוֹק, שֶׁצִּירִךְ הָאָדָם לְהִתְּרֵךְ אַחֵר מְדוּתָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
- לְנַהֲנֵה כְּמִדּוּתָיו. וְהִינֵנוּ, מַה הוּא - הַקְּבִיָּה מְלִכִּישׁ עֲרוּמִים,
דְּכַתִּיב 'וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ בְּתָנוּת עוֹר וְיִלְבָּשֵׁם',
אֶף אֲתָה הַנְּהַגָה כֵּן וְהִלְבַּשׁ עֲרוּמִים. וְכֵן כְּפִי שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בִּיָּרֵךְ חוֹלִים, דְּכַתִּיב בְּבוֹאוֹ לְבַקֵּר אֶת אֲבִרָהָם אַחֵר מִלִּטּוֹ 'וַיֵּרָא
אֵלָיו ה' בְּאַלּוּנֵי מִמְרָא', אֶף אֲתָה בְּכֵךְ חוֹלִים. וְכֵן מַה הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא נִיחָם אֲבֵלִים, דְּכַתִּיב 'וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אֲבִרָהָם וַיְבָרֵךְ
אֱלֹהִים אֶת יִצְחָק בְּנוֹ' - שֶׁנִּחְמָמוּ עַל אֲבִיו וּבְרָכוּ אֱלֹקִים בְּרַכַּת
אֲבֵלִים, אֶף אֲתָה נִחָם אֲבֵלִים. וְכֵן מַה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קָבַר
מֵתִים, דְּכַתִּיב 'וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּנִי', אֶף אֲתָה קָבוֹר מֵתִים.
כִּיֵּן שֶׁהוֹכִירָה הַגְּמָרָא שֶׁהַלְבִּישׁ הַקְּבִיָּה אֶת אָדָם חוּדָה בְּכַתּוּת עוֹר,
דְּנָה הַגְּמָרָא מִמֶּה הַתְּתָנוּת עוֹר שֶׁהַלְבִּישָׁם. נִחְלָקוּ בִּזְהָרָה רַב וּשְׁמוּאֵל,
חֵד - אַחַד מִמֶּה אָמַר, שֶׁהִיוּ מְדַבְּרֵי הָמָּה מִן הָעוֹר - צִמְרָה, וְחֵד אָמַר
שֶׁהִיָּה זֶה פִּשְׁתָּן, וְנִקְרָא כֵּן לִפִּי שֶׁהוּא דְּבַר שֶׁהָעוֹר נִתְּנָה מִמֶּנּוּ
שֶׁלּוֹבָשִׁים אוֹתוֹ סָמוּךְ לְעוֹר. דִּרְשׁ רַבִּי שְׁמֵלָא, הַתּוֹרָה בְּתַחֲלָתָהּ
עוֹסֶקֶת בְּגִמְלּוֹת חֲסִידִים, וסוֹפָה עוֹסֶק בְּגִמְלּוֹת חֲסִידִים, תְּחִילָתָהּ
גְּמִלּוֹת חֲסִידִים, שֶׁנִּכְתַּב שְׁעֵשֶׂה הַקְּבִיָּה חֵסֶד לְאָדָם וְחוּדָה, דְּכַתִּיב
'וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ בְּתָנוּת עוֹר וְיִלְבָּשֵׁם', וסוֹפָה
עוֹסֶקֶת בְּגִמְלּוֹת חֲסִידִים, דְּכַתִּיב 'וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּנִי'.
דִּרְשׁ רַבִּי שְׁמֵלָא, מִפְּנֵי מַה נִּתְּנָה מִשָּׁה רַבִּינוּ לִיכַנס לָאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, וְכִי לֵאכּוֹל מִפְּרִיָּהּ הוּא צִירָה, אוֹ לְשִׁבּוֹעַ מִטּוֹבָה הוּא
צִירָה. אֲלֵא כִדְ אָמַר מִשָּׁה בְּתַפְּלָתוֹ וּבִקְשָׁתוֹ לִיכַנס לָאֶרֶץ, הִרְבָּה
מִצּוֹת נִצְטָווּ יִשְׂרָאֵל, וְאִין מִתְקַיִּימִין - חֵלֶק מִהֶן אֲלֵא בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, לְכַךְ אֶכְנֵס אֶף אֵין לָאֶרֶץ, בְּדִי שִׁתְּקַיִּימוּ הַמִּצְוֹת בְּוִלָן
עַל יָדִי. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּלוֹם מַה שֶׁאֲתָה מְבַכֵּשׁ לְקִיִּים
הַמִּצְוֹת הַלְלוּתִים בְּאֶרֶץ, אֵין זֶה אֲלֵא כְּדִי לְקַבֵּל שְׂכָר עֲלֵיהֶם, אֵם
כֵּן מַעֲלָה אֵין עֲלֵיךְ בְּאֵילוֹ עֲשִׂיתָם וְתִקְבַּל שְׂכָר עֲלֵיהֶם. שֶׁנֶּאֱמָר
"לָבֵן אֲחִילֵךְ לוֹ בְּרָבִים, וְאֵת עֲצוּמִים יִחְלַק שְׁלָל, תַּחַת אֲשֶׁר
הֶעֱרָה לְמוֹת נַפְשׁוֹ, וְאֵת פְּשָׁעִים נִמְנָה, וְהוּא חָטָא רַבִּים נֶשָׂא,
וְלִפְשָׁעִים יִפְגֹּעַ", וְנִדְרַשׁ מִקְרָא זֶה לְגַבִּי מִשָּׁה, 'לָבֵן אֲחִילֵךְ לוֹ -
שְׂכָר בְּרָבִים', יָכוֹל - שֶׁמֶה אִמְרָה שִׁיחָה שְׂכָרוֹ רַק בְּאֲחֵרִינוֹם, וְלֹא
בְּרָאשׁוֹנִים - הַאֲבוֹת, תִּלְמוּד לּוֹמֵר 'וְאֵת עֲצוּמִים יִחְלַק שְׁלָל' -
שֶׁמֶתֵּן הַשֹּׁכֵר זִיחָה בְּאֲבִרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁהֵן עֲצוּמִים בְּתוֹרָה
וּבְמִצְוֹת. וְמַה שֶׁנֶּאֱמָר 'תַּחַת אֲשֶׁר הֶעֱרָה לְמוֹת נַפְשׁוֹ', הוּא לִפִּי
שֶׁמִּסְכָּר מִשָּׁה אֶת עֲצָמוֹ לְמִיתָה בְּעוֹבֵר יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמָר - אַחֲרָי
חֲטָא הִעֲגַל אִמּוֹר מִשָּׁה, "וַעֲתָה אִם תִּשָּׂא חֲטָאתָם, וְאֵם אֵין מִחְנֵי נָא

סוטה. פרק ראשון - המקנא דף יד עמוד א

רש"י

1 נקמא. מושל, כהן שאמר קומם דוכוס ושלטון, וחברו ריהטון קרשון גסטרן (קטלם דף)
2 לכו: ויכרך אלהים את יצחק, נחמו על אביו וברכו ברכת אבליים: דבר הקא מן העור. של
3 צמר הוא: שהעור נהנה מפניו. של פשתן שאדם לובש סמוך לעורה: תחלתו גמילות חסדים.
4 הלבש ערמנים: ולפושעים יפגע. בשביל פושעים הפגיע: הערה. הריק:

תוספות

1 מפני מה נקבר מול בית פער כדי לכפר על מעשה פער. ומדרש אגדה בכל שנה ושנה
2 בעת שחטאו ישראל בגנות מואב באותו פרק בית פער עולה למעלה כדי לקטר
3 ולהזכיר עון וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע שמושה רבינו שקעו בקרקע עד
4 חוטמו וכל שעה שעולה חוזר ושקע למקום ששקעו משה רבינו. מתוספת רבי:

הדרן עלך המקנא

5 **מביא** את מנחתה. אין סדר המשנה וסדר
6 הפרשה מכותין שחיי כר סדר הפרשה
7 קינא לה ונסתרה מעלה האשה ומביא את
8 מנחתה הכהן מביא פיילי של חרס ונותן לתוכו
9 חצי לוג מים מן הכיור ונותן בו עפר מעמיד
10 האשה בשער נקור ואוחז בגגיה וסותר את
11 שערה ונותן את המנחה על ידה וביד הכהן מים
12 המרים ומשביע ומתנה עמה וכותב את המגילה
13 ומוחק ומשקה ונותל מנחתה מתוך כפיפה מצרית
14 ונותן לתוך כלי שרת מניף ומגיש קומץ ומקטיר
15 ולא ידענו למה שינה התנא הסדר ואם סדר
16 התנא דוקא או סדר הפרשה:
17 כד"י ליגעה. שהרי היתה נתונה על ידה עד גמר
18 כל הסדר כדי שתחזור ותודה ולא שייך
19 למימר דררשי טעמא דקרא אלא היכא דנפקא לן
20 מינה מידי דמריבי מינה וקרא טתמא כתיב וכולל
21 הכל ואנו דורשין טעמו ואומרים זהו הטעם של
22 פסוק הואיל וטעמו בשביל כך איכא דוקא כון
23 לא תחבול בגר אלמנה משמע בין עניה ועשירה
24 וקאמר ר"ש טעמא דקרא שאם אתה ממשכן
25 אותה אתה משיא לה שם רע בשביעותה מתוך
26 שאתה משיב לה העבט ונאמר עניה דוקא אין
27 ממשכנין אותה (כ"ט דף קטו).
אי

הדרן עלך המקנא

1 גסמרא של בית פער, הראנו היכן משה קבור. עמדו
2 למעלה, נדמה להם למטה. למטה, נדמה להם
3 למעלה. נחלקו לשתי ביתות, אותן שעומדים למעלה,
4 נדמה להן למטה. למטה, נדמה להן למעלה, לקיים
5 מה שנאמר 'ולא ידע איש את קברתו'. רבי חמא
6 ברבי חנינא אמר, אף משה רבינו אינו יודע היכן
7 קבור, כתיב הכא 'ולא ידע איש את קברתו', וכתיב
8 התם 'וואת הבקרה אשר ברך משה איש האלהים'.
9 ואמר רבי חמא ברבי חנינא, מפני מה נקבר משה
10 אצל בית פער, כדי לכפר על מעשה פער. ואמר
11 רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב 'אחרי ה' אלהיכם
12 תלכו', וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה, והלא
13 כבר נאמר 'כי ה' אלהיך אש אכלה הוא', אלא להלך
14 אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא. מה הוא מלביש
15 ערומים, דכתיב 'ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו
16 פתנות עור וילבישם', אף אתה הלביש ערומים.
17 הקדוש ברוך הוא ביקר חולים, דכתיב 'וירא אליו ה'
18 באלוני מוכרא', אף אתה ביקר חולים. הקדוש ברוך
19 הוא נחם אבליים, דכתיב 'ויהי אחרי מות אברהם
20 ויכרך אלהים את יצחק בגו', אף אתה נחם אבליים.
21 הקדוש ברוך הוא קבר מתים, דכתיב 'ויקבר אתו

5 היה מביא את מנחתה. הפעל, בדכתיב
6 והביא את קרבנה עליה וגו' (מקד"ט כ)
7 כפיפה מצרית. סל של נצרי דקל, ודרים שגדלין
8 סביב הקדל: כדי ליגעה. בגמרא מפרש טעמא:
9 תחלתן וסופן. השתא משמע כשמיבאה מביתו
10 מביאה בכלי שרת לעורה: וסופה בכלי שרת.
11 קדם קמיעה: כל הפנחות טעונות שמן ולבנה.
12 כדכתיב ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה (ויקרא
13 ט). ולקמיה פריך והאיכא מנחת חוטא: וזו אינה
14 טעונה. דכתיב בה לא יצוק עליה שמן וגו' (מקד"ט
15 כ). באות מן החטין. דכתיב סלת חטים תעשה
16 אותם (שמות כט). מנחת הקטר באה מן שעורים.
17 במסכת מנחות (דף סח) 'לפיכך לה מקראי: באה
18 גרש. דכתיב גרש כרמל הקריב את מנחת.
19 בכוריק (ויקרא טו). ובמסכת מנחות (דף סא) אמרין:
20 במנחת העמר הנהוב מדבר: גרש. בשעורים
21 מקבר שבו, מנפה ב"ג נפה בעין סלת חטים:
22 קמח. הכל מעורב כמו שנטחן: גמי וכל כך לפה.
23 למא אנו טורחין ליגעה: על עוקרי רצונה. שאם
24 ונתנה עברה על רצונה של מקום ורוצה שתודה
25 שלא תיבדק: קסבר. האי תנא דאמר משום
26 דחסה הוא:

משקה

22 בגי', אף אתה קבור מתים: 'פתנות עור' רב ושמואל, חד אמר דבר הבא מן העור, וחד אמר דבר שהעור נהנה מפניו. דרש
23 רבי שמלאי, תורה תחלתה גמילות חסדים, וסופה גמילות חסדים. תחילתה גמילות חסדים, דכתיב 'ויעש ה' אלהים לאדם
24 ולאשתו פתנות עור וילבישם', וסופה גמילות חסדים, דכתיב 'ויקבר אתו בגי'. דרש רבי שמלאי, מפני מה נתאזה משה רבינו
25 ליכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע משובה הוא צריך. אלא כך אמר משה, הרבה מצות נצטוו ישראל,
26 ואין מתקיימין אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ, כדי שיתקיימו כולן על ידי. אמר לו הקדוש ברוך הוא, כלום אתה מבקש
27 אלא לקבל שכר, מעלה אני עליך פאייו עשיתם, שנאמר 'לכן אחלק לו ברבים, ואת עצומים יחלק שלל', תחת אשר הערה
28 למות נפשו, ואת פושעים נמנה, והוא חמא רבים נשא, ולפושעים יפגע, 'לכן אחלק לו ברבים', וכול באחרונים ולא בראשונים,
29 תלמוד לומר 'ואת עצומים יחלק שלל' באברהם יצחק ויעקב, שהן עצומים בתורה ובמצות. 'תחת אשר הערה למות נפשו',
30 שמסר עצמו למיתה, שנאמר 'ואם אין מחני נא וגו''. 'ואת פושעים נמנה', שנמנה עם מתי מדבר. 'הוא חמא רבים נשא', שביפר
31 על מעשה העגל. 'ולפושעים יפגע', שביקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה, ואין 'פגיעה' אלא תפלה, שנאמר 'ואתה
32 אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי':

הדרן עלך המקנא לאשתו

היה מביא - פרק שני

33 **משנה**. היה מביא את מנחתה בתוך כפיפה מצרית ונותנה על ידיה כדי ליגעה. כל הפנחות תחילתן וסופן בכלי שרת, וזו תחלתה
34 בכפיפה מצרית וסופה בכלי שרת. כל הפנחות טעונות שמן ולבנה, וזו אינה טעונה לא שמן ולא לבנה. כל הפנחות באות
35 מן החטין וזו באה מן השעורין. מנחת העומר אף על פי שבאה מן השעורין, היא היתה באה גרש, וזו באה קמח. רבן גמליאל אומר, בשם
36 שמעשה מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה. גמרא תנא אבא חנין אומר משום רבי אליעזר, (וכל כך לפה) כדי ליגעה כדי שתחזור
37 בה. אם ככה חסה תורה על עוקרי רצונה, קל וחומר על עושי רצונה. וממאי משום דחסה הוא, דילמא פי הויכ דלא תיפחוק מגילה, קסבר
משקה

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יד עמוד ב

תוספות

רש"י

א' משום מגילה הא אימחוקא. היה קשה לרבי האמרי לעיל (ה' ז') דלאחר ושנמחהו
מגילתה מאימין עליה שתשהה ונראה דעל כרחיך אית לן למימר דר"א לית ליה איום
שתשהה אפי' אחר מחיקת מגילה ומדלא פריך נהי דמשקה ואחר מקריבה אימא דלאחר
מחיקה לאלתר היה נוטל המנחה מעל ידיה ש"מ דפשיטא ליה דעד שעת הקרבה היה

מניחה על ידיה אם כן למאן דאמר מאימין עליה

שתשהה אית לן למימר דסבירא ליה מקריב

מנחתה ואח"כ שותה דכבר נקריבה

טעונה

משקה ואחר כך מקריב את מנחתה, דאי משום
מגילה הא אימחוקא לה: כל המנחות כו': ורמיהו,
סדר מנחות פיצד, אדם מביא מנחה מתוך ביתו

בקלות של כסף ושל זהב ונותנה לתוך כלי שרת ומקדשה בכלי שרת, ונותן עליה שמנה
ולבנותה ומוליכה אצל כהן, וכהן מוליכה אצל מזבח ומגישתה בקרן דרומית מערבית כנגד
חודה של קרן ודיו. ומסלק את הלבונה לצד אחד וקומץ מקומם שנתרבה שמנה, ונותנו
לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת ומלקט את לבונתה ונותנה על גביו (ומעלה אותו לגבי
מזבח) ומעלהו ומקטירו בכלי שרת ומולחו ונותנו על גבי האשנים. קרב הקומץ, שרתה
נאכלין ורשאים הכהנים ליתן לתוכה יין ושמן ודבש, ואין אסורין אלא מלחמין. קתני מיהא,
בקלות של כסף ובקלות של זהב. אמר רב פפא, אימא בכלים הראויין לכלי שרת, מפלג
דכפיפה מצרית לא חוץ. כמאן, דלא ברבי יוסי ברבי יהודה, דתניא כלי שרת שעשאו של
עין, רבי פוסל ורבי יוסי ברבי יהודה מכשיר. אפילו תימא רבי יוסי ברבי יהודה, אימר
דאמר רבי יוסי ברבי יהודה בחשובין, בפחותין מי אמר. וכי לית ליה לרבי יוסי ברבי יהודה
הקריבהו נא לפחתה: ונותנה לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת: שמעת מינה, כלי שרת
אין מקדשין אלא מדעת. אימא, נותנה בכלי שרת לקדשה בכלי שרת: ונותן עליה שמנה
ולבנותה: שנאמר ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה: ומוליכה אצל כהן: דכתיב והביאה
אל בני אהרן וגו': וכהן מוליכה אצל מזבח: דכתיב והגישתה (אצל) [אל] המזבח: מגישה
בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן ודיו. מנלן, דכתיב וזאת תורת המנחה הקרב
אתה בני אהרן לפני ה' אל בני המזבח: ותניא, לפני ה', יכול במערב, תלמוד לומר אל
בני המזבח: אי אל בני המזבח, יכול בדרום, תלמוד לומר לפני ה'. הא פיצד, מגישה בקרן
דרומית מערבית כנגד חודה של קרן, ודיו. רבי אלעזר אומר, יכול יגישנה במערבה של קרן
או לדרומה של קרן, אמרת כל מקום שאתה מוצא שני מקראות, אחד מקיים עצמו ומקיים
דברי חבירו, ואחד מקיים עצמו ומבטל דברי חבירו, מניחין את שמקיים עצמו ומבטל חבירו,
ותופסין את שמקיים עצמו ומקיים חבירו, כשאתה אומר לפני ה' במערב, ביטלתה אל בני
המזבח בדרום, וכשאתה אומר אל בני המזבח בדרום, קיימתה לפני ה' במערב. הא פיצד,
מגישה לדרומה של קרן. והיכן קיימתה, אמר רב אשי, קסבר האי תנא, כוליה מזבח בצפון
קאי. מאי ודיו, אמר רב אשי, איצטריך, סלקא דעתך אמינא, תיבעי הגשת מנחה גופה,
קמשמע לן. ואימא הכי נמי, אמר קרא והקריבה אל הכהן וגו' והגישתה אל המזבח מה
הקריבה אצל כהן בכלי, אף הגישה אצל מזבח בכלי: ומסלק את לבונתה לצד אחד: כי חיכי
דלא תקמוץ בהדי מנחה, פדתנן קמץ ועלה בידו צרור או גרור מלח או קורט לבונה פסול:
וקומץ מקומם שנתרבה שמנה: מנלן, דכתיב מסלתה ומשמנה: מוגרשה ומשמנה: ונותנו
לתוך כלי שרת ומקדשו בכלי שרת: למה לי, הא קדשה חרד וזמנא. מיד דהוה אדם, דם
אף על גב דקדושתיה ספין בצנאר בהמה, הדר מקדש ליה בכלי שרת, הכא נמי לא שנא:
ומלקט את לבונתה ונותנה על גביו: דכתיב וזאת כל הלבנה אשר על המנחה: ומעלהו

ומקטירו

משקה. המים ואח"כ מקריב מנחתה, ופולגותא היא בפרק היה נוטל (לעיל דף ט"ו). ומיהו כל
זמן שלא קרבה מנחתה אינה נבדקת, דכתיב מוקרת עון, ואע"פ ששקתה מניחין אותה
בדה כדי לגענה ותודה. והשקא ודאי משום חסין הוא. דאי משום מגילה הא אימחוקא
לה: קלותי. כעין סלים. אדם מביא מנחתו לעבודה מתוך ביתו בקלות וכו': ונותנה.
בעבודה בכלי שרת. קס"ד שצריך לתתה ע"מ כן
שיהא דעתו שיקדשה הכלי ויגישתה. מגיע את
הכלי לקרן מערבית דרומית. ולקמן יליף לה
מקרא: ודיו. לקמן מפרש מאי היא ונאמאי
תיסק אדעתין דנבעי טפי: ומסלק הלבונה לצד
אחר. בתוך הכלי עצמה. ולקמן מפרש טעמא
דכלה מתנינא: שנתרבה שמנה. מקום שהיא
נגלתה יפה בשמן: ונותנו לכלי שרת. שני. ולקמן
מפרש טעמא: על גבי האשנים. על האש: לתן
לתוכה. לתן לתוך השירים: בכלים הראויין לכלי
שרת. אם היה מקדשין רבי פוסל. ובמנחותו
ובמקטתו סבול לית טעמא בפרק החליל דף כ"ג:
בשוביו. בכלי עץ חשובין: הקריבהו נא לפחתה.
סיפא דקרא, הוצרך או להשא פניה: אין מקדשין
אלא מדעת. שהנחתו בהן צריך שיתנו לשם
כהן. ואת הרי מנחה קדושה ועומדת שהקדישה
בה, קדשת פה אינה אלא קדשת דמים ואינה
קדשת הנוף. ואינה נפסלת בטבול יום ובלינה:
ואם נטמאת בפריה. קדשה בכלי שרת קדשת
הנוף ונפסלת בטבול יום ובלינה ואין לה פדיון:
נותנה לקדשה. התורה הצריכה לתנו בכלי
שרת כדי שיקדשה הכלי ואפילו אינו מתכוון
לקדש ונותן עליה. הור שמן ולבונה ואין צריך
כהן לקדש. דכתיב ויצק עליה שמן וגו' והדר
והביאה אל בני אהרן וגו' וזאת תורת המנחה.
כל המנחות במשמע: הקרב אותה בני אהרן וגו'
יכול בפעור. יגישנה לדרום מערבי של מזבח,
דהיינו לפני ה', שההיכל במערב והמזבח בחצר
ל"ב אמה רחבו ממזעזע באמצע העזרה, וכן
ההיכל ממזעזע באמצע העזרה זה מול זה ל"ב
אמה והיכל ובהלוי. חללו ב' ובהלוי ר' אמה ע"ב
בתל צפוני וששה בתל דרומי, נמצא מערבו
של מזבח לפני ה', דאין מפסיק כלום בינו לבין
ההיכל, דאלו אולם שלפני ההיכל פתוח הוא
ורחבו עשרים אמה ככל חללו של ההיכל: כנגד
חיה. כל מה שיכול לקרבו כלפי מערב, ובלבד
שיהא שם קצת דרום משום אל בני המזבח, דאי
לא כנגד חיה ליכא לפני ה' ככל שהרי וזויות
ההיכל כלם כנגד וזויות המזבח: ר' אלעזר אומר
כו'. דרושו למקרא בענין אחר, וכן דרושו, מתוך
שנאמר לפני ה' אל בני המזבח יכול יגישנה
לאחר מכן רצה למערב רצה לדרומה, וה"ל לה
בת"כ: או לדרומה של קרן אמרת. כך תשיבני
כל מקום שאתה מוצא כו'. דכיון דאפשר לקיים
את שניהם תו לא תוקמה רצה זה עושה רצה

זה עושה אלא תפוס המקיים את שניהם: קיימא לפני ה' במערב. הא פיצד מגישה לדרומה של קרן. וה"ל לה בת"כ, לדרומה של קרן ולא בעי כנגד חיה ויחין קיימא. הלא חזן
לכנגד וזויות ההיכל הוא: קסבר האי תנא. ר' אלעזר: בליה פסח בצפון קאי. בחלק צפוני של עזרה. ולית ליה דמזבח מקו כנגד ההיכל ובהלוי. נמצא דרומו של מזבח כנגד אמצע
פתח ההיכל. הלכך יגישנה אל בני המזבח בדרום, ובלבד שיהא סמוך למערב, נמצא מקום את שניהם. וה"ל נמי אם היה מזבח משוך מעט מכנגד וזויות דרומית ההיכל ולצפון שיהא
דרומו של מזבח כנגד ההיכל היה מצי לקום את שניהם. דכנגד ההיכל קרינן ביה לפני ה' ובלבד שיהא סמוך לקרן דהיינו אצל מערב. והא דנקט למשמע מנה בליה מזבח בצפון קאי,
משום דג' מתולדות הן בדרך זה. ר' יהודה אית ליה מזבח מקו כנגד היכל ובהלוי בפ"ק דיומא דף ט"ו, ור"א בן יעקב אית ליה בליה מזבח בדרום קאי. דאמר צפוני שהוא צד פני
מקלום, ור' יוסי הגלילי אית ליה בליה מזבח בצפון קאי בוכדים בפ' קדשי קדשים דף ט"ז. הלכך לר"א דהקא דשמעי' ליה ע"כ דקאמר וזויות דרומית של מזבח בלפנים מכנגד וזויות של
היכל הוא. ופליג אדרי"א ואדרי"א בן יעקב. מוקמינן ליה כר' יוסי הגלילי דס"ל דכליה מזבח בצפון, ולא מוקמינן ליה במחלוקת רביעית: מאי ודיו. מאי תיסק אדעתיה דנבעי טפי: מנחה
גופה. ולא הכלי שהיה בה אלא יכוף הכלי שיהא נוגע סלת למזבח: פסול. משום דהוה קמץ חסר: סבין. הוי כלי שרת דתניא (ומה דף י"ב) כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשותן,
מכאן ואילך יגדלתן מתוכה: הדר מקדש ליה בכלי. שמקבלו בכלי שרת דכתיב וישם באגנות (ממנו מה): ואת כל הלבונה. גבי הקדשה כתיב. דמקטן קמץ ולבונה כי חיה:
ו"ל

ביאורים למסכת סוטה דף יד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

מוליכה אצל מוזהב, דכתיב 'והנישה (אצל) [אל] המזבח'.
מבואר בברייתא מנישה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של
קרן ודיו. שואלת הגמרא, מלן שמקום הגשת המנחה הוא בחודה
של קרן מערבית דרומית, עונה הגמרא, דכתיב 'וזאת תורת
המנחה הקרב אתה בני אחר לפני ה' אל פני המזבח' - משמע
שזו היא תורת כל המנחות. ותניא, לפני ה', יכול במערב - אם היה
כתוב רק 'לפני ה' היינו מפרשים שמגישה אל הקיר המערבי של
המזבח, תלמוד לומר 'אל פני המזבח' - לכך נאמר 'אל פני
המזבח', ופני המזבח הם בצד דרום ששם נמצא הכבש שעולים בו
למזבח. אי אל פני המזבח יכול בדרום - ואם היה כתוב רק 'אל
פני המזבח', היינו מפרשים שמגישה אל הקיר הדרומי של המזבח,
תלמוד לומר 'לפני ה' - לכך נאמר 'לפני ה' דהיינו לצד המערבי,
הא כיצד יתכן שיגישה גם 'לפני ה' וגם 'אל פני המזבח',
אלא שמנישה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן ודיו -
מגישה כנגד חודה של קרן דרומית מערבית, ובאופן זה נחשב
שהגישה גם 'לפני ה' וגם 'אל פני המזבח'.
מביאה הגמרא שרבי אלעזר אומר, כיון שנאמר גם 'לפני ה' וגם 'אל
פני המזבח' יכול גישה במערבה של קרן או לדרומה של קרן -
היינו יכולים לומר שיכול להגישה להיכן שחפץ, או לצד מערב של
הקרן ויקיים 'לפני ה' או לצד דרום ויקיים 'אל פני המזבח', אך אין
זה נכון משום שאמרת - יש להשיב ולומר, שדוקא במקום שאי
אפשר לקיים דין אחד משני הפסוקים - בזה צריך לומר שכוונת
התורה היא שיעשה אחד מהשנים, אך בכל מקום שאתה מוצא
שני מקראות שאחד מהן עצמו ומקיים דברי חבירו - שהדין
שנאמר בפסוק אחד ניתן ליישב גם עם מה שנאמר בו וגם עם מה
שנאמר בפסוק השני, ואחד מהן עצמו ומקיים דברי חבירו -
ואילו הדין שנראה מהפסוק השני מתיישב עם מה שנאמר בו עצמו
אך סותר את מה שנאמר בפסוק הראשון, מניחין את הדין שנראה
מהפסוק השני שמקיים עצמו ומקיים חבירו, ותופסין את הדין
שנאמר בפסוק הראשון שמקיים עצמו ומקיים חבירו. ולכן לגבי
הגשת המנחה, בשאתה אומר לפני ה' במערב - אם נרצה לקיים
רק את מה שנאמר בפסוק 'לפני ה' ולהגיש לצד מערב, ביטלתה
'אל פני המזבח' בדרום לא נקיים כלל את מה שנאמר 'אל פני
המזבח' שמשמע שצריך להגיש לצד דרום, ובשאתה אומר 'אל פני
המזבח' בדרום קיימתה לצד מערב - אך אין נקיים את מה
שנאמר בפסוק 'אל פני המזבח' וגיש לצד דרום, נקיים גם את מה
שנאמר 'לפני ה' דהיינו לצד במערב, הא כיצד - להיכן יגיש ויקיים
את שני הדינים, מנישה לדרומה של קרן - מגיש את המנחה לקיר
הדרומי של המזבח ואין צריך שיהיה כנגד חודה. שואלת הגמרא
והיכן קיימתה בזה את מה שנאמר 'לפני ה', והרי התבאר של"ב
אמות של המזבח היו מכוונות כנגד היכל וקירותיו וזויות המזבח
אינם מכוונות כנגד ההיכל, נמצא שלא קיים 'לפני ה'. מבארת
הגמרא, אומר רב אשי קסבר האי תנא בוליה מוזהב בצפון קאי
- רבי אליעזר סבר כשיטת רבי יוסי הגלילי, שכל ל"ב אמות המזבח
היו בצפון העזרה, כלומר שיש עשרה אמות הדרומיות של המזבח
בלבד היו כנגד חציו הצפוני של ההיכל, נמצא שאף העומד בצד
הקיר הדרומי של המזבח עומד כנגד ההיכל, ומגיש את המנחה לקיר
הדרומי סמוך ביותר למערב, ובכך מקיים גם את מה שנאמר 'לפני
ה' שהרי הוא כנגד ההיכל, וכן את 'אל פני המזבח' שהרי מגיש לצד
דרום.
שואלת הגמרא מאי כוונת הברייתא במה שאמרה ודיו - ומשמע
שהיינו סבורים שיש לו לעשות יותר. ומשיבה, אומר רב אשי,
איצטריך - הברייתא הוצרכה לומר כן משום שסלקא דעתך
אמינא תיכפי הנשת מנה גופה - היינו סבורים שאין די בהגשת
הכלי עם המנחה למזבח אלא צריך לכופף את הכלי ולהקריב את
סולת המנחה עצמה שתהיה נוגעת במזבח, קמשמע לן שדי בנגיעת

סודר בדיקת הסוטה הוא, שתחילה מוחים את מגילת סוטה אל
המים ומשקה את המים, וגם לאחר שהשקה משאירים את המנחה
על ידיה ואחר כך מקריב את מנחתה, ולכן הוכרח לומר שהטעם
שרצתה התורה ליגעה כדי שתודה ולא תיבדק הוא משום שחסה
עליה שלא תמות, דאי משום מגילה שלא תימחק, מדוע ממשיכים
ליגעה הא כבר אימחקא לה.
כל המנחות בו, מקשה הגמרא ורמינהו, שנינו בברייתא קדר
מנחות ביצר, אדם מביא מנחה מתוך ביתו בקלות - בעין סלים
של כסף ושל זהב, ונותנה כשמיני לעזרה לתוך כלי שרת
ומקדשה בכלי שרת - הבינה הגמרא שכשנותן את המנחה בכלי
שרת צריך שתהיה דעתו שהכלי יקדשהו, ונותן עליה בעל הקרבן
שמינה ולבנותה ומוליכה אצל בהן, ובהן מוליכה אצל מוזהב
החיצון ומנישה - שיעד הכלי בקרן דרומית מערבית כנגד חודה
של קרן, ודיו די בכך. ומסלק הכהן את חלבונה שבתוך הכלי לצד
אחד של הכלי, כדי שלא יתערב בקומץ חלק מן הלבונה, וקומץ -
נוטל הכהן בקמיצתו מקום שנתרבה שמינה - ממקום שהמנחה
בלולה היטב בשמן, ונותנו לתוך כלי שרת אחר ומקדשו בכלי
שרת בשנית, ולהלן יתפרש טעם הדבר. ומלקט את לבנותה
שנותנה בכלי הראשון ונותנה על גביו - על גבי הקומץ, (ומעלה
אותו לגבי מוזהב) ומעלה - את הקומץ שהלבונה נתונה על גביו
ומקטירו בכלי שרת, ומולחו ונותנו על גבי האשירים שעל המזבח.
לאחר ששקן הקומץ, שריה של המנחה שנותרו בכלי נאכלין
לכהנים, ורשאי הכהנים ליתן לתוכה - לתוך השיריים יין ושמן
ודבש, ואין אסורין לעשות בשיירי המנחה אלא מלחמי - לגרום
להם שיחמיצו. מבארת הגמרא הקושיא מהברייתא, קתני מיהא,
שהביאו את המנחה מבית בעל הקרבן בקלות של כסף ובקלות
של זהב ורק לאחר הבאתה לעזרה הניחיה בכלי שרת, ואילו במשנה
מבואר שאף תחילתן בכלי שרת. מתרצת הגמרא, אומר רב פפא
אימא בכלים הראויין לכלי שרת - אין כוונת המשנה שנותנה
מתחילה בכלי שרת, אלא שנותנה בכלים הראויים לקדשן ולעשות
מהם כלי שרת. מדייקת הגמרא, מכלל - משמע מהמשנה דכפיפה
מצרית לא חויה - אינה ראויה להיות כלי שרת ולכן אין מביאין בה
אלא מנחת סוטה, במאן, דלא פרבי יוסי פרבי יהודה - דין זה הוא
כדעת רבי ולא כרבי יוסי פרבי יהודה, דתנאין כלי שרת ששעשא של
עין, רבי פוסל ורבי יוסי פרבי יהודה מכשיר - והבינה הגמרא
שהטעם שכפיפה מצרית אינה ראויה לכלי שרת הוא משום שעשויה
מעץ וקרבי, אך לדעת רבי יוסי פרבי יהודה גם כפיפה מצרית ראויה
לכלי שרת. דוחה הגמרא אפילו תימא שמשנתנו סוברת כרבי יוסי
פרבי יהודה, מכל מקום כפיפה מצרית אינה ראויה לכלי שרת,
אימר דאמר רבי יוסי פרבי יהודה בחשובין - שאף רבי יוסי פרבי
יהודה לא הכשיר לכלי שרת אלא כלי נץ חשובים אך בפחותין מי
אמר - וודאי לא סבר שעושים כלי שרת מדברים פחותים ובזויים
ככפיפה מצרית, שהרי מי לית ליה לרבי יוסי פרבי יהודה
'הקריבהו נא לפתחה' - וכי לא סבר רבי יוסי בר יהודה את הלימוד
מהפסוק 'הקריבהו נא לפתח הירצך או הישא פניך', שאין להביא
קרבן מדברים פחותים.
מבואר בברייתא ונותנה לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת. סברה
הגמרא שכשמיני את המנחה בכלי שרת עליו להתכוון שהכלי
יקדשה, שמעת מינה כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת - מוכח
שכלי שרת אינם מקדשים את מה שבתוכם אלא אם כן הנותן
מתכוון לכך. דוחה הגמרא, אימא כוונת הברייתא היא שנותנה
בכלי שרת לקדשה בכלי שרת - הטעם שהצריכה התורה להניח
את המנחה בכלי שרת, הוא כדי שתתקדש המנחה בכלי, אך אף אם
אינו מתכוון שהכלי יקדשה הכלי מקדשהו. ונותן עליה בעל המנחה
שמינה ולבנותה, שנאמר ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה.
ומוליכה אצל בהן, דכתיב 'והביאה אל בני אחר וגו'. ובהן

המשך ביאור למס' סוטה ליום אחד עשר לעומר עמ' א

- 1 שהרי על ישראל מינו שרי מיסים. מתרצת הגמרא, תנא דבי רבי
2 אלעזר ברבי שמעון, וישימו עלי' - היינו על פרעה, מלמד
3 שהביאו מלכין - דפוס שבו מייצרים את הלבנים, ותלו לו לפרעה
4 בצוארו, וכל אחד ואחד מישראל שאמר להם איסמנים אני -
5 מפונק אני ואיני יכול לעשות מלאכה, אמרו לו כלום איסמנים
6 אתה יותר מפרעה המשתתף אף הוא בעשיית המלאכה. לפי דרשה
7 זו מוסיפה הגמרא לדרוש, 'שרי מיסים' - דבר שמישים (לבנים).
8 המלבן שתלו לפרעה היה דבר המרגיל ומשים את הבריות בעבודה.
9 כיצא בזה יש לשאול על הפסוק 'למען ענתו בסקלתם', [ענותם
10 מיבעי ליה], אלא יש לבאר, למען ענותו - לפרעה - בסקלתם
11 ד'ישראל - המצרים עינו את פרעה כדי שכתוצאה מכך אף ישראל
12 יטו שכמם לסבול ולעבוד.
13 'ובן ערי מספנות לפרעה', רב ושמאל נחלקו בביאור הפסוק,
14 חד מהם אמר, שמספנות את בעליהן - שעל ידי העבודה
15 שהעבידו המצרים את ישראל באותם ערים, הסתכנו המצרים
16 לטבוע בים, וחד אמר שמספנות - מדלדלות את בעליהן - שעל
17 ידי עבודה זו נגרם למצרים שרוקנם ישראל מנכסיהם. דאמר מר,

המשך ביאור למס' סוטה ליום שנים עשר לעומר עמ' א

- 1 מעיקרא - שלושה חודשים לפני שהחזירה פעם שניה. נמצא
2 שילדה בסוף הששה חודשים מהליקוחין השניים, ולכן יכלה להצפינו
3 עוד שלשה חודשים לפי שלא חשדו בה שתלד עד שיעברו תשעה
4 חודשים מנישואיה. שואלת הגמרא על מה שנאמר 'ולא יכלה עוד
5 הצפינו', אמאי, הרי כמו שהצפינה אותו שלשה חודשים תצפינה
6 ותיזיל - תמשיך להצפינו. ומי שבת, אלא - הטעם שלא יכלה
7 להצפינו, לפי שכל היכא דהו שמי מצרי דמתיליד ינוקא -
8 כשהיו המצרים שומעים שנולד תינוק לישראל, היו מגלים את
9 התינוק על ידי שמקטו ינוקא התם - היו מביאים לשם תינוק אחר,
10 כי היכי דלישמעינהו ומעיו (בהריהו) - כדי שהתינוק של ישראל
11 ישמע אותו ויבכו, ולכך לא יכלה להצפין עוד את משה מחשש
12 שיגלוהו כר. וכמו דברתי 'אחוזו לנו שועלים שועלים קמנים
13 מחבלים כרמים וגו', כלומר, בת קול אומרת למי הים בשעה
14 שהכניסו המצרים לתוכם, תטביעו את השועלים - דהיינו התינוקות
15 המצרים, שהם היו מחבלים את הכרמים בעוד כרמנו סמדר - שעל
16 ידם היו מגלים את התינוקות של ישראל, שבעוד שהם קטנים ורכים

המשך ביאור למס' סוטה ליום שנים עשר לעומר עמ' ב

- 1 גד, והוא דבר שאלמלא היה מוכח כן מהפסוקים, אי אפשר היה
2 לאומרו מעצמנו.
3 אומרת הגמרא, ומלאכי השרת אומרים בהספידם את משה, שעליו
4 נאמר 'צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל'. ותקדש ברוך הוא
5 אומר על משה אחר פטירתו, 'מי יקום לי עם מרעים מי יתניצב
6 לי עם פעלי און' - מי יקום עתה להוכיח המרעים במעשיהם,
7 להוכיחם לשמי. ושמאל אמר שהספידו הקב"ה כר, 'מי בהקב"ה,
8 ומי יורע פשר דבר' - מי יהיה כמשה לפשר בינם לאביהם
9 שבשמים כמותו. ורבי יוחנן אמר שהספידו הקב"ה באומרו,
10 'התקב"ה מאין תמצא', לאחר פטירתו של משה. ורב נחמן אמר
11 הספידו של הקב"ה היה באומרו 'וימת שם משה עבד ה' וגו',
12 שמתת משה היא העדר גדול לדורו. סמליון - שם חכם אמר,
13 שהספידו היה באומרו 'וימת שם משה', שהיה ספרא רבה
14 ד'ישראל. עוד דרשו על כך, תנא דבי אלעזר הגדול אומר, שיעור
- 1 השמעת הקול בעת פטירת משה היה שנים עשר מיל על שנים
2 עשר מיל, שהוא כנגד שיעור מנהגה ישראל, והיתה הפת קול
3 משמעי ואומר 'וימת משה' ספרא רבה ד'ישראל. ויש אומרים
4 שלא מת משה כלל, אלא עלה גופו לשמים כאלהיו, והוכיחו כן
5 מדברתי הקדא לשון 'וימת שם', וכתבי התם לגבי הארבעים יום
6 שהיה משה בשמים, 'ויחי שם עם ה', ולמדו מה להלן באותם
7 ארבעים יום, היה משה עומד ומשמש לפני ה', אף כאן בעלייתו
8 להר לא מת משה, אלא עומד ומשמש הוא לפני ה'.
9 עוד דרשו על המקרא 'ויקבר אתו בני בארץ מואב מול בית
10 פעור', אמר רבי ברכיה, במקרא זה נאמרו סימן בתוך סימן -
11 סימנים רבים היכן הוא מקום קבורתו של משה. גיא, ארץ מואב,
12 ומול בית פעור, ואפילו הכי נאמר 'ולא ידע איש את קברתו',
13 שאיש אינו יודע היכן הוא מקום קבורתו. ובכר שלחה פעם אחת
14 מלכות רומי הרשעה, אצל

ישעיה פרק כד יד-

יד המה ישאו קולם ירננו בגאון יהוה צהלו מים: טו עליכן בארים כפדו יהוה באיי הים שם יהוה אלהי ישראל: (ס) טז מפנף הארץ זמרת שמענו צבי לצדיק ואמר רזילי רזילי אוי לי בגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו: זי פחד ופחת ופח עליך יושב הארץ: יח והיה הנס מקול הפחד יפל אל הפחת והעולה מתוך הפחת ילכד בפח פירארות ממרום נפתחו וירעשו מוסדי ארץ: יט רעה התרועעה הארץ פור התפוררה ארץ מוט התמוטטה ארץ: כ נוע תנוע ארץ כשפור והתנודרה כמלונה וכבד עליה פשעה ונפלה ולא תסיר קיום: (ס)

רש"י

צבי לצדיק עתיד להיות מצב ותקומה לצדיקים: ואמר רזי לי וגו'. אוי לי שנגלו לי שני רזים רז פורענות ורז ישועה והרי תרחק הישועה עד שיבאו אויבים בוזזים אחר בוזזים אחרים ושודדים אחרי שודדים ה' בגידות אמורות כאן: (יז) פחד ופחת ופח עליך. על העמים יושבי הארץ: פחת. גומא ליפול בה כמו שמפרש ואומר: (יח) הנס. (מפני) [מקול] הפחד יפול אל הפחת וגו'. הנמלט מחרב משיח בן יוסף יפול אל חרב משיח בן דוד והנמלט משם ילכד בפח במלחמת גוג: (יט) רעה התרועעה. לשון שבר כמו (תהלים ב) תרועם בשבט ברזל: פור התפוררה. לשון פירורין: (כ) כמלונה. סוכת נוצרים שבראש האילן:

מצודת ציון

(יד) ישאו. ענין הרמה: גאון. ענין ממשל רב: צהלו. ענין השמעת קול גדול וכן צהלי קולך בת גלים (לעיל י'): (טו) באורים. ענין בקיע וחרין וכן מאורת צפעוני (לעיל יא): (טז) מכנף. מקצה כמו לאחוז בכנפות הארץ (איוב לח): זמירות. ענין כריתה כמו זמיר עריצים יענה (לקמן כה): צבי. ענין הדר כמו לעטרת צבי (לקמן כח): רזי. קדמאה ענין סוד כמו וכל רז לא אנס לך (דניאל ד) ותניינא ענין רזון וכחישות: (יז) ופחת. חפירה עמוקה כמו באחת הפחתים (ש"ב וז): ופח. רשת: (יח) הנס. ענין בריחה: ארובות. חלונות כמו וארובות השמים (בראשית ז): ממרום. מן השמים הרמים: מוסדי. מל' יסוד: (יט) רעה התרועעה. ענין שבירה כמו ורעו דליותיו (ירמיה יא): פור התפוררה. ענין הרצוף לחתיכות רבות כמו אתה פוררת (תהלים עד): מוט התמוטטה. מל' נטיה ונפילה: (כ) נוע תנוע. מל' הנעה והנדה: והתנודרה. מל' נדידה: כמלונה. כן יקרא סוכת שומר הקשוואין על כי אינה עשויה אלא ללינת לילה כמ"ש כמלונה במקשה (לעיל א):

מצודת דוד

(יד) המה ישאו קולם. המה יזכו לגאולה וישאו קולם ברנה: בגאון ה'. בעבור גאון ה' יצהלו בקול יותר ממה שצהלו בקול שמחה על הים כאשר שקעו מצרים בעומק הים: (טו) על כן. הואיל ומובטחים הם על הגאולה לכן אותם הנסתרים בבקיעי הארץ מפחד האויב כבדו את ה': באיי הים. מלת כבדו משמשת בשתים לומר אותם שגלו לאיי הים כבדו את שם ה' וכו': (טז) מכנף הארץ זמירות שמענו. ר"ל אני וחברי הנביאים שמענו בנבואה אשר בעת הגאולה תהיה כריתה והשחתה מקצה הארץ עד קצהו ואחריה יהיה ההדר לכל צדיק וצדיק: ואומר. כשמעי הדבר הזה אמרתי הסוד האמור לי מביא רזון לי ואוי לי על השמועה כי הבוגדים יבגדו בישראל וירעו להם: ובגד בוגדים בגדו. ר"ל קבוצת בוגדים אשר יבגדו בהבוגדים ההם יבגדו גם המה בישראל ר"ל יהיה תגר ומלחמה בין העכו"ם וכולם יבגדו בישראל: (יז) פחד וכו'. ר"ל צרות משונות ותכופות: עליך. יבואו עליך ישראל יושב הארץ ההיא: (יח) והיה הנס. מי שיכרח ממקומו מקול הפחד יפול וכו' ר"ל מי שינצל מצרה אחת יפול באחרת: כי ארבות. אמר במשל כאילו נפתחו חלוני שמים ויורדים דרך

בם צרות מרובות: וירעשו וכו'. ר"ל אף החזקים ירעדו מפחד הצרות המרובות: (יט) רעה וכו'. כאומר אבל סוף הדבר תהפך הצרה על העכו"ם והארץ תשבר ותפורר לפרורים ותהיה נוטה ליפול והוא משל על מרבית הצרות וכפל הדבר לחזק: (כ) נוע וכו'. הארץ תתנועע כשכור המתנועע ולא יוכל לעמוד ביושר מבלי הנעה: והתנודרה. תהיה נדה ונעה כסוכת שומר קשוואין הנדה ברוח: וכבד עליה פשעה. הפשע אשר פשעו בישראל להיצר להם יכבד על הארץ ותפול למטה ולא תוכל לקום עוד: רעה לומר העון הזה יקטרג:

משלי פרק לא טו-כו

טו ותקם | בעוד לילה ותתן טרף לביתה | וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ: מִן זִמְמָהּ שָׁדָה וְתִקְחָהּ מִפְּרִי כִפְיָהּ (נמטע) נמטעה כרם: יז חגרה בעוז מתניה ותאמץ זרעותיה: יח טעמה פייטוב סחרה לא יכבה (בליל) בלילה נרה: יט ידיה שלחה בפישור וכפיה תמכו פלך: כ כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון: כא לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבש שנים: כב מרבדים עשתה לה שש וארגמן לבושה: כג נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ: כד סדין עשתה ותמכר וחגור נתנה לפנעני: כה עז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון: כו פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה:

רש"י

תתן (דברים טו) פתוח תפתח (שם) העניק תעניק (שם) כל אלו מצילין אותן משלג גיהנם, כך הוא נדרש בתנחומא: לא תירא לביתה. לבני ביתה: משלג. מצינה: לבוש שנים. בגדי צבעונין: (כב) מרבדים. מצעות נאות למיטה, כמו מרבדים רבדתי (לעיל ז): (כג) נודע בשערים בעלה. ניכר הוא בין חבריו מפני מלבושיו שהם נאים: (כד) סדין עשתה. לבוש תפארת נותנת לחכמים: וחגור נתנה לכנעני. (ס"א) (למי) לפי שהוא חגור בסחורתה נותנה אזור למתניהם: לכנעני. תגר: (כה) ליום אחרון. אין להם להתעצב ממתת הדין כי ינצלו ממנו וכל ימי חייהם ישחקו ליום הדין, מי שאינו צריך לדאג נופל בדבר לשון צחוק כמו (איוב יא) וישחק לרעש כידון: ליום אחרון. ביום מותה נפטרת בשם טוב: ותשחק. כל ימיה על יום מיתתה: שיהא נכבד בשם טוב:

מצודת ציון

(טו) זממה. חשבה כמו כאשר זממתי (זכריה ח): (יח) טעמה. ענין עצה כמו וטעם זקנים יקח (איוב י"ב): (יט) שלחה. ענין הושטה כמו שלח אצבע (ישעיה נ"ח): בכישור. הוא הכלי שהפשתן כרוך בו ואין לו דומה: תמכו. ענין השענה: פלך. הוא הכלי שבו המטוה ודומה לו ומחזיק בפלך (שמואל ב' ג'): (כב) מרבדים. מצעות המיטות וכן מרבדים רבדתי (לעיל ז): שש. פשתן משובח: וארגמן. צבוע בצבע אדום ושמו ארגמן כמו ותכלת וארגמן וגו' ושש (שמות כ"ה): (כד) סדין. מין לבוש עשוי להתעטף: וחגור. חגורה ואזור: לכנעני. תגר כמו בת איש כנעני (בראשית לח):

מצודת דוד

(טו) בעוד לילה. קודם אור היום: ותתן. מחלקת מזון לבני ביתה: וחוק. מזון הקצוב תחלק לנערותיה: (טז) זממה. כאשר חשבה על השדה ונתנה עיניה בה לא תשקוט עד אשר תקנה: מפרי כפיה. משכר מעשה ידיה נטעה כרם: (יז) חגרה וכו'. חגרה מתניה בכח וגבורה ר"ל היתה מתגברת בעצמה לעשות מלאכה: ותאמץ. חזקה וזרועותיה במלאכה והוא כפל ענין במ"ש: (יח) טעמה וכו'. כאשר יעצה בעצמה כי טוב סחרה למצוא בה ריוח אז לא יהיה נרה כבוי בלילה ועוסקת בסחורה אף בלילה: (יט) ידיה. עם כי חושבת בסחורה מ"מ לא זזה ממלאכת נשים ותושיט ידיה לאחוז בכישור ולתמוך בפלך והם כלי הטוויה: (כ) פרשה. לקחת מידה מתנתה ולא

קפצה יד: שלחה. הושיטה לתת ליד מי שנכלם לקחת בעצמו: (כא) לא תירא. לא תפחד בעבור אנשי ביתה מקרירות השלג כי כ"א מאנשי ביתה מלוכש במלבוש צבוע תולעת שני כי צבע השני שהוא אדום טבעו לחמם מאוד: (כב) מרבדים. מצעות נאות עשתה לעצמה ולובשת מלבושי שש וארגמן אשר עשתה ממעשה ידיה: (כג) נודע. בעבור מלבושי הפאר שעשתה לבעלה הוא נודע וניכר בין חבריו בעת יושב עמהם בשערים מקום ישיבת הזקנים והחשובים כמ"ש ועלתה יכמתו השערה (דברים כה): (כד) סדין וגו'. מלבד מה שעשתה לצרכה עשתה למכור לתגרים: (כה) עוז והדר. מלבושה חזק ודבר המתקיים ומהודר ביופי: ותשחק. כל ימיה תשמח על הכבוד שיהיה לה ביום מותה: (כו) פיה פתחה. כל מאמריה המה בחכמה: ותורת חסד. לימוד של חסד על לשונה ר"ל מלמדת ומזרות לעשות חסד עם הבריות:

ב אמת המים שאינה יכולה להקצר באחת – רבי יהודה אומר: מפסקת. וכל ההרים אשר במעדר יעדרו, אף על פי שאין הפקר יכול לעבור בכליו, הוא נותן פאה לכל.

ג הכל מפסיק לזרעים, ואינו מפסיק לאילן אלא גדר. ואם היה שער כותש – אינו מפסיק, אלא נותן פאה לכל.

ד ולחרובין – כל הרואין זה את זה. אמר רבן גמליאל: נוהגין היו בית אבא, נותנין פאה אחת לזיתים שהיו להם בכל רוח, ולחרובין – כל הרואין זה את זה; רבי אליעזר ברבי צדוק אומר משמו: אף לחרובין שהיו להם בכל העיר.

ה הזרע את שדהו מין אחד, אף על פי שהוא עושהו שתי גרנות – נותן פאה אחת. וזרעה שני מיני, אף

פירוש ברטנורא

ב אמת המים שאינה יכולה להקצר באחת. שהיא רחבה כל כך עד שהעומד באמצע אינו יכול לקצור מכאן ומכאן: ר' יהודה אומר מפסקת. ופליג את"ק דאמר לעיל על שלולית דהיינו אמת המים דבכל ענין מפסיק, ור' יהודה סבר דאם יכולה להקצר באחת אינה מפסקת. והלכה כר' יהודה: וכל ההרים אשר במעדר יעדרו. הר שחודו זקוף ואין בקר בכליו יכולין לעבור שם, ומפסיק בין שתי השדות: הוא נותן פאה לכל. כלומר נותן פאה אחת לכל שתי השדות ולא חשיב הפסק. הואיל והם נעדרים במעדר, כלומר שבני אדם חופרים אותו הר בכלי שחופרים בו את הקרקע, אין זה הפסק. שהרואה אומר אין זה קרקע בור אלא למחר חופרים אותו במעדר וזורעים אותו ושתי השדות הם אחת:

ג הכל מפסיק לזרעים. מפרש בגמרא בירושלמי דהכל לאתווי סלע שהיה עובר על פני כל השדה. אם צריך הוא לעקור את המחרישה מצד זה כדי לתת אותה לצד זה, מפסיק: אלא גדר. גבוה עשרה טפחים: שער כותש. ענפי האילן קרויין שער. ופירוש שער כותש, שהנפות של אילנות מתערבין זה עם זה למעלה מן הגדר כעלי זה התקוע במכתש:

ד כל הרואים זה את זה. כל זמן שהעומד אצל אחד מהאילנות יכול לראות האילן האחר, אע"פ שיש ביניהן גדר, אינו מפסיק, ולוקח פאה מאילן אחד על חברו: לזיתים שהיו להם בכל רוח. פאה אחת היו נותנים על כל היתרים שהיו להם לצד מורחת של עיר, ופאה אחרת על כל היתרים שהיו להם לצד מערבה, וכן לארבע רוחות: שהיו להם בכל העיר. אין נותנים כי אם פאה אחת לכלול, אע"פ שאין רואין זה את זה, ואין הלכה כרבי אליעזר בר' צדוק שאמר משמו, אבל הלכה כר"ג:

משניות מבוארות – קהתי

בשדה אילן שחייבת בפאה, אין מפסיק בה אלא גדר – גבוה עשרה טפחים המבדיל בין האילנות. ואם היה שער כותש – כלומר שראשי הענפים של האילנות מתערבים ומשתרגים מעל לגדר ("שער" היינו ענפי האילנות; "כותש" – שדוחקים זה את זה), אינו מפסיק – אין הגדר חשוב הפסק, אלא נותן פאה לכל – פאה אחת לכל שדה האילן. בירושלמי אמרו, ש"הכל מפסיק לזרעים" בא לרבות סלע שהיה עובר על כל השדה, אם צריך לעקור את המחרישה מצידו האחד של הסלע כדי להעבירה לצידו השני, הרי זה חשוב הפסק.

באור משנה ד

במשנה הקודמת למדנו שגדר המבדיל בין האילנות מפסיק בשדה אילן לענין פאה. משנתנו באה ללמד, שבחרובים ובזיתים אף הגדר אינו מפסיק, אלא שיש להם דין מיוחד לענין פאה.

ולחרובין – הואיל והם גבוהים הרבה וענפיהם מרובים, כל הרואין זה את זה – כלומר אם העומד אצל חרוב אחד רואה את השני, אף על פי שיש ביניהם גדר, הרי הם חשובים כשדה חרובים אחת ונותן פאה מאילן אחד על חברו. אמר רבן גמליאל: נוהגין היו בית אבא – שהיו בעלי שדות ופרדסים, נותנין פאה אחת לזיתים שהיו להם בכל רוח – בכל צד של העיר, כלומר שהיו נותנים פאה אחת לזיתים שהיו להם במזרח העיר, ואחת לזיתים שבמערב העיר, וכן השאר, שהזיתים שבכל רוח חשובים כשדה אחת. ולחרובין, כל הרואין זה את זה – כמו שביארנו לעיל. רבי אליעזר ברבי צדוק אומר משמו – של רבן גמליאל: אף לחרובין שהיו להם בכל העיר – לא היו נותנים אלא פאה אחת, ואף על פי שאינם רואים זה את זה. ואין הלכה כרבי אליעזר ברבי צדוק.

באור משנה ה

הזרע את שדהו מין אחד – של תבואה, כגון שזרעה חיטים, אף על פי שהוא עושהו שתי גרנות – שלוקט תבואתו בשני זמנים, נותן פאה אחת – לכל תבואת השדה. וזרעה שני מינין – אבל אם זרע שדהו שני מיני תבואה, כגון חיטים ושעורים, אף

באור משנה ב

משנתנו מוסיפה ללמד בדברים המפסיקים לפאה.

אמת המים – תעלה העוברת בתוך השדה, שאינה יכולה להקצר באחת – שהעומד בצידה האחד של התעלה אינו יכול לקצור את התבואה שבצדה השני (ומכ"ס), אף על פי שאם היה עומד באמצע התעלה יכול היה לקצור את התבואה שבשני צדדיה (ותוספות יוס טוב"ע נפ"י הותוספות והירושלמי); ויש מפרשים שאינה יכולה להקצר כאחת – שאמת המים רחבה כל כך עד שהעומד באמצעה אינו יכול לקצור בשני צדדיה כאחת (ברטנורא; "שונת אליהו"), רבי יהודה אומר: מפסקת – את השדה ועושה אותה כשתי שדות לענין פאה. אמת המים היינו שלולית הנזכרת במשנה הקודמת, ומכאן שנחלקו בה תנא קמא ורבי יהודה, שלדעת תנא קמא (במשנה הקודמת) אמת המים מפסקת את השדה אף כשהיא יכולה להיקצר כאחת, ואילו לדעת רבי יהודה אם היא יכולה להיקצר כאחת אינה מפסקת (ברטנורא ועוד; עיין "ספרא פ' קדושים). ויש סוברים, שלא בא רבי יהודה לחלוק על תנא קמא אלא לפרש את דבריו, ומכאן פוסק הרמב"ם הלכה כרבי יהודה (הל' מתנות עניים ג, ב; "ספ"ק משנה"). וכל ההרים אשר במעדר יעדרו – לשון המקרא הוא (ישעיהו ז, כח), כלומר ההרים שבתוך השדה, שאי אפשר להרשם בשוורים אלא חופרים בהם במעדרים, אף על פי שאין הפקר יכול לעבור בכליו – שאי אפשר לצמד בקר לעבור עליהם בכלי המחרישה ולחרשם, מכל מקום הואיל וחורשים אותם במעדרים וזורעים אותם, אין ההרים חשובים הפסק, ולכן הוא נותן פאה לכל – פאה אחת לכל השדה. – יש קוראים בנוסח המשנה: הפקר (ב"ת פתוחה) – היינו הנוהג בבקר ("מלאכת שלמה").

באור משנה ג

לאחר שלמדנו מה הם הדברים המפסיקים את השדה לענין פאה, באה משנתנו ללמד מה נקרא הפסק באילנות.

הכל מפסיק לזרעים – כל הדברים שנימנו לעיל (בשתי המשניות הקודמות), שמפסיקים לפאה, מפסיקים בשדה זרעים בלבד, דהיינו בשדה שנזרעו בה דגנים או קטניות, ואינו מפסיק לאילן – אבל

על פי שְׁעִשְׂאָן גֵּרִין אַחַת – נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת. הַזֹּרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ שְׁנֵי מִיָּנִי חֲטִיף: עֲשָׂאן גֵּרִין אַחַת – נוֹתֵן פָּאָה אַחַת; שְׁתֵּי גֵרְנוֹת – נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת.

וּמַעֲשֶׂה שְׂזָרַע רַבִּי שְׁמַעוֹן אִישׁ הַמְצָפָה לִפְנֵי רֶכֶן גְּמְלִיאל, וְעָלוּ לְלִשְׁבֶּת הַגְּזִית וְשָׂאָלוּ. אָמַר נַחוּם הַלְבָלֶר: מִקְבֵּל אֲנִי מִרְבִּי מִיֵּאשָׁא, שְׁקֵבֵל מֵאָבָא, שְׁקֵבֵל מִן הַזִּיגוּת, שְׁקֵבֵל מִן הַנְּבִיאִים, הִלְכָה לְמַעֲשֶׂה מִסִּינִי, בְּזֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ שְׁנֵי מִיָּנִי חֲטִיף: אִם עֲשָׂאן גֵּרִין אַחַת – נוֹתֵן פָּאָה אַחַת; שְׁתֵּי גֵרְנוֹת – נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת.

ז שְׂדֵה שְׁקָצְרוֹהָ גֻזִּים, קָצְרוֹהָ לְסָטִים, קָרְסְמוֹהָ נְמָלִים, שְׁבָרְתָּהּ הָרוּחַ אוֹ בְּהֶמָה – פְּטוּרָה. קָצַר חֲצִיָּה וְקָצְרוּ לְסָטִים חֲצִיָּה – פְּטוּרָה, שְׁחוּבֵת הַפָּאָה בְּקָמָה.

ח קָצְרוֹהָ לְסָטִים חֲצִיָּה וְקָצַר הוּא חֲצִיָּה – נוֹתֵן פָּאָה מִמָּה שְׁקָצַר. קָצַר חֲצִיָּה וּמָכַר חֲצִיָּה – הַלּוֹקֵחַ נוֹתֵן פָּאָה לְכָל. קָצַר חֲצִיָּה וְהִקְדִּישׁ חֲצִיָּה – הַפּוֹדֶה מִיַּד הַגִּזְבָּר, הוּא נוֹתֵן פָּאָה לְכָל.

פירוש ברטנורא

ה שני מיני חטין. כגון שחמית ולבנה:

ו הלבלר. הסופר: הזוגות. הם כל אותן שנים שנים הנזכרים בפ"ק דמסכת אבות, שקבלו שנים מפי שנים [עד] מפי שמעון הצדיק: **ז שדה שקצרוה כותים.** לעצמן, ולא שקצרוה פועלי כותים לישראל, דאז הוי כאילו קצרוה ישראל: קרסמוה נמלים. דרך הנמלה לחתוך קנה השבולת מלמטה. ולזה קורים קרסום, לשון יכרסמנה חזיר מיער (תהלים פ): פטורה. דכתיב גבי פאה ובקצרכם, עד שתהיו אתם הקוצרים: שחובת הקציר בקמה. כלומר חובת הפאה של זה הניחה בקמה. ונהי דאם כלה שדה, חזרה פאה לעומרים וחייב להפריש פאה מן העומרים, ה"מ היכא דכלה הוא אבל הכא הוא לא כלה:

ח הלוקח נותן פאה לכל. שחובת הפאה ממה שקצר נשאר בזה החצי שקנה הלוקח, והוי כאילו לא מכר לו אלא מה שנשאר בשדה אחר שיוציא ממנה הפאה שראוי להוציא מאותה שדה. וכן הפודה מיד הגזבר מוציא מן החצי שפרדה הפאה הראויה לשדה כולה:

משניות מבוארות – קהתי

העמרים לישראל (משנה ראשונה), או שהיתה השדה שלהם וקצרוה, ואחר כך נתגיירו (מלאכת שלמה), קצרוה לְסָטִים – שורדים, דהיינו שלא ברשות הבעלים, אפילו לא לקחו עמם את הקציר, קָרְסְמוֹהָ נְמָלִים – כרסמו נמלים את השיבולים (ק"ף וכו"ף מתחלפות), שְׁבָרְתָּהּ הָרוּחַ אוֹ בְּהֶמָה – שברה הרוח או בהמה את הקמה, פְּטוּרָה – השדה מפאה, לפי שלא נקצרה על ידי הבעלים ישראל, ונאמר במצוות הפאה: "ובקצרכם" – עד שתהיו אתם הקוצרים. קָצַר חֲצִיָּה – קצר בעל השדה את חצי שדהו, וְקָצְרוּ לְסָטִים חֲצִיָּה – את החצי שנשאר, פְּטוּרָה – כל השדה מפאה, אף החצי שקצר הוא, שְׁחוּבֵת הַפָּאָה בְּקָמָה – שהפאה שנתחייב בה הרי היא בקמה שלא גמר לקצרה, שכן עיקר חוב פאה הוא בגמר הקציר, והואיל והוא לא גמר את קצירת השדה אלא ליסטים גמרוה, הלכך אין כאן כל חוב פאה.

באור משנה ח

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת והיא מוסיפה ללמד במי שלא קצר אלא חצי שדהו, בתחילת הקציר או בגמרו. קָצְרוֹהָ לְסָטִים חֲצִיָּה – הראשון, וְקָצַר הוּא חֲצִיָּה – ובעל השדה קצר את החצי שנשאר, נוֹתֵן פָּאָה מִמָּה שְׁקָצַר – הוא, שהוראיל וקצר את הקמה שבסוף שדהו, הריהו חייב להניח פאה מקצירו, אבל מה שקצרו הליסטים פטור מפאה, כמו ששינונו במשנה הקודמת. קָצַר חֲצִיָּה – קצר בעל השדה חצי שדהו, וּמָכַר חֲצִיָּה – מחצית הקמה שנשארה, הַלּוֹקֵחַ נוֹתֵן פָּאָה לְכָל – לכל השדה, שחובת הפאה מחצייה הראשון, הניח המוכר בקמה שלא קצר, כמו ששינונו במשנה הקודמת: "שחובת הפאה בקמה", והרי זה כאילו מכר לו את הקמה חוץ מן הפאה שבה, שהרי הלוקח יודע שיש להניח פאה בגמר הקציר. ברם, אם מכר תחילה חצייה וקצר חצייה, כל אחד נותן פאה לעצמו. קָצַר חֲצִיָּה וְהִקְדִּישׁ חֲצִיָּה – אם בעל השדה קצר תחילה חצי השדה ואחר כך הקדיש את החצי הנשאר, אף על פי ששדה של הקדש פטורה ממתנות עניים, הַפּוֹדֶה מִיַּד הַגִּזְבָּר – של הקדש את הקמה, הוּא נוֹתֵן פָּאָה לְכָל – לכל השדה, כדין הלוקח קמת חצי השדה לאחר שהמוכר קצר כבר את חצייה, לפי שחובת הפאה בקמה, כמו שביארנו קודם.

על פי שְׁעִשְׂאָן גֵּרִין אַחַת, נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת – פאה לכל מין בפני עצמו, מהחיתים לחדר ומהשעורים לחדר. הַזֹּרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ שְׁנֵי מִיָּנִי חֲטִיף – כגון חיטה שחמיתת וחיטה לבנה: עֲשָׂאן גֵּרִין אַחַת, נוֹתֵן פָּאָה אַחַת – לשני המינים; שְׁתֵּי גֵרְנוֹת – אבל אם עשאן שתי גרנות, גורן לכל מין לחדר, נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת – פאה לכל מין, וזוהי הלכה למשה מסיני כמפורש במשנה הבאה.

יש מפרשים, שמשנתנו עוסקת במי שלא הניח פאה במחובר כמצוותה, והוא נותן מן התלוש; לפיכך "הזורע את שדהו שני מיני חיתים: עשאן גורן אחת – נותן פאה אחת. שתי גרנות – נותן שתי פאות". אבל המניח פאה במחובר כמצוותו, אף שעשאן אחר כך שתי גרנות, נותן פאה אחת לכל השדה, והואיל ובשעה שמניח פאה לא הגיע עדיין לגורן ("ותפוסת יום טוב", "משנה ראשונה"). ברם, יש מבארים, שאין כוונת משנתנו לאסיפת התבואה בגורן אלא לקציר, שאף הקציר מכונה לפעמים "עשיית גורן"; ולפי פירוש זה יוצא שמשנתנו עוסקת אמנם בפאה שמניחה במחובר כמצוותה, ו"עשאן גורן אחת" היינו שקצר הכל בזמן אחד: "עשאן שתי גרנות" היינו שקצר בשני זמנים (עיי' "שנות אליהו").

באור משנה ו

משנה זו היא המשך המשנה הקודמת והיא באה להשמינונו, שההלכה ששינונו בסוף המשנה הקודמת במי שזרע שני מיני חיתים, הלכה למשה מסיני היא. מַעֲשֶׂה שְׂזָרַע רַבִּי שְׁמַעוֹן אִישׁ הַמְצָפָה – שני מיני חיתים, ובא לִפְנֵי רֶכֶן גְּמְלִיאל – הזקן, לשאול אם הוא חייב לתת פיאה אחת או שתי פיאות, וְעָלוּ – שניהם, לְלִשְׁבֶּת הַגְּזִית – שבבית המקדש, שבה ישבו הסנהדרין הגדולה, וְשָׂאָלוּ – את הסנהדרין. אָמַר נַחוּם הַלְבָלֶר – הסופר: מִקְבֵּל אֲנִי מִרְבִּי מִיֵּאשָׁא, שְׁקֵבֵל מֵאָבָא, שְׁקֵבֵל מִן הַזִּיגוּת – מזוגות החכמים שעמדו בראש הסנהדרין אחרי תקופת אנשי כנסת הגדולה, ונזכרים הם במסכת אבות (א, ד-יב), החל ביובי בן יעזר ויוסי בן יוחנן עד הלל ושמאי; הראשון מהם היה נשיא, והשני – אב בית דין (חגיגה ב, ב). שְׁקֵבֵל מִן הַנְּבִיאִים – בענין השלש הנידונות, הִלְכָה לְמַעֲשֶׂה מִסִּינִי, בְּזֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ שְׁנֵי מִיָּנִי חֲטִיף: אִם עֲשָׂאן גֵּרִין אַחַת, נוֹתֵן פָּאָה אַחַת – לשני המינים, אבל אם עשאן שְׁתֵּי גֵרְנוֹת – כמו שבארנו במשנה הקודמת, נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת – לכל מין בפני עצמו.

באור משנה ז

שְׂדֵה שְׁקָצְרוֹהָ גֻזִּים – לעצמם, כגון שלקחה וקצרה, וחזרו ומכרו

פ ר ק ש ל י ש י

א מלְבָנוֹת הַתְּבוּאָה שְׁבִין הַיָּתִים – בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. בֵּית הֵלֵל אוֹמְרִים: מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. וּמוֹדִים, שְׁאֵם הָיוּ רִאשֵׁי שׁוּרוֹת מְעַרְבִין, שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה מֵאֶחָד עַל הַכֹּל.

ב הַמְנַמֵּר אֶת שְׂדֵהוּ וְשִׁיר קָלְחִים לָחִים – רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: נוֹתֵן פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: מֵאֶחָד עַל הַכֹּל. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָא: בְּזוֹרֵעַ שֶׁבֶת אוֹ חֲרָדֵל בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת, שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד.

ג הַמְחַלֵּק בְּצִלִּים לָחִים לְשׁוֹק וּמִקְמִים יְבֵשִׁים לְגֶרֶן, נוֹתֵן פָּאָה לְאֵלוֹ לְעֶצְמוֹ וְלְאֵלוֹ לְעֶצְמוֹ; וְכֵן בְּאֶפְרוֹיִן, וְכֵן פִּירוֹשׁ בִּרְטִנּוּרָא

ג א מלְבָנוֹת. ערוגות מרובעות. ובשביל שעשויות כדפוס הלכות קרוין מלכות: **שְׁבִין הַיָּתִים.** וה"ה לכל שאר אילנות. ונקט ויתם לאשמעינן דאפילו ויתם שתייבם בפאה לא מפסקי לבי, וכ"ש שאר אילנות שאין חייבין בפאה דפשיטא דלא מפסקי: **ב"ש אוֹמְרִים פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד.** מכל מלבן ומלבן, הואיל ועומדות הערוגות פסקי פסקי ואין מתערבין זו עם זו קסברי ב"ש דמפסקי ויתם. [ואבל] היכא דראשי שורות מתערבים מזה לזה [מורו] דלא מפסקי. ובזמן שהאילנות מרוחקים זה מזה עד שבקרקע בית סאה שהוא נ' אמה על נ' אמה אין בו י' אילנות, מודים ב"ה שנותן פאה לכל מלבן ומלבן, דהואיל והאילנות מרוחקים נראין הדברים שלא בשביל האילנות נעשו המלכות. ובזמן שהאילנות רצופים ויש עשר אילנות בפחות מכות סאה מודים בית שמאי שנותן פאה אחת על הכל, לא נחלקו אלא כשיש עשר אילנות בבית סאה:

ב הַמְנַמֵּר. מלקט שדרו מקומות מקומות, דמחזי כמנומר, לשון גומר חרבורותיו (ידיה ג), שקצר התבואה שנתבשלה ראשון ראשון בשדה: **וְשִׁיר קָלְחִים לָחִים.** אותן שלא נתבשלו: **נוֹתֵן פָּאָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.** כשחזר ללקט הקלחים לחים ששייר. דנמור מפסק ולא אתחלתא דקצירה חשיבא: **בְּזוֹרֵעַ שֶׁבֶת.** ריק שקורין לו אנטי"ו בלע"ז: **שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה לְכָל אֶחָת וְאֶחָת.** מפני שאין דרכן לזרוע מהן שדה אחת, לפיכך חשובין כל אותן ערוגות כאילו כל אחת מהן שדה אחת. ושבת וחרדל חייבים בפאה אף על פי שאין נותנין פאה לירק, משום דלרוע עבידי וכמוני ורעים חשיבי. והכלה כחכמים:

ג הַמְחַלֵּק בְּצִלִּים. אית דמפרשי ל' ואנכי איש חלק (בראשית כו), על שם שכשנחלוש נשאר המקום חלק. ואית דמפרשי המחליק כמו המחלק, שנוטל חלק

משניות מבוארות – קהתי

ב א ו ר מ ש נ ה א

משנתנו דנה בערוגות של תבואה הזורעות בין ויתם, אם כל ערוגה וערוגה נחשבת כשדה בפני עצמה לענין פאה, או כולן נחשבות כשדה אחת.

מְלָבְנוֹת הַתְּבוּאָה – ערוגות של תבואה; ונקראות "מלכות", לפי שצורת מלבן להן, **שְׁבִין הַיָּתִים –** והוא הדין לערוגות תבואה שבין אילנות אחרים, **בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד –** בעל השדה חייב להניח פאה מכל מלבן ומלבן לחוד, שהואיל והזיתים מפסיקים ביניהם כל מלבן חשוב כשדה בפני עצמה. **בֵּית הֵלֵל אוֹמְרִים: מֵאֶחָד עַל הַכֹּל –** ממלבן אחד מניח פאה על כל המלכות, שכולם נחשבים כשדה אחת. בירושלמי מבואר שלא נחלקו בית שמאי ובית הלל אלא כשהיו עשרה זיתים על שטח של חמישים על חמישים אמה (כ-800 מטרים מרובעים) הנקרא "בית סאה", לפי שבשטח זה היו רגילים לזרוע סאה תבואה (כ-13 ליטר). אבל אם הזיתים מרווחים יותר, יש פחות מעשרה על שטח של בית סאה, אף בית הלל מודים שמניח פאה מכל מלבן ומלבן, שהואיל והאילנות מרוחקים הרבה זה מזה, ניכר הדבר שלא בגלל האילנות זרע מלכות מלכות, אלא שזרע אמנם כל מלבן כשדה בפני עצמה. ואם הם צפופים יותר, שיש יותר מעשרה על שטח של בית סאה, אף בית שמאי מודים שנותן פאה מאחד על הכל. כך היא גירסת הרמב"ם (**עיי' הלכות מתנות עניים ג, ח-ט**). אבל לפי הירושלמי שלפנינו הגירסה היא הפוכה, שאם הזיתים מרווחים, אף בית שמאי מודים שנותן פאה מאחד על הכל, לפי שאין הפסק האילנות ניכר, ואם הם צפופים, אף בית הלל מודים שנותן פאה מכל אחד ואחד, לפי שניכר הדבר שבגלל האילנות זרע מלכות מלכות, ולכן חשובים האילנות הפסק (**וראבי"ד: ר"ש**). ו**מוֹדִים –** בית שמאי, **שְׁאֵם הָיוּ רִאשֵׁי שׁוּרוֹת –** של הערוגות, **מְעַרְבִין –** שאין הערוגות בצורת מלבנים אלא בצורת מרובעים שקדקדיהם נכנסים זה לתוך זה, **שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה מֵאֶחָד עַל הַכֹּל –** שבכונן זה אף בית שמאי סוברים, שהכל נחשב כשדה אחת.

ב א ו ר מ ש נ ה ב

פעמים שחלקים מתבואת השדה מקדימים להתבשל פה ושם במקומות שונים, כגון מקומות שהיו מזובלים יותר משאר השדה, ובאה משנתנו ללמד בקצור את התבואה במקומות שהבשילה, מה הדין לענין פאה.

הַמְנַמֵּר אֶת שְׂדֵהוּ – הקוצר את שדרו מקומות מקומות, שבהם

התבואה כבר התבשלה ויבשה, כמו שביארנו למעלה, ועל ידי כך נעשית השדה כמנומרת (מגוונת בכתמים שונים כעור הנמר), **וְשִׁיר קָלְחִים לָחִים –** והשאר הקלחים הלחים, שעדיין לא בשלו, **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: נוֹתֵן פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד –** כשחזר לקצור את המקומות שהשאר, הוא נותן פאה מכל מקום ומקום בפני עצמו, שכן הנימור מפסק ביניהם ועושה אותם כשדות נפרדות, ואין הנימור נחשב כתחילת הקצירה של השדה כולה, לפי שבשעת הנימור עדיין שאר התבואה לא היתה בשלה (**ר"ש; ראבי"ד: ברטנורא**). **וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: מֵאֶחָד עַל הַכֹּל –** חכמים סוברים שהנימור נחשב כהתחלת הקצירה, ולכן כשהוא גומר לקצור את התבואה שהשאר, נותן ממקום אחד פאה על הכל. בעל "תפארת ישראל" מפרש, שהמחלוקת היא לגבי הנימור עצמו, שלדעת רבי עקיבא הקלחים הלחים שהשאר חשובים הפסק, ולכן הוא נותן פאה בשעת הנימור מכל מקום ומקום לחוד, וחכמים סוברים שהנימור נחשב כתחילת קצירה של השדה, ולכן נותן פאה ממקום אחד על הכל. ויש מפרשים דברי רבי עקיבא שנותן פאה מכל מקום ומקום לחוד, בין בשעת הנימור בין בשעה שקוצר את הקלחים שהשאר, לפי שהקלחים הלחים שהשאר חשובים הפסק בשעה שנמנר, וכשגומר לקצור את שאר השדה הרי הנימור הוא הפסק (**"מלאכת שלמה"**), מכל מקום חכמים סוברים שנותן פאה אחת על כל השדה מהטעם שביארנו למעלה. ו**מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָא: בְּזוֹרֵעַ שֶׁבֶת אוֹ חֲרָדֵל –** ירקות שחייבים בפאה, כמו שנבאר להלן (משנה ג), שבת הוא צמח תבלין ריחני בעל פרחים צהובים; והזורע **בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת –** שונים בשדה, ויש גורסים: בשניים או בשלושה מקומות, **שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד –** מכל מקום ומקום לחוד, לפי שכך דרכם להזרוע ערוגות ערוגות, וכל ערוגה נחשבת כשדה בפני עצמה.

ב א ו ר מ ש נ ה ג

משנתנו דנה בבצלים לענין פאה, כשבעל הגינה תולש לחים בשביל השוק ומשאר יבשים לתלשם בשעת הגורן. ואף על פי ששנינו (למעלה א, ד), שאין חייב בפאה אלא בדבר שמכניסו לקיום, אבל וירקות שאין מכניסים אותם לקיום, פטורים מפאה, מכל מקום הבצלים, וכן השבת והחרדל ששנינו במשנה הקודמת, חייבים בפאה, לפי שירקות אלו נשמרים לזמן רב ומכניסים אותם לקיום.

הַמְחַלֵּק בְּצִלִּים לָחִים לְשׁוֹק – התולש בצלים לחים שבגינתו למכרם בשוק מיד, **וּמִקְמִים יְבֵשִׁים לְגֶרֶן –** ומשאר בצלים יבשים

בכרם. המדל, נותן מן המשאר על מה ששיר; והמחליק מאחת יד, נותן מן המשאר על הכל.
ד האמהות של בצלים חיבות בפאה; ורבי יוסי פוטר. מלבנות הבצלים שבין הירק – רבי יוסי אומר: פאה
מכל אחד ואחד, וחכמים אומרים: מאחד על הכל.
ה האחין שחלקו, נותנין שתי פאות; חזרו ונשתתפו, נותנין פאה אחת. שנים שלקחו את האילן, נותנין פאה
אחת. לקח זה צפוניו וזה דרומי – זה נותן פאה לעצמו וזה נותן פאה לעצמו. המוכר קלחי אילן בתוך
שדהו, נותן פאה מכל אחד ואחד. אמר רבי יהודה: אימתי? בזמן שלא שיר בעל השדה; אבל אם שיר בעל
השדה, הוא נותן פאה לכל.

פירוש ברטנורא

מן הבצלים לחים למכרן בשוק וחלק אחר מניח יבשים לגורן לקיום: **נותן פאה לאלו לעצמן.** דכשני מיני חטים דמו: **וכן בכרם.** וכן המחליק בכרם דינו כמחליק בבצלים: **המדל נותן מן המשוייר על מה ששיר.** בזמן שהבצלים זורעים ונוטל מהם אחד מביניהם כדי שהנשאר יתגדלו בריח ויעשו גסים. וזה הנקרא מדל שדולה ושולף אותם ממקומם, ותנן אחריו מדל נוטל אחת ומניח שנים. ואותן שעוקר ליתן ריח לנשארם אינם חייבין בפאה לפי שתקנת הנשארם היא, הילכך נותן פאה מן הנשאר לכד והנעקר פטור מכלום דלא חשיבא קצירה: **המחליק מאחת יד.** כלומר מענין אחד, או כולו לגורן או כולו לשוק. ורמב"ם פירש מאחת יד ממקום אחד, שהחלק שנוטל למכור בשוק אינו נוטל אותו מכאן ומכאן אלא כולו מצד אחד: **ד האמהות של בצלים.** בצלים גדולים שמניחין אותן לגדל רוע, ומתוך שמשותחין בארץ לא חזו לאכילה אלא על ידי הדחק, ולכך פטר רבי יוסי. ואין הלכה כמותו: **מלבנות הבצלים שבין הירק.** סבר רבי יוסי דירק כורע אחר דמי, שאין דרך בני אדם להיות מכנים בצלים בין הירק, ותנן לעיל בפרק שני דורע אחר מפסק. ואין הלכה כרבי יוסי:

ה שלקחו את האילן. מהנך אילנות דחשיב בפרק קמא שחייבין בפאה: **המוכר קלחי אילן.** שרשי צמחים שחייבין בפאה, ולא מכר לו חקרקע, נותן הלוקח פאה מכל אחד ואחד: **בזמן שלא שיר.** כלומר אם לא התחיל בעל השדה לקצור או ללקט פירות, או הוא דחייב הלוקח ליתן פאה. אבל אם התחיל בעל השדה לקצור שדהו קודם שמכר את אלו, שנשאר מן השדה שלא נקצר או שלא נלקט, בעל השדה הוא הנותן פאה על הכל, דמכר אתחיל בקצירה או בלקיטת הפירות אחיב בפאה של כל השדה. ורבי יהודה לפרושי מלתיה דת"ק אתא, וכן הלכה:

משניות מבוארות – קהתי

ראויים לאכילה ולקיום, אף האמהות אינן יוצאות מכלל הבצלים להיפטר מפאה (**תוספות יום טוב**), **ורבי יוסי פוטר –** את האמהות של בצלים מפאה, שבשעה שתולשן אינן ראויות לאכילה אלא לזריעה בלבד. **מלבנות הבצלים שבין הירק –** ערוגות הבצלים המפוזרות בגן של ירקות שונים, **רבי יוסי אומר: פאה מכל אחד ואחד** – צריך לתת פאה מכל מלבן ומלבן, שהירק דינו כדורע אחר (עיין לעיל ב, א) לגבי הבצלים, שאין דרכם להזריע בין הירק, לפיכך הירק מפסיק בין מלבנות הבצלים. **ורבנן אומרים: מאחד על הכל** – נותן פאה ממלבן אחד על כל המלבנות שבגן, שסוברים חכמים, שהירק אינו חשוב הפסק לגבי הבצלים. יש מבארים הטעם לדעת חכמים, שכיון שבבצלים מכניסין לקיום וירק אין מכניסין לקיום, בטל הירק לגבי הבצלים וחשוב כאויר (**ירושלמי**).

באור משנה ה

משנה זו באה ללמד דין פאה בשדה של יורשים ושל שותפים. כן דנה משנתנו בקונה קלחי אילן כפי שיבואר.

האחין שחלקו – בשדה שקיבלו בירושה מאביהם, **נותנין שתי פאות –** כל אחד נותן פאה מחלקו, שנאמר: "פאת שדך"; **חזרו ונשתתפו –** אם חזרו האחים ונעשו שותפים בה, **נותנין פאה אחת –** כדין השותפים, שכן למדים מהכתוב "ובקוצרכם את קציר ארצכם" שהשותפים חייבים בפאה (**חולין קעה, ב**). **שנים שלקחו את האילן –** שקנו בשותפות אילן מהאילנות החייבים בפאה (**לעיל א, ה**), **נותנין פאה אחת –** מהטעם שהזכרנו, שהשותפים נותנים פאה אחת. **לקח זה צפוניו וזה דרומי –** אם קנה אחד את הצד הצפוני של האילן, והשני – את הצד הדרומי של האילן, **זה נותן פאה לעצמו וזה נותן פאה לעצמו –** אף על פי שאילן אחד הוא, נותן כל אחד פאה מפירותיו, שהואיל ולקח זה צפוניו וזה דרומי, אין להם דין שותפים. **המוכר קלחי אילן בתוך שדהו –** כלומר שלא מכר חקרקע אלא אילנות לבד על מנת שהלוקח יעקורם ויטע אותם בתוך שדהו, והאילנות מלאים פירות (**ירוש**), **נותן פאה מכל אחד ואחד –** הלוקח נותן פאה מכל אילן ואילן לחוד, שהואיל והקרקע אינה שלו אין האילנות מצטרפים לפאה אחת. **אמר רבי יהודה: אימתי –** נותן הקונה פאה? **בזמן שלא שיר בעל**

לתלשם בשעת הגורן, **נותן פאה לאלו לעצמן ולאלו לעצמן** – לבצלים הלחים לעצמם ולבצלים היבשים לעצמם, לפי שחשובים כשני מינים. **וכן באפונין –** החייבים בפאה, כשמחליק לחים לשוק ומשאיר יבשים לגורן, **וכן בכרם –** הבוצר ענבים למכרם בשוק מיד או לאלכלם, ומניח שאר הענבים לעשותם יין או צימוקים (**ימלאכת שלמה**). נותן פאה לאלו לעצמם ולאלו לעצמם, שכשני מינים הם. **המדל –** כשהזריעים צפופים מדי, עוקרים קצת מביניהם כדי שיגדלו הנשארם בריח וישיבחו, וזהו החדל – משרוש "דלל", שעוקר קצת זרעים לעשות ריח לנשארם, **נותן מן המשאר –** מהנשאר, **על מה ששיר –** כלומר שנותן פאה מן הנשאר לבד, אבל המדולים פטורים מפאה, שלא נתלשו אלא לתיקון הנשארם, ואין זו חשובה קצירה. **והמחליק מאחת יד –** אבל התולש ממקום אחד זרעים הרבה, **נותן מן המשאר על הכל –** נותן פאה ממה שנשאר על הכל, שמה שהחליק תחילת קצירה היא. ויש מפרשים: מנחת יד – כלומר מענין אחד, דהיינו שהיה כולו לשוק או כולו לגורן (**ירוש**; **ברטנורא**). ולפי הרמב"ם מוסב "המדל" על "וכן בכרם", כלומר, כמו שבבצלים ובאפונים יש שתולש לחים לשוק ומשיר יבשים לגורן, כך גם בכרם, יש שבוצר חלק מהענבים לשוק ומניח השאר לגת, אלא שבכרם יש חילוק דלקמן: החדל – הבוצר ענבים מעט מכאן ומעט מכאן, מצדדים שונים שבגפן, למכרם בשוק, ומניח השאר לגת, לעשות יין, נותן מן המשאר על מה ששיר – הרי זה נותן פאה ממה שנשאר לבד, כלומר ממה שבוצר לגת כפי הנשאר, אבל הענבים שבצר לשוק מעט מכאן ומעט מכאן, פטורים מפאה, שבצירה ארעית היא. והמחליק מנחת יד – אבל הבוצר לשוק מצד אחד, שאינו נוטל ענבים מעט מכאן ומעט מכאן אלא כולם מצד אחד של הגפן, נותן מן המשאר על הכל – הרי זה נותן פאה מן הנשאר כפי הראוי לכל הכרם, שהואיל ובצר מצד אחד, אינו כבוצר ארעי וחייב עליהם פאה (**הל' מתנות עניים ב, ו**; **"יין והקטף"**). ויש שאין גורסים לפי הרמב"ם "וכן בכרם" אלא "ובכרם: המדל" וכו'.

באור משנה ד

משנתנו מוסיפה ללמד בבצלים לענין פאה.

האמהות של בצלים – הבצלים שמשאירים בארץ לזרע, **תקבות בפאה –** שהואיל והבצלים עצמם כשאין משאירים אותם בארץ,

ו רבי אליעזר אומר: קרקע פית רבע חֵבֶת בַּפֶּאֶה. רבי יהושע אומר: העושה סאתים. רבי טרפון אומר: ששה על ששה טפחים. רבי יהודה בן בתיירה אומר: כדי לקצור ולשנות. והלכה כדבריו. רבי עקיבא אומר: קרקע כל שהוא חֵבֶת בַּפֶּאֶה. ובכבורים, ולכתוב עליה פרוזבול, ולקנות עמה נכסים שאין להם אחריות, בכסף ובשטר ובחזקה.

פירוש ברטנורא

ו קרקע בית רובע. מקום שראוי לזרוע בו רובע הקב. ופירשו בו שהוא עשר אמות ומחצה על עשר אמות בקירוב: העושה סאתים. רבי יהושע לא אול בתר זריעה, אלא קרקע המוציאה סאתים שהן י"ב קבין: לקצור ולשנות. דרך הקוצרים אוהו מלא כפו מן הקמת וקוצר, כדכתיב (תהלים קכט) שלא מלא כפו קוצר. ואם יש בקמה כדי למלאות כפו שני פעמים חייבת בפאה: קרקע כל שהוא חייבת בפאה. דס"ל פאת שדך כל שהוא משמע, ופלת אכולהו: ובכבורים. דכתיב בהו אדמתך. והני מילי בבכורי חטה ושעורה, אבל בכבורים של אילן אינו חייב אלא אם כן יש לו קרקע שש עשרה אמות סביב לאילן שהוא שיעור ניקתו: ולכתוב עליה פרוזבול. הלל תקן פרוזבול, כשראה שהיו נמנעים מלהלוות לעניים מפני השביעית שמשמטת החוב, תקן שהוא מוסר שטותו לבית דין, וכותב מוסר אני לכם פלוני ופלוני הדיינין כל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה, ומשכתבו לו שטר זה שוב אין שביעית משמטת חובו. ודוקא כשיש קרקע כל שהוא כאלו החוב גבי כבר ביד בית דין ותו לא קרינא ביה לא יגוש, וחשבינן לקרקע כל שהוא כאלו שוה כל החוב דאין אונאה לקרקעות: ולקנות עמה נכסים שאין להם אחריות. דמטלטלין נקנין אנב קרקע, בכסף בשטר ובחזקה, כדתנן ב"ק דקדושין ושם מפורש:

משניות מבוארות – קהתי

השדה – אילנות לעצמו אלא מכר כל האילנות שבשדה; אָבֵל אֵם שִׁיר פֶּעַל הַשְׂדֶּה – אילנות לעצמו, הוא נותן פֶּאֶה לָכֵל – בעל השדה נותן פאה על כל האילנות, אף על אלה שמכר. רבי יהודה לא בא לחלוק על תנא קמא אלא לפרש דבריו. ובגמרא אמרו (חולין קלח, א): במה דברים אמורים, שאם שייר בעל השדה הוא נותן פאה לכל? כשהתחיל בעל השדה לקצור, כלומר ללקט הפירות קודם שמכר את האילנות, שהואיל וחל עליו מתחילה חיוב הפאה, הרי הוא נותן פאה מהאילן ששייר על כל האילנות שמכר. אבל אם לא התחיל לקצור, אף על פי ששייר בעל השדה, חייב הלוקח ליתן פאה מהאילנות שקנה. ברם, לפי הירושלמי אפילו כשלא התחיל לקצור, נותן בעל השדה ממה ששייר פאה על הכל, שהרי הוא כמוכר לו חוץ מחובתו, והוא קיבל עליו לתת הפאה. – הרמב"ם מפרש: "קלחזי אילן" – שרשי צמחים שהם חייבים בפאה, ואינם אילנות. ולפי הרמב"ם (ב"מסנה תורה) המדובר במשנתו במוכר חלקים משדהו לאנשים שונים, וכן לשונו (הל' תמנות עניים ג, יח): "המוכר מקומות מקומות משדהו לאנשים הרבה, אם מכר כל השדה – כל אחד ואחד נותן פאה מחלקו שלקח; ואם התחיל בעל השדה לקצור ומכר מקצת ושייר מקצת – בעל השדה נותן פאה הראויה לכל, שכיון שהתחיל לקצור נתחייב בכל. ואם מכר תחילה – מפרשי הלוקח על מה שלקח, ובעל השדה על מה ששייר."

באור משנה ו

משנה זו דנה בשיעור הקרקע שחייבת בפאה.

רבי אליעזר אומר: קרקע פית רבע – שטח הראוי לזריעת רבע הקב תבואה, והוא: עשר אמות וחמישית האמה על עשר אמות וחמישית האמה בקירוב (104 ועוד 1/6 אמות מרובעות = 35 מטרים מרובעים בערך), חֵבֶת בַּפֶּאֶה – טעמו של רבי אליעזר, שנאמר בפאה: "לא תכלה פאת שדך", ונאמר בכלאים: "שדך לא תזרע כלאים" (ויקרא יט, יט), מה "שדך" האמורה בכלאים – בית רובע (עיין כלאים ב, י), אף "שדך" האמורה בפאה – בית רובע. רבי יהושע אומר: העושה סאתים – קרקע המוציאה סאתים, דהיינו שנים עשר קב תבואה (הסאה = 6 קבים = הקב = למעלה מ-2 ליטרים), חייבת בפאה. רבי יהושע אינו קובע לפי הזריעה אלא לפי התוצרת של הקרקע; וטעמו, שלמדים פאה משכתה, שנאמר בשכחה (דברים כד, יט): "ושכחת עומר בשדה", מה שדה האמורה בשכחה – סאתים, שעומר שיש בו סאתים אינו שכחה (כמבואר להלן ו, ו), לפי שחשוב שדה, אף שדה האמורה בפאה – העושה סאתים. רבי טרפון אומר: ששה על ששה טפחים – כמידת ערוגה שזורעים בתוכה חמישה זרעונים (כלאים ג, א). רבי יהודה בן בתיירה אומר: כדי לקצור ולשנות – דרך הקוצרים לאחוז מלא כפו מן הקמה ולקצרה,

כלשון הכתוב (תהלים קכט, ז): "שלא מלא כפו קוצר", ואם יש בקמה כדי למלא את כפו של הקוצר שתי פעמים, הרי זו חייבת בפאה. והלכה כדבריו – של רבי יהודה בן בתיירה. רבי עקיבא אומר: קרקע כל שהוא חֵבֶת בַּפֶּאֶה – שסובר רבי עקיבא: "פאת שדך" – שדה כל שהוא משמע. ואף על פי ששינוי במשנתו "והלכה כדבריו" של רבי יהודה בן בתיירה, מכל מקום פוסק הרמב"ם כרבי עקיבא; וטעמו של דבר מבואר ב"תוספות יום טוב", לפי שאין למדים הלכה מפי המשנה (ברייתא: נידח ז, ב; בבא בתרא קל, א), וכלל הוא שהלכה כרבי עקיבא מחברו. – אגב דין פאה מובאים כאן עניינים נוספים שדינם ב"קרקע כל שהוא": ובכבורים – קרקע כל שהוא חייבת בכבורים (עיין למעלה א, א), שכתוב בהם (שמות כג, יט): "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה'", ו"אדמתך" היינו כל שהוא, כלומר, שכל מי שיש לו קרקע כל שהוא חייב להביא בכורים. ולכתוב עליה פרוזבול – במסכת שביעית שנינו (י, ג): כשראה הלל הזקן שנמנעו העם מלהלוות זה את זה, מחשש שמא לא יפרע הלווה את החוב עד שנת השמיטה והחוב יישמט, ועברו על מה שכתוב בתורה (דברים טו, ט): "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה ורעה עיניך באחיך האביון ולא תתן לו", עמד והתקין פרוזבול, והוא שטר שכתוב בו שהמלווה מסר לבית דין את חובותיו, כדי שלא תשמיט אותם שנת השמיטה. וזהו גופו של פרוזבול: "מוסר אני לכם פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני, שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה" (משנה שביעית י, ד). ואין כותבים פרוזבול אלא על הקרקע (שם, ו), כלומר שאין הפרוזבול נכתב אלא אם כן יש ללווה קרקע, שעל ידי שעבוד קרקעו למלוה חשוב החוב כאלו כבר גביי הוא בידי בית דין. וזהו ששינוי כאן, שאם יש ללווה אפילו קרקע כל שהוא כותבים עליה פרוזבול. ולקנות עמה נכסים שאין להם אחריות, בכסף ובשטר ובחזקה – קרקעות נקראות בלשון המשנה "נכסים שיש להם אחריות", לפי שחלה עליהם אחריות לתשלום חובות בעליהם, שאם מכר הלווה קרקעותיו ואין לו ממה לשלם, גובה המלוה את חובו מן הלקוחות; מה שאין כן במטלטלין, שאם מכרם הלווה, אין המלוה יכול לגבות מהם, ולכן נקראים הם "נכסים שאין להם אחריות". שני סוגי הנכסים הללו יש להם דרכי קניין שונים, כמו ששינוי במסכת קידושין (א, ה): "נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף (שנותן הלוקח למוכר לשם קניין), ובשטר (שכותב המוכר ללוקח: שדי מכורה לך), ובחזקה (שהלוקח עושה בשדה, כגון שנועל או גודר או חופר וכדומה); ושארין להם אחריות (מטלטלים) אינן נקנין אלא במשכנה (שהלוקח מושך אותם ממקום למקום; אבל לא בכסף ולא בשטר ולא בחזקה). נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף ובשטר

ז הפותב נכסיו שכיב מרע: שיר קרקע כל שהוא – מתנתו מתנה; לא שיר קרקע כל שהוא – אין מתנתו מתנה. הפותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא – אבדה כתבתה. רבי יוסי אומר: אם קבלה עליה, אף על פי שלא כתב לה – אבדה כתבתה.

פירוש ברטנורא

ז שכיב מרע. השוכב על מנתו מחמת חולי: שייר קרקע כל שהוא. כל הני שייר קרקע כל שהוא, דתנן במתניתין, מכאן ועד סוף פרקין, לאו דוקא קרקע דהוא הדין מוטלטלים כל שהן, אלא איירי דתנא רישא גבי פאה ובכורים ופרוזבול קרקע כל שהוא תנא בכל הנך נמי קרקע כל שהוא: מתנתו קיימת. אם קנו מידו על המתנה אף על פי שעמד מחלו אינו יכול לחזור בו, הואיל ושייר לעצמו כל שהוא גלי דעתיה דלאו מחמת מיתה כתב המתנה: לא שיר קרקע כל שהוא. לעצמו, מסתמא לא שבין איניש נפשיה ערמילאי, ואם לא שהיה חושב ודאי שימות לא היה נותן כל נכסיו, הלכך אם עמד חוזר ואפילו קנו מידו: וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה. בשכיב מרע מייר, שמחלק נכסיו לבניו וכתב לאשתו חלק בין הבנים ושמעיה איחי ושחקיה ולא אמרה כתובתי אני גובה או כיוצא בזה אבדה כתובתה: רבי יוסי אומר אם קבלה עליה. שתהא שותפת בין הבנים, אפילו לא קנו מידה, והוא לא צוה שיכתבו כך בפניה, אבדה כתובתה ושוב אינה יכולה לחזור בה. ואין הלכה כרבי יוסי:

משניות מבוארות – קהתי

מתנה – ואם עמד מחלו יכול הוא לחזור בו, אפילו קנו מידו, שהואיל ולא שייר לעצמו כלום, אומדים אנתנו את דעתו שלא נתן נכסיו אלא מפני שהתיימשך מן החיים וחשב שודאי ימות מחוליו, ורק על דעת כך נתן שאם ימות תתקיים המתנה, לפיכך אם הבריא אין מתנתו מתנה. הפותב נכסיו לבניו – יש מפרשים שהמדובר כאן בשכיב מרע שחילק כל נכסיו לבניו (ברטנורא), ויש סוברים שהוא הדין בבריא (רמב"ם הל' זכייא ומתנה ו, ט). וכתב לאשתו קרקע כל שהוא – כלומר, שכלל גם את אשתו בין הבנים בחלוקת הנכסים, וכתב לה קרקע כל שהוא, אבדה כתבתה – "כתובה" היינו שטר התחייבות שכותב הבעל לאשתו בשעת הנישואין, לבתולה על מאתיים דינר ולא למנה על מאה, שתגבה בו מנכסיו כשיגרשנה או כשימות. ובאה משנתנו ללמד, שאם שיתף הבעל את אשתו בין בניו בחלוקת הנכסים, על ידי שכתב לה קרקע כל שהוא, והיא שתקה ולא אמרה כלום בענין גביית כתובתה, אבדה כתובתה. כלומר שאינה גובה כתובתה מן הנכסים הללו שכתב בעלה לבניו, שהרי נתרצתה לכך ומחלה שיעבודה על הנכסים שקיבלו הבנים. רבי יוסי אומר: אם קבלה עליה – שהסכימה להיות שותפה בין הבנים, אף על פי שלא כתב לה – קרקע, אבדה כתבתה – שעל ידי שנתרצתה להיות שותפת עם הבנים, ויתרה על גביית כתובתה.

ובחזקה". כלומר, שאם אדם מכר קרקע ומיטלטלים ואמר ללוקח: קנה את המיטלטלים אגב הקרקע, כיון שקנה הלוקח את הקרקע בכסף או בשטר או בחזקה, כמו שבארנו לעיל, קנה עם הקרקע גם את המיטלטלים. בענין זה ששינוי שם בסיפא באה משנתנו להשמיע, שאפילו עם קרקע כל שהוא אפשר לקנות מיטלטלים, על ידי שקונה הלוקח את הקרקע באחד משלושת קנייניה: בכסף או בשטר או בחזקה.

באור משנה ז

משנה זו והמשנה שלאחריה מסיפות ללמד בדברים שדינם ב"קרקע כל שהוא". הפותב נכסיו – לאחר במתנה, והוא שכיב מרע – בארמית: שוכב חולה, כלומר חולה מסוכן, שיר – אם השאיר לעצמו, קרקע כל שהוא – והוא הדין מיטלטלים, אלא שאגב המשנה הקודמת נקטה משנתנו קרקע (עיי' בבא בתרא קט"ט, ב). מתנתו מתנה – ואם עמד מחוליו אינו יכול לחזור בו ולומר שלא נתן אלא משום שחשב שהוא עומד למות מחוליו, שהואיל ושייר לעצמו קרקע כל שהוא גילה דעתו, שלא מחמת מיתה נתן, והרי זו כמתנת בריא, שאם קנו מידו את המתנה, מתנתו קיימת. לא שיר קרקע כל שהוא – לעצמו, ואף לא נכסים אחרים, כמו שהזכרנו למעלה, אין מתנתו

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שני עמ' ב

19 אשה עשויה לעשות לה שליח כדי לקבל קידושה בעורה, ודאי
20 שיכולים. ועוד דרך נוספת לקידושין בעורה, אם דחקה ו' נדחפה
21 ונכנסה לעורה על אף שאסורה בכך. מאי – וצריכים אנו לברר מה
22 דין הקידושין בדרכים הללו, ולא היו דברי רבי מאיר לריק.
23 מחלוקת בדין כהן המקדש בחלקו: תניא המקדש בחלקו, רבי
24 יהודה אומר מקודשת, רבי יוסי אומר, אינה מקודשת. אמר רבי
25 יוחנן, שניהם מקרא אחד דרשו – כל אחד פירשו המקרא באופן
26 שונה, שנאמר (במדבר יח, ט) וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן
27 האש. רבי יהודה קבר, שהמילה לך מיותרת, שכן כתוב בפסוק
28 הקודם וְאֵינִי הִנֵּה נֹתֵת לָךְ אֶת מִשְׁמַרְתִּי תְרוּמָתִי וגו', ולמה חזר
29 וכתב וְהָיָה לָךְ, מכאן שהמתנות נתונות לך, לאכול וללכל צרכיך
30 האחרים, גם לקדש בהם. ורבי יוסי קבר, מן האש מיותר,
31 שידועים שמדובר בקרבנות ככתוב בהמשך קל קרבנם וגו', ולמה
32 הקדים מן האש, מכאן שחלק הכהנים באש – הוא בדומה למה
33 שמקטיר מן הקרבן על אש המזבח, מה – החלק שעל אש המזבח
34 רק לאכילה – של אש המזבח, אף הוא – חלק הכהנים נמי
35 לאכילה, ואינו שלו לקדש בו. מחלוקת אם חזר רבי יהודה ומודה
36 שאינה מקודשת: אמר רבי יוחנן,

1 תורה מפי הם באים אלא כדי לקפחני בהלכות הם באים – לשמוע
2 דברי, להקשות עליהן ולדחותם. דחק סומכוס, שהיה מתלמידי
3 רבי מאיר ונכנס. אמר להם סומכוס, כך שנה לי רבי מאיר, המקדש
4 בחלקו בקרבן בין מקרבן של קדשי קדשים, ובין משל קדשים קלים,
5 לא קידש, ורצה לידע האם גם רבי יהודה מסכים לדין זה. כעס רבי
6 יהודה עליהם – על תלמידיו אמר להם, האם לא כך אמרתי לכם,
7 אל יבנסו מתלמידי רבי מאיר לבאן מפני שקנתרנים הם ולא ללמוד
8 מפי תורה הם באים, אלא לקפחני בהלכות הם באים, והזכחה לך,
9 ובי אשה בעורה מנין – הרי אסורה להכנס לעזרת ישראל ואף
10 יתכן שנתקדשה בקדשי קדשים שאסור להוציאם משם. ומאחר
11 שהזכיר סומכוס בדבריו מקרה שאינו במציאות, לא השיב לו רבי
12 יהודה. אמר על כך רבי יוסי, אם אשתוק מפני כבודו של רבי
13 יהודה, יאמרו התלמידים, רבי מאיר שכב – כבר נפטר ושוב אינו
14 יכול לבאר את דבריו, ורבי יהודה כעס, ורבי יוסי שתק – ולא
15 יביא את דברי רבי מאיר, ושיתקה זו יכולה להתפרש כהסכמה
16 ודחיה לדברי רבי מאיר. דברי תורה מה תהא עליה – מי יבאר את
17 דבריו של רבי מאיר, ולכן אבאר. ובי אין אדם עשוי – האם לא
18 יתכן מקרה שירצה לקבל קידושין לבתו קטנה או נערה בעורה, ואין

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף פח עמוד א. ברייתות בדיון בעל קרי ביום הכפורים: **תַּנּוּ רַבָּנֵינוּ, הַרְוֵאָה קְרִי בְיוֹם הַכְּפוּרִים, יוֹרֵד וְמוֹבֵל, וְלֹעָרֵב** - במוצאי יום הכפורים **יִשְׁפָּשֵׁף** את גופו מוהקרי שנדבק בו כדי שלא יחצוץ. הגמרא תמחה: וכי עולה על דעתך ש**לֹעָרֵב** ישפּשֵׁף, הן **מֵאֵי דִתְּהוּ הָהוּא**, ולאחר שכבר חצץ בטבילתו מה יועיל שישפּשֵׁף. מבארת הגמרא: **אֵלָּא אֵימָא, מִבְּעָרֵב** של אתמול, כלומר בערב יום הכפורים, **יִשְׁפָּשֵׁף** כל אדם את גופו במים חמים, כדי שאם יראה קרי למחר, ביום הכפורים, יוכל לטבול ללא שתהיה לו חציצה. (**קָא סָבַר** התנא שבברייתא, **מִצְוָה** ומנהג **לִשְׁפָּשֵׁף** את גופו במים חמים לפני טבילה, אך אינו חיוב).

תַּנּוּ תַּנָּא - שנה אחד החכמים שהיה שונה ברייתות **קָמִיָּה דְרַב נַחֲמָן, הַרְוֵאָה קְרִי בְיוֹם הַכְּפוּרִים** שלא ככוונה, **עֲזוּנֹתָיו מְחוּלִין לוֹ**. מקשה הגמרא: **וְהִתְנַגֵּא** בברייתא אחרת, שהרואה קרי ביום הכפורים **עֲזוּנֹתָיו** עומדים **סְדוּרִין** ומוכנים לדון עליהם. מתרצת הגמרא: **מֵאֵי** כוונת הברייתא **סְדוּרִין, סְדוּרִין לִימְחָל** - סדורין ועומדים למחול עליהן.

תַּנָּא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, הַרְוֵאָה קְרִי בְיוֹם הַכְּפוּרִים, וְדָאן כָּל הַשָּׁנָה בּוֹלָה, שְׂמָא אין תעניתו מקובלת. **וְאִם עָלְתָּה לוֹ שָׁנָה** - שלא מת באותה שנה, **מוֹבְכָמָּה לוֹ שְׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא**, כי בודאי יש בידו מעשים טובים שהגיגו עליו. **אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, תִּדְעַ שֶׁכֵּן הוּא, שְׁהָרִי כָּל הָעוֹלָם בּוֹלוֹ רַעֲב** - נמנע מתשמיש, **וְהוּא שִׁבְעַ** ושלא מדעתו הוא אינו מתענה בזה, ואם עלתה לו שנה אף על פי כן, סימן שצדיק גמור הוא.

כִּי אָתָּא רַב דִּימִי מארץ ישראל לבבל, **אָמַר, הַרְוֵאָה קְרִי בְיוֹם הַכְּפוּרִים מִפִּישׁ תַּיִי** - יאריך ימים, **וּסְגִי וּמִסְגִּי** - ירבה זרעו בבנים ובני בנים. הדרן **עַלֵּךְ יוֹם הַכְּפוּרִים** וסליקא לה מסכת יומא

דף פח עמוד א. ולערב ישפּשֵׁף. משום חציצה: לערב ס"ד. מבי טביל וסליק מאי מהני ליה שפּשֵׁף חציצה דהואי הואי: אימא מבערב. דאתמול ישפּשֵׁף כל אדם עצמו בחמין שאם יראה קרי למחר יכול לטבול בלא חציצה: הרואה קרי ביומ"כ. ולא במתכוין: עזונותיו מחולין. סימן טוב הוא זה יראה זרע ויאריך ימים: ידאן כל השנה כולה. שמא לא קיבלו תעניתו והשביעוהו במה שבידם להשביעו כעבד המוזג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו: ואם עלתה לו שנה. שלא מת מובטח לו שמעשים טובים יש בידו שהגיגו עליו וכן עולם הבא הוא: תדע שהרי כל העולם רעב. מתשמיש והוא שבע ולא נתענה בזאת ושלא מדעתו השביעוהו ואעפ"כ עלתה לו שנה יש לדעת שצדיק גמור הוא: מפיש חיי. זה שראה קרי ביום הכפורים: סני ומסגי. בבנים ובני בנים שכן הסימן יראה זרע יאריך ימים [ישעיה ג]:

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שבת קודש עמ' ב

22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41

בהם גם איסור הנאה. הגמרא מביאה מקור אחר לכך שחולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה. **אֵלָּא אָמַר אַבְיִי**, איסור ההנאה בחולין שנשחטו בעזרה, נלמד מ**הַבָּא**, ממה שלמדנו בברייתא, נאמרו בתורה בפרשת הקרבת השלמים שלושה פסוקים, **וְשִׁחֲטוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד** (ויקרא ג ב). **וְשִׁחֲטוּ אוֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד** (שם ח). **וְשִׁחֲטוּ אוֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד** (שם יג). **תֵּלְתָא קְרָא יְתִירִי** - שלושה מיעוטים הללו מיותרים הם, שלשון זו של 'ושחטו' ו'שחט אותו' באה למעט, ולומר שדווקא אותו תשחט פתח אהל מועד, ולא אחר. ויש להבין מדוע יש צורך בשלושה מיעוטים, ומה תלמוד לומר - מה באים הם ללמדנו. מבארת הברייתא: **לִפִּי שְׁנֵי אֲמָר** בתורה קודם הכניסה לארץ ישראל, **כִּי יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֶיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שָׁם וּבִחַתְּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנֶךָ** (דברים יב כא). ויש ללמוד מן הפסוק שדווקא ברחוק מקום - כלומר מחוץ למקדש אֲתָה זֹבֶחַ - התירה התורה לשחוט 'מבקר ומצאנך' דהיינו חולין שלך, ו**אִי אֲתָה זֹבֶחַ** - ואין אתה שוחט חולין שלך בַּמָּקוֹם קְרֹיב - בעזרה. הרי יש ללמוד מכאן למעט, פָּרַט לְחוּלִין שְׁלֵא יִשְׁחֲטוּ בְּעֶזְרָה - שאסור לשחוט חולין בעזרה. ממשיכה הברייתא: **וְאִין לִי רֵאִיָּה מִן הַפֶּסוּק אֵלָּא** לאסור שחיטת חולין תְּמִימִים ו' בהמות תמימות בלא מום]

1 **אָסוּר** הוא בהנאה, שכיון שנאסרו בהנאה מחיים בשעה
2 שהקדישם, שוב אינם ניתרים אלא בשחיטה וזריקת הדם על
3 המזבח. ואם שחטם חוץ לעזרה לא הותרו, והם אסורים בהנאה.
4 **אֵף שֶׁלֹּא** - החולין שלך, אם נשחטו בַּמָּקוֹם שְׁלִי - בעזרה, אָסוּר
5 הוא בהנאה.
6 ממשיך רבי מאיר: **אִי** - אולי נמשיך להקיש ונאמר, מה - כשם
7 שהשחט **שְׁלִי בְּשֶׁלֶךְ** - קדשים בחוץ עָנוּשׁ - ענשו הוא בְּרַת, אֵף
8 שֶׁלֹּא בְּשֶׁלִי - אף השחט חולין בעזרה יהא עָנוּשׁ בְּרַת. והיינו שלא
9 נסתפק בלימוד הקודם שיש איסור הנאה בחולין בעזרה, כשם
10 שיש איסור הנאה בקדשים בחוץ, אלא נוסף ונלמד שהשחט
11 חולין בעזרה חייב ברת, כשם שהשחט קדשים בחוץ חייב ברת.
12 דוחה רבי מאיר, **אָמַר קְרָא** - אמרה התורה (ויקרא יז ד), **וְאֵל**
13 **פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיִיא לְהַקְרִיב קָרְבָן לָהּ** וְנִבְרַת, ומשמע
14 שדווקא **עַל קָרְבָן** ששחטו מחוץ לעזרה עָנוּשׁ בְּרַת, אבל **עַל חוּלִין**
15 **שֶׁנִּשְׁחֲטוּ בְּעֶזְרָה אִין עָנוּשׁ בְּרַת**.
16 מקשה הגמרא על רבי מאיר, אם יש חילוק לגבי ברת, כאמור,
17 שהשחט קדשים בחוץ חייב ברת והשחט חולין בעזרה אינו חייב
18 ברת. אם כן **אֵיכָּא לְמִפְרָךְ** גם את הלימוד על איסור ההנאה,
19 ולומר מה **לְשֶׁלִי בְּשֶׁלֶךְ** - שוחט קדשים בחוץ שָׁכַן עָנוּשׁ בְּרַת, והרי
20 שהוא חמור, ושמא לפיכך יש בהם גם איסור הנאה. מה שאין כן
21 השחט חולין בעזרה שאנו יודעים שאינו חייב ברת, שמא אין

שנינו בתוספתא (דמאי פ"ח ה"ו), שאדם הפך פה מעשר –
שמפריש מעשר ראשון מפירותיו יותר משיעור עשירית, הדין
הוא שפירותיו מתוקנים – הפירות שהפריש מהם מעשר זה נתקנו
מאיסור טבל, ומותרים באכילה לכל אדם, ופעולותיו מקולקלן –
אך המעשר עצמו מקולקל, שמאחר והפריש יותר מחיובו לא חל
שם מעשר אלא על עשירית מן הפירות, ושאר הפירות שהפריש
נשארו בטבלם, נמצא, שפירות אלו שהפריש מקצתם טבל
ומקצתם מעשר, ואסורים הם לכל עד שיתוקנו.

עתה מבאר אביי כיצד יש להקשות מכאן על דברי רבה: ואמאי –
מדוע נתקנו שאר הפירות בהפרשה זו, נימא – נאמר בזה את
הכלל שאמר רבה, שכל דבר שאינו חל בזה אחר זה, אזי אפילו
בבת אחת אינו יכול לחול כלל, ומאחר שלא ניתן להפריש יותר
מעשירית בזה אחר זה, שאם הפריש אדם עשירית מן הפירות
למעשר ראשון, אינו יכול לשוב ולהפריש פירות נוספים לשם
מעשר, לפיכך יש לומר שאף כשמפריש חומש בבת אחת מן
הפירות לא תחול הפרשתו כלל, וישארו כל פירותיו טבל גמור.
מתרצת הגמרא: אמר רבה לאביי, שאני מעשר דאיתיה
לחצאים – שונה הדבר לגבי מעשר, מאחר שניתן להפרישו
לחצאין, דאי אמר תתקדש פלגא דחפזתא קדשה – שרשאי אדם
ליטול חומש מן התבואה ולומר שמפריש חצי מכל גרגר חיטה
לשם מעשר, ולפיכך, אף כאשר מפריש חומש מפירותיו בסתם, יש
לפרש שכוונתו להפריש חצי מכל פרי לשם מעשר, בעוד שהשיי
הנותר בטיבלו הוא עומד, ונמצא שטבל ומעשר מעורבים זה בזה.
הגמרא מקשה על דברי רבה ממעשר בהמה: ותרמי מעשר בהמה,
דליקא לחצאין – אין בו דין חצאים, שאין אדם יכול להפריש שתי
בהמות מתוך עשרה, ולומר שיחול שם מעשר על מחצית מכל
בהמה, וליקא בזה אחר זה – ואף אין חלה בו הפרשה בזה אחר
זה, שאם יקרא אדם שם 'עשירי' לבהמה האחת עשר לאחר
שקרא שם עשירי לבהמה העשירית אין בדבריו כלום, ואף על פי
כן אמר רבא שאם יצאו שנים פגשירי – בשעה שהעביר בהמה
בשער למנותן למעשר בהמה, יצאו שתי בהמות יחדיו במנן
העשירי, וקראן עשירי – וקרא הבעלים שם עשירי על שתיהן,
עשירי ואחד עשר מעורבים זה בזה – חל שם מעשר על אחת מהן,
אלא שמעורבת היא עם הבהמה האחת עשר, ומדוע, הרי לדברי
רבה מאחר שאין שם מעשר חל עליהן בזה אחר זה, אזי יש לומר
שבבת אחת לא יחול שם מעשר אף על אחת מהן.

מתרצת הגמרא: שאני מעשר בהמה דאיתיה בבעיות – שונה הדבר
לגבי מעשר בהמה, מאחר שחלה הפרשתו אף בטעות. דתנן –
שהרי שנינו (בכורות יז:) שאם טעה בעל הבהמות וקרא לכבש
שיצא תשיעי בשם עשירי, ולעשירי שיצא אחריו קרא תשיעי,
ולאחר עשר שיצא לאחר שניהם קרא עשירי, שלשתן מקושרין,
ומאחר שחלה קדושת מעשר על העשירי אף כשנקרא בשם
תשיעי, לפיכך יש לומר שחלה עליו אף כאשר יצא האחד עשר
עמו, ואין אומרים בזה את הכלל שכל שאינו בזה אחר זה אפילו
בבת אחת אינו.

הגמרא מקשה על דברי רבה מחלות תודה: תרי חלות תודה דליקא
בבעיות – אין חלה עליהן קדושה בטעות, שאם שחט קרבן תודה
על ארבעים חלות ונתכוין למין מסוים ונמצא שהן ממין אחר אינן
קדושות, וליקא נמי בזה אחר זה – ואף אין חלה עליהן קדושה
בזו אחר זו, שאם הפריש ארבעים חלות ושחט עליהן את קרבן
התודה, ולאחר מכן הפריש ארבעים חלות נוספות, אין קדושה
חלה עליהן, ואיתמר – נאמר בבית המדרש, שנחלקו חכמים לגבי
תודה ששנחטה על שמונים חלות – שהביא עם הקרבן לעורה
שמונים חלות, מן דין חלות אלו. תיקנה אמר קדשי לה ארבעים
מתוך שמונים – חלה קדושה על ארבעים מתוך השמונים כדין
חלות תודה, ויצא המביאן ידי חובתו, אלא שמעורבות הן עם
ארבעים החלות הנוספות של חולין. ורבי יוחנן אמר לא קדשי לה
ארבעים מתוך שמונים – אין חלה קדושה כלל על חלות אלו,
מאחר שהפריש יותר מכשיעור.

וסבר אביי, שחזקה ורבי יוחנן נחלקו בסברת 'כל שאינו בזה אחר
זה אפילו בבת אחת אינו', שחזקה אינו סובר לכלל זה, ולפיכך
אמר שאף שאין אדם יכול להקדיש שמונים חלות בזו אחר זו,
מכל מקום כשמפרישן כאחת קדשו ארבעים מתוך שמונים. ורבי
יוחנן סובר לכלל זה, ולפיכך אמר שכשמפריש שמונים כאחת לא
חלה קדושה כלל בחלות אלו. ונמצא, שחזקה שהיה רבו של רבי
יוחנן, אינו סובר את הכלל שאמר רבה.

מתרצת הגמרא: לאו איתמר עלה – וכי לא נאמר על מחלוקת זו,
שאמר רבי יוחנן בן לוי שיש להעמיד את מחלוקתם באופן כזה:
הכל מודים כל היום דאמר קדשי לה ארבעים מתוך שמונים קדשי
– לדעת הכל אם מפרש את דבריו שאין כוונתו להקדיש אלא
ארבעים חלות מתוך השמונים, אין הקדושה חלה אלא על
ארבעים חלות, ומעורבות הן עם ארבעים החלות הנותרות של
חולין. וכמו כן הכל מודים שאם אמר לא יקדשו ארבעים אלא אם
בן קדשי שמונים, שחפץ הוא להקדיש את כל שמונים החלות
לקרבן, ומתנה שאם לא תחול קדושה על כולן אינו רוצה שתחול
על ארבעים בלבד, לא קדשי – אין חלה קדושה כלל על אחת
מהן, וכסברת רבה שכל שאינו חל בזה אחר זה על שתיהן אינו חל
כאחת כלל. לא נחלקו חזקה ורבי יוחנן אלא במקדיש שמונים
חלות בפקדים – שאינו מפרש כוונתו. קר – חזקה קבר, שאדם זה
אינו מתכוין להפריש את כל החלות לשם קרבן תודה, אלא
לאתריה קא מיפיון – שאם תאבדנה החלות הראשונות תהיינה
חלות אלו תחתיהן, ולפיכך סובר שחלה קדושה על ארבעים
החלות הראשונות, שהרי לא נתכוין להקדיש אלא ארבעים
בלבד. וקר – רבי יוחנן קבר, שאדם זה לקרבן גדול קא מיפיון –
חפץ הוא להחיל את קדושת הקרבן על כל שמונים החלות,
ולפיכך סובר שאין קדושה חלה עליהן כלל.

הגמרא מקשה על דברי רבא לעיל (נ): שהעמיד את ביאור
המשנה כרבה: ורבא למה ליה לשנוי בקרה – מדוע הוצרך רבא
לבאר הטעם שאין קידושין תופסין בשתי אחיות כאחת משום
הכלל שאמר רבה, שכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו
חל, תיפוק ליה דקידושין שאין מסורין לביאה ניהו – הרי יכול הוא
לבאר הטעם משום שקידושין אלו אינם מסורים לביאה, שהרי אין
ידוע באיזו מהן חלו הקידושין, ולפיכך אסורות שתיהן עליו, ודעת
רבא להלן שקידושין שאין ראויים לביאה אינם חלים, ומדוע
הוצרך לטעם אחר.

מתרצת הגמרא: שרבא לדבריו דרמי בר חמא קאמר, ששמע מרמי
בר חמא שאינו סובר הטעם משום קידושין שאין מסורים לביאה,
אלא חפץ ללמוד מדברי הכתוב (ויקרא יח יח) 'אשה אל אחתה
לא תקח לצרר', שבשעה שנעשות האחיות צרות זו לזו אין חלים
בהן קידושין. ולפיכך אמר לו שאין פסוק זה עוסק באדם הנושא
שתי אחיות כאחת, אלא בנושאן בזו אחר זו. ומכל מקום ניתן
ללמוד מן הפסוק על פי דברי רבה, שמאחר שאין חלים קידושין
בשתי אחיות בזו אחר זו, אזי בבת אחת אין חלים הקידושין אף לא
באחת מהן. הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדין קידושין
שאינם מסורים לביאה: איתמר – נאמר בבית המדרש, שנחלקו
אמוראים בדין קידושין שאין מסורין לביאה – דהיינו, קידושין שאין
סופן לבוא לידי ביאה, כגון, המקדש אחת משתי אחיות ואינו
מפרש איזו מהן קידש, שאין הוא יכול לישא אף אחת מהן, שמו
קידש את אחותה ואסורה היא לו מדין אחות אשה. אפי אמר הווי
קידושין – חלו קידושין באחת האחיות, אלא שאין ידוע באיזו מהן,
ולפיכך יש לו להוציא את שתיהן בגט. רבא אמר לא הווי קידושין
– לא חלו קידושין כלל, מאחר שאין קידושין אלו ראויים לביאה,
ולפיכך אינן צריכות הימנו גט.

אמר רבא, חכם ושמו בר אהינא אסברא לי – ביאר לי מקור
לסברא זו מן התורה, שנאמר (דברים כד א) 'כי יקח איש אשה
ובעלה', 'כי יקח' היינו קידושין כסף, 'ובעלה' שתאה ראויה לביאה,
ויש ללמוד מכאן שקידושין תפסורין לביאה – שמוותרת היא לו
לאחר שקידשה, הווי קידושין, אבל קידושין שאין מסורין לביאה

קידושין. האיש מקדש - פרק שני דף נא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" קצא רש"י תוספות

המרבח במעשרות - המפריש אחד מחמשה, שמנה ארבע לחולין בצד זה, ומדר חמישית למעשר. מעשרותיו מקולקלין - טעם ומעשר מעורבין זה בזה. שהכרי כולו טבל הזה, ובשמנה ארבעה לחולין - לא היה לו ליטול מן הכרי למעשר אלא חצי מדה חמישית, והוא הפריש מדה שלמה. ושם מעשר לא חל עליו אלא כפי חשבון, ונמצא השאר טבל ואסור לכל אדם עד שיתקנה, ואם איתא דכל

שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת ככל - אמאי פירותיו מתוקנין, ולמה חל שם מעשר אפילו לפי חשבון? הרי אינו בזה אחר זה, שאם הפריש פעם אחת וחזר והפריש - לא היה שם מעשר חל על האחרון דאם אמר תתקדש פלנא פלנא דחיתא קדשה - הלכך כשהפריש בבת אחת יותר מבשיעור - יש לו למעשר לחול על כל חטה וחטה לפי חשבון, ואיכא למימר דנתפשו כולוה לפי חשבון, אבל גבי אחיות ליכא למימר נתפשו קצת קידושין אבל חזא וחדא. דליכא לחצאין - בשמנה תשעה אינו יכול להוציא שנים ולומר: חצי כל אחד יהא מעשר, ויקרב לחצאין, וליתא נמי בזה אחר זה, שאחר שקרא לעשירי "עשירי" וחזר וקרא לאחר עשר "עשירי" - אינו קדוש. ואחד עשר מעובדין - אחד מהן מעשר גמור, אבל אינו ידוע איזה הוא. והשני שם שלמים עליו בדין אחד עשר שקרא "עשירי" אחר שטעה וקרא לעשירי "תשיעי", דקימא לן שהוא שלמים, כדלקמן, האי הוה נמי שלמים, שהרי אחד עשר זה אף הוא אחד קריאת תשיעי נקרא עשירי, והרי הן מעורבים, וירעו עד שיסתאבו ויביא בהמת חולין, ואמר: כל מקום שהן שלמים - יהא מחולל על בהמה זו, ויקרב זו שלמים, והשנים נאכלין לבעלים, ששניהם ספק מעשר, ומעשר בהמה נאכל במזמו לבעלים. והא חבא דאינו בזה אחר זה, דאילו קרא לעשירי עשירי - לא קדש אחד עשר כלל, וכי קראה בהדדי - חשיב חד מנייהו מעשר לפטור את התשעהו שאני מעשר דאיתיה בפעו - אם טעה מלקרות העשירי בשמו - הוה מעשר. דתנן: וקרא לתשיעי

"עשירי", ולעשירי "תשיעי", ולאחד עשר שבא אחריו של זה קרא "עשירי" - (עד) שלשתן מקודשין. וסוף המשנה: תשיעי נאכל במזמו, והעשירי מעשר, ואחד עשר קרב שלמים. וילף לה מקראי, הלכך, כי היכי דחל שמו על תשעת - חל נמי כי נפיק אחד עשר בהדיה, ולא הפסיד העשירי את שמו בכך. אבל קידושין דליתנהו בטעות - אינו בבת אחת בכל מקום שאינו בזה אחר זה. והרי תורה - לחמי תורה. דליתנהו בפעו - שאם שחט תורה על ארבעים חלות, ונתכחו לשחורות ונמצאו לבנות, שאינן אותן שבעתו - לא קדשו. דתנן (נויר לא.א): הקדש טעות, בית שמאי אומרים: הקדש, ובית הלל אומרים: אינו הקדש. וליתנהו בזה אחר זה - שאם שחטה על ארבעים חלות, וחזר ואמר על ארבעים אחרות: יקדשו גם אלו עם אלו - לא קדשו. שהתורה טעונה ארבעים חלות, כדאמרינן במנחות (ע.א), ושחיטת הובב מקדשתו קדושת הגוף, כדאמרינן התם (ע.א). "קרבנו על זבח" - מלמד שאין הלחם קדוש אלא בוביחה. דהאי "קרבנו" בלחם משתעי, דכתיב "על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו" וגו'. על שמונים חלות - הביא אצל העורה שמונים. קדשו ארבעים מתוך שמונים - ויוצא ידי תורתו. והתם מפרש היכי מתאכלים. לא קדשו - קא סלקא דעתך בדרכה פליגי, דאמר: כל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת. ומקשי לה מדחוקיה, שהיה רבו של רבי יוחנן, כדאמרינן בעירובין (כ.דא) גבי טרל שנפסקה אחת מתרסותיו. היכא דאמר וכו' - כלומר, היכא דלא נתכחו שיקדשו אלא ארבעים, ואת השאר הביא לאחריות, שאם יאבדו או שימאנו אלו - יהו אלו תחתיהן. לא יקדשו - כלומר, לא נתכחו שיקדשו ארבעים בלא שמונים, שדקדוהו ואמר (לכולכם) נתבונתו. לא קדשו - כדבריה, דכל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת. כסתמא - ששחט סתם והלך לו. לאחריות סתמין - ולא היה בלבו אלא על ארבעים. קרבן גדול - ועל כולם היה לבו. ורבא לפה ליה לשנוי - לעיל, טעמא דמתניתין דקתני אינה מקודשת - כדבריה? תיפוק ליה - דאפילו לא קדש אלא אחת מהן, אלא שלא פירש איזו היא - אית ליה לרבא דאינה מקודשת, דקידושין שאין מסורין לביאה הן, שאין ידוע איזה מהן אחות אשה. ושמעין ליה לרבא דאמר לקמן: קידושין שאין ראויין לביאה - אינן קידושין לרבוי דרבי בר חמא קאמר לה - לדידך דילפת ליה מהאי קרא - לא תוקמא לקרא בבת אחת, דקשיא "ונבררה", אלא אוקמי בזה אחר זה, והדר תיפוק לך בבת אחת דמתניתין מיניה וביה, משום דרבה. איתמר גרס. קידושין שאין מסורין לביאה - קדש אחת משתי אחיות, ולא פירש איזוהי מהם. דאין יכול לישא אחת מהן, דשמא זו היא אחות אשתו. בר אהינא אסברא לי - הבינני דבר זה, שיכולני להביא לו ראיה מן התורה. כי יקח איש - דהיינו קדושי כסף, דגמרינן להו (קדושין ב.א) "קידח", וכתיב "ובעלה", דבעינן ראיה לביאה. כחאת - הוא דאין מקודשות, משום דכל שאינו בזה אחר זה - אפילו בבת אחת אינו. הא אחת מאשה ובתה - ולא פירש - מקודשת. הא נכריות - שעמהם מקודשות. קני את וחמור הוא - נותן מתנות לנולד ולעובר שבבעיני אמו שאינו קונה כלום - גם הנוול אינו קונה, שהרי לא הקנה לזה בלא זה. והבא נמי איכא חדא דלא חזיא ליה כלל.

קידושין שאין מסורין לביאה רבא אמר לא הוו קידושין - פירש בקונטרס: דכתיב "ובעלה" - דבעינן ראויין לביאה. וקשה: דהא חייבי לאוין אינם ראויין לביאה ותפסי בהו קידושין לכך נראה לפרש: קידושין שאין מסורין לביאה - כלומר, שאיסור הביאה על ידי קידושין. והיינו היכא דקדש אחת משתי אחיות בסתם, שמקום הקידושין היתה כל אחת מהן מותרת ועבשוי על ידי הקידושין נאסרו שתיהן. אבל חייבי לאוין איסור הביאה לא באה על ידי הקידושין, שהרי מקום לכן נאסרו לביאה כמו אחר הקידושין. (שייך)

המרבח במעשר - פירותיו מתוקנים ומעשרות מקולקלין. ואמאי? נימא: כל שאינו בזה אחר זה - אפילו בבת אחת אינו! - אמר ליה: שאני מעשר, דאיתיה לחצאין. דאי אמר "תתקדש פלנא דחיתא" - קדשה. - והרי מעשר בהמה, דליכא לחצאין, וליכא בזה אחר זה, ואמר רבא: יצאו שנים בעשירי וקראן "עשירי" - עשירי ואחד עשר מעורבים זה בזה! - שאני מעשר בהמה דאיתיה בפעו. דתנן: קרא לתשיעי "עשירי" ולעשירי "תשיעי" ולאחד עשר "עשירי" - שלשתן מקודשין. - הרי תורה דליתא בפעו, וליתא נמי בזה אחר זה, ואיתמר: תורה שששחטה על שמונים חלות, חזקה אמר: קדשי לה ארבעים מתוך שמונים, ורבי יוחנן אמר: לא קדשי לה ארבעים מתוך שמונים! - לאו איתמר עלה: אמר רבי יהושע בן לוי: הפל מודים, כל היכא דאמר "קדשי לה ארבעים מתוך שמונים" - קדשי, "לא יקדשו ארבעים אלא אם כן קדשי שמונים" - לא קדשי. לא נתלקו אלא בסתם; מר סבר: לאחריות קא מיפון, ומר סבר: לקרבן גדול קא מיפון. - ורבא, לפה ליה לשנוי ברבא? תיפוק ליה: קידושין שאין מסורין לביאה נינהו! - לדבריו דרבי בר חמא קאמר. איתמר, קידושין שאין מסורין לביאה, אבוי אמר: הוו קידושין, רבא אמר: לא הוו קידושין. אמר רבא: בר אהינא אסברא לי: "כי יקח איש אשה ובעלה", קידושין המסורין לביאה - הוו קידושין, קידושין שאין מסורין לביאה - לא הוו קידושין. תנן: המקדש אשה ובתה, או אשה ואחותה באתה - אינן מקודשות. הא אחת מאשה ובתה או מאשה ואחותה - מקודשת. ואמאי? קידושין שאין מסורין לביאה נינהו! תיובתא דרבא! - אמר לך רבא: ולמעמיד, אימא סיפא: מעשה בקחש נשים ובהן שתי אחיות, וליקט אחד פלפלה של תאנים, ושלחן היתה, ושל שביעית היתה, ואמר: הרי פולכם מקודשות לי בכלפלה זו, ואמרו חכמים: אין אחיות מקודשות. אחיות הוא דאינן מקודשות, הא נכריות - מקודשות. היכי דמי? אילימא דאמר "פולכם" - "קני את וחמור" הוא, ו"את וחמור" לא קנה! אלא

קדשו - קא סלקא דעתך בדרכה פליגי, דאמר: כל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת. ומקשי לה מדחוקיה, שהיה רבו של רבי יוחנן, כדאמרינן בעירובין (כ.דא) גבי טרל שנפסקה אחת מתרסותיו. היכא דאמר וכו' - כלומר, היכא דלא נתכחו שיקדשו אלא ארבעים, ואת השאר הביא לאחריות, שאם יאבדו או שימאנו אלו - יהו אלו תחתיהן. לא יקדשו - כלומר, לא נתכחו שיקדשו ארבעים בלא שמונים, שדקדוהו ואמר (לכולכם) נתבונתו. לא קדשו - כדבריה, דכל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת. כסתמא - ששחט סתם והלך לו. לאחריות סתמין - ולא היה בלבו אלא על ארבעים. קרבן גדול - ועל כולם היה לבו. ורבא לפה ליה לשנוי - לעיל, טעמא דמתניתין דקתני אינה מקודשת - כדבריה? תיפוק ליה - דאפילו לא קדש אלא אחת מהן, אלא שלא פירש איזו היא - אית ליה לרבא דאינה מקודשת, דקידושין שאין מסורין לביאה הן, שאין ידוע איזה מהן אחות אשה. ושמעין ליה לרבא דאמר לקמן: קידושין שאין ראויין לביאה - אינן קידושין לרבוי דרבי בר חמא קאמר לה - לדידך דילפת ליה מהאי קרא - לא תוקמא לקרא בבת אחת, דקשיא "ונבררה", אלא אוקמי בזה אחר זה, והדר תיפוק לך בבת אחת דמתניתין מיניה וביה, משום דרבה. איתמר גרס. קידושין שאין מסורין לביאה - קדש אחת משתי אחיות, ולא פירש איזוהי מהם. דאין יכול לישא אחת מהן, דשמא זו היא אחות אשתו. בר אהינא אסברא לי - הבינני דבר זה, שיכולני להביא לו ראיה מן התורה. כי יקח איש - דהיינו קדושי כסף, דגמרינן להו (קדושין ב.א) "קידח", וכתיב "ובעלה", דבעינן ראיה לביאה. כחאת - הוא דאין מקודשות, משום דכל שאינו בזה אחר זה - אפילו בבת אחת אינו. הא אחת מאשה ובתה - ולא פירש - מקודשת. הא נכריות - שעמהם מקודשות. קני את וחמור הוא - נותן מתנות לנולד ולעובר שבבעיני אמו שאינו קונה כלום - גם הנוול אינו קונה, שהרי לא הקנה לזה בלא זה. והבא נמי איכא חדא דלא חזיא ליה כלל.

(שייך לרף נב,א) האחד חולץ לשתיהן — פירוש: האחד יחיד, והשנים — אחד חולץ ואחד מייבם. ודוקא מיהלץ והדר יבומי. פירוש: שחולץ היחיד תחילה, והדר יבומי אחד מן השנים אחר חליצת אחיו. דממה נפשך מותר, דאי חלץ אחיו לזקוקתו — אם כן מותר זה ליקח אחותה, כיון דחלץ אחיו פקע הזיקה. ואי לא חלץ לזקוקתו — אם כן זה ייבם וזקוקתו. אבל יבומי אחד מן השנים, אפילו לאחר חליצת אחיו, שאין כאן אחות וזקוקתו כדפירשתי — לא מיתרתי. דכיון דלא חלץ היחיד לשתיהן, איכא למיחש בוו שמתייבמת שמוא וזיבמתו של יחיד, ונמצא כונסה כפגע ביבמה לשוק בלא חליצה. ולא מצינו לפרש דדוקא מיהלץ והדר יבומי קאי אשנים, אבל איכא לא, משום דשמוא פגע באחות וזקוקתו — דהא מרישא שמעינן. ודלככתא

אֵלֶּא לֹא דְאָמַר לְהוּ "אַחַת מִכֶּם", וְקִתְּנִי: אֵין אֲחִיּוֹת מִקֹּדֶשׁוֹת. לְרָבָא קִשְׁיָא רִישָׁא, לְאַבְי קִשְׁיָא סִפָּא. אַבְי מִתְרִין לְמַעֲמִיָּה, רָבָא מִתְרִין לְמַעֲמִיָּה. אַבְי מִתְרִין לְמַעֲמִיָּה: הַמְקֻדֶּשׁ אִשָּׁה וּבִתָּה, אוֹ אִשָּׁה וְאַחֻתָּה פְּאֻחַת - אֵין מִקֹּדֶשׁוֹת. הָא אַחַת מֵאִשָּׁה וּבִתָּה, מֵאִשָּׁה וְאַחֻתָּה - מִקֹּדֶשֶׁת, וְאִם אָמַר: "הָרְאוּיָה לְבִיָּא תִּתְקַדֵּשׁ לִי" - אֵינָה מִקֹּדֶשֶׁת. וּמַעֲשֶׂה נָמוּ בְּחֻמֶּשׁ נָשִׁים וּבָהֶן שְׁתֵּי אֲחִיּוֹת, וְלִקְטָא אֶחָד פְּלִפְלָה שֶׁל תַּאֲנִים, וְאָמַר: "הָרְאוּיָה לִי מִכֶּם תִּתְקַדֵּשׁ לִי", וְאָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין אֲחִיּוֹת מִקֹּדֶשֶׁת. וְרָבָא מִתְרִין לְמַעֲמִיָּה: הַמְקֻדֶּשׁ אַחַת מֵאִשָּׁה וּבִתָּה, אוֹ אַחַת מֵאִשָּׁה וְאַחֻתָּה - נַעֲשֶׂה כְּמִי שֶׁקִּדֵּשׁ אִשָּׁה וּבִתָּה אוֹ אִשָּׁה וְאַחֻתָּה פְּאֻחַת, וְאֵין מִקֹּדֶשֶׁת. וּמַעֲשֶׂה נָמוּ בְּחֻמֶּשׁ נָשִׁים וּבָהֶן שְׁתֵּי אֲחִיּוֹת, וְלִקְטָא אֶחָד פְּלִפְלָה שֶׁל תַּאֲנִים, וְאָמַר "הָרִי פוֹלְכֶם וְאַחַת מִשְׁתֵּי אֲחִיּוֹת מִקֹּדֶשֶׁת לִי בְּכִלְפָּלָה זֶה", וְאָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין אֲחִיּוֹת מִקֹּדֶשֶׁת. תָּא שְׁמַע: הַמְקֻדֶּשׁ אֶת בִּתּוֹ סָתֵם - אֵין הַבּוֹגֵרוֹת בְּכָל־ל - הָא קִטְנוֹת בְּכָל־ל. וְאָמַר "הָרִי פוֹלְכֶם וְאַחַת מִסּוּרִין לְבִיָּא נִינְהוּ, וְתִיבְתָּא דְרָבָא! - אָמַר לָךְ רָבָא: הֵבָא בְּמֵאִי עֲסָקִין - כִּשְׂאִין שָׁם אֵלָּא גְדוּלָּה וְקִטְנָה. - הָא בּוֹגֵרוֹת קִתְּנִי! - מֵאִי בּוֹגֵרוֹת - בּוֹגֵרוֹת דַּעֲלָמָא. - אִי הֵבִי מֵאִי לְמִימְרָא? - הֵבָא בְּמֵאִי עֲסָקִין - דְּשְׁוִיתִיה שְׁלִיחַ. מַהוּ דְּתִימָא: כִּי מִקְבֵּל קִידוּשִׁי - אֲדַעֲתָהּ דִּידָהּ קָא מְקַבֵּל, קָא מְשַׁמַּע לָן דְּלָא שְׂבִיק אִינִישׁ מִיַּד דְּאִית לִיה הִנָּהּ מִינִיה. - מִי לָא עֲסָקִין דְּאִמְרָה לִיה "קִידוּשִׁי לְדִידִךָ! - אֲפִילוּ הֵב, לָא שְׂבִיק אִינִישׁ מִצְוָה דְּרָמִיָּא עָלֶיהָ וְעִבִיד מִצְוָה דְּלָא רָמִיָּא עָלֶיהָ. תָּא שְׁמַע: מִי שֵׁישׁ לוֹ שְׁתֵּי כְּתִי בְּנוֹת מִשְׁתֵּי נָשִׁים, וְאָמַר: קִידִשְׁתִּי אֶת בִּתִּי הַגְּדוּלָּה, וְאֵינִי יוֹדַע אִם גְּדוּלָּה שְׁבַגְדוּלוֹת, וְאִם גְּדוּלָּה שְׁבַקְטָנוֹת, אִם קִטְנָה שְׁבַגְדוּלוֹת שְׁהִיא גְּדוּלָּה מִן הַגְּדוּלָּה שְׁבַקְטָנוֹת - בּוֹלִן אֲסוּרוֹת, חוּץ מִקְטָנָה שְׁבַקְטָנוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר! - הֵבָא בְּמֵאִי עֲסָקִין - כִּשְׁהוּפְרוּ וּלְכַפּוֹף נִתְעַרְבוּ. דִּיקָא נָמוּ, דְּקִתְּנִי: "אֵינִי יוֹדַע" וְלָא קִתְּנִי "אֵין יוֹדַע", שְׁמַע מִינֶה. - אִי הֵבִי, מֵאִי לְמִימְרָא? - לְאַפּוֹקִי מִדְּרָבִי יוֹסִי דְּאָמַר: לָא מְחִית אִינִישׁ נִפְשִׁיהָ לְסַפִּיקָא, קָא מְשַׁמַּע לָן דְּמְחִית אִינִישׁ נִפְשִׁיהָ לְסַפִּיקָא. תָּא שְׁמַע: מִי שֶׁקִּדֵּשׁ אַחַת מִשְׁתֵּי אֲחִיּוֹת וְאֵינוּ יוֹדַע אִיזוּ קִידֶשׁ - נוֹתֵן גֵּט לוֹ וְגַט לוֹ! - הֵבָא בְּמֵאִי עֲסָקִין - כִּשְׁהוּפְרוּ וּלְכַפּוֹף נִתְעַרְבוּ. דִּיקָא נָמוּ, דְּקִתְּנִי "אֵינוּ יוֹדַע" וְלָא קִתְּנִי "אֵין יוֹדַע", שְׁמַע מִינֶה. - אִי הֵבִי מֵאִי לְמִימְרָא? - סִפָּא אֲצִטְרִיקָא לִיה: מַת וְלוֹ אַח אֶחָד - חוֹלֵץ לְשְׁתֵּיהֶן. הֵיוּ לוֹ שְׁנַיִם - אֶחָד חוֹלֵץ וְאֶחָד מֵיִיבֵם. אִם קָדְמוּ וְכִנְסוּ - אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָם מִיָּדָם. דִּיקָא מִיחְלִין וְהָדָר יבּוּמִי, אֲבָל יבּוּמִי וְהָדָר מִיחְלִין - לָא, דְּקָא פָּגַע בְּאַחוֹת זִקּוּקָתָהּ. תָּא שְׁמַע: שְׁנַיִם שֶׁקִּדֵּשׁוּ שְׁתֵּי אֲחִיּוֹת, זֶה אֵינוּ יוֹדַע אִיזוּ קִידֶשׁ, וְזֶה אֵינוּ יוֹדַע אִיזוּ קִידֶשׁ - זֶה נוֹתֵן שְׁבִי גִטּוֹ, וְזֶה נוֹתֵן שְׁבִי גִטּוֹ! - הֵבָא נָמוּ - שְׁהוּפְרוּ וּלְכַפּוֹף נִתְעַרְבוּ. דִּיקָא נָמוּ, דְּקִתְּנִי "אֵינוּ יוֹדַע" וְלָא קִתְּנִי "אֵין יוֹדַע", שְׁמַע מִינֶה. - אִי הֵבִי מֵאִי לְמִימְרָא? - סִפָּא אֲצִטְרִיקָא לִיה: מַת וְלוֹהָ אַח וְלוֹהָ אַח - זֶה חוֹלֵץ לְשְׁתֵּיהֶן, וְזֶה חוֹלֵץ לְשְׁתֵּיהֶן. לִוָּה אֶחָד וְלוֹהָ שְׁנַיִם, הָאֶחָד

אלא לאו אחת מכם — דלאו "את וחמור" הוא, דאם קידש לו או קידש זו רבא מתרין — מתניתין לטעמיה, הא דקתני כאחת — לאו למידק הא אחת מאשה ובתה מקדשת, אלא הכי קאמר: המקדש אחת מאשה ובתה — הרי הוא כמו שקדשן כאחת, ואינן מקדשות, דקדושין שאין מסורין לביאה הן. הרי בולבם ואחת משתי אחיות בו' — דהשתא לאו "את וחמור" הוא. דהא דאין אחיות מקדשות — משום ספקא הוא, דלא ידע הי קדש. הא אי ידע — בת וביה היא. הלכך נכריות מקדשות. והא דלא אוקמא כגון דאמר "אחת מכם" — משום דקתני במתניתין "כלבם", ואין לשבש הספרים ולומר ד"אחת מכלבם" גרס, וכגון שלא קידש אלא חדא — דאם כן לא מתרצא הא דאשמעינן לקמן (נבא) ממתניתין: אשה נעשית שליח לחברתה במקום שנעשית לה צרה. המקדש את בתו סתם — "אחת מבנותיך מקדשת לך", אין הבונרות בכלל — אם יש בונרות הרבה — אין אחת מהן בספק קידושין הללו להצטרף גט, לפי שאינן ברשותו לקבל להו קידושין. הא קטנות בכלל — וצריכות גט, ואפילו הרבה. כשאין שם אלא בונרת אחת וקטנה אחת — וכיון שאין הגדולה בספק — אין קידושין אלא בקטנה, וקידושין ודאי הן. והוא הדין אם היו שם גדולות הרבה, כיון דאין בכלל — הווי להו קידושין בקטנה. ולהכי איצטרך לשנוי כשאין שם אלא גדולה אחת — דעל כרחק קטנות דומיא דגדולות דייקין, ומהשתא דייק הכי הא קטנה בכלל, והא בונרות קתני — טובא, ודכוותה דייקין: על כרחק הא קטנות בכלל, ודאיכא תרתין בונרות דעלמא — כל איש שיש לו בת בוגרת — אין אותן הבונרות בכלל קידושין שקבל אביה. אי הכי מאי למימרא — אי אמרת בשלמא בדאיכא טובא — איצטרך למתני משום דיוקא וידה, למידק: הא קטנות בכלל, לאשמעינן דקידושין שאין מסורין לביאה הוי קידושין. אלא השתא — לא איתו איצטרך ולא דיוקא וידה איצטרך, דפשיטא דבבוגרת אין לו רשות, ואין כאן עוד אלא קטנה — וקידושין מסורין לביאה הן, ופשיטא דהווי קידושין דשויתיה שליח — לקדשה לכל הבא. דאית ליה הנאה מיניה — דכסף קידושיה שלו. מי לא עסקין — קושיא היא: וכל כי שמעינן מינה ממתניתין דאפילו אמרה לאביה "קידושיי לדיך", קתני נמי דאניה בכלל? דרשיא עליה — דכתיב (ירמיה כט) "זאת בנותיכם תנו לאנשיכם". גדולות — בנות הראשונה. קטנות — בנות השניה. אם קטנה שבגדולות — וכל שכן אמציעית שבגדולות בספק זה, ולגבי בנות שניה מקרי כולוהו בנות גדולות. בולן אסורות — לאחרים עד שיתן גט, ואפילו אמציעית שבקטנות. דלגבי קטנות אותה הבת גדולה היא. ושמעין דהמקדש אחת משתי אחיות סתם —

שתיהן צריכות גט. שהוכיח — בשעת קידושין פירש לו. ולכפוף נתערבו — שכח איזו גדולה פירש לו. לאפוקי מדברי יוסי — דפליג באידך פירקא (קדושין סדב). ואמר: כולן מותרות להנשא לאחרים בלא גט, חוץ מן הגדולה שבגדולות. דלא מחית איניש נפשיה לספיקא — להוכיח שם גדולה אם לא גדולה שבכולן, שאם ישתבח הדבר — שלא יהא בספק. אין מוציאין אותם מידם — אפילו לא כנס הראשון את יבמתו, ופגע באחות וזקוקתו, מאחר שכנסה השני — פקע זיקה, והותרה לראשון לקיימה. דאחות וזקוקה דרבנן היא, ולא קנסי ליה להוציא. אין ידוע — משמע לעולם. ספא איצטריבא ליה — דקתני: היו שנים — אחד חולץ ואחד מייבם. ולאשמעינן דקא הכי: מיהלץ חד מנייהו לחדא ברישא, והדר מייבם שני לשניה. ממה נפשך: אם זו ארורת אחיו — שפיר מייבם, ואם לאו — נכרית בעלמא היא. ואינה אחות יבמתו וזקוקה לו, דתידיה דמיא לאחות אשתו, שדרי נפטרות זקת אחותה הימנה בחליצת אחיו. ולא גזרו על אחות חלוצה משחלצה אלא על החלוצ לבדו. דקא פגע באחות וזקוקה. וכל זמן שלא חלץ אחד מן האחים — אסורה אחותה על כולן מדבריהם, משום דמיא לאחות אשתו. הכי גרסין: דיקא נמי דקתני "ואין יודע" ולא קתני "ואין יודע".

קידושין דף נא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קצג

מתרצת הגמרא: **מאי בוגרות בוגרות דעלמא** – כוונת המשנה
שנקטה לשון רבים היא על אנשים רבים, שכל אדם שיש לו בת
אחת קטנה ואחת בוגרת בביתו וקיבל קידושין עבור אחת מהן, אין
הבוגרת בכלל הספק.
שבה הגמרא ומקשה: **אי הכי מאי למימרא** – אם כן מהו החידוש
בדברי המשנה, הרי דבר פשוט הוא שאין אדם יכול לקבל קידושין
עבור בתו הבוגרת, וכן דבר פשוט הוא שאדם שיש לו בת אחת
קטנה וקיבל עבורה קידושין הרי היא מקודשת, שהרי קידושין
המסורים לביאה הם.
מתרצת הגמרא: **הכא במאי עסקינן** – משנה זו עוסקת באופן
דשיתיה שליח – שמינתה הבת הבוגרת את אביה שהיא שליח
לקבל עבורה קידושין ממנו שיחפור. מהו דתימא – היה מקום
לומר, כי מקבל האב קידושין מאחר בסתם, אנדעתה דיהא קא מקבל,
שנא מקבלם עבור הבת הגדולה, שהרי עתה רשאי הוא לקדש
אף אותה, קא משמע לן המשנה, דלא שביק איניש מידי דאית ליה
הנאה מיניה – אין אדם עוזב דבר שיש לו טובת הנאה ממנו, ועוסק
בדבר שאין לו טובת הנאה, ולפיכך יש לתלות שקידש את בתו
הקטנה, שכסף הקידושין שמקבל עבורה זוכה בו לעצמו, ולא את
בתו הגדולה שכסף קידושיה שלה.
מקשה הגמרא על תירוצו זה: **מי לא עסקינן דאמרה ליה קידושין**
לדידה – האם לא יתכן שהמשנה עוסקת באופן שאמרה לו בתו
הגדולה שיקח את כסף קידושיה לעצמו, ובאופן כזה יש להסתפק
שנא כוונתו היתה לקבל קידושין עבור הגדולה.
מתרצת הגמרא: **אפילו הכי** – אף באופן כזה אין לחשוש לכך, דלא
שביק איניש מצוה דרמא עליה ועבדי מצוה דלא רמא עליה – אין
אדם עוזב מצוה המוטלת עליו ועוסק במצוה שאינה מוטלת עליו.
ומאחר שמצוה על האב להשיא את בתו הקטנה לאיש, לפיכך יש
לתלות שקיבל עבורה קידושין, ולא עבור בתו הגדולה שאין מוטל
עליו להשיאה.
הגמרא מקשה קושיא נוספת על דברי רבא מהמשנה להלן: **תא**
שמע, שנינו בדברי המשנה להלן (סד): **שמי שיש לו שתי בתי**
ו'קבוצות' בנות משתי נשים – שנשא תחילה אשה ונולדו לו ממנה
כמה בנות, ולאחר מכן נשא אשה נוספת וילדה אף היא כמה בנות,
ואמר קידשתי את בתי הגדולה לאיש, ואינו יודע איזו מן הגדולות
נכונות לקדש. האם גדולה שנקבצות – הגדולה שבבנות האשה
הראשונה שהיא גדולה שבכולן, ואם גדולה שנקבצות – הגדולה
שבבנות האשה השנייה, ואם קבצת שנקבצות – הקטנה שבבנות
האשה הראשונה, ושתיא נזילת מן הגדולה שנקבצות – שבבנות
האשה השנייה, בולן אסוריה לאחר עד שיקבלו הימנו גט, חזין
מקבצת שנקבצות – הקטנה בבנות האשה השנייה שאינה בכלל
הספק. דבר רבי מאיר, ויש להוכיח מדבריו שקידושין שאינם
מסורים לביאה חלים, שהרי אין המקדש יכול לישא אחת מן
הבנות, שבכל אחת יש להסתפק שמא אחות אשתו היא, ומכל
מקום צריכות כולן גט הימנו. מתרצת הגמרא: **הכא במאי עסקינן**
בשהבנו ו'לכסוף' נתערכו – המשנה עוסקת באופן כזה, שמתחילה
ידע האב איזו מן הבנות כוונתו לקדש, אלא שלאחר מכן נשתבח
הימנו הדבר, ומאחר שבשעת הקידושין היו אלו ראויים לביאה,
לפיכך חלו באחת מן האחיות, וזקוקות כולן לגט הימנו.
מוסיפה הגמרא: **דיקא נמי** – יש לדייק מדברי המשנה שידע האב
מתחילה ושבת, דקתני איני יודע, שמשמעות הלשון איני יודע
עתה, אך מקודם לכן ידע, ולא קתני איני יודע, שמשמעותו שאין
הדבר ידוע מתחילתו, שמע מינה, שאכן המשנה עוסקת רק באופן
שידע ושבת, אך אילו לא ידע מתחילה לא חלו הקידושין כלל.
שבה הגמרא ומקשה: **אי הכי מאי למימרא** – אם כן, מה חידוש יש
בדברי רבי מאיר במשנה.
מתרצת הגמרא, לאפוקי דקדמי יוסי – כוונת רבי מאיר להוציא
מדברי רבי יוסי דאמר לא מחית איניש נפשיה ללפימא – הסובר
שאין אדם מכניס עצמו לספק, ולפיכך אם מקדש את בתו
הגדולה אין כוונתו אלא לגדולה שבגדולות, ומקודשת היא

אלא לאו – בהכרח יש לומר, דאמר להו המקדש, אחת מכם
תתקדש לי, ולא קידש את כולן, ולפיכך אין קידושי הנכריות
נפסלים בגלל האחיות, וקתני – וכתוב במשנה שאין האחות
מקודשות, ויש להוכיח מכאן כדברי רבא, שאף המקדש אחת
משתי אחיות אין חלים הקידושין, מאחר שאינם מסורים
לביאה. נמצא, שלרבא קשיא הרישא של המשנה, שמשמע שרק
במקדש שתי אחיות יחדיו אין הקידושין חלים, אך בשמקדש אחת
מתוך השתיים חלים הם, ואילו לאפי' קשיא הרישא, שמשמע
שאדם המקדש אחת מחמש נשים ושתי אחיות בתוכן, אין
הקידושין תופסים באחיות כלל. מבארת הגמרא: **שאפי' קתני** –
מבאר את כל המשנה לטעמיה – כשיטתו, וכן רבא קתני את
המשנה לטעמיה. אפי' קתני לטעמיה ומבאר המשנה באופן כזה,
המקדש אשה ובתה או אשה ואחותה כאחת – יחדיו, אינן
מקודשות, שמאחר ואין קידושיהן יכולים לחול בזה אחר זה, אינם
חלים בבת אחת כלל. הא – יש לדייק מדברי המשנה, שהמקדש
רק אחת מאשה ובתה או אחת מאשה ואחותה מקודשת, ואף
שקידושין אלו אינם ראויים לביאה, שהרי אינו יודע את מי מהן
קידש, מכל מקום חלים הם. וסובר אביי שיש להוסיף מעט בדברי
המשנה, ואם אמר להו המקדש, האשה הראויה מכם לי לביאה
תתקדש לי, אזי הדין הוא שאף אחת מן האחיות אינה מקודשת,
שהרי אינה ראויה לו לביאה. ובוזו נתבארה הרישא של המשנה.
ועתה לא מבאר את הרישא כהמשך לדף שנתבאר ברישא:
ומעשה נמי – וכן היה מעשה כהמשך נשים ובהן (ורבותן) שתי
אחיות, וליקט אדם אחד פלפלה של תאנים, ואמר להן, האשה
הראויה לי מכם לביאה תתקדש לי, ואמרו חכמים שאין האחיות
מקודשות, שמאחר שלא פירש את מי מהן מקדש אינן ראויות לו
לביאה, שבכל אחת מהן יש לחשוש שמא אסורה עליו מדין אחות
אשה. ורבא קתני – מבאר את המשנה לטעמיה – לשיטתו, באופן
כזה, המקדש אשה אחת משתי נשים שהן אשה ובתה, או שקידש
אחת מאשה ואחותה, נעשה – הרי זה כמי שקידש אשה ובתה או
אשה ואחותה כאחת – יחדיו, ואינן מקודשות, שכשם שאין
הקידושין חלים על אשה ואחותה יחדיו, כך אינם חלים על אחת
מהן, מאחר שאין ידוע את מי קידש, ואינן ראויות לו לביאה. ובכך
נתבארה הרישא של המשנה. ועל כך מבואר בסיפא מעשה נמי –
שכן היה מעשה כהמשך נשים ובהם שתי אחיות, וליקט אחד פלפלה
של תאנים ואמר להן כך, הרי בולבם ושלשת הנשים האחרות
ובנוסף לכך אחת משתי האחות מקודשות לי בפלפלה זו, ואמרו
חכמים שאין האחיות מקודשות כלל, אף שלא קידש אלא אחת
מהן, מאחר שקידושין אלו אינם ראויים לביאה.
הגמרא מקשה על דברי רבא מהמשנה להלן: **תא שמע**, שנינו
במשנה (לקמן סד): שאדם המקדש את בתו כתם, דהיינו, שקיבל
קידושין לאחת מבנותיו ולא פירש לאיזו מהן, אין הבנות הבוגרות
בכלל הספק, שאף אם יש לו בנות רבות בוגרות אין להסתפק שמא
קיבל קידושין בעבורן, שהרי אינן ברשותו לקדשן. הא – יש לדייק
מדברי המשנה, שהבנות מקבצות הן בכלל הספק, שאם יש לו כמה
בנות קטנות חלו קידושין באחת מהן, ואין ידוע איזו היא, ויש
להצריך לכולן גט מן המקדש. ואמאי – מדוע חלו קידושין אלו,
הרי קידושין שאין מסורין לביאה נהנה, שהרי אינו יכול לישא אף
אחת מהן שמא היא אחות אשתו, ותיבכתא דרבא, ויש להוכיח
מכאן שאין הלכה כרבא, אלא אף קידושין שאינם ראויים לביאה
חלים הם. מתרצת הגמרא: **אמר לה רבא, הכא במאי עסקינן בשאין**
שם אלא גדולה וקטנה, דהיינו, משנה זו עוסקת באופן שאין לאדם
זה אלא שתי בנות, האחת גדולה והאחת קטנה, ולפיכך חלו
הקידושין על הקטנה בוודאות, שמאחר ואין הגדולה ברשותו
לקדשה, ודאי לא נתכוין לקדש אלא את הקטנה. מקשה הגמרא:
הא בוגרות קתני – הרי נקטה המשנה 'בוגרות' בלשון רבים,
דהיינו, שיש לאדם זה כמה בנות בוגרות, ויש לדייק מכך שיש לו
אף כמה בנות קטנות, וכיצד יתכן לומר שאין לו אלא בת אחת
קטנה ובת אחת בוגרת.

כלומר, לא היה הדין הרביעי ברור בידו.
ועתה מפרטת הגמרא את שלשת הדינים הנלמדים מן המשנה:
הדין האחד, ששם מינה המקדש פירות שביעית מקודשת – יש
ללמוד מדברי המשנה שאדם שקידש אשה בפירות שזכה משדה
שביעית, חלו קידושין אלו, ואין אומרים שפירות אלו אינם ממונו
לקדש בהם את האשה. הדין השני, ושם מינה קידשה בגזל אינה
מקודשת – ויש ללמוד מדברי המשנה שאדם המקדש אשה
במעונו שגזל מאחרים, אין קידושין אלו חלים, ואפילו בגזל דירה
– ואף באופן שגזל מעונו אלו מאשה זו עצמה, ואין אומרים
שמאחר שנתרצית ליטול ממנו המעות מחלה לו על גזילתו.
במאי – מזהיבן ניתן ללמוד דין זה, מקדשני במשנה שכלכלה זו
שלהם היתה ושל שביעית היתה, וניתן לדייק מכך דפסחא ששאר
הנשים מקודשות לו, מאחר ושל שביעית היתה הכלכלה, דהפסח
הוא, ולפיכך רשאי הוא ליטול הפירות לעצמו ואין בזה משום
גזל, הא דשאר שני שביע לא – אך אם היה נוטל מפירותיהם
בשאר שנים שאינן שביעית לא היו חלים הקידושין, מאחר שהיו
פירות אלו גזל בידו, ואף שגזלם מרשות הנשים המתקדשות.
הדין השלישי, ושם מינה אשה נעשית שליח להקדישה – אשה
יכולה להיות שליחה של חבירתה לקבל עבורה קידושין, ואפילו
במקום שנעשית לה צרה – אפילו אם מקבלת היא עבורה קידושין
מבעלה, שעל ידי שליחות זו תיעשנה צרות זו לזו.
שהרי באופן שבו עוסקת המשנה קיבלה אחת מן הנשים את
הקידושין עבור כולן, ונעשו כולן צרות זו לזו, ומכל מקום חלו
הקידושין בשאר הנשים חוץ מן האחיות.
מבררת הגמרא, ואיך מאי היא – מה הוא הדין הרביעי שניתן
ללמוד מדברי המשנה, אך לא היה ברור בידו של רב, ומבארת,
שדין זה הוא קידושין שאין מסורים לביתא – שמדברי הרישא של
המשנה האומרת שאדם המקדש שתי אחיות אין הקידושין חלים,
היה ניתן ללמוד האם קידושין שאינם מסורים לביתא חלים הם או
לא.
ומקשה הגמרא, וניחשבה – מדוע אכן אין רב מונה דין זה בכלל
הדינים הנלמדים מן המשנה.
ומתרצת, משום דמספקא ליה אי פאביי אי פרכא – נסתפק רב אם
ללמוד את המשנה כדברי אביי, הסובר שהמשנה עוסקת באדם
המקדש שתי אחיות יחדיו, ולפיכך אין הקידושין חלים, אך אדם
המקדש אחת משתי אחיות חלים הקידושין, ולשיתנו, ניתן לדייק
מדברי המשנה שקידושין שאין מסורים לביתא חלים, או כדברי
רבא, הסובר שהמשנה עוסקת באדם המקדש אחת משתי אחיות,
שאין קידושין אלו חלים מאחר שאינם מסורים לביתא.
מספרת הגמרא, כי סליק רבי יורא – כאשר עלה רבי זירא מבבל
לארץ ישראל, אמרה להא שמעמא קמיה דרבי יוחנן – אמר לפני
רבי יוחנן את דברי רב, שהמקדש אשה בגזל אינה מקודשת. אמר
לית רבי יוחנן, מי אמר רב קיי – האם כך אמר רב.
וסברה הגמרא שתמה רבי יוחנן על דברי רב מאחר שאינו מסכים
עמו, ולפיכך מקשה הגמרא והוא לא אמר – האם רבי יוחנן אינו
מודה לדין זה, והאמר רבי יוחנן, שאדם שגזל חפץ, ולא נתייאשו
הבעלים מן החפץ, הדין הוא ששניהם אינם יכולים להקדישו, וה –
הגזלן, אינו יכול להקדישו לפי שאינו שלו, וה – הנגזל, אינו יכול
להקדישו לפי שאינו ברשותו – בשליטתו. ומוכח, שאף רבי יוחנן
מודה שחפץ גזול אינו ברשותו של הגזלן להקדישו, ולפיכך יש
לומר שאף אינו יכול לקדש בו את האשה.
מתרצת הגמרא, הכי קאמר לית רבי יוחנן לרבי זירא, מי אמר רב
בנותי – האם רב סובר כמותי, ששמח על כך ששמע מרבי זירא
שאף רב מודה לדין זה.
הגמרא מקשה על דין זה של רב ורבי יוחנן:
מיתבי, שנינו בברייתא, קידשה לאשה בגזל – שגזל חפץ מבעליו

האח האחד חולץ לשתייהן – לשתי האחיות, והשנים – שני האחים
של המקדש השני, אמר מהם חולץ תחילה לאחת האחיות, ואמר
מהם מינכם לאחר מכן את השנייה אם ירצה, שאם אשת אחיו המת
היא, הרי קיים בה מצוות יבום, ואם אחות אשת המת היא, כבר
פקעה הזיקה מאשת המת על ידי חליצת אחיו, ונמצא שאינה
אחות זקוקתו ומותרת היא לו.
אם קדמו שני האחים, ונסבו – יבמו את שתי האחיות, ולאחר
שחלץ האח האחד לשתי האחיות, אין מוציאין אותן מינכם – שאף
שהראשון נהג שלא כדין, שהרי ייבם אשה שהיא בספק אחות
זקוקתו, מכל מקום בדיעבד אינה אסורה לו.
ועתה מבארת הגמרא את החידוש בסיפא של המשנה, שדוקא
מיחלץ והדר יבומי – שרק באופן כזה שחלץ תחילה האח היחיד
של המקדש האחד, רשאי אחד מן האחים של המקדש השני
לייבם את אחת האחיות ולאחר שחלץ אחיו, אבל יבומי והדר
מיחלץ לא – אבל אין לאחר מן האחים של המקדש השני לייבם
קודם חליצת האח היחיד של המקדש הראשון, דקא פגע ביבמה
לשוק – שהרי יתכן שנושא את אשת המקדש הראשון שהיא
שומרת יבם, האסורה להינשא לאדם מן השוק עד שחלוצו לה
יבמה.
הגמרא מקשה על דברי רבא מברייתא:
הא שמעי, דהני מביימי – שם חכם. שני אנשים החפצים להשתדך
זה עם זה, לזה המשהבנים ולזה המשהבנות, ואמר אבי הבנים לאבי
הבנות, אחת מקנותיך מקודשת לאחד מבני, ולא פירש איזו מתן
לאיזה מהם, הדין הוא שכל אחת ואחת מן הבנות צריכה לקבל
המשהבנים – גט אחד מכל אחד מהבנים, שהלא יש להסתפק על
כל אחת מן האחיות שמא מקודשת היא לאחד מן האחים.
מת אחד מהם – מן האחים, קודם שנתן גט לכל אחת מן האחיות,
כל אחת ואחת מן האחיות צריכה ארבעה ימים – גט אחד מכל אח,
וכמו כן זקוקה כל אחת לקבל חליצה מאחד מהן – מן האחים,
שהלא יש לחוש על כל אחת מהן שמא היא אשת המת, וזקוקה
לחליצה להתירה לשוק. ויש להוכיח מדברי הברייתא, שאף שכל
אחת מן האחיות אסורה לכל אחד מן האחים מספק שמא אשת
אחיו היא, וקידושין שאין ראויים לביתא הם, מכל מקום חלים
הקידושין וזקוקות הן לגיטין, ושלא כדברי רבא.
וכי תימא – ושמא תאמר דהכא נמי כשהוכרו ולבסוף נתעברו –
שברייתא זו עוסקת אף היא באופן שנודע מתחילה איזו מן הבנות
נתקדשה לאיזה מן הבנים, ורק לאחר מכן נשתכח הדבר, ולפיכך
חלו הקידושין מתחילה מאחד מהן שהיו ראויים לביתא, אי אפשר
לומר כן, דהא אחת מקנותיך לאחד מבני קתני – שהלא מלשון
הברייתא מוכח שמתחילה נתקדשה אחת מן הבנות לאחד מן
הבנים, בלא לפרט מי מתקדשת למי, ובהכרח, שאף קידושין שאין
מסורים לביתא חלים הם.
ואכן מסקנת הגמרא היא, תיובתא דהכא תיובתא – דברי רבא
נפרכו מחמת הקושיא מן הברייתא, ויש לנקוט להלכה כדברי
אביי שקידושין שאין מסורים לביתא חלים. ומוסיפה הגמרא,
והילכתא בנותיה דאביי בעיל קגים – אף שבכל מקום שנחלקו
אביי ורבא הלכה כדברי רבא, מכל מקום ישנם ששה מקומות
שההלכה כדברי אביי, וסימנם 'עיל קגים', ודין זה של 'קידושין
שלא נמסרו לביתא' הוא אחד מהם, הנרמז באות ק"ף של תיבת
'קגים'.
שנינו במשנה, מעשה בהמש נשים ובהן שתי אחיות, וליקט אדם
אחד כלכלה של תאנים, ושלהן היתה, ושל שביעית היתה, ואמר
הרי כולכן מקודשות לי בכלכלה זו, וקיבלה אחת מהן על ידי
כולן, ואמרו חכמים אין אחיות מקודשות: אמר רב, שמע מינה
ממתניתין ארבע – יש ללמוד מדברי המשנה ארבעה דינים, ונקיט
רב בדיה תלת – אך למעשה לא החזיק רב בידו אלא שלשה,

האחד חולץ לשתייהן - שהרי אינו יכול לכנוס, דילמא פגע באחות זקוקה. דוקא קתני - האחד חולץ לשתייהן תחילה, והדר יבומי אחת מהשתים אחר חליצת אחיו. אבל יבומי אחת מן השתים תחילה, אפילו לאחר חליצת אחיו, שאין כאן אחות זקוקה - לא לישתרי. דכיון דלא חלץ היחיד לשתייהן - איכא למיחש בזה שמתייבמת שמה זו היא

יבמתו של יחיד, נמצא כוונתו נושא יבמה לשוק.

כלומר, למי שאין ליבמה. ונושא אותה בלא

חליצה. ומשום הקדמת חליצת אחד מן השנים

ליבום של שני - לא איצטריך למיתניא, דהא

דפגיעת אחות זקוקת מורשא שמענין. ואת

מבנותיה מקודשת לאחר מבני - וכוון

שעשאוהו שליה. כל אחת צריכה חמשה גיטין

- שאין ידוע איזו נתקדשה, ומאיזה מהם

נתקדשה, לפיכך צריכות גט מכולן. וחליצה

מאחד מהם - שמה ארוסת המת היא, וכל אחת

עומדת בספק זה. יע"ל ק"ם - סימני הלכות הן,

שנחלק בהם אבי ורבה, ובכל מקום הלכה

כרבה, חוץ מאלה יאוש שלא מדעת ב"אלו

מציאות" (בבא מציעא כא.ב). ועד וזמם, אבי

אמר: למפרע הוא נפסל, בפרק (זה בורר")

(סנהדרין כז.א). לחי העומד מאיליו, בפרק קמא

דעירובין (טו.א). קדושין שלא נמסרו לביאה,

בשמעתין. גילו דעתא בגיטא ב"השולח" גיטין

לד.א. מומר אוכל גבילות לחיאבן בפרק (זה בורר")

(כז.א). ונקים רב בדיה תלת - שלשל

מקח היה אוחזן בידו לטרוך בסדר גירסתו, אבל

הרביעית לא היתה מוחזקת בידו לטרוך בגרסת

הגמרא. המקדש בפירות שביעית מקודשת -

ולא אמרין: לאו ממזון דזוכה בהן גינה, אלא

כיון דזכה בהן - ממזון הוא לכל דבר. אי נמי,

דלא תימא "לאכלה" אמר רחמנא (ויקרא כז),

ולא לדבר אחר. ואפילו בגול דידה - ולא

אמרין: מדקבילתיה אחילתיה. ואפילו במקום

שנעשית לה צרה - ואף על פי שבכל עדות

שהאשה כשרה לה אין הצרה נאמנת -

שליחותה מידה, כיון דעבדא - עבדא. דהא

הבא בקידושין הללן חן נעשות עדות על ידי זו

שקבלה, וקתני: (חזו) נכריות מקודשות. ונחשביה

- רב נמי להא, ואמאי לא נקט בדיה אלא

תלח? הא נמי שמע מינה קידושין שאין מסורין

לביאה לא הוו קידושין? בספקא ליה אי כאבי

- דמוק לא בבת אחת, שקידש שתיהן. הא

קידש אחת מאלו - מקודשת, ואף על גב דלא

פירש, ושמע מינה הוו קידושין. ואי כרבה,

דמוק בשלא קידש אלא אחת. ולחכיב אמר רב

שמע מינה ממתניתין ארבע, דודאי קידושין

שלא נמסרו לביאה נמי שמענין מינה, אבל לא היה לו לפרש חי מיניהו שמעת מינה,

אי הוו קידושין אי לא הוו קידושין. אמרה לשמעתא - הא דקא אמרין לעיל: קדשה

בגול אינה מקודשת. אמר רב הכי - קא טלקא דעתך אתמודיה אתמהו, משום דלא סבייא

ליה. ופרכינן: ואילו רבי יוחנן גיטא מי לא אמר הכי בגול שבדיו אינו ממונא? חמסין דהייב

דמי על כרחו של בעל חפץ. בגול דידה - כיון דקבילתיה אחילתיה. ולקמן פריך: הא רב

נמי בגול דידה קאמר

והא

האחד חולץ לשתייהן, והשנים - אחד חולץ ואחד
מיבם. אם קדמו וכןכו - אין מוציאין אותן מיבם.
דקא מיחלץ והדר יבומי, אבל יבומי והדר מיחלץ -
לא, דקא פגע ביבמה לשוק. תא שמע, דתני מביומי:
לזה חמשה בנים ולזה חמשה בנות, ואמר: אחת
מבנותיך מקודשת לאחד מבני - כל אחת ואחת
צריכה חמשה גיטין. מת אחד מהם - כל אחת ואחת
צריכה ארבעה גיטין וחליצה מאחד מהן. וכי תימא:
הכי נמי כשהופרו ולבסוף נתערכו - הא "אחת
מבנותיך לאחד מבני" קתני, תיובתא דרבא! תיובתא.
והילכתא בנותיה דאבי יע"ל ק"ם. "מעשה בחמשי
נשים". אמר רב: שמע מינה ממתניתין ארבע, ונקיט
רב בדיה תלת. שמע מינה: המקדש בפירות שביעית
- מקודשת, ושמע מינה: קידשה בגול - אינה
מקודשת, אפילו בגול דידה. ממיא - מדקתני "שלחם
היתה ושל שביעית היתה"; מעמא - דשביעית,
דהפקר הוא, הא דשאר שני שבוע - לא. ושמע
מינה: אשה נעשית שלוח לחבירתה ואפילו במקום
שנעשית לה צרה, ואידך מאי היא? - קידושין שאין
מסורים לביאה. - וניחשבה! - משום דמספקא ליה
אי כאבי אי כרבה. כי סליק רבי זירא אמרה להא
שמעתא קמיה דרבי יוחנן. אמר ליה: מי אמר רב
הכי? - והוא לא אמר? והאמר רבי יוחנן: גול ולא
נתייאשו הבעלים - שניהם אינם יכולים להקדיש,
זה - לפי שאינו שלח, וזה - לפי שאינו כרשות! -
הכי קאמר ליה: מי אמר רב בנות? מיתבי: קידשה
בגול בחמס ובגניבה, או שחטף סלע מידה וקדשה -
מקודשת. - התם בגול דידה. - הא מדקתני סיפא:
או שחטף סלע משפה - מכלל דרישא בגול דעלמא
עסקינן! - פירוש קא מפרש: קידשה בגול בחמס
ובגניבה פיצר? בגון שחטף סלע מידה וקדשה בו.

ואפילו במקום שנעשית לה צרה - דנהי נמי דצרתה אינה נאמנת לומר "מת בעלה"

דילמא מקלקלה לה, הני מילי - עדות בלא מעשה, אבל עדות במעשה -

נאמנת. אי נמי יש לומר: דהודיש הוי מזה דאמר אשה נעשית שלוח לחבירתה, אפילו

היבא דקבילה הקידושין ממתא.

והוא לא אמר והא אמר רבי יוחנן גול כי - תימה: מאי מתמה גמרא? דלמא לא

אמר רבי יוחנן מילתיה אלא בגול דאחרים, אבל בגול דידה - פליג עליה דרב,

דאמר דאינה מקודשת. דהא שמעין בסמוך דבגול דידה מקודשת טפי מבגול דעלמא

ויש לומר: דהא דמהני גול דידה טפי מגול דעלמא - הני מילי בדשדוך, אבל בדלא

דאמר דאינה מקודשת. ואם תאמר: מאי אתא רבי יוחנן לאשמועינן בהא דאמרין דאין

יכול להקדיש? פשיטא. דהא אמרין בכמה משניות וברייתות בגול אינו נקנה אלא ביאוש, כגון ההיא "דאילו מציאות" (בבא מציעא כב.א): שטף נהר קרויו עציו ואבניו, אם

שום חידוש, כדפרישית. ואם תאמר: לרב נמי, דקאמר לעיל דקדשה בגול אינה מקודשת, מאי אתא לאשמועינן? הא מכא משנה שלימה היא, דהכיבא דלא נתייאשו הבעלים אינו

שלח ויש לומר: מכל מקום איצטריך מילתיה דרב. דאי מכא המשנה - הוה אמינא דוקא בממנא הוא דלא קנה אלא ביאוש, לחיובוהו בית דין לשלם. אבל לחומרא, אף על

גב דלא נתייאשו - אמרין שאם קידש אשה מקודשת, להצריכה גט. לכך איצטריך מילתיה דרב, לומר דאינה מקודשת. והשתא ניחא שפיר דמתמה גמרא ממילתא דרבי יוחנן,

והילכתא כוותיה דאביי בעיל ק"ם - מעשה בא לפני רבינו תם בבבא של הרב
רבינו אשעיא הלוי, שקידש בת עשיר אחד ואמר "בתך מקודשת לי"
סתמא, ולא פירש פלונית בתך. ואמר רבינו תם: דמקודשת, ולא מביעיה אף שידך באחת
מהם בשם, ואחר כך קידשה סתם - דאדעתא דהכי קידשה. אלא אפילו לא שידך בשם,
אלא שנתרצו בפה ואמר "פלוניתא אתן לך" -
יש לנו לומר דאדעתא דהכי קידש, ד"שארית
ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב". ועוד:
אפילו לא פירש נמי אפילו בפה - יש לנו לומר
דקידש הגדולה, משום ד"לא יעשה כן במקומנו
לחת הצעירה לפני הבכירה". ודרב רבינו מנחם
מיוני נחלק עליו, ואמר דהא הוי נמי כמי שקידש
אחת משתי אחיות. ואי דבריה רבינו תם והגדולה
מקודשת משום ד"לא יעשה כן במקומנו" - זה
אינו לא להבא ולא לאביי. דהא אפילו לאביי
דאמר הוו קידושין לא אמרין אלא להצריכה גט,
אם כן זה נמי צריך ליתן גט. ואף רבינו תם חזר
בו, ולא עבד עובדא.

ביע"ל ק"ם - למיד פירש הקונטרס: לחי

העומד מאיליו. ורבינו תם מפרש:

דהלמ"ד היינו ימי לידה שאינה רואה בהן, שאין

עולים לספירת זיבתה, ובני נרבוטא מפרשים

דהלמ"ד היינו פלוגתא דפרק "כל שנה" (פסחים

כה.ב). אבל אפשר ולא קמכוין, דהלכה כאביי.

ומכל מקום לא הוחרב יע"ל ק"ם אלא על

יאוש שלא מדעת ועד וזמם. ואם תאמר: אמאי

לא חשיב נמי פשע בה יצאת לאגם ונתה

כדרכה, אבי משמיה דרבה אמר חייב, ורבה

משמיה דרבה אמר פטור (בבא מציעא לה.ב),

דחלכה כאביי, דהא מקמינן (שם מב.א): דהלכתא,

תחילתו בפשיעה וסופו באונס - חייב, כדפירש

רבינו חננאל: ובספרים לא כתוב "והלכתא" בהך

שמעתא, אבל כתב בהלכות גדולות וגם כתוב

בספרים בני המפקד מעות אצל חבירו, בעובדא

דצריפא דאורבני. ונראה לפרש, דלכך לא נכתבה

בכללא דיעיל ק"ם - דלאחר כך נפסקה חך

הילכתא כרבנן סבוראי. **המקדש** בפירות

שביעית מקודשת - פירש בקונטרס: ולא אמרין,

לאו ממזון הוא לקדש בו את האשה, כיון דלא

בא אלא מטעם זכיה, כיון דזכה בו - ממזון

הוא לכל דבר. אי נמי, יש לפרש: דאף על גב

דאסור לקנות מהם חפץ, כדכתיב "לאכלה" ולא

לסחורה, הני מילי לכתחילה, אבל בדיעבד -

המקדש קיים. וכן גבי אשה, בדיעבד מקודשת. וכן

משמע לקמן במתניתין (נ.ב): דקתני מוכר וקידש

בדמיון - מקודשת.

במקום שנעשית לה צרה - דנהי נמי דצרתה אינה נאמנת לומר "מת בעלה"

דילמא מקלקלה לה, הני מילי - עדות בלא מעשה, אבל עדות במעשה -

נאמנת. אי נמי יש לומר: דהודיש הוי מזה דאמר אשה נעשית שלוח לחבירתה, אפילו

היבא דקבילה הקידושין ממתא.

והוא לא אמר והא אמר רבי יוחנן גול כי - תימה: מאי מתמה גמרא? דלמא לא

אמר רבי יוחנן מילתיה אלא בגול דאחרים, אבל בגול דידה - פליג עליה דרב,

דאמר דאינה מקודשת. דהא שמעין בסמוך דבגול דידה מקודשת טפי מבגול דעלמא

ויש לומר: דהא דמהני גול דידה טפי מגול דעלמא - הני מילי בדשדוך, אבל בדלא

דאמר דאינה מקודשת. ואם תאמר: מאי אתא רבי יוחנן לאשמועינן בהא דאמרין דאין

יכול להקדיש? פשיטא. דהא אמרין בכמה משניות וברייתות בגול אינו נקנה אלא ביאוש, כגון ההיא "דאילו מציאות" (בבא מציעא כב.א): שטף נהר קרויו עציו ואבניו, אם

שום חידוש, כדפרישית. ואם תאמר: לרב נמי, דקאמר לעיל דקדשה בגול אינה מקודשת, מאי אתא לאשמועינן? הא מכא משנה שלימה היא, דהכיבא דלא נתייאשו הבעלים אינו

שלח ויש לומר: מכל מקום איצטריך מילתיה דרב. דאי מכא המשנה - הוה אמינא דוקא בממנא הוא דלא קנה אלא ביאוש, לחיובוהו בית דין לשלם. אבל לחומרא, אף על

גב דלא נתייאשו - אמרין שאם קידש אשה מקודשת, להצריכה גט. לכך איצטריך מילתיה דרב, לומר דאינה מקודשת. והשתא ניחא שפיר דמתמה גמרא ממילתא דרבי יוחנן,

הוא לא אמר. כלומר, וכי רבי יוחנן לא אמר כך? והא איהו דאמר אינו יכול להקדש לפי שאינו שלו, ואפילו איסורא דרבנן לית בהו וכמו כן בקידושין נמי לא נחמיר להצריכה גט! והשתא מייתי שפיר גמרא מרבי יוחנן. **אם** נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה — (התם בבבא מציעא בבא, מוקד לה דרשה שלמה, ואם תאמר: אם כן מאי קאמר "שלא ברשות" ויש לומר: דהכי קאמר: מה שתורם מן היפה — שלא ברשות היה, ואם כן צריך לומר גבי פרוזמא — דרשה שלמה, דאי לאו הכי מאי מייתי.

המקדש בחלקו אינה מקודשת — ואם תאמר: מי גרע מהמקדש "על מנת שאדבר עליך לשלטון" (קדושין סג,א) דמקודשת, אף על פי שלא נתן לה כלום אלא שעשה לה הנאה? ויש לומר: דלא דמי, דהתם יכול לטול שבר מדיבורו, והוי כאילו נתן לה פרוטה. אבל הכא — העובת הנאה אינה משלה, דהא ממון גבוה הוא, ואינו יכול ליקח ממון מהנאה שעשה לה. ואף על גב דאית ביה שוה פרוטה, שיכול למכרה לכהן — מכל מקום כיון שהוא ממון גבוה אינה מקודשת. ולא דמי ל"על מנת שאדבר עליך לשלטון". תוספות ושינים.

וכי אשה בעורה מנין — פירש הקונטרס: דאין אשה נכנסת בעורה, אחרתן פרק קמא דכלים. ולא דמי, דלא אשכחן בשו"ע דוחא דנשים אסורות ליכנס בעורה, שהרי בפרק קמא דכלים תנן: הדין מקדש הימנו שאין טמא מת נכנס לשם. למעלה הימנו עורת ישראל שאין מחוסר כפורים נכנס לשם, ויחייב עליה חטאת. למעלה הימנו עורת כהנים שאין ישראלים נכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם, לסמיכה שחיטה תנופה. ולא קתני נשים שאין נכנסות שם ועוד, תנן בפרק "כל הפסולין" (ובחים לאב,א) שהשחיטה כשרה בנשים — אם כן יכולה ליכנס בעורה! ועוד: הרי סוטה ונידה נכנסות בעורה לזנות! לכן נראה לי: וכי אשה בעורה להתקדש מנין? דאי אין רגילות שתכנס לשם כדי להתקדש, שהרי בזוין הוא, ומילתא דלא שכוחא היא, ולא איירי תנא מזה.

[וזה] יהיה לך מקדש בו — קשה: דלשתוק מ"ל? ומשמע כל צרכיך, ולא אצטרך לכתוב "אש" תוספות ושינים.

וסמך

- **והא מתניתין דגול דידה, וקאמר רב: אינה מקודשת! - לא קשיא; הא - דשריד, הא - דלא שריד.** ההיא איתתא דהוה קא משיא פריעא במשיכלא דמיא, אתא ההוא גברא חטף וזוי מחבריה ושדא לה, אמר לה: **מקדשת לי. אתא ההוא גברא לקמיה דרבא. אמר: לית דחש להא דרבי שמעון, דאמר: סתם גזילה יאוש פעלים היו. ההוא אריסא דקדיש במוזא דשמכי, אתא לקמיה דרבא. אמר ליה: מאן אחלף? והני מילי - במוזא, אבל פישא - מצי אמר ליה: אנא שקלי פישא, שקול את פישא, פישא כי פישא. ההוא סרסיא דקדיש בפרומא דשיכרא. אתא מריה דשיכרא אשכחיה, אמר ליה: אמאי לא תיתבי מיהא חריפא? אתא לקמיה דרבא. אמר: לא אמרו "כלך אצל יפות" - אלא לענין תרומה בלבד. דתניא: כיצד אמרו תורם שלא מדעת תרומתו תרומה? הרי שירד לתוך שדה חבריו ולקט תורם שלא ברשות, אם חושש משום גול - אין תרומתו תרומה, ואם לאו - תרומתו תרומה. ומנין היה יודע אם חושש משום גול אם לא? הרי שבא בעל הבית ומצאו, ואמר לו "כלך אצל יפות", אם נמצאו יפות מהם - תרומתו תרומה, ואם לאו - אין תרומתו תרומה. היו הפעלים מלקטים ומוסיפים - בין כך ובין כך תרומתו תרומה. אבל הכא - משום פסופא הוא דעבר, ואינה מקודשת. **משנה המקדש בחלקו, בין קדשי קדשים בין קדשים קלים - אינה מקודשת. במעשר שני, בין שונג בין מויד - לא קדיש, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: בשונג - לא קדיש, במויד - קדיש, ובקדש; במויד - קדיש, ובשונג - לא קדיש. רבי מאיר אומר: בשונג - קדיש, במויד - לא קדיש. גמרא יומא מתניתין דלא קרבי יוסי הגלילי, דתניא: "ומעלה מעל בה" - לרבות קדשים קלים שהן במוזא, דברי רבי יוסי הגלילי. - אפילו תימא רבי יוסי הגלילי, כי קאמר רבי יוסי הגלילי - מתים, אבל לאחר שהיטה - לא. מאי טעמא? פי קא זכו - משלחן גבוה קא זכו. דיקא נמי, דקתני: המקדש בחלקו, בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים לא קדיש, שמע מינה. תנו רבנן: לאחר פטירתו של רבי מאיר אמר להם רבי יהודה לתלמידיו: אל יפגסו תלמידי רבי מאיר לבא, מפני ששנתרנים הם, ולא ללמוד תורה הם באים, אלא לקפחני בהלכות הם באים. דחק סומכוס ונכנס. אמר להם: כך שנה לי רבי מאיר: המקדש בחלקו, בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים - לא קדיש. פעם רבי יהודה עליהם, אמר להם: לא כך אמרתי לכם: אל יפגסו מתלמידי רבי מאיר לבא, מפני ששנתרנים הם, ולא ללמוד תורה הם באים, אלא לקפחני בהלכות הם באים? וכי אשה בעורה מנין? אמר רבי יוסי: יאמרו: מאיר שכתב, יהודה פעם, יוסי שתק, דברי תורה מה תהא עליה? וכי אין אדם עשוי לקבל קידושין לבתו בעורה? ואין אשה עשויה לעשות לה שליח לקבל קידושה בעורה? ועוד: דחקה ונכנסה מאי? תניא, רבי יהודה אומר: מקדשת, רבי יוסי אומר: אינה מקודשת. אמר רבי יוחנן: שניהם מקרא אחד דרש, "זה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש". רבי יהודה סבר: "לך" - ולכל צרכיך, ורבי יוסי סבר: פאש, מה אש לאכילה -****

והא מתניתין בגול דידה — דקתני: שלהן היתה. ודייק רב מינה דאינה מקודשת, אי לאו דשביעת הוא! הא — דקתני מקודשת. בדשריד — מקמי הכי (ונתירצה) להתקדש לו. רבי קבליה לגול דידה בשם קידושין — אחילתיה. משיכלא = ספל. דרבי שמעון — בסדר טהרות (כלים פרק בו משנה ח), ומייתנין לה בגמרא ד"הגול" (בבא קמא קידא, עורות של של גב — אין מחשבה מטמאת. ושל גול — מחשבה מטמאת, דקסבר: כיון דידע מאן גזליה ולא מצי לאגבוי מיניה — אייאשו מייאש. הכי גרסינן: הווא אריסא דקדיש במוזא דשמכי — מלא יד של בצלים. מאן אחלך — מי מחל לך חלקו של בעל הבית. אבל כישא — אגודה, שדרך הירק להיות מתחלק באגודות, וכל האגודות הן שוות, אם נטלתי אחת — טול אתה אחת. הווא סרסיא — עושה שבר מתמרים של בעל הבית למחצית שבר. וחבינן בבבא מציעא בפרק "המפקד" (מבב,א) בפרומא דשיכרא — לאחר שהוציא ממנו המשקה. מיהא חריפא — יש שהוא טוב מחבירו, שלא נתנו בו מים פעמים הרבה, ויש לו לחלוחית לתת עוד טעם במים אחרים. לא אמרו כלך אצל יפות — שיעול למי שנשאת את של בעל הבית שלא ברשות, דנמא: גלי דעתיה דנחא ליה — חלליה ללא בעל תרומה בלבד, דהא לתרום הן עומדות. אבל לענין מי שנטל לעצמו — משום כיסופא הוא דקאמר ליה, דלא נכסוף, אבל למפרע — לא נחא ליה. אם חושש משום גול — אם מקדיש בעל הבית על מה שעשה, ודומה לו שגולה. אין תרומתו תרומה — דהשתא ודאי הכי קאמר ליה: אם מצאת עוד יפות מאלו היית גולין בין כך ובין כך — בין שיש יפות בין שאין יפות מהן. **משנה** בחלקו — שחלק עם אחיו הכהנים. במעשר שני בו — דקסבר רבי מאיר: מעשר ממון גבוה הוא. רבי יהודה אומר במזיד קדיש — דמעשר ממון הדיוט הוא. בשונג לא קדיש — בגמרא מפרש לה. ובקדש בו — וטעמיהו מפרש בגמרא. **גמרא** בח' לרבות קדשים קלים — להתחייב עליהם קרבן שבועה. אף על גב דאין נשבעין על הקדשות, והנשבע עליהם והודה אינו מביא אשם של שבועת הפקדון, ד"וכחש בעמיתו" כתיב — הני איתרבו להו מ"בז", "וכחש בעמיתו" נמי קרינא בה, לפי שהן ממונו. כי קא זכו — בין כהנים בחוה ושוק, בין בעלים בבשר. משלחן גבוה — הקרבת אימורים וזריקת הדם מתיר הבשר. המקדש בחלקו — לאחר שחלקום, ולא קתני "המקדש בקדשים קלים". קנפריים = מקניטים. לקפחני — כמו "לקפח את שוקיך" (סוטה מהא,א) — לקצץ רגלינו בהלכות, להודיע שהם תריפים את עומד כנגדם. וכי אשה בעורה מנין — דקתני קדיש קדשים, והרי אם יוציאום חוץ לעורה, אפילו לעזרת נשים — הם נפסלים ביצא. ונשים אין נכנסות לה, כדתנן באבות הטומאות בפרק קמא דמסכת כלים! לבתו — קטנה או נערה. דחקה ונכנסה מהו — וכי לא הוצרכנו לשלול בבית המדרש מה יאמרו אם קדשה, אם קידושין הם אם לאו? לכל צרכיך — ואפילו לקדש בו אשה. באש — חלקו של אחרון ההושה לחלקו של מובה: מה מובה לאכילה — אף כהן לאכילה, ולא לדבר אחר.

נמנו

אף הוא נמי לאכילה. אמר רבי יוחנן:

נמנו

מקשה הגמרא: והא מתניתין הנהל דידה – הלא משנתנו עוסקת
באופן שקידשה בחפץ שגזל מרשותה, שהרי נטל כלכלה של
תאנים מן השדה של חמשת הנשים, וקאמר רב אינה מקודשת –
שדיק מדברי המשנה שרק בשנת שביעית שהפירות הפקר חלו
הקידושין, אך בשאר השנים אינן מתקדשות בפירות אלו הגזולים
מרשותם.

מתרצת הגמרא: לא קשיא הא דשדיה הא דלא שדיה – יש לחלק
בין האופן שבו עוסק רב, שקידש הגזול אשה שנשדך עמה
מתחילה, שמאחר שקיבלה מידו יש לומר שמחלה לו על הגזילה
ומקודשת, לבין האופן שבו עוסקת הברייא, שקידש אשה שלא
נשדך עמה מתחילה, שבוה יש לומר שאינה מוחלת על הגזילה,
ואין כוונתה אלא ליטול הימנו את החפץ השייך לה.

אגמרא מביאה כמה מעשים בדין קידושין בגזילה: והיא איתתא,
דהוה קא משיא פרעא במשיכלא דמאי – שהיתה רוחצת רגליה
בספל של מים, אתא ההוא גברא וזוי מחבריה ונשא לה – בא
אדם וחסף מעות מחבירו ונתן לאשה זו, ואמר לה מיקדשת לי
במעות אלו. אתא ההוא גברא לקמיה דרבא לשאול האם חלו
קידושין אלו. אמר לו רבא, לית דחש להא דרבי שמעון, דאמר סתם
הזילה יאוש בעלים היו – שאדם שנגזל ממנו חפץ מתיאש מיד.
ולשיטתו ניתן לקדש אשה בגזילה, מאחר שנתיאשו הבעלים
ובנוסף לכך יש בזה שינוי רשות שמבעלי הגזילה לרשות האשה.
אך לשית חכמים הסוברים שאין הבעלים מתיאשים מלהשיב
לעצמם את הנגזל מהם, אין האשה מקודשת.

מעשה נוסף: והוא אריסא – אריס הנוטל מחצה מן הפירות,
דקדוש במזווא דשמיכי – שמיילא את ידו בראשי בצלים מן השדה,
וקידש בהם את האשה, בלא רשותו של בעל השדה. אתא לקמיה
דרבא לשאול אם חלו הקידושין, אמר ליה רבא, מאן אחלף – וכי
מי מחל לך את חלקו של בעל השדה, הלא כנגד החלק שנטלת
עליו ליטול גם הוא את חלקו, ומאחר שחלקת בלא רשותו הרי זה
נידון בגזילה ואין האשה מקודשת. והני מילי במזווא – אמנם אין
הדברים אמורים אלא כשקידש את האשה במלא היד של ראשי
בצלים שאין גודלן ידוע, ולפיכך אין בעל השדה יודע כמה ליטול
כנגדן, אבל בישא – אך אם קידשה באגודת בצלים שגודלה
ומשקלה קבוע, מצי אמר ליה האריס לבעל השדה, אנטא שקלי
בישא שקלי את בישא – אני נטלתי אגודה אחת, טול אף אתה
אגודה אחת כנגדה, שהלא בישא כי בישא – אגודה זו שזה
לאגודה אחת, לפיכך הרי היא מקודשת.מעשה נוסף: והוא
סריסא – פועל העושה שירי מן תמרים של בעל הבית, ונוטל
מחצית מן השיכר, דקדוש בפרומא דשיכרא – שקידש אשה
בפסולת של תמרים שעושים ממנה שיכר, ובתוך כך אתא מריה
דשיכרא אשכחיה – הגיע בעל השיכר ומצאו מקדש את האשה,
אמר ליה בעל השיכר לפועל, אמאי לא תיתיב מהאי חריפא –
מדוע אינך מקדשה במין משובח יותר. אתא לקמיה דרבא לשאול
אם חלו הקידושין, מאחר שהסכים בעל השיכר על ידו. אמר לו
רבא, לא אמרו חכמים שמועילים מעשי אדם הנוטל דבר שאינו
שלו, אם אמר לו בעל הבית לאחר מכן בלף אצל יפות – היה לך
ליטול מן המשובח יותר, אלא לענין אדם המפריש תרומה משל
בעל הבית בלבד, שבוה יש לומר שגילה בעל הבית את דעתו
שנוח לו במה שהפריש בלא רשותו.

ותניא, ביצד – באיזה אופן אמרו חכמים שאדם התורם מפירותיו
של חבריו שלא מדעת חבריו תרומתו תרומה, הרי שידך לתוך שדה
חבירו וליקטו ותרם שלא ברשות בעל השדה, אם חושש בעל השדה
משום גזל – דהיינו, שמקפיד הוא על כך שהפריש הלה תרומה
בלא ידיעתו ודומה בעיניו כאילו גזלו, אין תרומתו תרומה, ואם
לאו – שאינו מקפיד בכך, תרומתו תרומה.

ומבררת הברייא: ומנין היה יודע המפריש אם חושש בעל הבית
משום גזל אם לאו, הרי שכתב בעל הבית ומצאו שהפריש תרומה
מפירותיו, ואמר לו בלף אצל יפות – מדוע לא הפרשת מן הפירות
היפים יותר, אם נמצאו בשדה פירות יפות מהם – מאלו שהפריש,

תרומתו תרומה, ואם לאו אין תרומתו תרומה, שלא נתכוין בעל
הבית אלא להקניטו, ולומר לו אילו היית מוצא פירות יפים מאלו
היית גוזלם גם כן. אמנם אם היו הנפילים מלקטים ומוסיפים על
תרומתו של התורם, בין כך ובין כך – בין אם נמצאו פירות יפים
מאלו ובין אם לא נמצאו, תרומתו תרומה, שבוה ודאי גילה בעל
הבית את דעתו שנוחה היא מהפרשה זו. ומסיימת הגמרא: שדין
זה הוא רק לגבי הפרשת תרומה, שמאחר ופירות אלו עומדים הם
ממילא להפרשה, אזי אם אמר לו 'היה לך להפריש מפירות יפים
יותר' יש לתלות שדעתו נוחה בזה, אבל הכא, אף שאמר לו בעל
הבית שהיה לו לקדשה בשיכר משובח יותר, משום כיסופא הוא
דעבר – לא עשה כן אלא כדי שלא יתבייש המקדש על כך שנטל
בלא רשות, אך מקפיד הוא עליו בזה, ולפיכך אינה מקודשת:

משנה.

דין המקדש אשה בדברים שיש בהם קדושה: כהן המקדש אשה
בחלקו בקרבן, בין מקרבן של קדשי קדשים – כגון חטאות
ואשמות, בין מקרבן של קדשים קלים – כגון תודה ושלמים, אינה
מקודשת, שממון גבוה הוא שניתן לו משולחן המלך לאנציה
בלבד, ואין אדם מקדש בדבר שאינו שלו. המקדש אשה בפירות
מעשר שני שלו: בין שונג – שלא ידע שהם מעשר שני, בין מיד
– שידע ואף על פי כן קידש, לא קידש – לא חלו הקידושין,
שמעשר שני אינו שלו אלא ממון גבוה הוא, אלו הם דברי רבי
מאיר. רבי יהודה אומר, סובר ממון של בעליו הוא, אלא שבשונג,
לא קידש מצד קידושי טעות. ובמזיד, קידש – שהרי בממונו קידש.
ובחקדש – המקדש אשה בקדשי בדיק הבית: אם במזיד, קידש –
חלו הקידושין. ובשונג לא קידש – שהם קידושי טעות, אלו דברי
רבי מאיר. רבי יהודה אומר להיפך, קדשה בשונג, קידש – חלו
הקידושין, במזיד, לא קידש – לא חלו.

גמרא.

האם המשנה כרבי יוסי הסובר קדשים קלים הם ממון בעלים:
נימא מתניתין האומרת שבקדשים קלים אינה מקודשת ולא ברי
יוסי הגלילי, שלדבריו שהם ממון בעלים מדוע אינה מקודשת.
ומנין לרבי יוסי דין זה, ותניא נאמר (ויקרא ה כא) 'נפש כי תחטא
ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו בפקדון וגו' ונשבע על שקר וגו'.
ששינה וכפר בפקדון ונשבע לשקר חזר בו והודה, אזי מביא אשם
לכפר על השבועה. ולמה אמר ומעלה מעל 'בה' ולא בסתם
'ומעלה מעל וכחש בעמיתו'. אלא לרבות קדשים קלים – שאף
שהנשבע על קדשי שמים אינו מביא אשם, שנאמר וכחש בעמיתו
והללו לא של עמיתו, הנשבע על קדשים קלים מביא, שכתוב זה
מלמד שהן ממונו של מפקיד, ולכן מצד החלק גבוה שבהם
מתקיים 'בה' וכחש, ומצד שהם ממון בעלים מתקיים וכחש
בעמיתו' ומביא אשם. אלו דברי רבי יוסי הגלילי. ולדבריו שהם
ממונו, מדוע המקדש בהם אינה מקודשת. משיבה הגמרא: אמרין
תקא שמשנתנו הולכת לפי רבי יוסי הגלילי, כי קאמר רבי יוסי
הגלילי שקדשים קלים הם ממונו, דוקא בחלק הבעלים מהיים –
בטרים שחיטת הקרבן, אבל לאחר שחיטה, לא אמר, ובמצב זה אף
לדעתו הם ממון גבוה. מבארת הגמרא: מאי טעמא לאחר שחיטה
מודע, בגלל, שפי קא נכו – הכהנים והבעלים בחלקם בקרבן
לאחר השחיטה, משללן נכוח קא נכו – שרק לאחר שהוקרבן
האימורים ונזרק הדם על המזבח הותר להם חלקם, ולא הותר
אלא אכילה. ראה שמדובר לאחר שחיטה: דיקא נמי דקתני
במשנה המקדש בחלקו, ולא אמר המקדש בין קדשי קדשים ובין
קדשים קלים לא קידש, הרי שמע מינה שמדובר 'בחלקו' שלאחר
השחיטה וההקברה, ודוקא במצב זה לא קידש.ברייא בענין
המקדש בחלקו: תנו רבנן לאחר שפירתו של רבי מאיר, אמר להם
רבי יהודה לתלמידיו, אל יכנסו לתלמיד רבי מאיר לבאן ללמוד מפני
אין רצוני בכך מפני שמתגרנים הם – דרכם להקניט, ולא ללמוד

ומבאר אביי מנין שחזר בו רבי יהודה: והרי קָתם ברייתא בספרא
 וְתורת כהנים בלא שציוין בה מי האומר, מִנִּי וְמי אמרה, רְבִי
 יהודה אמרה, וברייתא זו נשנתה בספרא בסתם ורבי יהודה היא
 והוא עצמו קאמר בה דלית בָּהּ דין חלוקה כָּלל חלק כנגד חלק
 בשום קרבן, ומכאן שאינו ממנום לקדש בו, הרי שֶׁמַע מִיָּה שחזר
 בו רבי יהודה, וכפי שאמר רבי יוחנן. ראייה לרב שלא חזר בו: אָמַר
 רְבִי, וְכֵן מִי לֹא תִתְּנָא בברייתא כשיתנו, שלא חזר בו רבי יהודה.
 והתנא, שמשתמשת שמעון הצדיק נשתלח מארה וְ חסרון בלחם
 הפנים, ולא היה משיביע כבתחילה, ועוד שלא הגיע לחלקו של כל
 כהן רק פחות מכזית והיו הַצְנוּעִים וְ בני אדם חסידים מוֹשְׁכִין אֶת
 יְדֵיהֶם מליטול את חלקם, שלא הועיל להם לשבוע ממנו,
 וְהַצְנוּעִים וְ בני אדם שתאבים לאכול היו חולקים, וסבורה
 הגמרא דהיינו באופן שנטלו חלק הצנועים וכנגדו ויכו להם
 מחלקם בקדשים אחרים. והרי שסובר תנא זה שיש דין חלוקה
 במנוח, ומכאן שהם שמעון הכהנים, ומאחר שלא מצאנו מה הסובר
 כן זולת רבי יהודה על כרחנו שברייתא זו נאמרה לשיתנו, וקיימת
 המחלוקת כפי שאמר רב. דוחה הגמרא ראייה זו: מֵאֵי חולקים
 היינו שהגרגרים באו ליטול חלקם וכשהיה מועט היו חוֹפְּפִים של
 חריהם לא בהסכמה דרך קנין. וממילא אין להוכיח מכאן שלא
 חזר בו רבי יהודה. ראייה לדחייה זו: בְּרִיקָתֵי בִּסְפָא של הברייתא,
 מַעֲשֵׂה בְּאֶחָד שֶׁחֶטֶף את חֶלְקוֹ וְחֶלְקֵי חֶבְרוֹ, והיו קוראין אותו וְ
 חֶמְצוֹן – איש חֶמְצוֹן, דהיינו חמסן, עַד יום מוֹתוֹ, והרי שהמדובר
 בחלוקת חטופה.
 מנין לנו שחמץ הוא חמסן: אָמַר רְבִי רַב שְׁלֵמָא, מֵאֵי קִרְיָא
 שנראה ממנו כן, נאמר (תהלים עא ד): אֶלֶּה־יִפְלְטֵנִי מִיַּד רָשָׁע מִכַּף
 מַעֲזוֹל וְחֹמֶץ, הצילני מיד עושה עול וחמסן. רְבִי אָמַר מִהֶבֶא
 (ישעיה א ז): לִמְדוּ הַיֵּסָב – להטיב מעשיכם, דִּרְשׁוּ מִשְׁפָּט –
 תחקרו המשפט לדעת עם מי הצדק, אֲשֶׁר־יִחְמוֹץ – ובכך תחזקו
 את הנגול לחזק ולזכות בשלום. המשך ביאור דברי המשנה:
 המקדש במעשר שני, בֵּין בְּשׁוֹנֵנִי בֵּין בְּמִיּוֹד לֹא קִדְּשׁ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.
 רְבִי יְהוּדָה אָמַר, שׁוֹנֵן לֹא קִדְּשׁ מִיּוֹד קִדְּשׁ: במרת המרמא: קָנָא
 הֵנִי מִיָּלִי – מנין לרבי מאיר שמעשר שני הוא ממון גבוה שלכן אין
 אשה מתקדשת בו. אָמַר רַב אֶהָא בְּרִיה דְּרַבָּא, מִשְׁמִיתָ דְּנִקְרָא – כך
 קבוע ושגור בפי תלמידי בית המדרש. נאמר (ויקרא כז ל): וְכָל
 מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ – במעשר שני הכתוב מדבר, וְכָל מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ אִשֶּׁר
 תַּפְרִישׁ מִדֶּעַר הָאָרֶץ, דגן, מִסְּרִי הָעֵץ – תירוש ויצהר, לֹה' הוּא קִדְּשׁ
 לֹה', ומשמע לֹה' הוּא – לא שיהא מעשר ומשולחנו ניתן לך, ויִצְרֹן
 לעלותו ולאכול בירושלים, וְלֹא לְקִדְּשׁ בוֹ אִשָּׁה.
 מקשה הגמרא על לימוד זה: הֲרֵי גַם בענין תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מצינו
 לשון זו, דְּבָתִּיב (במדבר יח, כח), לֵבִן תְּרִימוּ גַם אֲתֶם תְּרוּמַת ח'
 מִכָּל מַעֲשֶׂרְתִּיכֶם וגו'. והרי שקורא לה תְּרוּמַת ח', וְתֵנָּה לְקֶמֶן (נח).
 הַקִּדְּשׁ בְּתְרִימָה גדולה או בתרומת מעשר מְקוּדָּשֶׁת. מתרצת
 הגמרא: שאין ללמוד מכך שתרומת מעשר ממון גבוה דְּלֹא בְּתִיב
 בִּיה מַה שכתוב במעשר שני לֹה' – שמשמעו שהיא שייכת לֹה'
 אלא תרומת ח', שהוא ציוה עליה. שוב מקשה הגמרא: וְהֲרֵי אֶצֶל
 חֶלֶה מצינו לשון לֹה', דְּבָתִּיב בָּהּ (שם טו בא), מִרְאשִׁית
 עֲרִיסְתִּיכֶם תִּתְּנוּ לֹה' תְּרוּמָה וגו'. וְתֵנָּה (שם), הַקִּדְּשׁ בְּתְרוּמֹת –
 וחלה בכלל, שאף היא נקראת תְּרוּמָה, הֲרֵי זוֹ מְקוּדָּשֶׁת. מתרצת
 הגמרא: אף מוז אין ללמוד שחלה ממון גבוה, דְּלֹא בְּתִיב בִּיה לשון
 קִדְּשׁ כפי שכתב במעשר שני. מקשה הגמרא, וְהֲרֵי פִירוֹת שְׂבִיעִית
 נאמר לשון קִדְּשׁ, דְּבָתִּיב בָּהּ (ויקרא כה יב): וְיֹכֵל הוּא קִדְּשׁ תִּתְּנָהּ
 לָכֶם, ושביעית שווה ליובל בקדושתה, ממילא קִדְּשׁ תִּתְּנָהּ לָכֶם
 נאמר אף על השביעית. וְתֵנָּה (לעיל ג). הַקִּדְּשׁ בְּפִירוֹת שְׂבִיעִית
 מְקוּדָּשֶׁת. מתרצת הגמרא: שאף מוז אין ללמוד על שביעית שהיא
 ממון גבוה, דְּלֹא בְּתִיב בִּיה קִדְּשׁ לֹה', אלא קִדְּשׁ לחוד. מקשה
 הגמרא: וְהֲרֵי תְּרוּמָה שכתוב בה גַם קִדְּשׁ וגו' לֹה', דְּבָתִּיב
 (ירמיה ג): קִדְּשׁ שִׁרְאֵל לֹה' רִאשִׁית תְּבוּאָתָהּ, שישיראל הם קִדְּשׁ
 לֹה' כמו ראשית התבואה, שהיא התרומה שנאמר עליה שהיא
 רִאשִׁית (במדבר יח יב). וְתֵנָּה (לְקֶמֶן נח), הַקִּדְּשׁ בְּתְרוּמָה
 מְקוּדָּשֶׁת. מתרצת הגמרא: ההוא בְּשִׁירְאֵל בְּתִיב בשבט ישראל
 הכתוב מדבר שהם קרויים: קִדְּשׁ לֹה' כתרומה, ולא על תרומה
 ממש.

נִכְנָו וְנִקְרָו – עמדו ומנו את דעות חכמי בית המדרש, ונמצא רוב
 האומר אינה מקודשת, וחזר בו המיעוט ונקבעה ההלכה על דעת
 כולם שהַקִּדְּשׁ בְּחֶלְקוֹ, בֵּין מִקְרָבֵן של קִדְּשׁ קִדְּשִׁים, וְבֵין מִקְרָבֵן
 של קִדְּשִׁים קָלִים, לֹא קִדְּשׁ. וְכֵן אָמַר עֲדִינן היא מְחֻלָּקֶת וְ
 המחלוקת קיימת, שלא היה המנין האמור ולא חזר בו רבי
 יהודה. נאמר (ויקרא ז טו), וְכָל מִנְחָה אֲשֶׁר תִּתְּנָה בַּתִּנּוֹר וְכָל־
 נַעֲשָׂה בַּמִּזְבֵּחַ וְעַל־מִנְחַת לִפְתָּן הַמִּקְרִיב אֹתָהּ לוֹ תִּתְּנָה. וְכָל־
 מִנְחָה בְּלוּלָה־בְּשֶׁמֶן וְחֶרֶבָה לְכָל־בְּנֵי אֶהֱרֹן תִּתְּנָה אִישׁ בְּקָדְחוֹ.
 ודרשו וְכָל־מִנְחָה... לְכָל־בְּנֵי אֶהֱרֹן תִּתְּנָה, מלמד שמכל מנחה
 אתה נותן חלק לכל כהן וכהן. ומדברי הספרא המובאים להלן
 ומבארים סדר הדרשה מהפסוקים הנ"ל, מוכח כדברי רבי יוחנן:
 אָמַר אַבְי, בְּנוֹתֶיהָ דְּרַבִּי יוֹחָנָן מִסְתַּבְּרָא שחזר בו רבי יהודה. דְּתִנָּא,
 מִנִּי שְׂאִין הכהנים חולקים ביניהם מִנְחֹת בְּנֵי דְּבָתִּים – מנין שלא
 יאמר כהן לחבירו טול חלקי ממנחה, וכנגד שוין או טול מחלקך
 בנבחים, תְּלִמּוֹד לומד, וְכָל מִנְחָה אֲשֶׁר תִּתְּנָה בַּתִּנּוֹר וְכָל־
 אֶהֱרֹן תִּתְּנָה, משמע מכל מנחה ייתן חלק לכל אחד מבני אֶהֱרֹן.
 יָכוֹל – חושב הייתי לומר לֹא יִחְלְקוּ הכהנים ביניהם מִנְחֹת בְּנֵי דְּבָתִּים,
 וטעם הגון יש, שהרי בקרבן עולה ויורד, שהכפרה משתנית
 לפי המזון, אמרה התורה שֶׁלֹא קָמוּ המנחות תַּחְתִּיתֵיהֶם של הזבחים
 בְּדִלּוֹת – שאם החוטא דל ואינו יכול להביא כפרתו מן הזבחים
 מביא תחתיהם מן העוף ולא מן המנחות, ומכאן שהמנחה סוג אחר
 מן הזבח, לפיכך אין חולקים מנחה כנגד זבח. אָכֵל שְׂמָא נאמר
 יִחְלְקוּ מִנְחֹת בְּנֵי דְּעוֹפֹת, שְׁהָרִי קָמוּ המנחות תַּחְתִּיתֵיהֶם של העופות
 בְּדִלּוֹת – בחוטא דל ביותר ואין ידו משגת לעוף מביא מנחה.
 תְּלִמּוֹד לומד וְכָל נַעֲשָׂה בַּמִּזְבֵּחַ לְכָל־בְּנֵי אֶהֱרֹן תִּתְּנָה, ולמה פירט
 מין המרחשת ולא כתב בסתם וְכָל מִנְחָה לְכָל־בְּנֵי אֶהֱרֹן תִּתְּנָה,
 מכאן שגם מנחות כנגד עופות לא יחלקו.
 יָכוֹל, לֹא יִחְלְקוּ מִנְחֹת בְּנֵי דְּעוֹפֹת, שהם שני סוגים נפרדים,
 שְׁחֵלְלוּ – קרבנות העוף הן מִיָּנִי דְּמִים, וְחֵלְלוּ – קרבנות המנחה הן
 מִיָּנִי קְבָחִים – שנעשיות מסולת. אָכֵל שְׂמָא נאמר יִחְלְקוּ עוֹפֹת בְּנֵי דְּבָתִּים
 וְחֵלְלוּ וְחֵלְלוּ הן מִיָּנִי דְּמִים. תְּלִמּוֹד לומד (שם ז ט) 'עַל מִנְחַת'
 – ולמה פירט סוג זה ולא כתב וְכָל מִנְחָה לְכָל־בְּנֵי אֶהֱרֹן תִּתְּנָה'
 ועל מחבת בכלל, אלא למעט שגם עופות כנגד זבחים לא יחליפו.
 יָכוֹל, לֹא יִחְלְקוּ עוֹפֹת בְּנֵי דְּבָתִּים, לפי שְׁחֵלְלוּ – קרבנות העוף
 מַעֲשִׂיהֶם בְּיָד – שהכוח מולק אותם בצפורן ידו (שם ח ח). וְחֵלְלוּ
 הזבחים מַעֲשִׂיהֶם בְּכָל־יָד – שהם טעונים שחיטה בסכין, אָכֵל שְׂמָא
 נאמר יִחְלְקוּ מִנְחֹת שֶׁמֶן מִסּוּיִם בְּנֵי דְּמִים מִנְחֹת שֶׁמֶן אֶחָד, שְׁחֵלְלוּ
 וְחֵלְלוּ מַעֲשִׂיהֶם בְּיָד – על ידי קמיצה ביד (שם ח ח). תְּלִמּוֹד לומד
 (שם ט י) 'וְכָל מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וגו' לְכָל־בְּנֵי אֶהֱרֹן תִּתְּנָה' וגו'
 שאף כאן הפירוט מיותר, אלא שלא יחליפו מין מסוים של מנחה
 כנגד מנחה ממין אחר.
 יָכוֹל, לֹא יִחְלְקוּ מנחה הנעשית על מִנְחַת – שהוא כלי רחב ושטוח
 בלי בית קיבול, בְּנֵי דְּבָתִּים מִנְחָה הנעשית בתוך מִנְחַת – כלי שיש
 לוֹ בית קיבול. וכן להיפך וְחֵלְלוּ לֹא יִחְלְקוּ בְּנֵי דְּבָתִּים, שְׂוִי –
 של המרחשת מַעֲשִׂיהֶם רַבִּים – המנחות יוצאות מרובפות, וְזוֹ – של
 המחבת מַעֲשִׂיהֶם קָלִים – יוצאות קשות. אָכֵל יִחְלְקוּ מנחה על
 מִנְחַת של ראובן, בְּנֵי דְּבָתִּים מנחה על מִנְחַת של שמעון, וכן וְחֵלְלוּ
 של זה בְּנֵי דְּבָתִּים של אחר, שְׁחֵלְלוּ וְחֵלְלוּ אם נעשו על מחבת
 מַעֲשִׂיהֶם קָלִים, אִי נִמִּי – ואם במרחשת מַעֲשִׂיהֶם רַבִּים. תְּלִמּוֹד
 לומד 'וְכָל מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְחֶרֶבָה לְכָל־בְּנֵי אֶהֱרֹן תִּתְּנָה' –
 וְחֶרֶבָה' מיותר כדי למעט החלפת מנחה כנגד מנחה גם אם
 מעשיהן שווה. וְכָל־בְּנֵי אֶהֱרֹן דְּרוּקָה בְּקִדְּשׁ הַקִּדְּשִׁים כָּגוֹן חטאת
 כנגד חטאת מנחה כנגד מנחה, אָכֵל יִחְלְקוּ בְּקִדְּשִׁים קָלִים כָּגוֹן
 שלמים כנגד שלמים. שהרי הפסוק מדבר במנחה שהיא קִדְּשׁ
 קִדְּשִׁים, ומנין לנו שגם בקדשים קלים הדין כן. תְּלִמּוֹד לומד (שם)
 'לְכָל־בְּנֵי אֶהֱרֹן תִּתְּנָה אִישׁ בְּקָדְחוֹ', וְכִמְיָה לִיה (שם ז יא יב): וְזֹאת
 תורת זֶבַח הַשְּׁלָמִים וגו' אִם עַל תִּנּוֹר וְקִרְבֶּנוֹ, בְּשֶׁם שְׂאִין חולקין
 בְּקִדְּשִׁים קִדְּשִׁים – כאמור במנחות, בְּדִין אֵין חולקים בְּקִדְּשִׁים קָלִים. עוד
 כתוב שם: 'לְכָל־בְּנֵי אֶהֱרֹן תִּתְּנָה אִישׁ בְּקָדְחוֹ', דוקא זה שבכלל
 'אִישׁ' חולק – זכאי ליטול חלק, אֲפִילוּ בְּעַל מוֹם הפסול לעבודה,
 וְאִין הִקְטֹן חולק, וְאֲפִילוּ אִינוּ בעל מוֹם אלא תָּם, שהיה אינו בכלל
 אִישׁ.

קידושין. האיש מקדש - פרק שני דף נג עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" קצט רש"י

נמנו וגמרו - למנן, ורבו האומרים אינה מקודשת, ובטלו המועטים. וחזרו בהם, וגמרו לומר: אינה מקודשת. עדיין היא מחלוקת - לא עמדו למנן, ולא חזר בו רבי יהודה. כוונתו דברי יוחנן פסתברא - דחור בו רבי יהודה, שאין חולקין מנחות כנגד זבחים - כפי דמים, לומר: טול אתה מנחה ואני חזה ושוק, או בשר חטאת ואשם. כל מנחה - משמע שבמנחה עצמה יחלקו כל בני אהרן.

יכול - לא הוציא הכתוב אלא שלא יחלקו מנחות כנגד זבחים. והדין נותן, שהרי לא קמו בכל מקום מנחות תחת זבחים בדלות, דבקרנ עולה ויורד מביא עני עופות תחת בהמה. וזכים - היינו בהמה, והעונה ויבחה בסכין. אבל יחלקו מנחות - כנגד חטאת העוף. שהרי קמו תחתיהן בדלות - דכתיב במטא מקדש ובשמיעת קול (ויקרא ו) "ואם לא תשיג ידו לשתי תורים והביא את קרבנו אשר חטא עשירית האפיפה". וכל נעשה במרחשת לכל בני אהרן תחיה - דכולהו קראי יתירי ניעה. דמצוי למיכתב "כל מנחה לכל בני אהרן תחיה" - למה ליה לפרושי כל מיני מנחות? תלמוד לומר זכית מחבת וגו' - אם אינו ענין למנחות כנגד זבחים שאין מין - נתייז ענין לזבחים ועופות. יכול - לא מיעט הכתוב אלא שלא יחלקו עופות כנגד זבחים. והדין נותן: שהעופות מעשיהן ביד, מליקה בצפור, והזבחים מעשיהן בכלי, בסכין. מחבת ומרחשת - כלים היו במקדש. וכל המנחות הנקמעות טעונות לוג שמן. ומחבת צפה ואינה עמוקה, ומתוך שהיא רחבה וצפה - הסולת מתפשט בכלה, והאור שורף את שמנה, לפיכך מעשיהן קשים. ומרחשת עמוקה, ואין האור שורף את השמן, לפי שנבלע בעובי החלות. לפיכך מעשיהן רכים. אבל יחלקו מחבת כנגד מחבת - טול אתה חלקי במנחת ראובן, ואני אטול חלקי במנחת שמעון. יכול לא יחלקו - קרבן כנגד חבירו בקדשי קדשים, כמו מנחה. אבל יחלקו קרבן כנגד חבירו בקדשים קלים, דאית להו זכיה בגיוייהו, ויכול למכור חלקו בקרבן זה בשביל זה. איש באחיו - למעוטי קטן. ואפילו בעל מום - שאף הם היו מתלעים בעצים, ומפשיטים, ומנתחים, ושוחטים. פסרא - תורת כהנים. והא בתורת כהנים איתא - אלמא לית בה דין שאר חלוקות בעילוי דמים. ושמעינן מינה: דלא ממונו הוא, אלא משלחן גבוה הוא דזכו. הצנועין מושבין יריהם ממנו - גבי לחם הפנים תניא: ארבעים שנה שישמש משעון הצדק נשתלחה ברכה בלחם הפנים, וכל כהן המגיע כזית - יש אוכל ושבע, יש אוכל ומותיר. כמאן ואילך נשתלחה מארה בלחם הפנים, וכל כהן המגיע כפול - הצנועין מושבין ידיהם ממנו, דלא מהני להו מידי, והגרננין חולקין. וקא סלקא דעתך דהאי חולקין - לאו ליטול חלקו המגיעו קאמר, כיון דנשתלחה בו מאירה - כפול למאי חזי? אלא חולקין דרך עליוהי מניח

וסמך ליה אם על תודה - ואם תאמר: והא מוקמינן לה כרבי יהודה, ורבי יהודה לא דריש סמוכים אלא במשנה תורה, כדאיתא בריש יבמות (דא, ו) ויש לומר: דלאו סמוכים ממש דריש, אלא ודיו מוסיף על ענין ראשון, דכתיב (ויקרא ו) "וזאת תורת זבח השלמים".

איש חולק ואפילו בעל מום - לאו מחבא נפקא, אלא מקרא אחרינא, דכתיב (ויקרא ו) "כל זכר" - לרבות בעל מום. ולא אצטרך להך דרשא דהבא אלא לומר לך שאין כהן קטן חולק, ואפילו חס. וקאמר דלית בה דין חלוקה כלל - פירושו: שאינו יכול ליטול ממנו אחר של חבירו, כדמפרש בבביתא. אבל אין לפרש: אין דין חלוקה כלל, אפילו מינה ובה - דהא אשכחן בבמה דוחתין חלוקה גבי קדשים, כדתנן פרק "שואל" (שבת קמחב): משליץ חלשים בקדשים. ובפרק קמא דפסחים (גב, נמי) הגיעני כפול. וכיון דלית בה דין חלוקה - אינו יכול לקדש בו אשה, דהא בהא תליא.

מאי חולקין חוטפין - כלומר, לעולם אין בו דין חלוקה. והאי חולקין - חלקו המגיעו קאמר. ובשאינו מגיע לו כי אם מעט - חוטף חלק חבירו ואוכלו, כדקתני סיפא: מעשה באחד שחטף חלק חבירו. ואם תאמר: כיון שדרבן לחטוף אמאי קר להווא חמנן טפי מאחרים? ויש לומר: לפי שחטף חלק הגרננין כמותו. אבל האחרים לא היו חוטפין אלא מחלק הצנועין, כשמושבין ידיהם. אידו

וזהו מעשיהם קשים, אבל יחלקו מחבת כנגד מחבת פנגד מרחשת, פנגד מרחשת, שחללו והללו מעשיהם קשים, אי נמי מעשיהם רפים - תלמוד לומר "והרבה לכל בני אהרן תחיה". יכול לא יחלקו בקדש הקדשים, אבל יחלקו בקדשים קלים - תלמוד לומר "איש פאחיו" וסמך ליה "אם על תודה"; פשם שאין חולקין בקדשי קדשים - פך אין חולקים בקדשים קלים. "איש" - איש חולק אפילו בעל מום, ואין הקטן חולק ואפילו חס. סתם ספרא מני - רבי יהודה, והוא קאמר דלית בה דין חלוקה כלל, שמע מינה. אמר רבא: וקרב מי לא תניא? והתניא: הצנועים מושבין את ידיהם, והגרננין חולקים. - מאי חולקים - חוטפים. פדקתני סיפא: מעשה באחד שחטף חלק חבירו, והיו קוראין אותו "בן חמוץ" עד יום מותו. אמר רבה בר רב שילא: מאי קראה - "אלהי פלמני מיד רשע מפני מעול וחומין", רבה אמר ביהקא "למדו היטב דרשו משפט אשרי חמוץ". מעשר שני בין בשוגג בין במזיד לא קידש - דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר: שוגג - לא קידש, מזיד - קידש וכו'. מנא הני מילי? אמר רב אחא בריה דרבא משמיה דגמרא: "וכל מעשר הארץ מוצר הארץ מפרי העץ לה' הוא, קדש לה' לה' הוא, ולא לקדש בו אשה. - הרי תרומת מעשר, דכתיב "בן תרומו גם אתם תרומת ה'" ותנן: המקדש בתרומה - מקודשת! - דלא פתיב ביה "לה". - והרי חלה, דכתיב פה "תתנו לה", ותנן: המקדש בתרומות מקודשת! - דלא פתיב ביה "קדש". - והרי שביעית דכתיב פה "ויובל הוא קדש תהיה לכם", ותנן: המקדש בפירות שביעית - מקודשת! - דלא פתיב ביה "לה". והרי תרומה, דכתיב "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה" ותנן: המקדש בתרומה - מקודשת! - ההוא בישראל פתיב. ולא

חלקו לחבירו ונטל כנגדו במקום אחר. אלמא: אית בהו דין חלוקה. ועל כרחך הא - רבי יהודה היא דאמר ממונו הוא. ומשני: לעולם אין בו דין חלוקה, ומאי חולקין - חלקו המגיעו קאמר, וכשאינו שווה לו - חוטף חלק חבירו ואוכלו. והא נתנן במסכת סוכה (נאא): והנכסים חולקין בצפון - חלקו המגיעו קאמר, ובעוד שהיתה בו ברכה. מאי קרא - דחמנן לשון חמסן. אשרי חמוץ - החזיק יד הגנול להצילו מיד עושו. ולא אשרי חמוץ לא גרסין הכא, אלא בבבא קמא (מג, ג) גבי מנין שנוקקין לתובע תחלה. משמיה דגמרא - כך נקבעה בגמרא, ושגורה בפי בני בית המדרש. דלא כתיב לה' - מלמד שהא שלו, אבל תרומת ה' שצוה עליה הוא. והרי חלה בו ותנן המקדש בתרומות - כל תרומות במשמע, וחלה נמי תרומה היא, דכתיב (במדבר טו) "מראשית ערסותיכם תתנו לה' תרומה". ותנן המקדש בפירות שביעית מקודשת - דקתני (קדושין גב) ושל שביעית היתה, ואמרו כהנים: אין אחיות מקודשות, הא נכריות - מקודשות. ההוא בישראל כתיב - והם קריים "קדש לה".

קידושין. האיש מקדש – פרק שני דף נג עמוד ב – מותר מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" תוספות

איהו לא ניהא ליה משום אונסא דאורחא — פירש בקונטרס: דעל כרחך אונסא דאורחא עליה ידידה רמיא, שהמעשר אין כאן בו שוה פרוטה, שלא ניתן להוציאו אלא בירושלים, שאפילו ימכרו — דמיו נתפסין בקדושתו. וקידושין צריכין שיהו שוה פרוטה. הילכך, אי הוה ידע מעיקרא דמעשר הוי, כיון דבעי לקבולי עליה אונסא דאורחא — לא הוה מקדש לה ביה, דשכיח לאיתנוסי גבי איתחא

טפי מגברא. משמע מותר פירושו שלא יחולו הקידושין במיד עד שיהו בירושלים. וקשה: דפריך בבבורות (טו,ב) חרי מעשר שהקפידה תורה בכסף צורה, פירוש כשפודה אותו צריך לפדותו בכסף שיש בו צורה, וקאמר רבי יהודה: במזיד קידש? ומאי פריך? והא איהו לא אמר שיגמור עד שיהיה המעשר בירושלים, ואירושלים לא הקפידה תורה בכסף צורה, דכתיב (דברים יד) "ונתת הכסף בכל אשר תאוד נפשך! אלא שמע מינה מקדשת אפילו בגבולין, אם קבלה את המעשר! לכן נראה לי כפירוש הקונטרס שני, דפירש: אי נמי, אפילו דאין אחריות מוטל עליו — לא נחא ליה דתיהו לה תרעומת עליה. לומר לו: קדשתי בדבר שלא הועיל לי. מיהו קשה: דמשמע הכא דמתניתין איירי בגבולין, ואפילו הכי קאמר רבי יהודה דבמזיד קידש, דמעשר ממון הדיוט הוא. וכן משמע לקמן (נד,ב) דקאמר: הפודה מעשר שני שלו מוסיף חומש, ומוקי לה כרבי יהודה. והוא על כרחך בגבולין איירי. דאי בירושלים — אין פודין בו מעשר שני. אלמא משמע דמעשר שני ממון הדיוט הוא לרבי יהודה, אפילו בגבולין. וקשה מפרק "חלק" (סנהדרין קיב,ב), דמשמע הוה דנבגולין כולי עלמא לא פליגי דממון גבוה. גבי עיסת מעשר שני, רבי מאיר פוטר מן החלה, וחכמים מחייבין. ואמר רב חסדא: מחלוקת במעשר שני בירושלים, דרבי מאיר סבר: ממון גבוה הוא, ורבנן סברי: ממון הדיוט הוא. אבל בגבולין — דברי הכל פטורים! ויש לומר: דאף על גב דלרבי יהודה ממון הדיוט הוא אפילו בגבולין, מכל מקום קאמר רב חסדא דלאו עיסת היא להתחייב בחלה, הואיל ואין ראיה שם לאכול.

אף במכר לא קנה — ולא יצאו מעות לחולין. ואין מעילה לרבי מאיר אלא באוכל הקדש, אבל במוציא הקדש — אין לו מעילה, דכל מקום שהוא — שם הקדש חל עליו, דכל היכא דאיתא — בי גזא דרחמנא איתיה, כיון דאי הוה ידע לא הוה מפקי, אבל במזיד קידש, דרבי מאיר לטעמיה דאמר: הקדש במזיד מתחלל, ומפיק לה מקרא ('או מעלה מעל'). ואין מעילה אלא בשנינו, כלומר במזיד. דאם ירצה לגזולו — יקנו מיד, וזה שניה היכא דקידש במזיד. ורביא ד'מעלה מעל' הוי במזיד — דכתיב (במדבר ה) גבי סוטה גבי "איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל" והתם על כרחך במזיד קאמר, דודאי כשמונה מידה היא. וקרא ד'ונתן הכסף וקם לו' — למצוה בעלמא, דכלא כסף הוא מתחלל, אם ירצה לגזולו. ומיהו, במעשר קאמר רבי מאיר דבין בשוגג ובין במזיד לא קידש. דבמעילה הוא דגלי קרא דבמזיד מתחלל, אבל מעשר דכל היכא דאיתא — שם מעשר עליו. ורבי יהודה סבר: ממון בעלים הוא, ולכן במזיד קידש — דמנומא הוא, אבל בשוגג לא — משום טירחא דאורחא.

בכתנות

דלא אדעתא דהכי אפקדינהו גביה. דסתם בעל הבית אינו משתמש תמיד במעוה, לפיכך אם הוציא מעל בעל הבית ולא הגובר שהפקידו. חנוני **בבעל הבית** — שאינו צריך תמיד למעוה, שנותנים לו פירות, וכל מכר חנות באשראי, ודי לו במיעוט מעות שבידו. רבי יהודה אומר: חנוני כשולחני. אבל דכולי עלמא — המוציא מעות הקדש מעל אחד מהם. אלמא במכר לרבי מאיר קנה. דאם לא קנה — היאך יצאו מעות לחולין? לדידי — אם הוציא לא מעל לא זה ולא זה, שאין מעילה במעוה אלא באוכלין. לדידי — דיש מעילה במעוה. **אורי** לי מיהא דחנוני **בבעל הבית** — והוא מעל, ולא גובר, דלאו ברשותיה עבד. ואמר לו רבי יהודה: לא מדניא לך בהא. אלא כשולחני הוא, ומעל גובר. דמידע ידע צריך תמיד למעוה לקנות סחורה.

ולא **ממילא** שמעת מינה — בתמיה: מדכתיב 'קדש ישראל לה' ראשית תבואתו' תרומה הם לו, ושמע מינה: תרומה נמי היא קדש לה! **אמר קרא** — גבי מעשר 'לה' הוא' — בהוויתו ידא לה. שמעית מינה דרבי יוחנן תרתי — טעמא דמתרתי בבי דמתניתין דקתני בה בשוגג לא קידש — שגגת מעשר לרבי יהודה, הואיל ואית ליה מעשר ממון הדיוט הוא, אמאי בשוגג לא קידש. ושגגת הקדש לרבי מאיר — כיון דאית ליה במזיד קידש, שוגג מאי שגג. ושניהם אין אשה מתקדשת בהן — כלומה, שמעית מרבי יוחנן טעמא דתרתי בבי דמתניתין דאיירי בשגגות, וחני תנא דידן בתרתייהו 'אין אשה מתקדשת בהן'. **חיא לפי שאין אשה רוצה** — בחדא מנייהו פירש לפי שאין אשה רוצה: אם היתה יודעת שהוא כן — לא קבלתו לשם קידושין, והוה להו קידוש טעות. **וחיא לפי שאין שניהם רוצים** — דנפקא מינה דבהויא דפירש בה רבי יוחנן לפי שאין אשה רוצה, אם בדקנה ואמרה 'רוצה אני', ואינה מקדשת — אין אנו צריכין לבדוק אותה, דמסתמא מנח נחא ליה. ולא ידענא ה' מינייהו — באיזה מן תלה באשה, ואיזו תלה בשניהם. משום טירחא דאורחא — להצריכה להעלות לירושלים. **ממילא** — בחנם, בלא סודת. דניתחיל הקדש על ידיהו — שהוא דבר איסור, וקראן הכתוב מועל מעל. ואם קידושין הן — הרי נתחלל, שזו היא הוצאתו, כשהוציאו מרשות גבוה ותתנו לה. ורבי יעקב — דאמר לא ידעין ה' מינייהו, אמר לו: אטו איפכא נמי מי ליכא לפרושי, למימר: במעשר — לפי שאין שניהו רוצים, ובהקדש — לפי שאין אשה רוצה? משום **אונסא דאורחא** — דעל כרחך אונסא דאורחא עליה רמיא. שהמעשר אין בו כאן שוה פרוטה, שלא ניתן להוציאו אלא בירושלים, שאפילו תמכרו — דמיו נתפסין בקדושתו. וקידושיה צריכין שיהו שוה פרוטה. הילכך אי הוה ידע מעיקרא דמעשר הוא, כיון דבעי לקבולי עליה אונסא דאורחא — לא הוה מקדשה לה ביה, דשכיח לאיתנוסי טפי גבי איתחא מגברא. אי נמי לא רמי אחריות עליה — לא נחא ליה דליתניס מינה פן תיעצב, ותאמר לו: קידשתי בדבר שלא נהניתי בו. כשלא איהו לא נחא לה דניתחלל הקדש על ידה — דמה דהוה יש לה בחילולא? אם לא תקבלנו — יצטרך זה לקדשה בחיור משלו. דניקני **איתחא ממילא** — ואף על פי שעליו לשלם להקדש, השתא מיהא נחא ליה, שזא אין לו משלו עכשיו כלום. **אשה** — הא קאמרין דאינה מקדשת בשגגת הקדש לרבי מאיר. מעות מהו **יצאו לחולין** — להנות מן עתה, וזה יתחייב בהן קרבן מעילה? **היאך יצאו לחולין** — במה יצאו מרשות הקדש, אחרי שאין דבריהם קיימין. **במכר מאי** — לקח החפץ במעוה הקדש בשוגג, לרבי מאיר קנה או לא קנה? **לא קנה** — ולא יצאו מעות לחולין. ואין מעילה לרבי מאיר בהקדשות אלא באוכל אוכלי הקדש. אבל המוציא מעות הקדש — אין לו מעילה, בכל מקום שזן — שם הקדש עליהם. חנוני **בבעל הבית** — משנה היא במעילה גובר המפקיד מעות אצל שולחני, אם צרורין — לא ישתמש בהם, לפיכך אם הוציא — לא מעל הגובר, אלא שולחני. ואם מותרים — ישתמש בהם, לפיכך אם הוציא — מעל הגובר, דברשותיה עבד, דמידע ידע דשולחני צריך למעוה תדיר. אבל בעל הבית — בין כך וכך לא ישתמש בהן, שאינו צריך תמיד.

מלעוה, וכל מכר חנות באשראי, ודי לו במיעוט מעות שבידו. רבי יהודה אומר: חנוני כשולחני. אבל דכולי עלמא — המוציא מעות הקדש מעל אחד מהם. אלמא במכר לרבי מאיר קנה. דאם לא קנה — היאך יצאו מעות לחולין? לדידי — אם הוציא לא מעל לא זה ולא זה, שאין מעילה במעוה אלא באוכלין. לדידי — דיש מעילה במעוה. **אורי** לי מיהא דחנוני **בבעל הבית** — והוא מעל, ולא גובר, דלאו ברשותיה עבד. ואמר לו רבי יהודה: לא מדניא לך בהא. אלא כשולחני הוא, ומעל גובר. דמידע ידע צריך תמיד למעוה לקנות סחורה.

קידושין דף נג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) רא

45 שהאיש אינו רוצה לקדשה בשל הקדש הרי פעמים שרוצה,
46 משום דניקני איתתא מילא – בחנם ללא טורח, דהיינו שאולי
47 עתה אין לו משלו כלום ונהנה במה שמוזמן לקדש בחפץ של
48 הקדש, ואחר כך ישלם להקדש. דין המעות בשגת הקדש לרבי
49 מאיר: **בְּעָא מִינֵיהּ דְּכָא מִרְבּ** **הַקְדָּא** לדעת רבי מאיר שבשגת
50 הקדש **אִשָּׁה אֵין מִתְקַדְּשֶׁת**, מעות הקידושין מהו **שִׁנְעָא** לחולין על
51 ידי מעשה זה, האם רשאים ליהנות מהן. **אָמַר רַב חֲסָדָא**, **אִשָּׁה**
52 **אֵין מִתְקַדְּשֶׁת** – הרי לא חלו הקידושין, **מַעַתָּה הֵיאֵךְ יִצְאוּ** מרשות
53 הקדש **לְחֻלִין** בלא שנעשה בהם שימוש של חולין. שאלה נוספת
54 בשגת הקדש: **בְּעָא מִינֵיהּ רַב חֲסָדָא** **מִרְבּ** **הַקְדָּא** **בְּמִכְרָא** **מֵאִי**
55 – הוקנה חפץ במעות הקדש האם לדעת רבי מאיר חל הקנין. **אָמַר**
56 **לִיה** רב חסדא, **אֵף בְּמִכְרָא** **לֹא קָנָה**, שמאחר שלדעתו אין מעילה
57 בשוגג, והמעות בכל מקום שהן שם הקדש עליהם, כיצד יקנה
58 במעות שאינן שלו. שנינו במעילה (כא): גובר של הקדש שהפקיד
59 במעות אצל שולחני צורין בקשר רגיל לא הודיע לו שהם משל
60 הקדש והשתמש בהן השולחני, מאחר ורשאי להשתמש במבואר
61 בב"מ (מג), הגובר שהפקיד מעל. ואם הפקידם אצל בעל הבית
62 שאסור לו להשתמש בהם, ועבר והשתמש בעל הבית מעל.
63 הפקידם אצל חנוני נחלקו בזה רבי מאיר ורבי יהודה. הגמרא
64 שלפנינו מביאה את מחלוקתם ומקשה מזה על דברי רב חסדא:
65 **אִיתִיבֵיה** – רב חייא בר אבין על דברי רב חסדא, הרי שנינו גובר
66 שהפקיד אצל חנוני מעות הקדש, ולא הודיע לו שהם הקדש
67 והשתמש בהן החנוני, דינו של חנוני **בְּכַעַל הַבֵּית** ואסור לו
68 להשתמש בהן וכיון שהשתמש הוא מעל ולא הגובר **דְּבָרֵי רַבִּי**
69 **מֵאִיר**. **רַבִּי יְהוּדָה אָמַר**, חנוני דינו **בְּשֹׁלְחָנִי**, לפיכך הגובר
70 שהפקידם בלא להודיע על קדושתן מעל ולא החנוני. ומדייקת
71 הגמרא, **עַד כָּאֵן לֹא מִצְאָנוּ דְּקָא מִפְּלִגִי** רבי מאיר ורבי יהודה
72 **אֱלָא דְּמַר** – רבי יהודה **כְּכַר חֲנֻנִי בְּשֹׁלְחָנִי** – ורשאי להשתמש
73 במעות, וְמַר – רבי מאיר **כְּכַר חֲנֻנִי** דינו **בְּכַעַל הַבֵּית** – ואינו רשאי
74 להשתמש במעות. **אָבֵל דְּבֹלִי עֲלָמָא** – לדברי שניהם, **אִם הוּצִיא** –
75 החנוני את המעות לצורכי מסחרו, ודאי אחד מביניהם **מַעַל** –
76 נתחייב בקרבן מעילה. ואם כן הרי מוכח שאף לדעת רבי מאיר
77 'במכר קנה', שאם לא חל הקנין איך מעל, וקשה על רב חסדא
78 שאמר בדעת רבי מאיר אף 'במכר לא קנה'. מתרצת הגמרא: **רַבִּי**
79 **מֵאִיר** שאמר חנוני מעל, **לְדְּבָרֵי דְּרַבִּי יְהוּדָה קָאָמַר**, וכך אמר לו
80 **לְרִידִי** – לשיטתי **אִם הוּצִיא** – השתמש החנוני במעות **נָפִי לֹא מַעַל**
81 אף אחד מהם, מאחר שהיו שוגגים ואין מעילה בשגגה, **אֱלָא**
82 **לְרִידִי** – לשיטתך שיש בשוגג מעילה, **אִוִּי לִי מִיָּהָ** – מכל מקום
83 תודה לְדְּבָרֵי דְּחֲנֻנִי דינו **בְּכַעַל הַבֵּית** לענין שאסור לו להשתמש
84 במעות הפקדון, ואם נשתמש בהן לא מעל הגובר וכמבואר לעיל.
85 **וְאָמַר לִיה** רבי יהודה, **לֹא** – אינני מודה לטענתך, אלא דין החנוני
86 **בְּשֹׁלְחָנִי**, וגובר שלא הודיעו שהם משל הקדש מעל. טעם אחר
87 מדוע בשגת הקדש לרבי מאיר אינה מקודשת:
88 **אָמַר רַב**

1 דוחה הגמרא תירוצו זה: שאמנם הפסוק מדבר בשבח ישראל, אך
2 **וְלֹא מִמִּילָא שְׂמַעְתָּ מִיָּה** – משבח זה שאף התרומה היא כישראל
3 וכמותם גם היא קדש לה. מתרצת הגמרא: **תְּרֻמָּה וְפִירְשָׁן** רבין
4 **כָּכָא** **מִיָּה דְּרַב** טעם ההבדל שבין תרומה למעשר שני, במעשר
5 כתוב (ויקרא כו ל) **לַה' הוּא'**, 'הוא' משמע **בְּהוֹיָתוֹ** – המעשר
6 עצמו **לַה' הוּא'** – נהיה ממון גבוה, אבל בתרומה לא כתוב 'הוא'
7 **לַה' קֹדֶשׁ** לה. שנינו במשנה: **וּבְקִדְשֵׁי** – ובקדשי בדם הבית,
8 המקדש בהם **בְּמִיד**, קֹדֶשׁ, **בְּשֹׁנִי**, **לֹא קֹדֶשׁ**, דְּבָרֵי **רַבִּי מֵאִיר**, **רַבִּי**
9 **יְהוּדָה אָמַר** היוכבו של דבר, **בְּשֹׁנִי קֹדֶשׁ**, **בְּמִיד לֹא קֹדֶשׁ**. בסוגיא
10 שלפנינו יתבאר לרבי מאיר שבמזיד קידש, מדוע בשוגג לא, מה
11 שונה שוגג ממזיד. וכן ברישא, במעשר שני לרבי יהודה שהוא
12 ממזוג, מדוע בשוגג לא קידש: **אָמַר רַב יַעֲקֹב**, **שְׂמַעִית מִיָּה דְּרַבִּי**
13 **יִוחָנָן תְּרֵיתִי** טעמים, האחד בדין **שְׁנֵת מַעַשָׂר** שני לדעתו **דְּרַבִּי**
14 **יְהוּדָה**, והאחר בדין **שְׁנֵת הַקֹּדֶשׁ** לדעתו **רַבִּי מֵאִיר**, **שְׁנֵיהֶם** בשוגג
15 **אֵין אִשָּׁה מִתְקַדְּשֶׁת בָּהֶם** ונתן רבי יוחנן טעם בכל מקרה במה שונה
16 שוגג ממזיד. על **הַדָּא** ביאר שהסיבה **לִפִּי שְׂאֵין אִשָּׁה רֹצֶה** – אילו
17 ידעה קדושת החפץ, מן הסתם לא היתה מסכימה לקידושין והם
18 קידושי טעות. וְחָדָא – ועל המקרה האחר שגם אותו ביאר משום
19 קידושי טעות, תלה טעמו של דבר **לִפִּי שְׂאֵין שְׁנֵיהֶם ו' המקדש**
20 **והאשהו רוצים** – שיעשו הקידושין בחפץ זה. ומסיים רב יעקב:
21 **וְלֹא יִרְעָנָא הִי מִיָּהוּ** – באיזה מהם תלה הטעם שאין האשה
22 רוצה, ובאיזה שאין שניהם רוצים. **אָמַר רַבִּי יְהוֹנָן**, יִתְחִי אָנָּן –
23 הבה נתבונן ונכריע מדינתנו. בשגת **מַעַשָׂר** שני, **אִיתִי האשה ודאי**
24 **לֹא נִיָּהָ לַה' להתקדש בו**, **מִשּׁוּם מִרְחָא דְּאִוִּיָּהָ** – טורח הדרך
25 להעלות המעשר ולאוכלו בירושלים (דברים יד כג), ולעומת זאת
26 **אִתִּיהוּ המקדש ודאי נִיָּהָ** ליה שתתקדש הגם שהוא מעשר שני,
27 משום **דְּנִיקְנִי אִיתְתָּא מִמִּילָא** – שנקנית לו האשה בחנם ללא טורח,
28 דהיינו שבקידושין חוסך לעצמו את טורח העלאת מעשרו
29 לירושלים. **אֱלָא** בשגת **הַקֹּדֶשׁ תְּרִוּיָהוּ** – המקדש והמתקדשת **לֹא**
30 **נִיָּהָ** להו דנתחיל – שיתחיל **הַקֹּדֶשׁ** על יְרִיָּהוּ ויצא לחולין ונמצא
31 שעברו איסור ונקראים **מַעַל** מעל, כמו שכתוב (ויקרא ו טו):
32 **נִפְשׁ בִּי תַמְעַל מַעַל וְחִטָּאָה בְּשִׁגָּה מִקְדָּשִׁי ה' וגו'.**
33 **וְרַבִּי יַעֲקֹב** שלא ידע מה כוונת רבי יוחנן, **אָמַר ו' השיב** שאין
34 הכרח לדברי רבי ירמיה, וכי **אִפְכָּא מִסִּתְבָּרָא מִי לֹא אִיכָּא לְמִיָּר**
35 – האם לא מסתבר לבאר בצורה הפוכה. דהיינו שבשגת **מַעַשָׂר**
36 שניהם אינם רוצים, **אִיתִי** – האשה **לֹא נִיָּהָ** לַה' להתקדש בו,
37 **מִשּׁוּם יִרְחִיקָא דְּאִוִּיָּהָ** – שאינה מעוניינת בה, וכמבואר לעיל,
38 ואילו **אִתִּיהוּ** – המקדש **לֹא נִיָּהָ** לַה' לקדש בו, **מִשּׁוּם אֲוִנְכָא**
39 **דְּאִוִּיָּהָ** – מחשש שבדרך לירושלים יארע אונס ויאבדו הפירות
40 ושמא תתעצב ותתרעם עליו ותאמר לו קידשתני בדבר שלא
41 נהנתי ממנו. **אֱלָא** בשגת **הַקֹּדֶשׁ**, **בְּשִׁתְכָּא אִיתִי לֹא נִיָּהָ** לַה'
42 להתקדש בו, לפי שאינה מעוניינת דנתחיל **הַקֹּדֶשׁ** על יָדָהּ, שמה
43 הנאה יש לה בחילול, הרי אם לא יקדשה בשל הקדש, יקדשה
44 משלו בדרך היתר. **אֱלָא אִתִּיהוּ מִי לֹא נִיָּהָ** לַה' – האם יש ודאות

המשך ביאור למס' סוטה ליום שנים עשר לעומר עמ' ב

14 **וְיִתְאָמַר לַה' בַּת פְּרַעֲהַ תִּילִיכִי אֵת תִּילִדָּהּ הָיָה וְהִנֵּקוּהָ לִי וְאֵתָן**
15 **שְׂכָרָהּ**, ותקח האשה הילד ותניקוהו, מבארת הגמרא, **אָמַר רַבִּי**
16 **חֲמָא בְּרַבִּי תִּנְיָנָא**, נזקקה בה רוח נבואה והיא **מִתְנַבְּאָה**, **וְאִתָּה**
17 **וְיִדְעַת מַה מִתְנַבְּאָה**, שלשון 'תיליכ' בנזקקו, היינו **הָא** – תינוק
18 זה, **שְׂלִיכִי** – שלך הוא, ואכן כך הדבר שהרי היה בנה של יוכבד.
19 הניקי אותו **וְאִנִּי אֵתָן אֵת שְׂכָרָהּ**, **אָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי תִּנְיָנָא** **לֹא**
20 **דִּינִי לְצַדִּיקִים שְׂמֻחִיוִין** לָהֶן את אבידתן, **אֱלָא שְׂנוֹתֵינִי לָהֶן**
21 **שְׂכָרָהּ** על כך.
22 נאמר בפסוק לאחר קריעת ים סוף, **וְיִתְקַח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אָחוֹת**
23 **אַהֲרֹן** את התף וגו', שואלת הגמרא, מפני מה נאמר **אָחוֹת אַהֲרֹן**,
24 **וְלֹא** נאמר **אָחוֹת מֹשֶׁה**. ומשיבה, **אָמַר רַב עֲמֵרָם אָמַר רַב**, **וְאָמַרִי**
25 **לָהּ אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר רַב**, **מִלְּמַד שְׁתִּיתָה מֵרִים מִתְנַבְּאָה** כן,
26 עוד בטרם נולד משה, **בְּשָׂתִיָּא** רק **אָחוֹת אַהֲרֹן** ולא אחות משה,

1 הקב"ה, וכי **פַּה שְׂעִידִי לְדַבֵּר עִם הַשְּׂכִינִתָּה**, יִינֵק **דְּבָר מִמָּא** –
2 מאשה שאכלה דברים טמאים, והתינוק טועם בחלבה את הדברים
3 הטמאים. וכיון שלא רצה לינוק מהן, אמרה לה מרים, האלך ואקרא
4 לאשה מן העבריות שתניקוהו. **וְהִינֵנו דְּבִתִּיב** **אֵת מִי יִזְרָה יָדָהּ**
5 ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב וגו', ומבארת הגמרא, **לְמִי יִזְרָה**
6 **יָדָהּ** – למי לימד הקב"ה תורה, **וְלְמִי** הוא **יְבִין שְׂמוּעָה**, **לְגֻמְלִי** –
7 למי שהבדיל עצמו וגמל **מִחֻלָּב** טמא, **וְלַעֲתִיקִי** – למי שהתעק
8 עצמו מִשְׂרָדִים טמאים.
9 **וְיִתְאָמַר לַה' בַּת פְּרַעֲהַ לְבִי וגו'**, **אָמַר רַב אֱלֶעָזָר** מה שאמר
10 'העלמה' **מִלְּמַד**, **שְׁהִלְכָה** מרים להביא לה מינקת **בְּיָדֶיהָ בְּעֵלְמָה**
11 – כנערה שכל כוחה עליה. **וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר** מה
12 שנאמר **וְהַעֲלֵמָהּ** היינו **שְׁהֵעֵלְמָהּ אֵת דְּבָרֶיהָ** – שלא אמרה שהיא
13 אחותו ומביאה את אם הילד.

כהונה ליהנות מזה הכהנים בשוגג, לפיכך בטלה בהם מעילה גם
בשאר שגגות, אם כן ואמאי אומר רבי מאיר שמועלים במעות
שיירי הלשכה גם בשוגג, נימא – אף על מעות אלו את הכלל של
הואיל וניתנו ליהנות לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, דהא
חומת העיר ירושלים ומגדלותיה, המעות שמוציאים עבור כל אלו
משירי הלשכה אתו – הם באים דתנן בשקלים (פ"ד מ"ב), חומת
העיר ירושלים ומגדלותיה, וכל שאר צרכי העיר הדרושים תיקון,
כולן באין משירי הלשכה, ומכיון שאי אפשר ליצור מליהנות מצל
החומה, על כרחך ניתנה החומה ליהנות בצילה בשוגג ואם כן
הואיל וביטלו ממעות שיירי לשכה מעילה לענין צל החומה נאמר
שבטלה מעילה לכל הנאות שוגג, אלא ודאי לא סבר רבי מאיר
הואיל והותרה במקום ההכרח הותר השאר, וקשה לרב. מתרצת
הגמרא: שאכן לא תימא – לא תגרסו במשנה 'רבי מאיר' אומר
מועלין אף בעתיקין, אלא אימא – יש לגרס 'רבי יהודה' אומר
מועלין אף בעתיקין, קושיא אחרת על רב: תא שמע, דתניא אמר
רבי ישימאל בר רבי יצחק, אבני חומת ירושלים ומגדלותיה שנסרו
– יצאו ממקומן ונפלו, מועלים בהם דבר רבי מאיר, וקשה אם
כדברי רב מדוע לא נאמר הואיל וביטלו ממעות שיירי לשכה
מעילה לענין צל החומה בטלה מהם מעילה לכל הנאות שוגג,
ולמה בשוגג מועלים בהם לרבי מאיר. ואף על קושיא זו מתרצת
הגמרא: לא תימא בברייתא 'דברי רבי מאיר', אלא אימא 'דברי
רבי יהודה'. דוחה הגמרא תירוץ זה: אי – אם כדברך שגורסים
דברי רבי יהודה קשה, וירושלמי מי יתקדש – האם לדעתו יש
באבניה קדושה, ונתנן (נדרים י:), האומה הרי כבר זה אסורה
הנאתו עלי באימא – כשה של קרבן התמיד. או שנדר שיהא
הכבר אסור עליו פדיונים – כדיר של בהמות שהקדשו לקרבנות,
או כדיר של עצי הקדש. או שיהא אסור עליו כעצים של המערכה
שעל גבי המזבח, או שיהא עליו באישים – להבות האש שעל גבי
המזבח, או פהיכל של בית המקדש, או פסולת, או בירושלים –
כאבני ירושלים, בכל אלו אף שלא הוציר ממש קרבן, מכל מקום
הרי זה כאילו התפס נדרו בקרבן, ונאסר הכבר. רבי יהודה אומר,
כל האומר – המתפס נדרו באבני ירושלים לא אסר כלום – ונשאר
הכבר בהתירו. וסבורה הגמרא שטעמו משום שסובר שאין
קדושה באבניה והתפס נדרו בדבר המותר, ואם כן איך תירצה
הגמרא לעיל שגורסים בברייתא של מועלים באבני ירושלים דברי
רבי יהודה, הרי לדעתו אין בהם קדושה.
הגמרא מחזקת את הקושיא מבארת: וכן תימא – ואם תרצה
לבאר בדעת רבי יהודה שאכן גם לדעתו יש קדושה באבני
ירושלים, וטעמו שאין הגדר חל משום דלא אסר 'בירושלים' –
ב'כף' הדמיון, אלא סתם 'הרי זה עלי ירושלים', ואין זה לשון
התפסה המועילה. אי אפשר לפרש כן: ונתנא בברייתא המבארת
את דין המשנה זו, רבי יהודה אומר, כל האומר בירושלים לא אסר
כלום עד שידידו ויתפסו בקרבן – בקרבן הקרב בירושלים. והרי
שלדעת רבי יהודה גם ב'כירושלים' בכף הדמיון לא אמר כלום,
ובהכרח שלדעתו אין קדושה באבני ירושלים והברייתות של
מועלין אף בעתיקים, ושל אבני ירושלים שנסרו מועלים בהם
אינם מדבריו, ולא כתירוץ הגמרא לעיל בדעת רב.

הנחנו על כל צדדים של רבי מאיר – חפשנו בכל מקום ששנה רבי
מאיר הלכות ההקדש, ולא מצאנו מקום שנראה ממנו שרבי מאיר
מחלק וסובר שהמוציא מעות הקדש פשוט אין מתחילל ההקדש
ויוצא לחולין, ובמאיר מתחילל, אלא ודאי מתחילל בין במזיד בין
בשוגג. ומשנתנו – ששנינו בה שאינה מקודשת לרבי מאיר בשגגת
הקדש, מדובר בה שקידשה בכתנות של בגדי כהונה שלא בלו –
טרם שבלו מרוב שימוש, וראויות הן לעבודת הכהנים, שבאלו אין
איסור מעילה בשוגג הואיל וניתנו ליהנות בהן – מתחילה בשעה
שהוקדשו היה זה על דעת שאם יהנו מהם הכהנים בשוגג לא
יעברו על איסור מעילה לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת –
לא ניתנה לאנשים הוריים כמלאכים, שאין סתם בני אדם יכולים
מיד בגמר עבודתן כהרף עין להזדרז ולפשט מעליהם את בגדי
הכהונה כדי שלא יהנו מהם, וכיון שכך התנו בשעת הקדשתם
שאין בהם מעילה בשוגג, והואיל והותרה שגגתן לעבודת הכהנים
הותרה לשגגות אחרות, ולכן גם אם שגג קידש בהן לא יצאו בכך
מרשות הקדש ונמצא שקדשה בדבר שאינו שלו.
הגמרא מקשה על דברי רב מברייתא: תא שמע כתנות של בגדי
כהונה שפלו ואינן ראויות לעבודה, מועלין בהם – חייבים עליהן
קרבן מעילה, אלו דברי רבי מאיר. ומקשה הגמרא, מאי לאו אפילו
גם לא בלו מועלין בהן, ולא אמר רבי מאיר 'בלו' אלא להשמיע
שגם שאינם ראויים לעבודה לא פקעה מהם הקדושה ומועלין.
וקשה על רב שביאר בדעת רבי מאיר שבכתנות שלא בלו אין
מעילה בשוגג. דוחה הגמרא: לא – אין זו כוונת רבי מאיר, אלא
בבלו דוקא אמר שמועלין, שמאחר שאינן ראויות לעבודה, שוב
לא שייך התנאי של 'הואיל וניתנו ליהנות בהן' האמור לעיל,
ונעשו כשאר חפצי הקדש שמועלים בהם בשוגג. קושיא נוספת
על דברי רב: במסכת שקלים (פ"א מ"א) שנינו באחד באדר
משמייעין ומכריזין על השקלים, לפי שבאחד בניסן צריך להביא
אין קרבנות הציבור מתרומה חדשה, כבר מא' אדר הקדימו
והכריזו שיתחילו להביא שקלים. והיתה בבית המקדש קרפה
שכתוב עליה תקלין חתתין ושקלים חדשים וכל השקלים
החדשים שנתרמו מא' באדר ואילך היו שמים בקופה זו. עוד קופה
אחרת היתה שם ועליה כתוב תקלין עתיקין ושקלים ישנים, ובה
היו נותנים שקלי התרומה ממגבית של שנה שעברה שהתעכבו
המאחרים בהבאתם. ומברייתא העוסקת בדיני השקלים מקשה
הגמרא על דברי רב:
תא שמע ששנינו בברייתא המבארת דין מעילה בשקלים, מועלין
בחדתין – במעות התרומה החדשה, שניתנו לצורך הקרבת
קרבנות ציבור שמחודש מניסן ואילך, שמאחר ומעות אלו
מיועדים לקרבנות שייכת בהם מעילה. ואין מועלים בעתיקים –
במעות ישנות, שניתנו על ידי המאחרים שהביאו עכשיו חובתן
עבור שנה שעברה, שהישנות אינן מיועדות לצורך קרבנות, והם
כמעות שיירי הלשכה, המיועדים לבניית חומת ירושלים
ומגדלותיה ולתיקון שאר צרכי העיר. (דברי רבי יהודה). רבי מאיר
אומר, מועלין אף בעתיקים, וזה לשיטתו שהיה רבי מאיר אומר,
מועלין – שייכת מעילה בשיירי הלשכה הגם שאין מעות אלו
מיועדות עבור הקרבנות. ומקשה הגמרא: לדברי רב בדעת רבי
מאיר שלפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת וניתנו כתנות

המשך ביאור למס' סוטה ליום אחד עשר לעומר עמ' ב

ושוכב וארדון". שואלת הגמרא, וכי היה כלב בן חצרון, והרי
נאמר בפסוק 'כלב בן יפנה'. מתרצת הגמרא, אביו היה חצרון, אלא
שנקרא 'בן יפנה' על שם מעשיו, כלומר, הוא בן שפנה מעצת
מרגלים. שואלת הגמרא, ואבתי – עדיין קשה, והרי כלב בן קנז
הוא, דבתיב 'וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב' – וכיון שהיה
אחיו של עתניאל, נמצא שאף הוא בן קנז. מתרצת הגמרא, אסר
רבא חורגו דקנז הוה – כלב בן אשתו של קנז היה, ועתניאל היה
אחיו מצד האם.

ולויה, היינו אחרין ומשה שיצאו מיוכבד. ומאן דאמר שעשה להם
בתי מלכות, היה זה דוד, שהוא נמי מפרים קאתי – יצא, דבתיב
'ותמת עזובה' – זו מרים שנצטרעה ונחשבה כמתה, (אשת כלב)
ויוקח לו כלב את אפרת – לאחר שנתרפאת מצרעתה, חזר כלב
ולקחה, ותלך לו את חור – הרי שנקראה מרים אפרת, ובתיב
'ידוד בן איש אפרתי וגו'', הרי שהיה דוד המלך מצאצאיה מצד
האם.
מבארת הגמרא את הפסוקים בדברי הימים בענין כלב. 'וכלב בן
חצרון הוליד את עזובה אשה ואת יריעות ואלה בניה ישר

קידושין. האיש מקדש – פרק שני דף נד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רש"י

חזרנו על כל צדדים של של רבי מאיר ב' – כלומר, אף על פי ששנינו: לרבי מאיר בשוגג לא קידש – לאו משום דסבירא ליה הקדש בשוגג אין מתחלל, שחורנו בכל מקום ששנה רבי מאיר בהלכות הקדש, ולא מצינו מקום שאמר בו הקדש מתחלל במזיד ואין מתחלל בשוגג. אלא, בין בשוגג בין במזיד מתחלל. וליתנהו להני טעמא דרבי יוחנן, דלרבי מאיר

יש מעילה במעות הקדש, וכיון דמעל – נפק לחולין. ופתיגין – דקתני: בשוגג לא קידש, אלא לא נתחלל. בכתנות כהונה, שלא בלו – וראוין לעבודה, וכל זמן שראוין לעבודה – אין מעילה בשגגתן, שלכך הוקדשו מתחלה – ליתנות בהן שוגגין, רק שלא יתבין לחללן. שלא נתנה תורה למלאכי השרת, שיהו הכהנים זריוס כמלאכים, להפשטן בגמר העבודה, ולא ישוהו עליהם אחר העבודה כהרף עין. בלו דווקא – דכיון דאין ראוין לעבודה – הרי הן כשאר הקדש, ולא ניתנו ליתנות בהן. מועלין בחדתין ב' – שופרות היו במקדש, ובהם נותנים שקלים. באחד כתוב עליו "תקלין חדתין", ומי שלא שקל שקלו באדר, שמביאו בתוך שנתו – נתנו לתוכה, והגוברין נותנים אותו בשלשה כשמוגעי אחד מהפרקי התרומה. שבשלשה פרקים תורמין אותה. ובשני כתוב "תקלין עתיקין", ומי שלא שקל אשתדק – מביאו לשנה הבאה ונותן לתוך שופר זה. והגוברים מפנין אותן מעות לשירי לשכה משנה שעברה. מועלין בתקלין חדתין – שהרי לקרבנות צבור הן עומדין. ואין מועלין בתקלין עתיקין – שחורת שירי לשכה עליהם, וניתנים לחומת העיר ומגדלותיה, וכל צרכי תקון העיר, כדלקמן. וקסבר רבי יהודה: אין מעילה בשירי לשכה, שנשאר עורף על הקופות לאחר שלש תרומות. הכי גרסינן: שהיה רבי מאיר אומר מועלין בשירי לשכה. והא חומת העיר ומגדלותיה ב' – ואמאי מועלין בהן? נימא לא נתנו שגגות אותן מעות למעילה, מאחר שעומדין לחומת העיר, שלא ניתנה תורה למלאכי השרת שיהיו זריוס מליטות מן החומה לישב בצילה ועליה. אלא על כרחך, אף על פי שהתורה הנאת החומה לענין שאר הנאות – מידא בקדושתיהו קיימי. אימא רבי יהודה אימר מועלין בעתיקים – כדאמרי במתניתין נמי בשוגג קידש. דקסבר: אף על פי שניתנו כתנות כהונה ליתנות לכהנים לאחר עבודה, לענין שאר הנאות – בקדושתיהו קיימי, ומעל זה בקידושין, ויצאו לחולין. אבל מיד שאין בו מעילה – לא נתחלל ולא קידש. כאימרא – הרי עלי ככר זה כאימרא – כשה תמדי. כיריים – דיר בהמות הקדש, ודיר העצים. וכי תימא – הא דאמר רבי יהודה לא אמר כלום, משום דלא אמר "כירושלים" אלא "הרי עלי ירושלים".

תרי

שקלים גבי קופות, דקאמר התם: שלמך שלישית, כלומר שכלתה כל הקופה השלישית – חזר לשניה, שלמה שניה – חזר לראשונה, שלמו שלשתן – יחזור ויתרום. פירוש: מתקלין חדתין שהובאו אחר החג, ואל יתרום משירי הלשכה. רבי מאיר אומר: יחזור לשיריים, שהיה רבי מאיר אומר: מועלין בשיריים, שמו יצטרכו להם לבסוף. והשתא סבר כמאן דאמר יחזור ויתרום, ולכן מועלין בחדתין – שמו יצטרכו להם. אבל לא בעתיקין, פירוש: דהיינו שופרות אחרים, וככותב עליהם "תקלין עתיקין", דמי שלא שקל אשתדק – מביאו לשנה הבאה, ונתנו לתוך שופר זה. ואין מועלין בהן – לפי שחורת שירי הלשכה עליהן, ועושין מהן חומות העיר ומגדלותיה. רבי מאיר אומר: מועלין אף בעתיקין, שהיה רבי מאיר אומר מועלין בשירי הלשכה. ורבי מאיר לטעמיה, דאמר התם: שלמו כולם – חזר לשיריים. ודומין זה לזה, דכי היכי דחזורים לשיריים הכי נמי חזורים לעתיקין אם יצטרכו. ואם תאמר: והיכי מצי לתרום מעתיקין לקרבנות ציבור? הא בעינן תרומה חדשה. כדרדשין בראש השנה (א.ו.): קבא מתרומה חדשה מ'עולת חרש בחדשו! ויש לומר: דהיינו למנוה, אבל היכא דלא אפשר – עברין, אי נמי יש לומר כיון שבאו בשנה זו, כלומר שלא היה שנה תמימה מן ההבאה – שפיר קרינא ביה תרומה חדשה. ומתוך כך ניהא קושיא אחרת שמקשינן העולם, דבמסכת שקלים (א.ו.) אומר: אבני מבוח ועזרות והזיכל – מועלים בהם. ופריך התם: וכי יש מעילה בשיריים? הרי משיריים נעשין! וכי תימא רבי מאיר היא, דאמר מועלין בשיריים – כלום אמר רבי מאיר אלא בתוך שנתו, ואנו חוץ לשנתו קיימין, שהרי מבוח והזיכל כמה שנים יש שנעשו. וקשה: דהא רבי מאיר אמר הכא מועלין בעתיקין, אף על גב דעברו שנתן, ואם כן מצינו לאוקמי בוותיה הדיא דמסכת שקלים, ומאי פריך התם "כלום אמר רבי מאיר"? ולפי מה דמתרצינן הכא, דקרינן ביה תרומה חדשה, מאחר שהובא בשנה זו – ניהא שפיר הא דלא מצינו לאוקמי הדיא דהתם כרבי מאיר. אימא רבי יהודה – מכאן משמע דלא גרסינן לעיל גבי אין מועלין בעתיקין "דברי רבי יהודה", דאי גרס ליה הוה ליה לומר איפוך, אלא ודאי סתמא נשנית. וגם רבינו רם מחק מספרו.

תרי

בכתנות כהונה – פירש הקונטרס: משנתנו דקתני לא קידש, אלא לא מתחלל במקדש – בכתנות כהונה שלא בלו, וראוין לעבודה. וכל זמן שראוין לעבודה – אין מעילה בשגגתן, שלכך הוקדשו בתחילה, ליתנות בשגגתן בכל עת שלא יתבין לחללם, שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, שיהו הכהנים זריוס כמלאכי השרת להפשטן בגמר העבודה, ולא ישוהו עליהם אחר

עבודה כהרף עין. ואם תאמר: אם כן היכי קאמר רבי יהודה דבשוגג קידש, וגם במזיד אליבא דרבי מאיר? הרי לא נתחלל, דהא כלי שרת הן, וכלי שרת אמרינן דיש מועל אחר מועל, ואין יוצאין לחולין ויש לומר: דאידי דאיתן כהנות לא נתתו עדיין לעבודה, דא אין קדושת כלי שרת עליהם אלא קדושת בדק הבית, כדאמר פרק קמא דסנהדרין (טז.) עבודתן מחבתן.

מועלין (טז.) עבודתן מחבתן. דהה הענין של הבאת שקלים: באחד באדר משמיעין על השקלים להביא, וכל אותו חדש היו מביאין שקלים בשלשה עד פרוס חג הפסח – היינו אחד בניסן, ותורמין מהן תרומה ראשונה. שבשלשה פרקים בשנה תורמין: בפרוס הפסח, ובפרוס עצרת, ובפרוס חג. כלומר, כל השקלים הבאים מאחד באדר עד אחד בניסן – נותנין אותן תוך הלשכה, ותורמין מהן תרומה ראשונה בשלש קופות של שלש סאין, ומהן היו לוקחין כל קרבנות צבור עד פרוס עצרת לפי הצורך. וזמן המותר של אותן קופות פליגי ונתאין התם (בשקלים פרק ד משנה ד.) דא אומר שעושין מהן רקיע פוחין צפוי למזבח, ודא אומר שעושין מהן קיץ למזבח. והנשאר מן הלשכה שאחר שנשמלאו הקופות – נעשו שיריים, לחומת העיר ומגדלותיה. ומניסין ואילך המביא שקלו נותנו ב"תקלין חדתין". פירוש: שופרות הנקראים כך, רחבים למטה וקצרים למעלה, ועל שם שנותנין לתוכן שקלים חדשים משנה זו נקראים "תקלין חדתין". ומשמע אחד בסיון, דהיינו פרוס עצרת – תורמין תרומה שניה, שנותנין שקלים שהובאו בתקלין חדתין לתוך אותן שלש קופות, כדי להקריב קרבנות ציבור עד פרוס חג. ומפרס עצרת המביא שקלו כמו כן נותנו עוד ב"תקלין חדתין" עד אחד בתשרי, דהיינו עד פרוס חג. ואז תורמין תרומה שלישית להקריב קרבנות צבור עד אחד בניסן, ואם לא מספקא תרומה שלישית עד ניסן – ברא פליגי התם (שם ו.א.) תנא קמא סבר: יחזור ויתרום, פירוש: מחדתין שבאו בין סוכות לפסח. אבל מן השיריים שנשתתרו לאחר שנשמלאו הקופות – אין תורמין לעולם. ורבי מאיר סבר: יקח מן השיריים, ומאותן שבאו אחר שכלו שלשה פרקי התרומה, דהיינו בין סוכות לניסן, ולא משמע מתוך פירוש רש"י אם מועלין בהן או לא. אמנם רבי יצחק כן אברהם פירש דמועלין בחדתין לרבי יהודה אף לאחר כל התרומה, שמו יצטרכו להן לבסוף להקריב קרבנות. והכי נמי תני במסכת

תקלין חדתין לתוך אותן שלש קופות, כדי להקריב קרבנות ציבור עד פרוס חג. ומפרס עצרת המביא שקלו כמו כן נותנו עוד ב"תקלין חדתין" עד אחד בתשרי, דהיינו עד פרוס חג. ואז תורמין תרומה שלישית להקריב קרבנות צבור עד אחד בניסן, ואם לא מספקא תרומה שלישית עד ניסן – ברא פליגי התם (שם ו.א.) תנא קמא סבר: יחזור ויתרום, פירוש: מחדתין שבאו בין סוכות לפסח. אבל מן השיריים שנשתתרו לאחר שנשמלאו הקופות – אין תורמין לעולם. ורבי מאיר סבר: יקח מן השיריים, ומאותן שבאו אחר שכלו שלשה פרקי התרומה, דהיינו בין סוכות לניסן, ולא משמע מתוך פירוש רש"י אם מועלין בהן או לא. אמנם רבי יצחק כן אברהם פירש דמועלין בחדתין לרבי יהודה אף לאחר כל התרומה, שמו יצטרכו להן לבסוף להקריב קרבנות. והכי נמי תני במסכת

תקלין חדתין לתוך אותן שלש קופות, כדי להקריב קרבנות ציבור עד פרוס חג. ומפרס עצרת המביא שקלו כמו כן נותנו עוד ב"תקלין חדתין" עד אחד בתשרי, דהיינו עד פרוס חג. ואז תורמין תרומה שלישית להקריב קרבנות צבור עד אחד בניסן, ואם לא מספקא תרומה שלישית עד ניסן – ברא פליגי התם (שם ו.א.) תנא קמא סבר: יחזור ויתרום, פירוש: מחדתין שבאו בין סוכות לפסח. אבל מן השיריים שנשתתרו לאחר שנשמלאו הקופות – אין תורמין לעולם. ורבי מאיר סבר: יקח מן השיריים, ומאותן שבאו אחר שכלו שלשה פרקי התרומה, דהיינו בין סוכות לניסן, ולא משמע מתוך פירוש רש"י אם מועלין בהן או לא. אמנם רבי יצחק כן אברהם פירש דמועלין בחדתין לרבי יהודה אף לאחר כל התרומה, שמו יצטרכו להן לבסוף להקריב קרבנות. והכי נמי תני במסכת

קידושין. האיש מקדש - פרק שני דף נד עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)"
חוספות

תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה — פירש הקונטרס: איכא למאן דאמר ירושלם מקדשא, שאם יטול מאבני החומה לבנותם בביתו — מעל, ואיכא למאן דאמר לא מקדשא. מיהו קשה: דבפרק "שני דיני גירות" (כתובות ק"ב), תני: אבני מזבח והיכל והעזרה באין מבדק הבית. חוץ לחומת העזרה, כגון חומת העיר — באין משירי לשכה. ובמסכת שקלים (ו"א) תנאי: אבני מזבח, והיכל, והעזרות —

משירי הלשכה, חוץ לחומת העזרה, כגון חומת העיר — באים מלשכת ביד בביתו ויש לומר, דבהא פליגי: דהדיא דרשני דיני גירות" סבירא ליה אין מועלין בשירים, וכמאן דאמר ירושלם אינה קדושה. והכי קאמר דאבני מזבח והיכל והעזרות דקדושים — באין מבדק הבית, דקדוש כמו כן. וחומת העיר דאינו קדוש — בא משירי הלשכה, והדיא דמסכת שקלים, דקאמר: אבני מזבח והיכל והעזרה באין משירי לשכה — סבירא דמועלין בשירי הלשכה, ולכן עושין מזון דבר קדושה, וכל שכן מבדק הבית דקדוש טפי. חוץ לחומת העזרה, כגון חומת העיר ומגדלותיה — באין מבדק הבית. כלומר, אף מבדק הבית דקדוש קדושה גדולה, דקסבר: ירושלם קדשה.

קרבתן — כפי מחיב — ולא היה חייב בהוצאה, אלא באכילה לא לענין אכילה — הא דנקט אכילה — לאו דוקא, דהוא הדין אם היה שמן הדקדוש וחלוקה בו חר — ומעל, שהרי כילה אותם מן העולם. ואם תאמר: אם כן אמאי מועלין בתחתין? יש לומר: דהתם נמי איירי ששקל כנגדן משקלות, שנהגה מגוף השקלים, והיו כמו אכילה, ולא אתא אלא למעוטי הוצאה. גמר קדש קדש ממעשר — ואם תאמר: אם כן למח לי הלולים דדרש מנייה בפרק "ביצה מברכין" (ברכות לה,א): אחילה והדר אכילה? תיפוק ליה מהך גזירה שהו ויש לומר: דאי מגזירה שה לא הוה ידעין פדיון רבעי נהוג אלא בזמן שמעשר שני נהוג, ולא בשנה שלישית. אי נמי, הוה אמינא: מאי חזית דגמר ממעשר, גילף משיבית שתופס דמיו ואינו יוצא לחולין? (נאכל מאחר דגומר מ"הלולים" שאינו תופס דמיו — גמר ממעשר).

שילח ביד פיקח ונוכר בו — ואם תאמר: אמאי לא מייתי ארשא. דקאמר: שילח ביד חרש שוטה וקטן, עשו שליחותו — גזבר מעל, לא עשו שליחותו — חנוני מעל, אלמא היכא דהוי שונא חייב קרבן מעילתו ויש לומר: דמהדיא לא מוכח אלא דבשונא מתחלל, אבל דבמדין לא מתחלל — לא שמעינן. ומדך דהא שמעינן תרי: מדקאמר: נוכר עד שלא הגיע אצל חנוני, חנוני מעל ולא בעל הבית — אלמא משמע דבמדין אינו מתחלל, ומדקאמר: חנוני מעל לכשיצא — מכלל דבשונא מתחלל.

אמר

דאמר: סמדר אסור מפני שהוא פרי. תא שמע: משך הימנו מעשר בסלע, ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתים — גותן סלע, ומשתפר בסלע, ומעשר שני שלו. מני? אילימא רבי מאיר — אמאי משתפר בסלע? "ונתן את הכסף וקם לו" אמר רבנא? אלא לאו — רבי יהודה. — לעולם רבי יהודה, והכא חד סתמא, והכא תרי סתמי. — ואי סתמא דוקא — מה לי חד סתמא מה לי תרי סתמי? — אמר רב נחמן פר יצחק: הלכה פרבי מאיר הואיל ותנן בבחיירתא פוותיה.

תנן

גותן סלע — וקנה את המעשר, שמעשה שמשכו קנאו. ולא אמרינן ברשות בעליו מעשר אייקר, וצריך לחללו בשנים. מפני שמעשר שני שלו — שהמעשר ממון הדיוט, איש מחבירו. ונתן הכסף וקם לו — אין הקדש נקנה במשיכה, דכתיב ביה "וסוף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו", ואין שטר וחוקה קנין קרקעותיו, ולא משיכה את מטלטליו. הכי גרסינן: לעולם רבי יהודה והכא חד סתמא והתם תרי סתמי — כרבי מאיר סתם לן תרי זמני. בשתי מקומות תנא רבי משנה זו דכרם רבעי, דהא בסדר זרעים (מעשר שני פרק ה משנה ג) ודאא בעדיות (פרק ד משנה ה), הכי גרסינן: ואי סתמא דוקא מה לי חד סתמא בו, הואיל ותנן בבחיירתא כוותיה — מסכת עדיות קרי "בחיירתא", שכל דבריהם העידו מפי הגדולים, והלכה כמותן.

חבי

תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה — איכא למאן דאמר ירושלם מקדשא כהקדש, שאם יטול מאבני החומה לבנות בביתו — מעל, ואיכא למאן דאמר לא מקדשא. בר פרא פליג אדרב, וסבירא ליה כרבי יוחנן, דשעמא דרבי מאיר במתניתין משום דקסבר אין הקדש מתחלל בשונא, דמק טעות הוא, דלא ניהא ליה דנתחלל הקדש על ידיה. ולא אמרו בשונא מתחלל — כלומר, לא כתיב בתורה מתחלל, אלא שצריך קרבן מעילה, אבל המעות — כל מקום שהולכות לבנות בביתו הם. לענין אכילה — האוכל כבר של הקדש, דאול ליה הקדש. והוא הדין להולקת נר, ולכל הנאה. אבל הוצאת מעות הקדש — אין בהם מעילה, דלא נפקי מרשות הקדש. כמעשר — דממון גבוה הוא. כרבי יהודה בהקדש — דשונא מתחלל, ולא מויד. אין לו חושש — המחלל פירותיו להעלות הדמים לירושלם — אין צריך להחיות חומש, ואפילו בעליו. אין לו ביעור — בשנה שלישית ושישית של שמיטה, שהמעשרות מתבערים מן הבית, שאסור להשוותן יותר, דכתיב "כי תכלה לעשר וגו'". יש לו — כדילף לקמן. יש לו דין פרט יש לו דין עוללות — ד"כרמך קרינא ביה. והעניינא אובלין אותו בירושלם, או כדילף אותן ומעלין דמיה. כולו לגת — דקסבר: בידי ממון גבוה הוא, כמעשר שני דילף מניה, דמפריש ואילו, ולא קרינא ביה "כרמך". פרט — הנושר בשעת ביצור, וכתוב (ויקרא יט) "ופרט כרמך את תלקט". עוללות — אשכול שאין לו פסיגין, אלא אחת היא כולה. ובית הלל — דמחזמו כרם רבעי למעשר, כמאן סבירא להו כמעשר, לענין ממון גבוה או ממון הדיוט? אלא לאו כרבי מאיר — ובית הלל כסתם משנה חשיב להו, דהלכה כמותן. וכיבי יהודה בהקדש מאי היא — היכן תנן בשונא מתחלל במדין? מתחלל? שילח ביד פיקח — רישא הכי תנן. שלח ביד חרש שוטה וקטן, עשו שליחותו — גזבר מעל, לא עשו שליחותו — לא מעל. שלח ביד פיקח, ונוכר עד שלא הגיע אצל חנוני. ואוקמינן התם כשהוכרחו שניהם, גזבר ושליח. חנוני מעל כשיצא — דשגגה גביה איניהו. אבל חנוני — מוידין נהוג, ולא מחיבי מעילה. אלמא: שונא — מתחלל, מויד — אין מתחלל. משלו — שהפריש מכריו. בין שניתן לו במתנה — קא סלקא דעתך לאחר שהפריש ניתן לו. וקתני: מוסיף חומש, דשלו הוא, וקרינן ביה "אם גאל יגאל איש ממעשר" (ויקרא כז). ממון גבוה הוא — ולא מצוי ידיו ליה, והוה ליה זה שניתן לו כאילו אינו שלו. ואין מוסיף חומש אלא בעלים, דלא קרינא ביה "ממעשר". וקסבר בו — דאיכא למאן דאמר בעלמא כמי שהורמו דמיו, ואיתו סבירא ליה: כל זמן שלא הורם — לאו ממון גבוה הוא. דאין שם מעשר עליו לכולם. והא נפר קדש קדש — האי תנא גמר ממעשר, דאי לא גמיר — חומש בנטע רבעי מנא ליה? אלמא מעשר נמי ניתן במתנה, ורבי יהודה הדיא כשהפריש סמדר — כשהעניינא נכרים לאיד. שנופל הפרד. וקא משמע לן דכל זמן שהוא סמדר — יכול לתת במתנה, שאין שם רבעי עליו. ודלא כרבי יוסי, דאמר במסכת ערלה סמדר ערלה אסור מפני שהוא פרי, וקרינא ביה "ערלתו את פרי". משך הימנו — איש מחבירו.

קידושין דף נד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (לים רביעי) רה

רבי כרבי יהודה במעילה בהקדש. משיבה הגמרא, דהנה, שילה
גזבר ההקדש פרוטה של הקדש בשוגג ביד פיקח – שאינו חרש או
שוטה או קטן, ונזכר עד שלא הניע השליח אצל חנוניי ששל הקדש
היא, וכשהגיע לחנוניי היה הגזבר מויד, החנוניי מעל לבשיציא
אותה לצרכיו, משום שבפרשת מעילה נאמר נפש כי תמעל מעל
והקטנה בשגגה מקדשי ה', שדוקא בשוגג מועלים ולא במזיד.
מבואר סתם משנה כרבי יהודה שמעילה בהקדש היא רק
בשוגג. הגמרא מקשה מכמה משניות שסתם בזה התנא כרבי
יהודה שמעשר שני ממון הדיוט:
מקשה הגמרא, וכרבי יהודה במעשר שממון הדיוט הוא, מי לא תנן
סתם משנה, והתנן, הפודה מעשר שני שלו, מוסף עליו המישרתו –
חמישית שווי, בין אם הופרש משלו – מפירות שגדלו בשדה, בין
כשניתן לו המעשר שני בפתנה, ובפסוטת היינו שאחר שהפריש
חבירו מעשר שני מפירותיו נתנו לו. ואף שרק בשמחלל מעשר
שלו מוסף חומש, כיון שניתן לו במתנה שלו הוא, ועליו להוסיף
חומש.
מבררת הגמרא, מני – כמי נשנתה משנה זו, אילימא – אם נאמר
שכרבי מאיר היא, שמעשר שני ממון גבוה, קשה, מי מצי יהיב
ליה – וכי יכול לתיתו בפתנה, והאמר – רבי מאיר שמעשר שני
ממון גבוה הוא, ואינו יכול לתיתו במתנה. אלא לאו משנה זו כרבי
יהודה שמעשר שני ממון הדיוט, ואפשר לתיתו במתנה. ומדוע
אמר רב אדא בר אבהו שהלכה כרבי מאיר במעשר שני משום
שסתם התנא כמותו. מתרצת הגמרא, לא, משנה אינה כשיטת
רבי יהודה, אלא לעולם כשיטת רבי מאיר היא, והאמר במאי עסקינן
– ובמה מדובר כאן, בגון דהייב ניהליה בטיבליה – שנתן לו את
חלק המעשר שני שבפירות כשהיה עדיין טבל, וקפכר התנא,
שבתנה – תרומות ומעשרות שלא הורמו ו' הופרשו, במי שלא
הורמו דמיין – אינם נחשבים כהופרשו, ואין עליהם שם מעשר
שני, ואפשר לתיתו במתנה. ומקשה הגמרא ממשנה אחרת: תא
מע, הפודה נפט רבעי שלו, מוסף עליו המישרתו – חמישית שווי,
בין אם הנטע רבעי משלו – שגדל בכרם שלו, ובין שניתן לו
בפתנה מאחר. מבררת הגמרא, מני – כמי נשנית משנה זו,
אילימא – אם נאמר שכרבי מאיר הסובר שמעשר שני ממון גבוה,
מי מצי יהיב ליה – וכי יכול לתיתו במתנה, והא – והרי סובר
שגמרי – לומדים נטע רבעי בגזירה שוה 'קודש' 'קודש' במעשר
שני, ולכן מחייבו להוסיף חומש, ולכן גם אי אפשר לתיתו במתנה.
אלא לאו משנה זו כרבי יהודה שמעשר שני ממון הדיוט הוא
ואפשר לתיתו במתנה, ואף נטע רבעי אפשר לתת. ומדוע אמר רב
אדא בר אבהו שהלכה כרבי מאיר במעשר שני משום שסתם
התנא כמותו. מתרצת הגמרא, לעולם כשיטת רבי מאיר היא, והאמר
במאי עסקינן – וכאן במה מדובר, בגון דהייב – שנתן לו את הנטע
רבעי בשהוא קמדי, מיד כשהפרי ניכר בענף לאחר שנפל הפרת,
ומשמיענו התנא שאינו פרי, ואין עליו דיני ערלה ורבעי, ולכן
אפשר לתיתו במתנה, ודלא כרבי יוסף, דאמר שקמדי של ערלה
אסור בהנאה, מפני שהוא פרי, ואף עליו נאמר וערלתם ערלתו
את פריו.
ומקשה הגמרא ממשנה אחרת: תא שמע, משך הימנו הלוקח
מהמוכר מעשר שני בפלע, שכן היה שווי, ולא הספיק לפדותו –
לשלם דמיו, עד שעלה ערכו ועמד בפשתים – בשני סלעים, נותן
רק פלע, כערכו בשעת המשיכה, ומשתכר בפלע – ומרווח שאינו
צריך לשלם סלע נוסף, והסיבה היא, מפני שהמעשר שני הוא שלו
– של הלוקח, שקנהו במשיכה כשאר ממון הדיוט. מבררת
הגמרא, מני – כמי נשנתה משנה זו, אילימא – אם נאמר שכרבי
מאיר הסובר שמעשר שני ממון גבוה היא, אלא לאו משנה זו
בפלע, והרי כדי לפדות מעשר שני צריך לתת כסף, שבהקדש ניתן
את הכסף וקם לו אמר דהקנא, שרק בנתינת הכסף קונה הקדש,
ולא במשיכה. וכיון שמעשר שני ממון גבוה הוא, אף הוא נקנה רק
בכסף, ועליו לתת שני סלעים כשווי עתה. אלא לאו משנה זו
כשיטת רבי יהודה שמעשר שני ממון הדיוט, וקנה אותו במשיכה,

מתרצת הגמרא, תרי תנאי ניתנו ואלבא דרבי יהודה – שני תנאים
נחלקו בשיטת רבי יהודה, אם מועלים באבני ירושלים או
לא. הגמרא מביאה אמורא נוסף המפרש את רבי מאיר שהמקדש
בהקדש בשוגג אינה מקודשת כרבי יוחנן: אמר עולא משמיה דרבי
פאא, אומר היה רבי מאיר, הקדש שהוציאו במזיד מתחלל, ואם
בשוגג אין מתחלל, כיון שאינו רוצה שיתחלל ההקדש על ידו,
ונחשב מקדש טעות. ולא אמרו – לא כתבה התורה נפש כי תמעל
מעל ותחלל, בשגגה מקדשי ה', הרי שבשוגג מתחלל, אלא לענין
שצריך להביא קרבן מעילה בלבד, אך המעות נשארים ברשות
הקדש. וגם אם קידש אשה בהקדש בשוגג אינה מקודשת. מקשה
הגמרא, וכי מאחר דאין ההקדש מתחלל בשוגג, קרבן במאי מתייב
– מדוע מתחייב קרבן. ולכן מביאה הגמרא את דברי בר פדא
באופן אחר: אלא, כי תאמר ו' כשהגיעו קרבן פריש – פירש זאת
משמיה דרבי פדא, אומר היה רבי מאיר, הקדש במזיד מתחלל בשוגג
אין מתחלל, ולא אמרו – לא כתבה התורה שבשוגג מתחלל וחייב
קרבן מעילה, אלא לענין אביה בלבד, שמכלה את ממון ההקדש,
אבל אם הוציא מעות הקדש בשוגג לא מעל, ונשארים ברשות
ההקדש, ולכן לא חל הקידושין. הגמרא מבארת איך נפסקה
לחלכה במקדש אשה במעשר שני או בהקדש: אמר רב הון אמר
רב אדא בר אבהו, הלכה כרבי מאיר במעשר שני, שממון גבוה
הוא, ואם קידש בו אשה בין בשוגג בין במזיד אינה מקודשת,
הואיל וקם לן תנא בותיה – משום שסתם רבי משנה כמותו.
והלכה כרבי יהודה בקודש, שאם קידש בו אשה בשוגג מקודשת,
כיון שההקדש מתחלל, ובמזיד אינה מקודשת, כיון שאינו מתחלל
וקידשה בממון גבוה, הואיל וקם לן תנא בותיה – משום שסתם
רבי משנה כמותו. מבררת הגמרא, כרבי מאיר במעשר מאי היא –
איזו משנה סתם רבי כרבי מאיר במעשר שני. משיבה הגמרא,
דהנה, קרבן רבעי – בשנה הרביעית לנטיעתו, בית שמיא אומרים,
אין לך דין חומש, שכשמחלל את פירותיו אינו צריך להוסיף
חמישית שווי, ואין לו דין ביעור – אין צריך לבערו כשמבער את
המעשרות. ובית הלל אומרים, יש לו גם חומש וגם ביעור. ועוד
נחלקו, בית שמיא אומרים, יש לו – לכרם רבעי דין פרי, שהענבים
נששרו בשעת הבצירה צריך להניחם לעניים, ויש לו גם דין
עוללות, שצריך להניח לעניים את האשכולות הנראים קטנים,
משום שהוא כשאר ממון והוא בכלל כרמך. ובית הלל אומרים,
שיעביר את פולו לגת – לדריכה בגת כדי לעשות יין, כיון שממון
גבוה הוא, ואין לעניים חלק בו. ושאלת הגמרא, מאי טעמא – מהו
טעמא דבית הלל שכים רבעי חזיב בחומש ובביעור, משיבה
הגמרא, גמרי – משום שלומדים כרם רבעי בגזירה שוה 'קודש'
'קודש' במעשר שני, נאמר במעשר שני וכל מעשר הארץ וגו'
'קודש' לה', ונאמר בכרם רבעי ובשנה הרביעית יהיה כל פרי
קודש הילולים לה', מה מעשר יש לו דין שצריך להוסיף חומש
שווי כשמחלל, ויש לו דין ביעור, אף קרבן רבעי יש לו דין שצריך
להוסיף חומש שווי כשמחלל, ויש לו דין ביעור, שצריך לבערו
מן הבית בזמן שמבער את שאר מעשרותיו. ובית שמיא שסוברים
שאיך לכרם רבעי חומש וביעור, טעמם משום שלא גמרי – אינם
לומדים גזירה שוה 'קודש' 'קודש' במעשר, ואין מקור לחייבו
בזה. הגמרא מפרשת את הראיה שמשנה זו שיטת רבי מאיר היא:
שואלת הגמרא, ובית הלל שאומרים שכרם רבעי הוא במעשר,
במאן קביא להו – כמי הם סוברים במעשר שני, אם ממון גבוה
הוא או ממון הדיוט, אי א' אם כרבי יהודה שממון הדיוט הוא,
אמאי ו' מדועו פולו לגת ופטור מפרט ועוללות, האמר רבי יהודה,
שמעשר שני ממון הדיוט הוא, ואף נטע רבעי הנלמד ממנו בכלל
'כרמך' הוא, ומדוע פטור. אלא לאו על כרחך, שסוברים כרבי
מאיר שממון גבוה הוא, ולכן כרם רבעי שנלמד בגזירה שוה
ממעשר שני, פטור מפרט ועוללות, משום שאינו בכלל 'כרמך'.
וכיון שבית הלל – שהלכה כמותן, סוברים שמעשר שני ממון
גבוה, זה נחשב כסתם משנה בשיטת רבי מאיר.
מבררת הגמרא, כרבי יהודה בהקדש מאי היא – איזו משנה סתם

שאינ מעילה אחר מעילה בשאר הקדש שקדוש 'קדושת דמים' 63
משום שיצא לחולין במעילה הראשונה, ואף על פי שמעל בשוגג 64
ושהרי במזיד אינו חייב משום מעילה, וזה כשיטת רבי יהודה 65
שאמר במשנה (לעיל נב): שהקדש שחיללו בשוגג מתחלל. ולפי 66
שיטתו קרבנות הקדושים בגופם למזבח אינם מתחללים במעילה 67
הראשון. אבל ה' – המשנה בשקלים לגבי בהמה שנמצאה, 68
שנשני בה לפי תירוץ רבי אושעיא שאפשר לחלל בהמת קרבן אף 69
ללא מום, היא כשיטת רבי מאיר שהקדש שחיללו במזיד מתחלל 70
אף כשהוא קדוש למזבח בקדושת הגוף. 71
הגמרא מקשה על תירוץ זה: הרי אף שנחלקו רבי מאיר ורבי 72
יהודה בענין חילול הקדש במזיד ובשוגג, מכל מקום משיטתו דרבי 73
יהודה נשבע ונבין לשיטת רבי מאיר, שהרי נחלקו רק אם הקדש 74
מתחלל בשוגג או במזיד, אבל לא נחלקו איזה סוג הקדש מתחלל 75
ואיזה אינו מתחלל, ומה שאינו מתחלל לשיטת רבי יהודה בשוגג, 76
אינו מתחלל אף לשיטת רבי מאיר במזיד. ויש ללמוד כך. לאו – 77
האם לא אמר רבי יהודה במשנתנו (לעיל נב): שהקדש שקדוש 78
בקדושת בדק הבית שחיללו בשוגג, מתחלל, וזהו עיקר החילול, 79
ומכל מקום הוא סובר שדבר שקדוש בקדושת הגוף לא מתחלל – 80
אינו מתחלל אפילו בשוגג. ואם כן לרבי מאיר נמי נאמר, אף על 81
גב הסבר (שם) שהקדש דווקא במזיד מתחלל, מכל מקום כל זה 82
בהקדש שקדוש בקדושת דמים לבדק הבית, אבל דבר שקדוש 83
בקדושת הגוף אף הוא סבר שלא מתחלל – אינו מתחלל אף אם 84
חיללו במזיד. וממילא עדיין קשה במשנה זו שמבואר בה שאף 85
לאחר שמעל בקרבן וחיללו לא יצא הקרבן לחולין, ואף שעשה כן 86
במזיד, ושלא כדברי רבי אושעיא. מתרצת הגמרא: ה' – 87
במשנתנו שאמר רבי יהודה שדווקא בהקדש שקדוש בקדושת 88
דמים לבדק הבית אם חיללו בשוגג מתחלל, אבל בקרבן הקדוש 89
בקדושת הגוף אם חיללו לא יצא לחולין, הוא משום שלא קא 90
מכנין לאפוקינהו לחולין – לא נתכוין לחלל ולהוציאם לחולין 91
אלא עשה כן בשוגג, שהרי אינו יודע שהם של הקדש. אבל מכנין 92
כשחיללו במזיד, שסבר רבי מאיר שמתחלל, הרי קא מכנין 93
לאפוקינהו לחולין – הטעם בזה הוא, כיון שהוא מתכוין לחללם 94
ולהוציאם לחולין, וממילא אף בקרבנות הקדושים בקדושת הגוף 95
שייך טעם זה, ועל כן סובר רבי מאיר שאף הם מתחללים, וכפי 96
שביאר רבי אושעיא את המשנה בשקלים. הגמרא מקשה קושיא 97
אחרת על דברי רבי אושעיא: אימר נשבעת ליה לרבי מאיר – 98
באיזה סוג הקדש שמענו שלפי רבי מאיר הקדש במזיד מתחלל 99
ויצא לחולין, בקדשי קדשים, היינו בסתם הקדש שהוא מקדש 100
בדק הבית, וכן בקרבנות כגון עולה וחסאת שהם קדשי קדשים של 101
מזבח, שעולים כולם לגבוה בקדשי בדק הבית. אבל בקדשים 102
קלים, כגון הבהמה שמצא בדרך, שיתכן שהיא שלמים שהם 103
קדשים קלים, שיש בהם חלק לבעלים, מי נשבעת ליה – האם 104
שמעת שאף בזה סובר רבי מאיר ששייך חילול כשמתחלל במזיד, 105
כפי שאמר רבי אושעיא. מתרצת הגמרא, אמר ליה ההוא מרברבן 106
ורבי יעקב נשמיא, הרי בקל וחומר אפשר ללמוד שאף קדשים 107
קלים מתחללים במזיד ויצאים לחולין, שאם קדשי קדשים שהם 108
חמורים יותר, שכולם עולים לגבוה, מכל מקום לרבי מאיר אם 109
חיללם במזיד הרי הם מתחללים ויוצאים לחולין, קדשים קלים 110
שקדושתם קלה יותר, שכן יש בהם חלק לבעלים, לא כל שכן 111
שאם חיללם במזיד יצאו לחולין על ידי כך. הגמרא מביאה מאמר 112
לסייע לדברי רבי יעקב: אימר נמי – חילוק זה נאמר בבית 113
המדרש על ידי אמרנו נוסף, שאמר רבי ה' (רבי עקיבא) [בר] 114
עוקבא, כך אמר רבי יוסי ברי חנינא, אימר ה' רבי מאיר, הקדש 115
שחיללו במזיד, מתחלל – יוצא לחולין, ואם חיללו בשוגג, אין 116
מתחלל, אחר – בין אם עשה כן בקדשי קדשים, ואמר קדשים קלים, 117
שכן קל וחומר הוא, שאם קדשי קדשים החמורים מתחללים במזיד, 118
קדשים קלים הקלים לא כל שכן שמתחללים במזיד. וכיון שאם 119
חילל בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים במזיד, הרי הם יוצאים 120
לחולין לשיטת רבי מאיר, אם כן לצורך תיקון ההקדש, כגון 121
שיקריבו בהמה שנמצאה לקרבן הראוי לה שלשמו והקדשה 122
מתחילה, יכול לחללם כחיתולא, וכפי שביאר רבי אושעיא. 123

נחלקו רבי מאיר ורבי יהודה במשנתנו (לעיל נב). האם הקדש 1
מתחלל אף במזיד או לא, הגמרא מביאה כאן משנה בענין ספק 2
קרבן, והיא תולה את הדין המבואר בה במחלוקת זו: תנן ה' 3
במסכת שקלים (פ"ז מ"ד). בהמה הראויה לקרבן שנמצאת על אם 4
הדרך מירושלים עד למגדל עדר, ובמקדשה לכל רוח – וכן אם 5
נמצאת בצד אחר של ירושלים, כשיעור המרחק שמירושלים עד 6
מגדל עדר, אנו חוששים שמא הבהמה יצאה מירושלים, וכיון 7
שרוב הבהמות היוצאות מירושלים הם קרבנות, יש להסתפק 8
בבהמה זו בכל הקרבנות שהיא ראויה להם, ולכן הדין הוא, שאם 9
הבהמות שנמצאו היו זכרים שראויים להקריבה לקרבן עולה, הרי 10
הם עולות, ואם נמצאו נקבות שאינן ראויות לעולה, שנאמר 11
בפרשת העולה (ויקרא א ג) 'זכר תמים יקריבנו', הרי הם זכרי 12
(קרבנות) שלמים, שכן נקבות ראויות לקרבן שלמים, שנאמר 13
בפרשת השלמים (שם ג א) 'אם זכר אם נקבה תמים 14
יקריבנו'. הגמרא הבינה שכוונת המשנה מקריב את הבהמה 15
עצמה שמצא. ולכן מקשה על המשנה, אלא כשמצא בהמות 16
זכרים, עולות הוא יהיו – האם הם ראויים להיות רק קרבן עולה, 17
אבל זכרי (קרבנות) שלמים לא היו – וכי אינם יכולים להיות קרבן 18
שלמים, והרי נאמר (שם) 'ואם זכר שלמים קריבנו וגו' אם זכר אם 19
נקבה, אם כן יתכן שבהמה זו הוקדשה לשלמים, וכיצד אפשר 20
להקריבה לעולה. הגמרא מתרצת שודאי לא מקריבים את 21
הבהמה עצמה שנמצאה, אלא כוונת המשנה לדין אחר: אמר רבי 22
אשעיא, ה' – כאן, במשנה זו, נכא לחיב בדימיה עסקינן – 23
מדובר במי שבא להתחייב לתת להקדש את דמיהם כדי להוציא 24
את הבהמות לחולין. כלומר, שאדם זה המוצאם קיבל על עצמו 25
לתקן את כל הספיקות שיש בבהמות אלו ולהוציאם לחולין, על 26
ידי שיביא מעות ויפדה עליהם את קדושת הבהמה שמצא, 27
וממעות אלו יקריב אחר כך קרבנות אחרים, והדין הוא, שצריך 28
להקריב מן הדמים כל אחד מן הקרבנות שיתכן שבהמה זו 29
הוקדשה להם. וה' קאמר – כך כוונת המשנה לומר, שאם מצא 30
בהמות זכרים, מספק מתחייב אף בדמים של קרבן עולה (חוץ ממה 31
שמתחייב בקרבן שלמים), משום שתיישינן ש'אם בהמות אלו היו 32
עולות. ומשנה זו כשיטת רבי מאיר היא, דאמר במשנה (לעיל נב): 33
שאם חילל את הקדש במזיד הרי הוא מתחלל, דהיינו שאפשר 34
במזיד להוציא דבר הקדש לחולין, ולכן ההירוי לו לחלל את 35
הבהמה על דמים אחרים או בהמות אחרות, ויתפסו בקדושת 36
הקרבן. 37
הגמרא מקשה על תירוץ זה: וקדושת הגוף מי מתחלל – האם 38
קרבנות שאין בהם מום שקדושים למזבח והם קדושים 'קדושת 39
הגוף' אפשר להוציאם לחולין, והתנן במעילה (יט): אין מועיל 40
אחר מועיל במוקדשין – אין אדם מתחייב משום מעילה בהקדש, 41
לאחר שאדם אחר כבר מעל בדבר והתחייב, משום שכבר התחלל 42
ויצא לחולין על ידי מעילת הראשון, אלא אם עשה כן בהמה 43
הקדושה למזבח והיא ראויה לקרבן, ובכ' שרת שבבית המקדש 44
כל'ה, משום שכלי שרת ובהמה השרת תמימה קדושים קדושת הגוף 45
ואינם יוצאים לחולין לעולם, ולכן שייך להתחייב בהם שוב ושוב 46
משום מעילה. מבארת הגמרא, כיצד שייך הדין שימעל אדם 47
בשנית בבהמת קרבן ובכלי שרת, כגון כשהיה אדם רוכב על גבי 48
בהמה הקדושה לקרבן, ולאחר מכן בא חבירו ורכב עליה, ובא 49
חבירו אחר ורכב אף הוא עליה, הדין הוא שכולם מעל בהקדש 50
וחייבים בקרבן מעילה, משום שלא יצא הקרבן לחולין על ידי 51
רכיבת הראשון עליו ללא שנולד בו מום. וכן אם היה אדם שוהה 52
בבית של זב וזב שהוא מבלי השרת שבבית המקדש, ולאחר מכן בא 53
חבירו ושתה אף הוא מכוס זו, ובא חבירו אחר ושתה אף הוא 54
ממנה, הדין הוא שכולם מעל בהקדש וחייבים בקרבן מעילה, 55
משום שלא יצאה הכוס של כלי השרת לחולין על ידי שתיית 56
הראשון ממנה. ומפורש במשנה זו, שאם מעל אדם בקרבנות 57
תמימים הקדושים בגופם למזבח לא הוציאם לחולין במעילתו, 58
ואם כן כיצד אמר רבי אושעיא שאפשר להוציא את הקרבן 59
לחולין על ידי חילולו אף ללא שנולד בו מום. מתרצת הגמרא: 60
היא – המשנה האמורת שבהמה הראויה לקרבן וכלי שרת אינם 61
יוצאים לחולין, כשיטת רבי יהודה היא, שהרי במשנה זו שנינו 62

קידושין. האיש מקדש - פרק שני דף נה עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רז

אמר רב אשיעאי בבא לחוב בדמיון - פירש בקונטרס: אידי דאי לא מקריה, ומיירי בבא להתחייב בדמיהם. פירוש: אדם זה הוציאה קבל עליו לתקן כל הספק שעליה, ורצה להוציאה לחולין. והכי קאמר: חיישין שמונא עולות, וביא שתי בהמות או שני דמים, ואמר: אם זו עולה - תהא מחוללת על זו, והאחרת תהא שלמי נדבה. ואם היתה זו שלמים - תהא מחוללת על זו, והאחרת תהא נדבה.

עולה. ורבי מאיר היא, דאמר הקדש כר. משמע מתוך פירוש הקונטרס דצריך שחלל הקדושה שעל הבהמה הנמצאת על אותה שהביא, ובדרך חילול דוקא. ובסבר רבי מאיר דנפדיו דתמימים. וקשה: שרי לא מצינו דסבר רבי מאיר דתמימים נפדיו יותר משאר תנאים, ולא שייך זה כלל בפלוגתא דידיה ורבי יהודה לכן פירש רבינו יצחק: דלעולם קסבר בעלמא דתמימים אינם נפדיו, כגון דרך חילול. והבא מיירי שנתכוון לגולה ולקנותה מיד המקדש, ולזכות בה, ולשנות בה, ובכחאי גזונא שרי. ואחר שהוציאה לחולין - עלה בדעתו לחוב בדמיון, כדפרשיה. אין מועל אחד מועל - פירש בקונטרס: אין מעילה זו אחר זו בקין אחד של הקדש, דכיון שמעל בה הראשון - יצא לחולין, אלא בהמה וכלי שרת בלבד. תימה: דבתוספתא דמעילה (פרק ב) תניא: קרדום של הקדש, ביקע בו, ובא חבירו וביקע בו - כולן מעלו. נתנו לחבירו וחבירו לחבירו - הוא מעל, וחבירו מותר לבקע בו לכתחילה. והשתא היכי דמי? אי האי קרדום כלי שרת - כי נתנו לחבירו אמאי לא מעל חבירו? הא אמרין יש מועל אחד מועל בכלי שרת. ואם אינה כלי שרת - אמאי אמר כולן מעלו? הא אין מועל אחד מועל אלא בהמה וכלי שרת בלבדו ויש לומר: דלעולם מיירי בקרדום שאינה כלי שרת, ולא קשה מידי. דהא דאמרין הבא דאין מועל אחד מועל - היינו כשהוא סבור שהכלי של חבירו, ואז הוא מתכוין לגולה היבא דנתנו לחבירו, כדיון שליחות יד בפקדון, דהיבא דמתכוין להוציאו מרשות לרשות - נקרא גזול על כל הפקדון אפילו לא הוציא אלא מקצתו. אבל האי דתוספתא דקאמר: בא חבירו וביקע בו, ובא חבירו וביקע בו, דכולן מעלו - מיירי דכל חד וחד יסבור שהוא שלו, ואינו מתכוין להוציאו מרשות לרשות, אלא ליתנות ולהניחו אחר ההנאה, ואז כשיחנה - לא ימעל אלא כפי טובת הנאה שיש לו במלאכה. ומשום הכי אמרין שלא יצא לחולין, ומעלו כולן. אבל נתנו לחבירו וחבירו לחבירו - לא מעל אלא הראשון שהוציאו מרשות לרשות. ונהו גמי דסבר שהוא שלו - מכל מקום מתכוין הוא להוציאו מרשותו לרשות חבירו. ולפיכך צריך לומר בא חבירו ורכב עליו, ובא חבירו ורכב עליו כולן מעלו - ואף על גב שנתכוין לגולה ולהוציאו מרשות לרשות. דאם לא כן - מאי איירא בהמה וכלי שרת? אפילו בקדשי בנק הבית יש מועל אחד מועל היבא דאינו מתכוין להוציאו מרשות לרשות אלא ליתנות בבית, כדפרשיה! אלא לעולם מיירי שנתכוין לגולה, ואפילו הכי אמרין דכולן מעלו, כדפרשיה. וראיה לחלק בין נהנה מדבר שסבור שהוא שלו, לרבר שהיה סבור שהוא של אחרים - מהחיה דאמרין (מעילה כא) גבי נטל אבן או קורה של הקדש - לא מעל, נתנה לחבירו - הוא מעל וחבירו לא מעל. ופרקי: מכדי משקל שקלה, מה לי שקלה הוא מה לי שקלה חבירו? ומוקי רישא דלא מעל - באבנים מסורות לגזבר, שאינם יוצאים מרשות

הקדש, וגם הגזבר לא נתכוון לגולם אלא ליתנות מהם, דסבור שהם שלו. וסיפא דקתני דהא מעל - מיירי שנתכוון להוציאם מרשות לרשות, כדקתני: נתנם לחבירו הוא מעל. ועוד ראה מהחיה דפרק "אלו נערות" (כתובות דרב), דקאמר חתם: הניח להם אביהם פרה שאולה, כסבורים הם דשל אביהם היא, טבחה ואכלה - משלמין דמי בשר בכול. אבל כסבורים שהיא דפקדון וטבחה ואכלה - משלמים דמי בשר שלם. אם כן מצינו חילוק בין סבור שהוא שלו, לסבור שהוא של אחרים. **קדשים** קלים מי שמעת ליה - אם היא של קדשים קלים - מה תקנה נעשה ליה? אפילו נתכוון לגולה - לא תצא לחולין, כיון דליכא מעילה בה? דבשלמא קדשי קדשים, כגון בוקר הבית וחטאת - דין הוא שיצאו לחולין על ידי מעילה שמועל בהן. ואם תאמר: מאי קשה ליה? ולא יוציאנה לחולין, אלא יביא בהמה אחרת, ואמר: אם זו עולה - הרי אני גולה, וזו תהא עולה תחתיה. ואם היא קדשים קלים, כגון שלמים - היא עצמה תהא שלמים, ולא יקריב אלא היא ואחרת לעלות נדבה! ויש לומר: דאי אפשר למיעבד הכי, ששרי יש לספק בבהמה זאת ונמצאת משום חששת בבור ומועל, דלא הושוו מתנותיהם

הכי גרסינן: תנן חתם בהמה שנמצאת מירושם למגדל עדר בו? וברים עולות - משום דחיישין שמו מירושם יצאת, ורוב בהמות היוצאות ממנה זבחים הם, ואיכא לספוקי בכל זבחים שהיא ראויה להם. הילכך, זכר דחיו לעולה - מספקא לעולה. ולקמן פריך עלה. נקבות זבחי שלמים - דאילו בעולה ליכא לספוקי. שלמים לא הוו - בתמימה.

דילמא שלמים היא, והכי מקריב לה עולה? **אמר רבי אשיעאי בבא לחוב בדמיון עסקינן** - כלומר, אידי דאי לא קריבה, והכי קאמר: אם בא אדם זה לעשות לה תקנה, ובא לקבל על עצמו חוב כל דמיה שהוא בספק, ולהוציאה לחולין, ולהקדיש את דמיה - אם זכר הוא, נתחייב אף בדמי עולה, דחיישין שמו עולות הן. **ורבי מאיר היא דאמר** - במתניתין (קדושין נבג): הקדש במזיד מתחלל. ויכול זה להוציא לחולין מזיד, ויתפסו הדמים בקדושתם. ועל ידי תנאי יביא שני דמים, אחד לעולה ואחד לשלמים, ואמר: אם עולה היא - הרי היא מתחלל על זו, והשני יתא שלמי נדבה. ואם שלמים היא - הרי היא מחוללת על של שלמים, והשני לנדבת עולה. וקדושת הגוף - דקדשי מובה, מי מתחללת בלא מום? אין מועל **אחר מועל** - אין שתי מעילות זו אחר זו בקרן אחד של הקדש. דכיון שמועל בו הראשון - יצא לחולין. **אלא בהמה** - של קדשי מובה הראויה לקרבן, לפי שאין יוצאה לחולין כשהיא תמימה, וכן כלי שרת. **היא רבי יהודה היא** - מדרקתני: אין מועל אחד מועל, אלא מוקדא הוא דנפיק לחולין, אף על גב דשוגג הוא. דאי מזיד - ליכא מעילה. והאי סברא לרבי יהודה הוא דשמעת ליה, דאמר במתניתין (שם): הקדש בשוגג מתחלל. **הא רבי מאיר היא** - דך מתניתין דשקלים דבהמה שנמצאת - כרבי מאיר מוקמינן לה, דאמר: הקדש מתחלל במזיד, ואפילו קדושת הגוף נמי מתחלל. ופרכינן: **מדרבי יהודה נשמע לרבי מאיר** - בחילול מזיד. דהא פלוגתיהו ליתא אלא במזיד ושוגג, אבל בקדושת הגוף וקדושת דמים - אין מחלוקת ביניהם: באותו הקדש, שאין מתחלל לרבי יהודה בשוגג - אין מתחלל במזיד לרבי מאיר. **לא אמר רבי יהודה הקדש בשוגג מתחלל** - והאי עיקר חילול, וקאמר דקדושת הגוף לא מתחלל שוגג. **לרבי מאיר נמי** - דקאמר עיקר חילול הקדש במזיד - קדושת גוף לא אמר דנתחיל. **התם לא מכוין לאפוקינהו לחולין בו** - כלומר, חילול דמזיד לרבי מאיר עדיפא מחילול דשוגג לרבי יהודה. דאילו שוגג לא מכוין לאפוקינהו לחולין, וגזירת הכתוב הוא, דממחייביה רחמנא קרבן מעילה. הילכך, קדושת הגוף לא מתחלל. אבל חילול מזיד לרבי מאיר - מכוין לאפוקינהו לחולין, הילכך קדושת הגוף נמי מתחלל. **אימר דשמעת ליה לרבי מאיר בו** - אדרבי אשיעאי פריך, דאוקמהו דשקלים כרבי מאיר: אימר דשמעת ליה לרבי מאיר דאמר הקדש במזיד מתחלל - בקדשי קדשים כגון קדשי הבית דהיינו סתם הקדש, והוא הדין לקדשי קדשים, דכולהו הוי לגבוה בקדשי בדרב חבית. בקדשים קלים מי שמעת ליה - והחיה דבהמה איכא לספוקי נמי בקדשים קלים, והיבא שמעת ליה לרבי מאיר דמתחללן במזיד?

והיא עיקר חילול, וקאמר דקדושת הגוף לא מתחלל שוגג. **לרבי מאיר נמי** - דקאמר עיקר חילול הקדש במזיד - קדושת גוף לא אמר דנתחיל. **התם לא מכוין לאפוקינהו לחולין בו** - כלומר, חילול דמזיד לרבי מאיר עדיפא מחילול דשוגג לרבי יהודה. דאילו שוגג לא מכוין לאפוקינהו לחולין, וגזירת הכתוב הוא, דממחייביה רחמנא קרבן מעילה. הילכך, קדושת הגוף לא מתחלל. אבל חילול מזיד לרבי מאיר - מכוין לאפוקינהו לחולין, הילכך קדושת הגוף נמי מתחלל. **אימר דשמעת ליה לרבי מאיר בו** - אדרבי אשיעאי פריך, דאוקמהו דשקלים כרבי מאיר: אימר דשמעת ליה לרבי מאיר דאמר הקדש במזיד מתחלל - בקדשי קדשים כגון קדשי הבית דהיינו סתם הקדש, והוא הדין לקדשי קדשים, דכולהו הוי לגבוה בקדשי בדרב חבית. בקדשים קלים מי שמעת ליה - והחיה דבהמה איכא לספוקי נמי בקדשים קלים, והיבא שמעת ליה לרבי מאיר דמתחללן במזיד?

והיא עיקר חילול, וקאמר דקדושת הגוף לא מתחלל שוגג. **לרבי מאיר נמי** - דקאמר עיקר חילול הקדש במזיד - קדושת גוף לא אמר דנתחיל. **התם לא מכוין לאפוקינהו לחולין בו** - כלומר, חילול דמזיד לרבי מאיר עדיפא מחילול דשוגג לרבי יהודה. דאילו שוגג לא מכוין לאפוקינהו לחולין, וגזירת הכתוב הוא, דממחייביה רחמנא קרבן מעילה. הילכך, קדושת הגוף לא מתחלל. אבל חילול מזיד לרבי מאיר - מכוין לאפוקינהו לחולין, הילכך קדושת הגוף נמי מתחלל. **אימר דשמעת ליה לרבי מאיר בו** - אדרבי אשיעאי פריך, דאוקמהו דשקלים כרבי מאיר: אימר דשמעת ליה לרבי מאיר דאמר הקדש במזיד מתחלל - בקדשי קדשים כגון קדשי הבית דהיינו סתם הקדש, והוא הדין לקדשי קדשים, דכולהו הוי לגבוה בקדשי בדרב חבית. בקדשים קלים מי שמעת ליה - והחיה דבהמה איכא לספוקי נמי בקדשים קלים, והיבא שמעת ליה לרבי מאיר דמתחללן במזיד?

קידושין. האיש מקדש - פרק שני דף נה עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)"
תוספות

מתנותיהם ומתנות של שלמים, דשלמים טעונן שתי מתנות, ובכור ומעשר מתנה אחת. ולא יכול להקריבה, אלא צריך להמתין עד שיתממם. ולא רצה לתרוץ: שיתן לה עד שיתממם, ואז יאמר: אם שלמים - תהא מחולל על מעות הללו. דנהי דקדשים קלים אינם מחוללים - היינו כל זמן שהם תמימים. משום דמשמע ליה לרבי אשעיא הא דקתני: זכרים ועולות

ונקבות זכרי שלמים - הוי מיד שמצא בהמה מצי למיעבד הכי, בלא המתנה עד שיתממם. **דמייתי** נמי תורה - ואם תאמר: ואמאי צריך להביא בהמה אחרת לתורה? באותה עצמה שיעשה זכרי שלמים - יתנה ויאמר: אם אינה שלמים - תהא תורה. ואי משום המתנות - הוה שוין. ואי משום דלא שוו באכילתן, דשלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד, ותורה ליום ולילה ואין מביאין קדשים לבית הפסול - על כרחך האי תנא קסבר דמביאין, ומדקתני בסמוך: פסח שלא בזמנו - שלמים, ואף על גב דפסח אינו נאכל אלא ליום ולילה, ושלמים נאכלים לשני ימים ולילה, אלמא, לא חיש מן האכילה! ויש לומר: משום דתורה בעי לחם. ואם תאמר: ליתיה לחם, ויתנה אם היא תורה - הרי לחמה, ואם היא שלמים - תהא תורה נדבה. והא אין לחם בא נדבה, וחולין בעורה הוא, כדאמרין בפרק "התורה" (מנחות פב.).

ורילמא אשם הוא - ואם תאמר: ויתנה, באותן של שלמים, דהא שוו במתנות! ואי משום סמיכה, דשלמים טעונן סמיכה ואשם אין טעון סמיכה - הא סמיכה לא מעבכא. ואי משום אכילה הא קסבר דמביאים קדשים לבית הפסול! ויש לומר: דאין להתנות אשם בשלמים, שהרי שלמים טעונן נסכים ואשם אין טעון נסכים. ואין לומר שיתנה לנסכים, ויאמר: אם היא שלמים - מוטב, ואם לאו - יהו נסכי נדבה, שהרי אין נסכי חובה ונסכי נדבה שוין.

שנסכי חובה לספלים, ונסכי נדבה מולפן על גבי אישים. **ורילמא** אשם נזיר ואשם מצורע הוא - ואם תאמר: אשם מצורע מידא יתנה בשלמים, שהרי שוין הן בנסכים! ויש לומר: דעיקר קושיא מאשם נזיר, ואשם מצורע נקט אגב אשם נזיר. עוד יש לומר: דבאשם מצורע איכא חששא אחרינא, שצריך ליתן מדמו על בהונות מצורע - והכא ליכא מצורע. עוד אמר הרב רבינו שמשון מקרני: דאין לומר שיתנה אשם בשלמים - דשמא היום או למחר ידע בעל האשם שנאבד האשם, ויביא אחר תחתיו, ולא ידע שנמצא, ויהא אותו שיביא חולין לעזרה, משום דהוי אשם שנתכפרו בעליו באחר (ולמיתתו), ולרעייתו אולא. והשתא ניחא דלא מצי להקשות מידי. אבל בעולה ליכא למיחש להא אם יביא עולה אחרת - שהרי

עולה בא נדבה. **שלא** בזמנו הוי שלמים - ואם תאמר: כיון דמזרח והורי בפסח - איך יבא לידי פסח שלא בזמנו? ויש לומר: דלפעמים הפסח חולה ומפריש אחר, או שמא מיירי בפסח שנמטאו בעליו, אי נמי בגון שהפריש שני פסחים לאחריה, שעבשיו לא נקרב אלא אחד מן ונשאר אחר זמנו. **אשתבח** בת שנתה מאי - אבל לעיל גבי אשם לא מצי למיבעי אשתבח בת שתי שנים מאי. לפי שנוכל לומר שיהיה תקנה ברעייה, דכל שנתטא מתה - באשם רועה, ואם כן תרעה עד שתסתאב, והדמים יהיו לקיין המזבח. אבל בחטאת - אין בה תקנה כלל, ומשום הכי בעי גמרא: ומאי תקנתיה! ואם תאמר: לעיל, דקאמר: זכרים עולות - ליחוש דילמא שעירי גרלים וראשי חרשים שהם חטאות צבור, וזם זכרים, ואם כן, אמאי לא בעי גמרא לעיל כי הכא: דילמא חטאות צריך לומר: דלהא ליכא למיחש, דהא לב בית דין מתנה עליהם שאם נאבדו יהיו חולין.

אין לוקחין בהמה במעשר שני - פריש בקונטרס: חוץ לירושלים, משום דכתיב (דברים יד) "וצרת הכסף בידך", דהתורה הקפידה בכסף צורה. ועוד: ששם תכחש בטורח הדרך. ולא נהירא, דהא דבעינן כסף צורה - היינו דוקא דרך חילול, כגון לקנות דבר שאינו אוכל, שאו צריך לחזור ולמכור. אבל במקח, לחולין בהמה ולאכולה בירושלים - שרי, ולא בעינא כסף צורה. והכי נמי אמר ב"הגול קמא" (בבא קמא צו, ב.) מי שיש לו מעות בבבל שאינם יוצאין בירושלים - זבין בהמה בבבל, וממטי לה בירושלים. אלמא: לא בעינן כסף צורה? מידה, ללישנא דשמא תבחישי לא קשה כולי האי, דאיכא למימר דיותר טוב לקנות בהמה ולהעלותה לירושלים, ואף על גב שמתכחשת מטורח הדרך, מלהביא המעות של בבל שאינם יוצאים בירושלים. אבל ללישנא דכסף צורה - קשה טובא, כדפרישית. לכך נראה לרבינו יצחק לפרש: דהיינו טעמא דאין לוקחין בהמות כו' - גזירה שמא יגדל עדרים עדרים. והכי נמי אמרין בפרק "לולב הגזול" (סוכה מג, ב.) דקאמר התם: מעות מעשר שני מתחללין על בהמה חיה ועוף, בין היים בין שחוטים, דברי רבי מאיר. והבבסי אומרים: על שחוטים מתחללין, על חיין אין מתחללין. ומסיק: מחלוקת בזכרים, אבל בנקבות - דברי הכל אין מתחללין על חיין, שמא יגדל מהם עדרים. ובזכרים פליגי אי גורזין זכרים אטו נקבות אי לא, דרבי מאיר לא גזר, ורבנן גזרי. והכא דקאמר: אין לוקחין - גזירה זכרים אטו נקבות. ואם תאמר: כיון דטעמא הוי משום גזירה, אמאי קאמר התם לשון "מתחללין", דמשמע אפילו דיעבד לא מהני? והא אמר בכל דוכתי דכל דבר שהוא דרבנן בדעיבד מהני, ואם כן "מתחללין" מביעי ליה. דכוחתיה אמרין בפרק "יחזק" (בבא מציעא מה, ב.) דקאמר התם: אלא מאי דרבנן - "אין מתחללין"? "אין מתחללין" מביעי ליה ויש לומר: כיון דבהדיא ד"לולב הגזול" יש תקנה לעשות, לומר: יחזור דמים למקומן כדקאמר הכא - משום הכי קאמר דאפילו דיעבד לא מהני, דאי אמרין מהני - כך לי דיעבד כמו שזיה עושה אותו בתולה.

תהי בה רבי יוחנן - בהא דרבי אשעיא. וכי אומרים לו לאדם כו' - דכל בהמות מזבח אסור לחללה תמימה, שנאמר "אם בהמה חטמאה ופרה בערכך" ואמר מר (מנחות קא, א.) בבעלי מומין שנפרדו הכתוב מדבר. יכול יפדו על מום עובר כו'. וזה שבא לימלך ולחוב בדמיה, נאמר לה: עמוד וחטא לחללה מויד, בשביל שתזכה לתקן הקרבתה של

בהמה זו? **אלא** אמר רבי יוחנן - הא דקתני זכרים עולות - לא היה ולא דמיה קריבין בעודה תמימה. אלא ממתין לה עד שחוטמם מום קבוע, ויהא מותר לחללה. ומייתי שתי בהמות, חדא לעולה וחדא לשלמים, ומתנה: אם זו עולה - תהא זו עולה תחתיה, וחבירתה שלמי נדבה, ואם זו שלמים - תהא זו שלמים תחתיה, וחבירתה עולת נדבה. דמייתי נמי תורה - ומתנה. וירילמא **אשם** הוא - וליכא למימר דנייתי נמי אשם - דאין אשם בא נדבה. ומשני **אשם** בן שתי שנים - דאשם גזילות ומעילות ושפחה חרופה כתיב ביה "איל". והאי מתניתין דאשתבח בן שנה, וליכא לספקי באשם. וירילמא **אשם נזיר** או **אשם מצורע** - דכתיב בהו כבש. בזמנו - כל זמן שהיו ראוי לפסח. **שלא** בזמנו - עבר זמנו. **שלא** הוא - והא מילא שלמים. **למאי** הלכתא - תירוצא הוא: כלומר, למאי הילכתא אתית לספקיהו בכבור ומעשר - למיכיליהו בזמנו, שספק בכור וספק מעשר נאכלין בזמנו לבעלים, שהרי אין לחם פדיון. והני נמי, לכשנפרדו נאכלין בזמנו ואוכלן בתורת בכור ומעשר, שאין נשחטין באיטלי ואין נשקלין בליטרא. **חטאת** בת שנתה - היא, דכתיב (ויקרא ד) "נקבה מן הצאן כשבה" וכל כשבה (כן שנה) ובת שנתה היא. **ואישתבח** בת שתי שנים - ובמהה דמתניתין בבת שתי שנים עסקינן. עז בת שנתה לחטאת - לישנא דקרא (במדרב טו) לסימנא בעלמא נקט, כלומר: אם בת שנתה היא מקריבה חטאת. **חטאת** סלקא דעתך - דילמא לאו חטאת היא. והכי קריבה? ותנאי נמי ליכא, דחטאת לא קריבה נדבה. **כחטאת** בזנסה לכיפה והיא מתה מאליה - כדון חטאת שאינה ראויה ליקרב, כגון חמש חטאות דאולי למיתה (תמורה טו, א.) לכיפה - לאו דוקא. או שמא כיפה היתה מתוקנת לכך, והיא מתה - שאין נותנין לה מזונות. **אין לוקחין בהמות במעוץ מעשר שני** - חוץ לירושלים. דכתיב (דברים יד) "וצרת הכסף בידך". ועוד: שמא תכחש בטורח הדרך.

בשונג

עולה בא נדבה. **שלא** בזמנו הוי שלמים - ואם תאמר: כיון דמזרח והורי בפסח - איך יבא לידי פסח שלא בזמנו? ויש לומר: דלפעמים הפסח חולה ומפריש אחר, או שמא מיירי בפסח שנמטאו בעליו, אי נמי בגון שהפריש שני פסחים לאחריה, שעבשיו לא נקרב אלא אחד מן ונשאר אחר זמנו. **אשתבח** בת שנתה מאי - אבל לעיל גבי אשם לא מצי למיבעי אשתבח בת שתי שנים מאי. לפי שנוכל לומר שיהיה תקנה ברעייה, דכל שנתטא מתה - באשם רועה, ואם כן תרעה עד שתסתאב, והדמים יהיו לקיין המזבח. אבל בחטאת - אין בה תקנה כלל, ומשום הכי בעי גמרא: ומאי תקנתיה! ואם תאמר: לעיל, דקאמר: זכרים עולות - ליחוש דילמא שעירי גרלים וראשי חרשים שהם חטאות צבור, וזם זכרים, ואם כן, אמאי לא בעי גמרא לעיל כי הכא: דילמא חטאות צריך לומר: דלהא ליכא למיחש, דהא לב בית דין מתנה עליהם שאם נאבדו יהיו חולין.

אין לוקחין בהמה במעשר שני - פריש בקונטרס: חוץ לירושלים, משום דכתיב (דברים יד) "וצרת הכסף בידך", דהתורה הקפידה בכסף צורה. ועוד: ששם תכחש בטורח הדרך. ולא נהירא, דהא דבעינן כסף צורה - היינו דוקא דרך חילול, כגון לקנות דבר שאינו אוכל, שאו צריך לחזור ולמכור. אבל במקח, לחולין בהמה ולאכולה בירושלים - שרי, ולא בעינא כסף צורה. והכי נמי אמר ב"הגול קמא" (בבא קמא צו, ב.) מי שיש לו מעות בבבל שאינם יוצאין בירושלים - זבין בהמה בבבל, וממטי לה בירושלים. אלמא: לא בעינן כסף צורה? מידה, ללישנא דשמא תבחישי לא קשה כולי האי, דאיכא למימר דיותר טוב לקנות בהמה ולהעלותה לירושלים, ואף על גב שמתכחשת מטורח הדרך, מלהביא המעות של בבל שאינם יוצאים בירושלים. אבל ללישנא דכסף צורה - קשה טובא, כדפרישית. לכך נראה לרבינו יצחק לפרש: דהיינו טעמא דאין לוקחין בהמות כו' - גזירה שמא יגדל עדרים עדרים. והכי נמי אמרין בפרק "לולב הגזול" (סוכה מג, ב.) דקאמר התם: מעות מעשר שני מתחללין על בהמה חיה ועוף, בין היים בין שחוטים, דברי רבי מאיר. והבבסי אומרים: על שחוטים מתחללין, על חיין אין מתחללין. ומסיק: מחלוקת בזכרים, אבל בנקבות - דברי הכל אין מתחללין על חיין, שמא יגדל מהם עדרים. ובזכרים פליגי אי גורזין זכרים אטו נקבות אי לא, דרבי מאיר לא גזר, ורבנן גזרי. והכא דקאמר: אין לוקחין - גזירה זכרים אטו נקבות. ואם תאמר: כיון דטעמא הוי משום גזירה, אמאי קאמר התם לשון "מתחללין", דמשמע אפילו דיעבד לא מהני? והא אמר בכל דוכתי דכל דבר שהוא דרבנן בדעיבד מהני, ואם כן "מתחללין" מביעי ליה. דכוחתיה אמרין בפרק "יחזק" (בבא מציעא מה, ב.) דקאמר התם: אלא מאי דרבנן - "אין מתחללין"? "אין מתחללין" מביעי ליה ויש לומר: כיון דבהדיא ד"לולב הגזול" יש תקנה לעשות, לומר: יחזור דמים למקומן כדקאמר הכא - משום הכי קאמר דאפילו דיעבד לא מהני, דאי אמרין מהני - כך לי דיעבד כמו שזיה עושה אותו בתולה.

ואם

הפסח בזמן שהוא עדיין ראוי ליקרב לקרבן פסח, הרי מותר ויחייב
 ביה – הבעלים נזהרים בו, ואם כן אין לחשוש שמא הוא קרבן
 פסח. ואם מצאדו שלא במונח, היינו כשכבר עבר זמן הקרבנו
 ושוב אינו ראוי להיקרב לקרבן פסח, הרי באופן זה קרבן שלמים
 הוא (זבחים ח:), וקרבן זה הרי הוא כבר מביא ומחלל עליו את
 הבהמה שמצא. מקשה הגמרא: ודילמא כבוד ופועש ניהו – והרי
 יתכן שהבהמה שמצא היא בכור או מעשר בהמה, וכיצד מקריבה
 רק לעולה או שלמים. מתרצת הגמרא, הרי קרבנות אלו אי אפשר
 לחללם על בהמות אחרות, שהרי הם קדושים בגופם למזבח, אלא
 למאן הילכתא – לצורך איזו הלכה הגמרא חוששת לקרבנות אלו,
 בהכרח לענין מיליניהו במונח – שיובלו לאכלם כשנפל בהם מום,
 שכן ספק בכור ומעשר נאכלים לבעליהם לאחר שנפל בהם מום,
 משום שאי אפשר לפדותם, והרי (הכי) [הני] נמי – אף הבהמות
 שנמצאו ופודים אותם מספק על מעות או בהמות אחרות, במונח
 מתאכלי – נאכלים לאחר שנפל בהם מום בתורת בכור ומעשר.
 הגמרא דנה בהמשך דיני המשנה לגבי בהמות נקבות שנמצאות
 בסיביות ירושלים: אמר רב, מצא נקבות יקריבו לזבחי שלמים.
 מקשה הגמרא, ודילמא קרבן תודה היא, שהרי אף קרבן תודה
 אפשר להביא נקבה. מתרצת הגמרא, דמייתי – אכן צריך להביא
 גם קרבן תודה. מקשה הגמרא, והא בעינן – והרי צריך להביא
 ארבעים חלות לחם עם התורה, כמו שכתבה התורה בענינה
 (ויקרא ז יב:ג). מתרצת הגמרא, דמייתי נמי – אכן מביא גם
 לחם. מקשה הגמרא: ודילמא קרבן חטאת היא. מתרצת הגמרא,
 חטאת היא כבשה בת שנתה (ויקרא ה יד י), ואשתכח –
 והמשנה עוסקת כשנמצאה בהמה בת שתי שנים, ולכן אינה יכולה
 להיות קרבן חטאת אלא שלמים. מקשה הגמרא, ודילמא הבהמה
 בת שתי השנים שנמצאה היא חטאת שעברה שנתה ולא הקריבה,
 ודינה מבואר לחלן שהולכת למיתה. מתרצת הגמרא, שמקרה
 כזה של קרבן חטאת שעברה שנתה לא שכיח – אינו מצוי, כיון
 שאדם שהקדיש קרבן לחטאת מקריבו מיד, ולכן אין לחשוש
 לכך. שואלת הגמרא, אשתכח בת שנתה מאי – מה הדין במקרה
 שנמצאה כשבה או שעירה בתוך שנתה הראשונה. משיבה
 הגמרא, תניא – שנינו דין זה בברייתא, הנניא בן חנינאי אמר,
 עז בת שנתה שנמצאה בסיביות ירושלים, יקריבה לקרבן חטאת.
 שואלת הגמרא, לחטאת סלקא דעתך – וכי יעלה על הדעת
 שמקריבה לקרבן חטאת ממש, והרי יתכן שלא הקדישה לחטאת
 אלא לשלמים או תודה. אמר רב, כוונת התנא בברייתא
 לומר, שאם מצא בהמה נקבה בת שנתה, נוהג בה בדין חטאת
 שאינו יכול להקריבה, שדינה מבואר בברייתא (תמורה טז).
 שהולכת למיתה, וכיצד יעשה, בונסא לביה – יכניס את הבהמה
 לחדר סגור, והיא מתה מאליה מאחר ואין נותנים לה מזון.
 תנו רבנן, אין לוקחים בהמה בנקעות הקדושים בקדושת מעשר שני,
 מחוץ לירושלים, שהרי צריך להעלותה לירושלים, ונאמר בענין
 זה (דברים יד כה), ונתתה בכסף וצרתה הכסף בידך והלכת אל
 המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו, והיינו שדווקא כסף שיש בו
 צורה יעלה לירושלים ולא דברים אחרים.

הגמרא מקשה על שיטת רבי אושעיא, שבהמה שנמצאת מחללים
 את הבהמה כשהיא תמימה על מעות או בהמות אחרות, כדי
 שיקריבו את הקרבן הראוי: תתי בה רבי יוחנן – עיין ודקדק רבי
 יוחנן בשיטת רבי אושעיא, והקשה, וכי אמרינן לו לאדם שבא
 לחלל בהמה זו על מעות או בהמות אחרות, צמוד וקטא ותחלל
 בהמה זו במזיד כשהיא תמימה, על אף שאסור לעשות כן, בשביל
 שתתקבץ לתקן הקרבתה לקרבן הראוי לה. אמר רבי יוחנן,
 שאכן אינו פודה ומחלל את הבהמה בעודה תמימה, וגם אינו
 מקריבה, אלא ממתין לה עד שתתקבץ – שיפול בה מום קבוע,
 וממילא אינו יכול להקריבה, ואז מותר לפדותה ולחללה, ומייתי
 – ומביא שתי בהמות של חולין תמימות, שאחת מהן תהא
 מיועדת לקרבן עולה, והשניה לקרבן שלמים, ומתנה, שאם
 הבהמה שנמצאה היתה קרבן עולה, תהא הבהמה שהביא קרבן
 עולה תחתיה, והשניה תהא שלמי נדבה, ואם הבהמה שנמצאה
 היתה קרבן שלמים, תהא הבהמה קרבן שלמים תחתיה, והשניה
 תהא עולת נדבה.*
 הגמרא דנה בדינים המבוארים במשנה כשמצא בהמה סמוך
 לירושלים: אמר רב, כשמצא בהמות וקריב יש לחוש שהם
 הוקדשו לעולות, ומבואר לעיל שמסיבה זו יקריבו אף לעולות,
 דהיינו שיחללם על מעות או בהמות אחרות, ויקריבם לעולה
 ולשלמים. מקשה הגמרא, ודילמא תודה היא – והרי יתכן שבהמה
 זו הוקדשה לקרבן תודה, ואם כן הרי אינו מקריב את הבהמה
 לשם קרבן הראוי לה. מתרצת הגמרא, דמייתי נמי תודה – אכן
 כוונת התנא במשנה שמביא אף בהמה נוספת לקרבן תודה ומתנה
 עליה, שאם הבהמה שמצא אכן היתה קרבן תודה, תקרב בהמה
 זו שהביא לקרבן תודה תחתיה, ואם לא היתה קרבן תודה, תקרב
 בתורת נדבה. מקשה הגמרא, והא בעינא לחם – והרי התורה טעונה
 הבאת ארבעים חלות לחם (ויקרא ז יב:ג), ולא מבואר במשנה
 שיש להביאם. מתרצת הגמרא, דמייתי נמי לחם – אכן צריך
 להביא אף לחמי תודה. מקשה הגמרא: ודילמא אשם הוא – והרי
 יתכן שהבהמה שנמצאה היא קרבן אשם, ואם יקריב רק עולה או
 שלמים נמצא שאין הבהמה קריבה לקרבן הראוי לה. מתרצת
 הגמרא, שאשם קרב כשהוא בן שתי שנים – דהיינו בשנתו
 השניה, משום שאז הוא נקרא איל, ובאשם גזילות ואשם מעילות
 ואשם שפחה חרופה נאמר שצריך 'איל', ואשתכח – והקרבן
 שנמצא היה בן שנה – דהיינו בשנתו הראשונה, ולכן אין להסתפק
 שמה הבהמה שנמצאה הוקדשה לאשם. מקשה הגמרא, אף
 שהקרבן שנמצא היה בתוך שנתו, עדיין יש לחוש ודילמא – שאם
 אשם מצויר הוא, שכתבה בו התורה (שם יד יב) שצריך להביא
 'כבש', וכן יתכן שאשם נזיר הוא, שאף בו כתבה התורה (במדבר
 ו יב) שצריך להביא כבש בן שנתו, ואם כן מדוע מקריב את הזכר
 שמצא רק לעולה או לשלמים. מתרצת הגמרא, אשמות אלו לא
 שכיחי – אינם מצויים, ולכן אין לחשוש שמא הבהמה שנמצאה
 היא אחד מאשמות אלו.
 מקשה הגמרא: ודילמא קרבן פסח הוא, שטעון הבאת שתי תמים
 כבש או עז, וצריך להיות זכר בשנתו הראשונה (שמות יב ה).
 מתרצת הגמרא, שאם מצא את קרבן הפסח במונח, דהיינו קודם

המשך ביאור למסכת קידושין ליום שני עמ' א

מאחר שאין החפץ שלו.
 מקשה הגמרא, הא מדקתני בסיפא של הברייתא 'או שחטף סלע
 משלה', מכלל – יש לדייק, דרישא בגול דעלמא עסקינן – שהרישא
 עוסקת באופן שקידשה בחפץ שגול מרשות אחרים, ואף על פי כן
 מתקדשת היא בו.
 מתרצת הגמרא, פירוש קא מפריש – הסיפא של הברייתא מפרשת
 את דברי הרישא, דהיינו, קידשה בגול בנקבה, כיצד –
 באיזה אופן של גזילה עוסקת הברייתא, בגול שחטף סלע מידה
 וקדשה בו, ורק על אופן כזה נאמר הדין שחלו הקידושין, אך אם
 קידשה בחפץ שגול מרשות אחרים אינה מקודשת.

וקידש בו את האשה, או בקדם – שנטל חפץ מבעליו שלא ברצונו
 אך שילם לו את תמורתו, והלך וקידש בו את האשה, ובגניבה –
 או שקידשה בחפץ גנוב, או שחטף סלע מידה של האשה בעצמה
 וקדשה בו, בכל אופנים אלו הדין הוא שהאשה מקודשת
 ומוכח מדברי הברייתא שלא כדברי רב ורבי יוחנן, שהרי
 לדבריהם המקדש אשה בגול אינה מקודשת. מתרצת הגמרא,
 היום בגול ידיה – הברייתא עוסקת באופן שגול מן האשה עצמה
 חפץ וקידשה בו, ובאופן כזה מקודשת האשה, שמאחר ונטלה
 החפץ מידי מחלה לו על הגזילה. ורב ורבי יוחנן עוסקים באופן
 שמקדשה בחפץ שגול מרשות אחרים, שבוז אין האשה מקודשת

על ילפני עזר לא תתן ממשל' (ויקרא יט יד), ולכן קנסוהו חכמים
 שהמקח מתבטל. עולה מתירוצ' הגמרא, שאם אדם יודע שאין
 מעות המעשר שני מתחללים במעשה מסוים, ומכל מקום לקח
 בהם דבר או קידש בהם, חל מקחו או קידושו, שכן לא יבוא לידי
 מכשול ולהשתמש בהן מחוץ לירושלים. הגמרא מקשה על הנחה
 זו: מִתְקַן לָהּ – הקשה על כך רבי ירמיה, ותר' בהמה טמאה,
 עֲבָדִים וְקִרְקָעוֹת, דְּאִדָּם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין מְעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי מִתְחַלְלִין עֲלֵיהֶן,
 שהרי אינם ראויים לאכילה, ואם כן לפי רבי אלעזר יש לומר
 שהמוכר לקח את המעות על דעת להעלותן ולאוכלן בירושלים.
 וְתָנִן בַּמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי (פ"א מ"ז), אֵין לִזְכָּחִים בְּהֶמָּה טָמְאָה, עֲבָדִים
 וְקִרְקָעוֹת בְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי אֲפִילוּ בִירוּשָׁלַיִם, וְאִם עֵבֶר וְלִקַּח אוֹתָן
 במעות אלו, יֵאָכֵל כִּנְגִיז – יקח הלוקח מעות חולין אחרות ויאמר,
 כל מקום שמעות המעשר שני נמצאות ביד המוכר, יהיו מחוללות
 על מעות אלו, ויעלם לירושלים ויאכלם שם. ומבואר שאף במקום
 שיש לומר שהמוכר יודע שהמעות שבידו קדושים והוא יעלם
 לאוכלם בירושלים, מכל מקום צריך הלוקח לחללן על מעות
 חולין אחרות, כיון שחוששים שמא המוכר לא יעלם אלא ישתמש
 בהן מחוץ לירושלים. ואם כן קשה, במה שונה דין המקדש
 במעשר שני שחלו הקידושים, ואין הבעל צריך לאכול כנגד
 המעות בירושלים, ולא חוששים שמא לא תעלהו האשה
 לירושלים. מתרצת הגמרא: אֵלֶּא הָכָא – כאן במשנתנו המדברת
 במקדש את האשה במעות מעשר שני, בְּאִשָּׁה חֲבִירָה עֲסָקִין –
 אנו עוסקים באשה הנקראת 'חבירה', הלוזרת ויודעת הלכות,
 ולמודה ויודעת את כל הלכות מעשר שני, דִּדְרָגָה אֵשֶׁה זו שאין
 מעות המעשר שני מתחללות על ידי קידושה, וצריכה להעלותו
 לירושלים ולאכול שם, וממילא תעשה כן, ולכן לא קנסו חכמים
 במשנתנו שאם קידשה במעות מעשר שני שיתבטלו קידושה.
 אבל שאר אדם המוכר בהמה טמאה או עבדים וקרקעות תמורת
 מעות מעשר שני, אינו יודע שאין מעות מעשר שני מתחללות על
 בהמה טמאה, ולכן חייבו חכמים את הלוקח לחלל את קדושת
 המעות שנתן למוכר על מעות אחרות. הגמרא חוזרת לדון בדברי
 המשנה האחרונה שהביאה, שהלוקח בהמה טמאה עבדים
 וקרקעות במעות מעשר שני, יחללן על מעות אחרות וישתמש
 בהן בירושלים: אֲמַר מִר – שנה התנא במשנה, שאם עבר וליקח
 במעות מעשר שני אחד מדברים אלו, כגון בהמה טמאה, עבדים
 או קרקעות, יֵאָכֵל כִּנְגִיז – יחללן על מעות חולין אחרות משלו,
 ויעלה מעות אלו לירושלים, ויקנה בהן מאכלים, ויאכלם בקדושת
 מעשר שני. מקשה על כך הגמרא, וְאִמַּאי – מדוע יעשה דווקא
 כך, ולא נאמר שִׁחְוִיר דְּמִיז לְמִקְוָם – דהיינו ללוקח, ויתבטל
 המקח, ומה שלקח יחזיר למוכר, כִּי הָתָם – כשם ששנינו כן
 בברייתא בלקח בהמה טהורה במעות מעשר שני מחוץ לירושלים,
 ונתכוין להוציאן לחולין במזיד, שהעושה כן קונסים את המוכר
 שהמקח בטל, ומדוע במשנה קונסים דווקא את הלוקח שיחללם
 על מעות אחרות ויעלם לירושלים. מתרצת הגמרא, אֲמַר שְׁמוּאֵל,

וְאִם לָקַח בַּהֲמָה בַּמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי מִחוּץ לִירוּשָׁלַיִם, אִם עָשָׂה כֵּן
 בְּשׁוֹגֵג, שֶׁלֹּא יָדַע שֶׁמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי הֵן, יִחְוִיר דְּמִיז לְמִקְוָם –
 כופים את המוכר להחזיר את המעות ללוקח, והבהמה תחזור
 למוכר, והמקח בטל משום שנעשה בטעות. שכן אילו היה יודע
 הלוקח שהמעות הן של מעשר שני לא היה לוקח את הבהמה.
 ואם עשה כן בְּמִזִּיד, שידע שמעות מעשר שני הן, תַּעֲלָה הַבְּהֵמָה
 וְתֵאָכֵל בְּמִקְוָם – בירושלים. שכיון שלקח את הבהמה במזיד, שוב
 אין שייך בזה מקח טעות, והמקח חל. וממילא קדושת המעשר שני
 עברה מהמעות לבהמה, ולכן מעלה ואוכל אותה בירושלים.
 הברייתא מביאה תנאי בדיון זה: אֲמַר רַבִּי יְהוֹדָה, בְּמָה דְּכָרִים
 אֲמֹרִים, שאם עבר ולקח במזיד חל המקח, ולכן תעלה הבהמה
 ותאכל במקום, דווקא באופן שמתכוין ללקח את הבהמה מתחילה
 לִשְׁם קָרְבַּן שְׁלָמִים, כלומר כדי לאכול בתורת מעשר שני
 בירושלים, שכן הבהמות שלוקחים במעות מעשר שני מקריבים
 אותן לשם שלמים, אֲכָל בְּמִתְכַּוֵּן לְהוֹצִיא אֶת מְעוֹת הַמַּעֲשֵׂר שְׁנֵי
 לְחֻלִּין, כלומר לקחת ולאכול את הבהמה בתורת חולין גמורין
 מחוץ לירושלים, בִּין כְּשֶׁעָשָׂה כֵּן בְּשׁוֹגֵג, שלא ידע שהם מעות
 מעשר שני, וּבִין כְּשֶׁעָשָׂה כֵּן בְּמִזִּיד, שידע שמעות אלו מעות
 מעשר שני הן, ולקח בהן את הבהמה כדי לחללן עליה, ואף
 המוכר ידע שמעות מעשר שני הן ונתכוין לכך. בשני אופנים אלו
 הדין הוא שִׁחְוִיר דְּמִיז לְמִקְוָם – דהיינו לקונה, והבהמה תחזור
 למוכר, והמקח בטל. בשוגג הטעם הוא, שכיון שלא ידע הלוקח
 שמעות מעשר שני הן, ממילא מקח טעות הוא, וכמבואר לעיל
 בדיון לקח את הבהמה לשם שלמים. ובמזיד הטעם הוא, שקונסים
 את המוכר מכיון שאף שידע שמעות מעשר שני הן מכר בעדן את
 בהמתו, ולכן לא ינהה מזה אף שחולין הן. הגמרא מקשה על
 החילוק שאמר רבי יהודה בברייתא, מדין שאמר במשנה: וְהָאֵין
 תָּנִן – והרי שנינו במשנתנו (לעיל נב): שְׂרָבִי יְהוֹדָה אֲמַר, שאם
 קידש את האשה במעשר שני בְּמִזִּיד ושידע שהם מעות מעשר
 שני, קִידֵּשׁ – הקידושין חלים. ואף שהמקדש ידע שהמעות
 יוצאות לחולין, מכל מקום כיון שאין טעות בקידושה, לא אמרו
 חכמים שיתבטלו הקידושים כדי לקונסם. ואם כן אף כשלוקח
 בהמה ונתכוין להוציא מעות מעשר שני במזיד לחולין, לא נאמר
 שכדי לקנס את המוכר יתבטל המקח.
 מתרצת הגמרא: אֲמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, בַּמִּקְרָה הַמְּבֹאֵר בַּמִּשְׁנָה כִּיוֵן
 שֶׁהַמִּקְדָּשׁ הוֹדִיעָה שֶׁמִּקְדָּשָׁה בַּמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי, אִשָּׁה יוֹדַעַת שֶׁאֵין
 מְעוֹת הַמַּעֲשֵׂר שְׁנֵי מִתְחַלְלִין עַל יָדָהּ – שאין המעות יוצאות לחולין
 על ידי שמקבלת אותן במעשה הקידושין, וצריכים לעלות
 ולאכלם בירושלים, וְעַל כֵּן עוֹלָה וְאִכָּלֶתָּ בִירוּשָׁלַיִם בתורת
 מעשר שני, וכיון שכלל לא נתכוונה להוציאם לחולין, לכן אין
 קונסים אותם שלא יחולו הקידושים. אבל במקרה המבואר
 בברייתא הרי המוכר יודע שהמעות מתחללות על הבהמה והיא
 מתקדשת בקדושת מעשר שני והמעות שבידו חולין, ויודע
 שהלוקח מתכוין לאכולה מחוץ לירושלים, אם כן הרי הוא עובר

אגרות קודש

[כ"ח ניסן תשי"ט]

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו פ"נ עבור... שליט"א.

ובעת רצון יזכירוהו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך
 לו מתאים לתוכן כתבו.

ויהי רצון שזכות הצדקה (שימצא בזה הקבלה) וזכות הוספה שלו בענייני תורה ומצוות בכלל,
 יעמוד לו להטבת מצב בריאותו ולהמצטרך לו ולב"ב שי' בכלל.

ויהי רצון שבכל העניינים אודותם כותב ימשיך בבשו"ט, בהנוגע לרבים ובפרט בהנוגע לעצמו,
 טוב לשמים וטוב לבריות.

קידושין. האיש מקדש – פרק שני דף נו עמוד א – מותר מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) ריא רש"י תוספות

בשוגג – שלא ידע שהן מעות מעשר שני – יחזרו דמים למקומם; כופין המוכר להחזיר הדמים, דמקח טעות הוא. שאילו ידע שהן מעות מעשר – לא היה לוקח, דטריחא ליה מילתא להוליכה לירושלים. ובמעות הוה ניהא ליה לאמטויניהו. במקום – בירושלים, דכתיב (דברים יב) "אל המקום אשר יבחר וגו'". כמה דברים אמורים – אמזיד קאי. לשם שלמים – שכן דרך כל בהמות שנקחות בכסף

מעשר ליקרב שלמים, כדילפיני לה במנחות (פבא, א) "שם" "שם": "זבחת שלמים ואכלת שם" ובמעשר כתיב "ואכלת שם". לחולין – שלקחה לאוכלה חוץ למקום. בין שוגג – לאו אמתכוין להוציא לחולין קאי, דאם כן לאו שוגג הוא. והאי מתכוין דקתני – אמזיד קאי, והכי קאמר: אבל לקחה לשם חולין, דמזיד ידידיה מתכוין להוציא מעשר לחולין הוא, בין שוגג בין מזיד – יחזרו דמים למקומם. שוגג – משום דמקח טעות הוא, ומזיד – דקסנין ליה למוכר, כדאמר לקמן, דלאו עכברא גבא אלא חורא גבא. במזיד קידש – דכיון דליכא טעות, משום קנסא לא אמרי רבנן דליבטול. אמר רבי אלעזר – מתניתין ליכא למיקסיה כלל, דאשה יודעת כו' ולא נתכוונה להוציא לחולין. אבל מוכר כו' יודע שהמעות מתחללות על הבהמה, וחולין הן בידו, ועבר על "לפני עור לא תתן מכשול" (ויקרא יט), דידוע שהלוקח מתכוין לאוכלה בעירו. והרי כתובה טמאה דאדם יודע כו' דאיכא למימר: כי שקיל ליה למעות – אדעתא

לאסוקניהו לירושלים שקיל ליה, ותנן: יאכל כנגדו; הלוקח יקח מעות משלו, ויאמר: כל מקום שהמעות ביד מוכר – יהיו מחוללות על אלו, ויעלם ויאכלם בירושלים. אלא מתניתין באשה חבירה עסקין דידעה – שאין מעשר שני מתחלל על ידי קדושה. ועולה ואוכלת. אבל סתם מוכר לא ידע שאין מעשר מתחלל על בהמה טמאה. כי ההם – כדאמרין גבי לוקח בהמה טהורה מזיד.

כשברח

לירושלים. בין שוגג – לאו אמתכוין להוציא לחולין קאי, דאם כן לאו שוגג הוא, והאי מתכוין דקתני – אמזיד קאי, והכי קאמר: אבל לקחה לשם חולין, דמזיד ידידיה מכיון להוציא מעשר לחולין הוא, בין שוגג בין מזיד – יחזרו דמים למקומם. שוגג – משום דמקח טעות הוא, ומזיד – דקסנין ליה למוכר, כדאמרין לקמן: לאו עכברא גבא אלא חורא גבא. ופריך: והאנן תנן רבי יהודה אומר במזיד קידש פירוש: כיון דטעות ליכא, משום קנסא לא אמרו רבנן דליבטל, כי הכא דאמרין יחזרו דמים למקומם. אמר רבי אלעזר: מתניתין ליכא למיקסיה כלל, דאשה יודעת כו', ולא נתכוונה להוציא לחולין. אבל מוכר זה יודע שהמעות מתחללות על הבהמה וחולין הן בידו, ועובר על "לפני עור לא תתן מכשול", שהרי יודע הוא שהלוקח מתכוין לאוכלה בעירו. כך פירש הקונטרס. וקשה כותב: הרי דאנו ברישעי עסקין, שפירש שהלוקח מתכוין לאכלה חוץ לירושלים; ועוד קשה: מאי "לפני עור לא תתן מכשול" איכא הכא? הלא אם לא יקח ממנו – יקח מאדם אחר, ולא שייך "לפני עור" אלא דוקא דקאי בתרי עברי דגהרא, כגון מושיש כוס יין לנוזי, ואבר מן החי לבני נגז, כדאמרין בפרק קמא דמסכת עבודה זרה (והב) ועוד קשה: דמשמע מותר פירוש שהבהמה נתפסת בקדושה והמעות נתחללו. וכי משום קנס נאמר יחזרו דמים למקומם, המוכר יאכל בהמה חוץ לירושלים! וליכא למימר שיחזור ויחלל לוקח קדושה בהמה על מעותיו – דהא ארבי יתודה קיימא. דסבר: לקוח בכסף מעשר אינו נפדה, דלא אלימ למתפס פריטו. ועוד קשה: מאי פריך "והאנן תנן רבי יהודה אומר קידש"? הלא לא דמיא כלל; דהכא לוקח אמר בפירוש שלא יוליכנה לירושלים, אבל הכא האשה אומרת שתוליכנו לירושלים לכך פירש רבינו יצחק: אבל במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין, כלומר: שהתנה עם המוכר שלא תחול קדושת המעות על הבהמה, אלא המעות יהיו בקדושה ועל המוכר להעלותן לירושלים – היינו מתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין, שהקדושה לא תחול על בהמתו – יחזרו דמים למקומם. דחיישין שמא יאכלם המוכר חוץ לירושלים, שהוא סבור המוכר דפקע מנייהו קדושת מעשר שני. ואף על גב שפירש לו הלוקח – קסבר שאין ללוקח להפקיע קדושת המעות. כיון שמכר לו דבר הראוי להתחלל. והשתא פריך: והא תנן: במזיד קידש, ומעות לא נתחללו, ושכבינן ליה ביד האשה, וסמכין עלה שתעלם לירושלים. הכא נמי, למה המכר בטל? יעלם המוכר לירושלים, ויאכלם בקדושת מעשרו ומשני: אשה יודעת כו', אבל הכא המוכר אינו יודע, לפי שמוכר לו דבר הראוי להתחלל עליו, וקסבר שלא הועיל תנאי של לוקח, ויצאו לחולין, ואם נאמר לו שיליים – לא יאמין לנו.

מתקין לה רבי ירמיה והלא בהמה טמאה – שאינה ראיה להתחלל עליה מעות, ואפילו הכי קאמר יאכל כנגדו, ולא אמרינן: אדם יודע. ואם כן, גבי אשה נמי הוה ליה למימר דבעל יאכל כנגדו בירושלים. ופירש בקונטרס: דאכל כנגדו – רוצה לומר והלוקח יקח מעות משלו, ויאמר: כל מקום שהמעות ביד המוכר – יהיו מחוללים על מעות אלו, ויעלם ויאכלם בירושלים. והקשה רבי יצחק בן אברהם: הא מוקמא לה בסמוך כשברח המוכר, ואם כן היאך הוא יכול לחלל? והרי אין אדם מחלל דבר שאין ברשותו, כדאמר בפרק "מירובה" (בבא קמא טא, סא) בשמעתא דרצנעין, דפריך לרבי יוחנן, דאמר: גזל ולא נתייאשו הבעלים – שניהם אינם יכולין להקדיש, זה לפי שאינו שלו, זה לפי שאינו ברשותו. ופריך: מהאי דרצנעין, שהיו אמורים כל הגזלק מזה יהיו מחוללין על מעות הללו, אלאמא דמשוה חלול להקדיש? ומשני: כל המתלקט. ופירש רבינו יצחק בר אשה: דאין זה אלא קנסא, דקנסוהו ללוקח, אבל לעולם המעות קדושים ביד המוכר. והרב רבינו מאיר מפרש: שאני הכא שהלוקח יכול לחלל המעשר ביד המוכר, משום דכות הוא לו למוכר, וכן לו לאדם שלא בפניו. והא ובייה מטעם שליחות, והוי כמו שליח. והכי נמי אמרינן בגדרים (לז), דבעי התם: הותרם משלו על חבירו צריך דעת בעלים או לא? מי אמרינן: וכות הוא לו, וכן לאדם שלא בפניו, או דילמא: ניהא ליה לאינש למעבד מצוה בממוניה. ועד כאן לא מביעבי ליה התם אלא משום דאמר ניהא ליה לאינש למעבד מצוה בממוניה, אבל היכא דלא שייך כי אם וכות, כי הכא – עבדינן וכותיה. אבל באהאי דרצנעין ליכא למימר הכי, שהרי הגולנים עצמם אינם יכולים לתקן כלום מה שבידם, שהרי אינו שלהם והוי גזל ולא נתייאשו, וכיון דאניהו לא מצי עברי – שלחיהו נמי לא מצי עברי. והשתא ניהא, כשכשדמעות ביד המוכר יצא לחולין אם יאכל הלוקח כנגדו, אף על פי שאין בידו, דכיון שהוא וכות למוכר – יעשה לוקח שלוחו וחללנו.

כשברח

ואם לקח בשוגג יחזרו דמים למקומם – פירש בקונטרס: דכופין המוכר להחזיר הדמים. דמקח טעות הוא, דאם היה יודע שמעות מעשר הן – לא היה לוקח, דטריחא ליה מילתא להוליכה לירושלים, והמעות הוה ניהא ליה לאמטויניהו. ואם תאמר: מה קנס הוא למוכר בהך אדרבה ריח הוא לו, שיפטר לעלות לירושלים. כי המעות של מעשר שני אינן בידו, כיון דאמרין יחזרו דמים למקומם ויש לומר: דודאי קנס הוא לו מה שאנו אמורים יחזרו דמים למקומם, דבלאו חזרת במקום – יכולים לפטור מלהעלות המעות לירושלים, שהיינו מצריכים הלוקח לחלל קדושת מעות המעשר שביד המוכר, מאחר שהמוכר לפנינו, והיה הלוקח מעלן לירושלים. והיינו דפריך: ליקסיה ללוקח? שיאכל כנגדו בירושלים ויחלל עליהם קדושת מעות המעשר שביד המוכר.

במזיד תעלה ותאכל במקום – וקשה: כמאן אחאי דף ברייתא? אי כרבנן – הא אמרי אין מתחללין אפילו דיעבד, ואי כרבי מאיר – אפילו לבתחילה מחללין! והכי איתא בתוספתא דמסכת שביעית (פרק ו) דקתני: אחד שביעית ואחד בעלת שני – מחללין על חיה ועוף ועל הבהמה בעלת מום. והא דנטק לעיל "מתחללין" במלתיה דרבי מאיר, דמשמע ידעבד – משום רבותא דרבנן נקט, לאשמעינן דאפילו דיעבד אין מתחללין. ואומר רבינו יצחק: דאתאי כרבנן, ולכן מתחלל הכא על בהמה, דמיידי בתמימה דחזויא לשלמים, וביאי אותה לירושלים

ויאכלה בתורת שלמים. והתם מיידי בבעלת מום, דלא חזיא לשלמים – ולכן אין מתחלל דיעבד, גזירה שמא יגדל עדרים עדרים. והכי נמי איתא בתוספתא דמעשר שני בהך ברייתא, דקתני במילתיה דרבי יהודה: אם היתה בעלת מום, או שהיו פירותיו טמאין בין בשוגג בין במזיד – יחזרו דמים למקומם. ומהדיא ד"הגזל קמא" (בבא קמא זא, דקאמר: וכן בהמה וממטי לה התם – שמא אתאי כרבי מאיר, דאמר מותר לחלל לבתחילה. אי נמי כרבנן, ואפילו לבתחילה, ומשום תקנת מעות בבל שאינם יוצאים להריא בירושלים. אבל

במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין – פירש בקונטרס: שלקחה לאוכלה חוץ לירושלים. בין שוגג קאי, והכי קאמר: דמזיד ידידיה מכיון להוציא מעשר לחולין הוא, בין שוגג בין מזיד – יחזרו דמים למקומם. שוגג – משום דמקח טעות הוא, ומזיד – דקסנין ליה למוכר, כדאמרין לקמן: לאו עכברא גבא אלא חורא גבא. ופריך: והאנן תנן רבי יהודה אומר במזיד קידש פירוש: כיון דטעות ליכא, משום קנסא לא אמרו רבנן דליבטל, כי הכא דאמרין יחזרו דמים למקומם. אמר רבי אלעזר: מתניתין ליכא למיקסיה כלל, דאשה יודעת כו', ולא נתכוונה להוציא לחולין. אבל מוכר זה יודע שהמעות מתחללות על הבהמה וחולין הן בידו, ועובר על "לפני עור לא תתן מכשול", שהרי יודע הוא שהלוקח מתכוין לאוכלה בעירו. כך פירש הקונטרס. וקשה כותב: הרי דאנו ברישעי עסקין, שפירש שהלוקח מתכוין לאכלה חוץ לירושלים; ועוד קשה: מאי "לפני עור לא תתן מכשול" איכא הכא? הלא אם לא יקח ממנו – יקח מאדם אחר, ולא שייך "לפני עור" אלא דוקא דקאי בתרי עברי דגהרא, כגון מושיש כוס יין לנוזי, ואבר מן החי לבני נגז, כדאמרין בפרק קמא דמסכת עבודה זרה (והב) ועוד קשה: דמשמע מותר פירוש שהבהמה נתפסת בקדושה והמעות נתחללו. וכי משום קנס נאמר יחזרו דמים למקומם, המוכר יאכל בהמה חוץ לירושלים! וליכא למימר שיחזור ויחלל לוקח קדושה בהמה על מעותיו – דהא ארבי יתודה קיימא. דסבר: לקוח בכסף מעשר אינו נפדה, דלא אלימ למתפס פריטו. ועוד קשה: מאי פריך "והאנן תנן רבי יהודה אומר קידש"? הלא לא דמיא כלל; דהכא לוקח אמר בפירוש שלא יוליכנה לירושלים, אבל הכא האשה אומרת שתוליכנו לירושלים לכך פירש רבינו יצחק: אבל במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין, כלומר: שהתנה עם המוכר שלא תחול קדושת המעות על הבהמה, אלא המעות יהיו בקדושה ועל המוכר להעלותן לירושלים – היינו מתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין, שהקדושה לא תחול על בהמתו – יחזרו דמים למקומם. דחיישין שמא יאכלם המוכר חוץ לירושלים, שהוא סבור המוכר דפקע מנייהו קדושת מעשר שני. ואף על גב שפירש לו הלוקח – קסבר שאין ללוקח להפקיע קדושת המעות. כיון שמכר לו דבר הראוי להתחלל. והשתא פריך: והא תנן: במזיד קידש, ומעות לא נתחללו, ושכבינן ליה ביד האשה, וסמכין עלה שתעלם לירושלים. הכא נמי, למה המכר בטל? יעלם המוכר לירושלים, ויאכלם בקדושת מעשרו ומשני: אשה יודעת כו', אבל הכא המוכר אינו יודע, לפי שמוכר לו דבר הראוי להתחלל עליו, וקסבר שלא הועיל תנאי של לוקח, ויצאו לחולין, ואם נאמר לו שיליים – לא יאמין לנו.

מתקין לה רבי ירמיה והלא בהמה טמאה – שאינה ראיה להתחלל עליה מעות, ואפילו הכי קאמר יאכל כנגדו, ולא אמרינן: אדם יודע. ואם כן, גבי אשה נמי הוה ליה למימר דבעל יאכל כנגדו בירושלים. ופירש בקונטרס: דאכל כנגדו – רוצה לומר והלוקח יקח מעות משלו, ויאמר: כל מקום שהמעות ביד המוכר – יהיו מחוללים על מעות אלו, ויעלם ויאכלם בירושלים. והקשה רבי יצחק בן אברהם: הא מוקמא לה בסמוך כשברח המוכר, ואם כן היאך הוא יכול לחלל? והרי אין אדם מחלל דבר שאין ברשותו, כדאמר בפרק "מירובה" (בבא קמא טא, סא) בשמעתא דרצנעין, דפריך לרבי יוחנן, דאמר: גזל ולא נתייאשו הבעלים – שניהם אינם יכולין להקדיש, זה לפי שאינו שלו, זה לפי שאינו ברשותו. ופריך: מהאי דרצנעין, שהיו אמורים כל הגזלק מזה יהיו מחוללין על מעות הללו, אלאמא דמשוה חלול להקדיש? ומשני: כל המתלקט. ופירש רבינו יצחק בר אשה: דאין זה אלא קנסא, דקנסוהו ללוקח, אבל לעולם המעות קדושים ביד המוכר. והרב רבינו מאיר מפרש: שאני הכא שהלוקח יכול לחלל המעשר ביד המוכר, משום דכות הוא לו למוכר, וכן לו לאדם שלא בפניו. והא ובייה מטעם שליחות, והוי כמו שליח. והכי נמי אמרינן בגדרים (לז), דבעי התם: הותרם משלו על חבירו צריך דעת בעלים או לא? מי אמרינן: וכות הוא לו, וכן לאדם שלא בפניו, או דילמא: ניהא ליה לאינש למעבד מצוה בממוניה. ועד כאן לא מביעבי ליה התם אלא משום דאמר ניהא ליה לאינש למעבד מצוה בממוניה, אבל היכא דלא שייך כי אם וכות, כי הכא – עבדינן וכותיה. אבל באהאי דרצנעין ליכא למימר הכי, שהרי הגולנים עצמם אינם יכולים לתקן כלום מה שבידם, שהרי אינו שלהם והוי גזל ולא נתייאשו, וכיון דאניהו לא מצי עברי – שלחיהו נמי לא מצי עברי. והשתא ניהא, כשכשדמעות ביד המוכר יצא לחולין אם יאכל הלוקח כנגדו, אף על פי שאין בידו, דכיון שהוא וכות למוכר – יעשה לוקח שלוחו וחללנו.

כשברח — פירוש: ההיא דאין לוקחין עבדים. **הא** לא ברח קנסינן למוכר — כמו ההוא דלעיל, דאמר יחזור דמים למקומם, שהוא קנסא למוכר שרוצה למכור בהמתו חוץ ליירושלים, דקנס הוא כשתחזור לו.

ונקנסיה — ללוקא — פירוש: שיאבל כנגדו בירושלים, ולא יתבטל. ולפירוש רבינו מאיר פריר שפיר, שהמענות שביד המזכר

יִצְחָק לְחֹלֶיץ כִּי יֵדִי חִלּוּקָתָא. אַבֵּל לִפְרִישׁ רַבִּינָא
יִצְחָק בְּרַ אֲבָרְהָם קֶשֶׁה: מֵאִי פִרְיָ? אֲדַרְבֵּהּ, מוֹטֵב
לִקְטֹס הַמּוֹכֵר לְהוֹצִיא אִסּוּר מִיָּדוֹ, מִלְּקוֹס
לְהוֹקֵץ וּשְׂאֵר אֲתִירוֹס בֵּיד הַמּוֹכֵר, לְמַלּוּם הַמַּעֲוָה
שֶׁלֹּא נִתְחַלְּלָה, וּשְׂמָא יֵאבֵלם חוּץ לִירוּשָׁלַם
דְּכִסְבוּר נִתְחַלְּלוּ וְיֵשׁ לְמוֹר: דְּלִידיה חֲבִי פִרְיָ:
וְלִיקְנִיסָה לְלוֹקוֹ, שִׁילָךְ לְבִית הַמּוֹכֵר וַיֹּאמֶר לֵה:
הַמַּעֲוָה שְׁחָן קִדְּוִשִׁין בִּיד תְּהָא קִדְּוִשְׁתָּה עַל אֵלֵהּ,
וְזֹא יִצְאֹ לְחֹלֶיץ.

מסתברא כל הויבא דאיבא איסור קנסינן ליה
— פירוש: ודיינו המוכר, שהרי

הַמִּנְעוֹת דַּמְעוּשׁ בִּרְשׁוֹתַי הָיָה קִימָא. וּלְפִיכָן קִסֹּס
לֵהּ שִׁיחֹרוּ דְּמִיִּם לְמַקּוֹמָהּ. הֵינִי שְׂלֵא מִכֹּר
בְּחִמּוֹתַי. וְחֵדוּק דְּרוּחַק לְפִירוּשׁ רִבְנֵי יִצְחָק בֶּר אֲבָרְהָם,
דִּפְדִּירֵשׁ: לְעוֹלָם הַמִּנְעוֹת שְׂבִיד הַמּוֹכֵר קְרוּשִׁים —
מִקְדוּשֵׁת מַעֲשֵׂה, וְצִרִּי הַחֲלוּלֹת לְיִשְׂרָאֵל —
אֵם כֵּן אֲדַרְבֶּהּ, וְכֹתֵה הָוָה לֹא מֵחַד דְּאִמְרוּן חִירוֹ
דְּמִיִּם לְמַקּוֹמָהּ, דְּטוֹב לוֹ שִׁיחֹרוּ לוֹ בְּחִמּוֹתַי
מִלְּחֲלוּלֹת דְּמִיִּי בִירוּשָׁלַם אֲבָל לְפִירוּשׁ חֶרֶב
רִבְנֵי מֵאִיר נִיחָא. אֵךְ הָאֵה קֵשֶׁה לְפִירוּשׁ הַקּוֹנְטֵרֵס

לעיל, ופירש בגי אבל מתכוין להציא מעות
מעשר שני לחולין, והדמעות יצאו לחולין והבהמה
קדושה, ועלה קאמר יחזרו דמים למקומם. ואמר
לפי שאם זו הוי ליה משקליה ללוקח, ולכא
יבא כלנו בירושלים, האיסור הוא ביד
— והיינו בחמה. אבל לפירוש ורבינו יצחק בר
אברהם נראה, שהרי האיסור הוא ביד תזוכר.
ואם תאמר: לעיל דקאמר גמרא דקסנדור ללוקח
ויאכל כנגדן — מאי עקס הוא זה? כי נמי אמר
האומר ויהי חמץ ויהי חמץ ויהי חמץ

24 פְּלֹנִי נָקִי מִכֶּסֶס וְאֵין
מִמָּוֶה וְדִמִּים מִקִּמָּם - וְהִזְקֹק הַחַיִּית
הַבְּעוֹת לִירֻשָׁלַיִם! וְשֵׁן לִבְמֶה דִּהְקֵס יָד מִזֶּה
דְּמִסְתַּמָּה לִירֻשָׁלַיִם! הַבְּחִמָּה בִּיּוֹק מִמַּעַת מַעֲשֵׂר שְׁנִי
לְאֶחָר שְׁנִי מִלְּעוֹלַת לִירֻשָׁלַיִם, וּבִשְׁמֹרֶךְ
לְאֶחָר שְׁנִי מִלְּעוֹלַת בִּירוּשָׁלַיִם, הַבְּחֹק הַזֶּה שְׁלו -
יִהְיֶה לְךָ שֹׁדֵר חֹדֶל בְּלִקְחֹת הַיְּהוּדִים שְׁלֹחַ.

הַמִּקְדָּשׁ בערלה ב' אינה מקודשת — פירוש:
לפי שאיסור הנאדה ואם תאמר:

30 **שְׁנֵי־אֲחָיָה** **וְאֶחָד** **אִיסוֹר** **אָבִי־הָאֵל** **וְאֶחָד** **לֶךְ הַכְּתוּב בְּרֹדֶךְ שְׁפָרְנִי** **הִיכָא דְנִפְקָא לִן אִיסוֹר** **אִיסוֹר אָבִי־הָאֵל מִ"פְּקוּל** **דְּעֵתָךְ לְאִיסוֹר הֵנָּה הוּא** **יִהְיֶה" אִי נָמוּ "לֹא יֵאָבֵל** **וְיֵלֵךְ הַיְיִסוֹרִים בְּיוֹנֵי הַיְיִסוֹרִים**

38 ומיירי. הוא ולא חשיב חזמן בפסח — משום
דקסבר רבבי ויסי הלגלי דשרוי בתצאה, בפרק "כל
39 שעה" (שם כג.א). הוא ולא חשיב עבודה זרה —
40 משום ולא שייך למחוינו "מזכר וקדש
במזבח מקדשת" — ששרי עבודה זרה תופסת
41 בצור בין בזוכיות בין ב

מִנִּין שֶׁלֹא יֵצֵעַ בּוֹ — אָף עַל גַּב דַּמְמִינִין לֹא
 42 דִּנְפָקָא דִּן אִיסּוּר אֲכִילָה
 43 יִהְיֶה — אֶצְטְרִיךְ לֹא־שִׁמְעִינָן שֶׁלֹא יֵצֵעַ;
 44 יֵאָכֵל", הֵא "בְּעַל הַשּׁוֹר"

44 עוֹרוּ. סֶלְקָא דְעִתָּקָא אֲמַי
45 כְּתִיב: בִּשְׁנוֹ - אֲמַי. וְנִי

דאסור בבל ענין, וכדרך הנאות, אבל שלא כדרך

כפרה

כשברח – המוכר שהדמים בידו. ומתמהוין: הא לא ברח קסין למורו? **אלא חורא נגב**
 – אלמלא רוח שהעכבר מצניע גבייתו שם – לא היה גונב. **חורא מנא ליה** – מאן לו
 הניגבה. **משנה** – המקשר בקרית כו' – וכדלוה איסורי הנאה יניחו, כדילין חל בבגרא.
 מכרן וקודש בדמיהם – מקודשת – דאן קסין נתפסין באיסור, כדילין לקמן.
נמרא – מלו – שאסורו בהנאה מניו של

6 יוֹנָה מִנֵּט – כּוֹנֵן שְׁלֵא יִצְטָב בּוֹ בִּפְרִי הָרֶאֱץ
 7 לִיִּצְטָב בּוֹ. כּוֹנֵן כְּלִפֵּי אֲנֹחִי, וְשׁוֹמֵר לִפְרִי
 8 אֲסוּר בִּפְרִי. וְלֹא יִדְלִיץ כּוֹ אֶת הַנֵּץ – כּוֹנֵן מִן
 9 הַשֶּׁמֶן. אֵף כִּלְאֵי הַכֶּרֶם תּוֹסֵף אֶת דְּמִיו – אֵלֶּמָּה
 10 תֵּנֶן בַּמִּתְנִיתִי; מִכּוֹר וּקִידֵשׁ בְּדִמְיָם –
 11 מִקּוֹדֶשֶׁת, אֵלֶּמָּה אֵין אוֹרְסִין אֶת דְּמִיָּה! שְׁהוּ
 12 נִבְלָה – הוֹאִיל וְסֻקֵּל. וְנִבְלָה כֹּה לִמְדוּ מִלֵּא
 13 תִּאֲבָלוּ כָּל נִבְלָה* (בְּרִים יד) שְׁאִטוּרָה אֲבִיחָה.
 14 מְגִיד דָּאם שְׁחֵטוֹ – וְתִרְתִּי אֲשַׁמְעִינָן קֶרֶא:

15 יֵשׁ בְּדַמְיָהוּן - מְקוֹדֶשֶׁת. סְקוֹל יִסְקֵל הַשּׁוּר, וְאִם נִשְׁחַט — לֹא יֵאבֵל.

16 לְחִיבָא דְמִקְלִיָּה מִסְקֵל — וְלֹאסְרִיָּה בְּהִנָּא

17 אַתָּא. "דָּלָא יִאכְלֵי מִשְׁמַעוּ אִיסוּרוֹ הִנָּה דוֹרְבִי
 18 אַבְהוּ. דְּמַנְבִּילָא וְלֹא נִפְקָא בּוּ בַּה אִיסוּר הִנָּה,
 19 שְׁהַנְבִּילָא פִּרְט בַּה הִתְּכּוּב הִיתֵר הִנָּה, וְלִהְיֵי
 20 כְּתִיב בְּדִידֵיהּ בְּהִיא "לֹא יִאכְלֵי" וְלֹא פִּרְט אַחֲרֵי
 21 הִיתֵר. "וְלִבְעֵי הוּדוּר נָקִי" — לְדַרְשָׁא אַחֲרֵינָא
 22 אַתָּא. חֲזַק כּוֹפֵר וְדַמִּי וְלִדּוֹת כְּלִמְקֻנָּה. עַד
 23 שִׁיפֵרְט חֲזַק הִתְּכּוּב — דְּמַדְמַאיִצְטְרִיךְ לִפְרֵט
 24 בְּנִבִּילָא "לִגְר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וְאִכְלָה"
 25 לְמַשְׁרִייהּ בְּהִנָּה, וְלֹא נִתְּכַב בּוּ אִלָּא "לֹא
 26

26 יאכלו, שמע מינה: "לא תאכלו" — איסור
27 הנאה הוא. ובפסחים (כבא), פרכין עלה טובא.
28 הגאון רמב"ם רש"י רמב"ם רמב"ם רמב"ם רמב"ם
29 דרבי אבהו. ר"א דודא כפירי ליה גריסין כפס
30 דוקא — תו לא מצוי יליף מיניה דהיבא דלא פבר
31 היתר — ליתר, דהאי דנבלה לאו אתא להיתר
32 הנאה, אלא לאשמעינן דחילופא אסור. הני
33 מילי — דשמעינן איסור הנאה ממשק אבילה —
34 היבא דנפקא לן איסור אבילה מיניה. דכין
35 היבא דנפקא לן איסור אבילה מיניה. דכין

36 וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר מָה לָּכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה
37 וְאָמַרְתֶּם אֵלֵיהֶם אֲנִי וְבָנֵי יִשְׂרָאֵל בָּרִשְׁנוּ אֶת הָאֲדָמָה
38 כִּי אֵין עֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
39 וְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם
40 וְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם וְעֹלָם

41 ודאי לאבילה גופיה איצטריך, ולהיבא
42 דשחטיה. אי נמי לכתוב לא יאכל — ולשתוק,

43 "את בשרי" למה לוי? בעין בשר – ששחטו.
44 ואימא הני מילי – דאשמענין קרא דאפילו
45 שחטו אסור – היבא דבדק צור שחט בה,
46 דסקילה היא. דמנבלה לא מצוי נפיק, דלאו
47 בבלה הוא. אבל שחיטת סבין לאו מירי סבין
48 נכתבה. באורייתא – אצל שחיטתו וכוון דהני
49 הוא, כי שחטה נמי בצור – לאו סקילה דהני
50 אלא שחיטה, ואסר לך בכתוב בשרו, והוא הדין
51 סבין. ולהנך תנאי דמפיק ליה להאי ובעל השור

52 נקי בבבא קמא (מא.ב.) **לדעי כופר** — שאם
 53 חרג את האדם נקי מחצי כופר. ואף על גב
 54 דמועד משלם כופר שלם — לא אמרינן תם
 55 ישלם חצי כופר. כי להכי דבני נזק משלם חצי
 56 נזק. ולדמי ולדמי — אא דגא אשה הרה ויצאו
 57 ילדיה — אינו משלם דמי ולדות לבעל, כמו

58 שהאדם הנוגף משלם, כדכתיב (שמות כא) 59 "ענוש יענוש" וגו'.

מותר. - ולהגיד פנאי במפגש ליה האי "בעל השור נקי" לחצי

עֲזְרוּ מִנָּא לְהוּ? מִ"אֵת בְּשָׂרוֹ" - אֵת הַטָּפֶל לְבָשָׂרוֹ. - וְאִידֵד:

המשנה האומרת שאין לוקחים במעות מעשר שני בהמה טמאה
עבדים וקרקות, מדברת בַּשְּׁבִיחַ המוכר שהמעות בידו, וממילא
אין הלוקח יכול לתבוע ממנו שיחזיר לו אותם, ולכן יחלל את
המעות שביד המוכר על המעות שבידו ועלם לירושלים. שואלת
הגמרא, וְשִׁעָמָא דְּבִרָה – הטעם שקונסים את הלוקח שיחלל את
המעות שביד המוכר על המעות שבידו, הוא משום שהמוכר ברח
בשהמעות בידו, אבל הֲאֵלָּא לא בָּרַח המוכר, קִנְסִינָּה – אנו
קונסים דווקא לְמוֹכֵר ומבטלים את המקח. וקשה מדוע אנו קונסים
דווקא אותו, וְקִנְסִינָּה לְלוֹקֵחַ שבכל אופן יחלל את המעות שביד
המוכר על המעות שבידו, כשם שעושים באופן שברח המוכר,
שהרי הוציא מעות מעשר שני באיסור. מתרצת הגמרא, שישנו
משל, שכשהעכבר גונב לֹא עֲבָרָא גִנְבָּה אֱלָא חֹרָא גִנְבָּה – לא
העכבר הגנב, אלא החור שבו הוא מצניע את גניבתו, שכן אלמלא
היה לעכבר חור, לא היה לו היכן להצניע את גניבתו, ולא היה
גונב. והנמשל לעניינינו הוא. שאלמלא המוכר שהסכים למכור
ללוקח דברים אלו תמורת מעות המעשר שני שהיו בידו, לא היה
הלוקח יכול לקנותם, נמצא שהמוכר מכשיל את הלוקח באיסור
זה, ולכן קונסים את המוכר.
מקשה הגמרא: וְאִי לֹא עֲבָרָא חֹרָא מֵאִי קַעֲבִיד – הרי אפשר
לומר להיפך, שאלמלא העכבר שגנב והניח את הגניבה בחור, מה
החור היה עושה, כלומר הגניבה לא היתה נמצאת שם, ונמצא
שהעכבר הוא הגנב. וכן הדבר כאן, אלמלא הלוקח שקנה את
חפצי המוכר, לא היה מוכר מקבל את מעות המעשר שני תמורת
חפציו, ונמצא שהלוקח עשה את האיסור ולא המוכר, ומדוע
קונסים את המוכר. מתרצת הגמרא, מִסְתַּבְּרָא – מסתבר יותר
לקנוס את המוכר, שכן כָּל הֵיכָא דְּאִיכָא אִיסוּרָא הֵתָם קִנְסִינָּה –
קונסים דווקא את מי שברשותו נמצא האיסור, והרי מעות
המעשר שני שלא נתחללו עדיין נמצאים עתה אצל המוכר, ולכן
כיון שהוא לפנינו ואפשר לקנוסו, קונסים אותו להשיב את המעות
ללוקח, והלוקח יחזיר לו את חפציו. אמנם במקרה שהמוכר ברח,
אכן קונסים את הלוקח על שהוציא מעות מעשר באיסור.

משנה

המשנה מונה דברים שאסורים בהנאה ואין להם שווי ממוני,
ולפיכך אם קידש בהם אינה מקודשת. הַמְּקַדֵּשׁ את האשה בַּעֲרֵלָה
– בפירות האילין בשלושת השנים הראשונות לנטיעתה, או בַּכִּלְאִי
הַכֶּרֶם – בתבואה שנזרעה בכרם, ונאסרה משום כלאים, או בַּשּׁוֹר
הַנֶּחֱסָל – שור שגנח אדם והמיתו, ודינו להיסקל, וּבַעֲרֵלָה עֲרוּפָה –
עגלה המובאת ככפרה על אדם מת שנמצא בין שתי ערים וזרע
נודע מי הרג, או בַּצִּפּוּרִי מִצֹּדֶעַ – ציפורים שמביאן המצורע
כשנרפא מצרעתו, וּבַשֶּׁעָרָה נִזְוִי – שיער הנזיר לאחר שנתגלה,
וּפְטוּר חֲמוֹר – הוולד הראשון של החמור, וּבִשְׂרָר בְּחֶלֶב – בשר
שנתבשל בחלב, וְחוֹלִין שֶׁנִּשְׁחָטוּ בַּעֲזָרָה – בהמת חולין שלא
הוקדשה ונשחטה בעזרה, וכל הדברים הללו אסורים בהנאה,
ולפיכך אם קידש בהם אִינְהָ מְקוּדָּשֶׁת. ורק אם קידש באיסורי
הנאה בעצמם, אינה מקודשת. אבל אם מְכָרָה – את אחד מן
הדברים הללו האסורים בהנאה, וקִדֵּשׁ את האשה בַּדְּמִיתִי –
בכסף שקיבל בעבור, הרי היא מְקוּדָּשֶׁת, כיוון שאין הדמים
נתפסים באיסור ההנאה.

גמרא

מבררת הגמרא: מה שמנינו במשנה את המקדש אשה בַּעֲרֵלָה יחד
עם שאר איסורי הנאה, מִנְּהֵן – מנין שכך הוא, שערלה אסורה
בהנאה. משיבה הגמרא: דְּתִנְיָא בְּרִייתָא, נאמר בפסוק (ויקרא יט,
כג) וְכִי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל עֵץ מֵאֵבֶל וְעֵרְלָתֶם עֲרֵלְתוֹ
אֶת פְּרִיָּו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל, אֵין לִי – איני יכול
ללמוד מן הפסוק אֱלָא אִיסוּר אֲכִילָה מִן הָעֵרְלָה, שנאמר לֹא
יֵאָכֵל, אבל הַנָּהָה מִן הָעֵרְלָה מִנְּהֵן לֹא יִשְׁלַח יְהוָה מִמֶּנּוּ, וכגון שלא

יִצְבַּע בוֹ, בפירות שראויים לצביעה כגון קליפות אגוזים. וְלֹא
יִדְלִיק בוֹ בשמן של זיתי ערלה אֶת הַנֵּר, תִּלְמִיד לִזְמַר וְעֵרְלָתֶם (אֶת)
עֵרְלָתוֹ, וכיוון שכפלה התורה את המילה ערלה, יש ללמוד
וְלִרְבוּתָא אֶת כּוֹלֵם – שכל אופני ההנאה אסורים, ולא רק
אכילה. שנינו במשנה: המקדש אשה בַּכִּלְאִי הַכֶּרֶם אינה מקודשת
כיון שהם אסורים בהנאה: מבררת הגמרא: מִנְּהֵן שכלאי הכרם
אסורים בהנאה. משיבה הגמרא, אֲמַר חִזְקִיָּה דְּבַר זֶה נִלְמַד מִמֶּנּוּ
שֶׁאֵמַר קָרָא (דברים כב ט) ' לא תזרע כְּרֶמְךָ כְּכִלְאִים מִן תִּקְדֵּשׁ
הַמִּלְאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע וְתִבְּרָאת הַכֶּרֶם, ודורשים את המילים
'פן תקדש' כאילו היה כתוב מִן תִּקְדֵּשׁ אֵשׁ, כלומר לא תזרע כְּרֶמְךָ
כלאים מן ייאסרו ותהא צריך לשרפם באש, והרי שהם אסורים
בהנאה. רב אֲשִׁי אֲמַר שמפרשים 'לא תזרע כְּרֶמְךָ כלאים מִן יִהְיֶה
קִדֵּשׁ' כלומר מן ייאסרו ויהא דינם כקודש שאסור בהנאה.
הגמרא מקשה על רב אשִׁי: אֵי – אם אכן כלאי הכרם דינם כקודש
לגבי כל דבר, אם כן מה – כמו שְׂקֵשׁ שֶׁמֶכֶר שֶׁמֶכֶר דְּמִיָּו,
שהם נעשים קדושים במקומו, וְהַקֹּדֶשׁ בְּעֶצְמוֹ יוֹצֵא לְחוּלִין, אֵפֶה
בַּכִּלְאִי הַכֶּרֶם צריך להיות הדין כן, שאם ימכרם יהא הכלאים תוֹפְסִים
אֶת דְּמִיָּו – שהדמים שיקבל יהיו אסורים בהנאה במקומו,
והכלאים יהא יוֹצֵא לְחוּלִין ומותר בהנאה. והרי שנינו במשנתנו
'מכרן וקידש בדמיהן מקודשת', הרי שדמי הכלאים אינם נאסרים
בהנאה. הגמרא דוחה מכח קושיא זו את ביאורו של רב אשִׁי: אֱלָא
מִתּוֹרִיתָא בְּדִתּוֹקְתָּהּ, שהמקור לכך שכלאי הכרם אסורים בהנאה
הוא בדרשותו של חזקיה. הגמרא משיבה לברר את איסורי
ההנאה שנמנו במשנה. מבררת הגמרא: שוֹר הַנֶּחֱסָל ששנינו
במשנה יחד עם כל איסורי ההנאה, מִנְּהֵן שהוא אכן אסור בהנאה.
משיבה הגמרא: דְּתִנְיָא בְּרִייתָא, מִשְׁמַעְתָּה – ממשמעות מה
שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כא, כח) וְכִי יִנָּח שׁוֹר אֶת אִישׁ או אֶת אִשָּׁה וְנָתַת
סָקוֹל יִסְקֶל הַשּׁוֹר, וכי אִינִי יוֹדֵעַ כבר שְׁהַשּׁוֹר הִנְסָל בַּעֲרֵלָה הָיָא,
הרי ודאי אני יודע שכיוון שנסקל ולא נשחט הוא נבילה, וְנִבְלָה
אֲסוּרָה בְּאֲכִילָה, במפורש בתורה, 'לא תאכלו לא נִבְלָה' (דברים יד
כא). אם כן מה תִּלְמִיד לִזְמַר – מדוע הוצרך הפסוק לשוב ולומר
'לֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ', אלא על כרחך הפסוק מְנִיד לָךְ שיש אופן
נוסף בו השור אינו נבילה ואף על פי כן 'לא יאכל את בשרו', והיינו
שֶׁאֵם שֶׁחָטָא את השור שחטא כשרה לְאַחַר שֶׁנֶּגְמַר דִּינוֹ בְּבֵית דִּין
לחיוב סקילה, אֲסוּרָה הוּא בְּאֲכִילָה, וכך יש לקרוא את הפסוק 'סקול
יסקל השור', ואף אם לא נסקל כדינו אלא נשחט, מכל מקום 'ולא
יאכל את בשרו'. הרי ששור הנסקל אסור באכילה גם באופן
שאינו בבילה.

הגמרא מבררת מנין ששור הנסקל אסור גם בהנאה. מבררת
הגמרא: בְּהִנָּה מִנְּהֵן שהוא אסור. משיבה הגמרא: תִּלְמִיד לִזְמַר
(שמות כא, כח) וְכִי יִנָּח הַשּׁוֹר נִקְיָא, מבאתר הגמרא: מֵאִי מִשְׁמַעְתָּה –
כיצד משמע מן הלשון 'נקי' שהשור אסור בהנאה. שְׁמַעְתָּה מִן זִיכָרָא
אֲמַר שמשמעות לשון 'נקי' הוא בְּאֵדָם שֶׁאֲמַר לְחִבְרִי על אחד
שהפסיד את כל רכושו, יֵצֵא פְּלוּנִי נָקִי מִנְּכֶסֶי וְאֵין לוֹ בְּהֵם הַנָּהָה
שֶׁל כָּלֹם, הרי שלשון 'נקי' אינו שאין לו כל הנאה מנכסיו, וכך
גם 'בעל השור נקי' היינו שבעל השור הפסיד את שורו לגמרי,
שהוא אסור בהנאה.

הגמרא מנסה לברר אם אפשר להעמיד את פירוש הפסוקים
באופן אחר. שואלת הגמרא: מֵאֵי – מנין לברייתא דְּהָא פְּסוּק 'לֹא
יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ', לְהִיכָא דְּשִׁחִית את השור לְאַחַר שֶׁנֶּגְמַר דִּינוֹ הוּא
דְּאִתָּא, וללמדנו שאפילו שנשחט ולא נסקל, מכל מקום הוא אסור
באכילה. דִּלְמָא – אולי באמת דְּשִׁחִית את השור לְאַחַר
שֶׁנֶּגְמַר דִּינוֹ, ולא נסקל יֵצֵא שֶׁרִי באכילה, וְהָא פְּסוּק 'לֹא יֵאָכֵל'
לְהִיכָא דְּסָקִילָה מִסָּקֵל הוּא דְּאִתָּא – למקרה שהשור נסקל, ואף
שאינ צורך ללמדנו שנבילה אסורה באכילה, מכל מקום אפשר
שהפסוק 'לא יאכל' בא ללמדנו שהנבילה הזו אסורה אף בהנאה,
וּבְדִרְבֵּי אֲבָהוּ אֲמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, שלמדים איסור הנאה מלשון איסור
אכילה. דְּאֲמַר רַבִּי אֲבָהוּ אֲמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בתורה
אחד מן הלשונות 'לֹא יֵאָכֵל', 'לֹא תֵאָכֵל', 'לֹא תֵאָכְלוּ', אף

מתרצת הגמרא: 'אֵת' לֹא דָרִישׁ אוֹתוֹ תנא, כְּדִתְנִיָּא בברייתא,
שִׁמְעוֹן הַעֲמֹסִי וְאַמְרִי לֹה נְחִמָּה הַעֲמֹסִי, הִנֵּה דֹרֵשׁ כָּל אֶתִּין
שְׁכִיתוּהָ וּמִרְבָּה מֵהֶם, כִּיּוֹן שֶׁהִנֵּי לְפִסּוֹק 'אֵת' ה' אֱלֹהֵיךָ תִּירָא'
(דברים ו, יג) הִיָּה יֵרָא לְרִבּוֹת שׁוּם דְּבַר וּלְהַשׁוּתוֹ לִירֵאת הַשֵּׁם,
לומר שיש לירא גם ממנו. וכיוון שכן פִּירֵשׁ - חדל מלדרוש עוד
את המילה 'את'. אֲמָרוּ לוֹ תַלְמִידֵי, רַבִּי, כָּל 'אֶתִּין' שֶׁדִּרְשָׁתָּ עַד
עַתָּה מִה תִּהְיֶה עֲלֵיהֶם, אִם הִיָּה כָל יִגְעֵךָ לְרִיק, אֲמָר לָהֶם, כִּשֶׁם
שֶׁקָּבַלְתִּי שְׂכָר עַל הַדְרִישָׁה עַד עַכְשִׁי, כִּךְ קָבַלְתִּי שְׂכָר עַל הַפְרִישָׁה
- עַל כֵּךְ שֶׁהִפְסַקְתִּי מִלְדַּרְוֹשׁ. וְלֹא הִיוּ דוֹרְשִׁים אֶת הָאֵתִין עַד שֶׁכָּא
רַבִּי עֲקִיבָא וְלִימַד שִׁישׁ לְדַרְוֹשׁ מִן הָאֵת' שֶׁבִּפְסוֹק 'אֵת' ה' אֱלֹהֵיךָ
תִּירָא, לְרִבּוֹת תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁגַּם מִפְּנֵיהֶם יֵשׁ לִירָא. וְהִיָּה
שְׁלִישִׁית שִׁמְעוֹן הַעֲמֹסִי אֵין דוֹרְשִׁין אֶתִּין כָּלל. וְכֵן סָבַר גַּם הַתנא
בסוגייתנו, וְלֹא דִרֵשׁ 'אֵת' בְּשׂוֹר לֹאסוֹר הַנָּתַת עוֹרוֹ, וְהוֹצִיר
לְדַרְשָׁת 'בְּעַל הַשּׁוֹר נָקִי' לְלַמּוֹד הַיִּמְנָה שֶׁגַּם הַעוֹר אִסוֹר בַּהֲנָא.
הַגְמָרָא מְבַרְרַת מִהוּ הַמְקוֹר שֶׁעֲגָלָה עֵרּוּפָה אִסוּרָה בַּהֲנָא. שֵׁנִי
בַּמִּשְׁנָה: הַמְקֹדֵשׁ אִשָּׁה כְּעֶגְלָה עֵרּוּפָה אִינָה מְקוּדֶשֶׁת כִּיּוֹן שֶׁהַעֲגָלָה
אִסוּרָה בַּהֲנָא: מְבַרְרַת הַגְמָרָא: מְנַלן שְׁהִיא אִסוּרָה בַּהֲנָא.
מִבִּיאָה הַגְמָרָא: אֲמָרִי דְּרַבִּי רַבִּי יֵנְאִי, 'כְּפִרְיָה' כְּתִיב כֹּה - בַּעֲגָלָה
עֵרּוּפָה כְּקָדָשִׁים - כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּפְרָה לְגַבִּי קֹדְשִׁים, שֶׁנֶּאֱמַר בַּעֲגָלָה
עֵרּוּפָה 'כְּפָר לַעֲמֻקָּה יִשְׂרָאֵל' (דברים כא, ח). וְיֵשׁ לְהַקִּישׁ וּלְלַמּוֹד
שֶׁכֵּשֶׁם שֶׁקֹּדְשִׁים אִסוּרִים בַּהֲנָא, כֵּךְ גַּם עֲגָלָה עֵרּוּפָה אִסוּרָה
בַּהֲנָא.
הַגְמָרָא מְבַרְרַת מִהוּ הַמְקוֹר שֶׁצִּיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ אִסוּרוֹת בַּהֲנָא.
שֵׁנִי בַּמִּשְׁנָה: הַמְקֹדֵשׁ אִשָּׁה בְּצִיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ אִינָה מְקוּדֶשֶׁת, מִשּׁוּם
שֶׁהָן אִסוּרוֹת בַּהֲנָא: מְבַרְרַת הַגְמָרָא: מְנַלן שֶׁהָן אִסוּרוֹת בַּהֲנָא.
מִבִּיאָה הַגְמָרָא בְּרִייתָא: דִּתְנָא דְּרַבִּי יֵנְאִי, 'שִׁמְעָאֵל, נֶאֱמַר בְּתוֹרָה
בְּפִרְשָׁת הַקְּרִבּוּת, מְכַשִּׁיר - אִשֶּׁם מִצּוֹרֵעַ, שְׂבֹא לְהַכְשִׁיר אֶת
הַמִּצּוֹרֵעַ וּלְהַתִּירוֹ לֵאכּוֹל בְּקֹדְשִׁים, שֶׁכֵּל זֶמֶן שֶׁלֹּא הִבִּיא אֲשִׁמו
אִינוֹ אוֹכֵל בְּקֹדְשִׁים, וְנֹאמַר בְּתוֹרָה כְּמִכְשָׁר - שֶׁאֵר הַקְּרִבּוּת
שֶׁבָּאִים לְכַפֵּר, וְהַמְכַשִּׁיר וְהַמְכַפֵּר הֵלְלוּ הֵם כְּמִכְשָׁרִים, שֶׁהֵם נַעֲשִׂים
בַּעֲזָרָה. וְנֶאֱמַר עוֹד בְּתוֹרָה מְכַשִּׁיר - צִיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ הַבָּאִים
לְהַכְשִׁיר אֶת הַמִּצּוֹרֵעַ וּלְהַתִּירוֹ לְהִיכְנֹס לְתוֹךְ הַמַּחֲנֶה, וְכִמְכָּר -
עֲגָלָה עֵרּוּפָה הַבָּאָה לְכַפֵּרָה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כא, ח) 'כְּפָר לַעֲמֻקָּה
יִשְׂרָאֵל', וְהַמְכַשִּׁיר וְהַמְכַפֵּר הֵלְלוּ הֵם כְּמִכְשָׁרִים, שֶׁהֵם נַעֲשִׂים מִחוּץ
לְעוֹרָה. וְיֵשׁ לְלַמּוֹד שְׂדִינִם שֶׁל הַמְכַשִּׁיר וְהַמְכַפֵּר בַּחוּץ שׁוּוֹה
לְדִינָם שֶׁל הַמְכַשִּׁיר וְהַמְכַפֵּר בְּפִנִּים. כֹּה - כִּמוֹ שֶׁבִּמְכַשִּׁיר וְכִמְכָּר
הָאֲמוֹרִי בְּפִנִּים, שֶׁהֵם אִשֶּׁם מִצּוֹרֵעַ וְהַמְכַשִּׁיר בְּפִנִּים, וְשֶׁאֵר הַקְּרִבּוּת
[מְכַפֵּר בְּפִנִּים], עֲשֶׂה בּוֹ - הַשׁוּוֹתָה הַתּוֹרָה מְכַשִּׁיר כְּמִכְשָׁר - שְׂדִינִי
שֶׁל אִשֶּׁם מִצּוֹרֵעַ הַמְכַשִּׁיר, שׁוּוֹה לְכָל הַקְּרִבּוּת. אֲפִי מְכַשִּׁיר וְכִמְכָּר
הָאֲמוֹרִי בַּחוּץ - צִיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ [מְכַשִּׁיר בַּחוּץ] וְעֲגָלָה עֵרּוּפָה [מְכַפֵּר
בַּחוּץ] עֲשֶׂה בּוֹ - הַשׁוּוֹתָה הַתּוֹרָה מְכַשִּׁיר כְּמִכְשָׁר, וְדִינָם שֶׁל צִיפּוֹרִי
מִצּוֹרֵעַ שֶׁהֵם 'מְכַשִּׁיר', כְּדִינָה שֶׁל עֲגָלָה עֵרּוּפָה שְׁהִיא 'מְכַפֵּר'.
שֶׁכֵּמוֹ שֶׁעֲגָלָה עֵרּוּפָה אִסוּרָה בַּהֲנָא, כֵּךְ גַּם צִיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ
אִסוּרִים בַּהֲנָא.
הַגְמָרָא שֶׁבֶה לְבַר מֵאִמְתִּי נֶאֱסָרוֹת צִיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ בַּהֲנָא.
אֵיתָמַר, צִיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ, מֵאִמְתִּי הֵם אֲסוּרִים בַּהֲנָא, רַבִּי יוֹחֲנָן
אֲמַר שֶׁהָן נֶאֱסָרוֹת מִשְׁעַת שְׁחִיטָה, וְרִישׁ לְקִישׁ אֲמַר שֶׁהָן נֶאֱסָרוֹת
מִשְׁעַת לְקִיחָה - מִשְׁעָה שֶׁלֶקַח אֶת הַצִּיפּוֹרִים לְשֵׁם טַהֲרַת הַמִּצּוֹרֵעַ.
מִבִּאֲרַת הַגְמָרָא אֶת טַעַם מַחְלוקֵתָם: רַבִּי יוֹחֲנָן שֶׁאֲמַר שֶׁהָן נֶאֱסָרוֹת
מִשְׁעַת שְׁחִיטָה, תֵּלָה הַדְּבַר בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה כִּיּוֹן שֶׁשְׁחִיטָה הִיא
שְׁחִיטָה לָהּ - הִיא הָאוֹסֶרֶת אוֹתָהּ. וְרִישׁ לְקִישׁ שֶׁאֲמַר שֶׁהָן נֶאֱסָרוֹת
כִּבְרֵי מִשְׁעַת לְקִיחָה, סָבַר שֶׁשַּׁעַת לְקִיחָה קוֹבַעַת, וְכַעֲגָלָה עֵרּוּפָה
נִפְקָא - לְמַדִּים כֵּן, כֹּה עֲגָלָה עֵרּוּפָה אִסוּרָה בַּהֲנָא מֵחִיִּים - בַּעֲזָרָה
בְּחִיִּים קוֹדֵם עֲרִיפְתָּהּ, אֲפִי - כֵּךְ גַּם צִיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ נֶאֱסָרִים מֵחִיִּים,
כְּלומֵר מִשְׁעַת לְקִיחָתָם וְלֹא מִשְׁעַת שְׁחִיטָה.
מְבַרְרַת הַגְמָרָא: וְעֲגָלָה עֵרּוּפָה נּוֹפֶא, מֵאִמְתִּי הִיא נֶאֱסָרֶת בַּהֲנָא,
אֲמַר רַבִּי יֵנְאִי גְבּוּל - שִׁיעוֹר זֶמֶן קוֹבַעַת, מֵאִמְתִּי הִיא נֶאֱסָרֶת שִׁמְעָתִי
כֹּה, וְשִׁבְחָתִי. וְנִכְבִּין חֲכָמֵי לּוֹמַר - וּסְבוּרִים הַתְּלִמִּידִים לומר
מִדַּעְתָּם, שֶׁיִּרְדְּתָה לְנַחַל אֶתִּין - כְּשׁוֹקְנֵי הָעִיר מוֹרִידִים אוֹתָהּ

לְהִיעָרֵף שֵׁם, הִיא אֲסִרְתָּהּ בַּהֲנָא, מִשּׁוּם שֶׁמִּשְׁעַת הִירִידָה הִיא
נִקְרָאת 'עֲגָלָה עֵרּוּפָה'. וְהִיָּה שֶׁאֵף שְׁהִיא נֶאֱסָרֶת מִחִיִּים, מְכָל מְקוֹם
אֵין הַדְּבַר תְּלוּי בְּשַׁעַת לְקִיחָתָהּ. מִקְשָׁה הַגְמָרָא: אֵי כְּדַבְרֵי רִישׁ
לְקִישׁ שֶׁאִסוּר הַהֲנָא בְּצִיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ נִלְמַד מִעֲגָלָה עֵרּוּפָה,
שְׁהוּא מִחִיִּים וְלֹא מִשְׁעַת שְׁחִיטָה. אִם כֵּן כֹּה עֲגָלָה עֵרּוּפָה מִשְׁעַת
לְקִיחָה לֹא מִיתְּסָרָא שְׁהִיָּה רַק הִירִידָה לְנַחַל אֵיתָן אוֹסֶרֶתָהּ. אֲפִי
צִיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ נִמִּי מִשְׁעַת לְקִיחָה לֹא מִיתְּסָרִי, אֲלֹא בּוֹמֵן אַחֵר,
מֵאֲחֹרֵי יוֹתֵר. וּמִדּוּעַ אֲמַר רִישׁ לְקִישׁ שֶׁצִּיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ נֶאֱסָרִים כִּבְרֵי
מִשְׁעַת לְקִיחָתָם.
מִתְרַצָּת הַגְמָרָא: הֵכִי תִשְׁתָּא - וְכִי יֵשׁ דְּמִיּוֹן בֵּין עֲגָלָה עֵרּוּפָה
לְצִיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ, הֵתֵם בַּעֲגָלָה עֵרּוּפָה הֵטַעַם שֶׁאִינָה נֶאֱסָרֶת מִשְׁעַת
לְקִיחָה הוּא מִשּׁוּם דֹּאִית לִיָּה גְבּוּל אֲחֵרִיָּא - יֵשׁ לָהּ זֶמֶן אַחֵר,
שֶׁאֲפִשֶׁר לומר שֶׁאִסוּר תְּלוּי בּוֹ. וְהוּא זֶמֶן הִירִידָה לְנַחַל שֶׁנֶּאֱמַר
(דברים כא, ד) 'וְהוֹרִידוּ זֶקְנֵי הָעִיר הַהִיא אֶת הָעֲגָלָה אֶל נַחַל
אֵיתָן', וְכִיּוֹן שִׁישׁ זֶמֶן אַחֵר מֵאֲחֹרֵי יוֹתֵר מִשְׁעַת הַלְקִיחָה, אֵין לָנוּ
לְהַקְדִּים אֶת הָאִסוּר לְשַׁעַת לְקִיחָה, אֲלֹא יֵשׁ לְאַחֲרוֹ לומר שֶׁאִינָה
אִסוּרָה אֲלֹא מִשְׁעַת יִרִידָתָהּ לְנַחַל. אֲבָל הֵכָא בְּצִיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ, מִי
אֵיתָ לִיָּה גְבּוּל אֲחֵרִיָּא - אֵין לְצִיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ זֶמֶן אַחֵר שֶׁאֲפִשֶׁר
לְתַלּוֹת בּוֹ אֶת הָאִסוּר, מֵאֲחֹרֵי יוֹתֵר מִשְׁעַת לְקִיחָה. וְכִיּוֹן שֶׁלְמַדִּים
מִעֲגָלָה עֵרּוּפָה שֶׁכֵּשֶׁם שֶׁאִסוּרָה הוּא מִחִיִּים כֵּךְ גַּם צִיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ
אִסוּרוֹת מִחִיִּים, מִמִּילָא עַל כִּרְחָק זֶמֶן הַלְקִיחָה הוּא הַקּוֹבַעַת,
וּמִשְׁעַת לְקִיחָתָם הֵן אִסוּרוֹת בַּהֲנָא.
הַגְמָרָא מִבִּיאָה שְׁלוֹשׁ קוֹשִׁיּוֹת שֶׁהִקְשָׁה רַבִּי יוֹחֲנָן לְרִישׁ לְקִישׁ, עַל
שִׁיטָתוֹ שֶׁצִּיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ אִסוּרוֹת מִשְׁעַת לְקִיחָה. קוֹשִׁיא רֵאשׁוֹנָה:
אֵיתִיבִיהָ רַבִּי יוֹחֲנָן לְרִישׁ לְקִישׁ, נֶאֱמַר בְּתוֹרָה (דברים יד, יא) 'כָּל
צִפּוֹר מִחַיָּה תֹאכְלוּ', וּמִלְשׁוֹן 'כָּל' דִּרְשׁוּ לְרִבּוֹת אֶת הַצִּיפּוֹר
הַמְשׁוֹלָחֶת שִׁמּוּתָתָהּ בִּאֲכִילָה. וּבַהֲמִשְׁכָּה נֶאֱמַר (שם יד, יב) 'וְזֶה אֲשֶׁר
לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם', וּמִלְשׁוֹן 'אֲשֶׁר' דִּרְשׁוּ לְרִבּוֹת אֶת הַצִּיפּוֹר הַשְּׁחִיטָה
שֶׁאִסוּרָה בַּהֲנָא. וְאֵי סִלְקָא דְּעִתְקָךְ כִּמוֹ שֶׁאֲמַר רִישׁ לְקִישׁ
שֶׁהַצִּיפּוֹר הַשְּׁחִיטָה כִּבְרֵי מִחִיִּים אִסוּרָה, אִם כֵּן לֵאחֲרֵי שְׁחִיטָה
מִיבְּעִיא - וְכִי צִרִיךְ לְרִבּוֹת מִן הַפְּסוֹק שְׁהִיא אִסוּרָה לְאַחֲרֵי שְׁחִיטָה,
הִרִי פְשׁוּט הוּא שֶׁאִם הִיא אִסוּרָה בַּהֲנָא מִחִיִּים, הִיא נִשְׁאֶרֶת
אִסוּרָה גַּם לְאַחֲרֵי הַשְּׁחִיטָה, וְמֵה צוֹרֵךְ יֵשׁ בְּרִיבּוֹי שֶׁל 'אֲשֶׁר'. אֲלֹא
יֵשׁ לְהוֹכִיחַ שֶׁקוֹדֵם הַשְּׁחִיטָה הִיָּתָה מוֹתֶרֶת, וּלְפִיכָךְ צִרִיךְ פְּסוֹק
לְרִבּוֹת שֶׁנֶּאֱסָרֶת מִשְׁעַת הַשְּׁחִיטָה.
הַגְמָרָא דּוֹחָה אֶת הַקּוֹשִׁיא, לְמַדּוֹת שְׁהִיא אִסוּרָה מִחִיִּים, עַדִּין הִיָּה
מְקוֹם לומר שֶׁאֲחֵר שְׁחִיטָה הִיא מוֹתֶרֶת. מֵהוּ דְּתִיבָא - הִיָּה אֲפִשֶׁר
לומר שְׂדִינִם שֶׁל צִיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ הוּא מִיָּד - כִּמוֹ דְּהִיָּה אֲפִשֶׁרִים,
קְדָשִׁים מִחִיִּים אֲסִירִי, וְיֵשׁ בָּהֶם מַעֲלִילָה, וְאֵתִיָּא שְׁחִיטָה וּמִכְשָׁרָה
לָהֶם, שֶׁכֵּשֶׁשׁוּחֲטִים אֶת הַקֹּדְשִׁים כְּדִין, מוֹתֵר לֵאכּוֹל אֶת בְּשָׂרָם.
וְהִיָּה שְׁחִיטָה מִתִּירָה אוֹתָם בַּהֲנָא. וְאִם כֵּן הִיָּה אֲפִשֶׁר לומר כֵּן
גַּם בְּצִיפּוֹרִי מִצּוֹרֵעַ, שֶׁאֵף שֶׁהָן אִסוּרוֹת מִחִיִּים, מְכָל מְקוֹם
הַשְּׁחִיטָה מִתִּירָה אוֹתָן בַּהֲנָא. וּלְפִיכָךְ קָא מִשְׁעָה לָן הַפְּסוֹק 'וְזֶה
אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ מֵהֶם' שֶׁהַצִּיפּוֹר הַשְּׁחִיטָה אִסוּרָה בַּהֲנָא. וְאִם כֵּן
גַּם לְשִׁיתָת רִישׁ לְקִישׁ שְׁהִיא אִסוּרָה מִחִיִּים, מְכָל מְקוֹם יֵשׁ צוֹרֵךְ
בְּרִיבּוֹי שֶׁל 'אֲשֶׁר'.
קוֹשִׁיא שֵׁנִי: אֵיתִיבִיהָ רַבִּי יוֹחֲנָן לְרִישׁ לְקִישׁ, שֵׁנִי בַּמִּשְׁנָה (נגעים
פ"ד מ"ה) שְׁחִיטָה - אֶת הַצִּיפּוֹר הַמִּיּוֹעֶדֶת לְשְׁחִיטָה, וְנִמְצָאֵת
מִרְפָּה, כְּגוֹן שֶׁכִּשְׁבַּדָק אֶת הַסִּמְיָנִים מִצָּא נִקְבַּ בּוֹשֵׁט בְּמִקּוֹם
הַשְּׁחִיטָה, וְהִיָּה הִיא פְסוּלָה לְטַהֲרַת מִצּוֹרֵעַ, וְיָקַח בָּת זֶזֶן אַחֵרֶת
(בְּמִקּוֹם הַטְרִיפָה) לְצִיפּוֹר הַשְּׁנִיָּה שְׁנוֹתָרָה מִן הַזֶּזֶן הָרֵאשׁוֹן, וְאֵין
צִרִיךְ לְקַחַת שְׁתֵּי צִיפּוֹרִים אַחֲרוֹת. וְהַצִּיפּוֹר הַשְּׁחִיטָה הָרֵאשׁוֹנָה
מוֹתֶרֶת בְּהֲנָא, וְאֵף שֶׁשְׁחִיטָה אוֹסֶרֶת אֶת הַצִּיפּוֹר, מְכָל מְקוֹם זֶז
הִיא שְׁחִיטָה שֶׁאִינָה רְאוּיָה, וְאִינָה אוֹסֶרֶת. מִקְשָׁה רַבִּי יוֹחֲנָן וְאֵי
סִלְקָא דְּעִתְקָךְ כִּמוֹ רִישׁ לְקִישׁ שֶׁהַצִּיפּוֹר הַשְּׁחִיטָה כִּבְרֵי מִחִיִּים מִשְׁעַת
לְקִיחָה אִסוּרָה, אִם כֵּן הַצִּיפּוֹר הַשְּׁחִיטָה הָרֵאשׁוֹנָה, אֲמַאי מוֹתֶרֶת
בְּהֲנָא, הִרִי שֶׁמֵּא נֶאֱסָרָה כִּבְרֵי בְּשַׁעַת לְקִיחָה, וְלֹא הוֹתֶרֶה מִתְרַצָּת
הַגְמָרָא: אֲמַר לִיָּה רִישׁ לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחֲנָן, אֵין הַמִּשְׁנָה שֶׁם עוֹסֶקֶת
בְּאֹפֶן שֶׁאֵין אֲנוּ יוֹדְעִים אִימְתִּי טַרְפָּה, וְיִיתְכֵן שְׁהִיָּתָה רְאוּיָה

קידושין. האיש מקדש - פרק שני דף נז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רש"י

1 את לא דריש - לרביא. כי האי תנא - שפירש מלדורשן. היה דורש כל אתין שבתורה
2 - לרביא. פירש - שירא לרבות שום דבר, להשוותו למורא המקום. כפרה כתיב בה
3 - "כפר לעמך ישראל" (דברים כא). בקדשים - וקדשים אסורין בהנאה, שהרי מועלן
4 בהן, ולא פרכין: אי מה קדש כר - דאין משיבין על החיקש. צפורי מצורע - מכשירי ברוך
5 הן, שהרי חוץ לעיר נעשית מצותה, ולהכשיר
6 את המצורע לבא במנוחה. מכשיר בפנים - כל הקרבנות.
7 מכשיר בחוץ - עגלה ערופה. מה בפנים עשה
8 מכשיר כמכפר - לא חלק בין אשם מצורע
9 לשאר אשמות. משעת שחיטה - נאסרת
10 השחיטה, והמשולחת מותרת, כדלקמן. משעת
11 לקיחה - נאסרת שתיקה, עד שישלח
12 המשולחת, ונותרת בשולחה. מעגלה ערופה -
13 מה היום מיתסרא מחיים, כקדשים - אף כאן
14 מחיים. הכי גרסינן: ועגלה ערופה מאימתי אמר
15 רבי ינאי ב' - מאימתי נאסרת, הואיל ואין
16 דמיה קדושין לא קדשת מזבח ולא קדשת בדיק
17 הבית, אלא היא עצמה לערופה. נבול שמעתי
18 בת ושכחתי - מאימתי נאסרת. ירידתה לנהל
19 הכא מי אית לה נבול אחרינא - וכיין דילפינן
20 לה איסור מחיים, על כרחך קיחה היא דגרמא.
21 כל - רביא הוא. אשר - רביא הוא. לאחר
22 שחיטה מיבעיא - ולמה לי קרא למיסרה?
23 בשלמא להיתרא דמשולחת - איצטרך קרא,
24 אלא איסורא דשחיטה למה לי? ואיתיב שחיטה
25 ובכשרה לה - עם שאר עבודות, והא נמי
26 תתכשר לאחר גמר מצותה. טריפה - פסולה
27 לטוהר מצורע, דכתיב "דיוות" (ויקרא יז).
28 ונמצאת טריפה - קא סלקא דעתך כשבדק
29 בסמיננים נמצאת שנטרפה בשחיטתה. דאי
30 נטרפה מעיקרא, כגון ניקב קרום של מוח או
31 שנחתכו רגליה - לא שייך למיתני "ונמצאת".
32 יקח זוג לשניה - אין צריך להביא שתיים
33 אחרות. והראשונה מותרת בהנאה - דקא סלקא
34 דעתך: שחיטה היא דאסרה לה. והא לאו
35 שחיטה היא. אמאי מותרת בהנאה - דילמא
36 בשעת קיחה ראויה היתה, והיכן הותר איסורה?
37 שנמצאת טריפה בבני מעים - דבשעת קיחה
38 לא היא חזיא, ולא חל עלה איסור. רבי יעקב
39 כבר שחיטה שאינה ראויה - למצותה - שמה
40 שחיטה לאוסרה. מחיים לא מיתבאר - דאי
41 איסרה, במאי פקע איסורה? תנאי היא - הני
42 תנאי סבירא להווא כדקאמרת, דלא מיתסרא.
43 ותנא דבי רבי ישמעאל דילף מכשיר ממכפר -
44 סבירא ליה דמיתסרא מחיים, כמכפר. ואיפוך
45 אנא - "וזה אשר לא תאכלו" - לרבות את
46 המשולחת. לא מצינו בעלי חיים שאסורין -
47 איסור עולם.

מוקצה

37 בעץ ארו ושלל בשני תולעת, רבי יעקב אומר: הואיל והוקצה למצותה - אסורה, רבי
38 שמעון אומר: הואיל ונשחטה שלא כמצותה - מותרת. עד כאן לא פליגי, אלא מר
39 סבר: שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, ומר סבר: שחיטה שאינה ראויה - לא שמה
40 שחיטה. דבולי עלמא מיהא מחיים לא מיתסרא! - תנאי היא; דתנא דבי רבי ישמעאל:
41 נאמר מכשיר ומכפר מבפנים, ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ, מה מכשיר ומכפר האמור
42 בפנים - עשה בו מכשיר במכפר, אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ - עשה בו מכשיר
43 במכפר. גופא, "כל צפור טהרה תאכלו" - לרבות את המשולחת, "וזה אשר לא תאכלו
44 מהם" - לרבות את השחוקה. ואיפוך אנא! - אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן
45 יוחי: לא מצינו בעלי חיים שאסורים. מתקיף לה רב שמואל בר רב יצחק: ולא? הרי

מוקצה

1 "את" לא דריש, פרתניא: שמעון העמסוני, ואמרי
2 לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה,
3 בין שהגיע ל"את ה' אלהיך תירא" פירש. אמרו לו
4 תלמידיו: רבי, כל אתין שדרשת מה תהא עליהם?
5 אומר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרשה - כך
6 קבלתי על הפירשה. עד שבא רבי עקיבא ולימור:
7 "את ה' אלהיך תירא" - לרבות תלמודי חכמים.
8 "בעגלה ערופה". מנלן? - אמרי דבי רבי ינאי: כפרה
9 פתיב בה פקדשים. "ציפורי מצורע". מנלן? דתנא
10 דבי רבי ישמעאל: נאמר מכשיר ומכפר מבפנים,
11 ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ, מה מכשיר ומכפר
12 האמור בפנים - עשה בו מכשיר במכפר, אף מכשיר
13 ומכפר האמור בחוץ - עשה בו מכשיר במכפר.
14 איתמר, ציפורי מצורע מאימתי אסורה? רבי יוחנן
15 אמר: משעת שחיטה, וריש לקיש אמר: משעת
16 לקיחה. רבי יוחנן אמר: משעת שחיטה, שחיטה הוא
17 דאסרה לה. ריש לקיש אמר: משעת לקיחה, מעגלה
18 ערופה נפקא: מה עגלה ערופה - מחיים, אף ציפורי
19 מצורע - מחיים. ועגלה ערופה גופה מאימתי? אמר
20 רבי ינאי: גבול שמעתי בה, ושכחתי, ונסכין חבריא
21 לומר: ירידתה לנהל איתן היא אוסרתה. - אי מה
22 עגלה ערופה משעת לקיחה לא מיתסרא - אף
23 ציפורי מצורע נמי משעת לקיחה לא מיתסרי! -
24 הכי השתא?! התם - אית ליה גבול אחרינא, הכא
25 - מי אית ליה גבול אחרינא? איתיביה רבי יוחנן
26 לריש לקיש: "כל צפור טהרה תאכלו" - לרבות את
27 המשולחת. "וזה אשר לא תאכלו מהם" - לרבות
28 את השחוקה. ואי סלקא דעתך מחיים אסורה -
29 לאחר שחיטה מיבעיא?! - מהו דתימא: מידה דהיה
30 אפקדשים, דמחיים אסירי, ואיתני שחיטה ומכשיר
31 להו, קא משמע לן. איתיביה: שחיטה ונמצאת טריפה
32 - יקח זוג לשניה, והראשונה מותרת בהנאה. ואי
33 סלקא דעתך מחיים אסורה - הראשונה אמאי
34 מותרת בהנאה? - אמר ליה: הכא במאי עסקינן
35 - כגון שנמצאת טריפה בבני מעיה, דלא חל עלה
36 קדושה כלל. איתיביה: שחיטה שלא באזוב ושלל

מוקצה

רטו

קידושין. האיש מקדש - פרק שני דף נז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רש"י

1 כפרה כתיב בה קדשים - דכתיב (דברים כא) "כפר לעמך ישראל", וקדשים אסורין
2 בהנאה, שהרי מועלן בהן. תימנה דבכריתות (ו,א) מפיק ליה מ'וערפו שם' - שם
3 תהא קבורתה! ויש לומר: דתריהו צריכי, דאי משום כפרה הוה אמינא דוקא מחיים אסורה
4 בהנאה כמו קדשים, אבל לאחר ערפה - מותרת, כיון שנעשית מצותה. להכי אצטרך
5 'וערפו שם'. ואי מ'וערפו שם' לחוד - הוה
6 אמינא: דוקא לאחר ערפה אסורה בהנאה, אבל
7 מחיים - לא. להכי אצטרך כפרה. אי נמי, יש
8 לומר: דהא דקאמר הכא: כפרה כתיב בה - לא
9 עיקר דרשא היא, דהא איצטרך לדרשה אחריתי,
10 כדאמרין בפרק קמא דחולין (יא,א) דילמא
11 טריפה היא, וכי תימא מאי נפקא לן מינה - כפרה
12 כתיב בה בקדשים. אלא עיקר דרשה דהכא הוי
13 מ'וערפו שם'.
14 משעת שחיטה - פירשו: ומשולחת נמי
15 תיארס משחיטת חבירתה עד
16 השילוח. ואין לפרש משעת שחיטה בשחיטה,
17 ובמשולחת ליכא איסור כלל - דהא תנא "צפורי
18 מצורע", דמשמע תריהו. מי אית ליה גבול
19 אחרינא - דאין לומר הבאת ציפורים כמו הורדת
20 עגלה ערופה. ויש לומר: דגמרי אסור משולחת
21 בפרשה (דברים כא) "והורידו זקני העיר את
22 העגלה", אבל הבאת ציפורים לא כתיב, אבל
23 לקיחה כתיבה, דכתיב (ויקרא יז) "ולקח למטוה".
24 וזה אשר לא תאכלו לרבות השחיטה - ואם
25 תאמר: לך תנא איסור הנאה מנא ליה
26 אליבא דחוקיה דאמר "לא תאכלו", לא משמע
27 איסור הנאה? ויש לומר: דגמרי איסור משולחת
28 משחיטה, מה שחיטה אסורה - אף משולחת
29 אסורה. ואיסור דמשולחת דנאה הוא, דמחיים לא
30 שייך אביילה.
31 שחיטה ונמצאת טריפה - פירש בקונטרס:
32 דקא סלקא דעתך כשבדק בשמינן
33 נמצאת שנטרפה בשחיטה, כגון שנקב החושט.
34 דאי נטרפה מעיקרא, כגון ניקב קרום או נחתכו
35 רגליה - לא שייך למיתני "נמצאת". והיינו
36 דקאמר גמרא: אמאי מותרת בהנאה כלומה,
37 איסור שבה היכן הלך? ומשני: שנמצאת טריפה
38 בבני מעים, ולא חל בשעת שחיטה אלא מקודם
39 הוה מוקד. ולכתיב מוקד לה כטרופה דבני מעים,
40 הוה מוקד לה כטרופה שבהוין, וקודם שחיטה -
41 לא הוה קרי ליה "נמצאת", אלא: החושט טריפה.
42 אבל בטרופה דבני מעים נקרא שפיר "נמצאת",
43 שהרי אינו נראה. וקשה: כי נמי נמצאת טריפה
44 שנקבו הדקין - שזאת הטרופה בא אחר הלכיתה,
45 ואם כן אמאי מותרת? תאסר מספק! לכן נראה ליה
46 דמעיקרא סלקא דעתך שחוט ונמצאת טריפה -
47 כגון שנקבו הדקין. ופריך: אמאי מותרת? שזאת
48 אחר לקיחה הוה! ומשני: שנמצאת טריפה בבני
49 מעים, כגון שניטל הכבד, או טרופה אחרות,
50 שזראי היה משגולה.
51 תנאי היא נאמר מכשיר כר אף מכשיר האמור
52 בחוץ עשה בו מכשיר כמכפר - פירש
53 בקונטרס: מכשיר - היינו ציפורי מצורע, ומכפר
54 - עגלה ערופה. תימנה: דהכא משמע דילפינן
55 ציפורים דאסורים בהנאה מעגלה ערופה,
56 ובכריתות (כה,א) משמע דילפינן עגלה ערופה
57 מציפורים! ויש לומר: דמעיקרא צריך למילף
58 ציפורים מעגלה ערופה, דמה עגלה ערופה
59 אסורה לכל תחת משעת ערפה - אף ציפור
60 דמשולחת אסורה לכל הפחות איסור דשיך בה,
61 והיינו על כרחך מחיים קודם שנשחלה. וכיון
62 דאשכחן איסור מחיים במשולחת - אם כן שפיר
63 לילף הוה עגלה ערופה דנאסרת מחיים מציפור
64 דמשולחת. ואחר כך לפינן ציפור השחיטה דנאסרת אף מחיים, דהיינו משעת לקיחה, מעגלה ערופה.

מוקצה - בהמה המוזמנת ומוקצית לתקרובת עבודה זרה, ונעבד
- בהמה שהשתחוה לה, דאיתן הבהמות בעלי חיים ניהו, ואסורי
איסור עולם כבר בעודם חיים, שנאמר 'אדם כי יקריב מקם קרבן
לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם' (ויקרא
א, ב), ודרשו חכמים 'מן הבקר' להוציא את הנעבד 'ומן הצאן'
להוציא את המוקצה, שהם פסולים לקרבתו. וקשה על רבי יוחנן
שאמר בשם רבי שמעון בן יוחאי שלא מצינו בעלי חיים שאסורים.
מתרצת הגמרא: כי אסורי - מה שנאסרו מוקצה ונעבד הם רק
לגבות - להקריבם למזבח, אבל לצורך הדין מישא שרי -
מותרים הם אפילו באכילה. ומה שאמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון
בן יוחאי שלא מצינו רוב בעלי חיים שאסורים, היינו שלא מצינו
שאסורים לצורך הדין.

קושיא נוספת שמצינו בעלי חיים שאסורים. מתקוף לה רבי ירמיה,
הרי רובע - בהמה שבאה על אשה, ונרבע - בהמה שאיש בא
עליה בעדים - וראו אותם שני עדים, דבעלי חיים ניהו - הבהמה
הרובעת או הנרבעת ואסורי בהנאה, כיון שדינם לסקילה, והם
אסורים בהנאה מחיים משנגמר דינם. והרי מצינו בעלי חיים
שאסורים להדין, וקשה על רבי יוחנן שאמר בשם רבי שמעון בן
יוחאי שלא מצינו בעלי חיים שאסורים.

מתרצת הגמרא: אלא אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי,
אמנם מצינו בעלי חיים שאסורים, כגון רובע ונרבע, אבל לא מצינו
רוב בעלי חיים שאסורים, ש'רוב' בעלי חיים בעולם אינם אסורים
בהנאה, ולא מסתבר לחדש שציפור המשולחת תהא אסורה
בהנאה בעודה חיה. ולפיכך לא תיפוך, אלא השחטה היא
האסורה, והמשולחת מותרת.

הגמרא שבה להביא מקורות נוספים להיתר ציפור המשולחת. דבי
רבי ישמעאל תנא שמשולחת מותרת, משום דאמר קרא (ויקרא יד,
ז) 'ושלח את הציפור החיה על פני השדה', הרי שהשוותה התורה
את הציפור לשדה, לומר לך שהיא כשדה, מה השדה מותרת ואין
עליה כל איסור, אף היא ציפור נמי מותרת. מקשה הגמרא: וכי האי
'שדה' שזכרה בפסוק להכי הוא דאיתא, ללמד שהציפור מותרת,
הרי ההוא 'שדה' שזכר בפסוק מיבעי ליה לבתניתא בברייתא,
שדורשים מתיבת 'שדה', שלא יעמוד הכהן המשלח את הציפור
בעיר דפו שחומתה על הים, וירקנה - את הציפור לים, וכן שלא
יעמוד המשלח בגבית - עיר שחומתה על המדבר, וירקנה למדבר,
ושלא יעמוד המשלח חוץ לעיר, וירקנה בתוך העיר, אלא כי היא
מצוה השילוח, כל שעימך משלח בעיר - בתוך העיר, וירקנה
חוץ לחומה לתוך השדה. והרי שתיבה 'שדה' אינה פנויה לדרשה.
מתרצת הגמרא: ואידך - תנא דבי רבי ישמעאל סובר, שאם
הפסוק בא רק ללמדנו לאן לשלח, אם בן גיתוב קרא 'שדה'. מאי
'השדה' - מדוע הוסיפה התורה את האות ה', אלא שמע מינה
תיתי, שיש ללמוד מן הפסוק את שני הדינים, הן שלא ישלחנה
אלא לכיוון השדה, והן שהמשולחת מותרת. הגמרא מביאה סברה
שהציפור המשולחת מותרת. רבא אמר, לא ייתכן שהציפור
המשולחת תהא אסורה בהנאה, כיון שלא אמרה תורה 'ושלח'
לתקלה. ואם המשולחת אסורה בהנאה, הרי היא עלולה להיות
מכשול עוון ולגרום תקלה, שיצוד אותה אדם ויאכלנה. וסברה
היא שאם התורה מצווה לשלח, אין בה איסור ואין חשש תקלה,
ועל כרחך שהיא מותרת בהנאה ובאכילה.

*שנינו במשנה: המקדש אשה בשער נזיר אינה מקודשת, כיון
שהוא אסור בהנאה: מבררת הגמרא: מנן? - מנן שהשעיר אסור
בהנאה. מביאה הגמרא מקור: דאמר קרא (במדבר ו, ה) 'קדש יהיה
גדל פרוש שער ראשו' - וכיון שנאמר 'קדש' בלא ו', הרי שאפשר
לדרוש תיבה זו באופן אחר, כאילו נאמר 'קדש' יהיה גדל פרוש
שער ראשו. וללמוד מכאן שגידולו יהיה קדוש - שהשעיר הגדל
בראשו דינו כקודש, והוא אסור בהנאה.

מקשה הגמרא: אי - אם אכן שיער נזיר דינו כקודש, אם כן מה -
כמו שקדש תופס את דמיו - שאם מכר את הקודש, נאסרו דמיו

בהנאה, והקודש עצמו יוצא לחולין, אם כן אף שער נזיר יהא כך,
שאם ימכור אותו יהא תופס את דמיו וינאסרו בהנאה, והשעיר
יהא יוצא לחולין. והרי שנינו במשנתנו לא כן, אלא 'מכר וקידש'
בדמיון מקודשת, הרי שלא נאסרו דמי השעיר בהנאה.

מתרצת הגמרא: מי קרינן קודש - וכי קוראים 'קודש', שמשמעותו
ששער נזיר יש עליו 'שם קודש' ונאסר גם הכסף שקיבל תמורתו
בהנאה. הלא קדוש קרינן - אין אנו קוראים אלא 'קדוש', והיינו אף
שהמסורת היא לכתוב חסר בלא ו', מכל מקום אין קוראים 'קודש'
אלא 'קדוש'. והרי שאינו כמו קודש התופס גם דמיו, אלא רק הוא
עצמו קדוש ואסור בהנאה, אך אם מכרו אינו תופס את דמיו, ואם
קידש בהם אשה, הרי היא מקודשת:

שנינו במשנה: המקדש אשה בפסוק המור אינה מקודשת, כיון
שהוא אסור בהנאה: שואלת הגמרא: נימא מתניתין דלא כרבי
שמעון - שמא משנתנו אינה כשיטת רבי שמעון, דתניא בברייתא,
פסוק המור קודש שפרו אותו בשם אסור הוא פקדוהו, דכרי רבי
יהודה, ורבי שמעון חולק ומתיר את פטר החמור בהנאה אף קודם
הפדיון. ואם כן משנתנו שכתבה שאם קידש אשה בפטר חמור
אינה מקודשת משום שהוא אסור בהנאה, אינה כשיטת רבי
שמעון המתיר פטר חמור בהנאה.

מתרצת הגמרא: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבבה, משנתנו
עוסקת באופן שקידש בפטר חמור לאחר צריקה, שבאופן זה גם
רבי שמעון מודה שאסור בהנאה. שהוקש 'עריפה עריפה'
מעגלה ערופה, וכשם ששולח ערופה לאחר עריפתה אסורה היא
בהנאה, כך פטר חמור לאחר שנערף ראשו אסור בהנאה,
והמשנה מתפרשת כדברי חב - בין לרבי שמעון ובין לרבי יהודה:
שנינו במשנה: המקדש אשה בפסוק בחלב - מקדשתה כיון
שאסור הוא בהנאה: מבררת הגמרא: מנן? שאסור הוא בהנאה.
מביאה הגמרא מקור מברייתא: דתנא דבי רבי ישמעאל, נאמר
בתורה 'לא תבשל גדי בחלב אמו' שלש פעמים (שמות כג, יט); שם
לד, כו; דברים יד, כא), מפסוק אחד למדים איסור אכילה של בשר
בהמה וחלב שנתבשלו יחד ופסוק אחד למדים איסור הנאה מבשר
וחלב שנתבשלו יחד ומפסוק אחד למדים איסור בישול בשר וחלב
יחד.

הרי שמשנתנו סוברת כתנא דבי רבי ישמעאל, שיש איסור הנאה
בבשר בחלב, ולפיכך אם קידש בו אינה מקודשת. אך יש תנא
בברייתא החולק על איסור הנאה זה, ומתניתין - משנתנו דלא כי
האי תנא, דתניא בברייתא. רבי שמעון בן יהודה אומר בפסוק בחלב
אסור באכילה ומותר בהנאה, (דברים יד, כא) 'כי עם קדוש
אתה לה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו', וזהו ה'אמו' (שמות
כב ל) 'ואנשי קדוש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו'. הרי
שהזכירה התורה לשון זו של 'עם קדוש' ואנשי קדוש' בשני
המקומות הללו, וללמוד, מה לחל - בטרפה שהוזכר בו 'אנשי
קדוש', הרי בשר זה אסור באכילה ומותר בהנאה, כמו שכתבה
התורה (שם) 'לכלב תשלבון אותו', הרי שאפשר ליהנות ממנו. אף
כאן בבשר וחלב שנאמר בו 'עם קדוש', יש ללמוד שהוא אסור
באכילה ומותר בהנאה. מבואר שלרבי שמעון בן יהודה בשר בחלב
אסור בהנאה, ומשנתנו שלא כשיטתו.

שנינו במשנה: המקדש אשה באיסורי הנאה ובחולין שנשחטו
בעזרה אינה מקודשת, כיון שהם אסורים בהנאה: מבררת הגמרא:
מנא הני מיילי - מנן? אנו יודעים שחולין שנשחטו בעזרה נאסרו
בהנאה. מביאה הגמרא מקור: אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר,
אמרה תורה לגבי שחיטת קדשים, שחוט לי - שחוט את הקרבנות
שלי במקום שלי - והיינו לפני ה' בעזרה, שנאמר (ויקרא א, ה)
'ושחט את בן הבקר לפני ה' וישלח' - את הבשר שאתה שוחט
בשבילך, והיינו בשר חולין, שחוט במקום שלך, כלומר 'בשעריך'
שהוא מחוץ לעזרה, שנאמר (דברים יב, כא) 'ונקחת מקרבך
ומצאנך וגו' בשעריך'. ויש לדרוש ולהקיש זה לזה, מה - כשם
ששלי - הקרבנות שלי, אם נשחטו במקום שלך - מחוץ לעזרה

[ניסן תשי"ט]

... במש"כ בפ"י אתם נצבים היום גו' - אין בזה סתירה כי היו נצבים גו' לעברך בברית גו' בשעת כניסתן לארץ, ויש בחי' זו בכל שנה ושנה והוא ביום ר"ה. וראה לקו"ת ר"פ תבוא.

ובמש"כ מהו חיוב מתנות לאביונים נוסף על מצות הצדקה - פשוט כי מצוה מד"ס הוא לחפש באביונים, ואפילו על העני וכו' ולא רק מנהג טוב דצדקה לפני התפלה וכו'.

[ב' אייר תשי"ט]

לאחרי הפסק ארוך ביותר, נתקבל מכתבו מכ"ג ניסן, ר"פ מפעולותיו.

ומובן שהפלא והתמי' גדולה ביותר על ההפסק הכי ארוך. ובפרט שהלא מן הצד קבלתי כמה ידיעות מפעולותיו במשך חדשים שעברו, שהיו בהצלחה והשאיירו רושם טוב, ולפעמים גם רושם חזק וכו'. ולמה ימנע הטוב מלהודיע, ובפרט שזהו טוב לשמים טוב לבריות וטוב עושה פירות, וכדו"ל בקדושין מ' ע"א. מהנ"ל מובן ג"כ, שמה שכותב שבמצב הרוח אין שינוי לטובה מפני כו', בודאי שאין זה מתאים להמציאות.

וכבר ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאיסור לשון הרע הוא לא רק בהנוגע לזולתו אלא גם בהנוגע לעצמו. וידוע פתגם הוראה מכ"ק (אביו) אדמו"ר: כמו שצריך לדעת חסרונות עצמו, כן צריך לדעת ג"כ מעלות עצמו. ועוד להעיר - שבהנוגע לפעולה עם הזולת, לפעמים הכרת מעלות עצמו נוגעת יותר מאשר הכרת חסרונות עצמו, וק"ל.

בעת רצון יזכירוהו וכל ב"ב שיחיו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ויהי רצון שיבשר טוב אודות כאו"א מהם.

וכיון שבאים אנו מחדש ניסן ונמצאים בחדש זיו, בו נולדו זיוותי עולם, וידוע דברי האריז"ל, שכשהימים נזכרים (ה"ה גם) ונעשים, הנה יתוסף בענינים הפרטים והכללים, בתכ"י, חירות וגאולה להרבות זיו בעולם, זיו והארות מעשה אבותינו, וכמובא בתניא, שכל אבריהם ועשיותיהם רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ב"ה, אדר"ח אייר, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום השני, עם המצורף אליו.

ובמ"ש אודות בנותיו תחינה והסיבה שלא היו נוכחות בהתועדות דאחרון של פסח, שלכאורה הסיבה נכונה במאד, וה"ה מעשרת הדברות כבוד אב, אבל בהביא בחשבון שהמדובר להתועדות דאחרון של פסח סעודתא דמלכא משיחא והתחלה לקיץ בריא ושמה, צריך הי' לסדר הענינים שיקוימו ציווי האמור בעשרת הדברות והיו גם נוכחות בהתועדות, והדרך לזה פשוטה ביותר, עיי' שגם אמם תחי' היתה ג"כ נוכחת בהתועדות, ובפרט שטעם האמור שתחינה הבנות נוכחות, בתקפו הוא גם לגבי האם תחי' ואולי עוד יותר, וק"ל. ואף שאמרו חז"ל אין צועקין על העבר, נכתבו שורות האמורות כיון שבטח תהי' שאלה בכגון זו גם בעתיד, וק"ל...

בברכת הצלחה ולבשו"ט בכל האמור.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 ד. נוהגים שהש"ץ מבדיל בבית הפנסת על היין פרי להוציא מי שאין לו יין בביתו להבדיל עליו (וישתה)
- 2 מהפוסם בעצמו אם נתפון לצאת ידי חובתו בהבדלה זו¹¹ או ישקה ממנו לאחר²² שנתפון לצאת ידי
- 3 חובתו¹³ אבל אם משקה ממנו לתינוקות¹⁰ אין שום אדם יכל לצאת ידי חובתו בהבדלה זו פיון שלא שתה
- 4 מהפוסם אדם שיוצא ידי חובתו בהבדלה זו¹⁴:

חלק ב סימן רצה הבדלה שעושה ש"ץ סניף ד

מתוך שולחן ערוך אדמו"ר הזקן עם ביאורי הלכה, הוצאת קה"ת

ביאורי הלכה

- א] בהבדלה זו - ואם נתכוין שלא לצאת, אסור לו לטעום אחר-כך מהכוס, אלא יתן לאחרים שיצאו ידי חובה²¹.
- ב] ידי חובתו - אם אין מי שיוצא ידי חובתו בהבדלה זו - לא יבדילו בבית הכנסת²³.
- ג] לתינוקות - היינו תינוקות שלא הגיעו לחינוך שאין

להם חיוב כלל²⁴, אבל תינוק שהגיע לחינוך²⁵ יוצא ידי-חובתו בהבדלה זו וניתן להשקותו.
 ו] בהבדלה זו - הבדלה שבבית-הכנסת קודמת לקידוש-לבנה, אבל המבדילים בביתם מקדשים את הלכנה ברוב עם מיד לאחר תפילת ערבית, ואחר-כך חוזרים לביתם להבדיל²⁶.

צינונים והוספות

שישתה קטן שלא הגיע לחינוך (העירו וביארו) על החילוק מסימן זה לסימן קצ: תהלה לדוד כאן. העו"ב (ירות"ו) ח"ז ע' רסט. קיצור הלכות משו"ע אדה"ז מילואים ע' קט).
 (25) הכוונה לחינוך הבדלה (שיצא י"ח בהבדלה זו - כדלעיל), אבל לא די במה שהגיע רק לחינוך ברכה (- ברכת בפה"ג). ראה שוע"ר סי' שמג ס"ג ששיעור החינוך במ"ע הוא "בכל דבר לפי עניינו, כגון, היודע מעניין שבת - חייב לשמוע קידוש והבדלה" - כי לדעת רבינו כאן נוגע ששתיית הכוס תהי' ע"י "אדם שיוצא י"ח בהבדלה זו", וזה שייך רק בקטן שהגיע לחינוך הבדלה. אבל אם הגיע רק לחינוך ברכה - הרי אינו חייב כלל בהבדלה. וצריך לזהר בזה (עכ"פ לכתחילה - כדלעיל), כשנותנים לקטן לשותת בהבדלת מוצאי שבת חזון (ראה רמ"א סי' תקנא ס"י), שיהי' קטן כזה שהגיע לחינוך הבדלה, ולא די בהגיע רק לחינוך ברכה (כדעת הפוסקים בסי' תקנא שם, וכדעת רבינו בסי' תרכא ס"ה ועוד). אלא, שלאידך גיסא, צריך שהקטן יהי' בגיל שעדיין לא הגיע לחינוך אבילות (כמ"ש המג"א שם סקל"א) (קיצור הלכות משו"ע ר' הערה 5).
 (26) כן המנהג, וראה שו"ת משיב דבר ח"ב סי' מח שכאשר נמצאים כולם בבית הכנסת ומוכנים להבדלה - אין להחמיץ המצווה כדי להוציא השבת כמה שיותר מאוחר.

21) כדלקמן סי' רצט סעיף א. ועוד שגם אם מותר לו לטעום מהכוס מכל-מקום צריך שישתה דווקא אדם שיצא ידי"ח בהבדלה זו כמבואר בסוף הסעיף.
 22) כדלעיל סי' רעא סכ"ה: אם לא טעם המקדש וטעם אחד מהמסובין, אם טעם כמלא לוגמיו ממש, יצאו כולם ידי חובתן, אבל אין שתיית שנים מצטרפת למלא לוגמא (וראה שם שאפילו לגאונים המחמירים שיטעם המקדש עצמו, מודים בהבדלה שאפילו לכתחלה די בטעימת אחד מהמסובין כמלא לוגמיו).
 ועד"ז בסי' קצ ס"ד (ושם נתבאר גם הטעם שצריך שיטעמו מן הכוס), ובסי' רסט ס"ג (לגבי קידוש בבית הכנסת שצריך שיטעם קטן או גדול שיוצא ידי חובתו). ובסי' תרכד ס"ב (לענין הבדלה בבית הכנסת).
 23) קצות השלחן סי' צו ס"ק ט: ואם אין בבית-הכנסת מי שיוצא י"ח בהבדלה זו אסור להבדיל ולא דמי לקידוש שהיתה תקנת חז"ל לקדש בבית הכנסת ע"כ לא בטלה (כמ"ש בסי' רס"ט) משא"כ בהבדלה.
 24) אבל קטן שהגיע לחינוך יוצא ידי חובתו בהבדלה זו ומותר להבדיל בשבילו (כך משמע גם בסי' תרכד ס"ב, וצ"ע מדוע לא נזכר חילוק זה בפירושו).
 ובסימן קצ (ס"ד) נפסק שיוצא ידי חובה על ידי שתיית קטן - אף שלא הגיע לחינוך, אך לכתחילה לא יבדיל על סמך

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות שבת - לפי לוח "רב יומי"

- 4 יזכה לו ע"י אחר כמו לאחרים שלא נתנו מעות הרי זה
- 5 כאילו אמר לו שיוכה לו ע"י אחר כמו לאחרים ולא יזכה
- 6 במעה בלבדה וחזקה שליח עושה שליחותו.

- 1 א... ואם אמר לו ערב לי קנה עירוב ככל ענין אם זיכה
- 2 לכל בני החצר כולם בכלל שהרי עשאו שליח לערב לו
- 3 בענין שיועיל וכיון שאי אפשר להיות לו עירוב אלא אם כן

הבתים אלו צריכים כל אחד ליתן פת לעירוב שמתוך
שבתים אלו הוזקקו לעירוב עכ"פ בשביל בית שדר בו בעל
הבית צריכים גם הם ליתן בשביל בתייהם אע"פ שיש לבעל
הבית בהם תפיסת יד והרי דינו עמהם כדין אחים המקבלים
פרס מאביהם שיתבאר:

ד' אחד ששכר בירה מן הנכרי ודר בה עם חבירו זה בחדר
זה וזה בחדר זה ויש להשוכר תפיסת יד בחדר חבירו
אם מתחלת השכירות ששכרה מן הנכרי הסכימו לדור יחד
ולדעת כן שכרה מן הנכרי אע"פ שהוא לבדו שכרה מן
הנכרי הרי חבירו שותף עמו בה ואינו יכול לסלקו כל זמן
משך השכירות מן הנכרי שכיון שלדעת כן שכרה מן הנכרי
כדי שידורו ביחד הרי נעשה הוא שליח לחבירו לשכור
בעדו מן הנכרי ולפיכך אין תפיסת יד מועלת לו בשל חבירו
כיון שאינו שלו אבל אם מתחלת השכירות שכרה לעצמו
ואחר כך נמלך והשכיר לחבירו מועיל לו תפיסת יד בשל
חבירו:

ה' חמש חבורות ששבתו בטרקלין וחלקוהו במחיצות
לחמשה חדרים וכל אחד מהם פתוח לחצר אם
המחיצות מגיעות לתקרה או בתוך ג' טפחים סמוך לתקרה
הרי כל אחד ואחד חדר בפני עצמו אפילו הן מחיצות עראי
כגון של יריעות וצריכות כל אחד ואחד מהחבורות ליתן
עירובן.

במה דברים אמורים כשיש עוד דיורין בחצר ועירוב כל
החצר מניחין אותו באחד מדיורין ההם או בחצר אחרת
שעירבה עם זו שמתוך שטרקלין זה הוזקק לעירוב מחמת
הדיורין צריכה כל חבורה ליתן עירוב אבל אם דיורין ההם
נתנו עירובן בזה הטרקלין אינם צריכים ליתן עירוב כלל
שכולם דרים בבית זה ובית שמניחין בו העירוב אינו צריך
ליתן פת להעירוב ואף שטרקלין זה מוחלק במחיצות לה'
חדרים והעירוב הוא באחד מהם אין בכך כלום הואיל ואינן
אלא מחיצות עראי וכן אם אין דיורין אחרים כלל בחצר
אין צריך עירוב כלל שאינן אוסרים כלל זה על זה הואיל
וכולם בבית אחד שאינו מוחלק אלא במחיצות עראי.

חלקוהו במחיצות שאינן מגיעות לתקרה אפילו אם יש
דיורין בחצר ועירוב כל החצר מניחים באחד מדיורין ההם
אין צריכים כל החבורות אלא ליתן עירוב אחד כאילו אין
ביניהן מחיצות כלל ואם מקצתן עשו מחיצות המגיעות
לתקרה ומקצתן לא עשו אותן שעשו הם מחולקים ואותן
שלא עשו הן כמשותפין.

וכל זה כשעשו מחיצות עראי לפי שעה אבל אם שבתו
בחדרים ועליות ממש והם פתוחים לחצר אוסרים זה על זה
אפילו אין דיורין אחרים בחצר וצריכות כל חבורה וחבורה
ליתן עירוב אפילו מניחין העירוב בזה הטרקלין.

וכל זה כשכולם פתוחים לחצר אבל אם אין פתוח לחצר
אלא החיצון בלבד וכולם עוברים דרך עליו אפילו הם
חדרים ממש אין צריך ליתן עירוב אלא שנים הפנימיים
שהם בלבדם חשופים דירות ואוסרים בחצר זה על זה וכן

1 ואפילו אם אמר זכה לי אם נתן לו כלי שיקנה לו בתורת
2 קנין סודר קנה עירוב.

3 ואם נתן מעה לבעל הבית ואמר לו זכה לי בעירוב קנה
4 עירוב לפי שאין דרך בעל הבית למכור פת משלו ולדעת
5 שיקנה לו במעותיו פת מן השוק אמר לו כן וכאילו אמר
6 ערב לי שעשאו שליח לערב וחזקה שליח עושה שליחותו
7 ומן הסתם קנה לו וזכה בשבילו או זיכה לו ע"י אחר משלו:

חלק ב סימן שס"ט באיזה אופן מקנין העירוב:

א' הדר בבית שער אע"פ שיש לו ד' מחיצות כיון שרבים
9 עוברים דרך שם לבתייהם אין עליו תורת בית אלא תורת
10 חצר ואין צריך לערב עם שאר הבתים וכן הדר באכסדרא
11 ומרפסת שבחצר אינו אוסר על בני החצר שאינן חשובות
12 דירה וכן סוכת החג בחג אינה חשובה דירה לאסור אבל
13 הדר בבית התבן בבית הבקר בבית האוצר בבית העצים
14 אוסר עד שיערב לפי שראויים לדור בהם וחשובים דירה
15 אע"פ שעשויים מקנים וכיוצא בהם:

ב' בעל הבית שיש לו הרבה בתים בחצרו והשכירן
17 לאחרים או שהשאלים (לזמן בענין שאינו יכול לסלקם
18 תוך הזמן בעל כרחם) הרי הם אוסרים עליו בחצר כאילו
19 היו בתים שלהם עד שיערבו וכן אסור לטלטל מביתו
20 לבתייהם עד שיערבו.

21 ואם יש לו בכל אחד מהם דברים שאינם ניטלים בשבת
22 מחמת איסור שאסור לטלטלם אפילו לצורך גופם או
23 מקומם כיון שלא סילק עצמו מבתיים אלו מכל וכל אלא יש
24 לו בהם תפיסת יד נעשה כאילו דר בהם ואין הדרים אוסרים
25 עליו לפי שנעשו כולם כאורחים אצלו ולפיכך גם הם
26 מותרים להוציא מבתייהם לחצר אע"פ שלא נתנו עירוב כמו
27 שמוותרים אורחים שמתארחים בביתו להוציא מביתו לחצר
28 בלי שיערבו עמו אבל אם אין לו בהם אלא דברים שמותר
29 לטלטל לצורך גופם או מקומם אין זו חשובה תפיסת יד
30 כיון שיכול להוציאם משם כשיצטרך להם (או למקומם)
31 ויש אומרים שאם אינן ניטלין מחמת כובדן חשובין תפיסת
32 יד אע"פ שמוותרים בטלטול (ויש להחמיר בזה).

33 ואין תפיסת יד מועלת אלא בבתיים שהם שלו בין שהם
34 קנויים לו בין שהם שכורים או שאולים אצלו וחזר והשכירם
35 או השאלים לאחרים אבל מי שיש לו תפיסת יד בבית שאינו
36 לא קנוי ולא שכור ולא שאל אין זה מועיל כלום ואוסר
37 עליו בחצר וכן לטלטל מביתו לביתם:

ג' יש אומרים שאין תפיסת יד מועלת אלא כשאין עמהם
39 דיורין אחרים בחצר ואז אין צריך לערב כלל ביניהם או
40 אפילו יש דיורין בחצר אלא שאותן דיורין מביאים עירובן
41 ומניחין אותו בביתו של בעל הבית זה שיש לו תפיסת יד
42 או באחד מבתיים אלו שיש לו בהם תפיסת יד ואז אין כל
43 בתים אלו צריכים ליתן כלל לעירוב פת לפי שכל בתים אלו
44 הם כבית אחד ובית שהעירוב מונח בו אין צריך ליתן את
45 הפת אבל אם העירוב מונח באחד מבתי הדיורין הרי כל

ואינו פרוס שם תמיד כל זמן שהם בבית אלא כשרוצין
לעשות שם דבר צניעות פורסין אותו ואח"כ מסלקין אותו
משא"כ בחבורות ששבתו בטרקלין שהיריעות שפרסו
ביניהן הן פרוסות שם כל זמן שביתתן שם.
ומי שיש לו שתי בתים בשתי חצרות באחת הוא אוכל
ובשניה הוא דר כל היום וכל הלילה הרי זה אוסר באותה
שאוכל אם אוכל שם בשבת וצריך לערב עמהם אבל בשניה
אינו אוסר ואין צריך לערב ומותר להשתמש שם בשבת לפי
שנעשה שם כאורח אצלם:

ז האחים שיש להם בתים בחצר אביהם ומקבלים פרס
מאביהם ואוכלים בבתיהם בין שהפרס הוא לחם בין
שהוא מעות לקנות בו לחם אם יש עוד דיורים בחצר
ומניחים עירוב כל החצר באחד מדיוורין ההם צריכים
האחים עם אביהם ליתן כל אחד עירובו שמתוך שבתים אלו
של האב ובניו הוזקקו לעירוב צריכים ליתן כל אחד ואחד
אבל אם אין עמהם דיורין בחצר אין צריך עירוב כלל שאינן
אוסרים זה על זה הואיל ואוכלים פרס אביהם נעשו כבני
ביתו או אפילו יש עמהם דיורין אלא שמניחים העירוב
באחד מבתים אלו של האחים או בבית אביהם אינן צריכין
לערב כלל לפי שכולם כבית אחד שמניחים בו העירוב שאין
צריך ליתן את הפת.

וכן בנשים המקבלות פרס מבעליהן ובעבדים המקבלים פרס
מאדוניהם ובתלמידים המקבלים פרס מרבן:

ח עשרה בתים זה לפניו מזה ואין פתוח מהם לחצר אלא
החיצון בלבד וכולם עוברים מזה לזה ויוצאין דרך
החיצון לחצר שנים הפנימים לבדם צריכים ליתן עירוב
שהם לבדם תורת בית עליהם ואוסרים בחצר וכן לטלטל
מזה לזה וכן מהם לבתים שלפניהם ולחצר אבל שאר
הבתים שלפניהם תורת חצר עליהם לפי שכל אחד מהם הוא
בית שער להפנימי ממנו וא"כ בית השלישי מהפנים הוא
בית שער לב' הפנימים ונקרא בית שער של רבים ואינו
חשוב דירה כיון שרבים עוברים עליו אבל בית השני אינו
בית שער אלא לבית אחד הפנימי ממנו ובית שער של בית
אחד אינו מתבטל מתורת בית:

חלק ב סימן שע דיני שיתוף בעירוב:

לטלטל מזה לזה אבל כל האחרים חשובים כבית שער להם
כמו שיתבאר.

וכל זה כשכולם שוין בטרקלין זה אבל בעל הבית שיש לו
מלמד או סופר בביתו וכן תלמידים הלומדים בפני הרב
ודרים בביתו אע"פ שיש לכל אחד חדר מיוחד פתוח לחצר
וגם לרשות הרבים ואוכל וישן בחדרו אין צריך לערב בחצר
כלל מפני שאין אוסרים כלל לא בחצר ולא לטלטל
מחדריהם לבית או מחדר לחדר אפילו אין לו בהם תפיסת
יד לפי שאינו משאל להם רשותו לאסור עליו ולא לאסור
זה על זה והרי יכול לסלקם בכל עת.

אבל אם החדרים קנויים להם או שכורים (או שאולים בענין
שאינו יכול לסלקם תוך זמן שאילתם אין לומר שאינו
משאל להם רשותו לאסור עליו כיון שכבר השאל להם
ואין בידו לסלקם ובע"כ הם) אוסרים עליו אלא אם כן יש
לו בהם תפיסת יד ואפילו הם משתמשים באפייה ובישול
בבית גדול של בעל הבית אין זה מועיל כלום כיון שאוכלים
בחדריהם אלא אם כן תלמידים המקבלים פרס מרבן כמו
שיתבאר:

י עיקר דירת האדם היא מקום אכילת פת ולא מקום
השינה ולינה לפיכך אנשי החצר שהיו כולם אוכלים
בבית אחד בשבת אע"פ שכל אחד אוכל משלו על שלחן
בפני עצמו ויש לכל אחד חדר בפני עצמו בחצר שדר שם
כל היום וכל הלילה אינם צריכים עירוב מפני שהם כאנשי
בית אחד ואינן אוסרים זה על זה.

וכן אם הוצרכו לעשות עירוב עם חצר אחר עירוב אחד
לכולם ופת אחד בלבד מוליכין לאותו מקום שהם מערבין
עמו ואיזה מהם שירצה יתן הפת ואפילו בני ביתו של בעל
הבית יכולין ליתן הפת משלהם ואם היה העירוב בא אצלם
אין צריך ליתן פת כלל כמו הבית שמניחים בו העירוב שאין
צריך ליתן הפת שכל אלו הבתים כבית אחד הם חשובים
כיון שאכילת בעליהם היא בבית אחד בלי מחיצה מפסקת
ביניהם.

ואפילו אם לפעמים פורסין וילון לפניהם לצניעות אינו
חשוב מחיצה לחלוק ביניהם אפילו אם מגיע לתקרה הואיל

לקוטי תורה

הם במדרגה כזו ששמחתם היא באלקות, ואיך
ניתן לומר שכל אדם צריך להגיע לזה?

אך הנה יש ב' מדרגות בעבודת ה', מדרת יום
ומדרת לילה.

ויובן זה בהקדים:

יש "יום ולילה" ברוחניות: "יום" הוא מצב

ולחבין, הלא זה הוא מדרגות הצדיקים, כמ"ש
שמחו צדיקים בה' כו', ואיך יגיע כל אדם לזה.

דבר זה צריך ביאור, כי לכאורה דרגא כזו -
שהאדם יבוא למצב של שמחה וטוב לבב מעבודת
ה' עצמה, היינו, שיהי' שמח ומתענג באלקות -
היא מדרגה גבוהה ונעלית בעבודת ה', כמו
שכתוב "שמחו צדיקים בה'", היינו שרק הצדיקים

36 אצל האדם; ואילו ענינה של תפלה הוא "בחינת
37 יעקב" (מדת לילה) - עבודה מתוך מצב של
38 "חושך" והעלם והסתר, המעורר צמאון ותשוקה
39 לאלקות (כפי שיתבאר לקמן).

40 והענין, דהנה אמרו רז"ל זמן תורה לחוד וזמן
41 תפלה לחוד, שתפלה נקרא חיי שעה ותורה
42 נקרא חיי עולם.

43 הבדל זה בין תורה לתפלה, כשני אופנים
44 שונים בעבודת ה' ("מדת יום" לעומת "מדת
45 לילה"), מודגש בסיפור הגמרא: "רבא חזי" לרב
46 המנונא דקא מאריך בצלותי, אמר מניחין חיי
47 עולם (תורה) ועוסקים בחיי שעה (תפלה), שהיא
48 לרפואה לשלום ולמזון; והוא (רב המנונא) סבר
49 זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד". כלומר, התורה
50 והתפלה מחולקות לזמנים שונים ולכל אחת מהן
51 יש זמן הקבוע לה, ולכן האריך רב המנונא
52 בתפלתו אף שהתפלה היא "חיי שעה" בלבד.

53 היינו שרב המנונא לא פליג על כך שגדלה
54 מעלת התורה (שהיא "חיי עולם") על התפלה
55 (שהיא "חיי שעה") - אלא שאף-על-פי-כן חייב כל
56 אדם לקבוע זמן לתפלה ואף להאריך בה.

57 ולכאורה יש להבין:
58 אם גם רב המנונא מודה שהתפלה היא רק
59 "חיי שעה", מדוע האריך כל כך בתפלתו?

60 אלא על כרחך צריך לומר שתוכן ענין התפלה
61 אינו בקשת הצרכים הגשמיים לבד אלא יש בה
62 כוונה ומטרה רוחנית חשובה מאד, שהיא
63 התחברות האדם עם אלקות, ולכן היא עבודה
64 המוכרחת אצל כל אדם, ואף חייב להאריך בה;
65 אלא שמכל-מקום אין מעלתה כמעלת התורה, כי
66 התפלה היא עבודה מתוך מצב של חושך ("מדת
67 לילה"), ואילו התורה היא "מדת יום" (וזהו
68 הפירוש הפנימי ב"חיי שעה", לפי שגם העבודה
69 הרוחנית של תפלה - התחברות האדם עם אלקות
70 - אינה כמעלת התורה שהיא "חיי עולם").

1 של "אור" וגילוי (כלשון הכתוב "ויקרא אלקים
2 לאור יום"), היינו, שהאור האלקי מאיר בגילוי;
3 ו"לילה" הוא מצב של העלם והסתר על אלקות
4 (על-דרך לשון הכתוב "ולחושך קרא לילה").

5 וכתוצאה מזה יש שתי מדריגות בעבודת ה',
6 הנקראות "מדת יום" ו"מדת לילה", היינו שישנם
7 שני מצבים שונים אצל האדם העובד את ה': "מדת
8 יום" - היא עבודת ה' במצב שהאור האלקי מאיר
9 בגילוי בנפש האדם; ו"מדת לילה" - היא העבודה
10 במצב שהאור האלקי הוא בהעלם והסתר ואינו
11 מאיר בנפש.

12 ומובן, שיש הבדל גדול באופן ובצורת
13 העבודה בין שני מצבים הללו.

14 בחינת יעקב ובחינת ישראל.
15 שתי מדריגות אלו בעבודת ה', מדת יום ומדת
16 לילה, הם ענינם של שני השמות שבני ישראל
17 נקראו בהם - "יעקב" ו"ישראל" - שהם "שתי
18 בחינות שונות בעבודת ה' באדם":

19 בחינת "ישראל" - אותיות "לי ראש" - היא
20 מדריגה הנעלה יותר, והיא העבודה במצב שהאור
21 האלקי מאיר בגילוי בנפש האדם, "מדת יום";
22 ואילו בחינת "יעקב" - "י" עקב" - היא מדריגת
23 העבודה במצב של העלם והסתר על האור האלקי,
24 והיא "מדת לילה".

25 וכמו, על דרך משל, בחיות הנפש המחי' את
26 הגוף, שבראש היא ניכרת בגלוי, ואילו בעקב
27 שברגל חיות הנפש אינה ניכרת ונרגשת.

28 ובדרך פרט הם בחינת תורה ובחינת תפלה.
29 בדרך כלל, ההבדל בין מצב שבו האור האלקי
30 מאיר בנפש למצב של העלם והסתר, הוא בכל
31 עניני עבודת ה', אך מכל-מקום, בדרך פרט, שתי
32 בחינות ומדריגות אלו מתחלקות לשתי העבודות
33 הכלליות של לימוד התורה ועבודת התפלה:

34 לימוד התורה הוא "בחינת ישראל" (מדת יום),
35 כי בעת העסק בתורה האור האלקי מאיר בגילוי

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

זהו כמו המכריע שהוא כמו דעה ג' בלתי חיבור מב' 20
 הקוין ולפעמים מאיר בכללות כולם בקו האמצעי אז 21
 נק' המל' ארגמן שהוא הת"ת כשכולל הכל. וזהו לעתים 22
 משתנים וכמ"ש בזהר ע"פ ואל יבא בכל עת כו' וכמו 23
 והימים ימי בכורי ענבים אלין יומין הי' דבחי' גבורה 24
 כו' וד"ל. וזהו שנק' המל' מראה דמות כאותיות 25
 הבולטות במראה ודמות כו' וזהו איהו אמת ואיהי 26
 אמונה פי' איהו ז"א כולל ג' קוין בקו אמצעי דיעקב 27
 שנק' אמת ואיהי המל' אמונה שמקבלת מהכל כא' וזהו 28
 פועל אמת בז"א שפעולתו אמת במל' שכמו שמקבלת 29
 ממש באותו אופן ומדריגה שמקבלת היא משפיע 30
 לעולמות אם מקבלת מקו הימין דחסד משפיע חסד ואם 31
 מקבלת מהגבורות דקו שמאל משפיע גבורות כו' 32
 והיינו כמשל העשישתא שהיא כלי זכויות בהירה שאין 33
 לה בעצם מראה להאיר רק כפי מראה האור שמאיר 34
 עליה ובתוכה אם מאיר בה אור לבן תאיר גם היא אור 35
 לבן ואם אור אדום גם ממנה יתפשט אור אדום כו' וד"ל 36
 וזהו כמשל הדיבור דל"ל מגרמיה כלום רק אם מאיר 37
 בו מחסדי' דשכל ומדות יאיר גם הוא כן כו' וד"ל. 38

שער הבחירה. ראה נתתי לפניך. יג"פ

קונטרס קטן בענין בחירה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו

שענין עשה רצונו כרצונך הוא שיש לו גם רצון אחר 15
 רצונות זרות, רק שעושה רצונו כו' ובטל רצונך היינו 16
 ביטול הרצון לגמרי שאין לו רצון אחר כלל, והיינו 17
 בחי' ובכל מאדך שבפ' הא' שהוא בחי' עורש"מ, וזהו 18
 כמו העולה שנק' קדשי קדשים שהיתה כולה כליל, 19
 אבל בחי' פ' הב' אף שנזכר שם ג"כ בכל לבבכם כו' 20
 אבל זה נק' אין עורש"מ והיינו כמו הזבח שהי' גם 21
 לבעלים חלק לאכול, אף שהיו אוכלים בכוונות מ"מ 22
 נק' קדשים קלים, והיינו ע"ד דוגמא ההפרש בין עוה"ב 23
 שאין בו לא אכילה ולא שתי' או יוה"כ שאסור באו"ש, 24
 ובין העבודה שבכל הימים לאכול ולשתות או ע"ד 25
 ההפרש שבין השרפים שאומרים קדוש היינו שנכללים 26
 בבחי' קדוש ובין האופנים שאומרים ברוך שהוא 27
 באופן אחר. 28

כי תבאו אל ארץ מושבותיכם

בנ"ה שבת שלח תרס"ו

1 (ג) ויובן זה בהקדים ביאור ענין המל' שנק' שם ב"ן
 2 נ"ב גוונים למה נק' בשם מראה וכמו
 3 עשישתא כו' וכידוע דהמל' ל"ל מגרמה כלום דהיינו
 4 שאין לה בעצ' רק מה שמקבלת מלמעלה לבד וגם מה
 5 שהיא מקבלת אינו רק מראה וזו כמו הדיבור שאינו רק
 6 גילוי המד' והשכל והרצון והוא שאין נמשך כלל
 7 ממדות השכל והמדות רק גילויין לבד ע"י הבל הלב
 8 ודרך כלל ג' גוונים הוא חוור וסומק וירוק חד"ר שנק'
 9 חג"ת כמו ג' גוונים דשמש בקשת ניכר התחלקות שלהם
 10 כי הענן הוא דבר זר שמקבל האור לכך בולט בו יותר
 11 וזהו כמראה הקשת כן מראה הנוגה הוא מראה דמות
 12 כו' שזהו ג' גוונים דג' קוין באצ' בכללות שמתגלין
 13 במל' שנק' דיבור שבולטין שם דוקא משא"כ קודם
 14 התגלותן בדיבור נכללין בעצמותו כמו לבא לפומא לא
 15 גליא כו' אז המדות נכללין בעצם וכה"ג בשכל ורצון
 16 כו'. והנה לפעמים מאיר מקו הימין חח"ן במל' אז הוא
 17 מראה לבן דחסדים ולפעמים מאיר בה מבחי' הגבורות
 18 דקו שמאל בג"ה הוא בבחי' מראה סומק ולפעמי' מקו
 19 אמצעי דת"י כמראה האמצעי שנק' ירוק מבחי' דת"י

1 והנה מל' הגמרא שמדמה ק"ש לעולה וזבח משמע
 2 שהב' בחי' נמצא בק"ש, והענין יובן בהקדים
 3 מארז"ל ר"ח רמי כתי' ואספת דגנך וכת' ועמדו זרים
 4 ורעו צאנכם, ל"ק כאן בזמן שישראל ערש"מ וכאן
 5 בזמן שאין ישראל עורש"מ, ומקשים בזה הלא הפ'
 6 ואספת דגנך כתי' בפ' והי' אם שמוע כו' בכל לבבכם
 7 כו', והאין קורא לזה אין עורש"מ, והתירוץ הוא משום
 8 דלא כתי' ובכל מאורכם כמו בפ' הא', והענין כי פי'
 9 מאודך היא בלי גבול כדאיתא בזה"ק דאית רצון ואית
 10 רצון, שיש בחי' רצון שלמטה מן הטעם והדעת ויש
 11 בחי' רצון שלמעלה מן הטעם ודעת, עד"מ רצון הנוגע
 12 לעצם הנפש שאינו יכול להסיח דעתו ממנו כלל, וזה
 13 הוא בחי' ובכל מאדך בחי' ביטול הרצון כמ"ש מי לי
 14 בשמים ועמך לא חפצתי בארץ, וזהו"ע בטל רצונך,

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

23 שהתורה הוא משל ולבוש שע"י יכולים להשיג א"ס
24 קדמונו של עולם, ועוד דהרי נת' בכהאריז"ל ששרש
25 הלבושים הוא מלבושי החשמל ששרשו גבוה מהגילוי
26 שבג"ע לכן ע"י תוכל הנשמה להשיג הגילוי שבג"ע.
27 ובזה יובן מה שיפה שעה אחת בתשומע"ט בעוה"ז
28 מכל חיי העוה"ב, כי עוה"ב הוא תענוג הנשמות
29 מהגילוי שבג"ע, וא"א לקבל הגילוי כ"א ע"י לבושי
30 תומ"צ שמקיימין בעוה"ז ששרשו נעלה מהגילוי לכן
31 יפה מחיי עוה"ב, וכן תשובה הוא על פגם התומ"צ,
32 ולכאורה הלא אין לו לבושים במה לקבל הגילוי, ועל
33 כרחק שבכח התשו' למלאות הלבושים ג"כ, ונוסף לזה
34 שהוא מכפר ג"כ, הרי דגבהה מעלתה מהג"ע ולכן
35 קדמה לעולם, וזהו מכל חיי העוה"ב כי כל הוא שפע
36 הפנימי הנשפע בג"ע כמ"ש תחת אשר לא עבדת כו'
37 מרב כל, דהגם שלא נזכר בספרים רק געה"ת וגעה"ע
38 מ"מ הרי יש עולמות עד אין שיעור וא"כ יש ריבוי
39 מדריגות כל שהוא חיות הפנימי הנשפע לכל אחד,
40 ועבודה בשמחה גדולה מכולם כי שרשה מהמצוה
41 בעצמה שהוא הלבוש לגילוי הג"ע. וזהו יפה שעה
42 אחת בתשומע"ט בעוה"ז שמהם נעשה לבושי'
43 להנשמה בג"ע יותר מבחי' כל שהוא חיי עוה"ב תענוג
44 הנשמות, שהלבוש גבוה הרבה מהגילוי שבג"ע.

יפה שעה אחת

בס"ד פ' תולדות תרל"ב

1 ויובן זה ממ"ש ויבא משה בתוך הענן דלפי שהי'
2 נצרך משרע"ה לקבל תו' מפי הקב"ה הגם שהי'
3 גוף קדוש וטהור א"א לקבל בלתי שינוי ממהות למהות
4 לכן הי' בהר"מ יום דבמ' יום נעשה שינוי המהות ע"ד
5 יצירת הוולד שמשנתנה במ' יום למהות אחר, אך במה
6 הי' ניזון אותן מ' יום הוא ע"י הזנה ורוחני, וכדי שיוכל
7 גוף גשמי לקבל מזון רוחני הוא ע"י הענן ששרשו
8 גבוה מאד נעלה, ונעשה לבוש למשה שע"י יכול ליזון
9 מרוחני, וע"ד מצד תוקף בהירות השמש אין יכולים
10 להסתכל בו כ"א ע"י כלי אצטגנינות או זכוכית בהירה,
11 וכמ"כ כדי שתוכל הנשמה נברא ובע"ג לקבל גילוי
12 אלקות בג"ע הוא ע"י לבוש דתומ"צ. ויובן יותר עד"מ
13 מענין המשל שאנו רואים דאם השכל אין עמוק כ"כ
14 א"צ לזה משל, וכל שהשכל עמוק יותר צריך משלים
15 יותר, והגם שהמשל הוא דבר זר מהנמשל, מ"מ הרי
16 אנו רואים דכל שאינו בר דעת גדול אין יכול להמשיל
17 משלים, וכל מי שהוא בר דעת גדול יכול להמשיל
18 משלים כמ"ש משלי שלמה שאמר משלים הרבה מפני
19 שכת' בו ויחכם מכל האדם, או כמו ר"מ שאמר תלתא
20 מתלי מפני שהוא מנהיר עיני חכמים בהלכה, הרי
21 מוכרח שהמשל גבוה מהשכל בעצמו ולכן נשפל
22 במשל, כן הוא בתו' כמ"ש כאשר יאמר משל הקדמוני

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

13 גדר והתלבשות. ולכן, השם היחיד שמתאים לו באמת
14 הוא 'אין-סוף', כלומר, מצד השלילה ולא מצד החיוב,
15 אמנם בכל זאת כשנבנה אותו בשם (והיינו כמו שבא
16 בגילוי בו' שהרי ענין השם הוא כאשר צריך להתגלות
17 וכמו שיתבאר בפרק הבא) אי אפשר לבנותו רק בשם
18 רצון, לפי שהרצון למעלה וגם בנפש האדם, הוא שבא
19 בבחינת גילוי מן העצם בו' ולא בהתלבשות באבר וכו'
20 פרטי, וכמו שנתבאר לעיל פרק מ"ט שהרצון אינו כח
21 פרטי, אלא כללות המשכת והטיית הנפש.
22 נמצא אם כן, שיש חלוקה כללית בין שורש אור הממלא
23 - עשר הספירות הגנוזות, לבין שורש אור הסובב -
24 ספירות אין קץ, והיא החלוקה בין 'אור' ל'שפע'.

1 והגם שהוא רק גילוי העצם ולא העצם (שאין בו מן
2 העצם בו'), וכמו שהתבאר בפרק הקודם שזו היא מהות
3 של אור (בניגוד לשפע) שאין בו מן המקור, כאור
4 השמש שאין בו כלום מן השמש עצמה. וכך בנמשל -
5 באור אין-סוף - אין בו מן העצם, בכל זאת, הרי הוא
6 בתכונתו כמו העצם, דכשם שהעצם הוא בבחינת
7 אין-סוף ובבחינת פשימות, כמו כן האור הוא בבחינת
8 אין-סוף ובבחינת פשימות בו',
9 דבאמת כאשר מדברים על הנמשל - אור אין-סוף, מצד
10 הפשימות שבהאור אינו שייך בו שום שם רק אין-סוף,
11 כיון שבכל שם שמגדירים אותו, מלבישים אותו באיזה
12 שהוא לבוש, והאור הוא הרי פשוט בתכלית ללא שום

צדק" ?
 דהנה הפרד"ם כתב¹²¹ שהעשר ספירות דאצילות
 נקראים משפט מצד הבינה. - כאשר מסתכלים על
 הספירות דאצילות מנקודת המבט של ספירת הבינה,
 נקראים הם 'משפט'.
 והענין - הקשר בין משפט לבינה הוא, דהנה המשפט
 הוא מה ששופט ומורד אם באופן כך או באופן כך,
 וברוחניות ענין המשפט שייך באור המתלבש בעולמות,
 והוא ההשערה בהאור באיזה אופן יומשך בהמקבלים
 אם באופן כך או כך ב', והמדידה היא לא רק באופן
 המשכת האור, אלא גם בהכנת המקבל אם הוא ראוי
 להשפעה ובאופן הראוי שלו ב'.
 דכל זה שייך רק בהאור פנימי שבא בבחינת התלבושות
 אור בכלי על בן שייך בזה המשפט ב', שהרי האור
 המקיף לא מתלבש בפנימיות בתוך הכלים והעולמות,
 וממילא לא צריך להתאים את עצמו לפי ערכם.
 ומה שכתב הפרד"ם שזהו מצד הבינה, זהו כמו
 שנתבאר לעיל¹²² דעיקר התחלת ההשתלשלות הוא
 מהבינה ב'. כיון שספירת הבינה היא בחינת
 'התפשטות', שייכת שם השתלשלות עילה ועלול. ואילו
 ספירת החכמה שהיא תפיסת המהות ממש, נחשבת
 כלמעלה מהשתלשלות.
 אמנם מה שכתב במדרש רבה משל מהמלך שהוא אוהב
 את הקמן יותר מכולם וכך הקדוש-ברוך-הוא אוהב את
 ישראל, הוא שבאן הכוונה להמשיך בחינת עצמות אור
 אין-סוף היינו האור שבבחינת אין-סוף ובבחינת בלי-
 גבול ב', ולא את האור המוגבל, ואם כן, צריך להבין
 לכאורה - כיצד בכח הבינה - שהיא בחינת האור
 שבגדר ההשתלשלות - להמשיך את עצמות אין-סוף
 ממש?

הספירות הגנוזות (שורש ענין השפע) שמטרתם להאיר
 בעולמות - כלומר, לפעול איזו פעולה - התחלתם היא
 בספירת החכמה, כיון שחכמה היא כבר מהות מסויימת,
 כח פרטי שנמשך ומתגלה. לעומת זאת, הספירות אין
 קץ (שורש ענין האור) אין מטרתם להאיר בעולמות,
 ובכל זאת, כאשר הם מאירים בעולמות, הם מתגלים
 במדרגת הרצון (הכתר) שהיא הטיה כללית של הנפש.
 כלומר, בתוך הספירות אין קץ גופא - שהם גילוי עצמי
 ולא בשביל העולמות - יש שתי מדרגות: כאשר הם
 למעלה מהתפשטות וכל מהותם היא לגלות את העצם,
 וכאשר הם מתגלים בעולמות (למרות שאין זה עניינם
 והם אינם מתצמצמים לפי ערך העולמות) שאז נקראים
 בשם רצון.
 וכך בנפש האדם: יש את הכוחות הפרטיים שהם בחינת
 השפע, יש את הרצון הכללי - הטיית הנפש, שהיא
 המשכת כללות חיות הנפש באופן של גילוי, ולמעלה
 מזה יש את כללות חיות הנפש כפי שהיא עדיין למעלה
 מהתפשטות.
 ועל פי הנוכח לעיל יובן מה שכתוב בתחילת פרשתנו
 שופטים ושופטים תתן לך. . ושפטו את העם משפט
 צדק.
 ובתחילת המאמר הביא ממדרש רבה "משל למלך
 שהיה אוהב את הקטן יותר מכולם ונתן לו את הפרדס
 שאהב מכולם, כך הקדוש-ברוך-הוא הביא לישראל
 שאותם אוהב מכולם את המשפט החביב עליו מכולם",
 ועל זה דייק: מהי המעלה הגדולה באהבת ה' לישראל
 מצד זה שהם 'נער', ומהי השייכות בזה לענין המשפט?
 גם דייק: מדוע בזכות המשפט דוקא משרה הקדוש-
 ברוך-הוא את השכינה בעם ישראל וגואלם בגאולה
 שלימה? ומהו המשך הפסוק "ושפטו את העם משפט

שבת פרשת שופטים

לכלית יתרחבו יותר ממדתן. והכונה במשפט צמצום. קרוב אל משלם גמול
 שפי' למעלה. ובר"מ פי' כי הת"ת נקרא שופט מצד הבינה יתבאר בערכו.
 ובהר פירוש קדושים (דף פה ע"ב) פירש כי משפט הוא דין בתעורבות
 רחמים ובוה יתיישב הכל כי עיקרו מצד הבינה דין. ויונק מצד החכמה
 רחמים. וז"ל כד אתער משפט אית ביה רחמים. ופירוש שיש בו דין ויש בו
 רחמים. והטעם כי רחמי החכמה הוא מקבל אותם על ידי הבינה. ובפרשת
 אחרי (דף ע"ג ע"ב) משמע דאיהו רחמים. והטעם כי מקורו שהוא עיקרו
 הוא רחמים והיינו החכמה.
 (122) ראה פרק טל.

(121) שער כ"ג פרק י"ג, וזה לשונו שם: משפט המפורסם במלה
 זו ברוב דברי הרשב"י ע"ה ושאר המפרשים כי הת"ת נק' משפט. אמנם
 אמרו שנקרא כן כשהוא יונק מן הדין מצד הגבורה. ובתקונים (תקונא
 שבעין דף ק"ל ע"ב) וז"ל במדה במשקל ובמשרה. במדה בחמשה ותיקונין
 דה' עלאה, במשקל דא' ו', ובשרה דא' ה'. משפט דכלא דא' י'. הה"ד יגבה
 ה' צבאות במשפט עכ"ל. שהכונה שיהיה ה'ת"ת מתעלה אל המשפט
 שהוא י' גבה מעל גבוה. ונראה לנו ליישב הענין כי משפט הכונה דין בקצת
 רחמים. אמנם מתנהג על קו המיצוע ופי' משפט ר"ל מכון מצומצם. ולכן
 אמר הוא כי החכמה היא המכוננת ומצמצמת המדות ומיישבת אותם

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"י

הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון, וירידתה למטה – לברר ולזכך הגוף ונפשו הטבעית,
ע"י מדת הנצחון במלחמה – לעמוד בתוקף גדול ולהתחזק בתורה ותפלה ולהתגבר על
נפש הבהמית

אותו עד שלבו בל עמו, וכמו שנראה במוחש דיצרו
של אדם מתגבר עליו להטרידו ולבלבלו בעת העבודה
דוקא, דכאשר הנפש האלקית מתעורר באהבה ויראה
אז דוקא מתעורר הנפש הבהמית לבלבלו ולהטרידו
בכמה ענינים, ולפעמים שמטיל עליו חרדה ואימה
בדבר שאין בו ממש כלל, והוא דוקא בעת העבודה
דתורה ותפלה או בקיום איזה מצוה, אז מוצא הנפש
הבהמית בלבולים על זה, והינו שדוקא בהעת שקבוע
לתורה או בשש"ש לו אינה הרגש לתפלה או התעסקות
באיזה מצוה וגמילות חסדים, הנה אז מתעורר הנפש
הבהמית לבלבלו בכמה מיני בלבולים וטרדות שונות,
ונדמה לו אשר דוקא בשעה זו היא הנחיצות לילף או
למהר התפלה, אשר באמת הוא רק לבלבל הנפש
האלקית, והראיה דבעת שהולך בשוקים וברחובות
והדומה בזמן הפטלה אינו בא לו מחשבות כאלו,
ולזאת צריך לעמוד בתקף גדול להתחזק לשמר זמני
התורה והתפלה, ולהתגבר על הנפש הבהמית ולא
לשמע לו, ובכח מדת הנצחון להתגבר בזה על הנפש
הבהמית, דלהיות שמדת הנצחון הוא נטוע בעצם
הנפש שלמעלה מכחות הגלויים, ולזאת הנה בזה ועל
ידו יכול להתגבר ולדחות כל הטרדות והבלבולים ולא
היה לו שום מונע ומעכב על למוד התורה וקיום
המצוות, ועל ידי הנצחון שאדם מנצח את הנפש
הבהמית שלו הנה על ידי זה גורם למעלה גם כן
התגברות הקדושה על הקלפה וגורם המשכת אוצר
העליון שהוא גלוי פנימיות ועצמות אין-סוף ברוך הוא.

ב' ניסן, ה'תש"י

כ) והענין הוא, דהנה ירידת הנשמה בגוף אינה
בשכיל עצמה, דהנשמה עצמה אינה
צריכה תקון¹⁴, וכל ענין ירידתה הוא בשכיל לתקן
וילופף ולברר את הגוף ונפש הטבעית, אבל הנשמה
עצמה אינה צריכה תקון, וכמאמר¹⁵ "כל נשמתא
ונשמתא הוו קימא בדיוקנא עלאה קמיה מלכא
קדישא"^ט, דהנשמה קדם שיורה להתלבש בגוף ונפש
הטבעית הרי היתה בתכלית הדבקות במקור חצבה
באלקים חיים, והיתה בדבקות אמתי ודבקות תמידי
בלי שום פרויד כלל, והינו שהיתה בריצון אחד להרי'
לברו ואין זר אתו, וירדה להתלבש בגוף ונפש הטבעית
בכדי לבררו ולזככו ולהאיר חלקו בעולם, זהו כל ענין
ירידת הנשמה למטה, וכתיב "מים יצרו ולוא" כו',
דכל אחד ואחד נקצב לו הימים אשר בהם יעבד
עבודתו בברור ותקון הגוף ונפש הטבעית ולהאיר
חלקו בעולם על ידי אור התורה והתפלה, דעקר
העבודה הוא למטה דוקא, דבהיות הנשמה למעלה הרי
הוא בתכלית הדבקות כנ"ל, אבל בירידתה לגוף מלא
רצונות זרות ותאוות גשמיים וחקמרים שמונעים את
הנשמה מעבודה האלקית עד אשר צריך עבודה ויגיעה
עצומה במלחמה בברכה ביותר, דזהו על ידי מדת
הנצחון דוקא, והוא לעמוד בתקף גדול ולהתחזק בעסק
התורה והעבודה, והינו דכאשר הנפש הבהמית מתגבר
על האדם להחטיאו ולבלבלו חס-ושלום במחשבות
זרות וענינים שונים או להטרידו בשעבוד הפרנסה
ובלבול עסק משא ומתן או שאר הענינים המבלבלים

(14) עץ חיים שער הצלם פרק א הובא בתניא פרק לו.

(15) ראה [מאמר] דיבור המתחיל אני לרודי תש"ח [קונטרס נז] סוף פרק א ובהערה שם.

ספר השיחות - ה'ש"ת"ש"א בלה"ק

1 ז. בסעודת הלילה בשביעי של פסח, דיבר הוד
2 כ"ק אאמו"ר הרה"ק על שנות ילדותו של הוד כ"ק
3 אאזמו"ר "צמח צדק":
4 א. על אברהם אבינו אומרים רז"ל¹⁰⁹ "בן שלוש
5 שנים הכיר את בוראו". במאמר רז"ל זה צריכים
6 להתעמק בשני ביטוייו: (א) הכיר. להכיר משמש ביטוי
7 על דבר שידועים אותו לפני כן, אלא שכעת
8 כשרואים אותו - מכירים אותו. (ב) בוראו. "בורא"
9 הוא ה' הקדוש, שכן הוא ברא את כל הנבראים,
10 ומבריא זה הגיע אברהם אבינו לענין ידיעת הבורא.
11 לכאורה הרי זה תרתי דסתרי, כשרז"ל אומרים
12 "הכיר", משמעות הדבר שכעת הכיר מה שידע
13 מכבר, ומה הכיר אברהם אבינו? - הוא הכיר את
14 בוראו מתוך הבריא. כיצד, איפוא, מתאים על כך
15 הביטוי "הכיר", שהכיר מה שידע מכבר?
16 לאמיתו של דבר דורש הענין הבנה והסברה
17 רחבה וטובה, מה יודעים מכבר באלקות שלאחר מכן
18 יכולים להכיר, ואשר אברהם אבינו אכן הכיר.
19 הידיעה האמיתית של נשמה באלקות, היא, כפי
20 שהרבי אומר¹¹⁰ שהוא לבדו הוא ואין זולתו, וכפי
21 שהרבי מסביר ב'אגרת הקודש' ד"ה איהו וחיהי חד:
22 ולכן הוא לבדו בכחו ויכולתו לברוא יש מאין ואפס
23 המוחלט ממש בלי שום עילה וסיבה אחרת קודמת
24 ליש הזה. נשמה יודעת שהוא לבדו הוא ואין זולתו,
25 ונשמה יודעת שהתהוות היש היא מצד עצמותו ית',
26 וכאשר הנשמה יורדת בגוף, היא מכירה אז מה
27 שהיא כבר יודעת.
28 ה'בן שלש שנים הכיר את בוראו' של הסבא, היה
29 בערב ראש השנה תקנ"ג.
30 ב. ידוע¹¹¹ שבשנת תקנ"ב היתה לרבי שנה קשה,
31 במשך הרבה חדשים, מראש השנה תקנ"ב עד חג
32 השבועות, לא ידעו אפילו בני הבית, הרבי האמצעי
33 וזקני המקורבים, מהיסורים הגדולים שהיו לרבי
34 בגלל רדיפות המתנגדים את החסידים.

35 בחג השבועות, כבכל פעם, דיבר הרבי בסעודת
36 החג אודות הבעל שם טוב נ"ע, וניגן בהתמרמרות.
37 הרבי היה נתון בדביקות חזקה מאד, פני הקודש היו
38 גלויים, רק עיני קדשו היו סגורות. בשפתיו הקדושות
39 אמר הרבי מאוד בשקט, ושני נחילי דמעות זלגו על
40 לחיו הקדושים. מפניו הקדושים הרציניים
41 ומההתמרמרות שהיתה נסוכה על פני קדשו של
42 הרבי, הבינו הכול, שהרבי אומר תפילה של
43 התעוררות רחמים, וכל אחד הרגיש שהבעל-שם-
44 טוב, והמגיד ממזריטש נמצאים בחדר.
45 פתאום קם הרבי ואמר בקול של בכי:
46 סבא¹¹² רבי, עוררו רחמים רבים בעדי ובעד כל
47 תלמידים ובעד המקושרים אליכם, ובעד תורתכם,
48 אוי אוי גוואלד גוואלד, אבינו שבשמים חוס ורחם
49 עלינו, ונפל בהתעלפות עמוקה.
50 התעורר רעש גדול, בני הבית, הרבנית והבנות
51 הגיעו. הביאו מיד את יונה הרופא, ובתוך כך נכנס
52 בריצה הנכד בן השנתיים ותשעת החדשים, הסבא
53 הרבי "צמח צדק", ובראותו את סבו - רבנו הזקן -
54 שוכב על הארץ, השליך עצמו עליו בצעקה, סבא,
55 סבא. הרבי פתח עיני קדשו, ובראותו את הילד
56 מושיט ידיו הקטנות, בצעקו: סבא החזק בידי וקום,
57 תפס הרבי בידי הילד באמרו: הב לי ידך, וקם,
58 באמרו: זה ינחמנו.
59 ג. בחודש אלול הורה הרבי להעמיד מטתו של
60 הסבא בחדרו, באמרו חבל שישכח על מה שלמדו
61 אתו, ותורה לשמה ילמד על-ידי עבודה ויגיעה.
62 ד. ערב ראש השנה תקנ"ג בירך הרבי את הסבא,
63 שלא תגיע לו בקושי העבודה להגיע לדרגא הגבוהה
64 של נשמת אדם תלמדנו¹¹³.
65 ה. בימי השבעה אחרי הסבתא, הרבנית דבורה
66 לאה, התפלל הרבי בעצמו לפני העמוד כל שלשת
67 התפילות, והסבא אמר קדיש.

שביעי של פסח בסעודת היום

112) ראה לעיל הערה 88.

113) ראה לקמן שיחת ליל אחש"פ אות ז, י"ד.

109) נדרים לב, א.

110) תניא פל"ה.

111) ראה לעיל שיחת שבת חוה"מ פסח, אות ו' ובהערה 76 שם.

אגרות קודש

ב"ה כ' תמוז תרנ"ץ

אטוואצק

ידידי הנכבד הרה"ג הרה"ח אי"א

מוהר"ר שמואל שי' הלוי

שלום וברכה.

- 1 מאז בקרתי בשנת תר"ץ את ידידנו אנ"ש שי
- 2 בארצו"ב יע"א, הנה ת"ל התעוררו בהתעוררות טובה
- 3 להחזיק את עניני אנ"ש ברגשי אהבה והתקשרות טובה.
- 4 בבוא ידי"נ הרה"ח אי"א מוהר"ר יצחק שי' הלוי נסע
- 5 לשם והתעכב כשנתיים ות"ל עלה בידו לסדר את הענינים
- 6 בגשם וברוח. בנסעו משם הי' בדעתנו לכשיסדר תעודותיו
- 7 יחזור לשם צלחה, אבל מסבות הבלתי תלויות בנו עוד לא
- 8 נסתדרו עניני הפרטים, והענינים דרשו מבלי לחכות עוד,
- 9 ושלחתי את ידיד"נ ור"ח אי"א מוהר"מ שי' שו"ב ות"ל
- 10 הצליח במסעו לעודד את אנ"ש ותלמידי התמימים שי'.
- 11 מצב הענינים שם דורשים לשלוח לשם מזמן לזמן
- 12 ממבשרי אנ"ש והתמימים שי' לבקדם ותקוה טובה

14 נשקפה בתוצאות כבירות בעזה"י, הן בהתעוררות
15 והתקשרות לדא"ח והן בחיזוק העזר לכל עניני אנ"ש
16 במדה נכונה.

17 ובזה הנני לבקש את ידידי כי יעשה נסיעה לארצו"ב
18 יע"א על משך כשבעה שמונה חדשים בערך לטובת
19 הענינים האמורים בזה.

20 ודאי הדבר כי כבד הדבר לפניו הן מצדו והן מצד בני
21 ביתו יחי, אבל הנני חושב כי בשומו לב עד כמה נוגע זה
22 לכל עניני אנ"ש שי' ימצא בעצמו די כח להניח עצמו
23 לטובת החסידות ועניני אנ"ש, והנני מקוה כי ימלא
24 בקשתי האמורה והשם יתברך יעזר ויצליח.

25 בפרטי אופני ההכנות יב[נ]א אתו בכתובים ידידי
26 הרר"י שי' פייגין, ובבקשה להזדרז בזה כי טובת הענינים
27 הוא ונוגע ביותר אשר הנסיעה תתכונן בעזה"י על ימים
28 הנוראים הבע"ל, ובבקשה להשיבני בהקדם.

29 ידידו הדו"ש ומברכו בגו"ר

30 יוסף יצחק.

אג"ק מוהר"י צ' נרץ יד

המשך ביאור למסכת קידושין ליום ראשון עמ' א

- 1 – שאסורה היא לו, לא הווי קידושין.
- 2 הגמרא מקשה על דברי רבא מן המשנה: הָנֵן – שנינו במשנתנו,
- 3 שאדם הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה וְכֶתֶה אוֹ אִשָּׁה וְאַחֲוֶתָהּ כְּאַחַת – בבת אחת,
- 4 אֵינָן מְקוּדָּשׁוֹת, שמאחר ולא ניתן לקדשן בזו אחר זו, לפיכך אף
- 5 בבת אחת אינן חלות כלל. ומדייקת הגמרא שדווקא אם קידש
- 6 שתייהן אינן מקודשות, הָא אִם קידש רק אַחַת מֵאִשָּׁה וְכֶתֶה,
- 7 דהיינו, שקידש רק את האם או רק את הבת, או שקידש אחת
- 8 מֵאִשָּׁה וְאַחֲוֶתָהּ, דהיינו, רק אחת מן האחיות, ולא פירש איזו מהן
- 9 הוא מקדש, הרי היא מְקוּדָּשָׁת, וְאַמֵּא – מדוע תהא אחת
- 10 מקודשת, הא קידושין שְׁאֵין מְסוּרִין לְבִיאָה נִגְהוּ, שהרי אינו יודע
- 11 איזו מהן קידש, וכל אחת מהן אסורה עליו מספק, תִּיבְתָּא דְרַבָּא
- 12 – לכאורה יש להוכיח שאף קידושין שאין ראויין לביאה חלים,
- 13 ושלא כדברי רבא.
- 14 מתרצת הגמרא: אָמַר לָךְ רַבָּא, וְלִמְעֻמִּיךְ אִמָּא סִיפָא – לשיטת
- 15 המקשן הסובר שקידושין שאין מסורים לביאה חלים הם, יש
- 16 להקשות מן הסיפא של המשנה. שבה נאמר כך, מַעֲשֶׂה בְּחֻמֶּשׁ
- 17 נָשִׁים וְכֶהֱנָ – בתוכן שְׁתֵּי אֲחִיּוֹת, וְלִיקַט אִדָּם אֶחָד כְּלָלָהּ וְסִלָּן שֶׁל
- 18 תַּאֲנִיב, וְכִלְכֵּלָהּ זֶה שֶׁלָּחַן הַיְתָה, וְשֶׁל פִּירוֹת שְׂבִיעִית הִיְתָה, ולפיכך

19 היתה מופקרת לכל, ונטל אותו אדם פירות אלו ונתנן לאותן נשים
20 וְאָמַר להן, הֲרֵי בּוֹלְכֶם מְקוּדָּשׁוֹת לִי כְּכִלְכְּלָהּ זֶה, וְאָמְרוּ חֲכָמִים
21 שהדין הוא שְׁאֵין הָאֲחִיּוֹת מְקוּדָּשׁוֹת לוֹ. וניתן לדייק מדברי
22 המשנה, שדווקא הָאֲחִיּוֹת הוּא דְאֵינָן מְקוּדָּשׁוֹת לוֹ, הָא נִבְרִיּוֹת –
23 שאר הנשים שאינן קרובות זו לזו, מְקוּדָּשׁוֹת.
24 וממשיך רבא ואומר, שיש לברר הֵיכִי דְמִי – באיזה אופן עוסקת
25 המשנה. אִילִימָא דְאָמַר בּוֹלְכֶם – אם באופן שאמר אותו האדם
26 לכל חמשת הנשים 'כולכן מקודשות לי', כיצד יתכן לומר שרק
27 האחיות אינן מקודשות, בעוד שבשאר הנשים חלו הקידושין, הרי
28 קִנִּי אֶתְּ וְחִמּוֹר הוּא – הרי זה כנותן מתנה לאדם ואמר לו 'קנה
29 מתנה זו יחד עם החמור', שכל אחד מהם יזכה במחצית המתנה,
30 וְאֶת וְחִמּוֹר לֹא קָנָה – שהדין בזה שמאחר והחמור אינו יכול
31 לקנות, לא זכה גם האדם בחלקו, שלא נתכוין הנותן אלא אם יזכו
32 שניהם יחדיו. ואם כן, אף בענין זה יש לומר כן, שלא נתכוין לקדש
33 הנשים אלא אם כן יתקדשו לו כולן, ומאחר שאין האחיות
34 מקודשות, יש לומר בזה שלא חלו הקידושין כלל, אף בשלשת
35 הנשים הנותרות.

פרק א' משנה ב

שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מְשִׁירֵי כְנֶסֶת הַגְּדֻלָּה. הוּא הָיָה אוֹמֵר, עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד, עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל גְּמִילוּת הַחֲסִידִים:

נקודות משיחות קודש

רבינו הזקן מבאר⁴ שלושת העמודים, הם כנגד שלושת האבות:

"גמילות-חסדים" כנגד אברהם אבינו שהיה גומל-חסדים, כדכתיב⁵, "ויטע אשל בבאר שבע", ופירושו רז"ל⁶ ש"אשל" ראשי תיבות אכילה, שתיה, לינה, שסיפק לעובדי אורח (ובלשון האורחות-צדיקים⁷, שאברהם "היה נדיב בנפשו, בגופו ובמונו").

"עבודה" - עבודת התפילה, שהיא עבודת הקרבנות, "תפילות כנגד תמידין תיקנום"⁸, כנגד יצחק אבינו שהיה "עולה תמימה".

"תורה" כנגד יעקב אבינו שענינו תורה, כמו שנאמר⁹, "ויקם עדות ביעקב, ותורה שם בישראל".

אלא שלכאורה לפי זה צריכה היתה המשנה למנות את שלושת הדברים שעליהם העולם עומד, בסדר הפוך - גמילות-חסדים, עבודה ורק לבסוף תורה (כפי סדר האבות)! ויש להוסיף ולחזק את השאלה: גם סדר עבודתו הפרטי של כל יהודי, בכל יום ויום, כולל את שלושת העמודים האלה, וגם שם הסדר הוא הפוך מהמפורט במשנה - תחילה גמילות-חסדים, שהרי לפני התפילה יש לתת צדקה לעני (כמאמר רז"ל¹⁰ "רבי אליעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי"), לאחר מכן התפילה עצמה ("עבודה") ורק אחר-כך בא שלב התורה (כמאמר רז"ל¹¹, "מבית-הכנסת לבית-המדרש")?

ויש לומר שסדר ה"דברים" במשנתנו נובע מכך שמדובר על פעולתם בעולם - "העולם עומד". לכן מונה המשנה תחילה את עמוד התורה משום שבו מודגש עיקר הפעולה בעולם: התורה למרות היותה "בלי גבול"¹² בעצם, עם כל זה היא נקלטת ומתלבשת בשכל האדם. לא זו בלבד, אלא שבכוחה של התורה אף לשנות בפועל את המציאות בעולם, כדרשת רז"ל על הפסוק "לא-ל גומר עלי"¹³. זו הסיבה שמשנתנו מתחילה בעמוד התורה.

מפרשי המשנה¹ האריכו בתוכן החלוקה למספר שלשה דוקא. והביאור בזה על פי תורת החסידות הוא כך:

"העולם" שבמשנתנו אינו דוקא עולם הזה הגשמי, אלא הוא כולל גם את העולמות הרוחניים: בריאה, יצירה, עשיה. המרומזים בפסוק² "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו". את התוכן של שלושת העולמות, ביאר הרמב"ן בתחילת פירושו על התורה: "בריאה" פירושה "הוצאת היש מאין.. והוא החומר הראשון, הנקרא היולי", "יצירה" הוא מה ש"ממנו המציא הכל והלביש הצורות" ו"עשיה" הוא מה ש"תקן אותם".

והנה, מכיון ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא"³, מובן, שלוש הדרגות הללו קיימות בתורה, וממנה הן השתלשלו בעולם. שלושת ענינים אלו בתורה, הם תורה, עבודה וגמילות חסדים. "עבודה" רומזת למחשבת האדם, שהרי בקרבנות נפסל הקרבן אפילו במחשבה בלבד, ו"תורה" עיקר המצוה היא בדיבור שהרי על הרהור בד"ת אין מברכים ברכות התורה, וגמ"ח עיקרה במעשה.

ושלש ענינים אלו מחשבה דיבור ומעשה, הם כנגד שלש העולמות: בריאה, יצירה ועשיה. ש"מחשבה" הוא על דרך בריאה יש מאין, כי אותיות המחשבה לא היו במציאות נרגשת לפני ירידתם לכח המחשבה, ולכן מחשבה הוא כנגד עולם הבריאה. ואילו "דבור" הוא שהאותיות שהיו כבר מקודם במחשבה, קיבלו עכשיו צורה בצאתם בה' מוצאות הפה, לכן דבור הוא כנגד עולם היצירה. ו"מעשה" הוא כנגד עולם העשיה. ואם כן משלושת בחינות אלו שבתורה (מחדומ"ע), השתלשלו שלושת העולמות. ומכיון שהכל תלוי בעבודת האדם. לכן צריך לעסוק בשלושת העמודים של תורה עבודה וגמ"ח, כדי לקיים את שלושת העולמות בריאה יצירה עשיה.

(מאמר ד"ה כי תשא תשכ"ב)

(ספרהשיחות תשנ"ג, כרך ב, עמ' 653)

(1) עיין דרך חיים למהר"ל. (2) ישעיה מג, ז. (3) זוהר חלק ב קסא, א. (4) לקוטי-תורה מטות דף פג, טור ד. (5) וירא כא, לג. (6) מדרש תהלים לו. (7) שער יז. (8) ברכות כו, ב. (9) תהלים עה, ב. (10) בבא-בבא י, א. (11) ראה ברכות סד, א. (12) "ארוכה מארץ מדה ורחבה מגי ים" (איוב יא, ט). (13) תלמוד-ירושלמי כתובות פ"א ה"ב.

פרשת אחרי

טז » וידבר יהוה אל־משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני־יהוה וימתו: ^א ויאמר יהוה אל־משה דבר אל־אהרן אחיך ואל־יבא בכל־עת אל־הקֹדֶשׁ מבית לפרכת אל־פני הכפרת אשר על־הארן ולא ימות כי בענן אראה על־הכפרת: ^ב בזאת יבא אהרן אל־הקֹדֶשׁ בפר בן־בקר לחטאת ואיל לעלה: ^ג בתנת־כֹּד קֹדֶשׁ ילָבֵשׁ ומכנס־כֹּד יתיו על־בשרו ובאבנט בד יחגור ובמצנפת בד יצנף בגדי־קֹדֶשׁ הם ורחץ במים את־בשרו ולבשם: ^ה ומאת עדת בני ישראל יקח שני־שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה: ^ו והקריב אהרן את־פר החטאת אשר־לו וכפר בעדו ובעד ביתו: ^ז ולקח את־שני השעירים והעמיד אתם לפני יהוה פתח אהל מועד: ^ח ונתן אהרן על־שני השעירים גִּדְלוֹת גִּזְרֵל אחד ליהוה וגזרל אחד לעזאזל: ^ט והקריב אהרן את־השעיר אשר עלה עליו הגזרל ליהוה ועשהו חטאת: ^י והשעיר אשר עלה עליו הגזרל לעזאזל יעמד־חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה: ^{יא} והקריב אהרן את־פר החטאת אשר־לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את־פר החטאת אשר־לו: ^{יב} (וישראל) ולקח מלֹא־המחֹתָה גִּחְלִי־אֵשׁ מעל המזבֶּח מלפני יהוה ומלא חפְּנֵי קַמֶּרֶת סָמִים דָּקה והביא מבית לפרכת: ^{יג} ונתן את־הקַמֶּרֶת על־האֵשׁ לפני יהוה וכסה ^{יד} ענן הקַמֶּרֶת את־הכפרת אשר על־העדות ולא ימות: ^{יז} ולקח מִדָּם הַפָּר והזה באצבעו על־פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת וזה שבע־פעמים מן־הַדָּם באצבעו: ^{יח} ושחט את־שעיר החטאת אשר לעם והביא את־דָּמֹו אל־מבית לפרכת ועשה את־דָּמֹו כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לָדָם הַפָּר והזה אתו

על־הכפרת ולפני הכפרת: ^ט וכפר על־הקֹדֶשׁ מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל־חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם: ^י וכל־אֲדָם לא־יהיה ^{יא} באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד־צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל־קהל ישראל:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות חז"ל ע' 92)

אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה' (טז, א)

מספר בחסידות שפני אהרן הגיעו בעבודתם לדרגה מאד געילת בקרבכם אל ה', עד שגופם לא היה יכול להכיל את התשוקה והאהבה העצומה לקב"ה, ובאו ל"כלות הנפש" ממש, ש"צאה נשמתם. ובכל־זאת באה התורה - 'אחרי מות' - עם צוים ואזהרות נוספות, לומר, שגם לאחר הדרגה הגעילת ביותר של בני אהרן, עדין יש מקום לעלות בדרגות נוספות, ואין גבול בעבודת ה'.

שני ^{יח} ויצא אל־המזבֶּח אשר לפני־יהוה וכפר עליו ולקח מִדָּם הַפָּר ומדם השעיר ונתן על־קרנות המזבֶּח סָבִיב: ^{יט} והזה עליו מן־הַדָּם באצבעו שבע פעמים וטהרו וקדשו מטמאת בני ישראל: ^כ וכלה מכפר את־הקֹדֶשׁ ואת־אהל מועד ואת־המזבֶּח והקריב את־השעיר החי: ^{כא} וסִמְךָ אהרן את־שְׁתֵּי כְתִיב ידו קרי יָדָיו על־ראש השעיר החי והתודה עליו את־כל־עונת בני ישראל ואת־כָּל־פשעיהם לכל־חטאתם ונתן אתם על־ראש השעיר ושלח ביד־אִישׁ עֹתֵי הַמִּדְבָּרָה: ^{כב} ונשא השעיר עליו את־כָּל־עֲוֹנָתָם אֶל־אֶרֶץ גִּזְרָה ושלח את־השעיר במדבר: ^{כג} ובא אהרן אל־אהל מועד ופשט את־בגדי הַפָּר אשר לבש בבאו אל־הקֹדֶשׁ והניחם שם: ^{כד} ורחץ את־בשרו במים במקום קדוש וילבש את־בגדיו ויצא ועשה את־עֲלֹתוֹ ואת־עֲלֹת הָעֹם וכפר בעדו ובעד העם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות חז"ל ע' 987)

אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה' וימתו (טז, א)

יש להקשות מהו כפל הלשון - 'אחרי מות . . וימתו'? ויש לבאר על-פי פרוש הקסידות, מה היה חטאם של בני אהרן: בני אהרן התעלו לדרגא נעלית מאד, שהביאה אותם לקרבה ואהבה עצומה לקב"ה, עד שהביאה אותם לכלות הנפש, ביציאת הנשמה מן הגוף. וחטאם היה שאין זה רצון הקב"ה, רצון הקב"ה הוא שבני ישראל ישתוקקו ויתקרבו אל הקב"ה, אף יחד עם זה שישארו בעולם הזה, ויחפכו אותו לדידה לקב"ה. על פי זה מובנת הפלילות בפסוק, מות שני בני אהרן הגיע כתוצאה מ'בקרבכם לפני ה' וימתו', ה'וימתו' מתאר את חטאם של בני אהרן, שהתקרבו לה' עד שצא נשמתם.

שליש^ה ואת חלב החמאת יקטיר המזבח:
והמשלח את השעיר לעזאזל יכבם בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחריכּן יבוא אל המזבח: ואת פר החמאת ואת שער החמאת אשר הובא אתדמם לכפר בקדש יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו באש את ערתם ואת בשרם ואת פרשם: והשרף אתם יכבם בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחריכּן יבוא אל המזבח: והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשתיכם וכל מלאכה לא תעשו האזרח והגר הגר בתוכם: כי ביום הזה יכפר עליכם למחר אתכם מפל חטאתיכם לפני יהוה תטהרו: לא שבת שבתון היא לכם ועניתם את נפשתיכם חקת עולם: וכפר הכהן אשר ימשח אתו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו ולבש את בגדי הבר בגדי הקדש: וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח יכפר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר: והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מפל חטאתם אחת בשנה ויעש כאשר צוה יהוה את משה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות כרך כט עמ' 338)

לפני ה' תטהרו (טז, ל)

כתב הרמב"ם: "כל ההקמות הקרבים ביום זה, חמש

עשרה". וקשה, מדוע נקט "בהמות", ולא "קרבתות". ויש לומר, שרמז רמז לנו שביום כפור נפעל החבור של תכלית העלוי עם הדרגה הפחותה ביותר. שכן "לפני ה'" קשור בעקר עם התחלת שם הו' ופנימיותו, האותיות י"ה, מספר ט'; ומתכלית העלוי של שם הו' נמשך לדרגה הנמוכה ביותר - חמש עשרה בהמות'.

רבי יו^א וידבר יהוה אל משה לאמר: בדבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל ואמרת אליהם זה הדבר אשר צוה יהוה לאמר: ג איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה: ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן ליהוה לפני משכן יהוה דם יחשב לאיש שהוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמו: למען אשר יביאו בני ישראל את זבחייהם אשר הם זבחים על לפני השדרה והביאם ליהוה אל פתח אהל מועד אל הכהן וזבחו זבחי שלמים ליהוה אותם: וזרק הכהן את הדם על מזבח יהוה פתח אהל מועד והקטיר החלב לריח ניחח ליהוה: ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשערים אשר הם זנים אחריהם חקת עולם תהיה זאת להם לדרתם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ליל י"א ניסן תשמ"א, ע"פ ביאורי

חומש)

וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' פתח אהל מועד והקטיר החלב לריח ניחח לה' (יז, ו)
הדם והחלב אסורים בכל שמוש, מלבד עלייתם לקרבן לה' במזבח. באור הענין בעבודת הבורא: החלב מסמל את כח התענוג שבאדם, והדם מסמל את הלהט וההתלהבות שבו. היצר הרע יכול לטען כלפי האדם: אין ספק שצריך להשתמש עם התענוג וההתלהבות שבאדם לדברים שבקדשה, אף מתר גם להשתמש בהם לעניני רשות, ועניני העולם הזה. על כך מלמדת אותנו התורה, את הדם והחלב חייבים להקריב על המזבח - את התענוג וההתלהבות שבאדם יש לשמר אף ורק לדברים שבקדשה, ולא לשום מטרה אחרת.

חמישי^ח ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל

שכונת המדרש להזהיר את האדם ש"לא ימות" אפילו מרב
התלבויות ודבקות בקב"ה עד כלות הנפש - כפי שארע לבני
אמון.

שישי ו איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו
לגלות ערוה אני יהוה: ם ערות אביד וערות
אמך לא תגלה אמך הוא לא תגלה ערותה: ם
ה ערות אשת אביד לא תגלה ערות אביד
הוא: ם ץ ערות אחותך בת אביד או בת אמך
מולדת בית או מולדת חוץ לא תגלה
ערוותן: ם ערות בת בנך או בת בתיך לא
תגלה ערוותן כי ערותך הנה: ם ץ ערות
בת אשת אביד מולדת אביד אחותך הוא לא
תגלה ערותה: ם ץ ערות אחות אביד לא
תגלה שאר אביד הוא: ם ץ ערות אחות אמך
לא תגלה כי שאר אמך הוא: ם ץ ערות
אחי אביד לא תגלה אל אשתו לא תקרב
ידתך הוא: ם ץ ערות פלגך לא תגלה אשת
בנך הוא לא תגלה ערותה: ם ץ ערות אשת
אחיך לא תגלה ערות אחיך הוא: ם ץ ערות
אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת
בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זמה
הוא: ם ואשה אל אחתה לא תקח לצרר לגלות
ערוותה עליה בחייה: ם ץ ואל אשה בנות
טמאתה לא תקרב לגלות ערותה: ם ץ ואל אשת
עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאתה:
׃ ומזרעך לא תתן להעביר למלך ולא תחלל
את שם אלהיך אני יהוה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ה עמ' 144)

ואשה אל אחתה לא תקח לצרר (יח, יח) "בכאן יפרש
הכתוב טעם האסור . . הן ראיות שתהיינה אוהבות זו את
זו, לא שתהיינה צרות" (רמב"ן). "ולכן לא אסרה וזלתי בחיי
אחותה" (ספרנו). ואולי יש לומר, שמטעם זה, האסור הוא
- לפי דרך הפשט - גם בבני נח. ויש אומרים שכן הדין גם
לפי דרך ההלכה (ראה רמ"ה סנהדרין נח, א).

ומן הגר אשר יגור בתוכם אשר יעלה עלה
אויבם: ם ץ ואל פתח אהל מועד לא יביאנו
לעשות אתו ליהוה ונכרת האיש ההוא מעמיו:
. ואיש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בתוכם
אשר יאכל בלדם ונתתי פני בנפש האכלת
את הדם והכרתי אתה מקרב עמה: ם כי נפש
הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח
לכפר על נפשתיכם כי הדם הוא בנפש וכפר:
ם על פני אמרתי לבני ישראל כל נפש מכם
לא תאכל דם והגר הגר בתוכם לא יאכל
דם: ם ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר
בתוכם אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל
ושפך את דמו וכסוה בעפר: ם כי נפש כל
בשר דמו בנפשו הוא ואמר לבני ישראל דם
כל בשר לא תאכלו כי נפש כל בשר דמו הוא
כל אכליו יפרת: ם ץ וכל נפש אשר תאכל גבלה
וטרפה באזרח ובגר וכבם בגדיו ורחץ במים
וטמא עד הערב וטהר: ם ואם לא יכבם ובשרו
לא ירחץ ונשא עונו: פ יח ם וידבר יהוה
אל משה לאמר: ם דבר אל בני ישראל ואמרת
אלהם אני יהוה אלהיכם: ם נמעשה ארץ
מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה
ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא
תעשו ובחקתיכם לא תלכו: ם את משפטי
תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם אני יהוה
אלהיכם: ם ושמרתם את חקתי ואת משפטי
אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני יהוה: ם

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם התוועדיות כרך ב עמוד 288)

על פי ביאורי החומש

ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם
וחי בהם (יח, ה)

וחי בהם - לא שזמנות בהם (תורת כהנים)

יש לתמוה: מאחר שנאמר בכתוב במפרש "וחי בהם" - מה
מוסיף על כך המדרש במלים "לא שזמנות בהם"? ויש לפגוש,

יִשְׂרָאֵל, בַּעֲלָא וּבְזִמָּן קָרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן: אִמֵּן יְהֵא שְׁמָה
רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. וְיַחְבְּרֵד: יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְבָרַךְ
לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יְתַבְרֵד, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר,
וְיִתְרוֹמֵם, וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדָּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמָה
דְּקֻדְשָׁא בְּרִיד הוּא. אִמֵּן לְעָלְמָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא,
תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא, דְּאִמְרִין בְּעָלְמָא, וְאָמְרוּ אָמֵן: אִמֵּן

מִפְטִיר כח וְלֹא־תִקֵּא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטַמְאָכְכֶם
אֲתָהּ פֶּאֶשֶׁר קָאָה אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם: כט פִּי
כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ
הַנְּפֹשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקְרָב עִמָּם: לו וּשְׁמֵרְתֶּם אֶת־
מִשְׁמְרֹתַי לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת מַחֲקוֹת הַתּוֹעֵבוֹת אֲשֶׁר
נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם וְלֹא תַטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כו עמ' 124)

וְנִשְׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה (טז, כב)
הַרְמָב"ם פֶּסֶק, שֶׁהַשְּׁעִיר מְכַפֵּר עַל עֲבֻרוֹת קְלוֹת גַּם בְּלִי
תְּשׁוּבָה, וְאֵלּוּ יוֹם כְּפוּר מְכַפֵּר רַק לְשָׁבִים. וְיֵשׁ לְבָאֵר, דְּהִנֵּה
הַשְּׁעִיר מְכַפֵּר עַל הָעֲבֵרָה ('וְנִשְׂא . . עֲוֹנֹתָם'), וְלֹא הָרִי
עֲבֵרָה קְלָה (שְׁמִתְכַּפֶּרֶת בְּלִי תְּשׁוּבָה) כְּחֻמּוּרָה (שְׁמִתְכַּפֶּרֶת
רַק לְשָׁבִים). אִךְ יוֹם כְּפוּר מְכַפֵּר עַל הָאָדָם ('בְּיוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר
עָלֵיכֶם'), וְיָמִי שְׁלֵא שָׁב הוּא 'מִגְּנֹד' לְכַפֶּרָה זֶה וְיַמְעַכְבָּה
מִלְּחוּל עָלָיו, בְּלִי הַבְּדֵל בֵּין קְלָה לְחֻמּוּרָה.

פ' פסוקים, כ" כ"ל סימן. עד"ו סימן.

שְׁבִיעִי כח וְאֶת־זָכָר לֹא תִשָּׁכַח מִשְׁכְּבִי אִשָּׁה
תּוֹעֵבָה הוּא: כט וּבְכָל־בְּהֵמָה לֹא־תִתֵּן שְׁכֻבְתְּךָ
לְטַמְאָהָּ בָּהּ וְאִשָּׁה לֹא־תַעֲמֹד לִפְנֵי בְּהֵמָה
לְרִבְעָה תָּבֵל הוּא: לו אֶל־תַּטְמְאוּ בְּכָל־אֵלֶּה כִּי
בְּכָל־אֵלֶּה נִטְמְאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מוֹשְׁלֵחַ
מִפְּנֵיכֶם: כח וְתַטְמְאוּ הָאָרֶץ וְאֶפְקֹד עֲוֹנָה עָלֶיהָ
וְתִקֵּא הָאָרֶץ אֶת־יִשְׁבִּיהָ: לו וּשְׁמֵרְתֶּם אֹתָם
אֶת־מַחֲקֵי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכָּל
הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה הָאֻזְרוּ וְהִגֵּר וְהִגֵּר בְּתוֹכְכֶם:
כט פִּי אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנִשֵּׁי־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וְתַטְמְאוּ הָאָרֶץ: כח וְלֹא־תִקֵּא
הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטַמְאָכְכֶם אֲתָהּ כֹּאֲשֶׁר קָאָה
אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם: כט פִּי כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
מִכָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפֹשׁוֹת הָעֹשֹׂת
מִקְרָב עִמָּם: לו וּשְׁמֵרְתֶּם אֶת־מִשְׁמְרֹתַי לְבַלְתִּי
עֲשׂוֹת מַחֲקוֹת הַתּוֹעֵבוֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם
וְלֹא תַטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פפפ

חצי קריש

וְתִגְדֹּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמָה רַבָּא. אִמֵּן בְּעָלְמָא דִּי בְּרָא
כְּרֵעִיתָהּ וְיִמְלִיד מְלֻכוֹתָהּ, וְיַצְמַח פְּרוֹקְנָהּ
וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ. אִמֵּן בְּחֵיכּוֹן וּבְיִמְיִכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֲזִיזִים הֵי אֵלֶּיכֶם לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכֶּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרַכֵּי־נֶעֱם, וְכָל־נִתְיַבְּתֶיהָ שְׁלוֹם. אֲרֵךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ,
בְּשִׂמְחָתָהּ עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יי חֲפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יִגְדִּיל תּוֹרָה וְיֵאָדִיר:

מדִּיקִים לַגְּלוּל הַסֵּפֶר תּוֹרָה נִגַּד הַתִּפְרֵי, שִׁמְקוֹם הַתִּפְרֵי יִהְיֶה בְּאִמְצַע הַסֵּפֶר תּוֹרָה מִבְּחוּץ. * הַאֲבֵנִט חוֹגְרִים
בְּתַחֲלִילת שְׁלִישׁ הַתַּחֲתוֹן שֶׁל הַסֵּפֶר תּוֹרָה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגולל הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בַּנְּבִיאִים מוֹכִיִּים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יי הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשָּׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבַנְּבִיאִי הָאֵמֶת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

יח וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְהוֹנָתָן מִחֵר חֲדָשׁ וְנִפְקְדָתָּ זָכָר בְּךָ הַמֶּלֶךְ כִּי יִפְקֹד יִחְסֹר מוֹשְׁבֶךָ מֵאֵין יוֹשֵׁב בוֹ: יט וְשִׁלְשֶׁת בְּשָׁנַיִם הָיִים הַשְּׁלִישִׁי אַחֵר רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וּבִשְׁבִילֶךָ הַסִּפְנָה גְדוּלָּה מְאֹד, אִם תִּהְיֶה מְאֹד בְּמָקוֹם סָתָר וְתִתְחַבֵּא הַרְבֵּה, כִּי אִם יִבְקָשׁוּךָ וּבָאֵת אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נִסְתַּרְתָּ שָׁם בְּיוֹם הַמַּעֲשֶׂה בְּיוֹם אֲשֶׁר נִשְׁבַּע שְׁאוֹל לַיהוֹנָתָן לְכָל הַמִּית אֶת דָּוִד וְיִשְׁבְּתָּ אֶצֶל הָאֶבֶן הָאֵזוֹל כִּי שָׁם אֲמַצְיָאֵד: כ וְאֲנִי שְׁלֹשֶׁת הַחֲצִיִּים צִדָּה לְצִד הָאֶבֶן הַזֶּה אֲזַרְהָ אֹרֶחַ כְּאִלּוּ אֲנִי מוֹרֶה לְשַׁלְחִילִי לַמַּטְרָה לַחֲמִי: כא וְהִנֵּה לְאַחֵר זֶה אֲשַׁלַּח אֶת־הַנֶּעֱר וְאֶנִּיד לוֹ לָךְ מִצָּא אֶת־הַחֲצִיִּים הַסְּמוּן הַזֶּה יְהִי בְיָדְךָ אִם־אֲמַר אֲמַר לְנֶעֱר הַנֶּה הַחֲצִיִּים קְרוֹבִים אֵלַי מִמֶּנִּי וְהִנֵּה עֲבַרְתָּ מִמֶּנִּי, קָחְנוּ קֹחַ חֲמִין וּבָאָה בּוֹא אֵלַי כִּי־שְׁלוֹם לָךְ וְאִין דְּבָר רַע, חִי יְהוֹה נִשְׁבַּע לוֹ: כב וְאִם־כֹּה אֲמַר לְעֹלָם הַנֶּה הַחֲצִיִּים מִמֶּנִּי וְהִלָּאָה לְחֵן מִמָּקוֹם עָמִיד, אִם לָךְ לְדִרְכְּךָ וּבָרַח לָךְ כִּי שְׁלַחְךָ יְהוֹה וְנִצַּלְתָּ בַּהֲשָׁנָתָהּ: כג וְאִם תֵּלֵךְ לָךְ, זָכוֹר תִּזְכּוֹר וְהִדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ דְּבַר־הַבְּרִית שִׁכְרָתָנוּ אֲנִי וְאַתָּה הַנֶּה יְהוֹה יְהִי הָעֵד בֵּינִי וּבֵינְךָ עַד־עוֹלָם: כד וַיִּסְתֵּר דָּוִד בַּשָּׂדֶה וַיְהִי חֲדָשׁ הַמֶּלֶךְ חֲלָמָם לְאֶכּוֹל: כה וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשְׁבּוֹ מִקוֹם הַמִּיתָד לוֹ לְשִׁבְתָּ

שי למורא

יח) וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְהוֹנָתָן, יְהוֹנָתָן בֶּן שְׁאוֹל הַמֶּלֶךְ אָמַר לָדוֹד. מִחֵר חֲדָשׁ, מִחֵר רֹאשׁ חֹדֶשׁ. וְנִפְקְדָתָּ כִּי יִפְקֹד מוֹשְׁבֶךָ, וְנִפְקְדוּ אוֹתְךָ בְּשָׁנָסֶר מוֹשְׁבֶךָ יוֹשֵׁב. יט) וְשִׁלְשֶׁת תִּרְדּוּ מְאֹד, שְׁלֹשָׁה יָמִים תִּסְתַּמֵּר וְתִרְדּוּ מְאֹד בְּעֶמֶק לְהִסְתַּמֵּר שָׁם. בְּיוֹם הַמַּעֲשֶׂה, בְּיוֹם חַל לַגִּמְרִי, כְּלוּמַר לְפָנֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ.

פרוש אחר, בְּיוֹם מַעֲשֵׂה הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע שְׁאוֹל לַיהוֹנָתָן שֶׁלֹּא יָמִית אֶת דָּוִד, שָׁנָס אִם הִסְתַּמֵּר דָּוִד שָׁם. הָאֶבֶן הָאֵזוֹל, הָאֶבֶן שֶׁהִתָּה אוֹת לְחֹלְכֵי דְרָכִים. "הָאֵזוֹל", חֹלְכֵי הַדֶּרֶךְ, כְּמוֹ "אֵזוֹל" שֶׁפָּרְשׁוּ הַלֵּךְ. כ) צִדָּה אֲזַרְהָ, לְצִד הָאֶבֶן אֲתִיהָ מוֹרֶה הַחֲצִיִּים. לְשַׁלַּח לוֹ לַמַּטְרָה, שֶׁתִּהְיֶה הָאֶבֶן לוֹ לַמַּטְרָה. כא) קָחְנוּ וּבָאָה, צֵא אִתָּה בְּעֶצְמְךָ מִמָּקוֹם מִבּוֹאָד וְקָחְנוּ וּבּוֹא אֵלַי. כב) לָךְ כִּי שְׁלַחְךָ ה', לָךְ לְדִרְכְּךָ וּבָרַח, שֶׁחֲקִי"ה אָמַר לָךְ לְבָרַח וְלִהְיוֹלָט. כג) וְהִדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ, הַבְּרִית שִׁכְרָתָנוּ יַחַד. הַנֶּה ה', ה' יְהִי עֵד. כה) אֵל מוֹשֵׁב הַקִּיר, בְּרֹאשׁ הַמִּסְבִּים סְמוּךְ לַקִּיר. וַיָּקָם יְהוֹנָתָן וַיֵּשֶׁב אֲבָנִי מִצֵּד שְׁאוֹל, סָדֵר הַיִּשְׁבָּה הֵיחָד, שְׁדוּד הֵיחָד יוֹשֵׁב סְמוּךְ לַמֶּלֶךְ, וְאַחֲרָיו יְהוֹנָתָן, וְאַחֲרָיו אֲבָנִי. וּבְיוֹם הַהוּא

הפטרה לערב ראש חודש שחל בשבת

לקריאה בציבור ולשמו"ת שמואל א פרק כ

יח וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְהוֹנָתָן מִחֵר חֲדָשׁ וְנִפְקְדָתָּ כִּי יִפְקֹד מוֹשְׁבֶךָ: יט וְשִׁלְשֶׁת תִּרְדּוּ מְאֹד וּבָאֵת אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נִסְתַּרְתָּ שָׁם בְּיוֹם הַמַּעֲשֶׂה וַיֵּשְׁבְתָּ אֶצֶל הָאֶבֶן הָאֵזוֹל: כ וְאֲנִי שְׁלֹשֶׁת הַחֲצִיִּים צִדָּה אֲזַרְהָ לְשַׁלְחִילִי לַמַּטְרָה: כא וְהִנֵּה אֲשַׁלַּח אֶת־הַנֶּעֱר לָךְ מִצָּא אֶת־הַחֲצִיִּים אִם־אֲמַר אֲמַר לְנֶעֱר הַנֶּה הַחֲצִיִּים מִמֶּנִּי וְהִלָּאָה לְחֵן מִמָּקוֹם עָמִיד וּבָאָה כִּי־שְׁלוֹם לָךְ וְאִין דְּבָר רַע, חִי יְהוֹה נִשְׁבַּע לוֹ: כב וְאִם־כֹּה אֲמַר לְעֹלָם הַנֶּה הַחֲצִיִּים מִמֶּנִּי וְהִלָּאָה לְחֵן מִמָּקוֹם עָמִיד, אִם לָךְ לְדִרְכְּךָ וּבָרַח לָךְ כִּי שְׁלַחְךָ יְהוֹה וְנִצַּלְתָּ בַּהֲשָׁנָתָהּ: כג וְאִם תֵּלֵךְ לָךְ, זָכוֹר תִּזְכּוֹר וְהִדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ דְּבַר־הַבְּרִית שִׁכְרָתָנוּ אֲנִי וְאַתָּה הַנֶּה יְהוֹה יְהִי הָעֵד בֵּינִי וּבֵינְךָ עַד־עוֹלָם: כד וַיִּסְתֵּר דָּוִד בַּשָּׂדֶה וַיְהִי חֲדָשׁ הַמֶּלֶךְ חֲלָמָם לְאֶכּוֹל: כה וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשְׁבּוֹ מִקוֹם הַמִּיתָד לוֹ לְשִׁבְתָּ

הַמֶּלֶךְ אֶל־הַלָּחֶם לְאֶכּוֹל: כה וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשְׁבּוֹ בְּפַעַם אַחַת מוֹשֵׁב הַקִּיר

בו בפעם | בפעם אל־מושׁב שׂאֵל הָקִיר וַיִּקֶּם יְהוֹנָתָן וַיָּשֶׁב וַהֲשִׁיב אֲבִנְךָ מִצָּד אָבִיו כִּי לֹא רָצָה לְהִיזֹת סְמוּד לְאָבִיו, שׂאֵם יִקְצוֹף עָלָיו עַל דְּבַר דָּוִד, שְׂאֹל וַיִּפְקֵד מְקוֹם דָּוִד: כּו וְלֹא־דָבַר לֹא שְׂאֵל שְׂאֹל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא מִדּוּעַ לֹא בָּא דָוִד כִּי אָמַר מִקְרָה הוּא שְׂרָאָה קָרִי בִלְתִּי

וַיִּקֶּם יְהוֹנָתָן וַיָּשֶׁב אֲבִנְךָ מִצָּד שְׂאֹל וַיִּפְקֵד מְקוֹם דָּוִד: כּו וְלֹא־דָבַר שְׂאֹל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרָה הוּא בִלְתִּי טְהוֹר הוּא כִּי־לֹא טְהוֹר: כז וַיְהִי מִמַּחֲרַת הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי וַיִּפְקֵד מְקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר שְׂאֹל אֶל־יְהוֹנָתָן בְּנֹו מִדּוּעַ לֹא־בָּא בְּיָשִׁי גַם־תִּמְוֹל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלֶּחֶם: כח וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שְׂאֹל נִשְׂאֵל נִשְׂאֵל דָּוִד מַעֲמָדִי עַד־בֵּית לָחֶם: כט וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי נָא כִּי זָבַח מִשְׁפָּחָה לָנוּ בְּעִיר וְהוּא צֹהֵלִי אָחִי וְעַתָּה אִם־מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אִמְלֹטָהּ נָא וְאַרְאֶה אֶת־אָחִי עַל־כֵּן לֹא־בָּא אֶל־שְׁלַחַן הַמִּלֶּךְ כִּי גַתִּי לוֹ רְשׁוּת לִלְכֹּת, וְהִלֵּךְ לוֹ: ל וַיַּחֲרִי־אֶף שְׂאֹל בִּיהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לוֹ בְּךָ נַעֲוֹת הַמַּרְדּוֹת אַתָּה בֶּאֱמָךְ שְׂהִיא מוֹרְדֵת בְּרָצוֹנִי, כֵּן אַתָּה מוֹרְד כִּי לֹאֲהוֹב מֶה שְׂאֵנִי שׁוֹנֵא הִלּוּא יִדְעִתִּי כִּי בָחַר אֶתָּה לָבוֹ בְּנֹו יִשִּׁי לְבִשְׁתֶּךָ וּלְבִשֶׁת עֲרוֹת אֶמָּךְ כִּי יֹאמְרוּ הַשּׁוֹמְעִים שְׂאֵתָה אוֹהֵב אֲדָם שְׂאֵנִי שׁוֹנֵא, אִם כֵּן אֵינֶךָ בְּנִי וְאֶמָּךְ וְנִתְּהָ: לא כִּי כָל־הַיָּמִים אֲשֶׁר בְּיָשִׁי חִי עַל־הָאֲדָמָה לֹא תִכּוֹן לֹא תִכּוֹן חֲתָקִים אַתָּה וּמִלְכוּתְךָ וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֹתוֹ אֵלַי הוֹאִיל וְאַתָּה נִתְּתָ לוֹ רְשׁוּת לִלְכֹּת כִּי בְּדַמּוֹת הוּא: לב וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שְׂאֹל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה יוֹמֶת מֶה עָשָׂה לָג וְלִטֵּל שְׂאֹל אֶת־הַחֲנִית עָלָיו לְהַכּוֹתוֹ וַיִּדַּע יְהוֹנָתָן כִּי־כָלָה הָיָה גָמַר דַּעְתּוֹ מֵעַם אָבִיו לְהַמִּית אֹתִי דָוִד: לד וַיִּקֶּם יְהוֹנָתָן מֵעַם יְהוֹנָתָן וְלֹא־אָכַל

בְּשֶׁהִמְלִיךְ יֹשֵׁב בְּמִקְוָמוֹ וַיְהוֹנָתָן בְּמִקְוָמוֹ, וְדוּד לֹא בָּא, אִם כֵּן נִשְׂאֵר יְהוֹנָתָן יוֹשֵׁב סְמוּד לְאָבִיו מִכָּלִי שֶׁהַפְסִיק אֲדָם אַחֵר בִּינֵיהֶם, וְאִין מִדְּרֵךְ הַכֵּן לִישֵׁב בְּהַסְבָּה אֶצֶל אָבִיו, לָכֵן קָם יְהוֹנָתָן מִמִּקְוָמוֹ לְשִׁבְת בְּמִקְוָמוֹ שֶׁל אֲבִנְהָ, וְאֲבִנְהָ יֹשֵׁב בְּמִקְוָם שֶׁל יְהוֹנָתָן כְּדִי לְהַפְסִיק בֵּין שְׂאֹל לַיהוֹנָתָן בְּנֹו. וּמִקְוָמוֹ שֶׁל דָּוִד נִשְׂאֵר פָּנָיו, שְׂיִכָּל לְבָא אַחֵר כְּדִי. וַיִּפְקֵד מְקוֹם דָּוִד, נִחְסֵר הָיָה הַמְקוֹם מִן הַיּוֹשֵׁב. כו) כִּי לֹא טְהוֹר, וְהֵם הָיוּ נִשְׁמָרִים מִלְּאָכֵל יַחַד הַסָּמָא וְהַסְּהוֹר. אוֹ שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים זָבָחִי שְׁלָמִים, וְאִסּוּר לְטַמְּאִים. וְגַם יִמְכּוּן שְׂאִין מִדְּרֵךְ הַמּוֹסֵר לְבָא סָמָא לְשִׁלְחַן הַמֶּלֶךְ. כז) מִמַּחֲרַת הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי, בַּיּוֹם הַשְּׁנִי שֶׁל רֹאשׁ חֹדֶשׁ, דְּהֵנִי לְמַחֲרַת. כח) מַעֲמָדִי, מִמְּנֵי לָקַח רְשׁוּת לְלָכֶת לְבֵית לָחֶם, וְלֹא הִלֵּךְ בְּלִי רְשׁוּת. כט) שְׁלַחְנִי, תֵּן לִי רְשׁוּת לִלְכֹּת. זָבַח מִשְׁפָּחָה, אוֹתוֹ הַיּוֹם הָיוּ בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ וּזְבָחִים זָבָחִי שְׁלָמִים. וְהוּא צֹהֵל לִי אָחִי, וְאִתִּי הַגְּדוֹל צֹהֵל עָלַי לְהִיזֹת שָׂם. ל) כֵּן נַעֲוֹת הַמַּרְדּוֹת, בְּנֵה שֶׁל מַעֲוֹת הַמּוֹסֵר, כְּלוּמַר שְׂאֵמוֹ לֹא הוֹכִיחֶתוּ בְּקִמְנוֹתָו וְלֹא קָבַל מוֹסֵר כְּרֹאִי. וְאִמְרוּ ר"ל, שֶׁבִּשְׁחַטְפוֹ בְּנֵי בְּנִימִין מִבְּנוֹת שִׁילָה שִׁנְאוּ לְחוּל בְּכַרְמוֹם, הָיָה שְׂאֹל בּוֹשֵׁן וְלֹא רָצָה לְחַפֵּס, עַד שֶׁבָּאָה הָיָה עֲצֻמָּה וְהַעֲנָה פְּנִיָּה וַדְּדָה אַחֲרָיו. כִּי בּוֹחֵר אַתָּה לָבוֹ יִשִּׁי, שְׂהוּא יִמְלִיךְ. לְבִשְׁתֶּךָ, כְּשִׁישְׁמַעוּ אֲנָשִׁים שְׂאֵתָה אוֹהֵב אֲדָם שְׂאֵנִי שׁוֹנֵא, יֹאמְרוּ שְׂאֵינֶךָ בְּנִי, וְהָיָה לְבִשְׁתֶּךָ וּלְבִשֶׁת עֲרוֹת אֶמָּךְ, וּלְבוּשָׁה וְחִרְפָּה שֶׁל אֶמָּךְ. לד) כִּי כָלָה הָיָה, נִמְרָה הַהִלָּחָה. לו) אֵל דָּוִד, בְּשִׁבְלֵי דָוִד. כִּי הַכְּלָמוֹ

וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה יוֹמֶת מֶה עָשָׂה: לו וַיִּטֵּל שְׂאֹל אֶת־הַחֲנִית עָלָיו לְהַכּוֹתוֹ וַיִּדַּע יְהוֹנָתָן כִּי־כָלָה הָיָה מֵעַם אָבִיו לְהַמִּית אֹתִי דָוִד: לו וַיִּקֶּם יְהוֹנָתָן מֵעַם הַשְּׁלַחַן בְּחַר־יָאֶף וְלֹא־אָכַל

שי למורא

עטרת מרים

בְּיוֹם־הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לָחֵם כִּי נַעֲצֹב אֶל־דָּוָד בְּרֹאוֹתוֹ
כִּי בָלְתָה אֵלָיו הָרָעָה וְעוֹד כִּי הִכְלִמוּ אָבִיו שִׁקְרָאוֹ בֶּן נְעוּת הַפְּרִדּוֹת:
לֹא וַיְהִי בַּבֹּקֶר בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לַחֹדֶשׁ וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן הַשֹּׁדֶה לְמוֹעֵד אֲשֶׁר
קָבַע לוֹ דָּוִד וַנֶּעַר קָטָן עִמּוֹ: לוֹ וַיֹּאמֶר לְנַעֲרֹו רֵץ מִצָּא נָא
אֶת־הַחֲצִים אֲשֶׁר אֵנִכִּי מוֹרָה

הַנֶּעַר רֵץ אַחֵר חֲמִין הָרֹאשׁוֹן שָׁנָה,
וּבְעוֹדוֹ רֵץ, וְהוּא־יָרָה תַּחֲצִי הַשְּׁנִי
לְהַעֲבֹר לְהִלָּאָה לַפְּטִירָה וְהוּא הָאֶבֶן
הָאֵל: לוֹ וַיָּבֹא הַנֶּעַר עַד־מְקוֹם
הַחֲצִי אֲשֶׁר יָרָה יְהוֹנָתָן בְּרֹאשׁוֹנָה
וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנֶּעַר
וַיֹּאמֶר הֲלוֹא תַּחֲצִי אֲשֶׁר יָרִיתִי
בְּאֶחָרֹנָה הִיא מִמֶּנִּי וְהִלָּאָה:
לֹא וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנֶּעַר
מִהֲרָה חוֹשָׁה רִיחַ מִמֶּנּוּ אַחֲרֵי הַשְּׁנִי
אֶל־תַּעֲמֹוד בְּמִקוֹם הָרֹאשׁוֹנָה וַיִּלְלָט
נֶעַר יְהוֹנָתָן אֶת־הַחֲצִים הָרֹאשׁוֹנָה
וְהַשְּׁנִי וַיָּבֹא אֶל־אֲדֹנָיו:
לֹא וְהַנֶּעַר לֹא־יָדַע מֵאוֹמָה
מִהִסְתֵּן הַנַּעֲשֶׂה בְּיָדָהּ אֵלֹו הַחֲצִים אֲדָם
יְהוֹנָתָן וְדָוִד יָדְעוּ אֶת־הַדְּבָר:
מִוִּיתָן יְהוֹנָתָן אֶת־כְּלָיו הַקֶּשֶׁת
וְהַחֲצִים אֶל־הַנֶּעַר אֲשֶׁר־לוֹ וַיֹּאמֶר
לוֹ לֵךְ הִבֵּא הָעִיר: מֵא הַנֶּעַר
בָּא לְהֵלֵךְ לְבֹא הָעִירָה וְדָוִד קָם
מֵאֶצֶל הַנֶּגֶב מִצַּד הַדְּרוֹמִי שֶׁל אֶבֶן
הָאֵל וַיִּפֹּל לְאַפּוֹ עַל פְּנֵי אֶרֶץ
וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים וַיִּשְׁקֹוּ |
אִישׁ אֶת רַעְהוֹ וַיִּכְבֹּל אִישׁ עִם
אֶת כִּי הִיָּתָה קֶשֶׁת לָחֵם הַפְּרִדָּה
רַעְהוֹ עַד־דָּוִד הִגְדִּיל הַרְבֵּה לִבְכוֹת
יֹתֵר מִיְהוֹנָתָן: מִב וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן

לְדָוִד לֵךְ לְשָׁלוֹם וְהַשְׁבִּיעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֹאמֹר וְאִמְרֵנוּ יְהוָה יְהִיָּה | בִּינִי וּבִינְךָ וּבִין זָרְעִי וּבִין זָרְעֶךָ עַד־עוֹלָם:

אָבִיו, וְגַם מִשּׁוֹם שְׁאָבִיו הַכֵּלִים (בְּשֵׁשׁ) אֶת יְהוֹנָתָן בְּרִבּוֹר וּבְמַעֲשָׂה.
לֹא) לְמוֹעֵד דָּוִד, לְמוֹעֵד שִׁקְבַע לוֹ דָּוִד. לוֹ) יָרָה תַּחֲצִי לְהַעֲבֹר,
יָרָה חֲמִין בְּכַח שְׁנֵיכֵר אַחֲרֵי הָאֶבֶן. מֵא) מֵאֶצֶל הַנֶּגֶב, מִקְרַב־תִּבְרִית
לְצַד הַדְּרוֹמִי שֶׁל הָאֶבֶן הָאֵל. אֶת רַעְהוֹ, עִם רַעְהוֹ. שְׁתִּיתָה קֶשֶׁת
עֲלֵיָהֶם הַפְּרִדָּה. עַד דָּוִד הִגְדִּיל,
שְׁדוֹד הַרְבֵּה לִבְכוֹת יֹתֵר מִיְהוֹנָתָן:
מִב) אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ, וְהַזְכֵּר
שְׁנִשְׁבַּעְנוּ וְכו'. ה' יְהִיָּה, ה' יְהִיָּה.
עַד עַל הַשְׁבִּיעָה.

בְּיוֹם־הַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי לָחֵם כִּי נַעֲצֹב אֶל־
דָּוִד כִּי הִכְלִמוּ אָבִיו: לֹא וַיְהִי בַּבֹּקֶר
וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן הַשֹּׁדֶה לְמוֹעֵד דָּוִד וַנֶּעַר
קָטָן עִמּוֹ: לוֹ וַיֹּאמֶר לְנַעֲרֹו רֵץ מִצָּא נָא אֶת־הַחֲצִים אֲשֶׁר אֵנִכִּי
מוֹרָה הַנֶּעַר רֵץ וְהוּא־יָרָה תַּחֲצִי לְהַעֲבֹר: לוֹ וַיָּבֹא הַנֶּעַר
עַד־מְקוֹם הַחֲצִי אֲשֶׁר יָרָה יְהוֹנָתָן וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנֶּעַר
וַיֹּאמֶר הֲלוֹא תַּחֲצִי מִמֶּנִּי וְהִלָּאָה: לֹא וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי
הַנֶּעַר מִהֲרָה חוֹשָׁה אֶל־תַּעֲמֹוד וַיִּלְלָט נֶעַר יְהוֹנָתָן אֶת־הַחֲצִים
וַיָּבֹא אֶל־אֲדֹנָיו: לֹא וְהַנֶּעַר לֹא־יָדַע מֵאוֹמָה אֲדָם יְהוֹנָתָן וְדָוִד
יָדְעוּ אֶת־הַדְּבָר: מ וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן אֶת־כְּלָיו אֶל־הַנֶּעַר אֲשֶׁר־לוֹ
וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ הִבֵּא הָעִיר: מֵא הַנֶּעַר בָּא לְהֵלֵךְ קָם מֵאֶצֶל הַנֶּגֶב
וַיִּפֹּל לְאַפּוֹ אֶרֶץ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים וַיִּשְׁקֹוּ | אִישׁ
אֶת־רַעְהוֹ וַיִּכְבֹּל אִישׁ אֶת־רַעְהוֹ עַד־דָּוִד הִגְדִּיל: מִב וַיֹּאמֶר
יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם
יְהוָה לֹאמֹר יְהוָה יְהִיָּה | בִּינִי וּבִינְךָ וּבִין זָרְעִי וּבִין זָרְעֶךָ
עַד־עוֹלָם:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,
הָאֵל הַנֵּאֱמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקִיָּם, שְׁכַל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק:
נֵאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֵאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא
יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֵאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנֵּאֱמָן בְּכָל
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחֲנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְהֵינוּ הַנְּבִיאַ עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כְּסֹאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד
אַחֲרֵים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בָשָׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וּלְמִנוּחָהּ, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ
אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

הַמּוֹלֵד: הִיָּה בְּלִיל שַׁבָּת, שָׁעָה 10 בְּלִילָה, 59 דְּקוֹת וְ17 חֲלָקִים.
רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲיִיר, בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן וּבְיוֹם הַשְּׁנִי, הֵבֵא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה.

המשך ביאור למס' סוטה ליום ארבעה עשר לעומר עמ' ב

17 וּמִשְׁמָנָה' – ומשמע שהקומץ הוא ממקום שיש בו ריבוי שמן.
18 עוד מבואר בברייתא וְנוֹתְנֵנוּ לְתוֹף כְּלֵי שֶׁרֶת וּמְקַדְּשׁוּ בְּכָלִי שֶׁרֶת.
19 שואלת הגמרא לָמָּה לִי להניחו שוב בכלי שרת שיקדשו הָא קִדְשָׁה
20 הָא זִמְנָא – הרי כבר נתקדשה כל המנחה בהנחתה בכלי שרת
21 להיות קדושה בקדושת הגוף. עונה הגמרא מִיָּדִי דִּתְּהוּ אֲדָם –
22 עושים כן משום שדין הקומץ כדין דם הבהמה הוא, דָּם אֵף עַל זָב
23 דְּקִדְּשִׁיתִּיהּ סָבִין פְּצוּאָר בְּתָמָה, חֲדָר מְקַדֵּשׁ לִיָּה בְּכָלִי שֶׁרֶת,
24 כשם שלגבי דם – אף שכבר התקדש בשעת השחיטה על ידי הסכין
25 שהוא כלי שרת, מכל מקום צריך לחזור ולקבל את הדם בכלי שרת
26 כדי לקדשו שנית, הָאָא נָמִי לֹא שָׁנָא – אף קומץ המנחה דינו כן
27 שצריך לחזור ולקדשו אף שכבר קדש בכלי.
28 עוד מבואר בברייתא וּמִלֶּקֶט אֶת לְבוֹנָתָהּ וְנוֹתְנָה עַל גִּבּוֹ. מבארת
29 הגמרא שלמדו כן מִדְּבָרֵיב 'וְאֵת כָּל הַלְּבָנָה אֲשֶׁר עַל הַמִּנְחָה' –
30 דהיינו שהלבונה נמצאת על המנחה, כלומר על הקומץ העומד
31 להקטרה, שהרי מקטיר הקומץ והלבונה יחד. וּמַעֲלָהּ

1 הכלי במזבח. שואלת הגמרא וְאִימָא הָכִי נָמִי – מנין לתנא של
2 הברייתא שהדין כן, אולי באמת צריך להגיש את המנחה עצמה אל
3 קיר המזבח. ומשיבה, אִמָּר קְרָא 'וְהִקְרִיבָה אֵל תִּפְחֵן וְנִי' וְהִנִּישָׁה
4 אֵל הַמִּזְבֵּחַ', הוקשה הגשת הכהן למזבח להקרבת הבעלים לכהן,
5 מֶה הִקְרִיבָה אֵצֶל כֹּהֵן כְּלֵי אֵף הַנִּשָּׂה אֵצֶל מִזְבֵּחַ בְּכָלִי. – שכשם
6 שנתנית המנחה לכהן הוא בכלי, אף הגשת הכהן למזבח יעשה בכלי.
7 עוד מבואר בברייתא וּמִסֶּלֶק אֶת לְבוֹנָתָהּ לְצֵד אֶחָד. מבארת
8 הגמרא שעושה כן כִּי תִכְּבִי דְלֹא תִקְמוֹץ בְּחֲדֵי מִנְחָה – כדי
9 שבשיקמוץ את המנחה לא יטול בקומצו משהו מן הלבונה, כְּדִתֵּן
10 קִמְץ וְעָלָה בְּיָדוֹ צְרוּר אוֹ גִּרְרָה מִלֶּח אוֹ קוֹרֵט לְבוֹנָה פָּסוּל – אם
11 נתערב בקומץ המנחה משהו מהלבונה המנחה פסולה, מפני
12 שהקומץ צריך להיות שלם מסולת המנחה, וכשיש בו משהו לבונה
13 חסר בו טולת כשיעור הלבונה.
14 עוד מבואר בברייתא וְקוֹמֵץ מִמָּקוֹם שְׁנִיתִרְבָּה שְׁמָנָה. שואלת
15 הגמרא מִנָּלֵן שהדין כן, ומשיבה, דְּבָרֵיב 'קִמְץ מִשֶּׁם מִלֹּא קִמְצוּ
16 מִסֶּלֶתָהּ וּמִשְׁמָנָה', וכן נאמר 'הקטיר הכהן את אוכרתה מִגִּרְשָׁה

לוח זמנים לשבת פרשת אחרי בחו"ל (קדושים באה"ק) בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	05:56	05:51	08:38	08:35	09:15	09:12	10:24	10:22	19:20	19:24	19:48	19:52	19:04	20:03
חיפה (ק)	05:53	05:47	08:35	08:31	09:13	09:10	10:22	10:20	19:25	19:30	19:50	19:55	18:59	20:06
ירושלים (ק)	05:53	05:48	08:36	08:32	09:13	09:10	10:22	10:20	19:24	19:29	19:47	19:52	18:48	20:03
תל אביב (ק)	05:55	05:49	08:37	08:33	09:14	09:11	10:24	10:22	19:22	19:27	19:49	19:54	19:06	20:05
אוסטריה, וינה (ק)	05:35	05:26	08:17	08:10	09:12	09:07	10:27	10:23	20:09	20:17	20:46	20:56	19:58	21:12
אוסטרליה, מלבורן (ח)	07:01	07:07	09:00	09:02	09:37	09:40	10:32	10:33	17:34	17:28	18:02	17:56	17:11	18:07
אוקראינה, אודסה (ק)	05:43	05:34	08:25	08:18	09:17	09:12	10:31	10:27	20:07	20:14	20:43	20:51	19:55	21:07
אוקראינה, דונייצק (ק)	05:10	05:01	07:52	07:45	08:46	08:41	10:01	09:57	19:42	19:51	20:20	20:29	19:31	20:45
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	05:20	05:11	08:02	07:54	08:57	08:52	10:12	10:08	19:55	20:03	20:32	20:42	19:44	20:58
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	05:41	05:30	08:21	08:13	09:20	09:14	10:35	10:32	20:25	20:34	21:05	21:15	20:15	21:33
אוקראינה, קייב (ק)	05:33	05:22	08:13	08:04	09:12	09:07	10:28	10:24	20:18	20:28	20:58	21:09	20:08	21:26
איטליה, מילאנו (ק)	06:11	06:03	08:54	08:48	09:44	09:39	10:58	10:54	20:33	20:40	21:05	21:14	20:21	21:29
אקוודור, קיטו (ח)	06:08	06:07	08:38	08:37	09:07	09:07	10:10	10:09	18:14	18:14	18:37	18:37	17:56	18:46
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	07:30	07:35	09:32	09:34	10:08	10:10	11:04	11:05	18:12	18:06	18:39	18:34	17:49	18:45
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	08:33	08:39	10:26	10:28	11:05	11:08	11:59	12:01	18:51	18:44	19:22	19:15	18:27	19:27
ארה"ב, בולטימור (ק)	06:07	06:00	08:51	08:46	09:33	09:30	10:45	10:42	20:00	20:06	20:31	20:38	19:47	20:51
ארה"ב, ברוקלין (ק)	05:54	05:47	08:37	08:32	09:21	09:18	10:33	10:31	19:52	19:58	20:24	20:31	19:39	20:44
ארה"ב, גריס סיטי (ק)	05:54	05:47	08:38	08:33	09:22	09:18	10:34	10:31	19:53	19:59	20:25	20:32	19:40	20:45
ארה"ב, דטרויט (ק)	06:27	06:19	09:10	09:05	09:56	09:52	11:09	11:06	20:32	20:39	21:05	21:12	20:20	21:26
ארה"ב, האוסטון (ק)	06:38	06:33	09:20	09:17	09:56	09:54	11:05	11:03	20:00	20:04	20:26	20:30	19:45	20:41
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	06:02	05:57	08:45	08:41	09:24	09:21	10:34	10:31	19:36	19:41	20:05	20:10	19:22	20:21
ארה"ב, מיאמי (ק)	06:44	06:40	09:24	09:22	09:59	09:57	11:07	11:05	19:53	19:56	20:18	20:22	19:37	20:32
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	05:48	05:41	08:32	08:27	09:17	09:13	10:29	10:26	19:50	19:56	20:22	20:29	19:37	20:42
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	06:18	06:11	09:02	08:57	09:46	09:42	10:58	10:55	20:16	20:22	20:48	20:55	20:03	21:08
ארה"ב, שיקגו (ק)	05:46	05:39	08:30	08:24	09:15	09:11	10:27	10:24	19:50	19:56	20:22	20:29	19:37	20:43
בוליביה, לה פס (ח)	06:45	06:46	09:04	09:05	09:35	09:36	10:34	10:35	18:14	18:12	18:38	18:36	17:54	18:45
בלגיה, אנטוורפן (ק)	06:14	06:04	08:54	08:45	09:55	09:50	11:11	11:08	21:05	21:15	21:46	21:57	20:55	22:15
בלגיה, בריסל (ק)	06:16	06:05	08:56	08:47	09:56	09:50	11:12	11:08	21:04	21:14	21:45	21:56	20:54	22:13
ברזיל, סאן פאולו (ח)	06:27	06:30	08:41	08:42	09:13	09:15	10:11	10:12	17:44	17:41	18:05	18:01	17:23	18:11
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	06:14	06:17	08:29	08:30	09:01	09:02	09:59	10:00	17:29	17:25	17:54	17:50	17:08	18:00
בריטניה, לונדון (ק)	05:32	05:21	08:11	08:02	09:13	09:07	10:29	10:25	20:26	20:36	21:05	21:17	20:19	21:35
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	05:34	05:22	08:10	07:58	09:18	09:12	10:36	10:31	20:40	20:50	21:23	21:36	20:33	21:55
גרמניה, ברלין (ק)	05:35	05:23	08:13	08:02	09:17	09:11	10:34	10:30	20:35	20:45	21:16	21:28	20:26	21:47
גרמניה, פרנקפורט (ק)	06:01	05:51	08:42	08:33	09:40	09:35	10:56	10:52	20:45	20:54	21:24	21:35	20:35	21:52
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	06:31	06:34	08:43	08:44	09:16	09:17	10:13	10:14	17:44	17:40	18:02	17:59	17:22	18:09
הודו, מומבאי (ח)	06:10	06:07	08:49	08:47	09:21	09:19	10:27	10:26	19:01	19:03	19:25	19:28	18:45	19:38
הודו, פונה (ח)	06:07	06:04	08:46	08:43	09:17	09:16	10:24	10:22	18:56	18:58	19:21	19:23	18:40	19:33
הונגריה, בודפשט (ק)	05:26	05:17	08:09	08:02	09:02	08:57	10:16	10:13	19:56	20:04	20:33	20:42	19:45	20:58
טורקיה, איסטנבול (ק)	05:58	05:51	08:42	08:36	09:26	09:22	10:38	10:35	19:57	20:04	20:29	20:36	19:45	20:50
יוון, אתונה (ק)	06:29	06:22	09:12	09:07	09:54	09:50	11:05	11:02	20:16	20:22	20:46	20:53	20:03	21:05
מולדובה, קישיניב (ק)	05:49	05:40	08:31	08:24	09:23	09:19	10:38	10:34	20:16	20:24	20:52	21:01	20:04	21:16

לוח זמנים לשבת פרשת אחרי בחו"ל (קדושים באה"ק) בערים שונות בעולם רלט

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	06:04	06:07	08:46	08:43	09:18	09:16	10:24	10:23	18:59	19:01	19:23	19:26	18:43	19:36
ניו-זילנד, קרייטסצ'רץ' (ח)	07:33	07:25	09:11	09:14	09:54	09:57	10:46	10:48	17:27	17:19	18:00	17:52	17:02	18:05
נפאל, קטמנדו (ח)	05:20	05:24	08:05	08:02	08:41	08:38	09:49	09:47	18:38	18:41	19:04	19:08	18:23	19:19
סינגפור, סינגפור (ח)	06:56	06:57	09:28	09:27	09:57	09:57	11:00	10:59	19:06	19:06	19:29	19:29	18:48	19:38
פולין, ורשא (ק)	04:54	05:05	07:44	07:33	08:47	08:41	10:04	10:00	20:02	20:12	20:44	20:56	19:53	21:15
פרו, לימה (ח)	06:16	06:15	08:38	08:38	09:08	09:08	10:08	10:08	17:55	17:53	18:19	18:17	17:36	18:26
צרפת, ליון (ק)	06:19	06:28	09:11	09:04	10:01	09:56	11:15	11:11	20:48	20:56	21:24	21:32	20:37	21:47
צרפת, פריז (ק)	06:20	06:30	09:11	09:04	10:07	10:02	11:22	11:18	21:08	21:17	21:45	21:55	20:58	22:11
קולומביה, בוגוטה (ח)	05:44	05:45	08:17	08:16	08:47	08:46	09:51	09:50	18:02	18:02	18:25	18:25	17:44	18:35
קנדה, טורונטו (ק)	06:01	06:09	08:53	08:47	09:40	09:36	10:53	10:50	20:23	20:30	20:54	21:02	20:11	21:16
קנדה, מונטריל (ק)	05:33	05:42	08:25	08:18	09:15	09:10	10:28	10:25	20:03	20:10	20:37	20:45	19:51	21:00
קפריסין, לרנקה (ק)	05:49	05:55	08:37	08:33	09:17	09:13	10:27	10:24	19:31	19:36	20:00	20:05	19:17	20:17
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	05:04	05:16	07:50	07:36	09:03	08:57	10:21	10:17	20:32	20:43	21:18	21:31	20:23	21:52
רוסיה, מוסקבה (ח)	04:33	04:46	07:17	07:00	08:35	08:28	09:54	09:49	20:12	20:24	20:56	21:10	20:04	21:32
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	04:56	05:05	07:47	07:40	08:40	08:35	09:54	09:51	19:33	19:41	20:09	20:18	19:21	20:34
שווייץ, ציריך (ק)	06:00	06:09	08:51	08:44	09:44	09:39	10:59	10:55	20:42	20:51	21:14	21:24	20:31	21:39
תאילנד, בנגקוק (ח)	05:54	05:57	08:33	08:31	09:04	09:02	10:09	10:08	18:34	18:35	18:58	18:59	18:17	19:09

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ טכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבַּת קָדֵשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף כל־אויב ואורב ולסמים וחיזות רעות בדרך ומפל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 3 9606108 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 3 9601001 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00524
01/05/2016

P.P.

שולם

1949

תל אביב

2 3 0 4 - 3 3 7 7

הורידו את יישומון

דבר מלכות

מחנות היישומים

